GEORGE GISSING

Thyrza

Editura Univers

clu

Clasicii

Literaturii Universale

Copertа colecției : *Vasile Socolinc*

GEORGE GISSING
THYRZA
Eveleigh Nash & Grayson, London 1927

Toate drepturile asupra acestei versiuni
sînt rezervate Editurii Univers.

George Gissing

THYRZA

Traducere de BIANCA ZAMFIRESCU
Prefața de ȘTEFAN STOENESCU

București, 1985

Editura Univers

ÎNTRE HELLAS ŞI LAMBETH

CONDIŢIA UMANĂ LA FINELE EPOCII VICTORIENE ÎN VIZIUNEA LUI GISSING

Un simplu bilanţ al activităţii lui George Gissing (1857—1903) — 22 romane, 3 culegeri de nuvele, 1 volum de impresii de călătorie, 1 roman istoric, 1 studiu critic dedicat lui Charles Dickens — toate acestea în aproximativ 26 ani de productivitate literară — ni-l recomandă drept un împătimit slujitor al vocaţiei şi crezului său artistic. Istoria literară n-a fost însă deosebit de generoasă cu Gissing mulţumindu-se să-l recunoască, în umbra lui George Meredith (1828—1909) şi a lui Thomas Hardy (1840—1928) drept o forţă a timpului său, dacă facem abstracţie de covîrşitoarea personalitate a americanului Henry James (1843—1916) marcînd şi el ultimele două decenii ale epocii victoriene. Dar dacă Meredith şi Hardy încheiau o perioadă — aşa-zis clasică — a romanului englez, iar Henry James deschidea seria explorărilor moderne consolidate mai tîrziu de un Conrad, un Lawrence sau de un Joyce, mai tînărul George Gissing nu manifestase acea temeritate novatoare ratînd în ochii posterităţii şansa de a se număra printre întemeietorii romanului modern. Anii 1880—1920 constituie o perioadă de tranziţie şi de coexistenţă a formulelor. Însăşi modernitatea de viziune şi de modalitate narativă a unui Conrad sau a unui Lawrence nu face concurenţă modernismului afişat experimental al unor Joyce sau Virginia Woolf. Gissing nu s-a angajat programatic în atari prefaceri deşi metoda sa compoziţională este sensibil diferită de cea a primilor victorieni (Dickens sau Thackeray) şi în bună măsură şi de cea a valului imediat- următor (George Eliot). Realismul lui Gissing — aşa cum a mărturisit el însuşi — descinde deopotrivă din tradiţia britanică (Dickens, George Eliot) şi din romanul continental francez şi rus (Flaubert, Dau-

det, Turghenier). Cît îl privește pe acesta din urmă, unul din personajele romanului de față, un „om de prisos", dl. Newthorpe (ironia numelui se impune cititorului anglofon), se autodefinește ca materie primă adecvată unei prelucrări în sens turghenevian — ceea ce Gissing a și făcut în mod discret de-a lungul cărții sale, recunoscîndu-și în mod expres datoria abia în capitolul final, constrîns oarecum de sfîrșitul iminent al acțiunii. Dincolo de probitate (și de menajarea susceptibilităților cititorului cultivat) am spune că aluzia livrească reprezintă o inițiativă deliberată de „punere în abis", demonstrînd indirect o modernitate „bine temperată" nu tocmai în dezavantajul autorului nostru.

Concepția sa despre lume — ca și în cazul lui Thomas Hardy — este aceea a unui agnostic post-darwinist subminat de tenebrele unui pesimism de factură schopenhaueriană. Numai că dramatizarea în sens eschilian realizată de Hardy, asociată cu folcloristica și goticismul superstițiilor și credințelor arhaice au exercitat o netăgăduită putere de fascinație și seducție asupra publicului, în vreme ce fanatismul lui Gissing privitor la onestitatea, sinceritatea și obiectivitatea transcrierii propriilor reacții față de experiență nu au întrunit aderiunea marelui public care încă opune rezistență prelucrărilor intelectualiste ale datelor realității preferînd ficționalitatea distorsiunilor pasionale. Predilecția lui Gissing pentru mediile proletare (romanul său este prin excelență citadin) și pentru detaliul descriptiv (documentar în zugrăvirea mizeriei) i-a făcut pe unii (Jacob Korg, bunăoară) să îl asimileze — forțînd întrucîtva nota — curentului naturalist de nuanță zolistă. Imobilizat în asemenea chingi terminologice Gissing a mai trebuit să suporte etichetarea de meșteșugar conștiincios sau de autor minor semnificativ pentru vremea sa, capabil în aceste limite de o evoluție proprie — de la realismul brutal al mediilor și comportamentelor autentic vulgare la scriitura timid calofilă în slujba unor structuri din ce în ce mai riguros funcționale. Din acest punct de vedere romanul Thyrza *reprezintă un compromis în care cele două formule se întrepătrund fără însă să funcționeze organic. Deși comunică între ele compartimentele cărții își mențin un grad relativ ridicat de autonomie ceea ce atestă*

caracterul intrucîtva hibrid sau eterogen al întregului. Unitatea este însă asigurată atît de personajele principale cît și de tonul recognoscibil, inconfundabil chiar, al autorului în postura sa de narator și de comentator, mai ales.

Reputația de care se bucură George Gissing în momentul de față, cînd opera sa completă se află în plin proces de editare (realizat de gissingologul francez Pierre Coustillas de la Universitatea din Lille, care este și redactorul publicației The Gissing Newsletter*), cînd frecvent îi sînt dedicate sesiuni științifice și simpozioane cu participare internațională, cînd apar pe mapamond numeroase traduceri (în Japonia există un adevărat cult pentru Gissing), reputația sa actuală își datorează ieșirea din conul de umbră mai ales unui eseu din 1938,* Gissing și romanul englez, *apărut la Cambridge în cunoscuta revistă „Scrutiny" sub semnătura lui Q. D. Leavis care, împreună cu soțul său F. R. Leavis, a adus o contribuție inestimabilă la reașezarea valorilor literare din perspectiva și exigențele spiritului modern. Ocupîndu-se de romanul* New Grub Street, *care în traducere liberă s-ar putea reda în românește prin* Noua uliță a scribilor *sau, așa cum l-a redat Gabrielle Gissing în versiunea franceză,* Strada muritorilor de foame : *(tot în franceză, în 1978, a apărut în traducerea lui Pierre Coustillas și a lui Suzanne Calbris cu titlul* La Nouvelle Bohème*). Queenie Dorothy Leavis delimitează suita operelor care dau romanului englez din secolul al nouăsprezecelea adevărata lui măsură sub raportul capacității de a articula la nivel ideatic o viziune matură asupra existenței prin intermediul unor procedee artistice specifice, elaborate cu deliberare și rafinament. Seria inaugurată de Q. D. Leavis se deschide cu cele șase romane ale lui Jane Austen* (Bun simț și sensibilitate, *1811 ;* Mîndrie și prejudecată, *1813 :* Mansfield Park, *1814 :* Emma, *1816 ;* Mînăstirea Northanger, *1818 ;* Persuasiune, *1818) și se continuă, în ordine cronologică, cu romanul lui Emily Brontë* La răscruce de vînturi, *1817 :* Middlemarch, *1871—72 de George Eliot :* Egoistul, *1879 de George Meredith : încheindu-se cu* Noua stradă Grub, *1891, capodopera lui George Robert Gissing. În felul acesta se leagă cele mai bune realizări din sînul tradiției secolului al optsprezecelea — continuă Q. D. Leavis — cu „tradiția serioasă" a*

secolului al douăzecilea elaborată de Henry James, Joseph Conrad, D. H. Lawrence, E. M. Forster, James Joyce și Virginia Woolf. Văzută astfel, concluzie autoarea eseului, istoria literară, cantonată cum a rămas „într-un punct de vedere propriu mijlocului veacului trecut", se impune „a fi rescrisă din perspectiva secolului nostru", recuperînd aceste certe valori și punîndu-le în circulație prin restructurarea programelor de studiu din instituțiile de învățămînt. Celelalte romane ale lui Gissing, își continuă argumentația eseista, conțin în concentrații diferite ingredientele utilizate de autor în Noua stradă Grub *(roman care în 1978 a deschis seria versiunilor românești, în izbutita tălmăcire realizată de Bianca Zamfirescu) fără însă a reedita dozajul care propune cartea amintită drept un moment de referință în istoria romanului englez.*

Cercetătorii mai vechi sau mai noi ai operei lui Gissing (de la Frank Swinnerton la John Halperin) promovează, fiecare, alte cîteva titluri în imediata vecinătate valorică a romanului Noua stradă Grub *propunînd alte și alte clasificări și ierarhizări ale suitei romanelor. În acest context, romanul de care ne ocupăm,* Thyrza *(1887), a cincea carte publicată de autor, „face parte, alături de* The Unclassed (Declasații, *1884) și de* The Nether World (Infernul, *1889), din seria romanelor proletare" fiind totodată — în opinia expertă a lui Walter Allen, autorul prestigioasei sinteze* The English Novel. A Short Critical History. *Londra, 1954 — „cel mai reușit roman despre viața muncitorimii londoneze", și, alături de* Noua stradă Grub, *unul din „cele mai viguroase romane ale sale".*

Cititorul experimentat va verifica justețea acestei judecăți pe măsură ce va realiza, străbătînd romanul, că într-adevăr Thyrza *este o construcție epică impresionantă, cu o arhitectură ingenioasă realizată din surprinzătoare articulații și căi de acces de la un palier al intrigii la altul, de la un compartiment al acțiunii la altul. Pe de altă parte, dinamica derulării temporale impune lecturii un ritm alert, neîngăduind șuvoiului narativ să se încîlcească prea adesea în meandre inutile. Totuși, aflîndu-se încă în prima treime a carierei sale de prozator, Gissing nu este scutit de o seamă de stîngăcii, mai toate obser-*

vabile la o analiză cumpănită, cum este aceea realizată de Mabel Collins Donnelly (George Gissing Grave Comedian, *Harvard, 1954), sau cea datorată lui Jacob Korg* (George Gissing. A Critical Biography, *Seattle, 1963). Astfel, i s-a reproşat cărţii un exces de sentimentalitate în tratarea unor personaje sau scene. Din fericire, faptul nu este imputabil în cazul lui Gilbert Grail, protagonistul nenominalizat al cărţii. (John Gross, în admirabila sa lucrare* The Rise and Fall of the Man of Letters, *Londra, 1969, ne atrage atenţia că iniţialele acestui personaj sînt ale autorului însuşi — un mod subtil de a indica în favoarea cui înclină balanţa simpatiilor lui Gissing cînd se pune problema implicării cititorului de partea lui Walter Egremont sau de cea a lui Gilbert Grail). Dar, deşi sentimentalitatea, atunci cînd apare în exces, trebuie neîndoios atribuită influenţei lui Dickens, maestrul venerat al lui Gissing, ea este mult mai reţinută, evitînd exploziile lacrimogene, atît de gustate de publicul victorian de la mijlocul veacului trecut. Astfel scena în care surorile Trent înmînează cadoul de Crăciun lui Moş Boddy măsoară cît se poate de exact sobrietatea şi reticenţa gissingiană. Un alt reproş posibil, adus de critică artei romancierului, ar fi graba cu care autorul îşi deconspiră procedeele cheie, cum sînt simbolurile, afişate de Gissing cu ostentativă vanitate. Uneori transpare prea evident scheletul structural din vălmăşagul detaliilor texturale ; alteori cuplaje redundante în asamblajul tramei se cumulează cu pasajele digresive supraîncărcînd şi obstrucţionînd mersul epic. La origine deficienţa ţine tot de maniera compoziţională a epocii victoriene — preferinţa pentru supraetajarea intrigii, excesiva atenţie acordată personajelor minore de dragul obţinerii unei palete caracterologice cît mai diverse şi mai bogate. Efectul unor atari procedee asupra cititorului modern se traduc printr-o solicitare păgubitoare a atenţiei, memoriei şi interesului. Un asemenea personaj în* Thyrza *este doamna Ormonde care beneficiază de o solicitudine exagerată din partea autorului, fapt care — aşa cum s-a remarcat de critică — compromite aproape iremediabil atît credibilitatea morală a unuia dintre protagonişti — Walter Egremont — cît şi însuşi finalul cărţii. Această atingere adusă autonomiei personajelor le ştir-*

beste libertatea de acțiune neîngăduindu-le să-și clarifice și să-și materializeze impulsurile. Evoluția relației Walter Egremont — Thyrza Trent devine tributară hazardului și imixtiunilor într-un mod inexplicabil pentru un romancier lucid și devotat autenticității cum este Gissing. Sîntem tentați să punem această stare de lucruri pe seama unui tezism al cărții care dă cîștig de cauză dimensiunii sociologice în dauna nevoilor și trăirilor psihice ale protagoniștilor. Altfel spus Gissing sacrifică cu sînge rece idealitatea plăsmuirilor sale pentru a rămîne fidel tocmai observațiilor sale pătrunzătoare și lucide. Cele două tipuri de inteligență și de adevăr (ale minții și ale inimii) deși stringent complementare — și Gissing este dureros de conștient de aceasta — nu pot fuziona rămînînd disociate. În fond atît tematica pierderilor irecuperabile (dominantă după Korg) cît și tematica deziluziei (semnalată de Gross) sugerează o anume disfuncționalitate spre care tinde viziunea pesimistă încărcată de morbiditate a romancierului. Pe de altă parte, impasul relativ sau total al protagoniștilor nu poate fi pus exclusiv pe seama unui determinism malefic. Acesta acționează într-adevăr uneori, avem impresia, cu concursul autorului însuși, pe care-l surprindem contemplîndu-și eșecurile și neîmplinirile din viață în înfrîngerile și nefericirile personajelor sale. De fapt noi credem că personalitatea sa se dedublează atunci cînd în romanul Thyrza se diferențiază tranșant și totuși subtil două tipuri de intelect și sensibilitate, două statute sociale, două perspective ideologice chiar dacă tolerante și, deci, convergente, sub forma lui Walter Egremont și Gilbert Grail. Nu este mai puțin adevărat însă că, odată plăsmuite, caracterele sale își selectează sau făuresc propriile norme etice în raport cu solicitările și alternativele cărora trebuie să le facă față în contextul nemijlocit al universului ficțional. De aceea se poate vorbi de o relativă independență a plăsmuirilor sale omenești, ființe gînditoare în primul rînd, Gissing împrumutîndu-le ceva din propria sa energie și temeritate intelectuală. Trăirea în acest plan, al autodepășirii și devenirii prin cunoaștere, prin asceza muncii intelectuale și educarea sensibilității, proiectează o umbră asupra nevoilor de împlinire în plan biologic. Sexualitatea la Gissing e decantată și filtrată în exerci-

tarea stoică a unei voințe de factură puritană, în starea de reflexivitate neîntreruptă, în amînarea gratificării senzuale ca test de dîrzenie morală. Această reprimare a libidoului îl situează pe Gissing încrucișa în afara sau la periferia tradiției post-darwiniste căreia îi aparțin de drept ritaliștii plenari, racordați direct la ritmurile naturii și cosmosului, precum Thomas Hardy, D. H. Lawrence, sau, în America, Walt Whitman.

De aici și lipsa relativă de tonus a prozei gissingiene, o proză fără diferențe marcate de potențial, fără suculență vitalistă, fără policromie și fulgurații metaforice. Excesele de scriitură sînt mai degrabă datorate unui patos sau volubilități oratorice în apărarea unei idei. Altminteri, predomină tentele cenușii, severe, fraza neîmpodobită, interesată aproape exclusiv numai de adevăr. Virginia Woolf, în eseul său dedicat romancierului, recurge la o parafrază „răsturnată" la Keats — poetul romantic ce în Oda la o urnă grecească *emitea un aforism, îndrăgit de toți pre-rafaeliții și de adepții estetismului de mai tîrziu, care în traducere liberă ar asuma forma : „Frumusețea-i adevăr, adevărul frumusețe — / E tot ce puteți ști pe-acest pămînt, și tot ce-aveți nevoie a ști" — înlocuind termenul de „frumusețe" prin cel de „urîțenie" („ugliness"). Șarja woolfiană are genialitate dacă ne gîndim că estetismul sfîrșitului de veac era coextensiv cu socialismul. Realismul sau funciar îl împiedica pe Gissing să facă abstracție de urîțenia din jur, după cum nedreptatea socială nu îi permitea să se mulțumească cu o reacție etică de tip ruskinian sau arnoldian. Soluțiile unui Ruskin, Mill, sau Arnold — înduioșătoare prin idealismul și naivitatea lor — vizau redresarea societății și a proletariatului prin culturalizare sau prin emanciparea femeii. Pînă la un punct interesul romanului* Thyrza *rezidă tocmai în faptul că înfățișează un nou tip uman, acela al proletarului intelectual (după cum în* Noua stradă Grub *avea să zugrăvească figura intelectualului proletar). Atît Gilbert Grail cît și Thyrza Trent reprezintă aspirația legitimă a proletariatului de a dobîndi acces la cultură și la standarde civilizate de viață.*

Dar revenind la problemele artistice cărora a trebuit să le facă față autorul în acest roman, vom remarca fa-

tura în esență tradițională a narațiunii, din care răzbate vocea autoritară a autorului omniscient, autor temperamental, precum Dickens odinioară, ce nu își poate reprima întru totul subiectivitatea, dar în același timp un autor înzestrat cu o inteligență vie și cultivată, în descendența lui George Eliot (de altfel Thyrza *a fost comparat cu* Adam Bede, *mai ales privitor la omologia dintre Arthur Donnithorne : : Adam Bede și Walter Egremont : : Gilbert Grail), capabil să-și implice personajele în confruntările de opinii și în dialectica ideilor. De aici și tonul specific al comentariilor dintr-un roman de Gissing, tendința spre abstractizare și demonstrație silogistică. Controlul asupra evenimentelor ficționale se realizează la nivelul comentariului prin denișarea motivațiilor și prin argumentarea diferitelor opțiuni la dispoziția actanților, care nu odată ne sînt dezvăluiți în stări de perplexitate și blocaj, mai ales în momentele de tensiune existențială. Totuși Gissing manifestă tactul necesar — ne aflăm doar în pragul veacului al douăzecilea — neabuzînd de comentariu și de răbdarea cititorului, din ce în ce mai circumspect față de locvacitatea nestrunită a autorilor de ficțiune. În romanul* Thyrza *comentariul auctorial se instalează ferm la începutul povestirii ; pe parcurs el se subțiază lăsînd loc acțiunii, dialogului și relativei autonomii a personajelor ; în final însă comentariul își reia postul de comandă încercînd să edifice trainic o anume inteligibilitate și o anume coerență. Comentariul ca ramă sau ancadrament ține de convenția romanului „bine făcut", convenție prin care se urmărea în secolul trecut o orientare normativ-etică și chiar o influențare a cititorului. Gissing are cel puțin o teză în subtext de a cărei judicioasă receptare nu se poate dezinteresa.*

Spunînd aceasta ne-am întors fortuit la rosturile mai adînci ale romanului de față, dincolo de povestea unei iubiri, sub al cărei semn idilic, după cum ne revela Radu Petrescu în incitanta sa Meteorologie a lecturii, *se află întreaga literatură modernă a Europei inaugurată de* Eneida *lui Vergiliu. Rosturile acestea „mai adînci" motivează și scrierea unei prefețe la un roman care prin simplitate și omenesc nu ar reclama cu stringență medierea sensurilor și semnificațiilor sale. Sensibilizarea reactivi-*

tăţii cititorului prin intermediul metalimbajului critic va ocoli aşadar în mod deliberat subiectul şi rezumarea acestuia, făcînd apel exclusiv la contextele ideatice în care s-au configurat atitudinile şi comportamentele specifice mentalităţii victoriene, relevînd acele detalii care altminteri ar putea fi trecute cu vederea dar care conferă romanului intenţia sa polemică în sînul matricei culturale care i-a dat naştere.

Condiţia spaţio-temporală a romanului se impune de la sine unei atari discuţii. Vom începe cu dimensiunea „statică", mai uşor de sesizat, a spaţiului, extrem de judicios şi de sugestiv exploatată în roman. Acţiunea debutează la Ullswater în comitatul Cumberland din nord-vestul Angliei — o regiune renumită pentru frumuseţea şi pitorescul ei. Este vestita regiune a lacurilor care a dat literaturii engleze pe doi dintre cei mai înzestraţi poeţi romantici ai săi — Wordsworth şi Coleridge. Ullswater reprezintă aşadar un loc al meditaţiei, reveriei şi purităţii, „departe" de lumea dezlănţuită a Angliei industriale. La polul opus, pe coasta dinspre Franţa, în partea de sud-est a Angliei se află mica localitate balneară Eastbourne, o staţiune cochetă rezervată protipendadei londoneze. Aici locuieşte doamna Ormonde, maştera-zînă a cărţii, filantropă şi patroană a unui cămin-sanatoriu pentru copiii sărmani. Aici va poposi şi eroina cărţii în momentul acut al crizei. Iţele tot mai încîlcite ale urzelilor ce se pun la cale aici coexistă precar cu simbolistica primordială a mării pe care Gissing o exploatează cu măiestrie amintind de vestitul poem din 1867 scris de Matthew Arnold la cîteva mile distanţă, Plaja de la Dover. *Fluxul şi refluxul, ceţurile, frămîntul valurilor, vuietul neostoit readuc în memorie nefericirile omeneşti omniprezente şi zbaterea zadarnică a minţii de a găsi un sens lucrurilor într-o lume golită de semnificaţii şi asaltată de malefice ideologii. Aşa i se înfăţişa clasicistului Arnold, filtrată prin sensibilitatea sofocleană, tragedia alienării omului de tradiţie şi de moştenirea multimilenară, într-o iremediabilă maladie a veacului. În mod similar, clasicistul Gissing alege marea ca simbol al eternei pendulări umane între dorinţă şi durere, între pasiune şi suferinţă. La Ullswater permanenţa este înlocuită de schimbare : înălţimile sînt cutreierate*

de vînturi și spălate de ploi, oglinda clară a lacurilor montane reflectînd decorul veșnic schimbător al cerului albastru, neminjit de fum. De la nord-vest la sud-est diagonala taie Anglia în două, undeva pe acest ax situîndu-se Londra, sediul propriu-zis al acțiunii. Iar aici, la sud de Tamisa, se întinde cartierul proletar Lambeth unde viețuiesc și muncesc mai toate personajele cărții, pe străzi insalubre dar cu denumiri cinic-ironice precum Paradise Street. *Este un fel de ghetto al dezmoșteniților soartei. Walter Egremont descinde zilnic aici venind din centrul orașului, din* City, *din somptuoasele clădiri ce străjuiesc* Russell Square *în vecinătatea lui* British Museum, *citadela culturală a Angliei. Cartierul select și aristocratic avea să devină cîteva decenii mai tîrziu — dimpreună cu Universitatea Cambridge — sediul grupării intelectuale elitiste Bloomsbury din mijlocul căreia va străluci personalitatea Virginiei Woolf. Eseul dedicat de romancieră lui Gissing reverberează straniu pentru noi în acest context.*

Tot din punct de vedere strict spațial, Anglia (Ullswater, Londra, Eastbourne) peregrinărilor lui Egremont — cel mai mobil personaj al cărții — este contrapusă Americii, sau mai precis statului Pennsylvania, citadela ațelului, populat în bună parte de germani. Țară a pragmatismului, ajunsă deja prima putere industrială a lumii la epoca acțiunii din roman, America răcorește mintea înfierbîntată a lui Egremont rechemîndu-l la ordine. Clasele sociale sînt o realitate dincolo de puterea individului de a le transcede. Victor Dalmaine — politicianul filistin și cinic din roman — vede clar lucrurile. Unii critici au regretat chiar faptul că Gissing nu i-a acordat spațiu mai mare de manevră acestui personaj. Altfel ar fi arătat romanul — mult mai matur și mai decis sub raport politic — dacă înfruntarea dintre Dalmaine și Egremont ar fi beneficiat de atenția autorului. Dar acesta a preferat politicului relația edulcorată dintre Egremont și doamna Ormonde (relație sentimentalizată la modul cel mai dickensian cu putință). Dacă mai adăugăm și lecția de egotism deprinsă din poezia lui Whitman, vom realiza că America joacă în roman rolul turnului de răcire sau băii de de-

cantare a emoțiilor. Egremont se întoarce de acolo aproape „vindecat", oricum „bine temperat" („călit" într-o traducere mai exactă), cu lecția socială bine învățată. Clasele sociale sînt imiscibile, cum nu se pot amesteca două lichide care nu sînt solubile unul față de celălalt, pentru că au densități diferite. Egremont este (se lasă) reabsorbit în clasa sa, împăcîndu-se cu o rezolvare intermediară, de compromis, surprinsă cu o admirabilă, onestă luciditate de Annabel Newthorpe în metafora ce învăluie ca un nimb inefabil finalul cărții.

Cititorului i se oferă trei repere pentru a-l ajuta să situeze acțiunea pe axa timpului. Mai întîi îl vedem pe Walter Egremont în primul capitol al cărții interesîndu-se de reacția Annabelei Newthorpe la lucrarea lui John Ruskin (1819—1900), Susan și crini. *Cartea, reunind trei virulente conferințe ale marelui critic de artă romantic, ținute cu fervoarea profeților din* Vechiul testament *la Manchester și Dublin, veștejind stările de lucruri din Anglia victoriană, fusese publicată în iunie 1865 și reeditată într-o formă extinsă în 1871. Devenise curînd cea mai populară lucrare a lui Ruskin, oferită în dar mai cu seamă tinerelor din înalta societate, sau expusă la vedere, în ediții de lux, ca bibelou cultural în mondenele saloane londoneze. Acesta era perfidul tratament rezervat de clasele dominante unui gînditor ale cărui idei și soluții în sfera socio-culturală stîrnise entuziasmul unui Lev Tolstoi, unui Gandhi, sau unui George Bernard Shaw. Și deși ulterior avea să se dezică de vraja retoricii ruskiniene, tînărul Marcel Proust (cu sprijinul devotat al lui Mary Nordlinger) avea să traducă* Sesame and Lilies *în franceza. Mai trebuie să remarcăm în acest context și faptul că prima din cele două conferințe ținute de Ruskin la Manchester, oraș industrial unde Gissing avea să-și înceapă studiile universitare atît de brutal și de traumatizant întrerupte, urmărea strîngerea de fonduri pentru înființarea unei biblioteci publice, acțiune filantropică căreia i se dedică trup și suflet Egremont în romanul nostru.*

De asemenea, în descrierea lui Derrick Leon (Ruskin the Great Victorian, *Londra, 1949), lucrarea criticului reprezintă „o pledoarie pentru literatură — unica modalitate cu adevărat accesibilă de a realiza comuniunea spi-*

rituală cu marile minți ale omenirii.“ Ideea va face școală în Anglia secolului nostru, fiind îmbrățișată cu fervoare de către soții Leavis care s-au angajat într-o luptă acerbă pentru salvgardarea valorilor autentice ale literaturii naționale și a studiului acesteia în universitate. George Gissing — unul dintre cei mai culți romancieri pe care i-a avut Anglia — stăpînind deopotrivă limbile latină și elină dimpreună cu literaturile respective — prin intermediul alter-ego-ului său, generosul, „idealistul“ Walter Egremont, nutrește și el iluzia ruskiniană că literatura singură poate modela personalitatea umană făcînd-o să-și depășească condiția chiar și în absența unor reforme de structură în domeniul economicului și politicului. Dar vulgaritatea atît de detestată de Gissing nu poate fi eradicată oferind gratuit elevate conferințe săptămînale la un club constituit ad hoc. *Ciclul de prelegeri din literatura elizabetană nu avea cum să nu eșueze. Numai că nu literaturii în sine i se poate imputa acest eșec lamentabil, ci lipsei de simț al realității de care au dat dovadă în epocă adepții reformismului cultural, chiar și atunci cînd au fost personalități de prim rang, precum, bunăoară, Matthew Arnold (1822—1888), neintuind incompatibilitatea dintre Hellas și Lambeth, sau altfel spus dintre elevatul model cultural — descins din vechea Eladă — și sordida condiție a ghettourilor proletare. Dar aceasta era însăși intenția mărturisită a lui Gissing: „de a aduce laolaltă“ — în romanul său* Thyrza *— pe „Hellas“ și pe „Lambeth“. Deosebirea esențială însă, care îl desparte pe Gissing de marii „profeți“ victorieni rezidă tocmai în interpretarea cu totul personală pe care a dat-o acestei juxtapuneri. De fapt, în sînul intelectualității creatoare a perioadei nu exista un consens asupra alternativelor de urmat. Polemica dintre cele două culturi (cea umanistă și cea științifică), care avea să opună în secolul nostru pe criticul literar F. R. Leavis scriitorului și fizicianului C. P. Snow, fusese anticipată în Anglia victoriană de confruntarea dintre eseistul și poetul Matthew Arnold și naturalistul darwinist T. H. Huxley. La nivelul mentalităților și credințelor exprimate în romanul* Thyrza *înfruntarea are loc între spiritul științific materialist și ateu reprezentat de muncitorii Bunce și Ackroyd și de adepții religiei de*

diferite nuanțe cu reprezentanți în toate păturile sociale de la avuta doamnă Ormonde la tînăra muncitoare catolică Totty Nancarrow. Agnosticismul caracteristic lui Gissing însuși răzbate din preocupările intelectuale ale lui Walter Egremont (interesat atît de orientalistică cît și de Renaștere), dar și din opiniile lui Gilbert Grail un ins „însetat de a cuncaște istoria gîndirii umane de-a lungul epocilor istorice". Gissing transferă aici parte din preocupările sale privind dezvoltarea antropologiei și istoriei religiilor.

Dar, oricum, Thyrza *se află într-o relație subtil-ironică față de* Susan și crini *a lui Ruskin. Demitizarea cărții acestuia nu invalidează totuși ideea de literatură. Dimpotrivă, spre sfîrșitul romanului, același Walter Egremont, mutilat sufletește, află în America reazem și un reînnoit elan în contactul cu poezia lui Walt Whitman (1819—1892). Entuziasmul lui Egremont pentru poezia „tonică" a lui Whitman consună cu sentimentele sale individualist-democratice (paradoxul acestei contradicții flagrante în termeni e valabil și pentru poet în aceeași măsură), reprezentînd totodată un edificator indiciu privitor la pătrunderea și omologarea literaturii americane într-un spațiu cultural nu numai diferit, dar și profund disprețuitor și ostil ideii că Lumea Nouă ar putea emite pretenții de originalitate și universalitate în cîmpul valorilor spirituale. Această recunoaștere se va produce în Anglia abia în 1923 odată cu apariția epocalei cărți a lui D. H. Lawrence,* Studii asupra literaturii americane clasice.

Dar revenind la reperele temporale, al doilea sugerat cititorului îmbracă forma unei aluzii la „Legea învățămîntului" (The Education Act) *din 1870, prin care se generaliza cursul primar pentru întreaga populație școlară, punîndu-se astfel bazele lichidării neștiinței de carte în Anglia victoriană. Legea este corect interpretată ca o măsură menită să asigure progresul rapid în industrie, singura rațiune, insuficientă firește, de a se fi întreprins o asemenea reformă, fiind, ni se spune, de ordin comercial. Ne aflăm doar în epoca liberului schimb și deci numai profitul imediat poate pune ceva în mișcare, recunoaște, nu fără amărăciune, impasibilul* raisonneur, *dom-*

nul Newthorpe, chiar la începutul romanului, intenționînd, parcă, să-i înăbușe cititorului în față orice ilazie.

În fine, al treilea reper survine cîteva pagini mai departe cînd nu ni se mai tăinuiește că acțiunea cărții începe la 1880 — an în care debutează și George Gissing ca romancier. Cum totul se consumă în carte în ceva mai mult de trei ani, realizăm că acțiunea se situează într-un interval de timp imediat următor epocii victoriene propriu-zise (1830—1880), adică în perioada denumită fin-de-siècle, *subdivizată la rîndu-i în „deceniul mov" (anii optzeci ai estetismului și doctrinei „artă pentru artă") și „deceniul galben" (anii nouăzeci ai decadenței, expansionismului imperialist, și doctrinelor socialiste). Înțelegem mai bine acum de ce apasă Gissing pedala morbidității. Thyrza are o „fizionomie subtil-morbidă" cînd apare pentru prima oară în carte (Cap. IV), iar spre sfîrșit (Cap. XXX) Annabel, ușor deprimată, arborează o oboseală ce-i marchează frumusețea chipului înțegrînd-o prin morbidețe idealului „modern" de perfecțiune. Dar puritanul și stoicul Gilbert Grail are momentele sale de disperare cînd, asemeni unui autentic dezmoștenit al soartei, recurge la crîmpeie din primele două versuri ale Sonetului 97, „A Superscription" din ciclul* The House of Life *(apărut inițial în 1870, și reeditat în 1881 — cît de minuțios ne apare Gissing sub raport documentar) al poetului pre-rafaelit prin excelență, Dante Gabriel Rossetti (1828—1882), pentru a-și evoca amarnicul său destin : „Acel* Nu-i-a-fost-dat-să-Fie *sau altfel exprimat* Zădărnicie, Înfrîziat, Pierdut în Veșnicie" *(„Look in my face, my name is Might-have-Been ; I am also called No More, Too Late, Farewell"). Whitman și Rossetti sînt utilizați de Gissing ca niște „corelate obiectuale" pentru exprimarea stărilor antitetice pe care le încearcă cei doi protagoniști înrudiți, Egremont și Grail. În fine, în Cap. XL, în deplină consonanță cu sensibilitatea momentului, moartea e percepută ca o eliberare, ca un somn reparator preferabil stării de veghe, ca o stare de beatitudine și împlinire în ordine spirituală, mai ales estetică.*

Eroina cărții, Thyrza, are numai optsprezece ani și trăiește euforic orice experiență. Impulsurile ei sînt unicul său îndreptar etic. Personajul cucerește prin spon-

tandrețe și sinceritate. Misterul care îi învăluie făptura, și care ține loc de complexitate, este autentic. Izvorăște probabil din ochii ei albaștri, din părul ei bălai, din glasul ei melodios, dar, poate, și din maladia ei nebănuită. La începutul povestirii, Egremont „idealistul" se află în căutarea „femeii ideale". Thyrza întruchipează o clipă acest miraj. La celălalt capăt al povestirii Egremont e convins să abdice. Între cele două extremități parcurgem traseul sinuos și angoasant al lui Gilbert Grail și sîntem martorii așteptării resemnate a Annabelei Newthorpe. Hellas *în viziunea lui Gissing se imanentizează în* Lambeth, *impregnînd cu tragism destinele muncitorimii engleze de la finele veacului al nouăsprezecelea. Natura umană nu s-a schimbat din vremea lui Homer, Tucidide și tragicii greci. Problema nu se pune de a-i imita pe vechii greci pentru a crea opere de artă viabile, sau de a oferi o alternativă, după unii discutabilă, la pozitivismul științelor naturii ; problema văzută de Gissing e dată de necesitatea stringentă de a realiza condiția tragică a celor umiliți și obidiți, de a realiza natura nobilă și demnă a acestor mari anonimi.*

ȘTEFAN STOENESCU

Capitolul I

PRINTRE DEALURI

Micul-dejun reunise în jurul mesei trei persoane — domnul Newthorpe, fiica sa, Annabel, şi oaspetele lor, domnişoara Paula Tyrrell (vară cu Annabel). Camera mică, joasă, mobilată simplu, avea pereţii acoperiţi cu gravuri, acuarele atîrnate la întîmplare şi fotografii ce reprezentau, fără îndoială, amintiri de călătorie: etajere micuţe adăposteau cărţile care prisoseau în bibliotecă; volumele neorînduite arătau cît se poate de limpede că rostul lor era să fie citite şi nu să împodobească odaia. Ferestrele deschise lăsau să pătrundă în casă aerul unei dimineţi de iulie. Printre tufişurile grădinii se întrezărea lacul în bătaia soarelui şi coastele povîrnite ale dealurilor; căci casa se afla pe malul Ullswaterului.

Dintre cei trei adunaţi în jurul micului dejun, desigur că cel mai puţin ţi-ai fi îngăduit să treci cu vederea prezenţa domnişoarei Tyrrell. Avea o poftă de mîncare sănătoasă, care nu prea stînjenea, totuşi, conversaţia ei uşoară ce se revărsa nestingherită, fără să aibă nevoie ca observaţiile sau răspunsurile tovarăşilor de masă să-i dea imbold.

Deşi purtarea ei nu vădea acest lucru, domnişoara trecea printr-o grea încercare; în cel de-al doilea an de la ieşirea în lume, o întîmplare nefericită, absurdă, ce luase forma unei erupţii de pojar îi distrusese sezonul de iarnă, chiar în perioada de vîrf a vieţii mondene. Tocmai cînd îşi spunea că nu arătase niciodată atît de încîntător, un copil drăgăstos, unealtă a destinului, o îmbrăţişă, şi devenise o adevărată sperietoare. Organismul ei izbuti în curînd să se lepede de boală, dar doamna Tyrrell decretă să fie surghiunită o vreme la casa îndepărtată a unchiului cunoscător într-ale literaturii.

Acum Paula arăta din nou frumoasă, și totuși, nu s-ar fi zis nicidecum că partea cea mai rea trecuse, dacă țineai seama că, oricît de greu îi venea, era silită să-și petreacă zilele de vară într-un loc de unde priveai vîrful Helvellyn, în timp ce-ar fi putut să se afle pe Piccadily. Unchiul întrerupea arareori monologul nepoatei, dar privirea lui zăbovea adesea asupra ei, pe cînd cugeta, pare-se, plin de îngăduință, și încuviința din cap, ori de cîte ori, după un lung șir de observații critice, privitoare la un subiect care mirosea din cale-afară a oraș, o auzea cum adăuga repede :

— Nu crezi ?

Domnul Newthorpe număra patruzeci și cinci de ani, nu mai mult, totuși părul i se rărise și încărunțise, iar pe fața lui palidă grijile și necazurile săpaseră cute adînci. Îmbrăcămintea sa dovedea mare delăsare — avea hainele aproape murdare — iar felul cum se ținea în scaun trăda, poate, dacă nu chiar o slăbiciune, dar, oricum, o moleșeală a trupului.

Cîteva cuvinte scăpate de pe buzele Paulei îl îndemnară să întrebe :

— Aș vrea să știu — unde e Egremont ?

Annabel, care în tot acest timp rămăsese cufundată în gînduri, își ridică privirea și zîmbi. Era gata să spună ceva, dar verișoara răspunse repede :

— O, domnul Egremont e la Londra, cel puțin acolo era în urmă cu o lună.

— Asta nu ne asigură că e și acum, replică domnul Newthorpe.

— O să-i trimit cîteva rînduri și vom afla, zise Paula. Aveam de gînd s-o fac ieri, dar am uitat. O să-i scriu și o să-i spun să-mi povestească ce-l preocupă. Mare păcat că lumea nu-mi scrie — nu-i așa ? Cînd lipsești din oraș în sezonul de iarnă te uită cu toții. O să vedeți, în dimineața asta n-o să primesc nici măcar o singură scrisoare : nimic mai cumplit !

— Dar ieri ai primit una, Paula, observă Annabel.

— Am primit ? O, de la mama ; asta nu contează. O scrisoare nu înseamnă nimic, dacă nu arzi de nerăbdare să vezi ce cuprinde. Știu întocmai, cuvînt cu cuvînt, tot ce va spune mama, de la început pînă la sfîrșit, înainte

de a apuca să deschid plicul. Fărîmă de noutăți nu găsești în scrisorile ei, și cînd te gîndești că are de unde să afle! Însă pe domnul Egremont pot să mă bizui că-mi va așterne cel puțin patru pagini... ei bine, fie și trei.

— Dar desigur că domnul Egremont nu poate să fie considerat o sursă de noutăți rosti surprins unchiul.

— De ce nu? E în stare să devină om de lume cînd vrea și știu că-mi va scrie o epistolă plăcută la citit, dacă-l rog. Nu vă închipuiți ce minte subțire s-a arătat în ultima vreme; se afla la familia Ditchley cînd am fost acolo în vizită: ne-am distrat de minune, în timp ce toți ceilalți erau plecați la vînătoare. Mama nu-mi dă voie să vînez: foarte rău din partea ei — nu-i așa? N-a scos o vorbă serioasă toată dimineața, și gîndiți-vă numai cît de rece obișnuia să se poarte. Firește, poate să fie destul de rece și acum, cînd e cu oameni ca doamna Adams și Clara Carr, dar sper că-l voi dezbăra pe deplin de acest obicei.

Aruncă o privire spre Annabel și rîse voios înainte să-și ducă ceașca la buze. Domnul Newthorpe se mulțumi să scruteze o clipă chipul fiicei sale; fața ei arăta că se amuza în tăcere.

— A mai fost pe-aici, de-atunci? întrebă Paula, și ciocăni discret un al doilea ou. Nu l-am mai văzut de vreo două sau trei luni, și de bună seamă, nu dezvăluie niciodată pe unde hoinărește.

— Ultima oară l-am văzut în octombrie, răspunse unchiul, tocmai se întorsese din America.

— Spunea că data viitoare pleacă în Australia. Și fiindcă veni vorba, ce adresă are? Parcă Russel Street, cam așa ceva. Nu știi?

— Habar n-am, zise unchiul și zîmbi.

— Nu face nimic. O să trimit scrisoarea pe adresa doamnei Ormonde: ea știe totdeauna unde se află și cred că e singura care cunoaște acest lucru.

Masa luă sfîrșit și domnul Newthorpe se duse ca de obicei să-și vadă de îndeletnicirile sale studioase. Iar domnișoara Tyrrell, tot ca de obicei, se pregăti să scrie timp de trei ore scrisori. După o scurtă consfătuire cu doamna Martin, jupîneasa, Annabel avea să se așeze ca întotdeauna să studieze în camera de dimineață. Des-

chise o carte și o puse pe masă, dar apoi, șovăitoare, păru să se întrebe dacă să se apuce de lectură sau să privească pe fereastră. În cele din urmă își găsi o carte mai ușoară — atît ca volum cît și prin conținut — își luă din vestibul pălăria de grădină și ieși din casă. Nu împlinise încă douăzeci de ani, iar ținuta ei era plină de farmec, deși arăta, poate, prea serioasă pentru vîrsta pe care o avea. Obișnuia să-și lase capul în jos, cufundată în meditație, iar pasul i se acorda cu ritmul grav al muzicii unui suflet înrîurit de singurătatea munților. Se bucura însă de o sănătate desăvîrșită ; se dovedea în stare să vîslească pe mari întinderi, și uneori tatăl era acela care obosea cînd colindau împreună prin lande și pe crestele dealurilor. Chipul și întreaga-i înfățișare vădeau deopotrivă o frumusețe în pîrg ; avea părul negru, împletit în cozi de-o parte și de alta a frunții, ochii mari, întunecați te priveau cu o inteligență pură, și te simțeai tulburat, dacă vorbele tale nu veneau din adîncul inimii.

La moartea mamei, Annabel avea șaisprezece ani. Trei luni mai tîrziu, domnul Newthorpe plecă din Londra, și se îndreptă spre casa lui de la țară, pe care, de atunci, nici el nici fiica sa nu o mai părăsiră. Avea propriile sale păreri asupra modului în care viața londoneză le înrîurește pe tinerele fete. Studios din fire, se căsătorise cu o femeie care era pe cale să devină o frumusețe mondenă. La început, fii uni o dragoste pasionată, iar domnul Newthorpe își iubi pînă la sfîrșit soția, pentru care păstră acel sentiment ce-l determina să nu-i refuze nimic. Urmarea fu că-și irosi floarea tinereții fără ca intelectul său să împlinească tot ceea ce făgăduise în primăvara vieții. Un an mai tîrziu Annabel ar fi intrat în vîltoarea socială : era destul de frumoasă ca să trezească interes, iar familia avea bogății care să-i ajungă cît va trăi. Dar nu „ieși" niciodată în lume. La început nimeni nu credea că domnul Newthorpe se retrăsese pentru totdeauna ; nimeni în afară de unul sau doi prieteni apropiați, care înțelegeau ce fusese viața lui și cît de mult se temea ca ispitele ce abătuseră de pe calea cea dreaptă feminitatea mamei să nu o ispitească și pe fiică. „În tot cazul, îi scria cumnata sa, doamna Tyrrell, după un an și jumătate, firește că o să mi-o trimiteți în scurt timp pe Annabel. Te rog să-ți

amintești că a împlinit șaptesprezece ani. Desigur că nu o vei lipsi de orice plăcere și orice avantaj." Iar pustnicul răspunse : „Chiar de-ar fi nevoie de zăvoare și cătușe, tot le-aș folosi fără milă mai degrabă decît să îngădui ca fata mea să pășească în acel pandemoniu al vostru, din Middlesex. Din fericire e de ajuns constrîngerea propriei ei judecăți. Devine femeie și binecuvîntarea zeilor va îngădui ca sufletul să i se pătrundă de aerul liber al cerurilor în timpul cît elementele ce-o alcătuiesc se încheagă într-o formă hotărîtoare." Doamna Tyrrell ridică din sprîncene, clătină din cap și de atunci vorbi cu tristețe despre „biata Annabel" care era îngropată de vie.

Coborî spre un locșor bine cunoscut de pe marginea lacului, unde la umbra frunzișului era așezată o bancă rustică ; în față, două luntre ușoare stăteau înfurcate de țărm. Pe cer fremătau forme albe care înaintau încet ; un vînt cald mîna spre marginea lacului valuri mici care se spărgeau cu un murmur de malul acoperit cu prundiș. Coastele dealurilor de pe țărmul opus se oglindeau în apa întunecată și adîncă — Swarth Fell, Hallin Fell, Place Fell se înșiruiau unul după altul ; peste cotul dinspre miazăzi al lacului își înălțau fruntea falnice înălțimi, ușor înmuiate în ceața pe care soarele o împrăștia cu reflexiciune. În aer plutea dulceața verii. Era atîta liniște, încît ficce foșnet de aripă din tufișuri, fiece șoaptă de la frunză la frunză își făcea auzită vocea sa delicată ; lătratul unui cîine, dincolo, la Howtown, părea că vine de prin preajmă.

În dimineața aceasta Annabel nu se simțea înclinată spre lectură, ba mai mult, pe chipul ei nu se așternea ca de obicei calmul reflecției. Deschise cartea pe care-o ținea pe genunchi și-și aruncă privirea peste o pagină sau două, dar nu izbuti să se lase absorbită. În cele din urmă se desprinse cu totul de lumea din jur și-și ațintì privirea peste apă, pe cînd depăna mai departe firul unor imagini grave, zămislite de mintea ei. Iar în starea sufletească prin care trecea, fața îi era aproape întunecată.

Pe cărarea ce ducea spre drumul mare, cobora cineva ; pașii se dovedeau prea greoi ca să dea de bănuit că putea fi Paula și prea repezi pentru domnul Newthorpe. Annabel întoarse capul și văzu un tînăr — să tot fi avut vreo douăzeci și șapte de ani — îmbrăcat într-un costum

ușor, de drumeție, cu o desăgută agățată de umăr, și cu un băț în mînă. Cînd o zări, își scoase șapca și se apropie de ea cu capul descoperit.

— Mi-am dat seama de la un sfert de milă că stă cineva aici și am coborît la noroc, cu gîndul că poate eșți dumneata.

Annabel se ridică, se arătă doar foarte puțin uimită și-i întoarse un salut calm și prietenos.

— Vorbeam de dumneavoastră la micul-dejun. Verișoara mea nu era sigură dacă vă aflați în Anglia, deși știa că în urmă cu o lună erați la Londra.

— Domnișoara Tyrrell e la dumneavoastră ? întrebă tînărul ca și cum ar fi fost un lucru la care nu se aștepta.

— Nu știați ? A fost bolnavă și au trimis-o la noi ca să se întremeze.

— A. am fost o lună în Jersey ; n-am aflat nimic.

— Ați avut puterea să vă smulgeți din Londra în toiul sezonului ?

— M-am dat vreodată în vînt după așa ceva, domnișoară Newthorpe ?

— Am auzit că v-ați cultivat mult.

— Sper. Am citit serios timp de o lună și urmarea e că mă simt mai bine. Am luat cu mine în Jersey un cufăr plin cu cărți. Sper însă că domnișoara Tyrrell s-a refăcut.

— E din nou așa cum a fost. Mergem spre casă ?

— V-am întrerupt din citit.

Ea îi arătă volumul : era *Susan și crini* de Ruskin.

— A. ați căpătat-o : și vă place ?

— Luată în mare, da.

— Mă simt dezamăgit.

Annabel nu răspunse, apoi, în timp ce se depărtau de lac, începu să vorbească despre altceva.

Acest domn Egremont nu arăta ca un bărbat pe care viața mondenă îl desfată. Fața fără barbă și mustăți era mai degrabă osoasă, iar trăsăturile vădeau un caracter independent ; fruntea se profila înaltă, ochii zvîrleau priviri repezi dar scrutătoare, sau se măreau atunci cînd căutau în gol, ceea ce dezvăluia o fire plină de imaginație. De obicei fața îl arăta cufundat în gînduri care înclinau

spre tristețe. În discuție se înviora numaidecît, frazele sale scurte, pronunțate cu o dicție clară, cuceritoare, păreau să dezvăluie energie. Zîmbea rar — ceea ce era o caracteristică a sa — sau poate ar trebui să spun că avea darul să zîmbească doar cu ochii. În asemenea clipe, privirea sa încîntătoare îți cerea cu toată sinceritatea să-l înțelegi și fără voia ta erai nevoit să-l îndrăgești. Totuși, în alte împrejurări, putea să se preschimbe într-un critic pătrunzător : așa cum se întîmplă cînd Annabel, vorbind despre cartea pe care o sfătuise s-o citească atunci cînd fusese ultima dată la Ullswater, nu se arătase prea înflăcărată. Pe semne că neîncrederea era și ea o latură a firii sale. Cu toate acestea, chipul vădea un idealist.

Annabel îl conduse în casă pînă la ușa camerei de lucru a tatălui, în care bătu ; după aceea se trase deoparte, ca să-i facă loc să intre înaintea ei. Domnul Newthorpe scria ; își ridică privirea fără să ia seama la ce se întîmplă în jur, dar ochii i se umplură de lumină cînd își recunoscu oaspetele.

— Așadar, iată-te ! Am vorbit despre dumneata azi-dimineață. Cum ai venit ?

— Pe jos, de la Pooley Bridge.

Își strînseră mîinile, apoi Egremont privi în urmă ; dar Annabel închisese ușa și plecase.

Urcă spre camera unde Paula își așternea în grabă scrisorile.

— Încă zece minute ! exclamă această domnișoară Tocmai terminasem biletul către mama — sînt foarte ascultătoare !

— I-ai scris domnului Egremont ?

Paula rîse și încuviință din cap.

— E jos.

Tînăra tresări fără să-i vină a crede.

— E-adevărat, Bell ?

— Adineauri a venit pe jos de la Pooley Bridge.

— O, Bell, spune-mi ! Pojarul acela oribil mi-a lăsat vreo urmă ? Nu pot într-adevăr să descopăr dar, firește, nimeni nu-și vede clar pistruii. Ei bine, în tot cazul, nu m-au uitat cu toții. Dar, te rog, privește-mă, Bell !

Verișoara o privi grav, și o cercetă conștiincios.

— Nu văd vreo urmă ; ba chiar aş spune că arăţi mai bine ca oricînd.

— Eşti grozav de drăguţă. Şi tu nici nu ai obiceiul să faci complimente. Să cobor ? I-ai spus unde sînt ? Dacă Annabel ar fi fost înclinată din fire spre o rafinată răutate feminină, acum ar fi avut într-adevăr prilejul să se arate astfel. În loc de aceasta se uită la Paula, curioasă şi nimic mai mult, şi pentru o clipă păru furată de propriile ei gînduri. Verişoara trebui să repete întrebarea.

— I-am spus că eşti la noi, răspunse. Stă de vorbă cu tata.

Paula se îndreptă spre uşă, dar dintr-o dată se opri şi se întoarse spre Annabel.

— Mă întreb, ce gîndeşte mintea ta aia serioasă, rosti veselă. Ştii, mă amuz şi atîta tot.

Annabel surîse şi încuviinţă din cap. Intrară în camera de dimineaţă. Annabel rămase în picioare, lîngă fereastră ; tovarăşa ei se mişca de colo pînă colo, şi se privea pe furiş în suprafeţele lucioase. Peste cinci minute uşa biroului se deschise şi se auziră apropiindu-se voci de bărbaţi.

Egremont o întîmpină pe domnişoara Tyrrell ca pe o veche cunoştinţă, dar fără să zîmbească.

— Sînt fericit să văd că v-aţi însănătoşit, deşi n-am ştiut că aţi fost bolnavă.

— Nu ştiaţi că am fost bolnavă ?

După cum îl privi, s-ar fi zis că se îndoieşte. Egremont dădu lămuriri şi prin asta îi răpi fetei orice iluzie cum că ar fi venit pentru ea. Cînd rămase tăcută, adăugă :

— Trebuie să-i compătimeşti pe cei de la Londra.

— Desigur că-i compătimesc. Învăţ să mă stăpînesc şi să discut cu înţelepciune. Nu cunosc pe nimeni la Londra care ar putea să mă înveţe una sau alta.

— Ei bine, presupun că pînă la prînz o să vreţi să ieşiţi, spuse domnul Newthorpe. Egremont doreşte să vîslească. Vă rog să scuzaţi un bătrîn ca mine.

Ieşiră din casă şi timp de o oră sorbiră boarea ce adia pe coastele dealurilor. La început Paula se cufundă în tăcere, aşa cum nu-i stătea în fire ; îşi înmuie degetele în apă peste marginea bărcii şi orice remarcă uşoară de-a

ei îi era adresată numai verişoarei. Annabel, care se silea din răsputeri să ţină treză conversaţia, povestea mai ales despre excursiile ce le făcuse cu Paula în cursul săptămînii trecute.

— Cum v-aţi petrecut timpul în insula Jersey ? îl întrebă curînd Paula pe Egremont. Pusese întrebarea pe un ton oarecare, cu o notă de superioritate şi îngăduinţă.

— Am citit.

— Romane ?

— Nu.

— Şi-acum unde vă duceţi ?

— Voi trăi la Londra. Cred că s-a terminat cu călătoriile mele.

— Am auzit-o mult prea des, spuse Annabel. Aţi socotit vreodată cîte mile aţi bătut de cînd aţi plecat de la Oxford ?

— Am fost un ins fără astîmpăr, recunoscu el, în timp ce ochii săi o scrutau calm, dar înclin să cred că rătăcirile mele prin lume s-au dovedit fără folos. Totuşi, a sosit vremea să mă apuc de lucru.

— Lucru ! ? întrebă uimită Paula. Ce fel de lucru ?

— Predicator autorizat.

Tînăra strîmbă nemulţumită din buze.

— E un fel de a-mi spune să-mi văd de treaba mea. Annabel, nu găseşti că soarele arde îngrozitor ? Vă rog, domnule Egremont, vîsliţi într-un loc mai umbros.

Felul în care tînărul mînuia vîslele arăta un cunoscător al acestui exerciţiu. Trupul său, deşi puţin cam slab, era bine clădit.

Treptat, înrîurite de cerul verii, gîndurile care-l absorbeau în chip vădit se risipiră şi cînd veni vremea să se îndrepte spre debarcader îl cuprinse veselia şi pofta de vorbă şi începu o discuţie uşoară cu Paula, iar cu Annabel o conversaţie mai serioasă.

Privirea sa se strămuta mereu de la unul la celălalt dintre chipurile aflate în faţa lui, pe care le cerceta fără să se bage de seamă ; iar adeseori, într-o clipă de visare, îşi pironea privirea asupra dealurilor din zarea îndepărtată.

Domnul Newthorpe coborîse la malul apei ca să-i întîmpine ; avea în mînă un ziar.

— Prietenul dumitale Dalmaine își desfășoară eloc**i**nța în problema educației, spuse și ridică glumeț din sprîncene.

— Da, își cunoaște oamenii, adăugă Egremont. Luați seama la felul cum își construiește cuvîntarea. După un șir de fraze răsunătoare cu privire la ridicarea clasei muncitoare, aruncă nepăsător o vorbă cum că patronii ar proceda înțelept dacă ar spori cunoștințele lucrătorilor în vederea concurenței pe piețele străine. Desigur că acesta e miezul problemei : dar Dalmaine e prea deștept ca să începă cu un simplu adevăr.

Între timp, barca fusese trasă la mal și lanțul încuiat cu lacătul. Fetele o luară înainte ; Egremont vorbea mai departe despre domnul Dalmaine, un om politic în plină ascensiune, pe care îl cunoscuse pe cînd se întorcea în țară, venind de la New York.

— Unul dintre puținele lucruri sincere pe care le-am auzit vreodată rostite de el a fost remarca referitoare la sindicate. „Lasă-i să se unească — neapărat, spunea el, astfel lupta va fi dreaptă" : ăsta-i omul : socoate că, dacă-i privește pe muncitorii din fabrica sa ca pe niște dușmani personali, dovedește pur și simplu o judecată sănătoasă. Luptă dreaptă ! Frumoasă idee de dreptate în materie de economie politică !

Vorbea cu dispreț, ochii îi scăpărau, nările lui fremătau. Domnul Newthorpe, care surîdea mai departe calm, vădea înțelegere și totodată seriozitate în felul cum primea cele spuse de Egremont.

Annabel îl căută pe tatăl ei și-l luă de-o parte, ca să discute împreună o clipă, înainte de prînz.

— Cît rămîne la noi domnul Egremont ? întrebă, și ea pă cîte se părea, întrebarea izvora din grija ei de stăpînă a casei.

— O zi sau două, fu răspunsul. În după-amiaza asta o să se repeadă la Pooley Bridge ca să-și aducă valiza ; a lăsat-o la hotel.

— Ce-l preocupă ? urmă Annabel, cu un zîmbet.

— Are în minte cîteva proiecte idealiste. Mi-a dat a înțelege cîte ceva. Aș zice că deseară o să aflăm totul în legătură cu ideile lui.

Capitolul II

IDEALISTUL

Egremont cunoscuse familia Newthorpe pe vremea cînd era student la Oxford. O prietenie strînsă se legase între el şi un tînăr cu numele de Ormonde, iar în casa acestuia din urmă îl întîlni pe domnul Newthorpe, căruia îi trezi numaidecît interesul. La un an după moartea doamnei Newthorpe, Egremont fu invitat să facă o vizită în casa de la Ullswater; de atunci, petrecuse acolo în două rînduri cîte o săptămînă. Această legătură personală nu era destul de puternică pentru ca să ducă la o prietenie apropiată între cei doi, dar Egremont îi scria adesea domnului Newthorpe din diferite părţi ale lumii, iar prietenii comuni dădură o mînă de ajutor ca legătura să devină statornică.

Egremont era fiul unui om care făcuse avere fabricînd muşamale. Tatăl pornise în viaţă ca zugrav, pusese pe picioare un mic negoţ de uleiuri, iar în cele din urmă se căsătorise cu fiica unui prăvăliaş, care îi aduse ca zestre un capital modest, tocmai atunci cînd avea nevoie de banii aceştia ca să înjghebeze o întreprindere ce promitea mult. În scurt timp, întemeie firma „Egremont & Pollard", care desfăşura o întinsă activitate în Lambeth. Soţia muri înaintea lui; fiul primi o educaţie umanistă şi în curînd se trezi fără nici o rudă pe lumea aceasta, dar stăpîn pe destulă avere ca să-şi îngăduie să ducă o viaţă independentă. Tînărul Walter Egremont păstră mai departe o cotă parte din întreprindere, dar nu avea de gînd să se ocupe cu comerţul pentru tot restul vieţii. În anii petrecuţi la universitate, tovarăşii săi fuseseră oameni de vază, în înţelesul academic al cuvîntului şi, aşijderea unii a căror situaţie în lume le dădea de la sine dreptul să se numere printre capetele luminate. În felul acesta, porţile societăţii se deschideau în faţa lui, iar însuşirile sale personale îi atraseră în mare măsură stima unor persoane cărora dorea foarte mult să le fie pe plac.

Cineva îl numise „Idealistul" şi numele îi rămase. La 22 de ani publică un volum de poezii; versurile erau

înrîurite în chip vădit de Shelley, dar purtau, totuşi, pecetea unei anumite prospeţimi, ce izvora din aspiraţia spre ceva nedefinit, pe care cititorul o găsea destul de plăcută, iar dacă versurile nu anunţau un adevărat poet, aveau în schimb o notă de sinceritate. Cartea rămase unicul său volum. După ce firea lui arzătoare găsise pe această cale un mijloc ce-i dădea putinţa să se exprime, Egremont întreprinse un şir de călătorii peste mări şi oceane, ca să se caute pe sine însuşi, după cum spunea. Ţelul părea însă să-i scape necontenit ; se întorcea cînd şi cînd în Anglia şi, judecînd după înfăţişarea lui, era din ce în ce mai neliniştit, dar de fiece dată aducea cu sine un prisos de idei, pentru care găsea întotdeauna, şi din belşug, o seamă de cuvinte avîntate. Acelora care împărtăşeau punctul său de vedere, era în stare să le vorbească despre el însuşi fără să le apară cîtuşi de puţin ca o fiinţă egocentrică ; doar spiritele pizmaşe, puţine la număr, sau cei mult prea reţinuţi ca să preţuiască un asemenea caracter, îl învinuiau de îngîmfare. Femeile îl răsfăţau, iar tovărăşia lor îi făcea o plăcere nespusă ; totuşi, în ciuda firii sale aprinse — sau care se arăta astfel —, se părea că nu fusese niciodată îndrăgostit. Unii susţineau că „eul" acela pe care căuta să-l descopere pe cînd cutreiera depărtările ar fi avut chipul şi înfăţişarea unei femei. Şi poate că era adevărat ; fie că-şi dădea seama sau nu, e cu putinţă că năzuia să afle femeia ideală. Nici o femeie care îi fusese vreodată tovarăşă de drum nu-l învinuise că se arătase uşuratic, deşi una sau două dintre acestea n-ar fi considerat o nenorocire dacă ar fi avut prilejul să-l ispitească, să-l facă să-şi uite teoriile şi să susţină că şi-a atins ţelul. Dar s-ar fi zis că toate străduinţile sale tindeau necontenit spre ceva aflat nu în jurul său, ci undeva departe. Nimeni nu tăgăduia că era în stare de căldură sufletească, dar simţămintele sale nu puteau să fie desprinse de acea aspiraţie nedesluşită, caracteristică modului în care se exprima în versuri. De fapt, nu scrisese niciodată o poezie de dragoste.

Annabel şi tatăl ei observară că se schimbase de cînd îi vizitase ultima oară. Pentru prima dată venise fără să fi fost invitat anume şi din vorbele sale înţeleseră că-şi găsise în cele din urmă un ţel căruia să-şi dedice forţele.

Multă vreme prietenii lui se întrebaseră ce avea de gînd să facă în viaţă. După cum se părea, nu-şi pusese în minte să se realizeze pe tărîmul literaturii, deşi s-ar fi spus că era o cale firească pe care putea să-şi reverse preaplinul unor gînduri arzătoare ; iar despre o carieră politică vorbea întotdeauna cu dispreţ. Se număra cumva printre acei inşi întîlniţi astăzi mai des ca oricînd, care discută tot timpul despre posibilităţile aflate în faţa lor şi amînă clipa cînd vor trece la faptă, pînă cînd îşi dau seama că voinţa le-a încremenit în neputinţă ? Pe Egremont nu l-ai fi socotit bucuros unul dintre oamenii care alcătuiesc această categorie, mai ales fiindcă nu-l încătuşau acele forme neplăcute de timiditate ce-şi pun îndeobşte pecetea pe asemenea inşi. De altfel, ce păcat ar fi fost ca nişte însuşiri cum erau ale lui să fie lăsate pradă vremii fără să aducă nici un folos ; însuşi idealismul său sincer te făcea să crezi în el şi să priveşti cu încredere viitorul ce i se aşternea în faţă.

După-masă ieşiră cu toţii ca să se bucure de această seară. Bărbaţii fumau ; Annabel stătea lîngă o măsuţă la care servea ceai şi cafea. Paula adusese cu ea o revistă şi se făcea că citeşte. Totuşi, Annabel observă că arareori întorcea vreo pagină.

— Ai văzut-o în ultima vreme pe doamna Ormonde ? îl întrebă domnul Newthorpe pe Egremont.

— Înainte de a pleca spre Jersey am poposit o lună la Eastbourne.

— A făgăduit că la toamnă va veni la noi, spuse Annabel, dar se pare că se desparte greu de Căminul ei. Erau mulţi copii pe-acolo, cînd ai văzut-o ?

— Zece sau doisprezece.

— Toţi sînt din Londra ?

— Da. Are legături cu diverse spitale şi alte asemenea. Şi fiindcă veni vorba, mi-a spus o poveste uimitoare. Cu puţin timp în urmă, în casă se aflau opt copii şi dintre aceştia unul singur ştia să citească — o fetiţă de zece ani — care primea regulat scrisori de acasă. La un moment dat, sosi pe adresa fetiţei un pachet care părea să conţină o mică revistă pentru copii, băgată într-un plic. Doamna Ormonde i-l dădu şi în cursul dimineţii, cînd observă că în

întîmplare că citeşte se duse să vadă revista. Se dovedi că era un periodic anticreştin iar pe pagina de titlu se vedea o gravură, ce ilustra în chip comic un episod din Biblie.

— Tata îl aduce totdeauna acasă şi mi-l dă să-l citesc, spuse copila. Mă face să rîd.

— Se prea poate că nu înţelegea nimic din tot ce voia într-adevăr să spună acest text, zise domnul Newthorpe.

— Dimpotrivă, înţelegea uimitor de bine sensul poveştirii ; tatăl explicase totul în familie.

— Unul din rezultatele interesante ale educaţiei populare, rosti pe un ton filozofic domnul Newthorpe. E de neînlăturat.

— Ce-a făcut doamna Ormonde ? întrebă Annabel.

— Era un moment greu. Dacă ar fi încercat să-l aţîţe pe copil împotriva tatălui n-ar fi folosit la nimic ; peste două săptămîni fetiţa avea să se întoarcă la ea acasă. Astfel încît doamna Ormonde se mulţumi să o întrebe dacă poate să vadă şi ea revista după ce va termina de citit şi odată ce foaia fu în mîna ei, o azvîrli cu nemărginita plăcere în foc. Din fericire, un alt număr nu mai sosi.

— Ce fiinţă grosolană trebuie să fie acest tată ! exclamă Annabel.

— Destul de grosolană, încuviinţă Egremont, totuşi nu m-ar mira să aibă mai multă minte decît au îndeobşte cei din clasa sa. Dacă ar fi fost o brută şi nimic altceva n-ar fi făcut un asemenea lucru ; ţin rămăşag, zece contra unu ; credea cu toată sinceritatea că-i face un bine fetei ; îşi spunea că o învaţă să nu fie superstiţioasă.

— Dar de ce oamenii săraci să fie daţi în seama unor dascăli cu minţi atît de josnice ? se revoltă Annabel. Se pot pune, desigur, stavili în calea înrîuririi pe care nişte inşi de felul acesta o au asupra lor.

— Mă îndoiesc, spuse tatăl. Greutatea de neînvins stă în faptul că nu avem la îndemînă o altă forţă mai puternică decît iniţiativa comercială. Astăzi, nimic nu izbîndeşte decît pe baze comerciale ; principiul se aplică începînd cu biserica şi terminînd cu cîrciuma. Literatura populară nu poate să fie răspîndită decît dacă se ţine seama de cerere şi ofertă, altă cale nu există. Gîndeşte-te,

de pildă, la Legea Învățămîntului. A fost concepută și adoptată pentru simplul motiv arătat de prietenul lui Egremont, Dalmaine; ca fabricanții noștri să poată să țină pasul cu cei din alte țări, se cere un nou tip de muncitor, mai inteligent decît înaintașii lui. Ei bine, ilustrațiile comice pe teme din Biblie sînt foarte căutate și ele răspund acestei necesități; jurnalul există pentru că aduce bani. Un organ cultural destinat unor oameni cărora le place să parodieze Biblia n-ar avea cum să fie rentabil.

— Dar nu se află nimeni care ar putea să întreprindă o asemenea operă fără să spere o recompensă băneasă? Nu facem cu toții parte din lumea negustorilor.

— Am o idee despre cum ar trebui începută o asemenea treabă, domnișoară Newthorpe, spuse Egremont cu o voce mai coborîtă decît pînă acum. Am venit aici fiindcă doream să discutăm despre asta. Timp de-o clipă, Annabel își încrucișă privirea cu a lui și-i arătă tot interesul ei prietenesc. Domnul Newthorpe, care pășea în sus și-n jos pe iarbă, se apropie de un scaun. Se așeză lîngă Paula. Fata îi aruncă o privire, iar el îi spuse blînd:

— Ești sigură că nu ți-e frig?

— Cred că ai fi mai bine să mă duc în casă, răspunse tînăra și în timp ce-și închidea revista își înăbuși un ușor suspin.

— Nu, nu, nu pleca, Paula, stărui verișoara ei, și se sculă de pe scaun. O să-ți pui un șal, draga mea. Ți-l aduc eu.

— E foarte cald. Fără îndoială că nu poate fi primejdios de stat aci pînă se întunecă.

Acum, după ce se făcuse puțină zarvă în jurul persoanei ei, pentru un timp, Paula fu mai liniștită.

— Nu țin să mă duc în casă, spuse. Simt că, dacă rămîn aici și ascult această conversație, devin foarte serioasă și înțeleaptă. Presupun că de astă dată o să auzim ce înțelegeți prin acel „predicator autorizat".

Annabel aduse un șal și-l așeză grijulie pe umerii verișoarei. Apoi îi zise tatălui:

— Lasă-mă, te rog, pe mine să stau lîngă Paula.

Și-și schimbară între ei scaunele. Fără ca ceilalți să bage de seamă, Annabel luă mîna verișoarei și i-o ținu

într-a ei. Paula părea că privește un obiect îndepărtat din grădină.

Cîteva clipe domni tăcerea. Seara era de un calm adînc. Peste dealurile care străluceau în lumina apusului, plutea spiritul unei frumuseți grave. Liliecii bîzîiau, se ridicau în văzduh și picau puzderie pe frunzele neclintite. Un izvor care cădea de pe o stîncă, jos, la piciorul grădinii, murmura versuri crepusculare.

— Sper că lucrul acesta e foarte posibil, reluă Annabel firul discuției, privind plină de nădejde spre Egremont.

— O să-mi spuneți care este părerea voastră ; eu cred că e destul de realizabil ; oricum, e un plan de proporții foarte modeste. Povestea acestei fetițe cu revista ei a limpezit anumite gînduri care-mi umblau prin cap. Știți că mi-am căutat destul timp un cîmp de activitate, dar am fost înșelat de tendința obștească a vremii noastre. Cei dornici să fie utili societății purced în mare parte la lucru în rîndul păturilor inferioare ale acesteia. Firește, s-ar părea că e calea pe care se ajunge pînă în miezul problemei și toți cei ce posedă mijloacele de trebuință speră ca munca lor printre cei de jos să dea grabnic roade — mă gîndesc la rezultatele materiale. Eu, însă, cred că treaba cea mai utilă este aceea care a fost cel mai mult trecută cu vederea, tocmai fiindcă pare mai puțin arzătoare. Cu mocîrla de la baza societății nu putem, de fapt, să facem nimic ; numai imensele transformări, făurite treptat, vor curăța putregaiul și vor nimici răul hîd la chip care îl zămislește. Ceea ce mi-ar plăcea să încerc ar fi educația spirituală a meșteșugarilor înstăriți și a muncitorilor din industria mecanică. În clipa de față sînt cu totul în mîna unor oameni care au putința să le facă doar rău — ziariști, socialiști, și alte ființe de rînd împrăștie în rîndul lor sămînța gîndirii libere. Toți aceștia lucrează împotriva culturii și totuși aici se întinde ogorul care așteaptă într-adevăr să fie desțelenit așa cum se cuvine. Îmi amintesc adesea de unul sau doi dintre muncitorii întîlniți la fabrica noastră din Lambeth. Sînt inși care știu să se poarte, ageri la minte, dar, lăsînd deoparte o vagă curiozitate, aș spune că nu-și propun în viață un țel conștient, nu năzuiesc decît să asigure familiei lor un trai înlesnit. Nu sînt religioși — și nu e de mirare ;

vorbesc neîncetat despre politică, fiindcă altceva nu știu; dar sînt cu mult peste mulțimea de rînd. Socot că unor oameni de felul acesta le revine un rol important în dezvoltarea societății — că, de fapt, *ei* pot deveni marii reformatori care să-i înrîurească pe cei aflați deasupra lor pe scara socială, — spuma societății, — cît și pe cei aflați în urma lor.

Lăsase din mînă țigara fumată doar pe jumătate și vorbele sale, pe care la început se silise să le rostească pe un ton cumpătat, se aprinseră din ce în ce, dînd glas pasiunii idealistului. Fața i se învioră și oglindi simțămintele pe care le încerca, ochii îi străluceau cu întreaga lor lumină, vocea i se modula ca o muzică, în timp ce-și desfășura ideile. Vorbea pentru Annabel, poate fără să-și dea seama că i se adresa numai ei.

Domnul Newthorpe mormăi încuviințîndu-i spusele. Paula asculta cu atenția încordată, dar aidoma unei ființe care află despre lucruri ciudate, foarte îndepărtate, greu de înțeles.

— Și-acum, presupuneți că s-ar lua o mînă de asemenea oameni tipici pentru mediul lor social, urmă Egremont, și s-ar încerca să li se insufle un ideal moral. În clipa de față n-au nici unul, dar știu de buna-cuviință, ceea ce înseamnă mult. M-aș folosi de tendința spre asociere atît de puternică în rîndul lor. Au nenumărate cluburi întemeiate în scop de binefacere; sînt solidari și se ajută cu toată dîrzenia unul pe celălalt la timp de nevoie sau cînd cer patronilor respectarea anumitor condiții de muncă — aceasta e lupta dreaptă cum o numește onorabilul membru care reprezintă în Parlament districtul Vauxhall. Ei bine, de ce nu s-ar uni în scopuri morale și intelectuale? Aș vrea un gen de fraternitate care să nu aibă nimic de a face cu mîncarea și băutura, sau cu împărțirea ajutoarelor în scop de binefacere; să nu o intereseze decît propășirea spiritului. Oamenii aceștia nu se pot îmbogăți, așa încît o asemenea primejdie nu-i amenință; sînt sorți să nu cunoască vreodată lipsuri și nevoi; și-apoi, se bucură de oarecare răgaz. Dacă cineva ar putea trezi entuziasmul cîtorva dintre ei, pentru un ideal de viață! Ce-ar fi dacă i-ar învăța să-și dea seama de scopul unei

cărți ca *Susan și crini*, pe care dumneata o privești doar cu un interes moderat, domnișoară Newthorpe...

— Nu chiar așa, se repezi Annabel, fără să vrea. Socotesc că e o carte foarte frumoasă și plină de noblețe.

— Despre ce carte e vorba ? întrebă curioasă Paula.

— O să ți-o dau s-o citești, Paula, îi răspunse verișoara.

Egremont urmă :

— Activitatea celor care își desfășoară munca socială în dezgustătoarele cartiere ale orașelor ar apărea ca absurd de neînsemnată, dacă ar fi pusă față în față cu ceea ce oamenii aceștia sînt în stare să facă. Influența grosolană a unor agitatori revoluționari semidocți, dornici să schimbe societatea și religia ar putea fi zădărnicită ; o schimbare în bine pe care nici nu putem să o întrevedem în clipa de față ar fi astfel înfăptuită la granița acestui infern social — și după aceea s-ar răspîndi din ce în ce mai mult. Dar lucrul nu e cu putință decît în virtutea influenței personale. Omul trebuie să fie însuflețit el însuși de un ideal ca să poată să-l insufle altora. Nu știu dacă am destulă tărie pentru o asemenea acțiune, dar simt dorința să încerc. Care e părerea dumneavoastră ?

— Cînd gîndești atît de clar un lucru înseamnă că pe jumătate l-ai și făcut, zise Annabel.

Egremont îi răspunse cu o privire limpede.

— Dar amănuntele ? observă domnul Newthorpe. Intenționezi să-ți desfășori activitatea în Lambeth ?

— Da, în Lambeth. Sînt în chip firesc legat de locul acesta și numele meu poate să-mi fie de ajutor acolo ; nu cred că muncitorilor le este nesuferit. Intenționez să încep cu conferințele. Rezervați-vă părerile critice ; nu am cîtuși de puțin de gînd să apar în fața lor în chip de apostol ; pentru început nu-mi propun altceva decît un ciclu liber de conferințe asupra unei perioade din literatura engleză. N-o să deschid larg ușile pentru toată lumea, dar o să poftesc anume o mînă de oameni pe care îmi voi da toată osteneala să-i aleg. Avem la uzină un maistru care se numește Bower : într-un fel pot spune că-l cunosc de ani întregi și-l consider un bărbat cu minte ageră. De el am să mă folosesc, fără să dezvălui nimic în ce privește țelurile mele mai largi, ci am să-l conving să-mi găsească vreo doisprezece oameni pe care s-ar putea să-i intereseze

conferințele mele. Și fiindcă veni vorba, omul despre care vorbeam, tatăl pacientei doamnei Ormonde, locuiește în Lambeth. Nici vorbă că mă voi strădui să-l prind în plasă.

— Voi fi dornic să aflu cîte ceva despre el, spuse domnul Newthorpe. O să te folosești de literatura engleză pentru a crea o anumită stare de spirit în rîndul ascultătorilor ?

— La asta mă gîndesc. În luna pe care am petrecut-o pe insula Jersey m-am îndeletnicit cu pregătirea cîtorva lecții introductive. Mi se pare că dacă aș izbuti să-i fac să înțeleagă ce înseamnă dragostea pentru literatură, ca sentiment pur și desăvîrșit, străin de preocupările sociale sau politice și mai ales de interesele bănești, căci aceste idei se îmbină în chip catastrofal cu puținele cunoștințe dobîndite de ei, atunci voi putea spune că sînt pe cale să întemeiez propriul meu club de reformă socială. O să am mare grijă să nu le trezesc neliniștea, dînd a înțelege că mă gîndesc la lucruri pe care nu le arăt prin viu grai. „Iată cîteva interesante cărți englezești", le voi spune : „să vedem despre ce vorbesc, cine le-a scris și pentru care motiv sînt considerate niște cărți minunate. Aceasta este ceea ce credem noi despre ele..." Oamenii trebuie să ajungă prieteni cu mine. Treptat, o să discut cu ei mai apropiat, voi încerca să-l înțeleg pe fiecare în parte. Cheia succesului este înrîurirea pe care o voi avea personal asupra lor. S-ar putea să descopăr că nu e de ajuns, totuși sper. Fără îndoială că între mine și clasa muncitoare există legături pe care cei mai mulți dintre oamenii culți nu le au ; puțin ar fi lipsit ca să devin eu însumi mecanic sau ceva asemănător. S-ar putea ca lucrul acesta să se simtă în relațiile dintre noi ; sper că se va simți.

Se lăsa seara. Ultima nuanță a soarelui în asfințit pălise pe dealurile întunecate, iar la răsărit apăruseră puncte slabe de lumină stelară.

— Cred că noi două trebuie să intrăm în casă, zise Annabel, după ce o clipă domnise tăcerea.

Paula se sculă fără să scoată o vorbă, dar cînd ajunse în prag, se întoarse și îi spuse lui Egremont :

— Aerul liber mă obosește numaidecît. Mai degrabă vă spun noapte bună.

Unchiul îi ţinu mîna într-a sa, şi i-o bătu uşor, cu duioşie. Rîdea adesea cînd copila se arăta nesăbuită în fel şi chip, dar drăgălăşenia şi naivitatea ei, care făceau să apară într-o lumină mai puţin proastă afectarea cultivată toată viaţa, îi cîştigaseră simpatia. Oricît de mirată ar fi fost Paula dacă ar fi ştiut acest lucru, sentimentul pe care i-l trezea era, de cele mai multe ori, mila.

— Cred că te duci din nou afară, îi spuse Paula verişoarei, pe cînd intrau în salon.

— Nu, o să citesc puţin şi după aceea mă culc. Şi adăugă rîzînd : Fără îndoială că vor sta tîrziu în birou cu ţigările şi paharele lor aburinde.

Cîteva clipe, Paula se foi fără astîmpăr prin cameră ; apoi, din pragul uşii rosti „noapte bună" şi fără multă vorbă se făcu nevăzută.

Cei doi bărbaţi se întoarseră în scurt timp. Egremont apăru singur în salon şi începu să răsfoiască volumele de pe masă. Apoi Annabel se ridică.

— Pare-se că mîine va fi din nou frumos, zise. Trebuie să-l iau pe tata într-o excursie. Ce părere aveţi, arată bine ?

— Cred că mai bine decît toamna trecută.

— Trebuie să-i spun noapte bună. Veniţi în birou ?

O urmă în tăcere şi Annabel îşi luă rămas-bun de la amîndoi.

Zorile erau senine. Hotărîseră că vor petrece cea mai mare parte a zilei pe coline. Paula mergea călare ; ceilalţi se îndreptară în trăsură spre locul de unde trebuiau să pornească în excursie. Pentru Annabel, mersul pe jos era o plăcere. Curînd fiinţa ei păru să se pătrundă de ritmul unei muzici mai vioaie ; vălul meditaţiei îi alunecă de pe faţă şi începu să vorbească plină de voioşie.

Paula se purta bizar. Fusese foarte tăcută la micul-dejun, lucru cît se poate de neobişnuit, iar în timpul zilei vădise reţinere şi rămăsese cufundată într-un fel de demnitate nu lipsită de haz. Domnul Newthorpe păşea alături de poney-ul ei şi se străduia să discute despre subiecte menite să-i placă mai mult decît oricare altele, iar acestea erau întotdeauna Londra şi înalta societate.

Într-un rînd, Annabel se îndreptă spre ea cu un mănunchi de ochii-şoricelului.

— Nu-s frumoase, Paula ? Uită-te ce petale au.

— Foarte frumoase, dar sînt prea mici ca să folosească la ceva, fu răspunsul.

Despre planurile lui Egremont nu se mai vorbi. Cărţile, prietenii, încîntarea trezită de priveliştea munţilor puneau la îndemînă destule teme de conversaţie. La scurt timp după miezul zilei cerul se înnoră şi imediat după ce grupul ajunse acasă căzură primii stropi de ploaie. Petrecură seara în salon. Paula se lăsă convinsă să cînte, şi cîntă frumos, deşi tot fără vioiciunea care îi stătea în fire. Şi din nou se duse la culcare devreme.

Dimineaţa, după micul-dejun tot mai ploua încă, deşi vremea făgăduia să se înseninеze.

— Pe mine vă rog să mă scuzaţi pînă la prînz, zise Paula către Annabel şi Egremont, cînd se ridicară de la masă. Am de rezolvat multă corespondenţă.

„Corespondenţă" era un cuvînt nou. Îndeobşte spunea : „Am de scris un morman de scrisori". Păstra încă aerul demn în care se învăluise cu o zi în urmă.

După ce se eliberă de treburile gospodăreşti, Annabel se duse în salon şi se aşeză cu cărţile în faţă. Citea din Virgiliu. Timp de un sfert de oră nu izbuti să-şi adune gîndurile decît cu preţul unor sforţări repetate, dar în cele din urmă birui hotărîrea ei de a studia. Atunci intră Egremont.

— Stingheresc ? întrebă, cînd văzu rîvna cu care stătea plecată peste carte.

— Îmi puteţi da o mînă de ajutor, dacă vreţi. Nu sînt în stare să desluşesc acest vers.

Îi întinse un exemplar iar ea însăşi deschise un alt volum. Rezultatul fu că citiră împreună vreo cincizeci de versuri.

— O, de ce oare noi, fetele, trebuie să ne dobîndim cunoştinţele atît de tîrziu şi cu asemenea cazne ? exclamă în cele din urmă Annabel. Voi învăţaţi greacă şi latină în copilărie ; aşa ar trebui să facem şi noi. N-am răbdare ; vreau să citesc de-a dreptul.

— O să citeşti astfel, foarte curînd, răspunse el cu gîndul într-altă parte. Apoi, aruncă o privire spre fereastra pe care o rază senină, picată oblu în geam, o luminase dintr-o dată şi întrebă :

— Vrei să ieşi din casă ? O să fie minunat după ploaie.

Annabel îngîna dactili. Şovăi şi lăsă deoparte cartea.

— Mă duc s-o întreb pe verişoara mea.

Egremont îşi întoarse faţa. Annabel urcă în camera Paulei, bătu în uşă şi intră. Judecînd după zgomotul unui gest pripit ce se auzi dinăuntru, s-ar fi zis că domnişoara Tyrrell îşi însuşise brusc atitudinea aceea de fiinţă practică, aşezată la masa de lucru.

— Vrei să ieşi din casă, Paula ? Nu mai plouă.

— Nu acum.

— Domnul Egremont doreşte să facă o plimbare. Nu poţi să vii ?

— Fii bună, roagă-l pe domnul Egremont să mă scuze. Mă simt obosită după ziua de ieri, scumpa mea.

Verişoara se retrase, iar Paula se duse la fereastră. Peste cîteva minute, îi văzu pe Annabel şi Egremont care se îndreptau cu paşi hoinari din grădină spre lac. Atunci se aşeză din nou şi rămase muşcîndu-şi creionul.

Cei doi rătăciră agale pe malul apei. Vorbeau despre lucruri neînsemnate. Cînd fură la o oarecare depărtare de casă, Egremont deschise vorba :

— După cum vezi, mi-am găsit o îndeletnicire. Dacă te-ai gîndit cît de cît la mine, înclin să cred că viaţa pe care o duc ţi s-a părut fără nici un folos şi ţi-ai zis că nu prea sînt sorţi să ducă la ceva bun.

— Nu, n-am gîndit astfel, domnule Egremont, răspunse ea simplu, eram sigură că vă pregătiţi pentru ceva demn de laudă.

— Sper că asta au însemnat toţi aceşti ani care au trecut atît de repede. Dar nu m-am pregătit cu tot dinadinsul pentru un anume ţel. De multe ori mi-am spus că, dacă umblu prin lume şi cîştig experienţă, fac tot ceea ce viaţa îmi cere. Puţini sînt oamenii care înclină mai mult ca mine spre visuri deşarte. Chiar şi în clipa de faţă mă întreb dacă nu cumva şi ceea ce mi-am pus în minte acum nu e decît un moment de idealism, care va trece şi mă va lăsa mai mult ca oricînd lipsit de energia ce-mi face trebuinţă ca să purced la fapte. Orice proiect de felul acesta pe care îl întreprinzi şi apoi îl abandonezi apasă ca o povară şi îngreunează voinţa omului. Dacă nu izbutesc să stărui, soarta mea va fi pecetluită.

— Sînt încredințată că n-o să dați greș. N-ați putea vorbi așa cum ați vorbit seara trecută și totuși să vă îngăduiți să șovăiți odată ce-ați pornit la treabă. De cît succes vă vor fi încununate rezultatele, asta e greu de prevăzut : desigur că munca se va dovedi anevoioasă. Oare nu va cere să-i închinați toată viața ?

— Nu mai puțin, dacă e vorba ca roadele să fie temeinice.

— Atunci puteți fi bucuros. Ce fericire mai mare poate fi dată omului decît aceea de a-și închina viața unui țel demn de toată prețuirea ?

Egremont păși tăcut, apoi o privi.

— Asemenea vorbe rostite de o astfel de voce ar da tărie oricărui bărbat. Și totuși, o să-ți cer mai mult. Un singur lucru îmi lipsește ca să am deplină încredere în mine însumi, lucrul acesta este dragostea unei femei. Am înțeles de mult a cui dragoste trebuie să încerc s-o dobîndesc. Poți să-mi dai ceea ce-ți cer ?

Buzele lui, pe care surîsul le atingea atît de rar, zîmbeau. Nu se arăta tulburat, dar ochii îi străluceau în timp ce căutau să-i citească pe față. Annabel se opri din mers ; o clipă păru neliniștită. Se așteptase că-i va vorbi astfel, dar îi venea mai greu decît crezuse să rostească răspunsul pe care și-l pregătise. Era prima oară cînd un bărbat îi spunea asemenea cuvinte și cu toate că teoretic găsea situația foarte simplă, nu putea să rămînă la fel de netulburată cum ar fi dorit. Sîngele îi zvîcnea, și nu fu în stare să-și stăpînească din prima clipă vocea, s-o facă să sune ca de obicei. Dar cînd în cele din urmă izbuti să se uite drept în ochii lui, gîndul i se limpezi din nou.

— Nu vă pot da acest lucru, domnule Egremont.

Lumina vie din ochii lui se stinse, iar ea se grăbi să adauge .

— Mă gîndesc adeseori la dumneavoastră. Sînt bucuroasă că vă cunosc, că v-am trezit interesul. Dar aceasta nu depășește prietenia pe care mulți v-o poartă — e un sentiment cu totul altul decît acela ce v-ar putea ajuta, după cum spuneți. Așa ceva nu am simțit niciodată.

Ochii lui căutau peste apele lacului. Tristețea care se furișa întotdeauna pe chipul său gînditor se vădea

covîrșitoare. Și totuși, se întoarse spre ea din nou cu același zîmbet.

— Cuvintele acestea din urmă trebuie să fie nădejdea mea. Prietenia ce mi-o dăruiești înseamnă pentru mine un lucru de preț. Poate că într-o zi voi dobîndi mai mult.

— Cred, spuse Annabel cu o sinceritate care dovedea că era foarte departe de-a fi emoționată, că veți întîlni o altă femeie a cărei înțelegere să însemne pentru dumneavoastră mult mai mult decît simpatia mea.

— Atunci mă cunosc foarte puțin. Te-am întîlnit prima dată acum șapte ani și deși erai copilă cînd am stat întîia oară de vorbă, am prevăzut de pe atunci cele ce ți-am spus astăzi. Oricare femeie pe care o întîlnesc o compar cu dumneata ; iar cînd îmi închipui femeia ideală, ea are chipul și mintea pe care le ai. Ar fi trebuit să-ți vorbesc cînd am fost aici toamna trecută, dar îmi dădeam seama că nu am dreptul să-ți cer să împarți soarta cu mine, atîta timp cît viața mea nu însemna nimic. Vezi — și Egremont zîmbi — am crescut în propriii mei ochi. Presupun că un plan conceput ca un lucru trainic duce întotdeauna și în primul rînd la un asemenea rezultat. Sau, poate, tocmai dimpotrivă, iar eu n-am făcut decît să-ți dovedesc că umblu să înhaț răsplata înainte de a o merita cîtuși de puțin.

Aceste ultime afirmații aveau ceva care o izbea și îi insuflară curajul să dea glas unui gînd care-i venea întotdeauna în minte, în legătură cu Egremont.

— Socot că o femeie nu judecă astfel cînd s-a legat cu cele mai profunde sentimente ale ei. Dacă aș putea să te însoțesc și să-ți împărtășesc viața, nu m-aș gîndi că te răsplătesc, ci că-mi prilejuiești o mare fericire. Eu sînt în pierdere fiindcă nu pot decît să te urmăresc de departe.

Cuvintele acestea îl mișcară. Nu un calcul fățarnic îl îndemnase să vorbească despre dragostea lui și țelurile sale intelectuale, care se îmbinau, totuși își dădea seama că, dintre ei doi, Annabel vădea un suflet mai cinstit.

— Și-ți doresc fericire în dragoste, exclamă el. Uită că m-am arătat pedant — asta e veșnic greșeala mea. Nu sînt încredințat că celelalte motive care mă îndeamnă vor fi întotdeauna puternice, dar știu că această dorință va dobîndi tot mai multă tărie în inima mea, odată cu anii ce vor trece.

Totuşi, fiindcă ea rămase tăcută, Egremont îşi rosti gîndul, după cum avea obiceiul.

— O să stărui în ceea ce am întreprins, căci te iubesc, şi din această pricină nu îndrăznesc să duc o viaţă mai puţin nobilă decît aceea de care sînt în stare. Ştiu că pentru ochii dumitale limpezi firea mea nu poate să aibă taine. Nu te-aş iubi dacă nu mi-aş da seama că-mi eşti mult superioară. Nu voi fi niciodată demn de dumneata, dar îmi voi da neîncetat osteneala să te merit.

Zvîcnetul sîngelui în artere, care la început o tulburase, se potolise de mult. Acum era în stare să-l asculte şi să se gîndească aproape cu indiferenţă la răspunsul pe care i-l va da. Situaţia avea ceva himeric, care o făcea dornică să pună capăt discuţiei.

— Am deplină încredere în dumneata, spuse. Sper — de fapt sînt sigură — că vei dobîndi roade de pe urma activităţii la care te gîndeşti ; dar nu le vei culege decît dacă stărui pe această cale de dragul muncii în sine.

Adevărul simplu cuprins în vorbele ei îl făcu din nou să-şi lase ochii în jos, căci simţea că-i e ruşine. Era iritat din pricina lui însuşi. Nu găsea oare cuvintele nemeşteşugite, înduioşătoare, menite să dea glas iubirii lui sincere, cuvinte pe care fiecare bărbat ştie să le cheme în ajutorul său, atunci cînd stăruie pentru acest dar, cel mai de seamă din toate ? Totuşi, ruşinea sporea respectul pe care i-l purta ; iar vorbele următoare aveau mireasma pasiunii intelectuale :

— Dacă inima dumitale refuză să mă iubească, sufletul dumitale, însă, ar putea să fie unul cu al meu. Ai simţul a ceea ce este mare şi frumos în viaţă. În firea dumitale nu e pic de meschinărie. Adineauri, în timp ce citeam, mi-am dat seama că în sufletul dumitale dragostea de poezie e înrădăcinată la fel de adînc ca şi în sufletul meu ; în voce îţi răsuna o muzică adevărată, iar înţelegerea îţi îmbujora obrajii. Nu tăgăduieşti că am dreptul să mă pretind un spirit înrudit cu al dumitale. Şi eu iubesc ceea ce e rar şi nobil, deşi eu însumi nu ating asemenea idealuri. Spune-mi că vezi în mine ceva mai mult decît un prieten din viaţa de toate zilele. Priveşte măcar o singură dată în ochii mei şi cunoaşte-mă !

Nimic nu suna îndoielnic în aceste cuvinte ; Annabel simți cum coardele adînci ale ființei ei vibrează în acordurile muzicii. Îi întinse mîna.

— Ești cel mai apropiat prieten al meu și sub înrîurirea dumitale, viața mi-a devenit mai plină.

— Îmi îngădui să vin să te văd foarte curînd, cînd o să am ceva de povestit ?

— Știi doar că ești întotdeauna binevenit în casa noastră.

Egremont dădu drumul mîinii ei și se îndreptară spre casă. Cerul era din nou întunecat. Un vînt răcoros sufla în rafale dinspre coasta dealurilor și aducea stropi de ploaie.

— Trebuie să ne grăbim, spuse Annabel cu voce schimbată. Privește norul acela minunat din preajma soarelui ! Nu-i așa că ploaia e încîntătoare aici ? adaugă, căutînd cu tot dinadinsul ca discuția lor să se desfășoare iarăși pe tonul calm și firesc de mai înainte. Îmi place parfumul și gustul ei. Îmi amintesc cît de îndoliată era ploaia pe străzile Londrei.

Ajunseră acasă. Annabel urcă repede sus. Egremont rămase în picioare pe terasă, contemplînd grădina. O voce îl smulse din visare.

— Ce mohorîtă e aici ploia ! La Londra nu contează ; ai întotdeauna ceva de făcut, sau de mers undeva.

Era Paula. Egremont nu putu să ascundă că observația ei îl făcea să zîmbească.

— Mai rămîi ? o întrebă.

— Nu știu.

Vorbea cu răceală, fără să se uite la el.

— Trebuie să prind astă seară diligența la Penrith. Mă tem că va fi o călătorie prin ploaie.

— Pleci, așa-i că da ? Sper că nu te duci iarăși în insula Jersey ?

— De ce nu ?

— Pare-se că-i face pe oameni plicticoși. O să-i previn pe toți prietenii mei.

Și-l părăsi fredonînd o melodie.

Tîrziu, în după-amiaza aceea, Egremont își luă rămas-bun de la prietenii săi. Domnul Newthorpe ieși afară

în ploaie și în ultima clipă îi strînse călduros mîna. Annabel stătea la fereastră și zîmbetul ei îi ura drum bun.

Roțile împroșcau drumul ; ploua cu găleata. Egremont se uită numaidecît în urmă prin fereastra trăsurii. Casa dispăruse, iar vîrfurile inelului de dealuri care o înconjurau se pierdeau sub o cunună de nori.

Capitolul III

UN COLȚ DIN LAMBETH

Un muncitor cu numele de Gilbert Grail își petrecea o oră din după-amiaza de simbătă, la Westminster Abbey. La cinci, văzduhul încins încă mai vibra de căldură ; umbre întunecate se alungeau ascuțite pe caldarîmul galben. Între podurile Westminster și Lambeth, rîul era o sclipire fără culoare ; în biserică, însă, se lăsase seara. Peste crepusculul răcoros din nava bisericii plutea o ceață aurie ; iar ecoul unei partide de fotbal pătrundea înăbușit printre morminte.

Omul, trecut de vîrsta tinereții, mai avea puțin pînă să ajungă la cea de mijloc, mădularele lui arătau firave, la fel ca și umerii, iar trupul, ușor adus din spate. Purta veșminte aspre dar destul de bune ; mîinile mici și albe dovedeau o îndeletnicire care nu cerea muncă brută și grea. Laolaltă cu mustața și barba, capul mare, acoperit de păr negru și des, sporea paloarea feței. Fruntea largă, ochii adînc implîntați în orbite, nasul subțire și drept, buzele mari, pe care și le mușca mereu, alcătuiau o figură mai degrabă tulburătoare decît plăcută. O față pe care se așternuse masca gîndirii ; o gîndire nesățioasă, gata să se toarture pe ea însăși, însemnul unui cuget ce tindea din răsputeri spre ceva de neatins. În unele clipe, mulțumirea sa era să citească inscripția de pe un monument, și atunci, ochii oglindeau seninătate, iar sprîncenele încruntate se descrețeau ; dar gîndul obsedant nu se lăsa dat uitării și, de parcă și-ar fi amintit dintr-o dată ceva, omul privea neliniștit în jos și porcedea mai departe, cufundat în me-

ditație. În acele scurte răstimpuri de liniște, pe fața lui se citea o venerație ce-l absorbea cu totul, o adîncă umilință. Ținuta vădea același lucru ; pășea cît mai încet cu putință și se ferea să calce peste un nume sculptat în piatră.

Cînd ieși pe strada însorită, rămase o clipă cu mîna la ochi, de parcă lumina bruscă ar fi fost prea puternică pentru el. Apoi rătăci cu privirea de colo pînă colo, în timp ce ochii ațintiți întruna păreau să nu vadă nimic și în cele din urmă își îndreptă pașii spre Podul Westminster. Pe malul sudic al rîului coborî treptele spre digul Albert și merse de-a-lungul acestuia, pe lîngă spitalul Sfîntul Thomas.

În curînd ajunse din urmă un om care citea în mers, ținînd sub braț o altă carte. Era un tînăr muncitor în vîrstă de 23 sau 24 de ani, înalt, vînjos, lat în umeri și cu trupul drept. Grail îi puse prietenește mîna pe umăr și-l întrebă :

— Mă rog, ce carte e ?

— Mi-a făcut cu ochiul și-am scos din buzunar 13 pence, răspunse celălalt, și-i întinse cartea să o cerceteze. E destulă vreme de cînd îmi doream o carte despre electricitate.

Vorbea cu un ușor accent din nordul Angliei. Numele său era Luke Ackroyd ; venise la Londra de tînăr, iar acum era tovarășul de muncă al lui Grail. Fața, de un farmec grosolan, vădea multă inteligență, lucru care în același timp nu mulțumea întru totul pe cine căuta în om tărie de caracter ; era oricînd gata să zîmbească, iar ochii vorbeau despre o gîndire ageră, dar nestatornică ; avea de asemenea o gură ce lăsa să se vadă limpede o fire foarte încăpățînată și, pe semne, o precumpănire a simțurilor. Se purta prietenos, privirea deschisă arăta o inimă foarte simțitoare.

— Am găsit-o la prăvălia de lîngă podul Westminster, urmă el. Ar trebui să te duci astă-seară să arunci o privire pe-acolo. Am văzut vreo două lucruri destul de ieftine pe care mă gîndeam că le-ai vrea.

— Și ocalaltă ? întrebă Grail și răsfoi lucrarea despre electricitate prin care-și aruncase ochii fără să arate un mare interes.

— A, asta e a lui Jo Bunce, răspunse rîzînd Ackroyd. Tocmai mi-a împrumutat-o.

Era o culegere de prelegeri cu caracter antireligios; titlurile, care săreau în ochi, arătau îndeajuns tema şi calitatea cărţii. Pe Grail volumul îl mulţumi chiar mai puţin decît primul.

— Trebuie să ai foarte mult timp liber ca să-ţi baţi capul cu aşa ceva.

— A, nu ştiu. Dumitale nu-ţi trebuie o asemenea carte, dar mulţi alţii au nevoie de ea.

— Şi zi, Bunce dă copiilor lui să citească lucruri de soiul ăsta, hai ?

— Da ; cu asta îi creşte. I-a pus să înveţe un crez laic şi seară de seară îi ascultă cum îl spun.

— În treburi dintr-astea sînt un om de modă veche, urmă Grail, care nu ţinea să continue discuţia. E mult mai bine să-i asculţi pe copii spunînd rugăciunea obişnuită.

Ackroyd rise.

— Ai auzit cumva, întrebă numaidecît, despre nişte lecţii ţinute de un domn Egremont ? E fiul vechiului patron al lui Bower.

— Nu, ce lecţii ?

— Bower îmi spune că e un tînăr ieşit nu de mult de la Oxford sau Cambridge şi că are de gînd să ţină nişte lecţii libere aici la Lambeth.

— Politice ?

— Nu. Ceva în legătură cu literatura.

Ackroyd izbucni din nou în rîs — de astă dată mai zgomotos şi plin de dispreţ.

— Pîine muiată în lapte zvîrlită cîinelui care începe să-şi arate colţii, exclamă el. Asta-ţi spune ce va urma. Capitaliştii încep să privească în jur şi să se întrebe ce-i de făcut ca poporul să stea liniştit. Lecţii despre literatură ! Prostii ! De parcă n-ar fi tocmai calea pe care ni se aminteşte că de lucrul acesta a dus lipsă educaţia noastră. Nici că se putea o glumă mai bună. Lasă-l să vorbească ; va izbuti să facă mai mult decît îşi închipuie.

— Unde le ţine ? se interesă Grail.

— N-a început încă. S-ar părea că Bower umblă să-i aducă oameni care să-l asculte. Crezi că ai dori să te duci ?

— Depinde ce fel de om este.

— Bănuiesc că o fi vreun neghiob tînăr şi înfumurat.

Grail zîmbi.

Tot vorbind, trecură de Palatul Arhiepiscopal ; apoi, de la picioarele podului Lambeth intrară într-un cartier de căsuțe și ateliere de tot felul. Și numaidecît fură în Paradise Street.

Numele spune mai puțin decît ar putea să zugrăvească. Printre fabrici și una sau două prăvălii, sînt răspîndite niște biete locuințe prăpădite și jalnice. O cîrciumă bate la ochi, iar o arcadă de cale ferată nimicește privelîștea pe care o oferă mijlocul drumului, arteră foarte circulată. Pe vremea aceea — în anii '80 — strada începea de lîngă un cimitir părăsit, care în amintirile localnicilor din partea locului era legat de nenumăratele înmormîntări dintr-o vreme cumplită, cînd bîntuia holera. În anii ce trecuseră de atunci, spațiul acesta fusese preschimbat într-o grădină de flori, unde veneau să se joace copiii din vecinătate, iar vara, brazdele strălucitoare făceau să pară și mai jalnice de pleșuve drumurile mai puțin umblate.

Aproape ajunseseră la arcada de cale ferată, cînd Ackroyd se opri.

— Intru în prăvălia lui Bower, spuse ; am o veste pentru sărmanul Boddy.

— Boddy ?

— Le-ai auzit pe fetele Trent vorbind despre el, nu-i așa ?

— Da, da, încuviință din cap Grail. Era cît pe ce să spună ceva, dar se opri.

Ackroyd își îndreptă pașii spre o prăvălioară din preajmă. Era una dintre acelea denumite „mic magazin universal". Deasupra ușii stătea scris numele proprietarului, iar peste lemnăria ferestrelor era pictat cu litere de un roșu stins : „Micul magazin cu inima mare". Mic era, desigur, și cu inima largă într-adevăr, dacă prin vorba aceasta se poate înțelege o cantitate îmbelșugată de mărfuri. Înăuntru găseai înghesuite articole nespus de felurite, încît între intrare și tejghea greu ar fi încăput mai mult de doi mușterii. Pe o ușă din interiorul prăvăliei răzbea sunetul unei viori, care cînta o melodie sprințară. Cînd tînărul trecu pragul, fu năpădit numaidecît de cel mai bizar amestec de mirosuri ; sub influența căldurii, toate articolele din prăvălia aceasta, — băcănie, plăcinte de tot soiul, carne gătită, sugative, ziare, mărunțișuri de galanterie, lemne de

foc, fructe sau săpun — păreau să-şi răspîndească în chip nefericit mireasma ; era cu neputinţă ca un obiect vîndut aici să-şi păstreze aroma sa firească. În aer roiau muşte, cu toate că mii şi mii dintre semenele lor, ce zăceau moarte pe foi de ziar unse, erau pentru ele o pildă îngrozitoare. Pe tejghea, laolaltă cu o sumedenie de alte articole, se afla un calup galben ce sta să se topească, vîndut cu bucata, sub numele de unt. Soarta acestuia nu se hotărîse încă, deoarece era de ales între două posibilităţi : să fie vîndut la kilogram sau cu litra. În jur atîrna o întreagă literatură alcătuită din afişe ; berea din ghimbir, vacsul, sineala & c., împreună cu un „Samaritean salve" se anunţau în litere multicolore. Se zărea de asemenea un cartonaş, o nimica toată ca mărime, dar plin de tîlc, care purta adresa unei case de împrumut.

Muzica ce se auzea venea din salonul aflat în spatele prăvăliei : cînd Ackroyd se apropie de tejghea, sunetele înecară şi la zgomotul paşilor se ivi doamna Bower. Era o femeie voinică, de vîrstă mijlocie, cu faţa roşie şi gata oricînd să rîdă. În fiece după-amiază la ora patru îşi lăsa deoparte veşmintele modeste de lucru şi apărea într-un costum de seară care stîrnea admiraţia şi pizma celor din Paradise Street. Vorba de o veselie nesecată, ca la poruncă, o arăta femeie din popor, dar de pe urma acestei ţinute de seară dobîndea o superioritate socială pe care prietenii şi vecinii, fie că doreau sau nu, erau nevoiţi să i-o recunoască. Lumea socotea că s-a căpătuit — în Paradise Street buna ei stare trecea drept un adevăr de netăgăduit — şi ca atare, putea să se gătească, păstrînd măsura, ca să inspire respect muşteriilor cărora le vindea diferite articole în valoare de un penny. Nu trăia de pe urma prăvăliei. După cum am văzut, soţul ei era maistru la fabrica de muşamale „Egremont & Pollard" ; se ştia că au bani puşi deoparte. Îi citeai pe faţă că viaţa fusese blîndă cu ea încă de la început. Purta o rochie purpurie şi un fişiu galben, în care era înfiptă o broşă mare de argint ; iar pe cap, o boneţică de dantelă. Avea mîinile din cale-afară de mari, şi foarte roşii. Intră în prăvălie ştergîndu-şi fruntea cu o batistă ; era lac de apă.

— Aşa bărbat mai zic şi eu, stai liniştit pe o vreme ca asta, domnu Hackroyd ! exclamă ea ; cînd te priveşte omu

parc-ar răsufla o gură de aer rece, zău de nu. Dacă vremea o ține tot așa, nu mai rămîne mai nimic din mine ; mă topesc ca untu.

— E călduț, asta-i drept, zise Luke cînd rîsul ei se potoli. L-am auzit pe domnul Boddy cîntînd în casă și am o veste pentru el.

— Intră, și așază-te. Tocmai repeta o bucată nouă ca s-o cînte astă-seară la clubul lui.

Ackroyd păși în salon. Masa era așternută pentru ceai, iar în fața tăvii stătea fiica doamnei Bower, Mary. Era o fată de nouăsprezece ani, puțintică la trup, cu o față cam lipsită de farmec, dar gînditoare și interesantă. Surîsul nu zăbovea mult pe chipul ei, și totdeauna se preschimba într-o expresie melancolică, care așijderi era de scurtă durată ; de cele mai multe ori, părea absorbită de gînduri aflate la hotarul dintre meditație și îngrijorare. Rochia uimitor de modestă pe care o purta contrasta cu a mamei, iar părul era pieptănat cît se poate de simplu.

Departe de masă, pe-un scaun cu speteaza rotundă stătea un bătrîn — avea un picior de lemn și ținea pe genunchi o vioară. Fața lui arăta ca pergamentul, obrajii îi erau supți, buzele strînse se desenau ca o linie lungă și dreaptă ; ochii mici, cenușii, priveau neliniștiți, totuși în ei putea oricînd să apară licărirea unui zîmbet. Purta un costum dintr-un material negru, pe care doar un ac ținut de o mînă ce-și vădea prea clar nepriceperea într-ale cusutului îl ferea să se desfacă pe de-a întregul. În jurul gulerului care de-abia se vedea, își înfășurase o legătoare neagră de modă veche. Singurul său pantof era cîrpit pînă ajunsese să-și piardă orice formă. Mintea domnului Boddy se dovedise mai rezistentă decît hainele. Muncea îndîrjit pentru ca să-și cîștige cei cîțiva șilingi pe săptămînă, cu care se mulțumea ; reputația sa de om vesel se dovedea trainică, iar vioara lui îl făcea binevenit la multe sărbători din Lambeth.

— Mary, dă-i domnului Hackroyd o ceașcă de ceai, spuse doamna Bower. Cum de puteți voi, bieții bărbați, să vă vedeți de treabă în niște zile ca astea, nu înțeleg în ruptul capului. Nu mai am în mine putere nici cît să alung o muscă ce mi s-a așezat pe nas. Foarte bine că rîzi, domnule Boddy. Orice lucru are o parte bună, atîta că trebuie să știi

departe, după obiceiul bătrînilor, doar de plăcerea aducerilor-aminte.

— Așa-i, așa-i. Eu și nevastă-mea le-am dus pe alea mici la spital. Le-a cunoscut, daa, le-a cunoscut bietul Mat, atîta că nu putea să vorbească. Și cum arăta ! Thyrza era speriată și plîngea : Liddy mă strîngea de mînă, dar nu plîngea. Nu-mi amintesc s-o fi văzut în viața mea pe Liddy că plînge, decît de vreo două-trei ori ; totdeauna s-a ascuns, cînd nu putea să-și stăpînească lacrimile, drăguța de ea.

— Lydia seamănă tot mai mult cu taică-su, zise doamna Bower.

— Da, doamnă, da. Asta spuneam și eu, cînd stătea seara în prăvălia mea și se tot uita la oamenii care intrau și ieșeau. Avea ochii la fel de ageri ca și Matt. Ei, ce să mai vorbim, copilei nu-i scăpa mai nimic. Într-o zi — cum mai rîdea nevastă-mea — mă privește lung și zice : „Da de ce, domnu Boddy, spune ea, ai o pleoapă mai jos decît cealaltă ?" E adevărat, fiindcă ochiul drept mi-e puțin lăsat, dar nu atît cît să se bage de seamă. O aud și acum de parc-ar fi aici în odaie. Și numai ce se proțăpi în fața mea, o, uite — atîtica de mică era. Nu credeam că o să crească atît de înaltă. S-a înălțat minunat de la doisprezece la șaisprezece ani. Acum eu mă uit în sus la ea.

În prăvălie intră un client, și doamna Bower ieși din salon.

— Nu cred că cineva ține la Thyrza, cum ține la ea soru-sa, spuse Ackroyd, și privi spre Mary Bower, care în tot acest timp nu scoase o vorbă.

— O, mie-mi place foarte mult Thyrza, fu răspunsul. Dar e ceva — nu cred că o înțelegi la fel de bine ca pe Lydia. Și totuși, nu m-ar uimi dacă unii o plac mai mult.

Mary își coborîse privirea în timp ce vorbea și zîmbea blînd. Ackroyd bătea ușor cu piciorul în podea.

— Era Totty Nancarrow, spuse doamna Bower, cînd se reîntoarse din prăvălie. Ce fată ! Toată lumea o ia drept un băiat în fustă. Cred c-o să fie petrecere în Newport Street. O cutie de sardele, patru sticle de bere de ghimbir, două livre de prăjitură cu anason, și două oale cu zmeură ! Ciudată fată, nu-i așa ? Și nici nu știu de unde are bani.

auzit ce putea să scoată Mat din instrumentul ăsta pe care-l aveţi în faţă ! *Dumneata* ce spui, doamnă Bower, stimată doamnă ?

— Cînta bine domnu Trent, da, nimic de zis ; dar nu mai bine decît cineva pe care-l ştim noi, nu-i aşa, domnule Hackroyd ?

— Ei, hai, nu mă tămîia ca să mă faci să judec anapoda, stimată doamnă, răspunse bătrînul care cu toate acestea, părea mulţumit. Matthew Trent a fost Matthew Trent şi Lambeth n-o să aibă niciodată un altul ca el. Era tot numai muzică. Unde ai mai auzit un bărbat cu o voce de tenor ca a lui ? Alcătuia şi cîntece, domnule Ackroyd — cuvintele, muzica — tot. Păi Thyrza cîntă şi acum unul din ele.

— Dar cum de şi-l aminteşte, întrebă Ackroyd foarte curios să afle. Omul a murit cînd ea era în leagăn.

— Da, da, însă nu de la taică-su îl ştie. Eu sînt ăla care am învăţat-o, firește, la fel ca şi celelalte cîntece pe care le ştie.

— Dar nici nu se poate spune că era în leagăn, intră în vorbă doamna Bower ; iar Lydia era mai mare cu patru ani.

— Patru ani şi două luni, încuviinţă din cap domnul Bower şi rîse. Să spunem lucrurile întocmai, doamnă Bower, stimată doamnă. Treisprezece ani se împlinesc pe 14 decembrie viitor, domnule Ackroyd. Multă apă a curs de-atunci pe gîrlă. Pe vremea aceea ţineam prăvălie pe Cut şi aveam două picioare ca tot omul sortit morţii. N-o duceam chiar aşa rău. Păi, îmi amintesc de parcă toate astea s-ar fi întîmplat ieri. Nevastă-mea a dat buzna în prăvălie, chiar înainte de prînz. „A sărit în aer un cazan la Walton, zice, şi cică domnul Trent ar fi mort". Era vorba de atelierul lui Walton, de pe Ground Street, ăla care făcea pompe.

— Acum îi zice „Simpson & Thomas", a lor e, observă doamna Bower. Ştiţi, domnule Hackroyd, acolo unde lucrează Jim Caudle.

Luke încuviinţă din cap, fiindcă nu era străin de împrejurările în care se petrecuse accidentul. Cunoştea cît se poate de bine toată istoria. Dar domnul Boddy vorbea mai

s-o vezi şi poţi să mulţumeşti necazului ce l-ai avut, fiindcă te-a ajutat să nu pui multă carne pe dumneata.

Ackroyd rosti către bătrîn :

— Un prieten de-al meu din Newport Street ar fi bucuros dacă i-ai face o trebuşoară, domnule Boddy. Cred că e vorba de două sau trei scaune.

— Strînge-ne mîna prietenește, domnule Ackroyd ; nu ţi-e prieten pe lumea asta decît cine-ţi găseşte de lucru ; asta-i filozofia la care-am ajuns după ăşti şaizeci şi nouă de ani... Spune-mi numele şi adresa. Primul lucru pe care-l fac luni dimineaţă e să mă duc acolo.

Indicaţia îi fu dată.

— Înseamnă-ţi asta în minte, Mary dragă, urmă bătrînul. Nu prea văd cum s-ar putea să uit, dar cînd şi cînd memoria îmi joacă un renghi. Întreabă-mă de lucruri care s-au petrecut acum cincizeci de ani şi o să-ţi fiu de folos la fel de bine ca şi un almanah. Şi cu ochii tot aşa. Eram miop şi acum citesc firma de peste drum mai uşor decît afişul ăsta mare de pe perete.

Îşi ridică vioara şi se porni să cînte cu foc „Marşul bărbaţilor din Harlem".

— E melodia care-mi sună totdeauna în ureche în timp ce merg la lucru, spuse rîzînd. Îmi dă curaj ; lemnăria asta veche a mea se tîrăşte şontîc-şontic, bate tactul pe caldarîm şi simt că tot mai sînt bun de ceva. Numai dacă mîna n-o să mă lase. E încă destul de vîrtoasă, ce zici, domnule Ackroyd ?

Îşi trecu arcuşul peste cîteva strune pe care le făcu să răsune.

— E încă de-ajuns de ţeapănă, spuse Luke, ba chiar ce ton frumos ! Aş zice că vioara cu cît e mai veche cu atît mai bine cîntă, nu-i aşa ?

— A, nu-i la fel ca degetele pe care le vezi. Bătrînul Jo Racket a cîntat cu vioara asta acum peste şaizeci de ani ; de atunci pot să dau seama de ce s-a întîmplat cu ea. Ţi-l aminteşti pe Jo, doamnă Bower, stimată doamnă ? Da, da, poţi într-adevăr să ţi-l aminteşti ; erai o copiliţă pe vremea cînd avea obiceiul să se strecoare din azil în cîte o duminică şi să se ducă la „Omul verde". Cînd a intrat în azil i-a dat vioara lui Mat Trent, tatăl celor două fete, Lyddy şi Thyrza, domnule Ackroyd. Ah, ce cîntăreţ ! Să fi

— Păcat că Thyrza umblă atîta împreună cu ea, rosti Mary grav.

— Nu pot să zic c-aş şti ceva rău de Totty Nancarrow, urmă mama, atîta că-i catolică.

— Totty Nancarrow şi catolică ! exclamă Ackroyd. N-am ştiut niciodată.

— Vedeţi, maică-sa era irlandeză şi nu bănuiesc că taică-su se sinchisea cine ştie cît de religie. Am curaj să spun că şi printre catolici sînt unii oameni buni, dar n-aş zice că mă prăpădesc după aceia pe care-i cunosc, adăugă doamna Bower.

Faţa lui Mary vădea că se aprinsese.

— Cum pot fi buni, mamă, de vreme ce religia lor le îngăduie să facă rău, dacă după aceea se duc la preot şi-i mărturisesc ? Nu m-aş încrede în vreun catolic. Socot că religia asta n-ar trebui îngăduită.

Era un subiect în stare să o smulgă pe Mary din rezerva în care se cufunda de obicei. Ochii ei calmi scăpărară numaidecît de indignare.

Ackroyd rîse şi o luă cu blîndeţe în zeflemea.

— Nu, a trecut vremea pentru aşa ceva, domnişoară Bower. Nu cumva vrei s-o luăm de la început cu prigoana religioasă ?

— Nu vreau să persecut pe nimeni, răspunse fata, dar nu i-aş lăsa pe oamenii aceia să fie îndrumaţi pe o cale greşită de o religie care-i minte.

Despre orice altceva, Mary ar fi arătat cu modestie şi sfială ce gîndeşte ea ; dar de astă dată — nu.

— N-aş vrea să fiu prost crescut, domnişoară Mary, reîncepu Luke, dar cu ce drept spui că religia lor e mai rea sau mai mincinoasă decît a dumitale ?

— Asta ştie oricine, oricui îi pasă de religie, răspunse Mary cu răceală, dînd ultimelor cuvinte un înţeles plin de asprime.

— Credinţa, credinţa e totul, Mary, scumpa mea, se interpuse domnul Boddy. Nu cred că forma are atîta însemnătate.

Fata îl străfulgeră pe bătrîn cu o privire jignită şi se retrase în sine.

— Asta e o față a lucrurilor, zise doamna Bower ; dar nici eu n-aș zice că e mare procopseală să crezi în ceva care nu e adevărat.

— Asta-i, doamnă Bower, ați pus degetul pe rană, zise Ackroyd și zîmbi.

Din prăvălie se auzi zgomot de pași — răsunau siguri, dar totodată ușori, repezi — și în ușa salonului se ivi un obraz de fată. Chipul nu avea trăsături regulate, dar agerimea sclipitoare a minții și căldura inimii, ce dădeau strălucire zîmbetului cu care fata îi salută la intrare, răscumpărau această lipsă. Deasupra sprîncenelor bine arcuite se întindea o frunte îndeajuns de înaltă ; de sub ele priveau niște ochi mari, înzestrați cu o pătrundere căreia nu-i scăpa nimic, iar în adîncul lor se contopeau rîsul și bunătatea. În obraji avea culorile vii ce le dăruiește sănătatea ; buzele și bărbia erau viguroase, și totuși, de-o delicatețe vădită ; ele vorbeau despre un spirit independent, simțuri aprinse ; și, poate, despre o fire puțin cam iute. Nu era o figură plină de fantezie, ci un chip însuflețit de gînduri și sentimente care, toate, după cum îți dădeai bine seama, erau gata să facă față cînd se ivea vreo nevoie, acel chip ce devine lumina și bucuria casei, fericirea copiilor, sprijinul de neclintit al tăriei bărbatului. Părul tuns scurt se aduna în bucle deasupra gîtului ; îmbrăcămintea, alcătuită dintr-o pălărie neagră de pai și o rochie tot neagră, era aceea a unei muncitoare, arăta sărăcăcioasă dar prin lipsa ei de podoabe se potrivea cu înfățișarea fetei, care-ți spunea că e o ființă harnică și folositoare celorlalți.

— Iacă, Mary și domnul Hackroyd iar s-au luat la harță, spuse doamna Bower.

— Din ce pricină, de data asta ? întrebă Lydia care intrase în salon și se așezase. Aruncă o privire spre fața lui Ackroyd, apoi ochii ei zăboviră cu multă blîndețe asupra bătrînului.

— O, tot vechea poveste cu religia.

— Cred că ar fi mai bine să lase în pace religia, răspunse tînăra, și aruncă o privire spre Mary.

— Aî dreptate, domnișoară Trent, zise Luke, nici că se pot schimba vorbe mai făr' de folos.

— Ţi-ai băut ceaiul ? o întrebă doamna Bower pe Lydia.

— Nu, dar nu mă opresc din drum ca să-l beau. Thyrza o să creadă că nu mă mai întorc pe ziua de azi. Am trecut doar ca să o poftesc pe Mary să vină mîine la ceai.

Ackroyd se sculă, gata să plece.

— Dacă-l văd pe Holmes o să-i spun că vii pe-acolo luni, domnule Boddy.

— Mulţumesc, domnule Ackroyd, mulţumesc : o să mă duc, nici o teamă.

Ackroyd îşi luă rămas-bun înclinînd din cap şi plecă.

— Ceva de lucru, bunicule ? întrebă Lydia, şi-şi schimbă locul ca să se aşeze lîngă domnul Boddy.

— Da, scumpa mea : lucrul face ca lumea să meargă înainte. Cum o duce aia mică ?

— Păi, nu cred că arată foarte bine. Nu ţineam să meargă la lucru azi-dimineaţă, dar nu s-a putut hotărî să stea acasă. Vremea asta caldă e de vină că nu-şi află liniştе.

— E de spaimă, suspină doamna Bower.

— Dar chiar că nu trebuie să mai întîrzii. ăsta-i adevărul. Şi se ridică de pe scaun. Mary, unde crezi că am fost ? Doamna Isaacs a trimis azi-dimineaţă să mă întrebe dacă pot să-i dau o mînă de ajutor. Se duce luni la Margate şi toată după-amiaza am aranjat pălării noi pentru ea şi pentru fete. Mi-a dat un şiling şi cred că tot ce-am lucrat nu făcea nici pe jumătate banii ăştia. Vii mîine, Mary ?

— O să vin dacă... ; ştii ce vreau să spun ?

— Aţi mai văzut o asemenea fată ? strigă Lydia rotindu-şi privirea printre cei de faţă. Înţelegeţi ce vrea să spună, doamnă Bower ?

— Eu zic că da.

— Nu pot să făgăduiesc, Mary. Nu-mi place s-o las totdeauna singură pe Thyrza.

— Nu văd de ce n-ar veni şi ea, spuse Mary.

Lydia clătină din cap.

— Bine, vino oricum la patru şi vedem noi. La revedere, bunicule !

Se grăbi să plece şi din pragul prăvăliei, aruncă o privire luminoasă în urmă.

Paradise Street se întretaie în unghi drept cu Lambeth Street. Cînd se apropie de locul acesta îl văzu pe domnul Ackroyd, care stătea acolo și după cum se părea, o aștepta. Răsfoia una din cărțile sale, dar nu-și lua ochii de la ea în timp ce se apropia. Îi spuse că dorea să-i vorbească și fata se opri.

— Crezi că sora dumitale o să iasă din casă mîine după ceai ? întrebă cu sfială.

Lydia privea în jos.

— Nu știu, domnule Ackroyd, răspunse. O s-o întreb. Cred că nu se duce nicăieri.

— Nu se va întîmpla ca duminica trecută ?

— Adevărul e că nu s-a simțit bine. Și nu pot să făgăduiesc, știți, domnule Ackroyd.

Timp de-o clipă privirea ei se încrucișă cu a lui, apoi rătăci de-a lungul străzii. În zîmbetul stins ce-i flutură pe buze, stăruia o umbră de neliniște

— Dar *o s-o întrebi ?*

— Da, o s-o întreb.

Făcu o sforțare și adăugă cu o voce mai coborîtă :

— Mă tem că singură nu vine.

— Atunci vino cu ea. Vino. Da ?

— Dacă-mi spune ea, vin.

Lydia făcu un gest ce arăta că se pregătește să se despartă de el, dar Ackroyd o urmă :

— Domnișoară Trent, o să pui uneori o vorbă pentru mine ?

Tînăra își ridică din nou ochii și răspunse repede :

— Nu spun niciodată ceva împotriva dumitale, domnule Ackroyd.

— Mulțumesc. Aștept la capătul lui Lambeth Walk la șase, da ?

Fata încuviință din cap și porni în grabă. Ackroyd se întoarse în Paradise Street. Avea obrajii ușor aprinși și făcea necontenit mișcări neliniștite din cap. Era atît de cufundat în gîndurile sale, încît fără să-și dea seama merse mai departe de ușa casei în care locuia și trebui să se întoarcă atunci cînd uruitul trenului ce trecea peste arcada căii ferate îi aminti unde se afla.

Capitolul IV

THYRZA CÎNTĂ

Şi Lydia trăda o anumită tulburare a gîndurilor, în timp ce-şi vedea de drum. Faţa îi era mai gravă decît pînă atunci ; iar o dată sau de două ori, buzele i se mişcară de parcă şi-ar fi vorbit ei însăşi.

După ce străbătu o scurtă distanţă pe Lambeth Walk, coti pe o străduţă care, la început, cu casele ei scunde şi întinate de sărăcie nu făgăduia nimic bun, dar în curînd începu să arate cu totul altfel şi depăşi aşteptările. Strada se numeşte Walnut Tree Walk [1]. Este alcătuită în cea mai mare parte din case vechi, care pesemne că au fost locuite de oameni ce erau mai mult decît nişte simpli muncitori, pe vremea cînd sărăcia din Lambeth nu se răspîndise încă pe o suprafaţă atît de întinsă. Uşile sînt încadrate în lemn negru, şi se prelungesc cu perticuri. La capătul străzii se întrevăd copacii din Kennington Road.

Într-una din aceste case Lydia intră deschizînd uşa cu o cheie de zăvor. Urcă la mansardă şi pătrunse într-o cameră din faţă. Încăperea era mobilată sărăcăcios dar lucrurile aflate aici o făceau să arate ca o odaie tihnită şi curată. Într-un colţ se vedea un pat ; în celălalt, un mic lavoar ; iar între cele două, un scrin jos, cu o oglindă deasupra. Restul era orînduit pentru folosinţa zilnică ; ustensilele casnice şi hrana îşi aveau locul lor într-un dulap de bucătărie, ascunse vederii. Soarele bătuse ore întregi, iar în odaie era zăpuşeală. Prin fereastra deschisă venea un miros puternic de rezeda.

Thyrza aşternuse masa pentru ceai şi acum îşi îngăduia o clipă de răgaz. Greu îţi dădeai seama că era soră cu Lydia ; pentru cine i-ar fi scrutat chipul, în căutarea asemănării dintre cele două surori, înrudirea se vădea limpede, dar acelaşi gen de faţă apărea de astă dată cizelat cu asemenea profunzime şi delicateţe, încît se preschimbase într-o frumuseţe ispititoare, cum rar întîlneşti ; avea tenul palid, părul auriu şi îl purta împletit

[1] Drumul nucului.

într-o singură coadă ce-i ajungea pînă la brîu. Ochii erau la fel cu ai surorii, mari şi luminoşi ; fiece trăsătură se desena gingaşă, plăcută, orice gînd i se oglindea pe faţă, iar figura se schimba necontenit — cea din clipa aceasta se contopea — nu se ştie cum — cu cea din clipa următoare, aidoma sclipirilor care străbat în zbor unda pîraielor pădurii. O fizionomie spiritualizată în melancolia ei morbidă, pe care o priveai cu o tulburare nedesluşită. De pe această faţă lipsea cu desăvîrşire plăcerea firească a vieţii, care dădea o strălucire plină de sănătate obrazului surorii ; imboldul la faptă, hotărîrea îi erau străine ; totul înclina spre concentrare asupra propriilor gînduri, spre visarea zămislită de emoţie. Nu împlinise încă 17 ani şi mişcările ei aveau ceva care amintea de copilărie. Era subţire, mlădioasă, şi mai scundă de statură decît Lydia. Purta o rochie dintr-o ţesătură imprimată mărunt, cu un guler larg dintr-o dantelă ieftină.

— A fost prea cald ca să aprind focul, spuse şi se sculă cînd Lydia intră în cameră. Doamna Jarmey zicea că o să ne dea apă pentru ceai.

— Credeam că ai şi tu, răspunse Lydia. E aproape şase. O să mă duc jos cu ceainicul, scumpo.

După ce se aşezară la masă, Lydia scoase din buzunar un şiling şi-l arătă rîzînd.

— E de la doamna Isaacs ? întrebă Thyrza.

— Da. Pentru o după-amiază de sîmbătă nu e tocmai rău, nu-i aşa ? Şi acum trebuie să-mi duc ghetele la reparat. Dacă vine ploaia, am încurcat-o ; n-am nici măcar o talpă întreagă. Am trecut adineauri pe la doamna Bower, adăugă numaidecît. Era acolo domnul Ackroyd. Venise să-i spună bunicului că i-a găsit ceva de lucru. Frumos din partea lui, — nu ?

Thyrza încuviinţă cu gîndul într-altă parte.

— Mary vine mîine la ceai ? întrebă.

— Da, cel puţin aşa spunea — dacă după aceea merg cu ea la capelă. Nu se simte mulţumită pînă ce nu mă vede acolo în fiecare duminică.

— Ce plicticos, Lyddy !

— Dar e cineva care vrea ca şi tu să ieşi din casă. Ştii cine.

— Vorbeşti de domnul Ackroyd ?

— Da, m-a întîlnit după ce-am plecat de la doamna Bower şi m-a întrebat dacă socot că o să vii.

Thyrza rămase tăcută o clipă, apoi spuse .

— Nu pot să mă duc singură cu el, Lyddy. Nu mă supără dacă vii şi tu.

— Dar tocmai asta nu vrea, răspunse sora ei şi zîmbi nu chiar firesc.

Thyrza îşi întoarse privirea şi începu să vorbească despre altceva. Masa se sfîrşi repede, după care Lyddy îşi luă ceva de cusut. Thyrza se duse la fereastră şi rămase un timp privind trecătorii, dar curînd se aşeză şi se cufundă din nou în gîndurile ei melancolice care fuseseră întrerupte de sosirea surorii. Şi Lyddy era mai retrasă în sine ca de obicei ; îşi ridica adesea ochii de pe lucru şi o privea pe Thyrza. În cele din urmă se plecă spre sora ei şi spuse :

— La ce te gîndeşti, Ochi-albaştri ?

Thyrza suspină adînc.

— Nu ştiu, Lyddy. E atît de cald, încît nu mă simt în stare de nimic.

— Dar te gîndeşti şi te tot gîndeşti. Ce te frămîntă ?

— Simt că n-am poftă de nimic.

— De ce nu vrei să ieşi cu domnul Ackroyd ?

— De ce ţii tu atît de mult să mă duc, Lyddy ?

— Pentru că are o părere foarte bună despre tine şi ar fi frumos dacă şi tie ţi-ar plăcea de el.

— Dar asta n-o să se întîmple — niciodată ; ştiu că nu.

— De ce, scumpa mea ?

— Nu-mi *displace* dar nu trebuie să ajungă să se gîndească la altceva. O să ies cu el, dacă vii şi tu, adăugă, şi-şi pironi privirea asupra ei.

Aceasta din urmă se aplecă şi culese de pe podea un mosor.

— Vedem noi mîine, spuse.

Şi din nou între cele două surori domni tăcerea, în timp ce degetele Lydiei lucrau cu repeziciune. Se lăsa seara. Thyrza îşi mută scaunul lîngă fereastră, se plecă peste pervaz, şi privirea ei rătăci în sus, spre cerul pe care amurgul îl colora în roşu. Ferestrele celorlalte case erau deschise toate ; ici-colo se vedeau femei care stăteau în

cadrul lor și vorbeau cu o prietenă de peste drum. Trecătorii se perindau în sus și-n jos, cu coșuri și legături, mînați de treburile de sîmbătă seara ; din depărtare răzbea zgomotul pieții din Lambeth Walk.

La scurt timp după opt, Lydia spuse :

— O să mă reped cu ghetele și o să aduc ceva de mîncare pentru mîine.

— Merg cu tine, zise Thyrza. Nu pot să mai stau aici.

Plecară și în curînd ajunseră în mijlocul pieței. La ora aceasta de seară, Lambeth Walk, o stradă lungă și îngustă, era atît de înțesată de lume, încît un vehicul care ar fi trecut întîmplător pe aici greu și-ar fi putut croi drum prin mulțime. La marginea trotuarelor, în fața prăvăliilor unde treaba era în toi, se înșiruiau chioșcuri, tarabe, cărucioare pe care se aflau expuse spre vînzare carne, zarzavaturi, pește și altele de trebuință în gospodărie, toate nespus de felurite. Vînzătorii se luau la întrecere și-și strigau care de care mai zgomotos marfa. Larma făcută de măcelari depășea fără îndoială strigătele tuturor celorlalți ; „E grozave, e grozave", se făleau ei și țipetele acestea, împreună cu urletele lor mereu repetate : „Ia, neamule, ia" răsunau precum un dangăt nesfîrșit ce acoperea zbieretele răgușite ale precupeților și vuietul celor care zăngăneau oale și crătiți. Ici-colo carnea se vindea la licitație și prețurile coborau pînă se ivea un cumpărător, tîrg ce se dovedea foarte însuflețit. În același fel se scăpa de umbrele, articole de îmbrăcăminte și leacuri șarlatănești, ceea ce dădea prilej la o sumedenie de mășcări. Tîrgul de seară este singura distracție în aer liber pe care o are în mod obișnuit la îndemînă populația muncitoare a Londrei și, ca să spunem adevărul, e și singura cu totul pe măsura lor. Pretutindeni se auzeau rîsete și vorbe prietenești. Femeile se plimbau agale în sus și-n jos de dragul de a alege cea mai bună și mai ieftină legătură de ruharbă sau lăptuci, cea mai mare și mai frumoasă căpățînă de varză, felia ce făcea mai mult cu ochiul ; comparau banii pe care-i cheltuiseră ficeare și făceau haz una pe seama celeilalte pentru cumpărăturile lor. Aerul fierbinte mirosea urît. Dinspre tarabele unde se vindeau melci de mare se răspîndea un miros înțepător de oțet, zarzavaturi stricate, strivite sub tălpile

picioarelor îşi amestecau miasma lor de putreziciune cu mirosul muced al hainelor vechi ; din prăvăliile băcanilor venea un miros aromat ; dar mai presus de orice se deosebea mirosul pişcător ce răzbea din dughenele unde peştele prăjit şi cartofii sfîrîiau în grăsimea încinsă. Acolo se pregătea cina celor din Lambeth, ce avea să fie luată pe loc, sau dusă acasă, învelită în hîrtie de ziar. Prin alte ferestre, învăluite în aburi, ieşeau la iveală ţipari gătiţi înăbuşit sau plăcintele cu carne, coapte în cuptor, dar cînd prin nări pătrundea mirosul de peşte şi cartofi prăjiţi ispitind cerul gurii, era cu neputinţă să te împotriveşti şi nimic nu avea mai multă căutare.

Oamenii aparţineau celor mai diferite pături în care se subîmparte marele ordin al proletarilor. Copii din drojdia societăţii şi siluete ce bîntuie pe la colţuri de stradă, greu de deosebit dacă sînt femei sau bărbaţi, îi înghionteau pe meşteşugarii înlesniţi şi soţiile lor ; găseai aici cîte o feştică cu capul descoperit, venită din cele mai întunecate uliţe înguste şi murdare ale Londrei, şi muncitoare al căror respect de sine însuşi le punea la adăpost de urmările mizeriei şi ticăloşiei din lumea unde erau nevoite să trăiască oră de oră. Oricare ar fi fost înfăţişarea lor, cea mai mare parte dintre femei îşi duceau cu ele copiii. Neveste care pînă mai ieri fuseseră ele însele nişte copile îşi făceau cumpănă legănînd într-o mînă un prunc învelit în şal, iar în cealaltă un coş greu de piaţă. Fetiţe de nouă sau zece ani umblau de la o tarabă la alta cu siguranţa de sine şi pricepere unor vechi gospodine ; şi nu prea te puteai teme că nu vor căpăta ce şi cît trebuia pentru banii lor. De altfel, adesea vînzarea cădea în sarcina copiilor ; puşti în zdrenţe se perindau de ici-colo, cărau droburi de sare şi îi sîcîiau pe vînzători şi pe muşterii, iar fete despletite vindeau legături de legume asortate, strigînd : „Un *penny* grămada ! Un *penny* pă toată !"

Circiumile erau pline. Prin uşile întredeschise vedeai mulţimea înghesuită ca sardelele, bărbaţi, femei, copii, care beau la tejghea sau aşteptau să li se umple cănile, în timp ce fumul de ţigări plutea în rotocoale deasupra capetelor. Cu rare excepţii, cei nelipsiţi de pe Lambeth Walk intrau în circiumă socotind aceasta ca o întîmplare firească, printre celelalte treburi din seara aceea. Femeile

cu copii se simțeau însetate în aerul încins și greu al străzii și se pofteau una pe alta la o băutură răcoritoare, mai mult sau mai puțin tare, iar între timp sporovăiau despre întîmplările lor cele mai intime și atunci aveai prilejul să auzi întruna acel veșnic „spun eu", „zice el, zice ea", al unei discuții de rînd. Stăteau fără să se sinchisească, alături de ființe îmbibate de băutură a căror înfățișare era spurcăciunea însăși. Grupuri de fete, îmbrăcate îngrijit și care nu aveau nimic de a face cu viciul își cereau halbele, icșeau din cîrciumă și-și arătau veselia pe tonul de sus.

Cele două surori își terminaseră treaba la cizmar și stăteau chibzuind ce-ar trebui să tîrguiască pentru masa de duminică, cînd Thyrza o zări pe Totty Nancarrow care intra într-o dugheană. Spuse pe dată :

— N-o să stau mult, mă întorc numaidecît, Lyddy. Fac doar cîțiva pași cu Totty.

Lydia arăta plictisită.

— Unde e ? întrebă și privi în urmă.

— Uite-o colo, la măcelărie.

— Nu astă-seară, Thyrza. Aș spune mai curînd să nu te duci deloc.

— Îți făgăduiesc că mă întorc repede. O jumătate de oră și atît.

Făcu semn cu mîna și fugi, cuprinsă dintr-o dată de voie bună. În prăvălie Totty o întîmpină rîzînd prietenește. Atunci cînd doamna Bower o zugrăvise ca un băiat în fustă, cuvîntul nu era nepotrivit, totuși tînăra nu se dovedea nici greoaie, nici stîngace în mișcări. Era mlădie și binefăcută, iar la față aducea mult cu un tînăr destul de frumos. Îmbrăcămintea ei vădea că nu se dă în vînt după găteală, dar veșmintele acestea îi stăteau bine, fiindcă te făceau să te gîndești la o activitate fizică. Purta o rochie cenușie, simplă și bine potrivită pe trup, o pălăriuță de pai, din acelea fără bor, și un guler alb de pînză în jurul gîtului. Totty avea nouăsprezece ani ; nici o fată din Lambeth nu gusta viața cu atîta hotărîre ca ea, fără ca aceasta să aibă nimic rău, după cîte se părea. Nu depindea cu desăvîrșire de nimeni ; de cinci ani era orfană de amîndoi părinții și trăia singură.

Tocmai acel aer de libertate și bucurie care o deosebea pe Totty de alte fete o atrăgea pe Thyrza. Erau firi cu totul deosebite și gîndul ei plin de imaginație vedea în aceste trăsături ceva oarecum ideal; propria-i sfială și înclinație spre lîncezeală găseau un antidot înviorător în nepăsarea plină de vervă a celeilalte. Un cuget pîngărit de dezmăț ar fi dezgustat-o, dar în Totty nu descopereai nici urmă de așa ceva. Totuși, Lydia nu privea cu ochi buni această tovărășie legată nu de mult și era de aceeași părere cu doamna Bower în ce privește firea fetei. Iar grija plină de teamă cu care se obișnuise încă din copilărie să vegheze asupra surorii întăreau această prejudecată. Între ea și Thyrza se iscaseră și pînă atunci neînțelegeri pricinuite de prietenia cu Totty. În ciuda iubirii, mereu aceeași, ce le unea, nu arareori părerile lor deosebite prilejuiau un aprig schimb de vorbe pe care Lydia, iute din fire, le transforma în certuri. Și astfel, Lydia își termină cumpărăturile la piață și se întoarse acasă cu neliniște în suflet. Dar celelalte sporovăiră și rîseră în timp ce se îndreptau spre locuința lui Totty, aflată în Newport Street, o stradă ce se deschidea din Paradise Street.

— Mă duc cu Annie West la o agapă, zise Totty; vii și tu?

Thyrza șovăia. Petrecerea cunoscută sub acest nume avea loc totdeauna la o cîrciumă, iar Thyrza știa că Lydia se împotrivea cu strășnicie ca ea să meargă într-un asemenea loc. Și totuși, simțea chiar o nevoie fizică de distracție. În timp ce, îngrijorată, cumpănea în sinea ei, intrară în camera lui Totty. Casa era foarte mică și mirosea a stătut, a mucegai, de parcă aerul curat n-ar fi pătruns aici niciodată. Camera lui Totty arăta ca un biet adăpost strîmt și gol, cu un tavan jos, crăpat și murdar, și o fărîmă de covor pe podea, lîngă patul din cale-afară de mic. Pe o masă zăceau proviziile cumpărate din prăvălia doamnei Bower și aduse aici în timpul după-amiezii. Deasupra căminului se afla un cartonaș pe care se vedea tipărit anunțul agapei; textul începea cu numele unei cîrciumi și al proprietarului acesteia; apoi urma:

„Aici va avea loc în seara de sîmbătă, 2 august, o reuniune pentru colectarea unui fond în folosul lui Bill Mennie, binecunoscutul frizer din George Street, ajuns

infirm din pricină că şi-a rupt piciorul şi care în momentul de faţă nu e în stare să-şi continue slujba. Noi, subsemnaţii, care îl cunoaştem ca un om ce se bucură de profund respect şi ştim că a sprijinit aceste reuniuni, sperăm că veţi veni şi îi veţi da ajutorul meritat din plin, aceasta fiind prima cerere primită din partea lui.

Preşedinte : Count Bismark

Vicepreşedinte : Dick Perkins

Asistenţi (urma o listă lungă, alcătuită îndeosebi din porecle) Micul Arthur, Bob Fulger, Brummy cel tînăr, Grăsanul, Pahar mare, Ţinte vechi, Jo de la Thompson, Tommy Iulea, Dick băiatul, Sam Coppok-bun-de-nimic, şi altele nu mai puţin pline de tîlc.

În timp ce Thyrza cerceta anunţul, Totty cînta o melodie veselă.

— Am primit azi 10 şilingi, spuse.

— De la cine ?

— De la un unchi bătrîn, fiin'că mîine pică ziua mea. E cam într-o ureche. Acum vreo doi ani a venit şi m-a întrebat dacă n-aş vrea să mă duc să stau cu el şi cu nevastă-sa, ca să facă din mine o cucoană. Pe cinstea mea ! Ţine prăvălie pe Tottenham Court Road. El şi taică-miu s-au luat în bețe şi n-a dat pe aici cînd a murit bătrînu, aşa că a trebuit să mă descurc singură. Şi-acum ar vrea să facă din mine o cucoana. O s-aştepte mult şi bine.

— Dar n-ar fi plăcut, Totty ? întrebă şovăitoare Thyrza.

— Mulţumesc, îmi doresc mai degrabă să trăiesc cum îmi place mie. Ia închipuie-ţi cum aş arăta dac-ar trebui să stau cuviincios la masă şi să-mi fie frică să mănînc şi să beau. La ce să mai trăieşti, dacă nu petreci ?

Un ciocănit în uşă le întrerupse din vorbă şi apoi în cameră intră Annie West, o fată cu o înfăţişare mai puţin sănătoasă ca Totty, dar la fel de vioaie.

— Atunci, vii la „Prinţul Albert", Thyrza ? întrebă Totty.

— N-o să pot să stau mult, fu răspunsul, dar o să vin pentru puţin timp.

Localul în care se ţinea agapa nu era departe. Trecură prin bar şi urcară spre o încăpere de la etajul întîi, unde

o societate foarte pestriță tocmai era pe cale să se adune. În mijlocul camerei se afla o masă lungă, cu bănci de-o parte și de alta, și scaune cu spătar rotund la fiece capăt; alte scaune se înșiruiau de-a lungul pereților.

La un capăt al încăperii, prevăzut cu o estradă, atîrnau draperii din pînză roșie și murdară, aranjate în formă de baldachin, iar deasupra acestuia un leu și un inorog de carton, ceea ce dovedea că de obicei camera slujea drept sală de întruniri. Ilustrațiile din jur înfățișau scene de vînătoare, cai de curse, figuri de politicieni, boxeri, iar printre acestea se intercalau reclame de băuturi. Unul din colțurile odăii era ocupat de un pian.

Președintele se și așezase la locul său; în fața lui, pe masă, era o farfurie adîncă, în care fiece oaspete nou-venit își depunea contribuția. Pe bănci stăteau o seamă de bărbați, femei și fete, și toți aveau în fața lor căni de cositor sau pahare, iar fumul de pipă umplea camera cu o ceață din ce în ce mai deasă. Beneficiarul reuniunii din acea seară, un om trupeș, cu o față pe care se citea o mulțumire profundă, luase loc lîngă președinte; alături de el se aflau două fete cu o înfățișare cuviincioasă — fiicele lui.

Președintele pufăia dintr-o pipă de lut și-i tachina jovial pe cei care veneau să-și dea obolul. La capătul celălalt Dick Perkins, vicepreședintele, se străduia să întrețină o atmosferă de bună dispoziție. La puțin timp după ce Thyrza și prietena ei intrară în sală, un tînăr care arăta cît se poate de prăpădit își trecu mîna peste clapele pianului și făcu să răsune cîteva acorduri introductive, apoi atacă în ritm trepidant o selecție de melodii populare. Treptat, sala se umplea. Și-atunci președintele se sculă, făcu unele comentarii hazlii și anunță primul cîntec.

Totty avea cîteva cunoștințe printre cei de față — femei și bărbați; rîsul ei se ridica adesea peste larma celorlalte voci. Thyrza, care refuzase orice fel de băutură, se strînse ca să ocupe cît mai puțin loc cu putință; se simțea îngrijorată și se mustra ea însăși; totuși, cîntecele și gălăgia îi făceau plăcere. Tot ce se vorbea în jur și melodiile care se cîntau nu aveau nimic pentru

care să-i fie ruşine că se afla acolo. De obicei la asemenea reuniuni buna dispoziţie a oamenilor de rînd nu duce la scene brutale, deşi acestea se întîmplă uneori, dar numai seara tîrziu. Fetele care stăteau cu paharele de bere în faţă şi făceau cu simplitate ochi dulci vecinilor de masă erau fiinţe ce-şi cîştigau cinstit simbria în fabrică sau în atelier şi ştiau foarte bine să se facă respectate. Iar dacă le lipsea acea eleganţă în purtări, cu care unii sînt înzestraţi din fire, iar alţii o dobîndesc, nu aveau nici o vină ; în trecut sau în viitor, pe drumul vieţii, dinaintea lor nu se aşternea decît truda ; ore de odihnă însumau puţine şi oricînd pe umeri putea să le apese povara suferinţei şi a lipsei de pîine.

Preşedintele stîrni entuziasmul cînd anunţă un cîntec executat de domnul Sam Coppock, pe care adunarea îl cunoştea sub numele de „Sam-bun-de-nimic". Sam era un tînăr care se credea în chip vădit buricul pămîntului ; purta o cravată de un albastru strălucitor, iar la butonieră avea o floare de muşcată ; părul şi-l tunsese atît cît putuse să intre în el foarfeca şi în timp ce stătea şi privea publicul, îşi răsucea vîrfurile unei mustăţi ce abia o zăreai ; cînd îşi potrivi un monoclu şi plin de ifose îşi înălţă capul şi-şi luă un aer comic şi aristocratic, rîsetele şi aplauzele izbucniră cu un zgomot asurzitor.

— E dat naibii Sam ăsta ! se spunea cu încîntare pretutindeni. Pianistul atacă un preludiu menit să potolească rîsetele şi să abată atenţia spre cîntec, apoi acelaşi domn Coppock făcu să răsune o melodie dintre cele mai sentimentale, ce vorbea despre dispariţia unei domnişoare cărcia el îi purta credinţă. Durerea sa, la care toţi luau parte, se exprima astfel :

„Pe urma paşilor ei mici umblam prin zăpadă,
Prin zăpadă am luat urma paşilor ei mici,
Niciînd n-o să uit ziua
Cînd Jenny s-a pierdut
Şi prin zăpadă umblam pe urma paşilor ei mici."

Despre cîntăreţ se ştia că are de gînd să-şi cultive talentul şi să apară pe scena unui teatru de estradă ; nu era deloc cu neputinţă să ajungă într-o zi „marele Sam". Publicul mai ceru un cîntec şi rugămintea îi fu înde-

plinită ; îl mai ceru și pe al treilea — dar domnul Coppock lăsă să se înțeleagă că nu se cădea ca el să țină în umbră alte talente. Președintele rosti cîteva vorbe hazlii și dădu de știre celor de față că prietenul lor va apărea din nou mai tîrziu, în cursul serii. Acum domnul Dick Perkins se pregătea să le ofere plăcerea unui cîntec.

Vicepreședintele era un omuleț vioi. Pentru început, recită textul cîntecului, apoi redă prin muzică o romantică întîlnire cu o fecioară pe care o văzuse o singură dată și de atunci nu o mai întîlnise niciodată. Iar refrenul spunea :

„Avea o bonetă, o mi-nu-ne,
Cu fructe și flori pe ea
Și stătea prin 'Ol-lo-w'y."

Pînă acum nu cîntaseră decît bărbați ; cererile adresate unor fete despre care se știa că aveau înclinații spre muzică, rămăseseră fără urmări. Totuși rugămintea președintelui, făcută din adîncul inimii, izbuti în cele din urmă să biruie sfiala unei tinere. Era o ființă palidă, avea o față bolnăvicioasă, și purta o pălărie urîtă, cu o pană groaznică ; cîntă uitîndu-se în jos, dar vocea nu era lipsită de o anumită suavitate. Balada vorbea despre primăvară, meleaguri rustice și iubire.

„În luna mai sub pomii-n floare
Noi doi adesea rătăceam
Și ascultam șoptind pîrîul morii,
Glas de șipot cu-unda lină."

Fata avea o mamă bețivă și an de an stătea o lună sau două la spital, fiindcă munca ei zilnică îi cerea să-și încordeze prea mult puterile. Era una din ființele sortite să trudească atît timp cît cineva îi dădea de lucru, și apoi să cadă în rîndul acelor nenorociți pe care toată lumea i-a uitat. Și cînta despre flori de mai și despre iubire ; iar iubirea o ocolise întotdeauna și nu avea să o cunoască vreodată ; cînta cu ochii ațintiți asupra mesei murdărite de bere, într-o cîrciumă din fundăturile Lambethului.

Totty Nancarrow șopti către Thyrza :

— Cîntă ceva, fetițo, de ce n-ai cînta ?

La fel o îndemna și Annie West, care stătea aproape.

— Lasă-l să asculte ce înseamnă un adevărat cîntec, Thyrza. Fii drăguță !

Thyrza era în mare încurcătură. Muzica, fie chiar și sunetul unei flașnete, o tulbura și o făcea dornică de plăcerea cîntecului. Nu cîntase niciodată în fața mai multor oameni ; aplauzele o ispiteau. Totuși nu prea avea curaj, iar gîndul că sora ei va fi mîhnită și supărată — pentru că Lydia va afla, fără îndoială, — nu o părăsea nici o clipă.

— Se face tîrziu, răspunse cu teamă, nu pot să rămîn ; astă-seară nu mă simt în stare să cînt.

În sală nu se aflau decît doi sau trei inși care o cunoșteau din vedere, dar Totty făcuse în așa fel încît aflaseră unul de la altul că era o bună cîntăreață. Proprietarul localului se nimeri să fie de față ; se apropie și-i vorbi :

— Nu mă ții minte, domnișoară Trent, dar l-am cunoscut bine pe tatăl dumitale cînd erai de-o șchioapă ; pe vremea aceea țineam „Omul Verde" de pe Cut ; ne cînta adesea din vioară. Și ce cobzar bun ! ca el mai rar. Zi-ne un cîntec, în amintirea zilelor de altădată !

Fără voia ei, Thyrza se pomeni că se pregătește să cînte. Tremura toată și în inimă simțea o durere ciudată. Îl auzi pe președinte, care îi striga numele ; sunetul vocii o făcu să se aprindă la față.

— Ce să cînt ? îi șopti lui Totty, fără să mai știe ce face, în timp ce privirile tuturor se întorceau spre ea.

Dintre toate cîntecele compuse de Matthew Trent știa doar unul — o mică bucată muzicală, veselă și înduioșătoare totodată, ce arăta cît se poate de adevărat, sub forma unui dialog între soț și soție, viața muncitorilor, un cîntec pe care numai un om nu lipsit de harul poeziei fusese în stare să-l alcătuiască.

Tînărul cu o înfățișare istovită, care cînta la pian, era în măsură să facă față la tot ce i se cerea să acompanieze ; Totty îi fredonă melodia și el făcu fără zăbavă să răsune primele acorduri.

Thyrza își înălță capul și începu să cînte. Deosebirea era destul de mare față de tot ce ascultaseră pînă atunci ; modulațiile vocii, pure, suave și melodioase îi tulburară pînă-n adîncul inimii pe auditori ; nici un picior nu se

mișca pe podea. La strofa a doua se simți mai sigură pe ea însăși și atacă notele cele mai de sus. Sfîrșitul îl cîntă mai bine ca oricînd — așa cum acasă nu cîntase nicînd și depăși ceea ce gîndea că va putea atinge vreodată. Urmă un ropot de aplauze. Pînă la ora aceea se băuse bere din belșug ; publicul era dispus să guste lucruri frumoase.

— Grozav, fetițo ! spuse Totty și o bătu pe spate. Trage o dușcă din paharul meu. E doar bere cu ghimbir, n-are ce să-ți strice. Strașnic !

Așezată în fața lor la masă, fata cea palidă, care cîntase despre florile lunii mai, o privea cu ochi ce trădau lupta dusă în sinea ei între gelozie și admirație. Bărbații schimbau în parte păreri privitoare la felul cum arăta Thyrza.

Țineau s-o mai asculte o dată — neapărat ! Doar urechile lor nu puteau fi lăsate să tînjească după un asemenea cîntec !

Thyrza tot mai suferea la gîndul că făcea ceva rău, dar lauda era atît de plăcută ! mai plăcută, își spunea, decît tot ce cunoscuse pînă atunci ; năzuia din adîncul sufletului ca triumful să se repete. Totty hotărî un alt cîntec ; slaba împotrivire vădită de Thyrza fu biruită, și din nou adunarea se potoli, și fiecare ascultător rămase vrăjit. Era o voce care merita cu prisosință să fie cultivată, avea un volum strașnic, o rară forță melodică. Și apoi izbucniră iarăși freneticele, încîntătoarele aplauze și o dată mai mult se auziră glasuri care cereau o altă bucată. Alta ! Să nu-i refuze ! Una singură și cu asta se vor mulțumi. Și cîntă pentru a treia oară ; a treia oară izbucni vuietul aplauzelor.

— Totty, *trebuie* să plec, șopti Thyrza. Cît e ceasul ?

Abia a trecut de 10, fu răspunsul. În curînd dai o fugă pînă-acasă.

— După zece ? O, trebuie să plec chiar acum.

Se ridică și-și croi drum prin mulțime cît putu de repede.

În ușă zări o figură cunoscută, dar simțea o slăbiciune care o cuprindea tot mai mult și nu-și dorea nimic altceva decît să respire aer curat. Ajunsese de-acum pe scări, cînd

puterile o părăsiră brusc ; își dădu seama că se prăbușește, că cineva o prinde cu braț vînjos și apoi își pierdu cunoștința.

Peste cîteva minute, cînd își reveni, se afla în sala de la bufet ; proprietăreasa îi dădea îngrijiri iar ușa fusese închisă ca să nu-i supere toți nepoftiții. Primul pe care-l recunoscu fu Luke Ackroyd.

— Să nu spui nimic, murmură, și-l imploră din ochi. Să nu-i spui lui Lyddy.

— Eu unul n-o să-i spun. Bea o picătură și o să-ți treacă. Te duc acasă. Ți-e mai bine, nu-i așa ?

Da, îi era mai bine, deși avea o durere de cap îngrozitoare. În curînd se simți în stare să umble și dori fierbinte să plece cît mai grabnic. Proprietara îi deschise o anumită ușă și Ackroyd o însoți.

— Vrei să mă iei de braț ? îi zise, și în timp ce-i vorbea blînd, o privea drept în față cu ochi care spuneau multe. Sînt grozav de bucuros că s-a nimerit să fiu acolo. Te-am auzit de jos în timp ce cîntai și m-am întrebat : „Cine să fie ?" Acum înțeleg ce vrea să spună domnul Boddy cînd vorbește așa cum vorbește despre vocea dumitale. De ce nu mă iei de braț, domnișoară Trent ?

— Mă simt din nou bine, mulțumesc. N-aveam ce căuta acolo, domnule Ackroyd. Lyddy o să fie tare supărată, n-are cum să nu afle.

— Nu, nu ! n-o să se supere. O să-i spun pe loc. Erai cu Totty Nancarrow, cred. O, totul o să fie bine. Dar, firește, nu-i un loc pentru dumneata, domnișoară Trent.

Thyrza nu-i răspunse. Mergeau pe-o stradă liniștită unde nu se zărea decît lumina lămpilor cu gaz aerian. Numaidecît Ackroyd o privi din nou drept în față.

— O să vii mîine ? o întrebă blajin.

— Mîine nu, domnule Ackroyd. Și adăugă : Dac-aș veni, n-aș veni singură. E mai bine să o spun de la început, nu-i așa ? N-am nimic împotrivă, dacă pot să vin cu sora mea, fiindcă atunci o să trecem drept prieteni ; dar nu vreau să se creadă că ar fi altceva.

— Atunci vino cu ea. *Sîntem* prieteni, nu-i așa ? Pentru altceva pot să aștept.

— Dar nu trebuie, domnule Ackroyd. Asta n-o să se întîmple niciodată. Vorbesc serios ; n-o să-mi schimb gîndul. Am un temei.

— Care ? întrebă el şi rămase pe loc.

Ea îşi întoarse privirea.

— Vreau să spun că... nu te-aş putea lua niciodată de soţ.

— Nu vorbi aşa ! Nu ştii ce-am simţit cînd te-am auzit cîntînd. Ai aflat ceva rău despre mine, Thyrza ? N-am fost totdeauna atît de statornic cît s-ar fi cuvenit, dar asta s-a-ntîmplat înainte de a te cunoaşte. Orice-ai spune nu foloseşte la nimic... nu pot să nu trag nădejde. Un bărbat ar face totul pentru un cuvînt bun din partea dumitale, fie el oricît de mic. Thyrza, (Ackroyd îşi coborî glasul), nu ţii la altul, nu-i aşa ?

Ea tăcea.

— Nu asta vrei să spui ? Doamne, Dumnezeule ! Nu ştiu ce-o să se aleagă de mine dacă o să mă gîndesc la aşa ceva. Singurul lucru pentru care doresc să trăiesc este nădejdea că o să-mi fii soţie.

— Dar nu trebuie să tragi nădejde, domnule Ackroyd. O să-ţi găseşti o fată care să fie mult mai bună pentru dumneata decît sînt eu. Nu pot să mai stau. E foarte tîrziu şi mă doare tare capul. Te rog, lasă-mă să plec.

Ackroyd făcu o sforţare ca să se înfrîngă pe el însuşi. În lumina primului felinar îşi dădu seama cît e de palidă.

— Doar un cuvînt, Thyrza. Te gîndeşti într-adevăr la altul ?

— Nu ; dar asta n-are a face.

Şi porni mai departe cu paşi repezi. Ackroyd răsufla adînc uşurat şi o întovărăşi mergînd alături de ea. Ieşiră în Lambeth Walk, unde larma pieţii era la fel de mare ca înainte ; prin dughene se aprinseseră luminile, tarabele se afumau la pălălaia lămpilor cu petrol şi pretutindeni, mai puternic decît oricare altul, plutea mirosul de peşte prăjit.

O conduse prin mulţime şi pe o mică porţiune a străzii unde locuia. Apoi ea îi întinse mîna şi-i spuse :

— Noapte bună, domnule Ackroyd. Îţi mulţumesc că m-ai adus acasă. Vrei să fii prieten cu mine şi cu Lyddy ?

— O să vii mîine împreună cu ea ?

— Nu pot să făgăduiesc. Noapte bună.

Capitolul V

TĂRÎMUL AMURGULUI

Întîmplarea făcu ca doamna Jarmey, proprietăreasa casei unde locuiau cele două surori să aibă treabă pe lîngă „Prinţul Albert" şi se nimeri să schimbe cîteva vorbe cu o cunoştinţă care tocmai plecase de acolo după ce o auzise cîntînd pe Thyrza. Ajunsă acasă, o găsi în uşă pe Lydia, care aştepta îngrijorată şi plină de nerăbdare s-o zărească pe Thyrza. Vestea fu, firește, împărtăşită numaidecît, întovărăşită de reflecţii morale, lucru în care doamna Jarmey era neîntrecută. La mai puţin de cinci minute, pe cînd stăteau încă de vorbă pe coridor, uşa din faţă se deschise şi Thyrza intră. Lydia se întoarse şi urcă scările.

Din pragul camerei Thyrza cercetă chipul surorii ei ; arăta mînioasă. O clipă Lydia rămase mută ; cealaltă îşi scoase pălăria şi spuse :

— Îmi pare rău, am întîrziat mult, Lyddy.

— Unde ai fost ? întrebă Lydia care se străduia să-şi stăpînească vocea.

Thyrza nu fu în stare să mărturisească dintr-o dată adevărul, deşi ştia că pînă la urmă va trebui să-l dezvăluie ; desigur, fie că Lydia avea să afle sau nu de la altcineva, pînă la sfîrşit ea însăşi, nesilită de nimeni, va spune totul. Se putea ca în clipa aceea să-i fie teamă, dar nu păstra vreo taină faţă de Lydia.

— Am fost cu Totty, zise, şi în timp ce-şi scotea mănuşile de aţă, se întoarse cu faţa.

— Da, ai fost. Ai cîntat la o cîrciumă.

Lydia era prea tulburată ca să observe paloarea surorii care, altădată, ar fi atras întrebări pline de îngrijorare. Se simţea adînc jignită fiindcă Thyrza punea atît de

puțin preț pe ce dorea ea ; era geloasă fiindcă se lăsa înrîurită de Totty Nancarrow ; și tremura de teamă la fel ca o mamă. Pe de altă parte, Thyrza avea de felul ei obiceiul ca în fața unor vorbe de mînie să se retragă în sine și să-și facă pavăză din propria-i răceală. Suferea crîncen cînd vocea îndeobște atît de drăgăstoasă răsuna cu asprime, dar nu putea să-și ceară iertare decît după ce furtuna se potolea. Iar de cele mai multe ori, sora mai vîrstnică rostea primele cuvinte de împăcare.

— Asta-i din pricina lui Totty Nancarrow, urmă Lydia fără să-și înfrîneze vorbele. Nu ți-am spus ce-o să iasă din umblatul ăsta cu ea ? Și-acum, aș vrea să aflu : ce-o să se mai întîmple ? Dacă te duci și cînți într-o cîrciumă, nu știu ce altceva n-o să faci. N-o să mai am încredere să te las să pleci singură. Nu trebuie să ieși din casă seara, asta-i !

— N-ai dreptul să-mi vorbești astfel, Lydia, răspunse Thyrza indignată. Emoția și leșinul îi încordaseră nervii ; și, cu toate că se căia, în urechi tot mai răsuna ecoul aplauzelor — zgomot foarte plăcut. Cuvintele tari cu care sora o certa, o făcură să se simtă puțin jignită în mîndria ei. Nu de tine ține dacă o să ies sau nu. Nu sînt copil și pot să am grijă de mine. N-am făcut nimic rău.

— Ai făcut, știi bine că da. Știai că nu te-aș fi lăsat să te apropii de un asemenea loc. Îți amintești cum te-am rugat să nu te duci cu Totty Nancarrow și cum mi-ai făgăduit că n-o să te lași tîrîtă la rele. Niciodată n-o să mai pot avea încredere în tine. Ești *într-adevăr* un copil. O dovedești. De azi încolo o să faci cum spun eu !

Thyrza își luă pălăria.

— N-o să stau aici cît timp ești atît de furioasă, spuse cu vocea tremurîndă ; o să-ți dai seama că nu așa o să izbutești să te ascult.

Se îndreptă spre ușă. Înspăimîntată, Lydia se repezi și-i tăie drumul.

— Așază-te, Thyrza !

— Lasă-mă să plec ! Cu ce drept mă oprești ?

Apoi amîndouă rămaseră tăcute. În aceeași clipă își dădură seama că jos în stradă avea loc o întîmplare nu tocmai rară sîmbătă seara. Un om pe jumătate beat și o

femeie certăreață, care se îndreptau spre casă, ajunseseră pînă aici, în timp ce limba ascuțită a femeii ataca toată gama de mojicii vădind cu fiece notă că se pricepe la răutăți. În cele din urmă îl făcu pe bărbat să-și iasă din fire și atunci urmară un șir de bufnituri amestecate cu ocări și strigăte ascuțite, ce sfîșiau tăcerea nopții. Locuitorii din partea locului erau destul de obișnuiți cu mînia nestăvilită, vecină cu pornirea ucigașă, dar glasul acelei femei care suna ca toaca o făcu pe Lydia să-i fie rușine. Nu mai putu rosti o vorbă de mînie.

— Thyrza, scoate-ți pălăria, zise liniștită, și se trase puțin de la fereastră. Obrajii îi ardeau și tremura în timp ce furia i se potolea.

Sora ei nu o ascultă ; fiindcă nu se simțea în stare să stea în picioare, se îndreptă spre un scaun aflat la cîțiva pași. Gălăgia din stradă dură încă un sfert de oră, apoi treptat se stinse, pe cînd vocea femeii care țipa revărsînd înjurături murdare se pierdea, înăbușită în depărtare. Lydia se străduia să nu spună o vorbă de bine sau de rău ; degeaba ar fi arătat ce gîndește, pînă a doua zi dimineață. Thyrza stătea cu ochii ațintiți în gol ; se simțea atît de nenorocită și o cuprinsese o asemenea deznădejde, încît dacă nu s-ar fi stăpînit, ar fi izbucnit în lacrimi. În ultima vreme, trecuse nu o dată printr-o astfel de stare sufletească cînd viața se întindea în jurul ei stearpă și plină de lehamite. Începuse de foarte tînără să sufere apăsarea celor plictisiți de viață ; era prețul ce-l plătea pentru dreptul de-a avea inimă și minte, cîștigat prin naștere.

Spre miezul nopții, stăteau culcate una lîngă alta, dar fără să-și fi spus „noapte bună". Cînd Thyrza începu să respire liniștit, semn că adormise, Lydia tot mai veghea cu ochii deschiși și urmărea pe tavan licăririle felinarului din stradă, în timp ce urechea prindea strigătele vesele sau brutale care răzbeau prin preajma casei sau de pe străzi depărtate. Suferea într-alt fel decît Thyrza ; de îndată ce atinse ușor mîna surorii, care cufundată în somn nu simți nimic, iubirea o învălui pe neașteptate cu calda ei mîngîiere ; dar era adînc îngrijorată și viitorul îi trezea multe îndoieli.

Trecutul nu-i apărea nicidecum decît fericit, deşi un străin l-ar fi considerat trist. Pe mama ei şi-o amintea bine : un chip palid şi încîntător, semăna cu Thyrza ; cu ochi frumoşi şi trişti care presimţeau moartea ; tatăl îi supravieţuise doar un an, iar fetiţa trecuse în sarcina domnului Boddy, căruia patronii lui Trent îi plăteau o mică sumă de bani, ţinînd seama de faptul că omul pierise în urma unui accident. Şi-apoi începură nenorocirile domnului Boddy. Focul îi mistui prăvălia laolaltă cu casa şi încercarea de a-şi salva proprietatea îl făcu să-şi piardă un picior, iar soţia, zguduită de cele întîmplate, se prăpădi. Amintiri îngrozitoare, dar care pe Lydia nu o obsedau ; era atît de fericit înzestrată din fire, încît mintea alegea din trecut doar orele însorite ale bucuriei, privirile binevoitoare şi vorbele pe care inima ei mare le îndrăgea fără ca nimeni şi nimic să le poată atinge, şi zăbovea asupra lor, aşa cum în clipe de durere, mila şi dragostea de semeni o absorbeau mai degrabă decît durerea însăşi. Şi mai presus de orice, dragostea mereu crescîndă pentru sora iubită, căreia îi era şi mamă şi soră, îi dăduseră tăria să înfrunte toate necazurile. Totuşi, în ultima vreme, această pasiune mai puternică decît orice alt simţămînt ajunsese izvorul unor frămîntări pline de îngrijorare, de fiece dată cînd împrejurările o făceau să privească mai departe de mulţumirea pe care i-o pricinuia iubirea de soră. Thyrza era atît de frumoasă, şi după cîte i se părea, atît de slabă ; visa întotdeauna la ceva aflat dincolo şi mai presus de viaţa ce-i era hărăzită ei ; îi lipseau nespus de mult acele însuşiri pe care viaţa le cere. Uneori Lydia vedea propria ei răspundere într-o lumină ce-o făcea să se îngrozească.

Lucrau ca „decoratoare" într-o fabrică de pălării de fetru ; ceea ce însemna că meseria lor era să finiseze pălăriile, să le coasă căptuşeala, să le pună banda şi alte asemenea garnituri. În plin sezon, salariile lor însumau în medie o liră ; în perioadele cînd treaba mergea slab, cîştigau mai puţin şi cîteodată erau nevoite să se întreţină o săptămînă sau două fără să aibă de lucru. Lydia însăşi nu fusese ajutată de nimeni de la vîrsta de paisprezece ani ; de la şaisprezece trăise împreună cu Thyrza din pro-

priile ei mijloace, într-o cameră mobilată. La vremea aceea domnul Boddy nu mai era în stare de altceva decît să-şi agonisească propriul său trai, căci îi mersese an de an tot mai rău. Din cînd în cînd Lydia îşi găsea de lucru în orele ei libere şi pînă acum nu trăise niciodată în lipsuri şi nevoi. Era robustă, aproape că toată viaţa nu fusese bolnavă măcar o singură zi ; niciodată nu o încercase teama că s-ar putea să nu aibă din ce trăi. Thyrza însă nu avea tăria să ia viaţa la fel ca sora ei. Pentru această fiinţă plină de imaginaţie, nu era de ajuns să trudească jalnic, oră de oră, an de an, numai pentru pîinea zilnică. Peste o lună avea să împlinească şaptesprezece ani ; aşa cum mult prea adevărat spusese în seara aceea, nu mai era copil. Ce s-ar întîmpla dacă ea n-ar mai izbuti să o înrîurească ? Thyrza o iubea ; Lydia şi-ar fi bătut joc de oricine ar fi dat a înţelege că dragostea aceasta ar putea să se răcească. Dar risul nu însemna o pavăză împotriva oricărei primejdii.

Era în firea lucrurilor ca Lydia să spere că Thyrza se va mărita foarte tînără. Nu cunoştea decît un singur bărbat în care — deşi n-ar fi putut deloc să spună din ce pricină — avea o încredere atît de nezdruncinată, încît de bună voie i-ar fi încredinţat soarta surorii ei. Thyrza, însă, nu izbutea să vadă în el un soţ. În timp ce stătea culcată fără ca somnul să se lipească de ea, gîndul îi era la Ackroyd. Pînă în seara aceasta, nu cugetase niciodată atîtea ore în şir la ceea ce ştia despre el. Timp de vreo doi ani fusese pentru ele o cunoştinţă legată prin familia Bower şi se simţi bucuroasă cînd se vădi că Ackroyd căuta mereu tovărăşia surorii ei. „Da, îşi spusese atunci, îmi place şi simt că-i un om de nădejde." Desigur, îi ajunseseră la ureche cîte şi mai cîte ; ceva cum că i-ar plăcea prea mult să chefuiască. În noaptea asta se simţea chemată să-şi revadă cu un ochi necruţător toate părerile. De ce ? Nu se petrecuse nimic nou. Dorea din răsputeri să adoarmă, dar nu aţipi decît odată cu lumina palidă a zorilor ce se întrevedea prin stor.

Cînd fu timpul să se scoale, nici una din ele nu scoase o vorbă. Lydia pregăti ca de obicei micul-dejun — i se părea firesc ca ea să facă aproape toată treaba din casă — şi se aşezară triste şi posomorîte la masă.

Încă de cînd se crăpase de ziuă ceața se tîra pe cer, și acoperea lumina aurie a soarelui, pe care o subția trecînd-o printr-un filtru cenușiu. Înlăuntrul casei domnea liniștea unei dimineți de duminică ; pe strada cufundată în tăcere nu răzbea decît strigătul lăptarului cu bidoanele sale ce zăngăneau pe cînd le căra cu bicicleta de la o ușă la alta. În acea parte a Londrei întinsă pe celălalt mal al Tamisei, pe care surorile o cunoșteau doar ceva mai puțin vag decît locuitorii unui oraș provincial, aerul aducea a toamnă și îi făcea pe londonezii din preajma locului să guste de pe acum zilele de vacanță ; martirii sezonului monden și cei ce se îndeletniceau cu treburile mai curate ale lumii știau că odihna se apropie și la micul-dejun vorbeau despre nunte și mare. Pînă și Lydia, obosită după un somn atît de scurt și abătută ca de puține ori, își dori să aibă putința să părăsească străzile și să se așeze undeva, într-un loc retras, sub cerul liber. Nu i se întîmpla adesea să fie bîntuită de asemenea vise bizare.

Thyrza se îmbrăcase, dar părul nu și-l împletise. Lucrul acesta îl făcea totdeauna Lydia, nu ea. După ce masa fu strînsă, Thyrza luă un magazin pe care îl cumpăra în fiece săptămînă și arătă cu tot dinadinsul că e cufundată în lectură. Lydia își vedea de treburile ei obișnuite. Cuprinse după aceea, cu peria și pieptănul în mînă, se îndreptă spre spatele scaunului pe care stătea sora ei. Începu să desfacă șuvițele zbîrlite ale părului auriu prins în ace. Încerca întotdeauna o mare plăcere să-și scalde mîinile în șuvoiul acesta cald, cu unde mătăsoase. Descurca gingaș orice încîlceală și peria pletele, pe care le așeza ordonat, pînă cînd lumina strălucea la suprafața lor netedă ca o pînză ; apoi, cu degete îndemînatice împletea cosița și o lega cu o panglică albastră, astfel încît capetele să rămînă libere. Iar treaba odată terminată, avea obiceiul să se plece peste acest căpșor și în fugă să-i sărute creștetul, ceea ce totdeauna le făcea să izbucnească în rîs. În dimineața aceasta uită să facă gestul ; se îndepărta cu tristețe, cînd observă cum fața surorii se întoarse spre ea — puțin, foarte puțin.

— Nu e bine ? întrebă Lydia cu ochii în pămînt.

— Cred că nu — dar n-are a face.

Lydia se apropie din nou și cercetă treaba pe care o făcuse. Poate în dreptul tîmplelor părul nu era chiar netezit ; atinse locul cu degetele.

— De ce te porți așa rău cu mine, Thyrza ?

Cuvintele îi scăpaseră fără voie ; vocea îi tremura în timp ce le rostea.

— N-am făcut-o dinadins, Lyddy — știi că nu.

— Dar faci lucruri pentru care știi că mă supăr ; sînt iute din fire și nu îndur gîndul că te duci într-un asemenea loc ; ar fi trebuit să vorbesc altfel.

— Cine ți-a spus că am cîntat ?

— Doamna Jarmey ; sînt foarte mulțumită că mi-a spus ; ție, Thyrza, nu ți se pare că ar fi ceva rău în asta, dar mie — da. Ai mai cîntat vreodată prin asemenea locuri, draga mea ?

Thyrza tăgădui, clătinînd din cap.

— Îmi făgăduiești că n-o să mai calci niciodată pe acolo ?

— Nu doresc să mă mai duc. Dar n-are ce să-mi strice. Le-a plăcut foarte mult ce-am cîntat. Era acolo Annie West și mai erau și alte cîteva fete. De ce atîta zarvă pentru un asemenea lucru ?

— Fiindcă sînt mai mare ca tine, Thyrza. Și dacă o să ai încredere în mine și o să faci cum spun eu, într-o zi o să vezi că am avut dreptate. Știu că ești o fată bună ; socot că un gînd greșit nici nu ți-a trecut vreodată prin minte. Nu despre asta e vorba, mă necăjesc fiindcă știu că nu poți să bați străzile și cîrciumile, fără să auzi și să vezi ființe păcătoase. Vreau să stai departe de tot ce nu e simplu și așezat. Vreau să ții la mine mai mult decît la oricine altcineva.

— Țin la tine, Liddy ! Țin. Numai că...

— Ce anume ?

— Nu știu ce e. Nu-s mulțumită. Nimic nu se schimbă. Cum poți să fii atît de fericită zi de zi ? Îmi place să stau cu tine, dar ce bine ar fi dacă am putea să mergem să locuim într-altă parte. Mi-ar plăcea să mai văd și alte locuri. Am citit despre malul mării ; cum o fi pe-acolo ? Vreau să cunosc cîte ceva. Nu mă înțelegi ?

— Cred că da. Şi eu am simţit puţin acelaşi lucru cînd am auzit cum doamna Isaacs şi fiica ei vorbeau ieri despre Margate. Dar într-o zi o s-o ducem mai bine, ai să vezi dacă n-o să fie aşa ! Străduieşte-te să nu te gîndeşti la lucrurile astea. Ce-ar fi dacă i-ai cere domnului Grail o carte ca s-o citeşti ? Am întîlnit-o ieri jos pe doamna Grail şi m-a întrebat dacă nu vrem să coborîm astăzi la ea la ceai. Eu n-am cum, fiindcă vine Mary, dar tu poţi să te duci. Şi sînt sigură că ţi-ar împrumuta ceva frumos, dacă i-ai cere.

— Nu cred că aş îndrăzni. Stă totdeauna atît de retras şi e un om tare ciudat.

— Da, e cam ciudat, dar vorbeşte foarte frumos.

— O să mai văd. Dar nu te uita aşa urît la mine dacă greşesc, Liddy. Am simţit de parcă aş avea poftă să plec, într-o zi cînd tu să nu ştii. Chiar aşa.

Lydia o privi lung, cu îngrijorare.

— Nu cred că o să ai vreodată inima să faci asta, Thyrza, spuse cu voce scăzută.

— Nu, răspunse Thyrza şi zîmbi clătinînd din cap. N-aş putea să mă lipsesc de tine. Şi-acum sărută-mă ca lumea, aşa cum faci totdeauna.

Lydia se aşează din nou în dosul scaunului şi amîndouă rîseră şi se alintară una pe alta.

— N-aş pleca, zise Thyrza, chiar dacă n-ar fi decît de dragul ca să mă piepteni tu. Tare-mi place să simt prin păr mîinile tale moi.

— Moi ! Mîini mari şi aspre ! Ia te uită !

Luă o mînă de-a surorii şi o puse lîngă a ei. Deosebirea era destul de vădită. Lydia nu avea mîini urîte, dar treburile brute din gospodărie, pe care nu îngăduia niciodată să le facă Thyrza, lăsaseră urme. Thyrza avea mîna delicată, mlădioasă, frumoasă în felul ei, ca şi faţa.

— Nici nu-mi pasă. E o mînă bună, moale, adormitoare.

— Adormitoare ! Ce spui tu, copilă !

— Adică totdeauna îmi vine să aţipesc cînd mă piepteni.

Dintre ele dispăruse orice urmă de ceartă. Dimineaţa se scurse cu vorbele pe care le schimbară ca între surori.

Lydia avea destulă înțelepciune ca să nu ceară făgăduieli ; spera că nu va trece mult și va lua discuția de la capăt — împreună cu altcineva care-i stătea în minte. Și Thyrza dorea să-i spună ceva, dar nu se putea hotărî încă.

Deși era atît de cald, trebuiau să țină aprins un foc mic, la care-și pregăteau prînzul. Masa se alcătuia dintr-o bucată mică de cotlet, pe care o aleseseră dintre resturile zvîrlite grămadă în fața unei măcelării, și cîțiva cartofi. Nu totdeauna aveau o mîncare cu carne, totuși nu umblau niciodată flămînde și cînd se gîndea la alții pe care-i cunoștea, Lydia se simțea uneori cam amărîtă fiindcă trăia atît de bine.

Apoi începu nespusa tristețe a unei după-amieze de duminică. Din partea de jos a casei se auzea sunet de armonică ; cel care cînta era domnul Jarmey. Avea obiceiul să cînte la armonică picotind de somn, după prînz, pînă la ora ceaiului. Nepărtinitor, trecea de la motive populare la cîntece binecunoscute de music-hall și în fiece bucată pe care o executa își revărsa cu prisosință preaplinul sentimentelor. Fremăta sfîșietor la notele de sus și zăbovea galeș asupra acordurilor finale. Dureroasă muzică !

Pe stradă, lăptarul își vedea de drum. Îl urma o femeie care țipa cu glas tînguitor : „Sa-la-tă !" Și-apoi armonica fu iară stăpînă pe tăcerea din jur. Trecătorii erau rari ; cea mai mare parte, a populației masculine din Lambeth moțăia după prînzul cu carne gătită la cuptor și cana cu bere. Totuși ici, colo, cîte un bărbat în cămașă se apleca trist peste pervazul ferestrei sau putea fi văzut în cadrul acesteia cum pica de somn peste ziarul de duminică.

Un zăngănit de roți ușoare se auzea tot mai aproape odată cu o voce nazală care striga : „Okey-okey-okey ! Un ban bucata." Era vînzătorul de înghețată. Ajunse într-un loc unde se opri și vreo șase băieți se adunară în jurul căruciorului său. Delicatesa le era împărțită în pahărele verzi și galbene din care o scoteau cu limba. Vînzătorul de înghețată mai rămase cîteva minute și apoi porni mai departe cu al său „okey-okey-okey", intonat pe nas.

După aceea răsunară voci jalnice, care se tînguiau în ritmul disonant al unui psalm de cerșetor. De-a lungul

străzii se tîrau un bărbat, o femeie și doi copilași ; ochii le erau îndreptați spre ferestrele de sus. Toți erau zdrențăroși și murdari ; părinții purtau stigmatul neîndoielnic al cîrciumii, iar copiii semănau la față cu niște maimuțe degenerate. Din cînd în cînd, le pica un bănuț, drept care, exclamau în cor : „Domnu' să vă binecuvînteze."

Thyrza stătea lîngă fereastră, acolo unde se așeza de obicei și cînd citea cîteva clipe, cînd se cufunda în visare. Lydia avea niște ciorapi de cîrpit ; pînă la urmă ajunsese atît de tăcută, încît sora ei se întoarse să o privească. Capul îi picase în față. Moțăi cîteva clipe apoi tresări din nou trează și rise văzînd că Thyrza o privea.

— Bănuiesc că Mary o să vină dintr-o clipă-ntr-alta. Mai bine aș dosi ciorapii ăștia. Și în timp ce începea să aștearnă fața de masă, întrebă : Ce-ai să faci cît o să fim noi la capelă, Thyrza ?

— Cred că am să mă duc la ceai la doamna Grail ; după aceea o să văd dacă o să îndrăznesc să cer o carte.

— Ești hotărîtă să nu ieși din casă ?

— Voiam să-ți spun ceva. Noaptea trecută pe cînd veneam acasă l-am întîlnit pe domnul Ackroyd. I-am zis că nu pot să vin singură și că nu sînt sigură dacă tu o să vii sau nu cu mine.

— Păcat ! răspunse Lydia. Știai că mă duc la capelă. Mă tem că o să ne aștepte.

— Da, dar nu țineam să spun că n-o să venim deloc. La cît o să fie acolo ?

— Zicea că la șase.

— Te superi dacă te rog să dai o fugă să-i spui ? Poate treci pe acolo cu Mary, nu mult după șase.

— Frumoasă treabă mi-ai găsit ! observă Lydia și se forță să surîdă.

— Știu că nu te superi, Lyddy. Nu e prima oară cînd faci ceva pentru mine.

Vorbele acestea fură rostite cu atîta nevinovăție, încît Lydia nu se putu înfrîna să nu rîdă.

— Mi-ar fi plăcut mult mai mult să te duci tu singură. Dar mă tem că n-are rost să-ți cer asta.

— Nici un pic. Și știi, Lyddy, i-am spus domnului Ackroyd că așa o să fie totdeauna. Acum înțelege cum stau lucrurile.

Lydia nu scoase o vorbă.

— N-o să te superi ?

— Nu, draga mea ; de ce să mă supăr ? Îmi pare însă tare rău.

Explicația avu loc pe un ton mai puțin sincer decît s-ar fi așteptat fiecare în parte. Nu se priviră în ochi și schimbară vorba cît mai repede cu putință. Apoi se auzi de două ori scneria de la intrare, semn că musafirul lor sosise.

Între Mary Bower și Lydia se legase de vreo patru-cinci ani o prietenie strînsă, totuși puține erau asemănările dintre ele, în timp ce deosebirile se vădeau destul de limpede. Iar acestea din urmă se adînceau mereu ; căci Mary se lăsa tot mai absorbită de respectul cuvenit învățăturilor religiei, pe cînd Lydia, sinceră de felul ei, mărturisea mai departe că nu se socotea datoare să cugete serios la asemenea probleme. Mary se întrista fiindcă o ființă a cărei bunătate nu putea s-o pună la îndoială se purta astfel ; o necăjea căci vedea în asta o nesăbuință a firii ; nutrea gîndul să o convertească pe Lydia și ajunsese pînă acolo încît spera ca prietena ei să aibă parte de vreo supărare, nu ceva mult prea trist, dar totuși o durere, ce avea s-o facă să-și scruteze viața ei lăuntrică. Da, dacă așa ceva s-ar fi întîmplat, Mary ar fi fost prima care s-ar fi grăbit să-i aducă mîngîiere.

Thyrza coborî, iar cele două prietene rămaseră la taifas în timp ce se pregătea ceaiul. Mary auzise de cele petrecute la „Prințul Albert" ; nu trebuia multă vreme ca o asemenea veste să ajungă la magazinul doamnei Bower. Dorea să vorbească despre această întîmplare dar șovăia, fiindcă nu știa dacă prietena ei aflase deja. Lydia fu prima care deschise vorba.

— E cît se poate de sigur că nu ar trebui să fie prietenă cu fata aceea — Totty, spuse răspicat Mary. Trebuie să stărui să pună capăt, Lydia.

— Nu ajută la nimic, răspunse cealaltă și clătină din cap. Aseară mi-am ieșit din sărite ca o proastă, și cu ce m-am ales ?

— Dar nu-i nevoie să-ți ieși din fire. Trebuie să-i spui că n-are rost să stea de vorbă cu fata aceea și cu asta basta.

— Thyrza e prea mare pentru așa ceva, scumpa mea. Trebuie să o îndrum cu blîndețe sau să nu mă amestec deloc în treburile ei. Nu cred, totuși, că o să mai facă vreodată ce-a făcut noaptea trecută. Știu că a ispitit-o; cîntă atît de frumos ! Dar n-o să se întîmple din nou, acum cînd știe ce gîndesc despre acest lucru.

Mary părea că se îndoiește. Mintea o îndemna să presupună o faptă păcătoasă și-apoi instinctul o învăța mai degrabă să se teamă decît să spere. În adîncul sufletului, nu ținea într-adevăr la Thyrza ; firea complicată a fetei avea ceva care îi era nesuferit. După cum spusese ea însăși, pe Thyrza era „greu să o înțelegi", totuși, își dădea seama că aceasta își avea propriile-i temeiuri, care se deosebeau adînc de ceea ce simțea ea însăși. Thyrza, după cum socotea Mary, era o fire lumească, într-un fel ce n-avea leac.

— Dacă nu te arăți hotărită, într-o bună zi o să-ți pară rău, observă ea.

Lydia nu răspunse, dar după ce cumpăni o clipă, rosti :

— Măcar dacă s-ar gîndi la domnul Ackroyd !

Pînă acum nu-i vorbise niciodată atît de deschis lui Mary, despre ce-o frămînta ; aceasta din urmă fu surprinsă de deznădejdea ce răsuna în vorbele ei.

— Dar credeam că se văd adesea.

— Nu s-a văzut cu el decît atunci cînd m-am dus și eu cu ea, iar aseară i-a mărturisit că totu-i degeaba.

— N-aș zice că-mi pare rău de ce-am auzit, răspunse Mary cu aerul cuiva care spune un adevăr neplăcut.

— De ce nu, Mary ?

— Cred că se prea poate ca el să-i facă întocmai același rău ca Totty Nancarrow.

— Ce vrei să spui cu asta, Mary ? Vocea avea o notă de indignare. Ce rău ar putea să-i facă domnul Ackroyd ?

— Nu acela la care te gîndești, draga mea. Dar știu că dacă aș avea o soră nu mi-ar plăcea s-o văd cu domnul Ackroyd. Nu ține de nici o religie și, ceea ce-i mai rău, vorbește întotdeauna împotriva bisericii. Tata spune că a vorbit săptămîna trecută în locul acela de pe Westminster Bridge Road unde se întrunesc ateii. Poate să placă, nu zic că nu, dar n-am încredere într-un asemenea bărbat.

Lydia zăbovi puțin cu răspunsul. Nu-și dezlipise privirea de pe masă ; fruntea îi era încrețită.

— Dacă așa gîndește el despre religie, eu una n-am ce-i face, răspunse în cele din urmă cu hotărîre. Însă e om bun, sînt pe deplin sigură.

— Dar nu poate să fie bun, Lydia, dacă face tot ce-i stă în putință ca să ducă la pierzanie sufletele oamenilor.

— Nu știu nimic despre asta, Mary. Spune ce spune, fiindcă așa crede el că e bine. Păi socot că domnul Grail gîndește și el la fel ; oricum, nu se duce niciodată la biserică sau la capelă. Și e prieten cu domnul Ackroyd.

— Dar nu știm nimic despre domnul Grail.

— Nu știm multe, dar e de ajuns să stai de vorbă cu el ca să-ți dai seama că n-ar spune sau n-ar face ceva urît.

— Trebuie să fie un bărbat minunat, Lydia.

Aceste discuții de duminică prilejuiau întotdeauna necazuri. Rugile cucernice din dimineața și după-amiaza zilei o pregătiseră pe Mary să se arate mai bătăioasă și să se învoiască mai puțin ca oricînd cu părerile altora. Dar neînțelegerea părea să fie mai serioasă decît oricare alta ce se ivise pînă acum între ele. Lydia nu vorbise niciodată pe tonul cu care-i răspunse acum.

— Într-adevăr, Mary, s-ar zice că nu poți să te încrezi în nimeni. Știi că părerile mele despre religie și alte asemenea se deosebesc de ale tale și nu socot că or să facă vreodată casă bună. Mie cînd îmi place cineva, îmi place ; nu pot să-l întreb ce crede și ce nu. Mai bine să nu mai vorbim despre asta.

Chipul lui Mary se înăspri.

— Cum vrei, draga mea, zise.

Urmă o tăcere neplăcută dar în cele din urmă Lydia schimbă vorba și puse capăt încontrării. Pentru Mary această schimbare nu era ușoară ; se simțeau cam stinghe-rite cînd își terminară ceaiul. Era ora șase. Lydia auzi bătăile ceasului și știu că Ackroyd aștepta la capătul lui Walnut Tree Walk. Era cu gîndul într-altă parte și șovăia — cînd dorea să se ducă să-i spună că nu putea să vină, cînd nu avea nici o poftă să facă lucrul acesta — deși nu înțelegea foarte limpede ce-o împiedica. Minutele se scurgeau. Părea că altcineva hotărîse în locul ei ca el să afle adevărul din faptul că nu vor veni să-l întîlnească.

Clopotele bisericilor începură să bată. Mary se ridică, își puse pălăria, apoi își luă cartea de rugăciuni pe care o avea la ea, și întinse mîna, ca și cum și-ar fi luat rămas-bun.

— Dar merg cu tine, zise Lydia uimită.

— Nu credeam, răspunse calm cealaltă.

— Doar ai venit la ceai.

Nu era prima oară cînd Mary afla că pentru prietena ei o făgăduială era un lucru sfînt ; ar fi fost și mai surprinsă dacă Lydia ar fi lăsat-o să plece singură. Mary zîmbi.

— Cîntările or să fie frumoase ? întrebă Lydia, care se pregătea în grabă. Oricum, Mary, cîntările îmi plac de-adevăratelea.

Cealaltă dădu din cap cu tristețe.

Ieșiră din casă și cotiră spre Kennington Road. Lydia nu apucase să facă vreo șase pași cînd îl văzu pe Ackroyd, care aștepta la capătul străzii. Simți că e mustră conștiința. Era urît din partea ei că-l lăsase să stea într-o jalnică nesiguranță tot acest timp ; ar fi trebuit să iasă din casă la șase. Îi zise cu voce scăzută prietenei :

— Uite-l pe domnul Ackroyd. Vreau să-i spun doar o vorbă. Dacă o iei înainte cînd o să trecem prin dreptul lui, te ajung numaidecît din urmă.

Mary încuviință în tăcere. În timp ce se apropiau, Lydia citi pe chipul tînărului că era dezamăgit. O salută scoțîndu-și pălăria — gest de mare considerație, neobișnuit prin partea locului — iar ea îi întinse mîna.

— Mă duc la capelă, spuse Lydia veselă.

În sufletul lui Ackroyd miji brusc speranța.

— Atunci sora dumitale o să iasă ?

— Nu, domnule Ackroyd ; în seara asta n-are cum. E la ceai la doamna Grail.

Ackroyd privi de-a lungul străzii. Lydia simți imboldul să adauge cu toată sinceritatea :

— Într-o zi, poate că da. Thyrza e încă foarte tînără, domnule Ackroyd. Gîndul ei e la altele.

— La ce se gîndește ? întrebă el cam posomorît.

— Vreau să spun că... ar trebui să mai crească și să vă cunoască mai bine. La revedere ! Mă așteaptă Mary Bower.

Își văzu grăbită de drum, iar Ackroyd porni agale fără să arunce măcar o privire în urma ei.

Capitolul VI

DEZMOȘTENITĂ

După ce le lăsă pe cele două prietene la ceai și coborî scara, Thyrza ciocăni la o ușă de la parter, care dădea în salonul familiei Grail, camera din față a casei. Pătrunse într-o încăpere slab luminată ; de-o parte și de alta, draperii groase încălcau cadrul ferestrei pe care o mai întuneca și un polog cu ciucuri lungi, iar dinaintea geamului se afla un ghiveci mare de mosc înflorit, așezat pe o masă. Aerul era închis ; mirosul plantei se contopea cu cel de mucegai pe care-l răspîndeau mobilele vechi și neîngrijite. Doamna Grail, mama lui Gilbert Grail, era o doamnă bătrînă căreia îi displăcea neobișnuit de mult răsturnătura prilejuită de curățenia în casă și cum fiul, la fel ca și cei mai mulți dintre bărbați, nutrea o prejudecată asemănătoare, această cameră de zi, ce-o foloseau împreună, nu cunoscuse decît puțin dezordinea scuturatului dintr-o gospodărie, timp de un an și jumătate, de cînd se mutaseră aici. Pînă atunci, locuiseră într-o casă din Batter Sea ; cînd sora lui Gilbert murise, o schimbaseră și acum stăteau aci, în Walnut Tree Walk.

Un anumit obiect îl băgai de seamă chiar din clipa cînd intrai în cameră — era un dulap pentru cărți, înalt cam de șase picioare, tiesit de volume, cele mai multe cu o înfățișare ponosită. Alcătuiau achizițiile lui Gilbert, cumpărate prin dughenele anticarilor, în ultimii cincisprezece ani. Diversitatea lor dezvăluia o minte largă, lipsită de prejudecăți. În rafturi precumpăneau lucrări de istorie și biografii, dar poezia și romanul erau de asemenea prezente. Ici-colo, volume desperecheate din ediții costisitoare păreau să se tînguiască, iar o seamă de publicații periodice stăteau nelegate.

Într-un alt dulap, mic și cu uși de sticlă, se afla literatură de un gen deosebit — vreo treizeci de volume care aparținuseră tatălui lui Gilbert, iar acum alcătuiau obiectul studiului personal al mamei. Erau traduceri din diverse opere ale lui Swedenborg și producții editate de Biserica

Noului Ierusalim. Doamna Grail ținea de această biserică. Din cînd în cînd se ducea la Brixton, acolo unde aveau loc adunările credincioșilor, dar cele mai adeseori se mulțumea să învețe pe de rost tratatele misticilor, îndeosebi acela despre *Rai și Iad*, pe care îl citea în prima ediție în limba engleză, un volum vechi, cu coperte de carton, foarte uzat.

Era o femeie cu fața netedă și purtări alese, care se sculă cu destulă demnitate s-o întîmpine pe Thyrza și o conduse spre un scaun comod ; vocea îi suna de obicei atît de potolit, încît de abia o auzeai ; se exprima cu precizie, iar felul ei de a vorbi nu vădea nici urmă de vulgaritate în gîndire sau în cuvintele ce le folosea. Înclinase întotdeauna spre o viață casnică ; gurile-rele îi trezeau groaza și nu ieșea în oraș decît atunci cînd nu se putea altfel, iar în asemenea împrejurări fața îi era bine acoperită de un văl. Cu proprietăreasa nu avea alte legături decît acelea prilejuite de plata săptămînală a chiriei ; ceilalți locatari ai casei o vedeau doar rar și întîmplător. Fiul ei pleca și se întorcea la ore regulate și după cît se părea și el își dorea mai presus de orice singurătatea. La început, doamna Jarmey înclina să se simtă oarecum jignită de această rezervă. De cîte ori bătea la ușa doamnei Grail după ce-și găsea o falsă scuză ca să vadă cum arată interiorul camerei, și se pomenea că bătrîna doamnă schimba cu ea doar cîteva cuvinte fără să lungească vorba, se întreba cine or fi acești oameni care au o părere prea bună despre sine ca să-și dorească obișnuitele legături de prietenie cu vecinii. Totuși, pe măsură ce timpul trecea, începu să gîndească altfel și dădu a înțelege tuturor că locatarii ei de la parter erau oameni de înaltă respectabilitate, chiriași de care nu orice proprietăreasă are parte. Gilbert fu mirat cînd, fără ca nimeni să o îndemne, mama făcu primii pași ca să înfiripe o legătură cu cele două surori care locuiau la mansardă. La început nici Lydia, nici Thyrza nu înclinau să răspundă cu multă căldură ; bătrîna doamnă era fără îndoială o persoană foarte respectabilă, dar în același timp — se vedea limpede — avea un fel de a vorbi bizar. Totuși, în cele cîteva luni care trecuseră își biruiseră șovăielile, iar acum se înfiripaseră anumite legături apropiate între ele și doamna Grail, care

nu făcea o taină din faptul că Thyrza îi trezea un interes puternic. Thyrza trecea totdeauna cu teamă şi respect pragul salonului. Lumina întunecată, vocea coborîtă a bătrînei doamne, şi, mai presus de orice, cărţile — care în ochii ei însemnau o bibliotecă aleasă — o impresionau adînc. Atunci cînd Grail se nimerea să fie el însuşi de faţă, citea mai departe fără să se abată vreodată din lectură ; Thyrza îl socotea un om foarte învăţat, judecată întărită de felul cum vorbea despre el mama. Căci doamna Grail nutrea pentru fiul ei o neîndoielnică şi pioasă admiraţie. Iar el la rîndul său îi purta un respect plin de blîndeţe ; mama şi fiul nu ştiau ce înseamnă un schimb de vorbe aspre sau nestăpînite.

Thyrza găsea foarte plăcut să ia ceaiul aci în zilele de duminică. Masa îi părea aşternută somptuos, deoarece serviciul de ceai era alcătuit din piese cu acelaşi model, frumoase şi de modă veche, iar îndeobşte apăreau aici nişte lucruşoare fără mare valoare dar alese, de un anumit fel, necunoscut de ea pînă atunci. Mai mult, de cînd intra în salon şi pînă în clipa cînd îşi lua rămas-bun era măgulită prin gesturi atente, dintre cele mai plăcute. Nu se aşezase niciodată ca oaspete la vreo altă masă în afară de aceasta, decît uneori la masa doamnei Bower ; între firea prietenoasă şi neşlefuită a negustoresei şi cumsecădenia discretă a doamnei Grail deosebirea apărea limpede şi Thyrza se dovedea oricînd în măsură să o recunoască. Căci tot ce era ales nu o lăsa rece. Nenumărate erau acele note delicate care făceau din Thyrza o fiinţă cu totul altfel decît o fată obişnuită din propria-i clasă, ba diferită chiar şi de Lydia. Mesele pe care ea şi sora le luau în camera lor puteau fi oricît de sărace ; totuşi mîncarea era servită simplu şi frumos, ceea ce nu le-ar fi caracterizat dacă lucrul ar fi ţinut doar de Lydia. Din acest punct de vedere, ca şi în multe alte privinţe, Thyrza răsplătise devotamentul surorii, înrîurind-o cu gusturile ei delicate, care tindeau să le asigure o viaţă plăcută.

Într-o zi, cînd coborîse singură la ceai, îi spuse surorii ei la întoarcere :

— Cei de la parter se poartă cu mine de parc-aş fi o doamnă ; cuvintele fură rostite cu acea mulţumire plină de modestie care era una din trăsăturile ei minunate.

Pînă nu de mult Gilbert nu vorbise mai deloc cu ea. Cînd ieşea din tăcerea lui obişnuită, i se adresa Lydiei ; cînd vorbea cu fata mai mică se pregătea dinainte să fie politicos şi binevoitor, dar se părea că-i este cu neputinţă să-şi înfrîngă o anumită sfială ce-l tulburase încă din primele zile cînd o cunoscuse. Lucrul se putea băga de seamă în seara aceasta, cînd îi strînse mîna, murmurînd un cuvînt sau două. Cu toate acestea, Thyrza se arăta mai puţin sfioasă ca de obicei ; privirea-i întrebătoare se încrucişă cu a lui, dar în clipa aceea el nu pricepu ; adevărul era că Thyrza se întreba dacă auzise despre evadarea ei de-acasă din noaptea trecută ; încercă să citească pe faţa sa şi căută un semn care să lase să se înţeleagă că nu-i încuviinţa fapta.

Totdeauna cînd intra aici i se oferea fotoliul. Stătea atît de rar pe ceva mai plăcut decît scaunul împletit din trestie din camera ei, încît fotoliul acesta i se părea voluptuos. Treptat îşi îngăduise să se rezeme de spetează. Dorea foarte mult ca Liddy să ştie cum era cînd stăteai astfel ; dar pînă acum nu fusese cu putinţă un schimb. Doamna Grail ar fi putut să se simtă jignită, lucru la care nu trebuia să se încumete sub nici un cuvînt.

— Liddy o are la ceai pe Mary Bower, spuse cînd intră în seara aceea în casă. Se duc la capelă. Nu vă supăraţi că am venit singură, doamnă Grail ?

— Eşti întotdeauna binevenită, draga mea, spuse bătrîna doamnă şi-i strînse amîndouă mîinile între-ale ei. Nu eşti niciodată altfel decît binevenită...

Ceaiul fu gata numaidecît. Doamna Grail continua să vorbească plăcut, ca de obicei. Se lăsase furată de amintiri şi vorbea despre Lambeth, aşa cum îl cunoscuse în tinereţe ; se născuse aici şi niciodată nu se îndepărtase de locurile acestea. Creşterea populaţiei, înghesuiala de case meschine ridicate acolo unde pe vremuri se întindeau suprafeţe libere, de fapt toate schimbările petrecute cu timpul, îi apăreau demne de plîns. Ascultînd-o cum îl înfăţişa ea, ai fi putut să-ţi închipui că în urmă cu şaizeci de ani Lambethul era o încîntătoare aşezare rustică.

După ceai, Thyrza se așeză din nou în fotoliu, și-și încrucișă mîinile, plină de mulțumire. Doamna Grail strînse serviciul de ceai și lipsi din cameră o jumătate de oră. Rămasă singură cu omul care pentru ea întruchipa o seamă de mistere, tînăra își lăsă privirea să rătăcească în voie printre rafturile cu cărți. Nu prea își închipuia că i-ar sta în putere să înțeleagă vreuna ; vorbeau fără îndoială despre tainele științei — acele lucruri ciudate, însemnate, pentru care imaginația ei smerită nu găsea nume. Gilbert se așezase într-un colț întuneeat ; fața îi era aplecată în jos. Thyrza tocmai se pregătea să întrebe cu sfială ceva despre cărțile lui, cînd o privi și zise :

— Mergi vreodată la Westminster Abbey ?

Foamea intelectuală întipărită pe chipul său se mai domolise ; nu zîmbea, pe fața lui se citeau gînduri grave dar pline de blîndețe, ceea ce dovedea că-i era plăcut să se afle în apropierea tinerei fete. Vorbea și-și izbea ușor fruntea cu vîrful degetelor, un gest nervos.

— N-am fost niciodată înăuntru, răspunse Thyrza. Ce se vede acolo ?

— Știi, e locul unde au fost îngropați, de sute de ani, o seamă de oameni mari. Dac-aș putea, mi-ar plăcea să stau acolo în fiece zi.

— Se văd mormintele ?

— Da, multe. Iar pe pietre citești cine au fost cei care zac sub lespezi. Sînt morminte de regi și ale unor oameni mult mai mari decît regii.

— Mai mari decît regii ? Cine-au fost, domnule Grail ?

Își pusese coatele pe brațele fotoliului și degetele îi atingeau bărbia. Pironi asupra lui o privire plină de o vie curiozitate.

— Oameni care au scris cărți, îi răspunse, și zîmbi ușor.

Thyrza își lăsă ochii în jos. Cînd se gîndea la cărți, nu-i trecea niciodată prin minte că s-ar putea să-i privești cu un interes deosebit pe acei care le scriu, adevărul era că niciodată nu se întrebase cum ia ființă o tipăritură. Știm doar cît de adesea chiar în rîndul cititorilor obișnuiți cărțile sînt parcurse fără să se arunce măcar o singură privire asupra paginii de titlu.

Gilbert urmă :

— Mă întorc întotdeauna de acolo cu alt curaj. Dacă sînt obosit şi abătut, mă duc la Westminster Abbey şi în locul acela mă simt de parcă n-aş îndrăzni să irosesc o clipă a timpului cînd sînt liber să încerc şi să învăţ ceva nou.

O pornire ciudată îl îmboldea să vorbească astfel unui copil ignorant. Cu cei care aveau mult mai mulţi sorţi să-l înţeleagă era omul cel mai tăcut.

— Dar ştiţi o mulţime de lucruri, domnule Grail, spuse Thyrza uimită, şi privi spre rafturile cu cărţi.

— Nu trebuie să gîndeşti astfel. Am avut parte de tare puţină învăţătură pe vremea cînd eram foarte tînăr, iar de atunci mi-au lipsit în mare parte şi timpul şi mijloacele ca să învăţ singur. Dacă aş cunoaşte bine măcar astea cîteva cărţi ! însă printre ele sînt unele la care n-am ajuns încă.

— *Cîteva* ! exclamă Thyrza. Dar înainte de am intrat în camera asta n-aş fi crezut că cineva poate să aibă atîtea cărţi.

— Aş vrea să vezi biblioteca de la British Museum. Toate cărţile care apar în Anglia îi sînt trimise numai-decît. Biblioteca are o sală mare, unde cei care vin acolo se aşează şi citesc orice carte vor, oră de oră, şi zi de zi. Gîndeşte-te ce viaţă trebuie să fie asta !

— Bănuiesc că sînt oameni bogaţi, observă Thyrza. N-au nevoie să muncească pentru ca să aibă din ce trăi.

— Nu toţi. Dar nu sînt nevoiţi să lucreze cu braţele.

Tăcu. Ultimele sale cuvinte aveau un strop de amărăciune. Thyrza îi aruncă o privire. Părea să fi uitat de ea, iar pe faţa lui se vedea ca de obicei suferinţa pe care şi-o stăpînea. Apoi doamna Grail reveni. Se aşeză lîngă Thyrza, şi după ce mai vorbi un timp, în felul acela plăcut, se întoarse spre fiul ei :

— N-ai putea să găseşti ceva să ne citeşti, Gilbert ?

Domnul Grail se gîndi o clipă apoi întinse mîna şi scoase un volum biografic, o carte pentru cei mulţi, care nu depăşea puterea de înţelegere a fetei. Era o relatare a vieţii lui Sir Thomas More, sau mai degrabă o povestire plăcută inspirată din viaţa acestuia, în care se spuneau multe despre fiica sa, Margaret.

— Da, ni se potriveşte de minune, fu părerea doamnei Grail.

La început Gilbert dădu cîteva explicaţii menite să o lămurească pe Thyrza, apoi trecu la textul naraţiunii. De îndată ce Thyrza auzi propunerea doamnei Grail, chipul i se lumină de plăcere ; din fotoliul ei asculta absorbită, uşor aplecată în faţă, cu mîinile încrucişate. Cînd îşi ridica ochii de pe pagina de carte, Gilbert nu o privea. Doamna Grail întrerupse lectura o dată sau de două ori cu o întrebare sau o observaţie. Gilbert citea bine ; vocea lui dădea viaţă descrierilor şi dialogului şi trezea interesul chiar şi acolo unde scriitorul ameninţa să devină plicticos. Cînd textul luă sfîrşit, Thyrza se trezi ca dintr-un vis. Se destinse cu acel suspin ce urmează după clipe de încordare a atenţiei. Dar nu avea poftă să înceapă din nou să stea de vorbă. Acum mintea ei, care avea la ce să se gîndească, o va ţine trează pînă noaptea tîrziu, şi va face să i se perinde prin faţa ochilor un şir de imagini nu pe deplin închegate. Ce lume era aceea din care întrezărise un crîmpei ! O lume într-adevăr îndepărtată de viaţa scarbădă dusă de ea zi de zi. Mintea îi era plină de splendori nedesluşite, chipuri de regi şi regine, curteni şi femei frumoase, cuvinte şi gesturi nobile ; iar inima îi zvîcnea revoltată împotriva unor nedreptăţi mai mari decît tot ce-şi închipuise vreodată. Cînd se petrecuseră asemenea fapte, nu ştia ; de bună seamă, cu multă vreme în urmă ! Dar numele îi erau cunoscute — Chelsea, Lambeth, Turnul Londrei — toate acestea dădeau o stranie şi fantastică notă de realitate basmului cu zîne. Un singur lucru îl vedea cum nu se poate mai limpede: barca aceea ce plutea în josul rîului Tamisa şi capul drag şi înspăimîntător picat în ea de pe podul boltit pe sub care trecea. Avea să se ducă să stea pe pod şi să se gîndească la cele auzite.

Ah, trebuie să-i povestească cele aflate lui Liddy ! Sau mai degrabă trebuie să i le citească. Avu destul curaj ca să spună :

— Aţi putea să vă lipsiţi de cartea asta o zi sau două, domnule Grail ? Aţi vrea să mi-o împrumutaţi ? O să am foarte multă grijă de ea.

— O să v-o împrumut cu multă plăcere, răspunse Gilbert. Vocea lui sună oarecum altfel ca de obicei.

O primi din mîna lui şi o ţinu în poală cu amîndouă mîinile. Nu se va uita prin carte pînă cînd nu va fi singură în camera ei ; acum, cînd o avea, nu dorea să mai zăbovească.

— Pleci ? spuse doamna Grail cînd o văzu că se ridică.

— Liddy o să se întoarcă îndată, fu răspunsul. Cred că ar fi mai bine să plec acum.

Dădu mîna cu amîndoi şi o auzi cum urca în fugă scara aşternută cu un preş subţire.

Cîteva clipe mama şi fiul rămaseră tăcuţi. Gilbert îşi luase o altă carte şi părea cufundat în lectură ; doamna Grail era dusă pe gînduri. Din cînd în cînd îşi ridica privirea de parcă ar fi urmărit o amintire pe care se străduia s-o limpezească.

— Gilbert, începu ea în cele din urmă vădind că are de spus ceva.

Fiul îşi ridică ochii şi o privi cu gîndul într-altă parte.

— De mult încerc să-mi dau seama ce-mi aminteşte faţa acestei copile. De fiece dată cînd o văd sînt sigură că am mai întîlnit pe cineva care semăna cu ea şi acum cred că ştiu cine era.

Gilbert se obişnuise să o audă pe maică-sa cum depăna un şuvoi de plăzmuiri hazlii ; analiza şi asemănarea erau lucruri la care ţinea mult ; poate că răspunderea pentru trăsătura aceasta se datora în oarecare măsură teoriilor biblice pe care şi le însuşise.

— Şi cu cine seamănă ?

— Cu cineva al cărui nume nu mi-l amintesc. Ţii minte şcoala din Lambeth, unde învăţa Lizzie ?

Vorbea despre cele petrecute cu douăzeci şi cinci de ani în urmă, cînd sora lui Gilbert era copilă. El încuviinţă dînd din cap.

— La şcoala doamnei Green şi la scurt timp după ce Lizzie a început să înveţe acolo a fost angajată o pedagogă. Acum îţi aminteşti cum o chema ? Ţii minte că Lizzie avea obiceiul să vină aproape zilnic de la şcoală

împreună cu ea ? Domnişoara... Domnişoara... Ei poftim ! cum o chema, Doamne ?

Gilbert zîmbi şi dădînă din cap.

— Nu pot să-ţi fiu de ajutor, mamă. Nu-mi amintesc aşa ceva.

— Slabă memorie ai cînd e vorba de lucruri obişnuite, Gilbert ! Mă mir cum se poate, cînd la învăţătură ai atîta minte !

— Dar unde vezi legătura ?

— Păi, Thyrza îi seamănă la faţă. Adineauri mi-a venit în minte. Sînt sigură că era mama ei.

— Dar cum e cu putinţă să mai ţii minte chipul acelei femei ? se împotrivi Gilbert, bine dispus.

— Nu te pripi, dragul meu. O văd la fel de bine ca şi în ziua cînd Lizzie a intrat în casă şi a spus : „M-a adus domnişoara Denny". Aoleu, *ăsta-i* numele ! Mi-a venit pe limbă. Desigur ; domnişoara Denny ! Era o fiinţă mică, palidă şi cu o figură tristă. De multe, multe ori, stăteam la fereastră şi o vedeam cum venea pe stradă, ţinînd-o de mînă pe biata ta soră. O s-o întreb pe Thyrza dacă maică-sa nu se numea cumva Denny şi dacă nu era pedagogă la şcoala doamnei Green. Fii sigur că am dreptate, Gilbert.

Fiul zîmbi foarte neîncrezător.

— Dacă se va dovedi că aşa e, va fi un lucru minunat.

— O, dar am o memorie nemaipomenită a figurilor. Totdeauna mi-am spus că ochii acestei învăţătoare au în ei ceva foarte bun. Nu cred că am vorbit vreodată cu ea, deşi aproape doi ani a tot trecut la dus şi la întors prin faţa casei noastre din Brook Street. După aceea n-am mai zărit-o. Aşa e, cum spun eu, a plecat şi s-a măritat. Lizzie părăsise şcoala puţin mai înainte. O da, asta explică de ce Thyrza mi s-a părut cunoscută din clipa cînd am văzut-o prima oară.

Domnul Grail încerca o mulţumire adîncă. Din nou se lăsă o scurtă tăcere.

— Şi ce frumos trăiesc ! reluă doamna Grail, vorbind ca pentru sine însăşi. Nu mă îndoiesc că Lydia e una dintre cele mai îngrijite fete pe care le-am întîlnit vreodată. Dar pe mine mă atrage mai mult Thyrza. Grozav i-a plăcut cum ai citit, Gilbert !

Gilbert dădu din cap dar își văzu de cartea lui. Mama îi aruncă o privire și urmă numaidecît :

— Sper că n-o să se schimbe în rău. E *foarte* frumoasă, nu-i așa ? Nu sînt fete care bat mult străzile, de asta îmi dau seama. Iar Thyrza e totdeauna bucuroasă cînd o invit să ia ceaiul cu noi. Bănuiesc că n-au mulți prieteni.

Nu stătea în obiceiul doamnei Grail să-l tulbure astfel pe fiul ei, cînd acesta se apuca de citit. Gilbert își luă ochii de pe carte și după ce cumpăni o clipă zise :

— Ackroyd le cunoaște.

Mama îl privi cu băgare de seamă. Părea din nou adîncit în lectură.

— Îți vorbește despre ele, Gilbert ?

— Le-a amintit o dată sau de două ori.

— Poate că ăsta-i motivul pentru care Lydia s-a dus la capelă, spuse zîmbind bătrîna doamnă.

— Nu, nu cred.

Răspunsul era atît de scurt, și aproape repezit, încît doamna Grail încetă să-și mai spună părerile. În curînd, începu și ea să citească.

Mîncară de cină la nouă ; la zece doamna Grail își sărută fiul pe frunte și-i spuse noapte bună, apoi adaugă:

— Nu sta tîrziu, dragul meu.

Seară de seară se despărțea de el cu aceleași cuvinte, care-și aveau din plin rostul. Foarte adesea Gilbert uita că timpul trece și-și petrecea cu cartea în mînă orele trebuincioase pentru somn.

Slujba lui de zi cu zi și-o făcea la o mare fabrică de lumînări și săpun. Cu asemenea muncă își cîștigase existența peste douăzeci de ani. În adolescență, cînd începuse să lucreze era plătit cu patru șilingi pe săptămînă, iar munca sa era aceea de a netezi cu cuțitul marginile aspre ale bucăților de săpun de îndată ce erau scoase din forme. Treptat ajunsese la un salariu săptămînal de patruzeci de șilingi, venit care sporea uneori prin plata orelor lucrate peste program. Mai departe nu avea sorți să ajungă. Bărbați mai tineri ca el i-o luaseră înainte și dobîndiseră situația de maiștri sau un post asemănător ; unii cîștigau bani prin invenții puse în slujba patronilor ; dar lui Gil-

bert nu-i rămînea să spere la nimic altceva decît la situaţia unui meşteşugar de nădejde care, atîta timp cît îl ţin puterile, e sigur de pîinea zilnică. Inima lui nu era la ceea ce muncea ; ar fi fost ciudat dacă ar fi izbutit să-i meargă bine într-o meserie care pentru el nu însemna altceva decît oboseală.

Lucra de la şase dimineaţa pînă la şapte seara. O, ce groaznic era sculatul la cinci, cînd în primele clipe i se părea că va adormi din nou, doborît de chinul unui trup istovit, cînd pupilele îi tremurau rănite de lumină, iar pleoapele îi atîrnau grele ca fierul şi amarul zilei pe care o avea în faţă îi otrăvea inima ! Nu putea să trăiască aşa cum trăiau tovarăşii lui de muncă, să vină acasă ca să-şi potolească foamea şi să petreacă două ore de taclale, urmate de somnul binemeritat. Fiece clipă de libertate, timpul cînd nu mai era o maşină ci un om cu minte şi însufleţit de dorinţe era pentru el preţioasă ca aurul curat. Cum ar fi putut să se lase ispitit de moleşeala somnului cînd cărţile stăteau deschise în faţa lui şi Ştiinţa, zeiţa pe care o adora, îi şoptea făgăduindu-i lucruri minunate ? Pentru Gilbert, o pagină tipărită semăna cu izvorul vieţii; iubea cu pasiune literatura şi era avid să cunoască istoria spiritului uman de-a lungul veacurilor. Aceasta îl deosebea în chip vădit de muncitorii nu atît de rar întîlniţi care se dedică cu toată rîvna studierii unui anumit domeniu de cunoştinţe. Asemenea oameni îşi aleg îndeobşte ca obiect de studiu subiecte legate de practică : cîmpul lor de activitate este mai totdeauna ştiinţa fizicii ; sau, dacă se îndeletnicesc cu studiul istoriei, o fac din punctul de vedere al politicii din zilele noastre. Gustul pentru literatură în sine şi dragostea dezinteresată pentru cercetarea istorică sînt cît se poate de neobişnuite printre autodidacţi ; şi e firesc să fie aşa, dacă ţinem seama că ararcori ele apar altfel decît prin cultivarea unui teren bun cu învăţătura dobîndită în şcoli înalte.

Un om cultivat, unul dintre cei mulţi, iubeşte literatura deoarece a crescut într-un mediu care a făcut din această dragoste o a doua natură. Gilbert prinsese drag de literatură doar fiindcă se simţise atras de farmecul ei. Înflorise în sufletul său încet. La douăzeci de ani era după cîte se părea un tînăr lăsător din fire, care nu năzuia să

ajungă cineva printre oameni, lipsit de ambiţiile obişnuite ale celor din clasa sa, veşnic înclinat spre visare. Cam pe vremea aceea dădu peste unul din volumele lui D'Israeli cel bătrîn şi iată, se descoperi pe sine însuşi. Citea despre lucruri necunoscute de el mai înainte, simţea fiorii unei plăceri bizare ; o tainică vrajă îl făcu să trăiască în mijlocul unor nume care pînă atunci în mintea sa se mărgineau la simplul lor sunet ; o mare dorinţă se zămislise în sufletul lui şi ţelul ei era să citească fiece volum ce-i cădea sub ochi. Dacă în perioada aceea ar fi avut mijloace şi răgaz ar fi ajuns cel puţin un om cu o cultură demnă de luat în seamă. Dar norocul acesta nu-l avu. Ziua sa de treisprezece ore şi-o petrecea în fabrica de lumînări, iar tot ce putea să spere erau orele tihnite ale serii şi o zi liberă pe săptămînă.

La douăzeci şi cinci de ani se îmbolnăvi grav. Odihna pe sponci şi truda necurmată a minţii îl aduseră în pragul morţii. Multă vreme s-ar fi zis că pe viitor trebuia să se mulţumească să muncească doar atît cît să-şi cîştige pîinea. Nu avea dreptul să ceară altora să ducă povara nevoilor sale. Fratele său, un meşteşugar aşezat şi cu spirit practic, care o ducea bine în Midlands şi tocmai se căsătorise, îi vorbi cu un bun-simţ necruţător : dacă dorea să ajungă neputincios pentru vreo muncă nu trebuia să se aştepte că rudele îl vor întreţine. Gilbert încuviinţă în tăcere ; şi în tăcere se întoarse la fabrică, iar serile cînd venea acasă stătea cu privirea aţintită în gol, spre un punct aflat în faţa sa. Mama locuia împreună cu el, ca şi sora ; sora lucra ; toţi trăiau din leafa săptămînală. Se scurse aproape un an, timp în care Gilbert nu deschise o carte. Îi venea mai uşor, spunea, să nu citească deloc decît să-şi drămuiască lectura, după cum cerea slăbiciunea sa trupească. De amărît ce era şi nu din altă pricină, şi-ar fi vîndut grămăjoara lui de cărţi, dar mama sa se sili să-l împiedice.

Nu putea însă să trăiască astfel. De astă dată era ameninţat de primejdia ca umbra pe care nefericirea o azvîrlea asupra vieţii lui să se întunece tot mai mult, să-l ducă la nebunie. Încetul cu încetul se obişnui din nou să înveţe, deşi căuta să fie prudent. La treizeci de ani trupul său părea să fi dobîndit mai multă vigoare ; acum, dacă

în timpul nopții depășea uneori orele menite învățăturii, nu resimțea aceleași urmări primejdioase ca pe vremuri. Sora sa era un tovarăș iubit ; avea aceleași gusturi ca ale lui, deși mai simple, iar tactul feminin îi dădea putința să-l atragă într-o discuție sinceră, odihnitoare, atunci cînd ea și mama lor se nelinișteau din pricină că vădea semne de istovire. Gilbert cumpăra cîte o carte ori de cîte ori își îngăduia această cheltuială și cunoștințele sale sporeau, deși lui însuși i se părea că veșnic se afla doar în pragul pămîntului făgăduinței, fără să tragă nădejde că va păși vreodată pe acest tărîm.

Și-apoi sora muri iar ei se mutară din nou în Lambeth. De-acum încolo mai rar ca oricînd avea să fie în stare să cheltuiască un șiling pentru îmbogățirea rafturilor sale cu cărți. Pe vremea cînd el și Lizzie cîștigau amîndoi n-avea de ce să se frămînte prea mult pentru ziua de mîine, dar acum trebuia să economisească atît cît era cu putință. Fratele său din Midlands dădea partea lui pentru întreținerea mamei, dar Henry avea familie și era cum nu se poate mai drept ca greutățile cele mai multe să cadă în sarcina lui Gilbert Avea aproape treizeci și cinc. de ani.

Era o fire singuratică. Distracțiile pe care i le putea oferi lumea lui nu-l mulțumeau și nu-și căuta niciodată o tovărășie apropiată în afara căminului său. Chiar și aici se întîmpla uneori să rămînă tăcut zile întregi ; atunci avea obiceiul să mănînce cînd venea de la lucru și-apoi să-și ia cartea și să se retragă într-un colț, cufundat în mutenie, iar la întrebările de neînlăturat să răspundă printr-un gest sau cu cel mai scurt cuvînt cu putință. În asemenea zile, fața sa părea zbîrcită ca de bătrînețe ; l-ai fi socotit un om pe care-l apăsa o suferință fără margini. Și nu era oare așa ? Anii fugeau ; cei mai buni și trecuseră, anii cînd omul e tînăr, plin de vlagă și speranță — dar nu, despre el nu se putea spune că nutrise vreodată o nădejde, decît pentru scurtă vreme, cînd începuse să înțeleagă scopul spre care tindea întreaga sa ființă ; iar sfîrșitul acestei perioade se dovedise destul de amar. Țelul fusese zădărnicit — știa asta. „Acel *Nu-i-a-fost-dat-să-fie* sau altfel

exprimat *Zădărnicie, Întîrziat, Pierdut în Veşnicie*" [1] se holba adesea la el, îl privea drept în ochi, cu orbitele sale de groază care făceau să-i înghețe sîngele în vine și-i transformau viața în cea mai crudă dintre ironii. Și, totuși, nu ajungea la acea indignare din care izvorăşte spiritul revoluționar. Personalitatea sa era aceea a unui cercetător ; instinctul de conservare se arăta mai puternic în el decît nefericirea pentru care-și învinovățea soarta. Un strop de geniu creator de-ar fi avut, ar fi fost omul care prin cîntul său s-ar fi aflat în fruntea bătăliei împotriva străvechilor nedreptăți ale lumii. Dar geniul acesta nu-i fu hărăzit ; nu putea decît să sufere fără să crîcnească în deznădejdea sa, protestul lui împotriva nelegiuirilor soartei se întruchipa într-o tăcere tristă și fără nici o mîngîiere.

Era un om singuratic, totuși nu lipsit de duioșie. Ar fi putut să iubească, după cum ar fi putut să-și însușească știința. Dar și aici împrejurările se arătaseră vitrege. În tinerețe, o sfială din cale-afară de mare îl împiedeca să se apropie de vreo femeie — singurele femei din viața sa erau mama și sora ; își dădea seama că nu-i venea ușor să stea de vorbă, că arăta greoi și că ființa lui era neatrăgătoare. În serile de vară, cînd alți tineri ca el își găseau numaidecît cu cine să se plimbe, Gilbert cutreiera singur străzile cele mai retrase, pînă ce-l cuprindea oboseala apoi se ducea acasă și medita melancolic asupra dorințelor sale zadarnice. În dragoste, ca și mai tîrziu în studiu, avea un ideal ; uneori noaptea întrezărea pe stradă un chip și-și urma drumul gîndindu-se că fericirea vieții lui a trecut pe lîngă el — dacă s-ar fi întors măcar și ar fi urmărit-o ! Nutrea o încredere desăvîrșită în toate femeile ; acea femeie unică, imagine zămislită în taina inimii sale, era o ființă curată și nobilă cu doruri nețărmurite, care prin sufletul ei ce aspira spre înalturi, aducea slavă feminității ; ființa aceea, însă, nu veni către el ; viața lui rămase castă și singuratică.

Nu avea nici prieteni. Printre semenii săi de muncă și-ar fi putut găsi oricînd un tovarăș dar, o dată mai mult,

[1] Citat din D. G. ROSSETTI, *Casa Vieții*, Sonetul XLVI.

sfiala îl ţinea departe şi într-adevăr simţea că asemenea legături i-ar fi prilejuit o mulţumire de scurtă durată. Uneori, împins de curiozitate, cîte un bărbat înzestrat cu o fire mai profundă şi mai visătoare decît ceilalţi, se apropia de el dar cînd se vedea primit cu atîta răceală, deşi rezerva lui Gilbert nu era voită, omul şovăia şi-şi căuta înţelegere într-altă parte. Şi totuşi, în privinţa aceasta, odată cu trecerea anilor, Grail se schimbă în bine ; pe măsură ce se maturiza, înclina mai mult ca odinioară să stea din cînd în cînd la taifas şi să sporovăiască despre lucruri oarecare cu tovarăşii lui de zi cu zi. Ştia cu toate acestea că oamenii nu-l iubesc, ceea ce dădea, firește, purtării sale o notă de răceală. Luke Ackroyd era, poate, primul om pentru care se trezi că nutreşte un simţămînt ce semăna cu o caldă prietenie. Ackroyd venise la fabrică nu mult după ce Gilbert se mutase cu locuinţa în Walnut Tree Walk şi într-un răstimp de cîteva săptămîni îşi luară obiceiul să străbată împreună drumul către casă, acelaşi pentru amîndoi. Aşa cum era de aşteptat, Gilbert se apropiase în cele din urmă de un ins care nu-i semăna deloc la fire. Trebuie să spunem din capul locului, Ackroyd vădea purtări radicale, era bătăios şi uneori gălăgios ; în afară de aceasta, nu avea nici pe departe tăria morală a lui Grail ; şi nu se sinchisea să ascundă cum se distra ; în fine, gusturile sale intelectuale înclinau spre ştiinţă. Totuşi, Gilbert îl plăcu de la bun început; înţelese că omul avea destule părţi bune, doar că acestea ar fi trebuit încurajate în paguba trăsăturilor sale rele. Dar nici chiar slăbiciunile nu-l împiedicau pe Ackroyd să dea dovadă de bunăvoinţă. Un lucru îi unea : amîndoi năzuiau spre ceva pe care soarta îl refuzase şi unuia şi altuia. Ackroyd îşi avea ideile lui în privinţa revoluţiei sociale şi, cu toate că părea îndoielnic că ar fi tocmai omul în stare să revendice un cîmp mai larg pentru afirmarea posibilităţilor clasei sale, în felul de a gîndi vădea adesea o adevărată nobleţe, trăsătură pe care Gilbert o deosebea foarte limpede. Mintea lui Ackroyd depăşea o inteligenţă obişnuită şi îi dădea dreptul să lupte pentru o soartă mai bună decît aceea pe care putea să i-o asigure munca în fabrica de lumînări. Grail îl asculta aşadar cu un zîmbet îngăduitor pe tînărul care îşi ridica vocea fierbînd de mînie

împotriva orînduirii lucrurilor din vremea sa, iar dacă din cînd în cînd încerca să spună şi el ceva nu se supăra fiindcă celălalt îi tăia vorba batjocoritor, cu un şuvoi de cuvinte nestăpînite. Simţea, poate, că de-ar fi avut măcar o parte dintr-o asemenea vigoare, propria lui viaţă ar fi fost mai rodnică.

Acesta era Gilbert Grail în perioada de care ne ocupăm. Doamna Grail avea credinţa că, în ultima vreme, descoperise la fiul ei oarecum o nouă stare sufletească, o înclinaţie spre o bucurie potolită şi punea această schimbare, în parte, pe seama înrîuririi binefăcătoare pe care o avea asupra lui o legătură prietenească : şi, în parte, pe seama unei alte cauze. Dar felul în care Gilbert se purtă duminică seara, cînd fu lăsat singur în salon, nu prea dovedea că presupunerea ei ar fi întemeiată. Într-adevăr, din clipa cînd Thyrza plecase se prefăcuse că citeşte, iar acum, cînd mama se retrăsese, lăsă cartea să-i cadă din mîini. Faţa lui, rămasă neschimbată, purta întipărită o tristeţe fără margini, buzele îi erau strînse şi din cînd în cînd se mişcau de parcă ar fi încercat să-şi stăpînească o durere. Deznădejdea unui tînăr, atunci cînd omul nu are scuza că-şi vede năruite în chip înspăimîntător speranţele sale de viitor, de obicei trezeşte în noi doar oarecare nelinişte sau ne mîngîiem spunîndu-ne că nu va trece mult şi ceva o va face să dispară ; disperarea unui om de vîrstă mijlocie ne mişcă, ni se pare o adevărată dramă. Nişte ochi blînzi şi binevoitori care l-ar fi privit pe Gilbert în timp ce stătea astfel ca o stană de piatră s-ar fi umplut de lacrimi. Trecutul era o povară ce-i apăsa aducerea aminte. viitorul i se aşternea în faţă ca un drum lung pe care trebuia să-l străbată cu obositoare trudă, iar la capătul acestor strădanii nu-l aşteptau decît visele sale spulberate. Astă-seară nu-şi găsea uitarea în gîndurile altor oameni. Trăia una din orele acelea de spaimă prin care trecea uneori, cînd vălul ce ascundea chipul soartei se dădea în lături, iar el era chemat să privească drept în faţă disperarea. În asemenea clipe ar fi schimbat bucuros viaţa lui cu traiul celui mai leneş şi ignorant dintre tovarăşii săi de muncă ; oricît de umilă ar fi fost viaţa pe care o duceau, era însă plină de plăceri. Lui nu-i fusese hărăzită

nici o bucurie şi nici nu va fi vreodată fericit. Numai cînd îşi va dormi somnul de veci o să se poată spune cu adevărat că se odihneşte.

La douăsprezece se sculă ; nu avea poftă să doarmă, dar peste cinci ore o nouă săptămînă sta să înceapă şi trebuia să-i facă faţă cu toată puterea lui trupească. Înainte de a intra în dormitor, aflat lîngă salon, se duse la uşa din faţă a casei şi o deschise în tăcere. Ploua liniştit. Lăsă uşa întredechisă, ieşi în stradă şi privi spre ferestrele de la mansardă. În dosul storurilor nu se zărea lumină. Ca şi cum aceasta i-ar fi fost de ajuns, se întoarse şi se îndreptă spre camera sa.

Fabrica era atît de aproape de Walnut Tree Walk, încît Gilbert putea să vină acasă la micul dejun şi la prînz. Luni la amiază, cînd îl văzu intrînd, mama arătă cu degetul spre o scrisoare de pe poliţa căminului. Cercetă adresa şi nu fu în stare să recunoască scrisul.

— Mă întreb de la cine o fi ? zise, în timp ce deschidea plicul.

Înăuntru găsi o scrisoare scurtă şi o filă tipărită, care semăna cu o circulară. Scrisoarea spunea :

„Domnule,

Sînt pe cale de a ţine un ciclu de lecţii serale asupra unei perioade din istoria literaturii engleze într-o încăpere pe care am închiriat-o în acest scop pe High Street, Lambeth, numărul... Doresc să am un auditoriu restrîns, nu mai mult decît douăzeci de persoane, alcătuit din muncitori care locuiesc în Lambeth. Participanţii vor fi invitaţi de mine, firește fără nici un fel de plată. Mi-aţi fost menţionat ca unul dintre aceia pe care i-ar putea interesa tema ce mi-o propun. Îmi îngădui să vă trimit programul tipărit al expunerilor mele şi să vă spun că mi-ar face mare plăcere dacă aţi avea putinţa să luaţi parte. Aş dori să ajungem la o înţelegere în privinţa a două expuneri pe săptămînă, fiecare a cîte 60 de minute ; nu am fixat zilele şi nici ora, întrucît aş vrea ca asupra acestora să hotărască auditorii, după cum le convine. În caz că înclinaţi să luaţi în consideraţie cele propuse de mine, vreţi să avem o întrevedere în seara de duminică 16 august

la ora opt, în sala pe care am reținut-o pentru cursuri, cînd vom putea discuta amănuntele problemei ? Cred că ar fi preferabil ca prelegerile să înceapă din luna septembrie.

Răspunsul în scris nu este necesar ; sper că voi avea plăcerea să vă întîlnesc pe data de 16.

Al dumneavoastră,
Walter Egremont".

— A, despre asta vorbea sîmbătă Ackroyd, spuse Gilbert și-i întinse scrisoarea doamnei Grail. Mă întreb ce înseamnă.

— Cine e acest domn Egremont ? întrebă mama.

— Face parte din firma Egremont & Pollard, după cum zicea Ackroyd. Știi, fabrica aceea mare de pe Westminster Bridge Road — unde se fac mușamale.

Gilbert răsfoia programul tipărit ; îl interesa și-l puse lîngă farfuria sa, cînd se așeză la masa de prînz.

— Ai de gînd să te duci ?

— Da, dacă lecțiile sînt bune. Bănuiesc că e un tînăr nou ieșit din universitate. S-ar putea să aibă ceva de spus, după cum la fel de bine e cu putință să fie doar înfumurat ; n-ai cum să știi. Totuși, nu-mi displace felul cum scrie. Da, cred că o să mă duc ca să-l văd cum arată, asta oricum.

Gilbert își termină prînzul și se întoarse la fabrică. Prin preajmă grupuri de oameni stăteau la soare și așteptau să sune clopotul ; unii vorbeau și zeflemiseau, alții se distrau cu glume grosolane. Strada îngustă mirosea puternic a ulei ; îmbrăcămintea oamenilor era și ea îmbibată de aceeași miasmă grețoasă.

În apropierea fabricii, Ackroyd stătea pe un prag și-și fuma pipa. Grail se așeză lîngă el și scoase din buzunar scrisoarea ce abia o primise.

— Am primit și eu una, rosti Luke fără să arate cine știe ce interes. Fața îi era tristă ca niciodată ; pufăia cam posac din pipă.

— Cine i-a dat numele și adresele noastre ? întrebă Gilbert.

— De bună seamă că Bower.

— Da de unde pînă unde mă ştie Bower ?

— O, i-am vorbit eu uneori.

— Ai de gînd să te duci ?

— Nu, n-o să mă duc. Nu e deloc ce mă interesează.

Gilbert rămase tăcut.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă numaidecît, în timp ce tovarăşul lui pufăia mai departe la fel de mohorît.

— Mă cam doare capul — asta-i tot.

Vocea lui suna altfel ca de obicei. Gilbert îşi aţinti privirea spre caldarîm.

— Se-nţelege destul de uşor, urmă după o clipă Ackroyd, vorbind despre invitaţia lui Egremont. Nu peste mult timp o să fie alegeri şi el umblă să candideze pentru Vauxhall. E un fel de-a se face cunoscut.

— Dacă aş gîndi asta, răspunse celălalt reflectînd, n-aş călca prin preajma locului.

— Dar ce altceva poate să fie ?

— Nu-l cunosc cîtuşi de puţin pe omul acesta, dar s-ar putea să fie părerea lui că face un lucru bun.

— Dacă-i aşa, *asta*-i de ajuns ca să mă împiedice să mă duc. Ce-am nevoie de ajutorul lui ? Nu-s în stare să citesc şi singur despre literatura engleză ?

— Ei bine, n-aş spune că asta e şi părerea mea. O conferinţă poate să fie foarte folositoare, dacă omul cunoaşte temeinic lucrurile despre care vorbeşte. Dar, adaugă el zîmbind, presupun că ai ceva împotriva lui şi a ceea ce este.

— Bineînţeles că am. Cu ce se ocupă persoana de-l rămîne atîta timp că nu ştie cum să-l folosească ?

— Ar avea mijloacele să-l folosească mai rău.

— Asta nu ştiu. Dar mai degrabă ar ajunge să aibă nume rău şi-atunci ar fi mai lesne să-l înjuri şi pînă la urmă s-ar face el mai cumsecade.

Privirile lor se încrucişară. Ochii lui Gilbert trădau că omul face haz, dar Ackroyd rîse amar. Se auzi sunînd clopotul fabricii ; Gilbert se sculă şi rămase pe loc, în aşteptarea celuilalt, ca să meargă împreună. Dar după ce făcu o sforţare ca să se ridice, Luke spuse brusc :

— Dă-o naibii de muncă. M-am săturat. N-am chef de lucru, mă simt ca după duminică, cum spuneam în Lancashire.

— Atunci nu vii ?

— Nu. În schimb o să mă duc şi o să mă îmbăt.

— Hai, bătrîne. La ce bun ?

— Poate că n-o să beau ; dar astăzi nu pot să mă întorc în fabrică. Cu bine !

Şi cu acest neaoş rămas-bun se întoarse şi porni la drum. Se auzeau ultimele sunete ale clopotului ; Gilbert se grăbi spre uşă şi o dată mai mult îşi contopi fiinţa sa omenească cu robotul salariat.

Peste două zile, în timp ce stătea la cină, Gilbert îşi dădu seama că doamna Grail avea ceva de spus. Îl privea mereu cu coada ochiului ; îşi ţuguiase buzele, semn că aştepta o clipă prielnică.

— Ei, ce-i, mamă ? rosti el pe dată, blînd ca de obicei. Fiindcă trăiseră unul alături de altul şi legăturile dintre mamă şi fiu fuseseră grozav de apropiate, ajunseseră să-şi citească pe faţă fiece gînd.

— Dragul meu, răspunse bătrîna cu oarecare gravitate, am avut cît se poate de multă dreptate. Mama acestor fete *a fost* domnişoara Denny.

— Prostii !

— Dar nu încape nici un fel de îndoială. Am întrebat-o pe Thyrza. Ştie cum o chema pe mama ei şi ştie că a fost învăţătoare.

— Dacă-i aşa, nu mai am nimic de zis. Eşti o doamnă bătrînă şi minunată, după cum ţi-am spus-o de atîtea ori.

— Am ţinere de minte, Gilbert. Nu-ţi închipui ce bucuroasă sînt că am descoperit lucrul ăsta. Acum fetele mă interesează mai mult ca oricînd. Şi ce mulţumită era şi copila ! Nici nu-i venea să creadă că am cunoscut-o pe maică-sa înainte de a se fi născut ea. Vrea să le povestesc amîndurora tot ce-mi amintesc. Ei, nu-i aşa că-i frumos ?

Gilbert zîmbi dar nu-i mai dădu răspunsul. Şi se lăsă tăcerea serii.

Capitolul VII

OPERA FACE PROGRESE

În partea adăpostită de vînt a localităţii Eastbourne, chiar la gura văii, cînd urci spre Beachy Head [1], se află o casă de piatră, construcţie întinsă şi greoaie, cu o intrare susţinută de coloane, bovindouri la faţada catului de jos, şi un foişor pătrat care din înaltul său străjuieşte frumoasa alee de castani ce mărgineşte drumul pînă la poartă. Aşezarea a fost ridicată în urmă cu vreo patruzeci de ani, cînd singurii ei vecini erau cîteva căsuţe de ţară ; nu de mult a apărut aici o suburbie, alcătuită din încîntătoare clădiri de cărămidă roşie, care o leagă de cartierul vizitatorilor de sezon din Eastbourne. Constructorul şi primul proprietar al casei a fost un gentilom onorabil, rangul său îi fusese dat de Mark Lane ; el a denumit-o „Casa Odessa", iar la moartea sa, proprietatea a ajuns prin cumpărare în mîinile unora ce găseau acest nume mai mult decît nepotrivit şi de atunci reşedinţa a fost cunoscută sub numele de „Casa Castanilor".

Într-o dimineaţă, la început de noiembrie, cînd trei luni trecuseră de la data ce-o purta scrisoarea adresată de el lui Gilbert Grail şi altor muncitori din Lambeth, prietenul nostru Egremont sosi din oraş la gara Eastbourne şi de acolo o trăsură cu un cal îl duse la casa despre care vorbeam. Ajuns aici ceru să o vadă pe doamna Ormonde. Acea doamnă nu era acasă, dar avea să se întoarcă în scurt timp din plimbarea ei de dimineaţă. Egremont îl urmă pe servitorul care-l conduse în bibliotecă şi se pregăti să aştepte.

Camera era mobilată frumos şi cărţi găseai aici din belşug, iar atunci cînd le cercetai, se dovedea că sînt nu numai titluri pe care te aştepţi să le găseşti în biblioteca unei case de ţară, ci şi, în mare parte, opere contemporane, ce-l înfăţişau pe posesorul lor drept un om înzestrat cu acele gusturi universale, atît de binevăzute în epoca noastră. Cărţile serioase, ce alcătuiesc temelia

[1] Creasta nisipoasă.

oricărei colecții, fuseseră adunate de domnul Brook Ormonde, mai întîi în casa din Devonshire Square, unde locuia pe atunci ; cînd sănătatea lui, care lăsa de dorit, îl sili să părăsească Londra, reședința din oraș fu zăvorîtă și timp de trei ani, pînă la moartea sa, familia trăi numai și numai la Casa Castanilor. În anii aceia biblioteca spori considerabil, deoarece fiul, Horace Ormonde, tocmai își terminase studiile universitare, și se întorsese de pe băncile școlii cu un nețărmurit gust pentru literatură. Mai mult, mama lui Horace era o femeie care citea. Pe cînd domnul Ormonde se stingea încet luîndu-și un zăbavnic rămas-bun de la lume și treburile ei. aceste două minți agere se ocupau de ideile nou-noute ale epocii noastre științifice și umanitare. Pe vremea aceea, Walter Egremont venea adeseori în această casă. În multe nopți de vară, el și Horace stătuseră de vorbă pînă-n zori, despre problemele care, dacă ținem seama de suferințele tinerețului ce trebuiesc rezolvate, urmează la rînd, prin însemnătatea lor, după pojar și scarlatină. Dar firul vieții lui Horace Ormonde avea să se curme chiar mai repede decît acela al tatălui bolnav ; muri la scăldat și Egremont trebui să ducă alor săi vestea. Cîteva luni mai tîrziu, din casă ieșea un alt cortegiu funebru. Doamna Ormonde rămase singură.

În începerea aceasta o așteptase Egremont pe mama lui Horace, în dimineața cînd se întorsese neînsoțit de pe țărmul mării. Număra pe-atunci doar douăzeci și doi de ani ; misiunea sa era cea mai groaznică pe care un om poate fi chemat să o îndeplinească. Doamna Ormonde se dovedi destul de tare ca să-și amintească acest lucru ; nu vărsă lacrimi și nu jeli. Cînd după ce puse cîteva întrebări se pregăti să părăsească în tăcere camera, Walter, care avea el însuși ochii împăienjeniți de lacrimi, îi luă mîna și i-o strînse cu pasiune între amîndouă mîinile lui. O venera mai presus de oricare altă femeie, adorația lui era acea dăruire neîntinată pe care un tînăr ca el o închină de obicei unei doamne îndatoritoare, ce-l depășește mult ca vîrstă. În clipa aceea, i-ar fi jertfit mării propria lui viață, dacă ar fi putut astfel să-i redea fiul, care nu avea să se mai întoarcă vreodată. Nici cei

mai buni dintre noi nu cunosc adesea asemenea clipe care, la drept vorbind, nu se repetă. Ori de cîte ori intra în bibliotecă, Egremont simţea cum în mintea sa retrăieşte viu acel moment de supremă generozitate ; din această pricină încăperea îi plăcea şi bucuros îşi petrecea aici în linişte o jumătate de oră.

Trecu totuşi mai puţin pînă cînd doamna Ormonde, plecată să răsufle aer marin, se întoarse. Intră în casă, află de sosirea lui Egremont şi cu o privire ce spunea că aşteaptă cu mare mulţumire să-l vadă, se îndreptă numaidecît spre bibliotecă.

Egremont se sculă de lîngă cămin şi se apropie de ea cu acea încredere calmă ce se vădeşte doar atunci cînd îţi întîmpini cei mai buni prieteni.

Doamna Ormonde era una din acele femei care nu au nevoie să-şi îndulcească glasul cînd doresc să-şi arate bunăvoinţa. Vocea ei, ce suna clar, hotărît şi totuşi suav, reda în chip desăvîrşit o fire pe care natura o înzestrase din plin şi cu iubitoare grijă. Se părea că în ultimii cinci ani, îmbătrînise ; durerea, deşi nu şi-o arăta, îi brăzdase faţa pe care se observa de asemenea şi ceva ce nu vădea o sănătate înfloritoare. Dar privirea era cea dintotdeauna, mărinimoasă, umană şi intelectuală. Cînd se afla în preajma sa, Egremont simţea de fiecc dată o tihnă, o linişte sufletească care făceau ca pe propriul său chip să se citească însuşirile cele mai alese. Dintre toţi prietenii lui, la ea ţinea şi avea să ţină întotdeauna cel mai mult. Ori de cîte ori plănuia o acţiune generoasă, gîndul că doamna Ormonde o va încuviinţa îi era mereu treaz în minte ; nu ar fi putut să-i apară în faţă dacă s-ar fi ştiut vinovat de o mîrşăvie, ce i-ar fi apăsat cugetul.

Doamna Ormonde urcă la etaj, iar el o urmă păşind mai încet ca ea. În spatele palierului de la etajul întîi se afla o mică seră ; şi-acolo, printre plante cu frunza veşnic verde stăteau doi copii pe care, dacă i-ar fi văzut aici un oaspete întîmplător ce n-ar fi ştiut nimic despre această casă şi stăpîna ei, ar fi fost surprins. Apărea limpede că veneau dintr-o familie de muncitori foarte săracă ; erau îmbrăcaţi cît se poate de simplu şi, lăsînd deoparte curăţenia şi înfăţişarea lor fără cusur, ţi-i în-

chipuiai foarte bine aşezaţi pe pragul unei locuinţe dintr-o fundătură londoneză. Cînd trecu în grabă pe lîngă ei, doamna Ormonde le adresă o vorbă bună. Dar de îndată ce se ivi Egremont, copiii, care începuseră din nou să vorbească de ale lor, amuţiră şi ruşinaţi îşi lăsară ochii în pămînt. Egremont se îndepărtă, şi se îndreptă spre sufragerie, o cameră la fel de tihnită şi elegantă ca şi biblioteca. Doamna Ormonde intră aproape în aceeaşi clipă.

— Aşadar, vrei noutăţi ! spuse, cu acel surîs ce veşnic vădea o uşoară tristeţe, veşnic îmbina pe buzele ei ferme, delicateţea şi reţinerea.

— Într-adevăr, în scrisoarea mea ţi-am relatat ce era important. Annabel e perfect sănătoasă — trupeşte şi sufleteşte. E cufundată în Dante şi Vergil — şi ce altceva ai putea să-i doreşti ? Tatăl ei — regret că trebuie s-o spun — nu se simte prea bine. Desigur, m-am făcut vinovată că am încercat tot ce mi-a stat în putinţă ca să-l conving să vină la Londra în timpul iernii.

— A, despre asta scrisoarea nu amintea o vorbă.

— Nu, fiindcă n-am izbutit. În cele din urmă a clătinat foarte încăpăţînat din cap.

— Aş fi dorit din toată inima să fi izbutit. Annabel... — domnişoara Newthorpe nu era în măsură să vă ajute ?

— Nu-i nimic, între noi doi să-i spunem Annabel, zise doamna Ormonde, aşezîndu-se lîngă cămin. Am încercat dar nu s-a arătat entuziasmată. Cu toate acestea, cred că s-ar putea să vină. Domnul Newthorpe are nevoie de lume, oricît de mulţumit se socoate cu viaţa pe care o duce. Spre surprinderea mea, Annabel pare să nu depindă de asemenea ajutoare. Ce minunat a crescut în ultimii doi ani, de cînd n-am mai văzut-o ! Nu, nu, nu vreau să spun că înfăţişarea ei s-a schimbat — deşi şi asta e adevărat — dar cum i s-a dezvoltat mintea ! Nici măcar judecînd după scrisori nu eram pregătită pentru ce am descoperit.

Egremont îşi ţinea mîinile încrucişate şi se sprijinea de spetează unui scaun. Tăcea, iar doamna Ormonde îi aruncă o privire, şi zise :

— Dar în momentul de față nu e chiar umană. E de presupus că asta o să mai dureze un an sau doi.

— Nu e chiar umană ?

— E abstractă, impersonală. În afară de tatăl ei, ești prima persoană din lumea asta despre care mi-a vorbit de bună voie.

— V-a vorbit de mine ?

— Și e foarte firesc. Relatările dumitale despre cum merg lucrurile în Lambeth o interesează profund, deși tot așa, într-un fel cam prea — cum să-i spunem ? — prea teoretic. Dar asta se datorește lipsei de experiență.

— Totuși, vorbește măcar despre mine.

Doamna Ormonde ar fi putut să-i dea un răspuns care să-l descurajeze. Timp de o clipă, își ațintì privirea spre focul din cămin, fără să scoată o vorbă. Și-apoi urmă :

— Și-acum să auzim noutățile dumitale.

— Ceea ce am de spus nu e mulțumitor. Acum o săptămînă clasa s-a scindat. Vă amintiți de Ackroyd, pe care vi l-am descris ?

— Ackroyd ? Tînărul acela cu o înfățișare gravă ?

— El este. A lipsit la două lecții și nu cred că va mai veni.

— I-ai vorbit lui Bower despre el ?

— Nu. Adevărul este că am despre Bower o impresie din ce în ce mai proastă. Ca s-o spunem deschis, nu se sinchisește mai deloc de aceste prelegeri. Și mai are un fel de fudulie ciudată, care mă irită. N-aș fi regretat cîtuși de puțin dacă el ar fi fost dizidentul ; se plictisește groaznic, totuși, firește că se consideră obligat să rămînă. Dar îmi pare foarte rău de Ackroyd ; omul are minte și doream să ajung să-l cunosc. N-o să renunț la el ; trebuie să-l conving să vină să stăm de vorbă.

— Ce-i cu domnul Grail ?

— A, Grail e statornic. Da, dintre toți el este acela de care sînt sigur. Am de gînd să-l invit să rămînă mîine după prelegere. N-am stat încă de vorbă între patru ochi. Dar socot că de astă dată pot să încep să înnod legături mai strînse cu doi sau trei dintre ei. Prelegerile mele au ținut exact două luni ; pînă acum ar trebui să știe cîte ceva în ce mă privește. În mare vorbind, cred că izbutesc

să-mi ating ţelul. Dar dacă există un om în care îmi pun mari nădejdi, acela e Grail. Am ştiut din prima clipă ce-l deosebeşte de ceilalţi. De altminteri, s-ar zice că e şi prieten cu Ackroyd ; trebuie să încerc ca prin el să ajung la Ackroyd.

— E căsătorit ? vorbesc de Grail.

— Adevărul e că nu ştiu. Totuşi aş crede că da. Nu m-ar mira dacă ar fi nefericit în căsnicie. Fără îndoială că în viaţa lui există un mare necaz. Uneori arată grozav de sleit, de-a dreptul bolnav.

— Şi domnul Bunce, întrebă ea, cu o privire ce vădea un interes deosebit.

— Bietul Bunce e de asemenea o mare taină pentru mine. Şi el arată întotdeauna mai mult sau mai puţin nefericit şi mă tem că prelegerile nu-l absorb prea mult. Totuşi, ia notiţe şi din cînd în cînd pune o întrebare inteligentă.

— Nu te-a atacat încă în problema religiei.

— O, nu, pînă acum n-am dus discuţii asupra acestei probleme. Dar, firește, trebuie să ajung să-l cunosc foarte bine înainte de a-l aborda. Cred că-i sînt simpatic ; aseară l-am surprins pe cînd mă privea cu un fel de prietenie bizară.

— Trebuie s-o aduc din nou aici pe fetiţa lui, spuse doamna Ormonde. Mă întreb dacă tot mai citeşte publicaţia aceea de nesuferit. Fiindcă veni vorba, am aflat că le-ai povestit istoria asta la Ullswater.

— Da, a venit vorba *à propos* de planul meu.

Jos sună un gong.

— Douăsprezece, observă doamna Ormonde. Păsărelele mele se duc la masă. Bietele vrăbioare de la oraş ! O să le lăsăm să se aşeze, după aceea mergem să tragem cu ochiul — da ?

— Da, aş vrea să le văd, şi, adăugă el curtenitor, să vă văd faţa în timp ce-i priviţi.

— Trebuie să le fiu foarte recunoscătoare, Walter, mărturisi ea cu toată sinceritatea. Îmi înseninează multe ore cînd ar trebui să mă simt nefericită.

Pe dată, doamna Ormonde îl conduse jos, în dosul casei. O încăpere, care pe vremuri servise pentru jocul de biliard, fusese transformată într-o sală de mese simplă dar foarte luminoasă ; pe pereţi, de jur împrejurul sălii atîrnau ta-

blouri vesele, iar în fața fiecăreia dintre cele două ferestre se vedea un acvariu, plin cu plante de apă și pești. La mese stăteau șapte fetițe între opt și treisprezece ani, toate erau îmbrăcate sărăcăcios, dar arătau deosebit de voioase, și mîncau cu poftă, după cum se vedea prea bine. În capul mesei, se afla o femeie între două vîrste, cu o înfățișare maternă — doamna Mapper. Avea sub supraveghere convalescentele pe care stăpîna casei le primea și le trimitea apoi acasă la Londra bucurîndu-se de o stare fizică și morală mai bună ca oricînd. Copiii nu băgară de seamă că doamna Ormonde și tovarășul ei intraseră; mîncau și sporovăiau vesel. Din cînd în cînd doamna Mapper mustra cu blîndețe pe vreuna din copile, dar nu prea era nevoie să fie dojenite. Cele care stătuseră mai multă vreme aici le instruiau grabnic pe nou venitele, pentru ca acestea să se poarte așa cum ele însele învățaseră că se cuvine. Masa era servită de o fată. În privința aceasta, doamna Ormonde avea de povestit unele lucruri hazlii: cum nu o dată, cu părere de rău, dar neclintite în hotărîrea lor, slujnicele refuzaseră să servească niște mici coate-goale (și încă de parte femeiască) și cum una, îndeosebi, explicase că nu are nimic împotrivă, fiindcă socotea treaba aceasta ca o penitență religioasă.

Plăcerea lui Egremont fu să privească fața nobilă și frumoasă a domnei Ormonde în timp ce-și plimba privirea de la una la alta dintre micile ei pensionare. La început, atunci cînd, după moartea soțului, părăsise Casa Castanilor spusese că-i va fi cu neputință să trăiască aici. Cum ar fi fost în stare să treacă prin camerele pustii, cum să locuiască mai departe în casa aceasta, de unde zărea și auzea întruna valurile perfide care-i răpiseră ce avea mai scump?

Un gînd măreț preschimbă locuința într-un cămin pentru copiii care trebuiau să învețe iarăși să rîdă și plini de veselie să ocărască și să alunge deznădejdea cuibărită sub acest acoperiș, în timp ce fericirea lor avea să ușureze o inimă îndurerată și să facă din aducerile-aminte o sfîntă mîngîiere. Fu răsplătită cu prisosință, așa cum numai inimilor profund iubitoare le este hărăzit.

Se retraseră fără să fi trezit atenția ; doamna Mapper îi văzuse, dar doamna Ormonde îi făcu semn să tacă.

— Regret că trebuie să spun, dar două fetițe sînt sus, observă ea în timp ce se înapoiau în sufragerie. Au o răceală care nu vrea să treacă. Le țin în pat. Greu mai scapă micuțele astea de răceală ! Cred că la multe din ele e o stare cronică ; presupun că nu mai trece și în cele din urmă le pricinuiește moartea.

Discutară pînă cînd se servi masa de prînz. Egremont aduse din nou vorba despre Ullswater, unde doamna Ormonde petrecuse două săptămîni :

— Dacă nu vin ei în Sud, trebuie să mă duc să-i văd.

Doamna Ormonde cumpăni.

— Nu te duce atît de curînd, spuse în cele din urmă.

— Atît de curînd ? Vor fi șase luni fără de sfîrșit !

— Gîndește-te bine !

Egremont suspină și renunță la această temă.

— Spune-mi ce-ai mai făcut în ultima vreme, reîncepu doamna Ormonde, în afară de conferințele ce le-ai ținut.

— Puține lucruri despre care să poți să povestești ceva. Am citit mult și uneori mi-a ieșit în cale o cunoștință.

— Te-ai văzut cu familia Tyrrell de cînd s-au întors ?

— Nu. M-au invitat deunăzi la masă, dar i-am rugat să mă scuze.

— Pe ce motiv ?

— Am de gînd să văd cît mai puțină lume.

Doamna Ormonde îl privi atentă.

— Sper că n-o să duci pînă la capăt un asemenea gînd. Vrei să spui, bineînțeles, că munca din Lambeth te absoarbe. Fie și așa, dar să nu cazi în greșeala de-a preschimba această preocupare într-o povară. Nu te numeri printre oamenii care pot să lucreze în singurătate.

— Societatea obișnuită începe să-mi displacă.

— Atunci te-aș ruga să te împotrivești acestei înclinații. Du-te de bună voie în lume. De îndată ce începi să nu pui preț pe ea, te amenință primejdia.

— Pe mine, individual ?

— Da. Zîmbi văzîndu-l că o privește dezaprobator. Îngăduie-mi să fiu medicul dumitale moral. Am și băgat

de seamă că nu te bucuri de o sănătate înfloritoare ; faptul că ai refuzat această invitație e simptomatic. Te rog să dai crezare vorbelor mele ; dacă există cineva care te cunoaște, acela sînt eu.

Egremont nu-i răspunse. Doamna Ormonde urmă :

— Am aflat că familia Tyrrell a făcut cunoștință cu domnul Dalmaine. Paula amintește de el într-o scrisoare.

— Ha ! Pesemne cu mult entuziasm.

— Nu. L-au întîlnit undeva în Elveția. Le-a făcut favoarea să le împărtășească experiența sa în problema învățămîntului.

— Firește. Ei bine, am o prejudecată, sînt pornit împotriva lui, după cum știți.

— E o forță. S-ar părea că o să auzim vorbindu-se mult despre el în viitor.

— Fără îndoială. Idealul întruchipat al filistinismului britanic poate fi sigur că are în fața sa o carieră.

Doamna rîse.

La începutul după-amiezii Egremont își luă rămas bun de la prietena sa și se întoarse la Londra. Își făcuse obiceiul ca, atunci cînd se afla în Anglia, să se repeadă în felul acesta la Eastbourne cam o dată pe lună.

De la moartea tatălui, căminul său era simbolizat de apartamentul mobilat din Great Russell Street. Îl alesese din cauză că era aproape de British Museum ; pe vremea aceea se credea menit să creeze o monumentală operă de erudiție ; tema nu se desenase, dar mintea sa era preocupată de originile creștinismului și avea impresia că studiul anumitor literaturi orientale ar putea da rezultate bogate. Și în chip grăitor pentru preocupările lui de atunci, gîndi că trebuie să se instaleze chiar în ușa marii biblioteci. Știm că renunțase repede la studiile sale de orientalistică dar nu și la apartamentul din Great Russell Street care-și păstra chiriașul. Așa cum se înfățișa, cu o mobilă oarecare, uși ce lăsau să pătrundă curentul și coșuri fumegînde, apartamentul era departe de a fi o locuință ideală, dar chiria se ridica la o sumă din cale-afară de mare ; proprietăreasa cîntărise numaidecît firea chiriașului și își adunase încă de pe acum o mică avuție de pe urma lui. Chiar și atunci cînd lipsea din Anglia timp îndelungat, Egremont își păstra apartamentul ; la întoarcere își spunea

de fiece dată că trebuie într-adevăr să găsească o locuinţă care să fie în acelaşi timp mai onorabilă şi mai simplă, dar gîndul că va trebui să-şi mute cărţile, să aibă de-a face cu alţi oameni, îl împiedica să treacă la fapte. Ba chiar casa unde locuia şi felul cum trăia n-aveau pentru el nici o importanţă ; nu cerea decît un loc unde să fie singur. Urîţenia mediului înconjurător nu-l supăra, fiindcă nu o băga în seamă. Într-o zi avea să stea într-o casă frumoasă, dar pentru ce să se gîndească la aşa ceva pînă cînd nu va avea cu cine să o împartă ? Locuinţa de aci era doar un *pied à terre* [1] ; îi adăpostea trupul şi-i lăsa liberă mintea.

Adevăratul său cămin, pe care şi-l amintea, era o casă cu vederea spre Clapham Common. Tatăl său locuise acolo în ultimii cincisprezece ani ai vieţii ; mama se stinsese tot aici, la scurt timp după ce se mutaseră din căsuţa de la Newington, primul ei cămin de femeie căsătorită. Egremont îşi amintea cu multă duioşie de omul cu mintea limpede şi inima caldă care, prin munca sa de o viaţă întreagă, se îngrijise cum nu se poate mai bine de fiul său iubit. Lipsit de cultură, simplu, cu idei adesea destul de mărginite, fabricantul de muşamale trebuie să fi avut totuşi în firea sa posibilităţi surprinzătoare, de vreme ce fuseseră în stare să renască într-un tînăr atît de înzestrat pentru cultura modernă, ca Walter ; la vîrsta matură, acesta avea să-şi amintească multe trăsături vrednice de luat în seamă ale tatălui şi în acea perioadă a vieţii îşi spunea că ar fi dorit ca părintele său să mai fi trăit cîţiva ani, ca să fi apucat să vadă într-adevăr pornită opera fiului. Şi nu o dată Egremont se simţea singur. Era cu putinţă să fi avut unele rude care trăiau, dar nu cunoştea vreuna ; oricum, în clipa de faţă, pentru el existenţa lor n-ar fi avut mare însemnătate. Lăsase de mult în urmă mediul său de baştină ; cît de mare era această distanţă, îşi dăduse seama de cînd deschisese cursul din Lambeth. Cu toate acestea, uneori îl încerca dorul de ai săi ; nu arareori părea să se caşte o prăpastie între el şi cei sortiţi de la naştere unei vieţi elegante şi cultivate care îi erau tovarăşi în viaţă şi prieteni. Tocmai acum, această stare

[1] Locuinţă provizorie (fr.).

de spirit se făcea simţită cu destulă putere ; ascuns sub masca mai multor motive ce păreau toate demne de crezare, acest simţămînt îl îndemnase să refuze invitaţia doamnei Tyrrell şi tot de aici izvora dezgustul pentru lumea în care îi făcuse totdeauna mare plăcere să trăiască. Şi dacă adevărul adevărat era că nu aparţinea nici unuia din cele două medii ? Dacă viaţa lui avea să fie o luptă între simpatiile înnăscute şi afinităţile sale intelectuale ? Cu atît mai bine, poate, în ce priveşte nădejdea că va fi de folos altora ; rolul său era acela de mediator între două părţi ale societăţii. Dar cu fericirea lui personală cum rămîne ?

Seara mai mult îşi pierdea timpul — cînd măsura în sus şi-n jos camera sa mare şi incomodă, cînd încerca să citească unul sau altul din volumele proaspăt luate de la biblioteca de împrumut. În ultima vreme petrecuse adesea asemenea seri, căci rareori venea cineva să-l vadă, iar pentru distracţiile oraşului nu avea nici o dispoziţie. Se gîndea mult la Annabel ; nu şi-o închipuia altfel decît clamă, intelectuală ; imaginaţia sa nu izbutea să o audă şoptind cuvinte pasionate. Trebuia să treacă printr-o mare schimbare înainte ca firea ei feciorelnică, reţinută să se înmoaie pînă să ajungă la o asemenea dulce smerenie. Şi nu avea încredere în puterea sa de a o schimba. A doua zi era joi. Joia şi duminica îşi ţinea prelegerile ; auditorii se întruneau la opt şi jumătate. Exact la ora aceea el se afla dinaintea unei uşi mici din High Street şi urca un rînd de scări ce duceau spre camera pe care o mobilase cum socotise că e mai potrivit. Cîteva şiruri de pupitre erau aşezate cu faţa spre o catedră înaltă de unde îşi ţinea lecţiile. Pereţii fuseseră zugrăviţi cu vopsea fabricată din clei, podeaua pardosită cu scînduri rămăsese neacoperită, iar storuri simple mascau cele două ferestre. Camera fusese mai înainte folosită ca depozit de mărfuri de către un negustor de sticlă şi porţelanuri ; la parter se afla atelierul unui şelar, ceea ce explica mirosul de piele care se răspîndea în toată clădirea.

Lîngă cămin stăteau de vorbă un mănunchi de oameni ; cînd intră Egremont se aşezară la pupitre şi fiecare scoase la iveală un caiet de notiţe, pe care îl deschise şi-l puse în faţă. Erau opt. Din cei paisprezece cărora le fuseseră tri-

mise invitații, nouă se înfățișaseră la întîlnirea premergătoare cursului ; iar unul, după cum știm, nu mai răspundea la apel. Din prag, Egremont căutase să-l descopere printre cei de față pe Ackroyd, dar tînărul nu era acolo.

În prima bancă stăteau doi bărbați despre care pînă acum nu știa decît cum îi cheamă. Pe domnul Bower puteai să-l remarci clar după aerul său plin de importanță și acel *ennui* [1] greu de ascuns, cu care ascultase primele fraze ale prelegerii. Se sprijini de pupitrul din spatele lui și, cu toată grija, începu să-și ascută creionul. Era un om voinic și avea o barbă ce aducea cu aceea a asului de pică ; fruntea îngustă părea înaltă din pricina cheliei care începuse să apară ; ochii mici vădeau șiretenie. De obicei pentru aceste întruniri își punea costumul cel negru. La uzină, unde lucra ca muistru, se bucura de o reputație bună ; ani în șir dovedise pricepere, statornicie și prisos de respect față de patroni. În viața sa particulară, lumea îl considera drept mic-capitalist ; din clipa cînd se căsătorise, cu treizeci de ani în urmă, el și soția socoteau banul pus deoparte drept un scop în viață, iar ca urmare, slugărnicia din fabrică își afla dreaptă cumpănă în zarva pe care o făcea acasă în jurul mult lăudatei bunăstări ce-i dădea putința să nu atîrne de nimeni ; omul era un exemplu desăvîrșit al felului cum prosperitatea îl înrîurește pe proletarul de rînd ; vulgaritatea, trăsătura de căpetenie a firii lui, nu ar fi ieșit niciodată la iveală în chip atît de supărător și nu ar fi aruncat o lumină nedemnă asupra tuturor însușirilor sale bune — cinstea, stăruința, cumpătarea — dacă ar fi avut nenorocul să fie veșnic îngrijat de pîinea zilnică. Cîndva Egremont fusese impresionat de aerul lui inteligent ; dar cînd avu prilejul să-l observe mai îndeaproape se dovedi cît de puțin valora această inteligență pusă în slujba unui caracter jalnic. Bower considera că ideea ciclului de prelegeri îi aparținea ; în ciuda slugărniciei sale, era ușor de văzut că socotea ajutorul lui drept neapărat trebuincios pentru izbînda acestui plan. La început, lucru firesc de altfel, Egremont părea să vorbească uneori anume pentru el ; în ultima vreme, se ferise cu tot dinadinsul

[1] Plictiseală (fr.).

să facă lucrul acesta și, ca urmare, Bower începu să considere că serviciile lui nu erau prețuite.

Al doilea ins, despre care am amintit întîmplător, era Joseph Bunce. Uscățiv și cu obrajii scobiți, ceea ce te făcea să presupui că omul nu se hrănește de ajuns, avea totuși o înfățișare mai bărbătească decît trufașul Bower. Ghiceai în el un spirit destul de independent, ce-și avea temeiurile sale, mai demne de laudă decît acela cu care, în taină, se împăuna vecinul lui. La prima vedere, chipul său nu te atrăgea nicidecum ; trăsăturile erau grosolane, lucru de netăgăduit, dar cînd te obișnuiai cu el, descopereai că nasul neregulat, buzele ieșite în afara feței, bărbia mică și gîtul lung își aveau înțelesul lor, căci fața aceasta spunea că omul nu e lipsit de sensibilitate. Din cînd în cînd, Egremont descoperise o licărire în ochii lui, chezășie a unei înțelegeri mai cuprinzătoare decît era în stare să redea în cuvinte graiul său necioplit. Adesea părea că-i vine greu să urmărească prelegerea : ridica supărat din umeri, se încrunta și mormăia. Ori de cîte ori observa acest lucru, Egremont se oprea pentru scurt timp și repeta cu vorbe mai simple cele spuse înainte, cu rezultatul mulțumitor că Bunce se lumina la față, și cu un ciot de creion nota ceva în caietul său murdar.

Pe Gilbert Grail îl cunoaștem. Ar fi fost cu neputință să nu bagi de seamă că era unul dintre aceia care urmăreau textul expunerii și înțelegea foarte bine, chiar dacă figura lui nu mărturisea că e superior acelora printre care stătea. Îi fuseseră de ajuns primele zece minute ale lecției de deschidere ca să se dumirească în privința lui Egremont ca profesor ; într-adevăr, întîlnirea premergătoare cursului înlăturase bănuielile pe care Ackroyd încercase să i le trezească ; pentru el aceste seri erau curată desfătare. Îi făcea plăcere tema conferințelor și simțea o nespusă mulțumire să-l asculte vorbind pe un om cultivat. Dacă ai fi cercetat caietele de notițe ale cursanților (Egremont recomandase cu tărie să fie folosite), notițele lui Gilbert ar fi fost, poate, singurele care aveau valoare, căci numai el era obișnuit să lucreze cu mintea, deprindere neapărat trebuincioasă pentru acest exercițiu. Pe locul al doilea ar fi fost notițele lui Bunce, deși la

mare distanță. Un editor animat de spiritul lui Carlyle ar fi desprins din aceste pagini multe frînturi de comentarii aspre dar viguroase. Notițele lui Bunce ar fi mirosit a registru comercial. Lui Grail îi destina în gîndul său Egremont cele mai frumoase lucruri pe care le avea de spus ; și nu ararcori era răsplătit cu o licărire de simpatie pe această față gravă și interesantă.

Ceilalți cinci auditori erau meșteșugari, oameni din aceia pe care îi însuflețește dorința de a afla lucruri noi ; urmăreau cu perseverență cele spuse, deși din cînd în cînd vreunul din ei privea pe furiș la ceas, sau își lăsa privirea să rătăcească prin cameră. Încheiaseră un tîrg și-și încordau mintea ca să ducă cinstit la bun sfîrșit partea ce le revenea lor. Dar Egremont se și întreba dacă izbutea să le bage ceva în cap. Puteau ei oare să-i slujească la realizarea acelui țel mai important pe care lecțiile nu făceau decît să-l pregătească ? Cînd se gîndea la acest lucru era nevoit să-și oprească privirea asupra lui Grail și să uite de ceilalți. Începea să-i pară rău că se bizuise pe Bower atunci cînd hotărîse pe cine să invite să ia parte la curs. Un altul l-ar fi ajutat mai cu folos. Totuși, fapt era că alegerea făcută de Bower se dovedea deosebit de bună. Greu ai fi izbutit să aduni nouă muncitori din Lambeth cu mai multe posibilități intelectuale decît aceia care răspunseseră chemării lui ; pe de altă parte, ar fi fost lucrul cel mai ușor să găsești nouă oameni dar pe nici unul dintre ei n-ai fi avut putința să-l folosești la altceva decît la o dispută zadarnică despre politică sau religie. Egremont avea să înțeleagă cîndva lucrul acesta ; deocamdată era novice într-ale reformei sociale.

Și prelegerile ? Nu întrecem măsura adevărului dacă spunem că erau bune. Egremont avea însușiri de profesor ; cu pregătirea lui, dacă ar fi fost lipsit de avere, s-ar fi îndreptat, pesemne, spre o carieră universitară. Narațiunea și critica sa nu aveau nimic profund, dar nici nu se cerea profunzime ; nota clară și energică a expunerii era de ajuns. Îi plăceau lucrurile despre care vorbea și avea putința să arate și altora de ce îi erau dragi. Nici măcar unul din cinci sute de oameni lipsiți de experiență într-o asemenea îndeletnicire n-ar fi izbutit să țină atît de încor-

dată atenția clasei, cum izbuti el în primele două, trei seri. Ar fi fost cu neputință ca auditorii să se înșele asupra firii sale : era înflăcărat, nepărtinitor, plin de aspirații înalte ; nu aveau cum să nu simtă în propria lor ființă ceva ce-i îndemna să năzuiască ei înșiși spre aceleași culmi. Era însă de așteptat că o legătură mai strînsă între el și auditori va face să slăbească înrîurirea pe care o aveau asupra lor vorbele sale. Predica o credință, dar una ce nu putea să fie împărtășită ca atare de opt din cei nouă inși care-l ascultau. Simpla înfățișare a frumosului, oricît de convingătoare ar fi expunerea, nu izbutește să țină multă vreme laolaltă, cu atenția încordată în semn de mare interes, niște oameni cu o minte de rînd. Egremont alesese ca temă a prelegerilor epoca elisabetană și îi adusese pe ascultătorii săi pînă în perioada aceasta cu ajutorul unei introduceri despre care știa că va fi de trebuință. După primele două săptămîni. mai încrezător în sine, nu-și mai transcrise lecțiile, cuvînt cu cuvînt ; o prelegere liberă îi folosea atît lui cît și ascultătorilor. Cita pe larg din autorii pe care îi prezenta ; ar fi fost prea mult să ceri acestor oameni să citească ei înșiși operele analizate, chiar dacă textul cărților nu ar fi depășit puterea lor de înțelegere, iar fără asemenea exemplificări, expunerea s-ar fi dovedit zadarnică. Această lectură îl puse în fața principalei probleme ridicate de prelegerile sale : cum să trezești la viață un simț pe care oamenii nu-l aveau. Muncitorul nu citește, în adevăratul sens al cuvîntului ; romanul îl interesează prea puțin, iar poezia nu o înțelege defel ; meșteșugarul dotat cu minte ageră, dacă la el vă gîndiți, poate să învețe, dar nu să citească ; în privința aceasta, Egremont nu-și făcea iluzii ; știa bine că cea mai încîntătoare poezie lirică nu-l va mișca pe un om ca Bower mai mult decît o demonstrație științifică, pe care se arăta în stare să o priceapă. Era oare cu neputință să-i înzestrezi pe oameni cu simțul frumuseții intelectuale ? Și cu cîtă ardoare se străduia ! Alese pasagii plăcute din volumele de proză și de versuri și le citi cu toată emoția și priceperea de care era în stare. „Nu vă cucerește ?“ își spunea în sinea lui, și privea pe rînd de la o față la alta. „Urechile voastre

sînt oare astupate pentru totdeauna, iar minţile sortite să rămînă veşnic de lut ?" Grail — o, da, în privirea lui citeai că înţelege aşa cum trebuie ; dar Ackroyd, dar Bunce ? Ackroyd se gîndea la înţelesul cuvintelor ; atît şi nimic mai mult. Mintea bietului Bunce era supusă la chinurile iadului dar se lupta cu neliniştea şi deznădejdea ce-l cuprindeau în acele clipe şi nu se simţea la largul său pînă cînd nu începea din nou discuţia directă. Iar Bower ?... Nu, pentru a izbuti într-o asemenea acţiune, entuziasmul profesorului nu e de ajuns. Cine-l învăţase pe Gilbert Grail să se pătrundă de frumuseţea cuvîntului scris ? Pe de altă parte, era îndoielnic că Walter Egremont însuşi, dacă ar fi fost lăsat în voia soartei, pe lîngă casa bunului său părinte, care fusese un om simplu, ar fi simţit ceea ce simţea astăzi. Terenul exista, dar cît de mult datorăm întotdeauna felului în care este cultivat acest teren ! Iată ce le cîntă o dată acestor oameni : „El nu începe prin a da definiţii nebuloase, menite să estompeze contururile şi să încarce memoria cu îndoieli ; ci vine spre voi cu vorbe orînduite într-o armonie încîntătoare, fie întovărăşite de muzică, fie pregătite pentru această artă fascinantă ; şi vine într-adevăr spre voi cu o poveste ce-i face pe copii să uite de joacă, iar pe moşnegi să-şi scoată din minte coltul de lîngă vatră". [1]

Ce-ar însemna pentru voi înşişi aceste cuvinte, dacă inima nu vi s-ar încălzi la flacăra aducerii aminte, hrănită de prinosul poeţilor, dacă nu aţi avea la îndemînă acele nenumărate asociaţii de idei ce nu sînt cu putinţă decît pentru spiritele cultivate, asociaţii care alcătuiesc cea mai nobilă parte a fiinţei voastre intelectuale ? Walter încercase să obţină prea mult şi în curînd îşi dădu în chip dureros seama de greşeala pe care o făcuse.

Ajunse la dramaturgi şi interesul uman al ascultătorilor îi veni în ajutor. Citea bine şi o scenă din operele acelor giganţi cu mare faimă avu urmări chiar şi asupra lui Bower. Speranţa renăscu în inima lectorului.

[1] Citat din Philip SIDNEY, *Apology for Poetry (În apărarea poeziei)*.

Astă seară era mai puțin fericit ca de obicei — de ce, n-ar fi putut să spună. Gîndurile lui zburau uneori spre Eastbourne, alteori spre Ullswater ; și, totuși, vorbea despre Shakespeare. Bower avea mai mult ca oricînd niște ochi ca de bufniță ; ceilalți cinci ascultători îndoielnici socoteau vădit că timpul trece încet ; Egremont își încheie prelegerea — se simțea descurajat.

Oare Bower avea să-l plictisească din nou cu întrebări și observații fără rost ? Dar nu — Bower se întoarse și-și luă pălăria din cuier, iar ceilalți cinci păsiră în urma acestui bărbat voinic. Bunce vorbea cu Grail și arăta cu degetul său murdar ceva din caietul lui de notițe. Și el se îndreptă în grabă spre cuier. Grail se pregătea la rîndul său să plece, cînd Egremont spuse :

— Ați putea să mai zăboviți cinci minute, domnule Grail ? Aș vrea să vă vorbesc.

Capitolul VIII

O STRÎNGERE DE MÎNĂ

Grail se apropie cu dragă inimă de catedră. Egremont îl observă și-l întîmpină pe ascultătorul său de nădejde cu acel surîs din ochi care făcea ca fața lui să fie atît de plăcută.

— Îmi pare rău să văd că nu-l mai aveți alături pe domnul Ackroyd, începu el. Ne-a părăsit ?

Gilbert șovăi, dar, în cele din urmă, rosti deschis așa cum îi stătea în fire :

— Mă tem că da, domnule.

— Nu-l mai interesează tema ?

— Trebuie să spun de la bun început că nu tocmai spre asta înclină el. A venit doar convins de mine. Știința e mai degrabă pe gustul lui decît literatura.

— A, ar fi trebuit să-mi închipui. Dar aș fi vrut să-mi acorde mai departe cele două ore pe săptămînă. M-a interesat mult persoana lui ; mă simt dezamăgit că l-am pierdut pe neașteptate. Sînt sigur că înțelege la fel de bine materia noastră ca și problemele științifice.

Grail era gata să răspundă, dar se înfrînă. Privirea întrebătoare a celuilalt îl convinse să spună :

— Tocmai acum e foarte prins cu politica. Iar asta nu-ţi prea lasă mintea în pace.

— Politică ? Îmi pare mai rău ca oricînd că a plecat de la noi.

Egremont se îndepărtă de catedra la care stătuse pînă atunci şi se aşeză la capătul unei bănci din faţa căminului.

— Luaţi loc o clipă, domnule Grail, vă rog !

Gilbert se instală în tăcere la capătul băncii alăturate.

— N-ar putea fi convins să se întoarcă ? Credeţi că va veni să stea de vorbă cu mine ? Aş dori să vină ; socot că am avea putinţa să ne înţelegem unul pe altul. Îl vedeţi uneori ?

— Zilnic. Lucrăm împreună.

— O să-l rugaţi să vină aici într-o seară ca să stăm amîndoi puţin la taclale ?

— Bucuros, domnule.

— Vă rog să-l îndemnaţi. În orice seară vrea el. Poate că-l convine duminica viitoare, după prelegere ? Spuneţi-i să-şi aducă pipa ca să fumăm împreună aici lîngă foc.

Grail zîmbi şi luă asupra sa transmiterea acestei invitaţii.

— Dar mai sînt unele lucruri despre care doream să vă vorbesc, urmă Egremont. Credeţi că va fi de folos dacă aş aduce cărţi pe care cursanţii să le ia acasă şi să le citească pe îndelete ? Pe Shakespeare, firește, puteţi pune mîna cu toţii, dar ceilalţi scriitori elisabetani nu se găsesc atît de uşor. De pildă, iată, pe masă e un volum din Marlowe : aţi dori să-l luaţi cu dumneavoastră ?

— Vă mulţumesc foarte mult, domnule, fu răspunsul, dar îl am pe Marlowe. L-am cumpărat de la un anticariat acum un an sau doi.

— Îl aveţi ! Foarte bine.

Egremont fu surprins, dar îşi aminti că nu era foarte politicos să se arate mirat. Surpriza îi trezi din nou un interes plin de căldură pentru omul din faţa lui. Încîntat, începu să vorbească despre Marlowe şi numaidecît el şi Grail se simţiră mai apropiaţi.

— Dar mai sînt, poate, şi alte cărţi peste care nu aţi dat încă. Aş fi mai mult decît bucuros dacă mi-aţi îngădui să vă fiu de folos în felul acesta. Aveţi o bibliotecă care vă e deschisă ?

— Nu. De multe ori i-am dus lipsa.

O clipă, Egremont rămase pe gînduri. Cînd îşi ridică privirea, în ochii săi se citea o idee născută în clipa aceea.

— N-ar fi straşnic dacă cineva ar putea să înfiinţeze o bibliotecă de împrumut în Lambeth ?

Grail n-ar fi fost de condamnat dacă răspundea că şi mai straşnic ar fi să li se îngăduie acelora care înclină să se folosească de o asemenea instituţie timpul trebuincios ca dorinţa lor să se preschimbe în fapt, dar tînărul îşi aţintise asupra lui privirea sa arzătoare, aşa încît în clipa aceea Gilbert gîndea altfel.

— Ar fi mare lucru, răspunse potolit. Arareori îşi îngăduia ca simţămintele sale cele mai puternice să se exprime din plin ; vocea aceea stăpînită era simbolul unor emoţii pe care ştia să le înăbuşe — aşa cum îl învăţase viaţa.

— O bibliotecă gratuită, cu o sală de lectură ca lumea, adaugă Egremont.

Această bibliotecă urma să fie o prelungire firească a planului său şi ideea i se părea atrăgătoare prin ceea ce făgăduia în viitor. Ar pregăti terenul pe care el şi adepţii săi vor lucra de acum încolo. Avea putinţa să întreprindă întemeierea unei biblioteci pe cheltuiala sa ? Iniţiativa nu depăşea mijloacele sale materiale, oricum, posibilităţile lui îngăduiau un început modest. Ochii îi scăpărau, aşa cum se întîmpla întotdeauna cînd în minte i se ivea brusc un gînd, aidoma unei plante ce înfloreşte peste noapte.

— Domnule Grail, intenţionez să încerc să realizez această idee.

Gilbert era mişcat. Acest schimb de cuvinte întărise simpatia sa pentru Egremont, iar propriul său idealism se aprinse de la flacăra ce ardea în celălalt. Îl privi pe tînăr cu admiraţie, şi cu o nobilă invidie. Să fii în stare să plănuieşti asemenea lucruri şi să spui pe loc : „Să se facă !“ Binecuvîntat mai presus de tot ce se poate spune în cuvinte, era omul căruia norocul i-a dat asemenea

mijloace. Avea pentru Egremont o stimă profundă. Iar Gilbert înclina din fire să adore, să se plece cu inima deschisă în faţa a tot ce-i părea ales şi frumos.

— Da, urmă celălalt, o să reflectez. Am putea să începem cu un fond de cărţi modest ; şi am putea să găsim o clădire care la început să servească la ce ne trebuie nouă ; o bibliotecă adevărată urmează să fie ridicată atunci cînd oamenii vor începe să preţuiască ce li s-a oferit. Şi mai bine ar fi dacă ar contribui ei înşişi la realizarea acestui scop, dar sînt şi aşa destul de împovăraţi.

— N-or să dea un ban pentru o bibliotecă, spuse Grail, decît dacă vor şti cît preţuieşte ; iar asta n-au cum s-o ştie pînă ce nu vor afla din cărţi.

— Adevărat. O să distrugem cercul vicios. Cumpăni din nou apoi adăugă voios : Spun „noi". Înţeleg prin asta dumneavoastră şi ceilalţi care vin la cursul meu. Îmi propun, dacă va fi cu putinţă, să dau un caracter permanent acestui curs ca el să devină începutul unei societăţi întemeiate în scopurile pe care le am în minte. Trebuie să vă mărturisesc cîte ceva din ceea ce intenţionez, fiindcă ştiu că împărtăşiţi vederile mele, domnule Grail.

Răspunsul fu o privire plină de calm şi încredere. Egremont nu se gîndise că va ajunge atît de departe în acea seară, dar, după cum el îl înrîurea pe Grail, acesta îl înrîurea la rîndul său, în aceeaşi măsură. Simţea dorinţa să-şi deschidă inima, ca în seara aceea, în grădina de lîngă Ullswater. Grail era unul dintre aceia care vor trage foloase de pe urma iniţiativei sale, dar, dacă nu se înşela, se va bucura de această binefacere altfel decît cei mulţi ; înţelegea lucrurile aşa cum nu spera că le vor pricepe decît puţini din clasa lui.

— Intenţionez să întemeiez o societate sau, să zicem, un club. Care să nu semene nicidecum cu un club obişnuit. Există o mulţime de locuri unde oamenii au putinţa să se întîlnească şi să stea de vorbă despre ceea ce ar trebui făcut pentru clasa muncitoare ; eu am de gînd să dau prilej clasei muncitoare să discute despre ceea ce e în măsură să facă spre binele ei însăşi. Nu cum poate să-şi revendice drepturile materiale, să obţină salarii mai mari, mai puţine ore de muncă, locuinţe mai ca

lumea. Încuviințez pe deplin aceste cereri, ca oricine altcineva ; dar ele sînt pe cale să se înfăptuiască și părerea mea este că a sosit clipa să ne întrebăm cum se va folosi clasa muncitoare de aceste avantaje. Iată, sper să-i fac pe cîțiva să înțeleagă ceea ce dumneata, știu asta, înțelegi destul de limpede, și anume, că viața, ca să-și merite numele, trebuie înainte de toate să constea în preocupări ale inimii și minții. Dar în zilele noastre totul creează condiții favorabile ca lucrurile să stea invers. Lupta pentru existență este atît de aspră, încît devenim din ce în ce mai materialiști ; lumea înclină să considere banul ca scopul vieții. Dacă omul are timp pentru gînduri mai înalte, foarte bine ; dacă nu — nu contează mare lucru. Ei bine, trebuie să cîștigăm bani ; e un rău necesar ; dar să ne gîndim la ei cît mai puțin cu putință. Pe scurt, starea noastră socială a preschimbat mijloacele materiale ale vieții în scopul acesteia.

Egremont se opri, iar pe fața lui Gilbert se vedea că-i încuviințează spusele din toată inima.

— Vorbele acestea adună în ele ce-am gîndit în multe ore de lucru.

— Se știe că nu ducem lipsă de planuri care-și propun să transforme societatea. Cele mai multe caută să-i schimbe caracterul prin schimbarea instituțiilor. Însă, fără îndoială că e destul de clar : reforma instituțiilor nu poate să se producă decît ca un rezultat firesc al schimbărilor petrecute în mintea oamenilor. Cei care propovăduiesc revoluția în masa celor dezmoșteniți de soartă nu se gîndesc la lucrul acesta. E greu și e o nenorocire să trăiești sub o orînduire care te asuprește ; nu socoti că vorbesc cu ușurință despre suferințele care pe mulți îi înfurie într-atît încît nu mai țin seama de nimic atîta vreme cît este atacată starea nenorocită a lucrurilor din zilele noastre. Știu cît se poate de bine că mii de oameni dintre cei mai săraci nu vor avea putința să se călăuzească în viață de gîndire și sentimente înalte pînă cînd nu vor fi scoși din mocirlă. Dar dacă în problema aceasta îți propui cu toată seriozitatea să realizezi binele în mod treinic, motivele de ordin practic trebuie să cîntărească mai greu decît mînia. Nu există o cale de a-i scoate pe

aceşti oameni săraci din mocirlă. Ne rămîne cel mult nădejdea că nepoţii lor vor călca pe uscat. Dar există o categorie de muncitori ce poate şi trebuie să tindă spre o stare sufletească alta decît aceea care-i mulţumeşte astăzi. Punctul meu de vedere este că n-avem nici un temei să sperăm o schimbare în bine, dacă oamenii aceştia nu vor fi încurajaţi să se zbată pentru atingerea unui asemenea ţel. Astăzi educaţia lor — cuvîntul e întrebuinţat în mod greşit — are o tendinţă ce se cere zădărnicită. Trebuiesc învăţaţi să pună cel mai mare preţ pe cu totul alte cunoştinţe decît acelea care îi ajută să obţină un salariu mai mare. Ei bine, asta gîndesc eu. Doresc să împărtăşesc toate acestea unor oameni preocupaţi şi de altceva în afară de hrană şi îmbrăcăminte şi care îşi vor da silinţa să-i înrîurească pe cei din jur.

Grail se uita drept spre foc ; era pătruns de aceste cuvinte, rostite din inimă.

— Dacă ar fi cu putinţă, murmură.

— Spune-mi, reîncepu numaidecît celălalt, cîţi dintre cei pe care îi cunoşti dumneata în Lambeth se duc vreodată la un loc de închinare ?

Gilbert întoarse spre Egremont o privire întrebătoare, plină de îndoieli. Oare acesta avea de gînd să predice o renaştere a pietismului ?

— Am foarte puţine cunoştinţe, răspunse, dar ştiu că religia nu are mare putere asupra muncitorilor inteligenţi din Londra.

— Aşta-i faptul pe care doream să-l aud recunoscut. Bine sau rău, autoritatea religiei asupra oamenilor e depăşită ; nimeni n-o va restabili. Şi totuşi, trebuie să reînviem o stare de spirit care să aibă forţa religiei Dogma nu ne mai poate ajuta. Locul ei trebuie să fie luat de dragostea pură pentru frumuseţea morală intelectuală.

Gilbert zîmbi la ceva ce-i venise în minte.

— Biblia muncitorului, zise, e ziarul lui de duminică

— Şi cu ce se alege de pe urma acestuia ? Ziarul e însăşi vocea a tot ceea ce civilizaţia noastră are mai rău. Dacă există vreo coloană care are pretenţia de a conţine o învăţătură mai înaltă, tendinţa josnică a tutu-

ror celorlalte o face ridicolă. Ziarul a luat locul cărții. Orice scribălău vulgar care dispune de un spațiu cît un țol în ziarul de dimineață e ascultat cu mai mult respect decît Shakespeare. Oameni ca aceștia sînt negustori și vor proslăvi întotdeauna din răsputeri spiritul comercial. Atîta timp cît influența ziarului nu va fi în scădere — vorbesc de ziar așa cum îl cunoaștem, starea noastră se va înrăutăți.

Grail păstra tăcere. Egremont se înfierbîntase, după cum vădeau mîinile ce nu-și găseau astîmpăr și buzele sale tremurînde.

— Nu voiam încă să vorbesc despre toate acestea, urmă el, speram să mă înconjur de prieteni care vor ajunge treptat să-mi cunoască ideile și, poate, să-și spună că sînt bune la ceva. Mi-am deschis inima în fața dumitale ascultînd de un imbold lăuntric ; gîndim la fel, o simt. Vrei să fii alături de mine, ca prieten, și să lucrăm pe mai departe împreună pentru întemeierea unei societăți așa cum am descris-o ?

— Da, domnule Egremont, se auzi răspunsul, rostit cu o voce limpede.

Walter întinse mîna care îi fu strînsă cu hotărîre. În clipa aceasta, era la înălțimea celor ce rîvnea : candid, înflăcărat — un adevărat idealist. Grail își uită și el necazurile personale și cunoscu gustul aerului tare al înălțimilor, spre care pașii noștri ne poartă atît de rar și pentru un răstimp atît de scurt. Obrajii aproape că i se îmbujoraseră, iar ochii lui adînciți în orbite se luminaseră ca zorii zilei.

— Mai avem de discutat mult, spuse Egremont și se sculă, dar se face tîrziu și n-aș dori să te reții. Vrei să vii aici într-o seară cînd nu e prelegere și să chibzuim împreună ? O să încep numaidecît să mă gîndesc la bibliotecă. Va sta în miezul preocupărilor noastre, nu-i așa ? Și nu-l uita pe Ackroyd. Sînteți apropiați ?

— Multe din părerile noastre sînt foarte deosebite, zise Grail, dar omul îmi place. Lucrăm împreună.

— Nu trebuie să-l pierdem. Are privirea luminoasă a unui bărbat care ar putea să realizeze lucruri de seamă dacă și-ar afla într-adevăr imboldul. Convinge-l să vină să ne întîlnim duminică seara.

Din nou își strînseră mîinile și Grail plecă. Egremont rămase cîteva clipe în fața focului ; apoi stinse gazul, încuie ușa și ieși în stradă, în timp ce îngîna o melodie pentru el însuși.

Gilbert coti spre Paradise Street, care era aproape. Luase hotărîrea ca, în drum spre casă, să întrebe de Ackroyd. Tînărul nu fusese în ziua aceea la lucru și se putea să nu se simtă bine ; de cîtva timp părea cătrănit. Legăturile dintre ei nu mai erau la fel de statornice. Grail punea lucrul acesta pe seama tulburării lui Ackroyd, care avea ca urmare și faptul că încetase să frecventeze prelegerile ; totuși, aceste legături tindeau să slăbească și dintr-o pricină ce-l privea pe Gilbert. Știa foarte bine care era această pricină și lupta ca să o biruie, dar zadarnic.

Ackroyd locuia cu o soră de-a sa, căsătorită, care-și închiriase jumătate din casă. Ea fu cea care răspunse cînd Gilbert bătu la ușă. Doamna Poole era o femeie tînără, durdulie, cu un ten care arăta că-și găsea mereu de lucru în jurul plitei de la bucătărie ; mînecile le avea totdeauna suflecate pînă la cot și oricînd ai fi surprins-o purta un șorț ce părea spălat și călcat chiar atunci. Nu știa ce înseamnă să fii obosit, nici stingherit sau nemulțumit, iar șuvoiul ei de vorbe te ducea cu gîndul la o supapă care eliberează energia de prisos.

— Domnul Grail ? spuse și iscodi cu privirea în întuneric. Ați venit să-l căutați pe prostănacu acela mare de frati-miu, las' că știu eu ce spun. Veniți jos și o să-i zic că sînteți aici. Aveți de ce să vă întrebați ce-i cu el. Bolnav ! Ei aș, unul ca ăsta ? da' de unde ! Nu-i mai bolnav decît sînt eu. E puturos și nimic altceva. Îi trebuie o săpunează zdravănă, ăsta-i adevărul, domnule Grail.

Îl conduse în bucătărie. În fața unui foc bine încins se afla un grătar pentru uscat rufe, acoperit cu lenjerie ce mirosea a pînză proaspăt spălată din care se ridicau aburi ușori. Într-un leagăn prins chiar sub tăblia extensibilă a mesei se vedea un prunc treaz, iar o fetiță de trei ani, în cămașă de noapte și cu un șal pe ea, stătea pe un scaun într-un colț bine încălzit.

— Da, poți să te miri mult și bine, începu din nou doamna Poole, băgînd de seamă că noul venit își aruncase

privirea spre copii. — E zece şi un sfert, da ţi-ai găsit ca vreunu din ăştia micii să fi închis un ochi şi nici vorbă de aşa ceva pîn' ce nu vine taică-su, chiar de-ar fi miezu nopţii. Mai îndrăzneşti să şi rîzi, domnişoară, ţipă ea către fetiţa de pe scaun, prefăcîndu-se mînioasă. Straşnică treabă am făcut că te-am scos din pat, doar oi avea un strop de linişte şi pace. Şi tînărul de colo — arătă cu degetul spre leagăn — a băgat în el somn cît ornicul ăsta care stă o dată la opt zile. Mă, banditule !

În graiul doamnei Poole dăinuia accentul din Nord, pe care-l păstra şi fratele ; se potrivea cu felul ei de-a fi — iute şi vorbăreţ. În timp ce nu contenea cu ce avea de spus, îndepărtase puţin grătarul de lîngă foc şi aşezase pentru oaspete un scaun cu spătarul rotund într-o poziţie care ar fi fost destul de potrivită dacă şi-ar fi pus în minte să-l prăjească.

— E întors pe dos, asta-i cu el, urmă ea şi aduse din nou vorba despre Luke. Bănuiesc că ştiţi totul, domnule Grail.

Gilbert se aşeză, iar doamna Poole, prefăcîndu-se că aranjează rufele, se proţăpi în faţa lui cu un zîmbet şiret.

— Nu sînt sigur, răspunse Grail, şi se feri să-i întîlnească privirea.

Ea îşi coborî vocea.

— Ia gîndiţi-vă ! un băiat aşa mare care o duce tot aşa. Păi, e vorba de tînăra care stă în casă cu dumneavoastră — domnişoara Trent, o ştiţi — eu n-o cunosc ; nici vorbă că e grozav de frumoasă şi tot ce vrei, da m-am săturat să aud mereu de ea. Bărbatu-miu lipseşte de-acasă pînă seara tîrziu, bineînţeles, iar Luke vine şi se aşază aici ceasuri în şir pe locul unde staţi dumneavoastră, şi-mi stă în drum de mă-mpiedic de el Nu spun cu asta că *dumneavoastră* îmi staţi în drum ; vorbesc de zilele cînd am treabă. Ei bine, uite aicea stă ; şi uneori e atît de abătut de-mi vine să mă spînzur cu cordonul de la şorţ ; alteori vorbeşte, vorbeşte şi iar vorbeşte ; şi n-aud decît Thyrza Trent, Thyrza Trent, Thyrza Trent, pînă ce-mi ţiuie urechile. În după-amiaza asta n-am putut să mai înghit, aşa că i-am zis că e un copil

mare, fiindcă altfel cum ar duce-o tot așa ? După aceea ne-am cam luat cu arțag unul de altul și a urcat în odaia lui și n-a mai vrut să-și bea ceaiul. Da' drept să spun, nu știu ce-o să iasă din treaba asta. Zice c-o să se apuce de băutură și chiar asta face. Și cînd te gîndești că lipsește cu zilele de la muncă ! Spuneți-i să nu fie prost, domnule Grail !

Gilbert găsi cu greu prilejul să rostească și el o vorbă.

— Ceva nu merge între ei ? întrebă cu un zîmbet silit.

— Nu merge bine ? Păi dumitale nu-ți povestește ?

— Nu. Îmi spunea cîte ceva, dar e mult de cînd nu a mai amintit de ea.

— Atunci poți să te socotești norocos. Ți-o spun *eu*. Asta-i bună ; păi nici nu vrea să stea de vorbă cu el. Și nu pricep de ce se plînge ; recunoaște și el, i-a zis din capu' locului că nu-l place nici atîtica. De parcă lumea n-ar fi plină de fetișcane. Totdeauna și-a pierdut ușor capul pentru ele ; dar atît de prins nu l-am văzut niciodată. Mă duc să-i spun că ați venit.

— Poate că s-a culcat.

— Da' de unde. Stă în frig juma de noapte, ca altora să le pară rău pentru el. Da mie, una, nu mi-e milă de el, e un prost.

Ureă în grabă scările. De îndată ce o văzu plecată, Grail rămase dus pe gînduri. Nu s-ar fi zis însă că erau gînduri plăcute.

Peste cîteva clipe se auziră iarăși pașii doamnei Poole, iar în urma ei, pași mai grei. Fără îndoială, Ackroyd era departe de a arăta bine, dar se prefăcea cum că ar fi din cale-afară de vesel.

— Ce-i, bătrîne, ai venit să vezi dacă nu m-am spînzurat ? Nici chiar așa, deocamdată. M-au durut dinții, și capul, și ce nu m-a durut. Acum mi-e foame ; o să mîncăm ceva de cină. Dă-mi o cană, Maggie, ca să aduc bere.

— Stai jos, răspunse sora. Mă reped și aduc eu.

— Aoleu, păi ce să fac eu cu o cană ca asta, strigă Luke, care-i urmărea mișcările. Mie îmi trebuie un galon sau așa ceva și tot nu-i prea mult.

Se zvîrli pe un scaun şi-şi întinse picioarele.

— Ai fost la lecţie ? întrebă deîndată ce sora plecă.

— Da, răspunse Gilbert cu obişnuitul său calm, ce contrasta cu tărăboiul făcut de celălalt. Domnul Egremont m-a întrebat cum îţi merge. E dezamăgit că l-ai părăsit.

— N-am încotro. Am făcut faţă cît am putut. Nu mi se potriveşte. Şi-n afară de asta, acum nu mi se potriveşte nimic. Şi zici că aţi stat de vorbă, hai ?

— Da, n-o să uit niciodată ce-am vorbit astă-seară. Nu-s mulţi ca domnul Egremont.

Gilbert era gata să-i spună cîte ceva despre biblioteca ce o plănuia dar se înfrînă, fiindcă se întreba dacă nu cumva în felul acesta trădează o taină ce-i fusese dezvăluită.

— Vrei să te duci să te întîlneşti cu el la sala de clasă, fie duminică după lecţie, fie în orice altă seară care-ţi convine ? O să te duci ?

Luke clătină din cap.

— Nu. La ce bun ?

— Ţin să te duci, Ackroyd, zise Gilbert, aplecat spre celălalt căruia îi vorbea cu toată seriozitatea. După aceea o să-ţi pară bine. Spunea să te rog să mergi să fumaţi împreună lîngă foc : nu trebuie să te temi că o să-ţi ţină o predică, înţelegi ce vreau să spun. De altminteri, nu e omul care să facă aşa ceva.

— Nu, nu pot să mă duc, bătrîne, i-o întoarse hotărît Ackroyd. Mi-au plăcut lecţiile lui, atîtea cîte au fost, dar nu ceva de felul ăsta-mi lipseşte mie acum. Dacă mă duc să stau de vorbă cu el, sînt silit să vin din nou la curs. La ce foloseşte ? La ce foloseşte orice ?

Gilbert tăcu. Dintr-o dată fetiţa de pe scaun care nu-şi găsea astîmpăr, spuse :

— Unchiule, ia-mă pe genunchi.

— Sigur că te iau, micuţo, răspunse Luke, şi-l cuprinse brusc o duioşie de care nu l-ai fi crezut în stare. Ia sărută-l tu pe nenea. Cine-a venit la noi, ştii ?

— Dono.

— Ei hai, nu spune prostii. Zi : domnul Grail.

Peste acestea pică doamna Poole cu cana de bere înspumată.

— Ei, da ! *Acolo*-mi erai ! strigă ea şi apăsă cu patos cuvintele, în felul ei vioi, pe cînd privea la copil. Frumos îţi stă să fii ţinută-n braţe în toiu' nopţii. Beţi un pahar, domnu' Grail. E amarnic de frig ; doar un pahar, ca să vă ţină de cald la drum.

Gilbert îi făcu pe plac şi bău berea cu care ea îl îmbia. Ackroyd o luase de la început cu veselia lui zgomotoasă.

— Aş dori să-l puteţi convinge pe fratele dumneavoastră să se întoarcă la lecţii, doamnă Poole, urmă Gilbert. A lipsit mult.

— Şi-o să mai lipsească încă mult şi bine dacă nu-şi vine în fire, răspunse ea. Nu, îmi răcesc gura de pomană. Pe vremuri era un băiat cu scaun la cap, carele va să zică ar putea să fie şi-acum dac-ar vrea.

Gilbert întinse mîna ca să-şi ia rămas-bun.

— Eu tot mai trag nădejde că o să te duci duminică seara, adaugă grav.

Ackroyd clătină iarăşi din cap, apoi săltă copila în aer şi începu să cînte. Nu se oferi să-l întovărăşească pe Grail pînă la uşă.

Capitolul IX

UN PLAN MINUNAT

Mai era o lună pînă la Crăciun. Zile în şir vremea fusese cît se poate de rea, chiar şi la Londra. La amiază, în ferestre luceau razele palide ale lămpii sau becului cu gaz ; sub paşii trecătorilor, drumurile se acoperiseră cu un noroi lipicios ; toată noaptea pe acoperiş pica o ploaie ucigătoare, aducătoare de molimă şi doar cerul, care din negru se făcea galben, îţi spunea că a răsărit soarele. Nici o mirare că Thyrza dădea semne de boală.

Nu era nimic îngrijorător. Dar o răceală de neînlăturat pe o asemenea vreme şi de care nu mai scăpa îi dădea febră ; trebuia să rămînă în casă o zi sau două. Lydia se străduia să-şi încheie cît mai repede ziua de muncă, apoi se grăbea să ajungă din nou lîngă sora ei.

Dar, din fericire, aveau întotdeauna în preajmă o prietenă ; doamna Grail n-ar fi putut să fie mai neliniştită nici pentru propriul ei copil. O îngrijea pe Thyrza şi puteai să te bizui pe ea ; Lydia, care se frămînta şi se pierdea cu firea cînd timp de-o zi sora iubită nu se simţea la fel de sănătoasă ca de obicei, era recunoscătoare fiindcă nu trebuia să depindă de bunăvoinţa doamnei Jarmey.

Thyrza rămăsese o zi în pat, dar acum putea să stea lîngă sobă ; scaunul fusese adus din salonul familiei Grail şi era chiar acela care i se păruse întotdeauna atît de plăcut. Dorinţa ca Lydia să stea şi ea pe acest scaun îi fusese în cele din urmă îndeplinită.

Era vineri seară, la şapte. Masa fusese trasă lîngă scaunul pe care stătea aşezată Thyrza, absorbită de numărarea unor monede de argint, scoase de ea dintr-o pungă mare şi veche. Lydia se aplecase peste celălalt capăt al mesei.

— Douăzeci şi patru, douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase. Sînt sigură că am văzut nu de mult o haină foarte frumoasă care costa douăzeci şi cinci de şilingi, dar nu putem să cumpărăm una fără să avem măsurile bunicului.

— O, dar cred că le ştii.

— Le cam ştiu ! Vreau să-i vină bine. Mă întreb dacă-aş putea să-i iau măsura fără să-şi dea seama. Dacă m-aş strecura în spatele lui şi să-l măsor între umeri, cred c-ar merge.

Thyrza rise.

— Du-te acum. Nici vorbă că e la familia Bower. Ia-ţi metrul şi încearcă.

— Nu, o să iau un capăt de sfoară ; dacă-l vede nu o să bănuiască nimic.

Lydia îşi puse pălăria şi jacheta.

— Mă-ntorc cît pot de repede. Joacă-te cu banii, ca un copilaş cuminte. Eşti sigură că ţi-e destul de cald ?

Thyrza era înfăşurată într-un şal mare care-i acoperea capul ca o glugă. Nimeni n-ar fi crezut cît se trudise Lydia să n-o tragă curentul prin uşă sau prin fereastră. Un foc vesel arunca lumină pe faţa bolnavei.

— Semăn cu o pîine prăjită. Uită-te la prăvălia de lîngă doamna Isaac, Lyddy. Acolo au un fel de haină

cafenie, cu clape peste buzunare : atîrnă chiar lîngă uşă. Trebuie să mai adăugăm cîţiva şilingi dacă e cu totul deosebită. nu-i aşa ?

— Vedem noi. La revedere, Ochi-albaştri.

Lydia îşi văzu de drum. Părea de necrezut, dar în seara aceea nu era ceaţă, ci caldarîmul umed sclipea în lumina felinarelor, iar vehiculele care treceau uruind împroşcau cu noroi de-o parte şi de alta a străzii. Pe Lambeth Walk Lydia se opri în dreptul prăvăliei despre care vorbise Thyrza. S-ar fi zis că cineva cumpărase acea anumită haină cafenie, dar fu bucuroasă să observe una sau două haine de ocazie, ce arătau foarte cuviincios, şi nu depăşeau suma pe care putea să o cheltuiască ea. O luă pe Paradise Street şi intră în prăvălia doamnei Bower.

În salon. trupeşul domn Bower stătea cu spatele la cămin. Vorbea dîndu-şi aere de oracol şi cînd intră Lydia îşi ridică privirea, supărat întrucîtva fiindcă fusese întrerupt. Domnul Boddy se afla în colţul său obişnuit. Doamna Bower, îmbrăcată cu toată splendoarea potrivită într-o seară de iarnă, catadicsea să coasă.

— Mary e plecată ? întrebă Lydia, şi-şi aruncă privirea în jur.

— Da, dragă, răspunse doamna Bower, resemnată. E la o casă de rugăciuni, ca-ntotdeauna. E a treia seară din săptămîna asta, fir-ar să fie. Nu zic că am ceva-mpotrivă, las' să se ducă la capelă, da ca-n toate celelalte ar trebui şi-n treaba asta puţină cumpătare ; Mary întrece orice măsură. Eu n-am încredere cînd omu face atîta tărăboi cu religia : poţi să fii evlavios în suflet, făr' să te rogi şi să cînţi imnuri toată săptămîna, de la un cap la altu. Pentru asta-i duminica, şi nici nu văd cum i-ar fi pe plac lui Dumnezeu să faci atîta zgomot pentru asemenea treabă, toată ziua bună-ziua. Îa-nchipuiţi-vă că-n prăvălia mea aş vinde la vreunii pe credit şi-am rămîne-nţeleşi — plata o dată pe săptămînă — regulat, ca toată lumea. Credeţi că mi-ar plăcea să-mi deschidă uşa o dată sau de două ori pe zi şi să strige-n gura mare : „O, doamnă Bower, n-am uitat, vă sînt dator atît şi-atît ; zău că sîmbătă vin să vă plătesc". Dac-aşa ar face, numai ce-aş

începe să mă gîndesc că ceva nu-i în ordine că altfel şi-ar ţine gura şi ar lăsa să se-nţeleagă că sînt cinstiţi. Păi întocmai aşa e şi cu religia !

Domnul Boddy ascultă atent asemănarea sugerată de doamna Bower. Era tare răcit, bietul bătrîn, şi în clipa aceea arăta de parcă ar fi tras prea mult la măsea, din nişte băuturi tari ; avea nasul roşu şi ochii îi lăcrimau.

— Ce face mititica ? întrebă cînd Lydia se aşeză lîngă el.

— O, e mult mai bine, bunicuţule. Doamna Grail se poartă atît de cumsecade cu ea, cum nici n-aţi crede. Bănuiesc că pînă luni n-o să mai aibă nimic.

— Doamna Grail e drăguţă cu ea, nu-i aşa ? observă domnul Bower. Sînteţi foarte bune prietene cu familia Grail, domnişoară Lydia ?

— Da, sîntem într-adevăr.

— Şi cu Grail însuşi vă vedeţi des ?

— Nu, nu prea des. Uneori mergem la ceai în casa lor.

— A, da ? Grail ăsta e un ins foarte de treabă. Aş zice că vă povesteşte din cînd în cînd cîte ceva despre Egremont, nu-i aşa ?

Domnul Bower ţinea ca întrebarea să pară întîmplătoare : de fapt era menită să smulgă ceea ce dorea foarte mult să afle. Ştia că, de la un timp, legăturile dintre Grail şi lector erau altele decît la început, că amîndoi rămîneau adesea după ce cursanţii se împrăştiau ; acest privilegiu, lui unul, nu-i făcea plăcere, deoarece îi micşora în ochii celorlalţi propria sa demnitate. Se întreba despre ce puteau să vorbească între ei ; purtarea lui Grail părea să ascundă o taină cînd Bower îl sîcîise cu cîteva întrebări puse prietenește.

— L-am auzit vorbind despre conferinţe, spuse Lydia. Zice că-i plac foarte mult.

— Nici vorbă. Sînt nişte lecţii foarte frumoase în felul lor, foarte frumoase. Nu ştiu dacă în ultima vreme mi-au plăcut la fel de mult ca la început. Mi-am dat seama că e puţin mai slab. I-am cam zis-o acum cîteva săptămîni ; i-am spus aşa, foarte liniştit, ce socot eu — cum că se bagă în amănunte care nu sînt foarte interesante, dar nu părea să priceapă. Aşa se întîmplă

întotdeauna cu tineri d'alde ăştia; cînd îi sfătuieşti puţin, se încăpăţînează. Ei bine, o să vadă el după Crăciun, cînd începe din nou. Thomas şi Linwood se lasă păgubaşi şi m-ar mira dacă Johnson o duce pînă la capăt cu un alt curs.

— Dar presupun că dumneavoastră da, domnu' Bower ? zise Lydia.

Bower îşi înfipse degetele arătătoare în buzunarele jiletcii, îşi ţinu capul ca un om care stă să cugete şi plescăi din limbă.

— Văd eu ce fac, răspunse cu un aer critic. N-aş vrea să-l supăr pe tinerel. Vezi dumneata, aş putea spune că eu i-am dat ideea. Într-o zi, la uzină, am stat de vorbă o grămadă de timp, mai de una, mai de alta şi i-am strecurat ceva care l-a pus pe treabă. Aş vrea să fac în aşa fel ca lecţiile să-şi atingă ţelul; socot că sînt un lucru bun — dacă le ţii cum trebuie. Eu cred în cultură. Oamenii culţi sînt cei care răzbat în viaţă. Învaţă-l pe un om să-şi folosească mintea şi-n curînd o să aibă de două ori leafa care-o are azi. Dar conferinţele lui Egremont trebuie să rămînă aşa cum au fost dacă vrea să-l sprijin pe mai departe. O să trebuiască să schimb cu el vreo două vorbe înainte de a începe iar. Şi fiindcă veni vorba, am trecut pe lîngă el adineauri, pe Kennington Road; mă întreb ce-o fi făcînd pe-acolo la vremea asta. O fi fost la uzină.

În timp ce bărbatul trupeş spunea ce-avea pe inimă, Lydia îşi odihnea braţul pe umărul domnului Boddy. Uneori avea obiceiul să-l mîngîie în felul acesta; bătrînul o învălui cu o privire duioasă apoi se lăsă mai departe absorbit de vorbele pline de greutate ce ieşeau din gura domnului Bower. Mai puţin impresionată de elocinţa soţului, doamna Bower se plecase peste cusătura ei. Şi astfel, printr-un şiretlic, Lydia fu în stare să-şi asigure măsurile de care avea nevoie. Iar odată ce le dobîndi, simţi din nou că arde de nerăbdare să se întoarcă lîngă Thyrza.

— Cred că degeaba o aştept pe Mary.

— N-aş zice că se-ntoarce pînă-n nouă, răspunse doamna Bower. Aveai să-i spui ceva anume ?

— O nu, pot s-o văd oricînd.

— Să nu uit, urmă doamna Bower lăsînd să-i cadă în poală cusătura la care lucra, în timp ce partea superioară a trupului ei voinic lua o atitudine demnă — vrei să vii împreună cu sora, la noi la cină, în seara de Crăciun ?

Lydia cătă în jos.

— Vă mulţumesc pentru bunătatea dumneavoastră, doamnă Bower, dar nu ştiu dacă Thyrza o să se simtă în putere. Pentru o vreme trebuie să am mare grijă de ea.

— Bine, bine, o să vezi pîn-atunci. Anul ăsta o să fie doar aşa, o cină cu ai casei. Să ţii minte că locurile v-aşteaptă.

Lydia mulţumi din nou şi-şi luă rămas bun. În timp ce ieşea din prăvălie îl auzi iarăşi pe domnul Bower a cărui voce se înălţa cu o retorică impresionantă.

Cînd intră în casa de pe Walnut Tree Walk, o întîlni pe doamna Grail care tocmai cobora scara. Bătrîna doamnă nu vorbea niciodată tare atunci cînd întîlnea întîmplător pe cineva dincolo de pragul casei ei.

— Vino o clipă înăuntru, îi şopti.

Lydia o urmă în salon. Gilbert stătea lîngă masa unde-şi petrecea seara. Avea în faţă un volum împrumutat de Egremont din care-şi făcea notiţe. Cînd intră Lydia, se ridică, apoi îşi văzu iarăşi de citit.

— Am dus adineauri oleacă de piftie pentru Thyrza, am făcut-o azi după-amiază, spuse doamna Grail adresîndu-se numai fetei. Sînt sigură că nu mă-nşel, astă-seară arată mai bine.

— Sînteţi tare bună, doamnă Grail. N-aş fi zis că o zi sau două de boală or s-o slăbească atît de rău. N-o s-o las să iasă din casă pînă la Crăciun.

— Nu, nu cred că ar trebui s-o laşi, draga mea.

Pe cînd doamna Grail vorbea, se auzi ciocănaşul de la uşa casei — suna altfel ca de obicei, o bătaie puternică, nu zgomotoasă, ce-i drept, dar deosebită de bătăile ce se auzeau îndeobşte.

— Domnul şi doamna Jarmey sînt plecaţi amîndoi, zise Lydia, s-au dus la teatru. Poate că e pentru dumneavoastră, doamnă Grail.

— Nu, n-are cum să fie.

— Mă duc eu.

Lydia deschise. Afară, în faţa uşii stătea un domn. Întrebă dacă domnul Grail e acasă.

— Cred că da, răspunse Lydia. Vă rog să aşteptaţi o clipă.

Şi se întoarse grabnic în salon.

— E un domn, doreşte să vă vadă, domnule Grail, şopti, cuprinsă de acea emoţie fugară pe care orice întîmplare neobişnuită o pricinuieşte celor ce duc o viaţă lipsită de surprize. Şi-i aruncă o privire lui Gilbert, care o auzise. Grail se sculă.

— Mă întreb dacă nu e cumva domnul Egremont! Mulţumesc, domnişoară Trent; mă duc să deschid.

Lydia o luă la fugă pe scări. Gilbert ieşi pe coridor şi bănuiala lui se adeveri. În faţa uşii stătea Egremont, care se adăpostea sub o umbrelă, ca să se ferească de ploaia ce începuse să cadă din nou.

— Putem să stăm o clipă de vorbă? întrebă cu glas firesc, prietenos. Ar fi trebuit să vă scriu, dar aveam drum pe undeva atît de aproape...

— Sînt foarte bucuros. Vreţi să intraţi?

Era prima oară cînd Egremont venea la Gilbert acasă. Grail îl conduse în salon şi-i luă pălăria şi umbrela.

— Mama mea, spuse. Mamă, dumnealui e domnul Egremont: o să-ţi facă plăcere să-l cunoşti.

Bătrîna doamnă îl privi pe Walter cu o curiozitate plină de politeţe şi se înclină în chip de salut. Urmară cîteva vorbe amicale, după care Egremont îi spuse lui Grail:

— Dacă nu te-aş fi găsit acasă ţi-aş fi lăsat un bilet, în care te rugam să ne vedem mîine după-amiază.

Doamna Grail se pregătea să iasă din cameră; Egremont o rugă să rămînă.

— Vroiam doar să-ţi dau o veste privitoare la planul nostru pentru o bibliotecă. Cred că am găsit o clădire potrivită. Cunoşti o şcoală de pe Brook Street, care e în legătură cu capela wesleyană aflată undeva prin apropiere?

Gilbert spuse că da; mama murmură şi ea că o ştie.

— La sfîrşitul trimestrului următor, clădirea va fi de închiriat; îşi zidesc pentru şcoală un local mai mare. Am aflat azi după-amiază şi fiindcă mi s-a spus că se

ţin acolo cursuri serale, m-am gîndit să vin să arunc o privire la faţa locului în seara asta. În fine, e ceva care seamănă cu ce avem noi nevoie. Ne-am putea întîlni acolo, mîine după-masă, să zicem la trei, astfel încît să vedem clădirea împreună, la lumina zilei — în caz că vom avea o lumină de zi.

Grail primi numaidecît.

— Citeai, urmă Walter, şi-şi aruncă privirea spre masă. Nu trebuia să-ţi răpesc timpul.

Se sculă, dar Gilbert spuse :

— Aş fi bucuros să mai rămîneţi cîteva clipe. Dar poate că n-aveţi vreme.

— O, ba da ! Ce lucrai ?

Stătură de vorbă o jumătate de oră, şi, firesc, discutară mai ales despre cărţi. Egremont cercetă titlurile din rafturi ; cei cărora le plac asemenea subiecte ştiu cît de repede se deapănă firul vorbei, cînd discuţia a început de la o carte. Egremont era mulţumit de felul cum arăta căminul lui Grail, semăna foarte bine cu ceea ce-i plăcea să-şi imagineze despre această casă din clipa cînd aflase că Gilbert locuia împreună cu mama. Doamna Grail stătea şi asculta tot ce se spunea şi un zîmbet blajin rămase aşternut pe faţa ei blîndă. În cele din urmă Egremont spuse că-l făcea pe prietenul său să-şi piardă seara.

— Poate că o să-mi îngăduiţi să vin într-altă seară. zise în timp ce-şi lua pălăria. Cunosc într-adevăr foarte puţine persoane cărora le place să discute asemenea subiecte în felul în care-mi place mie.

Cînd Gilbert se întoarse de la uşă, faţa sa arăta că vizita îi făcuse plăcere.

— Ei, mamă, nu-i aşa că-i un om minunat ? Mă bucur foarte mult că l-ai cunoscut.

— Pare, ce-i drept, un tînăr foarte plăcut, răspunse doamna Grail. Nu e chiar aşa cum mi l-am închipuit, dar felul cum vorbeşte te face să-ţi fie drag de el din prima clipă.

— Nu l-am auzit încă rostind o vorbă care să nu fie sinceră, zise Gilbert. Spune ce gîndeşte, şi n-ai să găseşti mulţi oameni care să te facă să-ţi dai seama de lucrul acesta. Şi are cap. Aş vrea să-l poţi auzi la o prelegere. Vorbeşte la fel de curgător tot timpul şi spune lu-

cruri pe care ai fi bucuros să ţi le aminteşti. Ei nu-l înţeleg — Bower, şi Bunce, şi toţi ceilalţi ; cuvintele lui nu-i fac *să simtă* ceea ce ar trebui. Mă tem că atunci cînd va reîncepe n-o să mai aibă decît doi sau trei ascultători.

Doamna Grail deschise numaidecît vorba despre altceva.

— N-ai să crezi, Gilbert ! murmură ea. Cele două fete au strîns peste o liră ca să-i cumpere o haină bietului domn Boddy, de Crăciun. Cînd am urcat cu piftia, Thyrza stătea cu banii pe masă. Mi-a spus în mare taină pentru ce-i aveau puşi deoparte. Au inimă bună amîndouă copilele.

Gilbert încuviinţă în tăcere. Rareori mama izbutea să scoată de la el o vorbă despre cele două surori.

A doua zi după-amiază, chiar în clipa cînd ceasul bătea ora trei, Gilbert şi Egremont se întîlniră la locul hotărît. Începuse de acum să se lase noaptea, pe străzi gemea un vînt cumplit şi petece de nori negri, călători, întunecau cenuşiul îngheţat al cerului.

Egremont era plin de voioşie şi optimism cînd îi strînse mîna lui Gilbert.

— Straşnic popor sîntem noi, exclamă el, am dezvoltat o civilizaţie — chiar aşa cum e a noastră — într-o climă ca asta.

Clădirea şcolii pe care se pregăteau s-o cerceteze se afla la întretăierea a două străzi, unde se înşiruiau îndeosebi case de locuit. Era în firea lucrurilor să fie urîtă. O arcadă ascuţită, cu totul nelalocul ei, încadra cele trei trepte ce duceau spre o intrare îngustă, ca şi ferestrele de la parter. De-a lungul celor două laturi care se mărgineau cu trotuarul se întindea un gard de fier, iar lîngă uşă se vedea un suport înalt, tot din fier, pentru lampă ; pesemne că nu fusese folosit niciodată. Casa nu avea decît un singur cat, iar acoperişul era încununat cu o mică piramidă, alcătuită din nişte înfiorătoare coşuri de metal.

— Trebuie să dăm o raită pe la casa îngrijitorului, zise Egremont, după ce aruncaseră o privire asupra faţadei.

Drumul ducea printr-un coridor îngust, aflat între școală și peretele lateral, văruit, al clădirii vecine ; iar trecerea aceasta se deschidea într-o curticică pavată, unde dădeau ferestrele casei locuite de îngrijitoare, încăperi care alcătuiau însăși partea din spate a școlii. La prima bătaie în ușă se ivi o bătrînă foarte murdară și foarte astmatică căreia s-ar fi zis că vizita lor îi displăcea. Cînd Egremont arătă că dorea să cerceteze în amănunt clădirea, bombăni arțăgoasă niște vorbe din care trebuia să înțelegi că-i poftea înăuntru. Egremont, urmat de Gilbert, fu călăuzit de-a lungul unui coridor cufundat în beznă.

— Feriți scara, mîrîi călăuza.

În clipa cînd li se atrase astfel luarea-aminte, Egremont se și împiedicase de vreo două trepte, dar chiar atunci o ușă trîntită de perete lăsă să se vadă principala sală de clasă.

— N-am tras pîn'acuși cu mătura, observă bătrîna. De un' să știu că vine careva ? N-aveți decît, duceți-vă și le spuneți ; am mai văzut eu lăcrămații de tot felu și mult nu mai ține, slavă Dom'lui. Cu toate că nu mă mai așteaptă altceva decît ajutorul pentru săraci, cînd mi-o veni vremea.

Egremont se uită mirat la această ființă, dar s-ar fi zis că era mai bine să tacă. Începu să discute cu tovarășul său despre felul cum se înfățișa încăperea.

Locul părea fără scamăn de trist. În cămin, pe-un grătar mare, păleau ultimele bucăți de jăratic rămase de pe urma unui foc aprins ; în cameră era frig și cînd îți ridicai ochii spre tavan vedeai plutind frînturi de ceață care pătrunseseră într-un fel sau altul din stradă. În partea de jos ferestrele erau apărate de o plasă împletită din fir subțire. Geamurile, murdare de praf și funingine, făceau ca în încăpere să domnească întunericul chiar și într-o zi senină.

Tavanul văruit arăta negru și plin de crăpături. Jumătate din suprafața podelei era acoperită de bănci și pupitre. Se mai aflau aici table și alte instrumente mecanice, ce fac trebuință la învățătură, iar pe pereți atîrnau hărți și diagrame.

— Pereții par să fie cu desăvîrșire uscați, ceea ce e mare lucru.

Își puseră palma pe tencuială. Bătrîna stătea cu o mînă pe piept și cu alta la spate ; capul și-l ținea în jos ; se părea că nu dă nici o atenție celor spuse de ei.

— Încap aici cîteva mii de volume, zise Egremont, îndreptîndu-se spre una din ferestre. Poate servi destul de bine și drept sală de lectură. Firește, nu e deloc atît de mare cît s-ar cuveni, dar trebuie să ne mulțumim să ne croim drum pe dibuite spre ceva mai bun.

Gilbert dădu din cap.

Deși nimic nu zdruncina optimismul tovarășului său, în ceea ce-l privea, începuse să se simtă chinuitor de descurajat, pe cînd stătea în mijlocul camerei reci, tot mai întunecate. Interesul și speranța pe care i-o treziseră pînă atunci acest plan nu mai erau aceleași. Înfățișarea bătrînei îngrijitoare îl izbise dureros. Ființa aceasta arăta de parcă ar fi putut să adoarmă în orice clipă ; se auzea foarte bine cum răsufla greu, la intervale regulate, iar de pe buzele ei se ridicau aburi.

— Ce părere ai ? întrebă Egremont cînd Grail amuți.

— Aș zice că o să se potrivească foarte bine. Ce e sus ?

— Două clase. Ar trebui să le folosim pentru conferințe. Să urcăm.

Bătrîna păși înaintea lor și se îndreptă spre o ușă situată față în față cu cea prin care intraseră. Se pomeniră într-un mic vestibul, din care se deschidea o ușă ce dădea spre vestiar, iar în partea opusă începea o scară cu trepte de piatră. Camerele de sus nu aveau nimic demn de luat în seamă ; și aici ferestrele erau murdare, iar pe sub tavan plutea ceața.

Îngrijitoarea se mulțumise să le dea lămuriri și rămăsese jos.

— Pari dezamăgit, spuse Walter.

El însuși tăcuse pînă atunci. îi era frig și nu se simțea la largul său.

— Nu, nu, bineînțeles că nu, se grăbi Grail să răspundă. E la fel de bună ca oricare alta pe care-ați putea să o găsiți.

— N-o vedem în condiții care să inspire mult curaj Focul, lumina, și o mobilă plăcută ar schimba-o ca prin minune, chiar și într-o zi ca asta.

Gilbert se mustra fiindcă arătase atîta răceală în fața entuziasmului generos al celuilalt.

— Iar cărțile și mai mult, răspunse. Camera de sus va merita să fie văzută, cînd o să aibă rafturi de jur împrejur.

— Ei bine, trebuie să mă mai interesez, dar cred că o să ne convină.

Coborîră scara, în timp ce pașii lor răsunau pe piatră iar tavanul le întorcea ecoul. Bătrîna stătea tot la piciorul scării, cu capul în jos și mîna la piept.

— O să ieșiți pe-aici sau mai vreți să vedeți ceva?

— Aș dori să mai văd o dată partea din spate, răspunse Egremont.

Bătrîna străbătu sala de clasă și-i conduse prin coridorul întunecat spre o odăiță care aducea vag cu un salon. În această încăpere aprinse o lampă; apoi, fără să scoată o vorbă, îi călăuzi prin casa unde se părea că nu locuia decît ea. Locuința număra șapte camere; numai trei din ele erau întrucîtva mobilate. După aceea se întoarseră în salonul cel neprimitor.

— Suferi de piept, observă Egremont și privi curios spre femeie.

— Nu zic că nu, fu răspunsul neîndatoritor.

— Ei bine, cred că pentru moment nu-i nevoie să vă mai stingherim, dar peste o zi-două, poate că va trebui să vin din nou.

— Se prea poate c-o să mă găsiți aici.

— Și mai sănătoasă, sper. Fără îndoială că vremea vă face rău.

Îi întinse o jumătate de coroană. Femeia privi moneda, o strînse în mîna ce și-o ținea pe piept și pînă la urmă făcu o plecăciune, deși nu scoase o vorbă.

— Ursuză făptură, biata bătrînă, exclamă Egremont în timp ce plecau. M-aș simți ușurat dacă aș ști că s-a dus numaidecît să se încălzească la cîrciuma de peste drum.

— Da, nu-i prea vesel la ea acasă.

— O, dar casa poate fi făcută să arate cu totul altfel. A fost lăsată în paragină. Aşteaptă numai pînă ce lumina primăverii şi tapiţerii o vor invada.

Ieşiră pe o stradă principală şi după ce schimbară cîteva vorbe se despărţiră cu o strîngere de mînă. În noaptea aceea şi a doua zi, toată duminica, Gilbert se frămîntă mai mult ca de obicei pradă unor gînduri deznădăjduite ; doamna Grail nu avea putinţa să înnoade cu el vorba.

În jurul orei patru, îi spuse :

— Să le chem pe Lydia şi pe Thyrza la ceai, Gilbert ?

Ridică spre ea o privire lipsită de interes.

— Dar au fost aici duminica trecută.

— Da, dragul meu, dar cred că vin cu plăcere ; cît despre mine, sînt sigură că-mi place să le am în casă.

— Să lăsăm pe duminica viitoare, mamă. Nu te superi ? Astă-seară simt că trebuie să fiu singur.

Se întîmpla foarte rar ca Gilbert să se împotrivească atunci cînd mama sa îşi arăta vreo dorinţă. Doamna Grail spuse pe dată :

— Înclin să cred că ai dreptate, dragul meu. O să fie mai bine duminica viitoare.

A doua zi dimineaţă se duse la muncă pe-o ceaţă atît de deasă, încît anevoie îşi urma drumul bine-cunoscut. Lămpile erau doar nişte pete livide în aerul greu, şi nu le zăreai decît din apropiere ; femei şi bărbaţi călcau nevăzuţi, goneau spre fabrici, în zgomotul înăbuşit, sinistru, iscat de paşii lor ; clopote stridente chemau prin întuneric, cu vocea unor supraveghetori nemiloşi ce nu ştiu nimic în afară de ora muncii. Gilbert se chinuia, îl durea capul. Suferinţa trupului îl lipsea de orice dorinţă a minţii, îl făcea să semene cu cel mai umil muncitor care se duce să-şi cîştige pîinea zilnică ; nimic nu-şi dorea mai fierbinte decît să zacă şi în neştire de sine să uite povara vieţii.

Şi-apoi veni seara de Crăciun. Vremea se schimbase ; aerul era geros, iar pe bolta întunecată licăreau stele. Seara aceasta Gilbert şi-o petrecea totdeauna în tovărăşia mamei. În jurul orei şapte, vorbeau domol

depănînd amintiri — plăcute sau sumbre — din copilăria lui Gilbert și a surorii sale, care se stinsese, despre răposatul lor tată. Și-apoi conteniră, și în acest răstimp de tăcere fiecare se plecă peste trecutul apus pe vecie.

Doamna Grail sparse tăcerea :

— Ești un bărbat singuratic, Gilbert.

— Cum așa, nu, nu sînt singuratic, mamă ! Aș fi, dacă nu te-aș avea alături.

— Ba da, ești, dragul meu. Tovărășia pe care ți-o țin eu nu e cea care-ți trebuie. Aș dori să te văd că arăți mai fericit înainte să închid ochii.

Gilbert nu era pregătit cu răspunsul.

— Ai o părere prea proastă despre tine însuți, reluă mama, și așa ai fost tu totdeauna. Dar sînt unii care te văd altfel. Nu ți-a trecut prin minte că există o ființă care se arată totdeauna încîntată cînd citești, sau vorbești, că stă foarte liniștită cînd n-ai nimic de zis, și că-ți spune atît de frumos „noapte bună" ?

— Mamă, mamă, termină cu asemenea lucruri. Nu m-am gîndit niciodată la așa ceva. Scoate-ți din minte povestea asta ; și n-o mai aminti niciodată.

Vocea sa nu era nedelicată, ci foarte gravă. Trăsăturile i se înăspriseră. Doamna Grail îi aruncă o privire sfioasă și amuți.

Două bătăi puternice în ușa din față dădură de veste că poștașul lăsase o scrisoare la această adresă. Cei doi stăteau mai departe cufundați în tăcere, cînd doamna Jarmey ciocăni ușor și spuse :

— Aveți o scrisoare, domnule Grail.

— E de la domnul Egremont, zise Gilbert, în timp ce se așeza iarăși pe scaunul său și deschidea plicul.

O citi în tăcere.

„Dragul meu Grail,

După ce am cercetat din nou atent clădirea școlii și am găsit-o și de astă dată pe placul meu, am hotărît să o închiriez pentru o perioadă de șapte ani. Va fi liberă la sfîrșitul lui martie. Pînă atunci sper să schițez în mare un plan elementar de catalog, și înainte de începutul verii biblioteca va trebui să fie deschisă.

Ţi-am cerut să vii să cercetăm împreună localul, fiindcă aveam în minte un proiect în legătură cu biblioteca, care te priveşte pe dumneata însuţi. Ţi-l expun într-o scrisoare, astfel încît să te poţi gîndi în liniştе şi să răspunzi în tihnă. Doresc să-ţi ofer postul de bibliotecar; sînt convins că nu aş putea să găsesc pe cineva mai potrivit şi desigur că nimeni nu mi-ar plăcea mai mult în locul acesta. Propun ca salariul să însumeze o sută de lire pe an, fără nici o chirie pentru locuinţa pe care locatarul ei de astăzi o ocupă în chip atît de jalnic — deşi sînt sigur că ar putea fi preschimbată într-o casă plăcută, cît despre gaz şi combustibil, firеşte că vor fi de asemenea fără plată.

În privinţa curăţeniei şi altor asemenea treburi, mă voi înţelege cu cineva din vecini; îndatoririle dumitale vor fi numai acelea de bibliotecar şi custode al sălii de lectură.

Cred că biblioteca ar trebui să fie deschisă de la zece dimineaţa la zece seara, căci doresc să fiu cît mai util tuturor. Dacă vreun hoinar va fi ispitit să intre să citească, activitatea bibliotecii din ziua aceea îşi va fi atins scopul. Sînt, desigur, mult prea multe ore pentru dumneata singur; m-aş îngriji să ai un ajutor, astfel încît să-ţi asiguri, să zicem, patru ore libere din cele douăsprezece pe care le cuprinde programul de lucru. Asupra amănuntelor, însă, am putea uşor să ne înţelegem între noi. Şi fiindcă discutăm despre program, biblioteca *nu* trebuie să fie închisă duminica; dacă am stabili această regulă, ar însemna să ne lipsim de cel mai bun prilej menit să ne ajute la realizarea ţelului pe care-l urmărim. Vei avea asigurată o întreagă zi liberă în cursul săptămînii.

Îţi fac această ofertă fiindcă mi-aş dori să lucrezi cu mine şi deoarece cred că o asemenea muncă ar fi mult mai pe gustul dumitale decît aceea cu care te îndeletniceşti acum. Pe deasupra, ţi-ar lăsa o mulţime de timp pentru studiu. Nu sînt sorţi ca în timpul zilei să fim copleşiţi de cititori şi de cei care împrumută cărţi. Dar te rog să meditezi asupra propunerii mele, întocmai cum ai cumpăni dacă ar veni din partea unui străin, şi să o accepţi sau să o respingi, după cum crezi de cuviinţă.

Astăzi plec din oraș pentru o săptămînă. Vei fi atît de bun să-mi răspunzi la sfîrșitul acestui interval ?

Rămîn al dumitale, dragul meu Grail,
Walter Egremont"

Doamna Grail nu se arătă curioasă să afle ce cuprindea scrisoarea ; cugeta încă la ce vorbea cu fiul, atunci cînd discuția lor fusese întreruptă. Gilbert împături foile și așa cum face un om care primește puține scrisori, le puse la loc în plic, apoi zise :

— Da, e în legătură cu biblioteca. A închiriat localul pe timp de șapte ani.

Mama murmură ceva, dînd glas interesului pe care vestea aceasta i-l stîrnea. În clipa următoare, nu se auzi decît tic-tacul sonor al ceasului de pe consola căminului ; apoi Gilbert se sculă și fără să scoată o vorbă ieși din odaie.

Se duse în camera sa de dormit. Era întuneric beznă, dar în virtutea obișnuinței, se îndreptă cu pași siguri spre un scaun aflat la căpătîiul patului și acolo se așeză. Pe dată simți un val călduros ce-i strîngea gîtul și-apoi un șuvoi de lacrimi fierbinți țîșni din ochi. Cu greu se stăpîni să nu plîngă în hohote. Îi era cînd cald, cînd frig și tremura de parcă ar fi fost scuturat de friguri.

După un sfert de oră își aprinse becul cu gaz, se privi în oglindă, și își spălă fața. Mai tîrziu desprinse haina agățată pe ușă și se îmbrăcă. Își luă și pălăria și se îndreptă spre salon.

— Trebuie să plec, mamă. O să mă întorc pînă la cină.

— Foarte bine, dragul meu, îi răspunse liniștit.

Păși spre marginea trotuarului și rămase pe loc o clipă, de parcă ar fi șovăit încotro să se îndrepte. Apoi privi la ferestrele de la mansarda casei, așa cum am mai văzut că făcuse înainte cu o jumătate de an. De astă dată în camera celor două surori se vedea o lumină.

O porni pe Lambeth Walk. Tîrgul din ajunul Crăciunului strălucea de mulțimea beculețelor și te amuza prin zgomotul pe care-l isca ; vîntul aducea un miros înțepător de petrol aprins și pește prăjit. Merse puțin

prin mijlocul mulțimii, pe urmă zgomotul i se păru apăsător și coti pe-o stradă mai dosnică. Între timp, în fața unei cîrciumi din apropiere, cineva începu să cînte din flașnetă. Grail se apropie ; niște copii se prinseseră în joc și se opri să-i privească.

Cunoașteți acea muzică ce răsună pe drumurile mai puțin umblate, în sunetul căreia copiii dansează ? Nu o cunoașteți dacă în clipa cînd ați auzit-o vi s-a părut un scîrțiit ce v-a zgîriat urechea, venind din piața de sub fereastra voastră. Ca să o asculți ca lumea, trebuie să stai în întunericul unei asemenea străzi dosnice și pentru o clipă să fii una cu cei din preajma locului, ființe ce-și duc viața în casele cu geamuri împăienjenite, în bîrlogurile întunecate ale sărăciei, în vizuini neconsemnate pe hărți și planuri, acolo unde se aciuiesc făpturi care nu sînt decît pe jumătate oameni. Atunci veți ști ce înseamnă o melodie zdrăngănită în felul acesta grosolan ; veți fi cuprinși de o încîntare la care nici nu ați fi visat și, în clipa aceea de vrajă, veți cunoaște o parte din taina unei Londre ascunse. E viața acelor bărbați, truditori fără nădejde, mistuiți de o dorință nelămurită ; a femeilor pe care munca și mizeria le face să-și piardă de timpuriu farmecul sexului frumos ; e rîsul și cîntecul fetei din clipele cînd se zbate să se bucure de acel un an sau doi de tinerească vigoare, căci știe bine că ceilalți sînt ani de întunecime ; și nepăsătoarea sfidare a tînărului, geamănă cu zvîcnetul sîngelui, revolta sa împotriva soartei gata să-l domolească ; asculți, și tot ceea ce e cu desăvîrșire uman în aceste mulțimi întunecate îți vorbește. Este strădania nu pe deplin conștientă a unei firi care nu știe ce va dobîndi, a unor minți ce gîndesc adevăruri, dar le stilcesc printr-o exprimare grosolană, se agață de frumos și îl întinează cu mîinile lor murdare.

Copiii erau nespălați și zdrențăroși, cîțiva dintre ei desculți și aproape toți cu capul descoperit, dar dansau veseli și zgomotoși. Se afla printre ei o fetiță — în cîrje ; și fiindcă n-avea putința să-și găsească o pereche, se tîra greoi de jur împrejur, și se rotea pe caldarîm pînă cînd, în cele din urmă, îi veni amețeală, și atunci fu ne-

voită să se retragă şi să se sprijine de perete, în timp ce rîdea în hohote de slăbiciunea ce o cuprinsese. Gilbert se îndreptă spre ea şi-i puse în palmă un ban ; apoi, înainte ca fetiţa să se dezmeticească de uimită ce era, se îndepărtă.

În fine, ieşi de pe străzile lăturalnice în dreptul bisericii parohiale din Lambeth, de unde se vede fluviul. Se auzea zvon de clopote, bătăi aspre alcătuite din patru note, mereu aceleaşi. De acolo păşi mai departe, spre podul Lambeth. E cel mai neplăcut la vedere dintre podurile de peste Tamisa, cu suprastructura sa de fier roşu, care în timpul zilei nu face decît să dea o notă mai puternică înfăţişării umile a construcţiei, iar noaptea îl înveşmîntează într-o cumplită severitate ; în bătaia slabă a lămpilor cu gaz agăţate de ea, ce-şi cern de sus lumina lor gălbuie, arcada podului, plăcile ei boltite de metal şi cablurile împletite din sîrmă, ar putea alcătui poarta vreunei citadele a mizeriei din lumea celor de jos. E o cale îngustă şi puţin bătută după ce se lasă seara.

Gilbert străbătu jumătate de pod, apoi se rezemă de parapet şi privi spre nord. Fluxul se retrăgea ; înainta năvalnic, întunecat, spre deschiderea podului Westminster, a cărui semilună de lumini o răsfrîngea cu raze lungi, nestatornice. Lămpile rare, care luminau de jos clădirile celor două Camere ale Parlamentului contrastau cu linia de lumini strălucitoare a Digurilor, aflate pe malul opus. Clădirile înseşi îşi înălţau impozante siluetele lor întunecate ; turnul orologiului, cu cele două cercuri roşii, se profila ca un far aprins pe cerul sumbru, turnul mare stătea învăluit în noapte, iar între ele se zăreau turnuleţele, împresurate de negură şi parcă mai multe la număr din pricina umbrei ce le acoperea cu farmecul ei. Mai departe, Gilbert zărea conturul unei zidiri scunde, cenuşii, acel loc de veşnică odihnă al poeţilor şi al regilor, pe care privindu-l îşi simţea inima plină de veneraţie.

În faţa Digurilor, la cîţiva metri în largul apei, era afurcat un şir de bărci ; iar de acolo şi pînă la mal lumina reflectată a lămpilor aşternea o strălucire neîntreruptă, dincolo de care curentul din mijlocul fluviului era şi mai negru. De aici îţi ridicai privirea spre

spitalul Sfîntul Thomas, care se întindea cu toate corpurile sale de clădire și cu ferestrele ce vorbeau despre nenorocirile de tot felul de-acolo, dinlăuntru. Mai aproape. se vedea Palatul arhiepiscopal, cufundat în beznă și fără de viață ; acoperișurile se conturau pe un cer luminat palid de lămpile de pe străzile din Lambeth. Dedesubt, pe chei, semnalau două lumini purpurii. Un vapor apăru tulburînd undele rîului ; sub pod, dîra lăsată în urma lui, ce se împrăștia pe apă, prinse scînteierile și le zvîrli departe, ca să piară în taina de nescrutat a adîncurilor. Și-apoi, tot de sub pod se ivi o barcă, avea pînzele întinse și-și croia drum mînată de vînt și reflux ; înainta tăcută. cu velele întunecate și fantomatice, pînă cînd fu răpită vederii de podul următor.

Clopotele conteniră. Gilbert își plecă fruntea și ascultă iureșul apei, răsunător și misterios. Stătuse uneori acolo pe pod și-și dorise să fie covîrșit de fluxul înspăimîntător. Acum starea lui sufletească era cu totul alta ; o forță neînțeleasă de el îi îndreptase pașii într-aci, locul unde putea să înțeleagă mai bine ca oriunde bucuria fără margini de care avea parte.

Bătea însă un vînt tăios și cînd, în cele din urmă, se urni de lîngă parapet. se trezi că brațele îi sînt cu totul înțepenite : stătuse desigur mai mult decît avusese de gînd. În loc să se întoarcă pe calea ce ducea drept spre casă, merse de-a lungul digului. Drumul era aproape pustiu : de la mare distanță răsunau pașii unui polițist. Dar, în ciuda vremii aspre, două persoane stăteau împreună pe o bancă — un tînăr și o lucrătoare ; vocea lor era doar cu puțin mai puternică decît șoapta. Cînd trecu pe lîngă ei, Gilbert își întoarse fața și în clipa aceea în ochii săi se ivi acea privire îndurerată care apărea atît de adesea.

Ieși în Westminster Bridge Road și se pomeni din nou în mijlocul unei mulțimi. Nu apucă să se îndepărteze mult cînd recunoscu o siluetă ce pășea chiar în fața lui. Era Ackroyd ; îl însoțea o fată pe care Gilbert nu o știa — domnișoara Totty Nancarrow. Vorbeau veseli, fără să se sinchisească de nimic ; Ackroyd fuma o țigară, iar Totty umbla într-un fel ce arăta obișnuita ei independență, își legăna coapsele, iar mîinile i se balan-

sau cu palmele întoarse în afară, mers atît de caracteristic pentru o muncitoare londoneză. Din cînd în cînd, i se auzea rîsul strident ; tovarășul de drum își zvîrlea capul spre spate și se veselea și el. Apărea cît se poate de limpede că Ackroyd era pe cale să-și redobîndească buna dispoziție și curajul.

La întretăierea a două străzi se opriră. Gilbert se opri și el, fiindcă nu ținea să treacă prin dreptul lor și să fie recunoscut. Traversă și de pe partea cealaltă a drumului îi privi în timp ce vorbeau. Acum își luau rămas bun. Se părea că Ackroyd ținuse mîna fetei mai mult decît i-ar fi plăcut ei ; cînd tînăra se zbătu să se smulgă, se aplecă și-i fură un sărut. Cu un gest de indignare, fata fugi de lîngă el.

De astă dată. Ackroyd era singur, iar Gilbert simțea dorința să i se alăture. Dar în timp ce el se porni să treacă din nou drumul, tînărul se urni din loc și intră într-o cîrciumă. Gilbert se opri iarăși și fără să țină seama de mulțimea din jur se cufundă în gînduri. În cele din urmă se hotărî să-și urmeze calea.

Cina pregătită de doamna Grail era gata, și îl așteptau niște plăcinte umplute cu carne, făcute de ea însăși.

— De ficce dată cînd le fac îmi spun în gîndul meu că sînt ultimele, zise și se așeză la masă.

— Nu, nu, mamă, o să mai mîncăm împreună o mulțime de plăcinte, răspunse Gilbert vesel. În obraji avea un strop de culoare din pricina vîntului, iar ochii îi străluceau. Ai dus din ele și sus ? întrebă numaidecît.

— Nu, dragul meu. Ce zici, să duc ?

— O, eu zic că da.

Bătrîna doamnă îl privi și căzu pe gînduri.

A doua zi nu trebuia să se scoale ca să plece la lucru. Fără să-și facă mustrări de conștiință, Gilbert avea putința să stea pînă la orele tîrzii din noapte, care pentru el erau atît de prețioase. Și la fel ca altădată, înainte de a se duce la culcare, ieși în liniște din casă ca să privească spre ferestrele de la mansardă.

Capitolul X

ISPITIREA SOARTEI

Thyrza era încă departe de a se simți bine. Zilele întunecate din zori pînă-n noapte dădeau imbold acelei înclinări spre melancolie, adînc înrădăcinată în firea ei. Cînd rămînea singură, după ce Lydia pleca la atelier, izbucnea uneori în plîns ; se simțea ușurată cînd vărsa lacrimi. N-ar fi fost în stare să se lămurească în nici un fel care era suferința ce-și găsea în felul acesta ușurare ; o greutate de gheață îi apăsa inima — mai mult nu știa.

Lydia își urma cursul vieții cu rînduiala și mulțumirea ce le dovedea întotdeauna, deși, în zilele acestea, chiar înaintea Crăciunului, nu era greu să-ți dai seama că însuflețirea, nota caracteristică a firii ei, scăzuse. Poate că nu scăpa de înrîurirea vremii ; poate că era îngrijorată din pricina surorii ; totuși, s-ar fi zis că avea și alte necazuri, diferite de acestea.

În ajunul Crăciunului, se repezi pînă în Paradise Street ca să se înțeleagă pentru a doua zi. Era limpede că n-ar fi fost cuminte ca Thyrza să iasă din casă ; și fiindcă așa stăteau lucrurile, rămase hotărît ca domnul Boddy să vină să ia ceaiul cu fetele, în camera lor. Lydia vorbea despre toate acestea cu Mary, în bucătăria aflată sub prăvălie, unde în aer pluteau încă de pe-acum o sumedenie de mirosuri ale mîncărurilor de sărbători. Salonul era plin de lume zgomotoasă, iar printre aceștia domnul Bower perora plin de importanță ; cele două prietene coborîseră ca să fie singure.

— Așa că păstrez haina pînă cînd vine, zise Lydia. Știu că Thyrza ar dori să vadă ce față face bietul bătrîn cînd o îmbracă. Și ai putea să vii și tu, Mary, doar pentru o oră.

— Văd eu.

— Cred că o să aveți musafiri deseară.

— Zău că nu știu. Mai degrabă aș vrea să viu să stau cu voi, dar mama ar putea să aibă nevoie de mine.

Lydia întrebă :

— Domnul Ackroyd a fost pe aici în ultima vreme ?

— Nu l-am văzut. Nădăjduiesc că nu.
— De ce spui asta, Mary ? Lydia era supărată.
— Spun ce gîndesc, draga mea.

De data aceasta Lydia izbuti să aleagă o cale mai înțeleaptă — și tăcu. Dar pentru o clipă pe fața ei se citi ceva ce nu-și avea locul pe acest chip frumos și deschis ; o tristețe care ar fi putut să prezică întîmplări nefericite.

În după-amiaza următoare, la ora patru — în anul acela Crăciunul pica într-o vineri — în Walnut Tree Walk, toate pregătirile luaseră sfîrșit și acum era așteptat domnul Boddy, care trebuia să sosească. Haina, cumpărată de Lydia, care, după ce făcuse o seamă de comparații, alesese, se hotărîse, refuzase, și se hotărîse din nou, — fusese ascunsă cu grijă, ca să fie prezentată la momentul potrivit. Fetele se bucurau că în ziua aceea era un frig amarnic, fiindcă știu că, de astă dată, bătrînul avea să plece de la ele îmbrăcat atît de călduros. Haina aceasta le dăduse prilejul să stea multe ore de vorbă și acum, în timp ce așteptau, se veseleau și tot încercau să prevadă ce va spune domnul Boddy, ce va gîndi, cît de bucuros va fi să arunce cît colo acea singură haină pe care-o avea — un veșmînt mult prea vechi ce n-ar fi putut pretinde că ține de cald. Thyrza întrebă cu tristețe :

— Ce-o să se întîmple, Lyddy, în ziua cînd n-o să mai poată să cîștige nimic ?

— Mă gîndesc uneori la asta, răspunse Lydia grav Nu cred că familia Bower o să-l țină după ce n-o să mai fie în stare să-și plătească chiria. Dar sper întruna că vom avea putința să-i dăm noi puținul de care are el nevoie. Nu-i trebuie mult, bietului bunic ! Și vezi doar Thyrza, că izbutim să punem cîte ceva deoparte.

— Dar n-ar ajunge nici pe departe pentru o cameră și mîncare, Lyddy.

— O, găsim noi o cale. Poate că — Lydia rîdea — într-o zi o să avem mai mulți bani.

Soneria aflată pe popasul scării, sub camera lor, se auzi de două ori, vestind că oaspetele a sosit. Lydia se repezi jos și se întoarse cu bătrînul, care avea fața foarte roșie din pricina frigului. În jurul gîtului își înfășurase un șal, dar vechea haină și-o lăsase acasă pentru simplul

motiv că domnul Boddy socotise că arată mai respectabil fără ea. Costumul negru jerpelit fusese supus la un periat energic, iar din loc în loc se folosise cîte puţin acul. Cel mai trainic articol de îmbrăcăminte pe care îl purta era o pereche de mînuşi de lînă, păstrate de mult pentru zile mari. Într-o sacoşă de postav, pe care Lydia i-o luase din mînă, îşi adusese vioara.

— M-am gîndit că poate ţi-ar plăcea puţină muzică, scumpa mea, zise şi o sărută pe Thyrza. Te mai veseleşte cînd nu te simţi prea bine. Cu toate astea, cred că poţi să cînţi.

— O, răceala a trecut. Ai să vezi după ceai.

Îl răsfăţară amîndouă şi trebuie să fi fost foarte plăcut pentru bietul bătrîn să se vadă îngrijit cu atîta dragoste de aceste fiinţe pe care le iubea ca pe copiii săi.

Mary Bower veni la scurt timp după ce-şi luaseră ceaiul, cînd domnul Boddy îşi scoase vioara din sacoşă şi începuse să cînte toate vechile melodii atît de îndrăgite, care le aminteau celor două fete de copilăria lor. Ca să-i facă pe plac lui Mary, Lydia îi ceru să cînte un imn, o melodie care îi fermecase pe credincioşi, la capelă.

Mary începu cîntul, iar Lydia aduse cartea ei de imnuri şi o rugă pe Thyrza să li se alăture. Era o melodie suavă pe care, cu vocea ei, Thyrza o făcea de-o frumuseţe înduioşătoare, în timp ce o cînta liniştit şi grav. Urmară şi alte imnuri. Mary Bower se arătă mai blîndă şi mai prietenoasă ca altădată şi dovedi cît de plăcută putea fi cînd nimic nu o supăra. Timpul trecu pe nesimţite pînă la nouă, cînd Mary spuse că pentru ea venise vremea să plece.

— Vreţi să mai rămîneţi puţin, domnule Boddy, sau mergeţi cu mine acasă ?

— Mai degrabă aş vrea să mă duc acasă în bună tovărăşie decît singur, domnişoară Mary. Eu numesc asta umblet, dar nu-i decît un şontîc-şontîc.

— Ar fi mai rău dacă n-aţi putea să umblaţi deloc, răspunse Mary.

— Ai dreptate, draga mea, ca întotdeauna. N-am de ce să bombănesc. Mă tem că prind năravul ăsta. Dacă Lyddy m-ar trage de mînecă şi atît, mi-aţi face amîn-

două un bine. Dar Lyddy se poartă cu mine de pare-aș fi un copil răzgâiat. Așa-i felul ei din totdeauna.

— Mary o să ia seama la noi amîndoi. Pe mine o să mă vindece de firea mea iute, iar pe dumneata de bombăneală ; și știu de pe acum cu cine o să aibă mai multă bătaie de cap.

Bătrînul rîse bucurîndu-se din inimă, își puse mînușile de lînă și-și luă pălăria și sacoșa cu vioara. Apoi se pregăti să spună la revedere.

— Ți-ai uitat haina, bunicule, zise Lydia.

— N-am avut-o pe mine, draga mea.

— Atunci *asta* ce-i ? Zău că *noi* nu purtăm așa ceva.

Și arătă spre un scaun pe care Thyrza tocmai așternuse cu toată dibăcia darul. Domnul Boddy privi nedumerit ; venise oare într-adevăr cu haina și uitase ? Se apropie de scaun.

— Nu-i a mea, Lyddy.

Thyrza izbucni în rîs.

— Păi atunci a cui e ? exclamă ea. Hai, bunicule, lasă-te de șotii ; îmbrac-o numaidecît.

— Hai, hai ; o faci pe Mary să te aștepte, zise Lydia care puse mîna pe haină și o ținea ca el s-o îmbrace.

Și-atunci domnul Boddy pricepu. Cu ochii împăienjeniți de lacrimi, privea cînd la Lydia cînd la Thyrza.

— Am de gînd să nu mai vorbesc cu nici una din voi, spuse cu voce tremurîndă. De parcă n-ați avea ce face cu banii ! Ei, Lyddy, Lyddy ! Și nici tu, Thyrza, nu ești mai bună ; o femeie în toată firea ca tine ar trebui să o învețe de bine pe soru-sa. Da' degeaba ! Nu știu ce să vă spun. Ei ce părere ai, domnișoară Mary ?

Lydia tot mai ținea haina iar în cele din urmă îl îndupleca să o îmbrace. Ca urmare, înfățișarea sa se schimbă în chip uimitor ; și fiindcă-și dădea seama că arăta cu totul deosebit, acum se ținea mai drept și șchiopătînd se apropie de oglinjoara pătrată ca să încerce să se vadă. Pe cînd stătea acolo își șterse pe furiș ochii cu mîna.

— Gata sînt, Mary ; sînt gata, draga mea ! Degeaba spui ceva unor fete ca astea. La revedere, Lyddy ; la revedere Thyrza. Să sărbătoriți în bucurie Crăciunul, mulți

ani de-acum încolo, copii ! Nu e prima oară cînd m-aţi făcut fericit în ziua asta.

Lydia coborî, îi însoţi pînă la uşă, şi-i urmări pe cei doi pînă ce se pierdură în întuneric. Apoi se întoarse la Thyrza şi suspină de bucurie. În clipa aceea uitase că avea şi ea necazuri.

După zilele de sărbătoare, prăznuite oricît de simplu, urmează neapărat descurajare şi tristeţe ; veselia de orice fel nu este firească pentru o minte care cugetă şi chiar cei ce nu-şi dau seama de acest adevăr sînt pedepsiţi în chip misterios cînd au smuls soartei o întreagă zi bună. Sîmbătă, Lydia nu trebuia să se ducă la lucru şi timpul se scurgea încet. Dimineaţa ieşi să facă nişte cumpărături. Trecea prin dreptul prăvăliei doamnei Bower fără să aibă de gînd să intre, cînd Mary apăru în prag şi-i făcu semn. Doamna Bower era plecată ; Mary fusese lăsată să aibă grijă de prăvălie.

— Mă întrebai de domnul Ackroyd, spuse cînd fură amîndouă în salon. Ai dori să afli ce-am auzit despre el aseară ?

Lydia ştia că va fi ceva neplăcut ; i-o dovedea îndeajuns înfăţişarea lui Mary care părea să-şi îndeplinească o îndatorire.

— Ce-ai auzit ? întrebă Lydia cu răceală.

— Aseară cînd m-am întors vorbeau despre el. A început să umble cu fata aceea — Totty Nancarrow.

Lydia-şi lăsă ochii în jos. Şi fiindcă Mary tăcea, zise :

— Şi ce dacă ?

— Mă gîndesc că e bine să afli, pentru Thyrza.

— Thyrza n-are nimic de-a face cu domnul Ackroyd, asta ştii bine, Mary.

— Dar mai e ceva. A început să bea, Lydia. Domnul Raggles l-a văzut aseară undeva într-o cîrciumă şi era beat mort.

Lydia nu răspunse. Ţinea în faţă o sacoşă de piaţă şi articulaţiile albe ale degetelor arătau cît de tare strîngea mînerele.

— Îţi aminteşti ce-ţi spuneam odată, urmă Mary. În vocea ei nu era nici urmă de răutate, ci doar mulţumirea de a dovedi că trăsese o concluzie logică, pornind de la nişte premize fără doar şi poate întemeiate. Nu antipatia

ei personală pentru Ackroyd îi dădea ghes şi nici gelozia, dar nu se putea împotrivi ispitei de a-şi ilustra principiile cu un exemplu atît de vrednic de luat în seamă.

— Ei, am avut dreptate, Lydia ?

Lydia îşi ridică privirea, aprinsă la faţă.

— Nu cred, izbucni mînioasă. Cine e domnul Raggles ? De unde ştii că nu minte ? Şi ce-mi pasă mie de toate astea — fie că e adevărat sau nu ?

— Erai foarte sigură că nu contează ce cred alţii, Lydia, răspunse cealaltă calm şi fără să se dea bătută.

— La fel spun şi-acum, şi-o s-o spun întotdeauna. Eşti *bucuroasă* cînd cineva îl vorbeşte de rău pe domnul Ackroyd şi te arăţi gata să-l crezi, orice-ar zice. Nu mă mai duc cu tine la capelă, cîte zile-oi avea, Mary ! Eşti rea şi asta fiindcă tot baţi drumurile într-acolo. Nu aveai dreptul să mă chemi înăuntru şi să-mi spui asemenea lucruri. De azi încolo te rog să nu mai pomeneşti de domnul Ackroyd ; nu ştii nimic despre el.

Fără să aştepte răspunsul, Lydia ieşi din salon şi-şi văzu de drum. Mary cam pălise dar era convinsă că adusese la cunoştinţă un adevăr şi că nu-şi făcuse decît datoria trăgînd învăţăminte. Părea însă îndoielnic că Lydia va recunoaşte vreodată acest lucru. Mînia cu care izbucnise îi întări lui Mary o bănuială care de la o vreme i se furişase în minte.

Duminică seara Lydia se îmbrăcă de parcă s-ar fi dus la capelă şi plecă de acasă la ora obişnuită. Nu mai ştia nimic despre Mary Bower şi încă îi purta pică. Nu dorea să-i povestească surorii ce se întîmplase, ci ieşi ca să-şi petreacă timpul cum o putea mai bine.

Îndată ce Lydia plecă, Thyrza îşi cercetă în grabă rochia şi coborî. Bătu în uşa salonului familiei Grail ; îi răspunse vocea lui Gilbert.

— Doamna Grail nu e acasă ? întrebă cu sfială, uitîndu-se prin cameră.

— Ba da, e acasă, domnişoară Trent, dar nu se simte prea bine. După ceai s-a dus să stea puţin culcată.

— O, îmi pare rău.

Şovăi o clipă, chiar în prag.

— Aţi dori să mergeţi în camera ei ? întrebă Gilbert.

— Poate că doarme ; să n—o tulbur. Vreţi să-mi mai împrumutaţi o carte, domnule Grail ?

— Desigur ! Doriţi să intraţi ca să vă alegeţi una ?

Thyrza închise uşa şi se îndreptă spre dulapul cu cărţi, iar între timp aruncă o privire spre faţa lui Grail, ca să vadă dacă nu-l stinghereа. Aşa ceva nu prea se vădea, şi totuşi pe figura lui se citea, fără îndoială, că era tulburat. Ceea ce o sperie ; cîteva clipe nu îndrăzni să-şi ridice din nou ochii spre el, ci-şi plimbă privirea de-a lungul rafturilor. Titlul cărţilor nu-i spunea mare lucru, biata de ea ! Gilbert ştia foarte bine, dar o urmărea pe furiş şi uită să-i vorbească.

— Ce credeţi că mi s-ar potrivi, domnule Grail ? întrebă Thyrza în cele din urmă. Ştiţi, nu trebuie să fie ceva foarte greu.

Şi rostind aceste vorbe se uită drept în ochii lui. Văzu în ei un zîmbet, iar surîsul acesta era atît de liniştitor, atît de... — nu mai ştia cum — încît fu ispitită să adauge :

— Dumneavoastră ştiţi cel mai bine ce-mi trebuie. Am încredere în ce alegeţi.

Ceva îl făcu să freamăte pînă-n adîncul fiinţei Vorbele pe care le rosti îi scăpară fără voie ; le auzi de parcă le-ar fi spus altcineva :

— Aveţi încredere în mine ? Credeţi că o să fac tot ce pot ca să fiţi mulţumită ?

Thyrza simţi o notă străine în cuvintele lui, dar răspunse cu un zîmbet deschis :

— Cred că da, domnule Grail.

Gilbert stătea cu mîna întinsă spre ea ; pe negîndite i-o dădu pe-ai ei. Dar se înspăimîntă de ceea ce făcea : faţa lui se schimbase, părea chinuit de o durere îngrozitoare. Şi-apoi auzi :

— O să-mi încredinţezi viaţa ta, Thyrza ?

Se simţi ca străfulgerată, mintea îi ameţi. Niciciînd, nici măcar în cea mai deşartă clipă de visare, gîndul nu-i rătăcise atît de departe Gilbert îi păruse întotdeauna bătrîn, iar însăşi înfăţişarea sa gravă ar fi împiedicat-o să vadă în el un admirator posibil. Părea cu totul absorbit de cărţile lui ; nu se asemăna defel cu cei-

lalți bărbați care o supăraseră pînă acum dîndu-i tîrcoale. Și totuși, îi ținea mîna și de bună seamă că vorbele lui nu puteau să însemne decît un singur lucru.

Gilbert văzu cît era de încurcată, aproape zguduită.

— N-am avut de gînd să spun asta pe loc, urmă el grăbit, și-i lăsă mîna. M-am pripit prea tare. Nu te așteptai la așa ceva. Nu a fost cinstit din partea mea.

Vorbea mai departe cu toate că nu țintea spre un anumit țel. O sensibilitate nemărginită dădea imbold cuvintelor sale : se mustra pe sine însuși fiindcă pe fața ei se citea cît e de surprinsă ; căuta să o liniștească, iar vorbele lui erau fără șir, stîngace. Ca și cum l-ar fi ascultat orbește, Thyrza se îndreptă spre un scaun. Gilbert rămase fără să-și poată lua ochii de la ea și dragostea care țîșnise, în sfîrșit, din adîncurile întunecate ale ființei sale pusese stăpînire pe întreaga-i făptură.

— Domnule Grail...

Începuse să vorbească, dar vocea îi pierise. Îl privi și lacrimile pe care i le văzu în ochi îl loviră în inimă.

— Dacă te face să suferi, spuse cu o voce slabă, în timp ce se apropia de ea, uită tot ce ți-am spus. Pentru nimic în lume n-aș vrea să te simți nefericită din pricina mea.

Thyrza zîmbi printre lacrimi. Văzu cîtă blîndețe se așternuse pe chipul său ; vocea lui o mișcă. Acum cînd Gilbert nu-și mai dezlipea ochii de pe chipul ei, stima pe care i-o trezise întotdeauna îi încălzi și mai mult inima, pînă ce aproape că se transformă în dragostea unui copil pentru părintele lui.

— Dar o să fiu pentru dumneavoastră o soție așa cum vă trebuie, domnule Grail ? întrebă cu simplitate și neîncredere în sine. Știu atît de puține.

— Poți să te gîndești să-mi fii soție ? întrebă el cu un tremur în glas din cauza emoției pe care căuta să și-o stăpînească. Sînt mult mai în vîrstă ca dumneata, dar ești prima pe care am iubit-o vreodată. Și — Gilbert încerca să zîmbească — e foarte sigur că o să te iubesc toată viața.

Pieptul ei tresări ; întinse spre el amîndouă mîinile și spuse în grabă :

— Da, o să mă mărit cu dumneavoastră, domnule Grail. O să mă străduiesc din răsputeri să fiu o soție bună.

El stătea nemișcat, părea că se îndoiește. Mîinile ei împreunate se aflau într-ale lui ; căuta să-i vadă ochii albaștri și în adîncurile lor deslușì un farmec blînd și o nevinovăție în fața cărora inima sa se înclina plină de adorație. Apoi se plecă și-i sărută fruntea.

Thyrza roși și nu-și ridică privirea.

— Pot să plec ? zise cînd el îi lăsă mîinile după ce i le sărutase.

— Dacă vrei tu, Thyrza.

— Rămîn dacă doriți, domnule Grail, dar... cred că...

Se ridicase. Obrajii îi mai ardeau încă și nu-și putea ridica privirea ; dorea să fugă și să fie singură.

— O să cobori mîine dimineață ca să vorbești cu mama ? spuse Gilbert, scutind-o de a continua. O să-ți spună ceva.

— Da, o să vin. Noapte bună, domnule Grail.

Nici unul nu-și mai amintea de cartea care trebuia aleasă. Thyrza îi dădu mîna, așa cum făcea totdeauna cînd își lua rămas bun de la el, atît că nu putu să-l privească drept în ochi. Gilbert i-o ținu puțin mai mult ca altădată, apoi se uită în urma ei, în timp ce se întorcea și ieșea grăbită din cameră.

O oră mai tîrziu, cînd doamna Grail intră în salon, Gilbert scoase din plic scrisoarea primită de la Egremont în ajunul Crăciunului și i-o înmînă. Mama parcurse scrisoarea, se răsuci și se uită la el, cuprinsă de uimire.

— De ce nu mi-ai spus, băiatule ? Ei, m-am gîndit eu că trebuie să fie ceva, în seara aceea ! Ai răspuns ? A, nu, nu trebuie să dai răspunsul decît peste o săptămînă.

— Ce mă sfătuiești ?

— Ah, asta-mi amintește de taică-tu, exclamă bătrîna doamnă. L-am auzit de multe ori vorbind chiar cu aceeași voce, și privirea-i era la fel. Ei, dragul meu, vezi, totul e să știi să aștepți ; mai devreme sau mai tîrziu, cei care merită au noroc. Mă bucur că am ajuns să văd asta, Gilbert !

După ce vorbiră cîteva clipe despre cele petrecute, Grail spuse :

— Mîine dimineaţă aş vrea ca scrisoarea să ajungă la Thyrza ; o să i-o arăţi ?

Bătrîna îşi pironi ochii asupra lui, şi-l scrută cu băgare de seamă.

— Sigur că da. Fireşte că o să i-o arăt.

— A fost aici cîteva minute după ceai. I-am zis că dacă vine mîine dimineaţă, o să ai ceva să-i spui.

— A fost aici ? Dar de ce nu mi-ai dat de veste ? Trebuie să urc să vorbesc cu ea.

— Nu astă seară, mamă. Mai bine că n-ai fost aici. Am vrut să-i spun o vorbă — un lucru pe care voiam să-l cunoască înainte de a afla despre asta. Acum are dreptul să ştie.

Lydia se întoarse nu mult după opt. Bătuse drumurile fără nici un ţel timp de o oră şi jumătate, şi se ferise de locurile unde se prea putea să întîlnească vreun cunoscut. Era înfrigurată şi nefericită.

Thyrza rămase tăcută pînă cînd sora ei îşi scoase pălăria şi-şi dezbrăcă jacheta.

— Cînd l-ai văzut ultima oară pe domnul Ackroyd ? întrebă.

— Zău dacă ştiu, fu răspunsul. L-am întîlnit pe Walk acum o săptămînă.

— Vreau să spun, cînd ai vorbit cu el ultima oară ?

— A, nu de mult, zise Lydia, şi-şi netezi părul pe frunte. De ce ?

— S-ar părea că m-a uitat de tot, Lyddy.

Sora ei îşi coborî privirea uitîndu-se drept în faţa celei care vorbea, iar ochii ei aproape că trădau spaimă.

— De ce spui asta, iubito ?

— Nu crezi ?

— Poate, răspunse Lydia şi-şi întoarse privirea. Nu ştiu. Ziceai că vrei să te uite, Thyrza.

— Da, ziceam. În privinţa asta. Dar l-am rugat să fie prieten cu noi. Nu pricep de ce ne-ar ocoli cu totul.

— Trebuia să te aştepţi la aşa ceva, i-o întoarse sora ei, cam rece. Totuşi, peste o clipă adaugă cu altă voce : Nu putea să fie prieten cu noi, în felul cum înţelegi tu, scumpo. Te-ai gîndit la el ?

Lydia vădea oarecare îngrijorare.

— Da, zise Thyrza, mă gîndesc de multe ori la el dar nu fiindcă-mi pare rău de ce-am făcut — pentru asta n-o să-mi pară rău niciodată. Să-ţi spun de ce ? E ceva ce n-ai să ghiceşti, nici dacă ai să încerci toată noaptea. Mai degrabă ai putea... ai putea... nu ştiu ce.

Lydia o iscodi cu privirea.

— Cuprinde-mă cu braţul şi arată-te drăguţă. De îndată ce tu ai plecat la capelă m-am gîndit să cobor şi să-l rog pe domnul Grail să-mi împrumute o carte. M-am dus, am bătut la uşă şi domnul Grail era singur. M-a poftit să intru să-mi aleg una şi am început să vorbim şi... Lyddy, m-a întrebat dacă vreau să fiu soţia lui.

In clipa aceea Lydia fu aproape la fel de surprinsă ca Thyrza cînd se trezise cu mîna în mîna lui Grail. Avea totuşi mai multă experienţă decît sora, ceea ce o ajută numaidecît să înţeleagă cele aflate aşa cum trebuia ; în mai puţin timp decît ar fi avut nevoie ca să arate cît era de uimită, mintea ei pusese cap la cap o seamă de mici întîmplări care îi stăruiau în amintire şi le revăzu în lumina acestei dezvăluiri. Asta însemnau reţinerea şi răceala lui vădită pe care le dovedea uneori. Desigur, ar fi trebuit să bănuiască mai din timp. Totuşi, era mult mai în vîrstă decît Thyrza ; învăţătura lui nu putea fi pusă la îndoială ; nu, nu bănuise niciodată acest sentiment. Toate acestea îi străfulgerară prin minte în timp ce-şi strîngea mai tare sora, lipind-o de ea. Şi apoi :

— Si tu ce-ai spus, iubit-o ?

— Am spus că da, Lyddy.

Sora mai mare deveni foarte gravă. Îşi muşcă mai întîi buza de jos, apoi pe cea de sus.

— Pe loc, Thyrza ?

— Da, simţeam că trebuie.

— Simţeai că trebuie ?

Thyrza nu găsea cuvintele potrivite să o lămurească. Vorbele cuprindeau un adevăr de care ea, însă, nu-şi dădea seama. Gilbert Grail era un bărbat cu o personalitate puternică şi niciodată pînă atunci fiinţa sa nu se dezvăluise prin privire şi viu grai, ca în clipa cînd îşi destăinuise dragostea. Ba mai mult, sentimentele sale, odată ieşite la iveală cu o asemenea intensitate, se întruchipaseră în acea

înrîurire pătrunzătoare cu care o fire viguroasă e în stare să influenţeze fie un singur ins, fie o întreagă mulţime. Thyrza era o fiinţă care îngăduia o asemenea influenţă : dragostea, atotputernică în inima lui Gilbert, o mişcă îndeajuns de mult pe ea însăşi. Ackroyd nu avusese putinţa să o tulbure în felul acesta ; văpaia dragostei sale nu vorbise imaginaţiei ei, nu fusese nevoită să ţină seama de realitatea unei iubiri arzătoare. Grail era primul care o făcuse să înţeleagă ce înseamnă pasiunea. Nu un val năvalnic ridicat din adîncul fiinţei o îmboldise să răspundă sentimentelor lui Gilbert, dar încrederea şi siguranţa copilăriei, ce-şi puseseră pecetea pe întreaga viaţă pe care o dusese pînă atunci, luaseră sfîrşit ; de acum încolo, dragostea avea să fie rîvna sufletului ei.

Şi rosti către Lydia :

— Nu puteam să-i spun nu. Zicea că o să mă iubească toată viaţa şi simţeam că e adevărat. N-a încercat să mă convingă, Lyddy. Cînd a văzut pe faţa mea cît eram de uimită, mi-a vorbit foarte blînd şi mi-a cerut să mă mai gîndesc.

— Spui că erai uimită, scumpa mea. Dar nici nu te-ai gîndit la aşa ceva, cît despre mine, zău că nu-mi trecea prin minte. Cum ai putut să zici „da", aşa, dintr-o dată ?

— Am făcut rău, Lyddy ?

Lydia îşi frămînta mintea cu presupuneri, după obiceiul femeilor, care dezleagă iute taine ajutate de memorie şi intuiţie. Făcu legătura între cele petrecute şi vorbele lui Mary Bower despre Ackroyd. Să presupunem că lucrurile stăteau într-adevăr aşa, îşi spunea ea, că omul nu se mai prefăcea şi nu mai ţinea ca lumea să-l vadă credincios vechii sale iubiri ; atunci, dacă Grail cunoştea această schimbare, faptul nu lămurea oare de ce încetase dintr-o dată să se mai ascundă ? Cei doi erau prieteni şi s-ar fi putut prea bine ca Gilbert să se sfiască să se ia la întrecere cu cel mai tînăr. Lucrul i se părea limpede şi convingător. Aşadar, era adevărat. Ackroyd începuse să fie atras de Totty Nancarrow, era adevărat, îşi zise ea cu amărăciune, şi făcu legătura cu celălalt fapt, şi anume, că se apucase să bată cîrciumile. Auzise şi mai înainte de obiceiul acesta al lui, dar se gîndea că-l lepădase de mult. Ce-o să spună cînd o auzi că Thyrza s-a legat să fie a altuia ? Nu o uitase, de-

sigur. Îl cunoștea ; nu uita atît de ușor ; Thyrza nu-l băga în seamă și asta îl scosese din minți.

— O, de ce n-ai putut să simți același lucru pentru... pentru celălalt, Thyrza ? Cuvintele i se desprinseră brusc de pe buze. Te iubea și te mai iubește încă. De ce n-ai încercat să ai milă de el ? Nu ții la domnul Grail.

Thyrza se dădu puțin înapoi.

— Simt că o să-mi facă plăcere să fiu soția lui. Mi-am dat seama că trebuie să spun „da" și nu cred că o să-mi pară rău vreodată. N-aș fi putut *în veacul veacurilor* să-i spun „da" domnului Ackroyd, Lyddy ! Se repezi și-o cuprinse din nou în brațe pe sora ei. Știi de ce ! Nu ești în stare să păstrezi vreo taină față de mine, deși poți să te ascunzi de oricine altul. Știi de ce n-aș fi dorit niciodată să mă mărit cu el !

Se țineau strîns una de alta, unite prin acea dragoste desăvîrșită care sfințea atîtea clipe din viața lor. Lydia se ferea ca Thyrza să o privească în ochi. Dar în cele din urmă își ridică privirea și întrebă cu voce gravă :

— Nu din cauza asta i-ai făgăduit domnului Grail ?

— Nu, nu, nu !

— Ochi-albaștri, pe mine n-o să mă iubească nimeni vreodată, în afară de tine. Și nu cred că voi fi tristă măcar o clipă, toată viața, dacă o să te văd fericită. Trag nădejde că ai făcut bine.

— Eu sînt sigură că da, Lyddy. Trebuie să-i spui mîine lui Mary. Și bunicul... gîndește-te ce fericit o să fie ! Firește, în curînd o să afle toată lumea. Știi, mîine, o să mă duc la lucru ; nu mai am nimic. Și Lyddy, cînd o să fiu doamna Grail, domnul Ackroyd o să vină, desigur, pe la noi.

La aceste vorbe, Lydia nu dădu răspuns. Nu putea să povestească despre cele petrecute între ea însăși și Mary Bower, iar acum, suferea cînd se amintea numele lui Ackroyd. Se ridică de pe scaunul pe care stătea și zise că trecuse de mult ora cinei.

A doua zi dimineață, înainte de a pleca la lucru, Thyrza coborî să o vadă pe doamna Grail. Află vestea și se grăbi să i-o ducă surorii sale. Gilbert le ceruse ca deocamdată să nu spună nimănui. Era mai bine să aștepte

pînă cînd domnul Egremont avea să facă acest fapt cunoscut în rîndul celor care urmau cursul său. Lydia fu foarte mișcată de purtarea lui Gilbert, care nu destăinuise nimic în timpul întrevederii cu Thyrza. Din clipa aceea avu despre el o părere și mai bună, care o încurajă să spere în viitor. Dar speranța avea să vină după multă pătimire. Îndoielile și frămîntările nu băteau decît prea adesea și fără opreliște în poarta inimii ei.

Într-o dimineață, Lydia, care se întorcea acasă după ce făcuse o cumpărătură pentru doamna Grail, îl întîlni pe Ackroyd. Îi ieși în cale pe Walnut Tree Road, la capătul dinspre Kennington Road. S-ar fi zis că aștepta. Își scoase pălăria. Lydia își înclină capul și trecu mai departe; dar în spatele ei răsunară pași repezi.

— Domnișoară Trent ! Vreți să vă opriți o clipă ?

Lydia se întoarse. Luke întinse mîna.

— E mult de cînd am stat de vorbă, spuse el prietenos. Dar n-o să trecem întotdeauna în felul ăsta unul pe lîngă celălalt, nu-i așa ?

Lydia zîmbi ; altceva nu-i rămînea de făcut. Nu era sigură dacă Ackroyd apucase să afle vestea.

— Vreau să-i spuneți surorii dumneavoastră că-i doresc binele. O să-i spuneți ?

— Da, domnule Ackroyd.

— Grail a venit și mi-a povestit totul. Nu mi-a făcut plăcere ce-am auzit, dar e băiat bun și nu mă mir că s-a dovedit norocos. Nu țineam să mă cert cu el și din pricina asta am o părere mai bună despre mine însumi. Și totuși înseamnă mult în ce mă privește, aș zice că mai mult decît vă închipuiți.

— În curînd o să uitați, domnule Ackroyd, spuse Lydia cu o voce limpede și sigură.

— O să vedeți dacă uit. Sînt unul din oamenii aceia fără noroc, care nu se pricep niciodată să arate ce-i în inima lor. Și cînd își dau pe față ce simt, iese prost. Acum nu mai contează cine știe ce.

Lydia simțea că vorbele lui nu erau pe de-a-ntregul sincere. Se părea că-i face plăcere să se înfățișeze ca un ins nenorocos. Aceasta, împreună cu cele auzite despre el, o făcură să răspundă :

— Un bărbat nu suferă din cale-afară, de pe urma unor asemenea lucruri. O să fiţi din nou vesel. La revedere, domnule Ackroyd.

Mai mult nu aşteptă să-i spună.

Capitolul XI

UN OM DE VIITOR

Domnul Dalmaine începu să-şi îndrepte atenţia spre viaţa politică în perioada cînd educaţia maselor populare era una din principalele probleme ale politicii britanice. Tema dădea un minunat prilej aşa-zişilor legislatori conştienţi de talentul lor oratoric, care nu aşteptau altceva decît un subiect simplu şi neprimejdios ca să se folosească de acest dar. Pe vremea aceea, subiectul pus în discuţia tuturor reunea cele două însuşiri — simplitatea şi lipsa de primejdii ; era cu neputinţă să nu ai păreri proprii asupra educaţiei (oare n-am fost cu toţii educaţi ?) şi încîntător de uşor să le susţii prin profeţii. Niciodată stilul profetic nu s-a bucurat de mai multă faimă în arta oratorică. Niciciînd n-a existat un moment mai prielnic pentru cei dornici să exprime o teorie înţeleaptă, care să vorbească de la sine publicului britanic.

Domnul Dalmaine înţelegea gusturile şi obiceiurile acestui public la fel de bine ca şi cei mai mulţi oameni cu situaţia sa. După o încercare neizbutită de a intra în Parlament, cîştigă în alegerile din 1874, cînd deveni reprezentantul districtului Vauxhall şi din ziua acestei victorii, se străduí neîncetat să-şi croiască drum în cariera politică. Avea pe atunci treizeci şi doi de ani ; timp de doisprezece ani se îndeletnicise neobosit cu comerţul, iar acum deţinea funcţia de asociat principal în cadrul unei firme care avea cîteva fabrici în Lambeth. O asemenea pregătire era preţioasă ; politica, domnul Dalmaine o vedea ca o afacere într-un stil mai mare, iar afacerile erau singurul lucru ce-l înflăcăra — şi cu cît se desfăşurau pe o scară mai largă, cu atît mai bine. Nu dobîndise o cultură umanistă, dar îşi dădea seama

că pentru el această lipsă n-are însemnătate și, înțelept, urma înclinațiile firii sale realiste, fără să-și irosească timpul cu îmbogățirea cunoștințelor, cum ar fi făcut un altul. Înțelegea că trăia într-o epocă a spiritului practic. Cine vrea să fie idealist n-are decît să fie, omul faptelor obține pînă la urmă tot ceea ce merită să posezi.

Lucra. De pildă, în acea lună de ianuarie, pînă la care am ajuns cu povestea noastră, ai fi putut să-l vezi în biroul său. într-o duminică dimineața ; dacă-i aruncai o privire se dovedea că nu era dintre aceia care-și pierd vremea pe tărîmul artelor și erudiției ; în jurul lui se vedeau îngrămădite rapoarte ale comisiilor parlamentare, cărți de legi legate în piele de vițel stăteau deschise, astfel încît să le aibă la îndemînă, în timp ce ziarele se întindeau pe o masă întreagă. Îl interesa tot ce privea populația industrială a Marii Britanii ; se specializa în această problemă : legislația industrială, legile asupra învățămîntului, legile pentru îmbunătățirea condițiilor de locuit ale celor ce muncesc și altele asemănătoare, de toate acestea își pusese în gînd să-și lege numele. Iar singurul lucrător de care-i păsa era domnul James Dalmaine.

Omul arăta destul de chipeș — un englez bine legat, robust, cu o barbă roșie. Urechile lui nu stăteau chiar așa lipite de cap cum ar fi trebuit ; buzele ar fi putut să aibă o expresie mai cuviincioasă ; iar mîna să fie ceva mai puțin mare și grea : dar cînd se ridica așezîndu-se cu spatele la cămin și-și plimba gînditor privirea de-a lungul cornișei, îți dădeai seama că aparițiа sa la tribună ar fi fost în măsură să-i cucerească pe alegătorii cu o judecată sănătoasă, care doresc ca Parlamentul să reprezinte plăcuta semințic britanică, hrănită cu carne de vită. Era destul de înstărit, deși unii susțineau că în ultima vreme se încumetase la speculații cam nesăbuite : își dădea cu multă tărie seama că mijloacele sale materiale, fundamentul pe care se bizuia, trebuiau să dobîndească mai multă tărie înainte de a putea să ceară compatrioților lui să-i acorde, fără nici o reținere, încrederea ce și-o dorea. Nu demult începuse să reflecteze la un anumit plan, deloc neplăcut, menit să sporească prestigiul de care se bucura în societate, deci și în viața politică.

În clipa de față se gîndea la imaginea aceasta plăcută — adică la planul său, aș spune.

Camerele care-i serveau drept birouri se aflau în cartierul Westminster; erau spațioase, comode; primise aici delegații ale alegătorilor săi. Lambeth se întindea chiar în față, pe malul opus al rîului; îi plăcea această apropiere, fiindcă una dintre foarte puținele pasiuni pe care și le îngăduia era cunoașterea în adîncime a treburilor din districtul reprezentat de el în Parlament, — dorea să le afle chiar și pe cele mărunte — iar acest district, după cum vă dați seama, cuprinde circumscripția electorală Lambeth. Într-o zi, își spunea el, cunoștințele sale aveau să îmbrățișeze întreaga Mare Britanie — o să aibă statisticile ei în degetul mic, va schimba într-un loc, va confirma într-altul, va conduce pretutindeni. Între timp se mulțumea cu acest cartier. Știa ce se petrece în cluburile muncitorilor, în locurile de distracție, pe străzile care duceau în piață. E o plăcere să cuprinzi cu privirea, să studiezi de la înălțime comportările și faptele muritorilor de rînd; un deputat de Vauxhall care urmărește în acest spirit ce se petrece în districtul său ajunge, firește, să se considere un fel de mare duce.

Ora unu. Se auzi un ciocănit în ușă, apoi se arătă un om de vîrstă mijlocie care, deși nu scoase o vorbă, se dovedi a fi secretarul său. Era domnul Tasker; îl servise în felul acesta pe domnul Dalmaine timp de trei ani, iar mai înainte, lucrase ca funcționar la uzina din Lambeth. Tasker atrăsese pentru prima oară atenția domnului Dalmaine în urmă cu opt sau nouă ani, într-o împrejurare în care dăduse dovadă de o deosebită iscusință în îndeplinirea îndatoririlor sale. Din ziua aceea nu-l mai pierduse din vedere și se folosise de orice prilej ca să-l avanseze. Domnul Tasker avea o dragoste înnăscută pentru viața politică, după cum tot în fire îi stătea o genială înclinație spre amănunte. Domnul Dalmaine descoperi toate acestea la timpul cuvenit și îl promovă în funcția de scrib personal. Tasker îl considera pe patronul său Providența din lumea aceasta, îi era credincios, îl slujea minunat. Era singura împrejurare cînd domnul Dalmaine se interesase de o persoană luată aparte; făcuse lucrul acesta fără să se gîndească la nimic altceva decît la propriul său folos, totuși adusese fericire

în viaţa unui muritor. Vedeţi deci cîtă mărinimie se află în spiritul practic.

Domnul Dalmaine avea obiceiul ca duminică, înainte de a se duce să-şi ia prînzul, să discute cu secretarul său despre anumite treburi privite în mare. În ziua aceea, printre altele întrebă cu un zîmbet plin de înţeles :

— Ce-i cu prelegerile tînărului Egremont ? A început din nou cursul ?

— Prima conferinţă din noul ciclu are loc astă-seară, răspunse Tasker, care-şi îndoia pe genunchi un cuţit de tăiat hîrtie. Domnul Dalmaine, care-şi cunoştea secretarul, îl încurajă să vorbească nestingherit. Adevărul e că nutrea simpatie pentru Tasker. Atracţia aceasta alcătuia, fără îndoială, răspunsul la ceea ce simţea celălalt ; şi apoi, priveşti îndeobşte cu îngăduinţă un om pe care l-ai descoperit şi l-ai ajutat să se ridice.

— Tot cu literatura aceea a lui o să se ocupe ?

— Nu. Titlul e „Gînduri pentru prezent".

Domnul Dalmaine se lăsă pe spate şi izbucni în rîs. Rîdea din toată inima.

— Am prevăzut, am prevăzut eu ! Şi cîţi auditori are ?

— Numai şase.

— Bineînţeles.

— Dar mai e ceva, domnul Egremont e pe cale să dăruiască celor din Lambeth o bibliotecă publică gratuită. A închiriat o clădire.

— Adevărat ? De unde ştii, Tasker ?

— Am auzit aseară la club. I-a înştiinţat pe cursanţii lui.

— Ha ! Chiar are de gînd să se jupoaie ca să-şi dovedească sinceritatea ?

Continuară să mai discute un timp pe această temă. După aceea, domnul Dalmaine dictă una sau două scrisori de care voia să se ştie scăpat, iar apoi îşi luă la revedere de la Tasker.

După-amiază la patru şi jumătate trăsura sa se apropie de o casă aflată lîngă Lancaster Gate unde în ultima vreme fusese nu arareori oaspete. Servitorul, care păşea înaintea lui cu demnitatea cuvenită, îi deschise calea spre salon şi anunţă numele său în auzul celor trei doamne ce stăteau

la un plăcut taifas, învăluite în aroma ceaiului. Cea mai vîrstnică dintre ele era doamna Tyrrell ; îi ţineau tovărăşie domnişoara Tyrrell şi o tînără căsătorită, venită în vizită.

Doamna Tyrrell, una dintre acele doamne respectabile care arată încă straşnic de bine, dovedea prin înfăţişarea ei cît de sănătos e traiul tihnit al femeii într-o casă engleză bogată. În viaţa de toate zilele, credea fără nici un fel de dovezi în perfecţiunea universului ; pesemne că nu se gîndise niciodată la o problemă care să nu se fi rezolvat de la sine ca să-i ofere plăcerea să o expună cu vorbe alese şi, de bună seamă, nu-i trecuse vreodată prin minte că proprietatea socială se deosebea de Binele Absolut. Nu înţelegea greu lucrurile, iar ca fire era opusul unei inimi nesimţitoare, dar şi mintea şi inima se supuneau codului social, încît îi venea foarte greu să ia în serios orice gînd sau faptă pentru care nu putea să-şi amintească un precedent onorabil. Îngăduitoare de felul ei, înclina spre blîndeţe, gîndea în chip optimist ; şi fiindcă natura o înzestrase astfel, împrejurările îi porunciseră să considere drept un scop în viaţă respectarea uzanţelor, înfrînarea imboldurilor firești, dacă acestea se împotriveau vreodată felului în care gîndea Societatea, şi folosirea minţii doar atît cît să afle pînă unde avea voie să judece. Şi era o femeie fericită ; fusese întotdeauna astfel. Avusese un mic necaz atunci cînd sora ei preferată se căsătorise cu domnul Newthorpe, căci prevăzuse că lucrurile nu vor ieşi foarte bine, şi fusese nevoită să-şi ţină de rău sora care se dăruia prea mult plăcerilor mondene ; pe de altă parte, o mîhnea gîndul că biata ei nepoată era crescută cu totul contrar oricărei tradiţii. Dar acestea nu erau decît un mic freamăt la suprafaţa apei care curgea lin. Ştiai că nu va fi niciodată distrusă de o mare durere ; era una din acele fiinţe care acceptă cu atîta eleganţă şi farmec fericirea ca pe un drept al lor, încît Soarta trebuie neapărat să le respecte acest drept.

Domnul Dalmaine se alătură acestor doamne ca un englez robust care ar vrea să se facă plăcut şi totuşi se teme să se arate sclivisit. Vocea sa ar fi sunat mai bine dacă ar fi fost mai potolită ; pe scaun se aşeza, poate, mai degrabă comod decît frumos ; dar luîndu-l în totul, Societatea ar fi îngăduit să treacă drept un bărbat binecrescut.

— Vă interesează tot ce e în legătură cu circumscripţia dumneavoastră electorală, domnule Dalmaine, zise doamna Tyrrell ; tocmai vorbeam despre proiectul domnului Egremont de a întemeia o bibliotecă în Lambeth. Aţi aflat ?

— O, da.

— Credeţi că va fi un lucru bun ?

— Mă îndoiesc foarte mult. Nimănui nu-i place să se exprime aspru despre asemenea intenţii admirabile, dar socot într-adevăr că Egremont porneşte de la un principiu greşit ; mă împotrivesc, deci, cu tărie *să dai* ceva cînd stă în puterea oamenilor să dobîndească lucrul acela printr-un mic efort firesc. Aşadar, acum se discută despre Legea Bibliotecilor gratuite ; dacă populaţia din Lambeth doreşte într-adevăr să aibă o bibliotecă, să contribuie ei înşişi şi să adopte un proiect de statut. Ca să fiu sincer, cred că domnul Egremont va face mai mult rău decît bine. Trebuie să ne ferim de tot ce tinde să pauperizeze clasa muncitoare.

— Ce nostim ! exclamă Paula, e aproape cuvînt cu cuvînt ce spunea adineauri mama.

Paula purta cea mai frumoasă rochie de casă ce se poate închipui ; arăta ca cea mai încîntătoare floare de seră. Surîsul pe care i-l adresa domnului Dalmaine era foarte binevoitor.

— Într-adevăr, aşa am considerat şi eu, spuse doamna Tyrrell. Însă domnul Egremont nu va fi niciodată convins de lucrul acesta. *Pune atîta suflet* în dorinţa lui de-ai ajuta pe aceşti oameni sărmani ! Totuşi, mă tem că se dovedeşte foarte, foarte lipsit de spirit practic.

Tînăra căsătorită remarcă :

— *Nimeni n-ar trebui vreodată* să se amestece în acţiuni filantropice în afară de cazul cînd se urmăreşte un scop *foarte* practic. Canon Brougham a insistat *foarte energic* asupra acestei chestiuni, azi-dimineaţă. Poţi să ai cele mai bune intenţii şi să faci totuşi foarte mult rău.

— Da, îmi dau cu toată tăria seama de acest lucru, spuse Dalmaine, cu vocea sa masculină care suna mai bărbăteşte ca oricînd după acea tînguire piţigăiată a tinerei doamne. Mă tem chiar că domnul Egremont greşeşte lăsînd ca prelegerile sale să fie gratuite. Putem fi siguri că merită să plăteşti ca să le asculţi şi, în toate relaţiile cu clasa

muncitoare, există un adevăr stabilit odată pentru totdeauna — şi anume, că oamenii aceştia nu vor lua niciodată drept bun, ceva pe care nu-l plătesc.

— O, domnule Dalmaine, se împotrivi Paula, dar n-ai putea să-i ceri domnului Egremont să ia bani la uşă!

— Pare de neînchipuit, dar dacă domnul Egremont stă în faţa lor ca profesor, ar trebui să percepă o taxă pentru cursul său. Vă asigur că în felul acesta cursanţii ar pune mai mult preţ pe prelegerile lui. Mă necăjeşte ce-am aflat — că ascultătorii săi s-au împuţinat. Aş fi putut spune dinainte că aşa se va întîmpla. Punctul de plecare nu este logic. Ca să vorbim pe şleau, ba chiar ca să ne exprimăm grosolan, orice reformă socială trebuie să fie întreprinsă pe baza unor principii strict comerciale.

— Tare mi-ar plăcea să vă aud că-i spuneţi asta domnului Egremont, observă Paula. A, ce mutră ar face!

— Domnul Egremont este un idealist, zise doamna Tyrrell, cu un zîmbet.

— Desigur, e *ultimul* om din lumea aceasta care ar trebui să întreprindă o reformă socială, exclamă tînăra căsătorită.

Discuţia se abătu pe alte făgaşuri. Domnul Dalmaine dispunea de părerile cele mai limpezi asupra oricărui subiect şi le expunea într-un fel care se dovedea foarte util cînd se adresa unor persoane cu mentalitatea doamnei Tyrrell. Despre orice se vorbea, pretindea că dă dovadă de cumpătare. Cînd trebuia să exprime o judecată aspră, arăta o politicoasă părere de rău. Cînd lăuda ceva, o făcea cu un aer raţional şi nepărtinitor. De fapt, n-ar fi fost uşor să ţi-l închipui pe domnul Dalmaine avîntîndu-se cu un elan firesc atunci cînd vorbea despre un subiect oarecare. Punctul său de vedere era acela al bunului simţ şi expunea concepţiile cele mai lipsite de interes pe un ton care s-ar fi potrivit unor opinii profund originale.

O săptămînă mai tîrziu, familia Tyrrell oferea o cină urmată de o petrecere, iar Egremont se număra printre cei poftiţi în seara aceea. Tot mai înclina să se ţină departe de societate, deşi doamna Ormonde îl prevenise de multe ori că făcea o greşeală, dar nu putea să-i ocolească pe prie-

tenii lui de la Lancaster Gate, decît dacă s-ar fi arătat nerecunoscător. Doamna Tyrrell se purta cu Egremont într-un fel care nu făcea excepţie de la regulă ; ca toate matroanele, îi purta o caldă simpatie şi spera în chip sincer că tînărul acesta, atît de bine înzestrat pentru rafinamentul vieţii mondene se va descotorosi la timp de idealismul său năstruşnic. Un strop de idealism îşi avea farmecul său ; începea să fie privit cu bunăvoinţă de înalta societate, atunci cînd rămînea îngrădit între limitele cuvenite ; dar să-l traduci în fapt şi să-ţi iroseşti viaţa alcătuind planuri peste putinţă de pus în practică — ba chiar mai mult, pur şi simplu dăunătoare — era un lucru trist. Stătuse de vorbă cu el dar se arătase atît de încăpăţînat în felul cum înţelegea utilitatea lucrurilor, încît trebuise să renunţe la această îndatorire ce se dovedea fără speranţă. Şi totuşi, buna doamnă ţinea la el. Nădăjduise cîndva — nu cu foarte multă vreme în urmă — că într-o zi va dori să-i fie mai apropiat decît un prieten, dar şi aici simţea că dorinţa ei devenea zadarnică. Paula îşi îngăduia vorbe pline de înţeles în legătură cu verişoara ei Annabel, iar doamna Tyrell începu să se teamă că fata aceea, crescută într-un fel atît de bizar, ar putea fi pricina rătăcirilor nesăbuite ale lui Walter.

In seara cînd avea loc cina, Egremont sosi devreme. Înaintea lui nu venise decît un singur oaspete. Împreună cu doamna Tyrrell şi Paula se aflau domnul Tyrrell şi fiul familiei, domnul John, cunoscut ca Jack Tyrrell la diferitele cluburi din Londra unde ofereau ospeţe festive. Domnul Tyrrell tatăl era un gentleman vesel, cu obrajii rumeni, în vîrstă de şaizeci de ani, foarte priceput în finanţe, practic pînă în măduva oaselor, dotat totuşi cu spirit şi tact, ceea ce-l făcea să se simtă nestingherit printre tot felul de oameni, chiar şi printre reformatori sociali. Aceştia din urmă îl distrau grozav ; nu izbutea să înţeleagă că lumea are nevoie de vreo reformă, oricare ar fi ea, şi în nici un caz de o schimbare ce nu ar fi pregătită pe cale constituţională în cadrul dezbaterilor Parlamentului englez. Era foarte bogat ; îşi ducea zilnic traiul într-o fastuoasă opulenţă ; iar în lumina trandafirie a după-amiezei, totul îi părea strălucitor. Lipsit de grosolănie sau de egoism, încîntat de viaţă dar nu mai puţin bun la suflet, dăruia cu mă-

rinimie din avutul său ; atîta că datoria lui pe lumea aceasta era să se bucure de ceea ce producea munca altora şi să dea exemplu de o minunată mulţumire de sine. În anumite momente de proastă dispoziţie, Egremont încercase să-l dispreţuiască pe domnul Tyrrell, dar niciodată nu izbutise pe deplin. La drept vorbind, omul nici nu era demn de dispreţ. Dacă i-ai fi mărturisit cu o convingere sinceră că-l socoteşti un fenomen jalnic, ar fi izbucnit într-un rîs care ar fi zguduit tavanul şi te-ar fi admirat pentru felul cum spui lucrurile pe şleau. Căci înfăţişarea lui vorbea despre o forţă mare şi generoasă şi criticile potrivnice îl făceau doar să se simtă şi mai mulţumit de propria lui tărie.

În felul cum Paula îl primi pe Egremont se observa încă acea demnitate plină de răceală în care se învăluise cu prilejul vizitei sale la Ullswater. Îşi ţinea sus capul ei fermecător, pleoapele erau uşor coborîte, iar cele cîteva vorbe pe care i le adresă vădeau, după cum le rostea, că e absorbită de alte gînduri. Cu ceilalţi, pe măsură ce soseau, se arăta zglobie şi apropiată. Comportarea ei devenise puţin mai matură în jumătatea de an care trecuse, dar tot îşi mai modela pronunţia cu acel amestec de nevinovăţie şi afectare plină de nazuri. Rochia pe care o purta era o minune, una şi aceeaşi cu fiinţa ei ; ar fi fost peste putinţă să ţi-o închipui în vreo împrejurare serioasă. pînă-ntr-atît se înfăţişa ca o mlădiţă născută în lux şi cu o minte fluşturatică. Încîntătoare. ca un produs artistic al înaltei societăţi. izbea imaginaţia nu atît prin farmecul personal, cît prin boarea înmiresmată a luxului ce-şi răspîndea parfumul în jurul ei. Egremont, cu înclinaţiile sale spre o gîndire fără ocolişuri se pomeni că, în timp ce o privea, îşi punea întrebarea : ce fel de viaţă ducea ? Dacă o comparai cu traiul vreunei mici lucrătoare din Lambeth, cum erau cele pe care le văzuse pe stradă, ce departe se aflau aceste două lumi ! Era oare cu putinţă ca această gingaşă, splendidă şi aleasă făptură, acest produs al atotputerniciei lumii materiale să se ofilească şi în cele din urmă să piară ? Raţiunea se arătă de partea ei şi se răzvrăti împotriva legilor firii ; ar fi fost o nelegiuire dacă vremea sau o întîmplare nefericită ar fi ajuns să o subjuge cu puterea lor.

Totuşi, Paula avea ceva ce el nu înţelegea. Din clipa cînd se arătase în stare să-şi exprime vrerile, puţine dorinţe se întipăriseră pe buzele ei, fără ca ceilalţi să-i facă numaidecît pe plac : o abatere de la regulă, la început mai degrabă o uluia decît o făcea să-şi iasă din fire. O asemenea uimire o cuprinse atunci cînd înţelese că Egremont nu venise la Ullswater pentru ea. Adevărul este că ar fi vrut să fie aşa, şi din clipa aceea, ursitoarele avură bunătatea să ia în seamă biata fiinţă a Paulei şi o poftiră să ţină minte că e muritoare. Avertismentul nu fu bine primit şi, firește, din punctul ei de vedere, însemna o neobrăzare. Filozofia domnişoarei Tyrrell era superficială, dar ca urmare a acestei dezamăgiri ajunse treptat să înţeleagă că aruncase o privire asupra unei lumi ciudate, că fusese în joc ceva foarte important.

Egremont, cufundat în visare îndărătul unui grup care stătea la taifas, aproape că uitase clipa de faţă, cînd auzi anunţîndu-se cu glas răsunător : „Domnul Dalmaine". Trecuse destul timp de cînd îl întîlnise pe deputatul care reprezenta în Parlament districtul Vauxhall. Privea trupul bine legat şi faţa rumenă a omului politic, pe care se citea o falsă ardoare şi o clipă i se păru că el însuşi devine tot mai mic, mai neînsemnat. După ce stătuse o oră în faţa lui Dalmaine la cină, fu din nou în stare să-l vadă în adevărata lumină, cum socotea el. Dar impresia pe care o produce un obiect ce-ţi apare brusc, atunci cînd gîndul îţi umblă aiurea, cuprinde de obicei o bună parte dintr-un adevăr important. Ca forţă, Egremont nu putea să fie asemuit cu Dalmaine. Şi fiindcă stăruia cu bună-ştiinţă să se împotrivească unui asemenea om, nu avea decît ceea ce i se cuvenea, înţelegea că persoana sa nu însemna mare lucru.

Doamna Tyrrell se arătă binevoitoare cu el, în alegerea unei tovarăşe de masă. O fată drăguţă, prietenoasă, sensibilă, care dorea neapărat să arate interes pentru problemele spirituale — alături de o asemenea fiinţă Walter era la înălţime, fiindcă se simţea mai lipsit de complicaţii şi mai fericit ca totdeauna. Alungă orice gînd despre Lambeth — care începuse într-adevăr să-i tulbure liniştea precum o obsesie şi discută aşa cum făcea cu vreo doi ani în urmă, sclipitor de inteligent, bucurîndu-se în chip firesc

de clipa de față. Cînd discuta astfel avea un farmec ce lămurea în parte dragostea pe care i-o purtau acei oameni prietenoși și îndatoritori, întîlniți de el în societate. Renunțarea la asemenea plăceri era o frînă în calea liberei dezvoltări a firii sale, și, ca urmare, aceasta suferea. Își dădea seama ; știa că astă-seară fusese mai fidel propriei sale naturi decît în ultimele cîteva luni. Dar în fundal, se ținea în așteptare ideea lui fixă.

După ce doamnele se retraseră, văzu că Dalmaine se ridică, ocolește masa și vine spre el.

— Mă bucur că te întîlnesc din nou, spuse, în timp ce-și punea pe masă paharul gol, pe care îl umplu iarăși.

— Te rog să-mi povestești cîte ceva despre prelegerile dumitale. Presupun că le-ai reluat după Crăciun.

Egremont nu avea poftă să vorbească despre aceste lucruri. Se munci să găsească un răspuns.

— Da, mai am cîțiva cursanți.

Și pe dată se supără pe sine însuși fiindcă se apucase să-și mărturisească insuccesul. Dalmaine era ultimul om din lumea aceasta față de care ar fi arătat o falsă modestie.

— Sînt sigur, observă omul politic, că toți aceia cărora fericirea clasei muncitoare le stă la inimă, trebuie să-ți fie îndatorați. Oamenii de cultură țin foarte rar să se adreseze unui public de felul acesta. Totuși ca să ajungi să-i miști pe ascultători trebuie să găsești calea cea mai utilă. Cred că le vorbești despre literatura engleză.

Egremont nu avea chef să explice că de astă dată tema sa era mai largă. Murmură că da. Dalmaine, care sperase să afle unele „Gînduri pentru prezent" se simți dezamăgit.

— Îmi pare un subiect strașnic de bine ales, urmă Dalmaine în timp ce-și răsucea paharul pe fața de masă. Oamenii aceștia sînt mult prea ignoranți în ce privește cea mai prețioasă avuție a patriei lor. Nu se simt grozav de ispitiți să-i citească pe marii istorici, de pildă. Dacă poți să-i convingi, faci din ei niște cetățeni mai destoinici, mai pregătiți să-și formeze o părere asupra problemelor epocii.

Egremont zîmbi.

— N-am alt scop, spuse, decît să-i conving să uite că există asemenea lucruri ca problemele epocii.

Dalmaine zîmbi la rîndul său şi fără să vrea strîmbă uşor din buze.

— A, îmi amintesc ce-am discutat în timp ce străbăteam Atlanticul. Nu prea socoteam că vei aplica în amănunte aceste idei atunci cînd vei începe munca practică. Recunoşti, desigur, că într-o vreme cînd interesele lor atrag atît de mult atenţia, muncitorii ar trebui, de pildă, să meargă la urne după o perioadă de pregătire făcută în chip inteligent.

— Aş pefera să nu meargă deloc la urne, răspunse Walter. Ştia că exagera, dar îi plăcea să exagereze. Îl amuza să urmărească pe figura lătăreaţă a onorabilului deputat efectul vorbelor sale.

— Ei, ei, zise Dalmaine şi rîse, cu aerul lui de-a fi înţeles gluma. În felul acesta s-ar sfîrşi curînd cu libertatea engleză. La fel de bine s-ar putea desfiinţa ziarele.

— După părerea mea, ar fi cel mai mare hatîr ce s-ar putea face clasei muncitoare. Mă străduiesc din răsputeri să-i coving să nu citească ziarele.

Dalmaine luă totul în glumă. În sinea sa avea convingerea că Egremont îşi bătea dispreţuitor joc de el, dar principiul lui era să primească totul cu bună dispoziţie. Se despărţiră din nou, şi fiecare din ei simţea mai mult ca oricînd că, fără să cugete, se împotriveau unul altuia pînă-n străfundul fiinţei lor. Încontrarea aceasta ducea la înverşunare de-o parte şi de alta şi cînd se întîlneau amîndoi îşi ieşeau din sărite. Dalmaine începea să-l bănuiască pe Egremont că pune la cale ceva prea greu de pătruns pentru el ; mai uşor îi venea să creadă orice altceva, decît că o asemenea purtare era dictată de idealism şi atîta tot. Pe de altă parte, lui Walter personalitatea omului politic nu-i inspira nici un pic de respect. Dalmaine întruchipa acele forţe ale filistinismului, acel crez grosolan pe care se legase să-l atace, iar după cum apucase să-şi dea seama, acestea aveau la fel de puţini sorţi să se prăbuşească, precum un perete de stîncă sub lovituri date cu mîna goală. Doi oameni ca ei ar fi făcut bine să se ţină fiecare deoparte.

Cînd se întoarse în salon, Egremont prindi un loc liber lîngă Paula. În curînd putu să se mute lîngă ea. Tînăra îşi desfăcu evantaiul pe genunchi, îi zbîrli blana albă de pe margine şi zise pe un ton indiferent :

— Aşadar, aţi hotărît să vă pierdeţi o seară, domnule Egremont.

— Am hotărît să am o seară odihnitoare şi plăcută.

— Presupun că lucraţi îngrozitor de mult. Cînd deschideţi biblioteca ?

— Nu prea sînt sorţi în mai puţin de patru sau cinci luni.

— Şi veţi sta la pupitru şi veţi distribui cărţi, cum fac tinerii de la librăria Mudie ?

— Aş zice că uneori — da. Dar am găsit un bibliotecar :

— Cine e ?

— Un muncitor din Lambeth. Una din firile cele mai înţelegătoare pe care le-am întîlnit vreodată ; un om care ar fi putut să facă mai departe lumînări toată viaţa — aşa sînt rînduite lucrurile pe lumea aceasta.

— Lumînări ? Nostimă schimbare de ocupaţie ! Şi socotiţi într-adevăr că le faceţi un bine celor din cartierul acela nesuferit ?

— Crezi că nu ?

Paula îşi luă un aer înţelept.

— Firește că n-am dreptul să vorbesc despre asemenea lucruri, dar părerea mea este că le distrugi simţul propriei lor demnităţi. Nu cred că ar trebui să posede lucruri care să le fie *date* ; ar trebui stimulaţi să se ajute singuri.

Egremont îi scrută chipul. Era limpede că acest gînd profund nu fusese zămislit în căpşorul ei fermecător, şi ghici de la cine îl preluase.

— Nu mă îndoiesc că domnul Dalmaine ar fi de aceeaşi părere, îi răspunse cu un zîmbet. Sînt sigur că l-am auzit spunînd ceva de felul acesta.

— Mă bucur, domnul Dalmaine este foarte competent în asemenea probleme.

— Iar eu exact opusul

— Ei bine, domnule Egremont, gîndesc într-adevăr că vă ocupaţi cu lucruri pentru care nu sînteţi. nu sînteţi tocmai potrivit.

O spuse cu un aer cît se poate de drăgălaş şi protector, în timp ce-l privi o clipă, apoi, ca de obicei, ochii îi rătăciră prin cameră.

— Domnişoară Tyrrell, replică Egremont cu o seriozitate aproape neprefăcută, spune-mi ce anume *mi* se po-

triveşte întocmai şi o să-mi faci în felul acesta un bine fără de margini.

Paula cumpăni.

— O, sînt o sumedenie de lucruri pe care le faceţi într-adevăr destul de bine. Am văzut că jucaţi frumos crochet. Dar totdeauna mi-am spus : păcat că nu sînteţi preot.

Walter rîse.

— Un predicator autorizat e cam acelaşi lucru.

Amîndoi îşi amintiră pe dată seara aceea de la Ullswater. Paula rămase tăcută ; ochii ei îl fixau pe Dalmaine, care aproape în aceeaşi clipă o privi. Se juca cu evantaiul.

— Ştiaţi că unchiul meu a fost bolnav ? întrebă ea.

— Nu, n-am auzit nimic.

Paula părea surprinsă.

— Nu aveţi veşti de la... de la ei ?

— Primesc foarte rar cîte o scrisoare de la domnul Newthorpe. Dar desigur că n-a fost o boală gravă ?

— Mama a aflat azi-dimineaţă. Nu ştiu despre ce a fost vorba. Nu m-ar mira să vină în curînd la Londra.

La scurt timp după aceea, Egremont îşi schimbă locul şi văzu că Dalmaine se aşează pe locul rămas liber lîngă Paula. S-ar fi zis că cei doi se înţelegeau foarte bine. Era limpede că Paula se străduia să fie fermecătoare ; Dalmaine făcea tot ce-i stătea în putinţă să discute pe un ton glumeţ.

Walter căută să afle mai multe despre domnul Newthorpe, de la doamna Tyrrell. Aceasta părea să se teamă că sănătatea cumnatului fusese în mai mare primejdie decît recunoscuse Annabel în scrisoarea ei.

— Desigur că trebuie să vină să stea în Sud. Iarna de acolo a fost îngrozitor de aspră şi fără doar şi poate că domnul Newthorpe nu e destul de viguros ca să facă faţă unei asemenea încercări. Dumneata eşti în măsură să-l influenţezi. Te rog să mă ajuţi să-i aduc pe amîndoi înapoi în lumea civilizată.

— Mă tem că influenţa mea nu va avea nici un fel de urmări, dacă a dumneavoastră nu dă rezultate. Dar de bună seamă că domnul Newthorpe n-ar trebui să-şi primejduiască sănătatea.

Fratele Paulei, un tînăr în vîrstă de douăzeci şi doi de ani, înclina fără să se sfiască spre plăcerile simţurilor, era înzestrat cu o bună dispoziţie admirabilă, multă pricepere într-ale curselor de cai şi darul petrecerii. Sănătatea lui nu lăsa nimic de dorit, fiindcă asemenea tatălui, avea obiceiul să se bucure de viaţă dar fără să întreacă măsura, iar firea sa robustă îngăduia ca denumirea de „cumpătare" să aibă pentru el un sens larg. La fel ca restul familiei, ştia să se arate binevoitor şi să împace lucrurile ; omul era cinstit şi îl respectai ca pe un splendid exemplar de tînăr mascul crescut cu cheltuieli enorme. Pentru Egremont nutrea oarecare stimă ; Jack recunoştea ca un lucru de la sine înţeles că un bărbat care îndeobşte gîndea îi era superior şi n-avea nimic împotrivă să facă lucrul acesta cunoscut tuturor. În timpce discuta cu el, Egremont aproape înclina să-l invidieze pe Jack Tyrrell. Ce simplă era viaţa cînd aveai bani cu nemiluita, o digestie perfectă şi voie bună în loc de minte !

Cînd puţin înainte de miezul nopţii se înapoie în camera sa, încăperea părea rece şi pustie. Focul fusese lăsat să se stingă ; cărţile din jurul pereţilor arătau mucede : în aer se simţea un miros stătut de tutun. Măsura odaia în sus şi-n jos, şi se gîndea la Annabel, se întreba dacă în curînd avea să vină la Londra, şi tînjea s-o vadă. Iar înainte de culcare îi scrise domnului Newthorpe şi-şi mărturisi îngrijorarea faţă de cele auzite în legătură cu boala sa. Despre el însuşi vorbi puţin ; cele cîteva cuvinte aşternute în goana condeiului, privitoare la cruciada lui din Lambeth, erau destul de searbede.

În acelaşi timp, în salonul familiei Tyrrell, discuţia se ducea în jurul său. Ultimii oaspeţi plecaseră şi de cîteva minute membrii familiei stăteau la taifas.

— Egremont nu prea arată straşnic, zise domnul Tyrrell, care rămăsese în faţa căminului, cu mîinile în buzunare.

— Asta-mi spuneam şi eu, adăugă soţia. Părea necăjit. E jalnic să te gîndeşti că o să cheltuiască o mulţime de bani cu proiectul acesta al bibliotecii.

Domnul Tyrrell scoase cu zgomot nişte sunete nearticulate şi în cele din urmă izbucni în rîs.

— Probabil că se amuză în felul lui.

— Dar la urma urmei, papa, rosti Paula, a cărei pledoarie se întemeia în mare măsură pe metoda contrariilor, trebuie să fie un lucru bun să dai oamenilor cărți să le citească. Aș zice că-i împiedică să se ducă la cîrciumă.

— Nu m-ar mira să fie așa, Paula, răspunse tatăl și o privi cu bunăvoință.

— Și atunci, ce ai împotrivă ?

— N-am nimic împotriva bibliotecii ca atare. Atîta că Egremont nu e omul potrivit pentru lucruri de felul acesta. E de sperat că se va plictisi și va găsi ceva la care să se priceapă mai mult.

— La ce se pricepe ?

— Ei, asta-i problema. Foarte probabil că la nimic. Părerea mea este că nu puțini tineri se află astăzi în aceeași situație. Au cultură, au bani, și nu știu ce dracu să facă nici cu una, nici cu alta. Sînt alt soi decît dumneata, domnule Jack. Nu se mulțumesc să trăiască și să petreacă. Așadar, iau drept bună ideea că menirea lor e să îndrepte lumea.. o trebușoară la îndemîna oricui, ca să aibă de lucru. Observ că fetele încep să se molipsească de aceeași țîcneală. Nu m-ar mira ca Paula să-și bage în cap că va deveni soră de spital sau că-i va vizita la domiciliu pe bolnavii din cartierul Bethnal Green.

— Desigur c-aș face-o, dacă m-aș gîndi că o să mă amuze, zise Paula. Dar de ce nu s-ar ocupa cu ceva asemănător domnul Egremont ? El ia lucrurile în serios ; nu vede în asta numai o distracție.

— Bineînțeles că-și ia rolul în serios și aici e toată prostia. Reformă socială ! Ei aș ! Păi, cine sînt adevărații reformatori ai societății ? Niște inși cărora nu le pasă nici cît negru sub unghie de popor ; adoptă însă idei, fiindcă de pe urma lor realizează venit. Treaba în lumea asta nu-i dusă la bun sfîrșit de idealiști, ci de oameni prevăzători, practici, egoiști. Un mare întreprinzător va face mai mult bine într-o zi decît vor izbuti să facă într-o sută de ani filantropii aceia, care cred că tot ce zboară se mănîncă, — luați laolaltă — tocmai fiindcă socoate

că astfel își asigură un venit. Nicicînd nu s-a dobîndit ceva trainic dacă scopul urmărit n-a fost inspirat de interese personale, egoiste. Uitați-vă la Dalmaine. Cît de mult credeți oare că se sinchisește de muncitorii despre care vorbește întruna ? Dar o să le facă o seamă de înlesniri ; o să ușureze viața multora ; fiindcă e nevoit, în felul acesta se ridică pe el însuși. Aspiră să devină în curînd ministru de Interne și nu m-ar mira dacă va ajunge. Iată cum arată un adevărat reformator al societății, despre care vorbiți voi. Egremont e un amator, un diletant. E de o sută de ori mai virtuos decît Dalmaine, dar Dalmaine va aduce omenirii foloase, pe cînd Egremont dacă nu-i dăunează, e încă bine.

Și se prea poate că în anumite privințe, domnul Tyrrell o brodise întocmai. Foarte mulțumit de micul său discurs, se duse să-și pună un cojocel fără mîneci și să savureze o țigară lîngă căminul din fumoar.

Două zile mai tîrziu, domnul Dalmaine făcu o vizită în casa familiei Tyrrell, înainte de prînz. După ce discută cu doamna Tyrrell, stătu de vorbă între patru ochi cu Paula. Eveniment pe care ea îl menționă în scrisoarea adresată verișoarei Annabel, în cursul săptămînii următoare.

Dragă Bell,

Scrisoarea ta a fost pentru noi o mare ușurare. Firește, e cu neputință să rămîi pentru restul iernii în mijlocul acelor munți ; sper că unchiul se va simți curînd destul de bine ca să vină în Sud. Ideea de a locui un timp la Eastbourne e fără îndoială fericită. Veți putea să stați de vorbă cu doamna Ormonde. E foarte plăcută, deși în general o găsesc puțin cam gravă ; dar în asta îți seamănă, dealtfel. Consider că e mare păcat ca oamenii să-și bată capul cu lucruri ce nu pot decît să-i întristeze.

Am pentru tine o mică veste. S-ar părea, ce-i drept, că o să mă mărit. De fapt am spus da și socot că probabil mă voi ține de cuvînt. Mă voi numi doamna Dalmaine. Îți amintești cum vorbea domnul Egremont și-l făcea în fel și chip pe domnul Dalmaine ? Din clipa aceea

am hotărît că trebuie să fie un om foarte simpatic, şi cînd l-am cunoscut am aflat că nu eram chiar departe de adevăr. Înţelegi, bietul domn Egremont urăşte tot ce e util şi pe toţi cei dotaţi cu spirit practic. Ei bine, eu sînt înzestrată cu spirit practic, după cum ştii, şi e drept, deci, să mă mărit cu un om care-l posedă şi el. Papa are o părere cît se poate de bună despre aptitudinile domnului Dalmaine ; consideră că va face o mare carieră politică. N-ar fi oare încîntător să ai un soţ care să devină într-adevăr prim-ministru sau ceva de felul acesta ?

Ştii, e într-adevăr păcat că domnul Egremont urmează această cale. Va cheltui sume enorme ca să înfiinţeze o bibliotecă în Lambeth. Foarte frumos din partea lui, firește, dar sîntem cu toţii convinşi că face o greşeală. Să-ţi spun care e propriul *meu* punct de vedere ? Domnul Egremont este un idealist şi idealiştii *nu sînt* potriviţi pentru o asemenea treabă, ce nu e o joacă. Adevăraţii reformatori ai societăţii sînt oameni prevăzători, practici, care în adîncul inimii nu se sinchisesc decît de propria lor propăşire. Dacă te vei gîndi, îţi vei spune la rîndul tău că aşa stau lucrurile, sînt sigură de asta. Vezi, deci, că am început să mă preocup de probleme serioase Va fi de mare trebuinţă ca soţia unui politician activ să se gîndească la asemenea treburi. Ce bine ar fi dacă ai putea să-i sugerezi domnului Egremont că a luat-o pe un drum îngrozitor de greşit ! A fost mai deunăzi la noi la cină, nu arată deloc strălucit. Mă tem că face toate acestea numai fiindcă-i spui tu. Aşa e ?

Mă mai aşteaptă cincizeci de scrisori. Sărută-l pe unchiul din partea mea : spune-i să se facă bine cît mai curînd cu putinţă. Mă mir cum locul acela îngrozitor uitat de Dumnezeu şi de oameni, nu v-a ucis pe amîndoi. O să mă bucur tare mult să te revăd, fiindcă ţin într-adevăr la tine, Bell şi ştiu că eşti nemaipomenit de bună şi înţeleaptă. Gîndeşte-te uneori la mine şi nădăjduieşte că voi fi fericită. A ta, cu drag,

Paula Tyrrell.

Capitolul XII

LUMINĂ ŞI UMBRĂ

Era adevărat, pe faţa lui Egremont citeai că nu-i merge tocmai bine. Nu boala, ci o neliniște a spiritului se vădea în cutele de pe frunte şi în privirea care nu mai sclipea la fel de vioaie ca altădată. În ultimele două luni ale anului simţise necontenit nevoie de ajutor, iar ajutorul acela, singurul care i-ar fi fost de folos, nu putea să-l găsească. Nu era vorba doar de o scădere a interesului pentru ţelul pe care-l urmărea. Îşi pregătea prelegerile la fel de temeinic ca pînă atunci, iar în orele de curs nu punea mai puţin suflet decît în primele săptămîni; ba chiar, acum dovedea mai multă vigoare dacă se poate vorbi de aşa ceva, căci, după ce îl cunoscuse mai îndeaproape pe Gilbert Grail, chipul acestui om, aflat totdeauna în faţa sa, îi dădea un necontenit imbold. Avea destule motive să fie descurajat. Mai bine de jumătate dintre ascultătorii săi, care înainte îl urmăreau fără mare tragere de inimă, ajunseseră acum să arate o indiferenţă vădită; vor fi, pesemne, prezenţi pînă la sfîrşitul cursului, dar se părea că nu vor începe din nou să participe la prelegerile sale, după Crăciun.

Trebuia să recunoască — erau cu desăvîrşire lipsiţi de idealism, în afară de Grail, şi dacă nu-i atribuiai cumva lui Bunce sclipiri de înţelegere adevărată. Totuşi, mintea sa se simţea dîrză şi neabătută. Îl descoperise pe Grail, ceea ce îl despăgubea pentru că nu izbutise cu mulţi alţii, iar proiectul bibliotecii rămînea mai departe o perspectivă dătătoare de nădejde. Egremont nu se număra însă printre oamenii cărora altruismul le este de ajuns ca să trăiască; îi venea greu să-şi ducă viaţa lui singuratică, mai greu ca oricînd. În zori îşi lua urîtul de la început; nopţile lungi erau reci şi goale.

Vechea neliniște, despre care credea că a luat sfîrşit odată ce-şi descoperise „datoria lui în viaţă", îl chinuia de-a lungul multor zile cu cerul întunecat. Dacă n-ar fi avut nici un fel de îndatoriri, l-ar fi împins să plece iar la drum. Totuşi, călătoria nu mai însemna un leac ade-

vărat. Nu dorea să vadă alte tărîmuri, ci să-şi întemeieze un cămin în propria lui ţară. Dar nu i se făgăduise nimic. Cu cît stătea mai mult departe de Annabel, cu atît ochii minţii i-o arătau mai puţin limpede ; vedea în asta un semn ce-i spunea că ea însăşi se gîndea arareori la el, — sau deloc. O mai iubea oare ? Credea mai degrabă că în adîncul fiinţei sale zăcea o mare putinţă de a iubi, pe care Annabel, dacă ar fi vrut, ar fi fost în stare să o trezească la viaţă ; ea, mai mult decît oricare altă femeie ce-i ieşise în cale, socotea Egremont. Nu nutrea pentru Annabel o pasiune şi fiindcă îşi dădea seama de lucrul acesta, se simţea adeseori abătut. O pasiune hrănită ca să devină aureola ce încununează viaţa era unul dintre idealurile sale. Nu în felul acesta se aprinsese pentru Annabel ; o, de-ar fi fost aşa !

Această suferinţă ce-l privea numai şi numai pe el nu putea să nu dăuneze muncii sale. Cu o lună înainte de sfîrşitul anului, luă hotărîrea să aleagă o altă temă pentru următorul ciclu de conferinţe. Uită toate motivele temeinice care-l făcuseră să se oprească asupra unui subiect onest, predat în chip simplu, şi nu asupra unei teme de anticipaţie, mai pretenţioasă ; acum se văzu silit să găsească o serie de prelegeri pe tema... ei bine, pe teme generale. Titlul „Gînduri pentru prezent“ i se oferi de la sine şi fu mult prea ispitit să-l folosească. Mintea proletarilor de rînd nu făcuse faţă unui curs de literatură engleză. Prelegerile îi slujiseră să cunoască un mic grup de oameni ; acum va trebui să le vorbească mai curajos, să le dezvăluie personalitatea sa. Nu se gîndise oare întotdeauna la o asemenea dezvăluire ? Da, atunci cînd găsea că elevii săi sînt vrednici de asta. Dar încetineala cu care progresau — dacă se putea vorbi cît de cît despre aşa ceva — îl scotea din fire. O să fie mai pe înţelesul lor. O să le vorbească mai cu tîlc.

După cum vedeţi prea bine, Walter era în primejdie. În ziua de azi e nevoie să ne amintim de profesorii care au căzut în fatala cursă a apostolatului. Oamenii devin bucuros profeţi, atunci cînd au la mîna lor un semen supus morţii, aşa cum sînt ei înşişi. Egremont ar fi putut să vă arate această primejdie la fel de bine ca oricine altul, totuşi, atunci cînd era vorba de sine, o nesocotea

cu bună știință — ceea ce nu e nici o noutate. „Oare nu am într-adevăr ceva de spus ? În mintea mea nu se ridică oare un puhoi de gînduri despre și pentru ziua de azi ? La ce bun sîntem înzestrați cu grai, dacă nu ca să ne dezvăluim sufletul ?“ Și astfel începu să lucreze la prelegerea introductivă și cîteva zile fu liniștit — ba chiar mai mult, trăi din nou clipe de entuziasm. Săptămîna cînd lipsi din oraș, despre care am mai auzit, și-o petrecu din nou în Jersey. În timp ce Marea Mînecii făcea să-i răsune în urechi muzica talazurilor sale muginde, își construi turnurile și parapetele din înaltul cărora să-și desfășoare profeția. Ba mai mult, scrise un poem, și o zi întreagă se întrebă dacă ar fi bine să-l citească ascultătorilor săi, în chip de cuvînt introductiv. Un duh prietenos îi șopti ceva la ureche și-l feri de o nebunie desăvîrșită. Bunul spiriduș nu-l părăsise încă ; vai lui, de avea să-l părăsească vreodată ! Puse poemul într-un plic adresat domnului Newthorpe și primi un răspuns foarte plăcut, așternut, după cum află mai tîrziu, doar cu o zi sau două înainte ca acesta să cadă bolnav. Annabel îi scria : „Versurile au fost nobile și pure ca spuma mării“.

Cînd se întoarse îi trimise un bilet lui Grail, și-l chemă să vină în seara aceea în Great Russell Street, sau dacă locul și timpul îi păreau nepotrivite, să fixeze data pentru o întîlnire care să aibă loc în Walnut Tree Walk. Gilbert primi invitația și pentru prima oară veni la locuința lui Egremont.

Pentru el, Gilbert Grail, lucrurile nu stăteau rău. Se vedea pe chipul omului că lepădase urmele a zece ani de viață vlăguită. Ochii lui negri și adînci priveau plini de înțeles, cu toată căldura bucuriei din suflet ; obrajii păreau să se fi împlinit, fruntea arăta mai netedă. Era o bucurie dintre cele mai curate, mai bărbătești. Aidoma unei corăbii zdrobite, cenușii, viața lui ajunsese la un liman minunat, alcătuit din soare și azur, și mîini harnice se îndeletniceau să-i dea o înfățișare nouă și măreață. Greu izbutea să se gîndească dintr-o dată la toată fericirea lui ; se apropia ziua cînd va fi eliberat de o corvoadă respingătoare și nu era departe clipa care avea să-i unească, mînă în mînă, pe el și pe Thyrza, mintea

sa nu cuprindea împreună amîndouă aceste bucurii. Uneori, cu gîndul la una, aproape că uita de cealaltă.

Acum, dimineața devreme, n-avea decît să fie oricît de întuneric și de frig, norii puteau să se adune pe cerul negru și mohorît, oboseala trupului să facă tot răul de care era în stare, — cele două zile se apropiau. Oare nu era încă tînăr ? Ce înseamnă treizeci și cinci de ani în urma unui om cînd are în față imaginea unei fericiri de nespus, care-i face semn și-l cheamă ? Va trebui să fie dat uitării acel trecut cumplit, otrăvit de la un capăt la altul de duhoarea lumînărilor. Cărți și iar cărți, și timp destul ca să te folosești de ele, și-apoi o vatră, în jurul căreia, harnică, se străduie iubirea — ce poți oare să oferi mai mult unui fiu al omului ?

Gilbert scrisese răspunsul în care spunea că primește invitația, se silise să exprime mulțumiri. Dar vorbele se arătau searbede.

Egremont îl primi cu bucurie în camera sa de lucru. Omul acesta făcuse asupra lui o impresie puternică, ținea la el din ce în ce mai mult. Îl întîmpină așa cum ar fi făcut cu un vechi prieten, pe care ar fi fost nerăbdător să-l vadă sosind.

— Fumezi ? îl întrebă.

Nu. Gilbert nu fuma. De multă vreme banii pe care înainte îi cheltuia pe țigări, îi economisea ca să-și cumpere cărți. Era de ajuns cafeaua de după cină, pe care i-o oferea Egremont. Trecură cîteva clipe pînă cînd Grail putu să vorbească firesc. Pornise cu sfială și neliniște să întreprindă această vizită, iar simplitatea locuinței lui Egremont, care îi ușură povara de pe suflet, îi dădu putința să se gîndească la cele ce voia să spună, astfel că, privindu-l ai fi zis că mintea îi e cu totul într-altă parte.

— Am și început să schițez listele de cărți pe care e limpede că trebuie să le avem, zise Egremont. Am aici un bun catalog general și intenționez să-l citesc atent din scoarță în scoarță.

— Ar fi trebuit să spun mai mult decît am spus în scrisoarea mea, domnule Egremont. Am încercat să vă mulțumesc, dar am simțit că puteam la fel de bine să mă las păgubaș. Nu știu dacă vă închipuiți cumva ce va însemna pentru mine această schimbare. E mai mult

decît dacă mi s-ar fi salvat viaţa, mi se dăruieşte alta, la care n-aş fi îndrăznit niciodată să sper.

— Sînt de-a dreptul bucuros să aflu, răspunse Walter, şi-l privi cu toată blîndeţea de care era în stare. Mă despăgubeşti pentru o uşoară dezamăgire ce o încerc în altă privinţă. Mă tem că prelegerile n-au fost de mare folos.

— Nu cred asta. Socot că nici unul dintre cei care le-au ascultat nu o să le uite. Se prea poate ca rezultatele cele mai bune să se vadă abia după cîtva timp; oamenii or să se mai gîndească la ce-au auzit. Socot că Bunce a cîştigat mult de pe urma lor.

— A, Bunce ! Mi-am pus unele speranţe în el. Fiindcă l-am amintit, consider că e un adversar destul de înverşunat al creştinismului.

— Aşa am auzit. Eu unul nu-l cunosc, nu l-am întîlnit decît la prelegeri. Da, se zice că uneori e aproape turbat de mînie cînd se vorbeşte despre religie.

Egremont povesti istoria cu copilul lui Bunce, fapt pe care-l aflase de la doamna Ormonde. Pe această cale ajunse să vorbească despre ceea ce urmărea cu noul ciclu de prelegeri. Înfăţişă planul conceput de el, şi urmă :

— Iar religia este un subiect despre care doresc să vorbesc cu toată seriozitatea. Consider că pot să formulez cîteva idei care să ajute un om ca Bunce. Are nevoie să i se arate atitudinea unui ins care nu se consideră adeptul vreunei dogme şi totuşi e în mult mai mare măsură prieten decît duşman al creştinismului. Socot că aceasta ar trebui să fie prima prelegere.

Nu terminase încă programul cursului. Ca şi mai înainte, intenţiona să-l trimită acelora al căror nume se afla pe lista lui. Prima prelegere urma să aibă loc la începutul lui februarie.

— O să încerc din nou cu Ackroyd. Poate că de astă dată îl va atrage mai mult.

Gilbert îl privi grav :

— Sînt îngrijorat din cauza lui Ackroyd, răspunse. A avut în ultimul timp necazuri tainice şi încep să mă tem că din pricina asta a apucat-o pe-un drum rău. Nu e el omul care să se lase uşor convins. Doresc să izbutiţi să-l aduceţi la curs.

Egremont se străduia să adopte un ton optimist, dar în taina inimii știa că nu avea acea putere asupra oamenilor care-i abate de pe calea răului și-i scoate la lumină. Singură, dragostea pentru frumos nu se dovedește în stare de lucrul acesta — e nevoie de mai mult. Timp de o clipă meditâ cu neliniște la „Gîndurile" sale pentru prezent.

Începură să vorbească despre acele amănunte din planul de organizare al bibliotecii pe care Egremont le lăsase să fie discutate mai tîrziu.

— De îndată ce localul va fi al meu, spuse, voi pune să se renoveze temeinic casa. Atunci aș vrea să vezi dacă poate să fie adusă vreo schimbare ca să te simți mai bine acolo. Cu siguranță că asta se va întîmpla la sfîrșitul lui aprilie. O să fii liber la acea dată să-ți părăsești îndeletnicirea pe care o ai acum ?

— Pot oricînd. Dar îmi pare bine că am o anumită dată. Atunci o să mă căsătoresc.

Vorbele fuseseră rostite cu o sfială ciudată, care făcu să se aștearnă un zîmbet pe fața ascultătorului. Știrea îl surprinse pe Egremont și-l bucură totodată.

— Asta-i o veste mare, zise. Firește, mă gîndeam că vei locui cu mama dumitale. Așa va fi și mai bine. Viitoarea dumitale soție trebuie, desigur, să cerceteze casa ; fără îndoială că o să judece mai ușor ca dumneata ce îmbunătățiri sînt de trebuință. Cînd vă întoarceți din luna de miere, o să mergem să lucrăm împreună la aranjarea cărților. Va fi grozav ! O să ne zvîrlim brațele în sus, ca Dominic Sampson, și o să strigăm : „Strașnic !" [1]

Se înveseli și își îngădui acea voioșie copilărească, care îl năpădea cînd se afla într-o tovărășie plăcută, ca o frînă menită să pună stavilă tăcerii însingurate ce-l înconjura de obicei.

Lui Gilbert această veselie îi dezvăluia un alt aspect al firii lui Egremont ; el, cumpătat în fericire, răspunse la veselia tînărului cu un surîs plin de înțeles.

Grail amintise doar de faptul că are de gînd să se căsătorească. Rămas singur, Egremont se întrebă îndelung ce fel de femeie ar fi putut să-și aleagă un asemenea om

[1] Referire la *Guy Mannering*, de Walter SCOTT.

ca să-i fie tovarăşă de viaţă. Oare de mult îl bătea gîndul să se căsătorească şi fusese împiedicat de forţa împrejurărilor ? Nu era uşor să-ţi închipui o soţie potrivită pentru Grail. Apărea limpede că trebuie să fie altfel decît acea făptură necumpătată, moliie, pe care o întîlneşti mult prea adesea în căminele muncitorilor. Totuşi, nu s-ar fi zis că găsise pe cineva în măsură să împărtăşească gîndurile şi simţămintele sale. Oare, urmînd pilda multor bărbaţi prevăzători, îşi alesese o femeie bună, liniştită şi modestă, care nu şi-ar fi dorit vreodată altceva decît să-i ţină rînduială în casă şi să se îngrijească să nu ducă lipsă de nimic din ceea ce putea să-i ofere prin destoinicia ei ? Fără îndoială că femeia aceasta trecuse de prima tinereţe ; era de presupus că avea treizeci de ani. Pe faţă îi citeai, pesemne, o bunătate nemeşteşugită, care te făcea să priveşti cu plăcere acest chip ; vocea blîndă slujea o inteligenţă superioară.

Cu cîteva zile înainte de prima prelegere a noului ciclu, Egremont primi o misivă trimisă de la o adresă care îl surprinse. Avea pe plic ştampila poştei din Penrith ; trebuia să fi fost scrisă de Annabel. Trecuse foarte puţin timp de cînd îi scrisese domnului Newthorpe, care nu se simţea încă destul de bine ca să întreprindă călătoria în Sud ; îi răspunsese altcineva, ceea ce putea să însemne că va afla veşti proaste. Şi se dovedi adevărat. Annabel scria :

„Dragă domnule Egremont,

Tatăl meu doreşte să vă răspund la atît de amabila dumneavoastră scrisoare primită săptămîna trecută. A amînat răspunsul, întrucît zi de zi spera să fie în stare să scrie el însuşi. Cu mîhnire vă spun că se simte mai rău decît în cursul lunii trecute. Sînt foarte îngrijorată, am mari necazuri. Doamna Tyrrell doreşte să vină la mine şi cu acelaşi curier îi scriu că m-aş bucura mult dacă ar fi aici. Doctorii noştri spun că nu există nici un temei să ne temem, şi, în ce mă priveşte, sînt mulţumită să-i cred. Dar e un chin să-l văd pe scumpul meu tată doborît de durere. Lumea îmi pare cufundată în beznă iar viaţa o pedeapsă cumplită.

Amîndoi am citit cu cel mai mare interes ceea ce faceţi şi ceea ce nădăjduiţi. Mi-e greu să vă descriu cît

ne-am bucurat de fericirea domnului Grail. Aţi săvîrşit ceva măreţ. Sper că se va dovedi o căsnicie foarte fericită. Cînd vom fi la Eastbourne şi tata se va simţi din nou bine va trebui să venim să vă vedem biblioteca şi bibliotecarul. Nu descurajaţi dacă prelegerile dumneavoastră par să nu dea rezultate imediate. Desigur că o treabă bună va da roade, şi se prea poate că nu veţi şti niciodată cum şi în ce fel.

Familia Tyrrell va avea fără întrerupere veşti despre tata, şi sînt sigură că, la rîndul lor, vă vor înştiinţa bucuroşi. Rămîn, dragă domnule Egremont, a dumneavoastră, sinceră,

Annabel Newthorpe"

Era prima scrisoare pe care o primea de la Annabel. Timp de cîteva zile o păstră la îndemînă şi o parcurse adesea ; apoi fu pusă deoparte cu grijă, şi n-avea să mai fie citită pînă cînd scurgerea anilor îi va fi dat un sens mai trist şi mai tandru.

Capitolul XIII

THYRZA CÎNTĂ DIN NOU

Egremont nutrea temeri că s-ar putea ca omul acela, cu numele de Bower, să-l socoată nerecunoscător. Lui Bower i se adresase şi-i ceruse să-l ajute, cînd pentru prima oară căutase să-şi adune un grup de ascultători şi dacă privim lucrurile în mare, ajutorul acesta fusese de folos. Totuşi Bower nu făcuse faţă unei cunoaşteri mai apropiate. În curînd, Egremont află că e un ins cu o fire de rînd şi de atunci îi venea foarte greu să se poarte în aşa fel încît legătura dintre ei să pară prietenească. Într-o seară, la mijlocul lui februarie, îl chemă pe bărbatul cel trupeş să stea de vorbă cu el după prelegere şi, cu toată bunăvoinţa de care era în stare, îi explică în amănunt planul său cu privire la bibliotecă şi îi spuse pe cine alesese ca bibliotecar. Bower se arăta foarte mulţumit de tot ce auzise şi, ca de obicei, făcu o proastă impresie asupra lui Egremont prin slugărnicia sa. Acesta

din urmă nu fu surprins cînd descoperi că Gilbert Grail nu suflase nimănui o vorbă ; dar acum venise timpul ca treaba asta să fie cunoscută de toată lumea.

De la sala de conferințe, domnul Bower se îndreptă spre un club unde avea obiceiul să se destindă seara ; aici discută despre bibliotecă, și stătu de vorbă cu cunoscuții pe care-i avea la îndemînă. Ajunse acasă chiar după închiderea prăvăliei. Mary se dusese la culcare. Doamna Bower își terminase cina și acum, în timp ce-și sorbea a doua jumătate din obișnuita ei halbă de bere, cugeta. Soțul se zvîrli într-un fotoliu și scoase o exclamație ce vădea un dezgust plin de batjocură.

— Ce s-a mai întîmplat ?

— Ei bine, nu știu cum o să-i spui *tu*, dar *eu* unui numesc asemenea purtare cea mai afurisită treb'șoară făcută pe la spate, una ca asta n-am mai văzut la viața mea. L-a luat de bibliotecar pe omu' acela, Grail. O să stea-n casa din fund, fără chirie ; și cu o leafă grasă, *de asta* poți să fii sigură. Ei, ce zici de toată afacerea ?

— Și pe tine nici măcar n-a deschis gura să te-ntrebe dacă vrei !

— Nici măcar. Cîți s-ar fi găsit care să-l asculte, dacă nu eram eu ? tare-aș vrea să știu. Nu c-aș fi primit slujba ; nu, firește, că nu ; nu-mi convenea un loc de bibliotecar. Era însă de datoria lui să vorbească întîi cu mine. Nu m-am gîndit niciodată că o să-l facă bibliotecar pe vreunul din noi ; dacă ar fi adus un străin, n-aș fi zis că-i mare lucru. Da' să-i dea locu lui Grail, în felu ăsta, pe furiș și pe sub mînă ! Păi mi-ar fi rușine de mine însumi. Grozav am poftă să nu mai calc niciodată pe la conferințele lui.

— Mai bine ar fi să te duci, zise, precaută, doamna Bower. Ar putea să ți-o plătească la uzină. Ar fi-n stare de-o asemenea măgărie, după toate astea.

— O să mă mai gîndesc, răspunse celălalt demn, în timp ce se ridica și-și aduna barba cu mîna.

— Asta-i bună, ei poftim, strigă nevasta, străfulgerată de un gînd. Dacă nici asta nu spune ceva... Ascultă ce zic eu, *ascultă-mă pe mine*, așa a făcut-o Grail pe Thyrza Trent de s-a logodit cu el. Grail trebuie să fi știut ceva, de cîtva timp. Omu' ăsta-i josnic, altfel n-ar fi

atîtat-o niciodată împotriva lui Ackroyd, fiindcă nu-i greu să pricepi ce-a făcut. Trebuie să-i fi spus de casă și de leafă, nici vorbă că da. Mă gîndeam eu că e ceva cam nu știu cum în treaba asta.

Domnul Bower înțelese numaidecît că lucrul era foarte cu putință.

— Și de aceea-și dau asemenea ifose, ea și Lydia, urmă doamna Bower. Foarte frumos din partea lui Mary că se preface cum că habar n-are de vreo schimbare. Sînt încredințată că știe mai mult decît o să spună vreodată și Lydia s-a certat cu ea pentru treaba asta. E destul de ușor de înțeles cum s-au luat la ceartă. Lydia n-a mai fost la capelă de la Crăciun, și știi și tu că era înainte de Crăciun cînd Egremont s-a dus la ei acasă să se vadă cu domnul Grail. Dacă Lydia ar fi fost puțin mai șmecheră ar fi tăcut mormînt față de Mary. Nu mă mir de Thyrza că umblă cu ascunzișuri, niciodată nu m-am dat în vînt după ea. Da' pe Lydia o credeam altfel.

— Nu *cu ele* m-am certat, zise domnul Bower cu mărinimie. Iar o fată trebuie să pîndească un prilej și să se descurce singură cum o știe ea mai bine. Dar Egremont ăsta, ascuns și cu vorba lui mieroasă ! Să-l fi văzut cînd a avut neobrăzarea să-mi spună ce coace ; ai fi zis că și-a pus în gînd să-mi dea o hîrtie de cinci lire.

— O să vezi că o să-l ia pe bătrînul Boddy să stea cu ele.

— Cu atît mai bine. Mult nu mai poate să-și cîștige o pîine și-atunci, tare aș vrea să știu, cine-o să ne plătească pentru el masă și casă ?

Astfel stabilea acea onorabilă pereche legături între cauze închipuite și urmările lor, pe temeiul unor principii inspirate de felul cum erau deprinși să gîndească.

Într-o anumită privință, doamna Bower avea dreptate. Mary și Lydia nu se mai văzuseră din ziua cînd prima triumfase asupra prietenei ei. Lydia trecea mai departe pe la magazin pentru ca să-l vadă pe domnul Boddy, dar vizitele ei aveau loc mai ales la orele cînd Mary era plecată la adunări pentru rugăciune.

Buna Lyddy nu dădea semne că ar suferi cumva ; necazurile ei din zilele acelea de dinaintea Crăciunului fură date uitării, acum cînd se gîndea la marea schimbare ce

avea să se petreacă peste scurt timp în viaţa lor. Hotărîse să aştepte cu bucurie această schimbare ; cu cît îl cunoştea mai bine pe Gilbert, cu atît nutrea pentru el o dragoste mai caldă. Erau făcuţi ca să fie prieteni ; aveau acelaşi caracter de-o cinste desăvîrşită, amîndurora le stăteau în fire aceeaşi duioşie, profundă şi tăcută, acelaşi aspru respect de sine însuşi. Frate şi soră aveau să fie de-aici încolo legaţi prin dragostea ce o purtau aceleiaşi fiinţe, şi fie că timpul urma să aducă bucurie sau durere, acest sentiment nu putea decît să-i unească şi mai strîns.

Se înţeleseră, firește, din capul locului — căsătoria avea să aibă loc îndată ce casa va fi gata ca Gilbert să se poată muta acolo. Thyrza se duse nu o dată în taină şi cercetă din afară locuinţa. Nici vorbă că Lydia avea să vină să locuiască împreună cu ei. La început, Lydia îşi găsi un pretext ca să se împotrivească acestui plan ; zicea că trebuia să aibă o situaţie de sine stătătoare.

— Foarte bine, răspunse Thyrza şi-şi încrucişă braţele în poală, atunci nu mă mai mărit deloc, Lyddy şi ar fi mai bine ca domnul Grail să afle numaidecît.

Urmară rîsete şi se schimbară vorbe duioase.

— Cred că n-ar trebui să-i mai spui „domnul" Grail, zise Lydia.

— Gilbert ? O să fiu nevoită ca timp de cîteva zile să-i spun numele în gînd. E totuşi un nume frumos, nu-i aşa ?

Da, în privinţa aceasta nu încăpea nici o îndoială ; unde avea să locuiască Thyrza, acolo va locui şi Lydia pînă cînd... dar odată ce gîndul ajungea aici, urmau clipe de tristeţe. Doamna Grail era la fel de lămurită asupra pregătirilor în ceea ce-o privea ; avea să păstreze două camere şi va locui mai departe în Walnut Tree Walk. Thyrza socotea că lucrul acesta ar fi o cruzime faţă de bătrîna doamnă, dar doamna Grail se arăta plină de înţelepciune şi era hotărîtă. De fapt, spunea ea, singurătatea n-o va apăsa cîtuşi de puţin ; va veni adesea să-i vadă, şi-i dăduse prin minte că fiul ei, care trăia în Midlands, ar fi bucuros să trimită una din fetele lui să stea cu ea, să zicem, o jumătate de an. Gilbert înţelese că era o hotărîre plină de judecată.

Vremea rămase mohorîtă pînă cînd ultima săptămînă din februarie aduse, în fine, o schimbare bruscă. Un vînt răscolitor, dezlănțuit dinspre răsărit, se năpusti asupra negurilor întunecate, plutitoare la mai mică înălțime, străpunse întunericul și ploaia ce împresurau cerul și timp de o zi întreagă, care vestea primăvara, mînă în înaltul văzduhului nori albi, argintii, călători prin abisurile senine și înghețate ale bolții cerești. Străzile se curățară de noroi ; din streșini încetară să picure lacrimi murdare de funingine ; chiar și prin fundăturile din Lambeth o rază de soare cădea pe geamurile ferestrelor și toate zvonurile vieții răsunau limpede.

Era sîmbătă. Egremont și Grail hotărîseră ca acesta din urmă să o ducă în ziua aceea pe Thyrza să cerceteze casa. La cererea lui Egremont, îngrijitoarea încuviințase posacă, — deși, oricît de generos s-ar fi purtat cu ea, bătrîna cea ciudată rămînea la fel de ursuză, — iar Grail, care spera că surprinderea ce-o va simți Thyrza să fie pentru el o plăcere, nu-i spuse fetei nimic altceva decît că dorește s-o vadă la trei după-amiază.

Surorile nu se înapoiară împreună de la lucru. Lydia avea o treabă cu doamna Isaacs, despre care am mai auzit, și se duse să ia o așa-zisă masă într-o mică ospătărie, unde intra atunci cînd era foarte grăbită. Thyrza, care ieși din atelierul unde lucra la unu jumătate, nu porni de-a dreptul spre Walnut Tree Walk ; soarele și aerul pătrunzător o făceau să simtă bucuria vieții și o ispiti gîndul că ar fi plăcut să vadă cum arăta viitorul ei cămin pe vreme senină. Nu era departe ; ajunse numaidecît în Brook Street și, cu oarecare sfială, intră în coridorul cel îngust, ca să arunce o privire asupra casei și-apoi să fugă. Dar chiar în clipa cînd ajunse la ușa ce dădea în curtea din spatele casei se trezi față în față cu cineva și pricepu numaidecît că e îngrijitoarea descrisă de Gilbert. Bătrîna o țintuia cu privirea. Thyrza era aproape înspăimîntată, totuși, într-o secundă își regăsi glasul.

— Vă rog, spuse, — nu vedea cum altfel ar fi putut să lămurească de ce intrase nepoftită — e cineva în școală ?

Bătrîna o scrută cu răceală.

— Nu, nu-i, răspunse. Dumneata eşti aia care-o să stai aici ?

Pentru Thyrza vorbele acestea păreau să fie vrăjite.

— Da, eu sînt, lăsă să-i scape de pe buze.

— Foarte bine. Poţi să intri şi să te uiţi. Ce adicătelea aş avea de-ascuns ?

Thyrza era uimită şi puţin speriată. Totuşi dorea din adîncul inimii să vadă cum arăta casa pe dinăuntru. Bătrîna se întoarse şi ea o urmă.

— N-am la ce să mă tîrăsc după dumneata prin ca.. spuse îngrijitoarea cînd ajunseră în pragul uşii. Am eu altele de făcut, nu-mi văd capu de treburi.

— Pot deci să mă uit prin odăi ?

— N-am spus că da ? Ce atîta vorbă !

Thyrza şovăia. Dar fiindcă bătrîna începuse să bată un preş de şters picioarele, hotărî să meargă cu îndrăzneală mai departe. Trase cu ochiul prin toate încăperile acelea triste şi întunecate apoi se întoarse la uşă.

— Nu vrei să vezi clasele ? întrebă bătrîna. Ia-o pe coridoru ăsta şi păzea la scările din capăt.

De astă dată, Thyrza cuteză mai mult. Înfăţişarea casei nu o descurajase căci ştia că locuinţa va fi renovată temeinic şi mobilată şi înclina să-i placă tot ce vedea. Avea să fie căminul ei — al ei şi al Lydiei. Prestanţa pe care o dă faptul de-a locui într-o casă întreagă va răscumpăra multe neajunsuri mărunte. Îi mulţumi bătrînei fiindcă o îndrumase, străbătu coridorul întunecos şi ajunse în sala mare de clasă. Încăperea asta o să fie umplută cu cărţi ! Cîteva clipe privi hărţile şi ilustraţiile ; deşi ziua era atît de luminoasă, aici domnea în mare parte frigul şi întunericul dintotdeauna. Gilbert îi vorbise despre camerele de la etaj şi se gîndi că ar putea să le vadă şi pe acestea şi astfel să cunoască mai temeinic clădirea. La primul palier al scării dădu de o fereastră prin care pătrundea un val strălucitor de lumină ; razele soarelui o bucurară. Era plăcut că bătrîna rămăsese în urmă ; ideea că e cu totul singură precum şi strălucirea aceea neaşteptată o îmboldiră să dea glas fericirii ei şi în timp ce mergea mai departe, cînta suav în surdină, un cîntec fără cuvinte, muzica pură a inimii.

Egremont se găsea din întîmplare într-una din cele două camere de la etaj, unde urcase ca să facă anumite măsurători. Nerăbdător să ducă la bun sfîrşit planurile, în toate amănuntele, hotărîse să vină aici pentru o jumătate de oră, în aceeaşi zi care fusese destinată vizitei lui Grail. Deşi curios să o vadă pe femeia cu care Grail era gata să se căsătorească, — pînă acum nu ştia nimic despre ea, nu-i cunoştea decît numele, aflat într-o împrejurare oarecare, delicateţea îl împiedica să se folosească de prilejul ce-avea să i-l ofere această după-amiază ; cei doi urmau să sosească la ora trei, iar pînă atunci el îşi va fi terminat de mult măsurătorile şi va fi plecat. Şi-acum îşi făcea ultimele însemnări, cînd o voce melodioasă cum nu mai auzise niciodată îl făcu să se oprească şi să asculte. Cîntăreaţa se apropia ; vocea ei răsună puţin mai tare, deşi tot în surdină, precum glasul cuiva care cîntă fără să-şi dea prea bine seama de ceea ce face. Urechea lui prinse zgomot de paşi uşori şi-apoi uşa fu împinsă şi se deschise. Mîna sa se lăsă în jos. Întocmai un asemenea chip îşi dorise el pentru fiinţa înzestrată cu o voce atît de fermecătoare. Rochia tinerei îi destăinui situaţia ei socială ; cu atît mai mult fu uimit de trăsăturile feţei, care i se păreau de o gingăşie desăvîrşită — ba chiar de-o frumuseţe ce-l mişcă cum nu se întîmplase niciodată pînă atunci. Thyrza rămase pe loc, cuprinsă de nelinişte. Murmurul cîntului i se stinse numaidecît de pe buze şi o clipă se uită drept în ochii lui care erau aţintiţi cu uimire asupra ei. Apoi privi în jos ; obrajii, care păliseră, îşi recăpătară cu prisosinţă culoarea. Se întoarse gata să se retragă.

Dar Egremont făcu în grabă cîţiva paşi şi rosti primele vorbe ce-i veniră în minte :

— Vă rog, n-am să vă stinghereşc. Plec chiar acum... în clipa aceasta.

Cîntul fetei îi spunea că nu venea aici prima oară. Din nou Thyrza îşi încrucişă privirea cu a lui. Ghici cine trebuia să fie. Stătea în faţa ei, iar blîndeţea înscrisă pe chipul său o făcu să dea glas celor ce gîndea :

— Sînteţi domnul Egremont, domnule ?

Şi-apoi fu izbită de îndrăzneala pe care-o dovedise ; nu văzu zîmbetul care însoţi răspunsul.

— Da, așa mă numesc.

— Eu sînt domnișoara Trent. Poate că... poate că domnul Grail v-a spus...

Ființa aceasta e domnișoara Trent ? Soția lui Gilbert Grail ? Era atît de uluit încît greu putu să-i dea numaidecît o mînă de ajutor, ca să-i ușureze situația.

— A, atunci ne cunoaștem de-acum, cel puțin după nume. Ați venit să vedeți clădirea. Domnul Grail e jos ?

— Nu. Am intrat singură. Îmi spuneam că mi-ar plăcea să văd...

— Firește. Ați văzut casa ?

Se cam mira că a venit singură, dar presupunea că Gilbert a fost reținut de niște treburi.

— Da, domnule.

— Mă tem că nu vă spune mare lucru. Dar sînt sigur că puteți face mult ca să-i aduceți îmbunătățiri.

— O găsesc foarte plăcută, zise Thyrza, nicidecum din dorința de a fi politicoasă, ci fiindcă așa gîndea într-adevăr.

— De îndată ce-mi va fi predată liberă, o să fac tot ce-mi stă în putință ca să arate astfel. Aceste două camere, adăugă, fără să se grăbească să-și ia rămas-bun pe loc, o să le folosim pentru conferințe. Ați fost în cea de-a treia ?

O conduse, și între timp își luă pălăria de pe catedră. Thyrza începea să-și biruie timiditatea. Tot ce auzise cîndva despre Egremont o făcea să se aștepte la o fire plină de blîndețe, un om cu purtări alese, vesel și prietenos ; încă de pe-acum socotea că prea puține se spuseseră spre lauda sa. Imaginația îi era absorbită de zîmbetul lui surprinzător ; își dorea să privească la nesfîrșit acest chip, de dragul de a-l urmări cum se schimbă. Într-adevăr, la fel ca propriile-i trăsături, figura îi era foarte mobilă iar acum, diferitele simțăminte ce se trezeau la viață în sufletul lui, îi însuflețeau privirea. Thyrza se ținea ceva mai departe de el și-l asculta cu cel mai viu interes. Cînd se opri o clipă, după ce-i vorbise despre numărul cărților cu care hotărîse ca biblioteca să-și deschidă porțile, Thyrza zise :

— Domnul Grail abia așteaptă. Sînt sigură că nimic n-ar fi putut să-l facă mai fericit.

O sinceră uitare de sine răzbea din aceste cuvinte, şi Egremont fu mulţumit. Răspunse :

— Mă bucur foarte mult. Ştiu că între cărţi se va simţi ca acasă. Dumitale îţi place să citeşti ?

— Da, domnule. Domnul Grail îmi împrumută cărţi şi-mi desluşeşte ce nu înţeleg.

— Desigur că o să ai o mulţime de timp pentru lectură.

— Da, domnule. N-o să mă mai duc la lucru. Dar, firește, va trebui să am grijă de casă.

Egremont aruncă o privire spre ferestre şi şopti ceva prin care-i încuviinţa spusele. Thyrza se trase mai spre uşă.

— O să plec, am văzut totul.

— Plec şi eu.

Pe scări, Thyrza păşi înaintea lui. Egremont urmări mîna ei fără mănuşă care atingea mereu alt loc de-a lungul balustradei, privi fără să piardă o clipă din ochi capul uşor aplecat, cu coada lungă, aurie, şi panglica albastră. La cotitură, înainte de etajul inferior, îi întrezări profilul şi-şi dădu seama că nu-i va uita uşor perfecţiunea. La capătul scării o întrebă :

— Doriţi să treceţi prin casă ? Dacă nu, uşa aceasta e deschisă.

— Mă duc pe aici, domnule. Şi-şi ridică faţa.

— La revedere, domnişoară Trent, zise el, şi-i dădu mîna.

— La revedere, domnule.

Şi-apoi Egremont deschise uşa ca ea să poată să treacă. După ce rămase cîteva clipe în vestibul, se duse să stea de vorbă cu îngrijitoarea.

Thyrza luă drumul spre casă, fără să privească nici în dreapta, nici în stînga. Pe amîndoi obrajii îi apăruse cîte o pată de roşeaţă care nu voia să dispară. Ajunse în camera de sus şi se aşeză fără să se dezbrace. Ar fi trebuit să-şi pregătească masa de prînz, dar nici nu se gîndea la aşa ceva şi în cele din urmă tresări cînd auzi un orologiu care bătea ora trei.

Coborî în fugă spre apartamentul familiei Grail. Gilbert şi mama sa tocmai îşi terminaseră prînzul. Mama stătu o clipă la taifas apoi ieşi.

— Vreau să mergi undeva cu mine, zise Gilbert.

— Da, sînt gata ; dar...

— Dar ?

— Am să-ţi spun ceva, Gilbert. Mă întreb dacă o să te superi.

— Cînd am mai fost eu supărat, Thyrza ?

— Nu, dar nu sînt sigură că trebuia să fac ceea ce-am făcut. Pe cînd veneam de la lucru, mi-am zis că aş trece pe la casă. Iar după ce am ajuns m-am gîndit să intru o clipă pe coridor să arunc o privire. Şi bătrîna aceea m-a văzut şi m-a întrebat dacă eu sînt aia care-o să locuiască acolo. De *unde* ştia ?

Gilbert rîse.

— N-aş putea spune.

— Dar asta nu-i tot. Mi-a zis că dacă vreau, am voie să intru să mă uit, şi m-am gîndit că da, aş vrea — am făcut rău ?

Văzu pe faţa lui o umbră de dezamăgire. Dar Gilbert răspunse :

— Deloc. Ai trecut prin toate încăperile ?

— Da. Şi încă ceva. M-am dus în clasele acelea de sus, fără să-mi treacă prin minte că e cineva acolo, fiindcă bătrîna spunea că nu e... Dar era... şi era domnul Egremont.

— Adevărat ? I-ai spus cine eşti ?

— I-am spus, Gilbert.

Grail rîse din nou, şi în ochii săi se citea mîndrie.

— Ei bine, nu-i nimic grozav pînă acum. Şi ţi-a vorbit frumos ?

— Da, foarte frumos. Şi cînd am plecat mi-a dat mîna.

— E foarte ciudat că s-a nimerit să te duci chiar astăzi. Tocmai acolo aveam de gînd să mergem în după-amiaza asta. Sînt oarecum dezamăgit.

— Îmi pare foarte rău. N-aş putea să merg din nou, cu tine ? De data asta o să fim singuri. Domnul Egremont spunea că pleacă numaidecît.

— N-o să te obosească ?

— O, aş vrea să mai merg ! M-am hotărît în ce cameră o să stea Lydia. Mă întreb dacă ai să fii de aceeaşi părere.

— Atunci, hai !

Capitolul XIV

NEGURI

Paula Tyrrell se căsători de Paşte. Graba aceasta fusese dictată de interes — cu alte cuvinte, Paula hotărîse să înceapă sezonul monden ca doamna Dalmaine şi într-o casă proprie. Domnul Dalmaine atrăsese atenţia asupra avantajului de a folosi vacanţa de Paşte. Cum timpul scurt nu prea îngăduia alegerea şi pregătirea unei locuinţe menite să slujească vreme îndelungată, rămase hotărît să se închirieze o casă în Kensington, pe care nişte prieteni ai familiei Tyrrell doreau să o dea în acel an.

Annabel nu luă parte la căsătorie. Domnul Newthorpe nu se simţise în stare să plece din Ullswater decît în cea de a doua săptămînă a lunii martie, iar Annabel nu avea poftă să-l lase singur, imediat după ce se stabiliseră la Eastbourne, pentru ca ea să se ducă la nuntă. Ba ar fi dorit mai degrabă să nu se ducă, chiar dacă împrejurările i-ar fi îngăduit.

Tatăl ei fusese greu bolnav. Suferea de o boală organică, ceea ce se numeşte în chip nedesluşit surmenaj nervos ; era cît se poate de limpede că, de acum încolo, domnul Newthorpe va trebui să se bizuie pe o activitate foarte cumpătată, fie ea intelectuală, sau fizică. El însuşi nu era cu totul nepregătit pentru această prăbuşire ; o acceptă cu pesimism şi plin de blîndeţe. Aşa îi fusese menit, ca viaţa lui să nu ducă la nimic — nimic, dacă ţineai seama de năzuinţele sale din tinereţe. Şi totuşi, o avea pe Annabel, iar ea îi amintea de pasiunea vieţii sale. În timp ce zăcea cufundat în tăcere, de-a lungul zilelor cînd primăvara se lupta să învingă iarna, învăţă supunerea în faţa soartei ; la urma urmei, se număra printre acei oameni care sînt mai fericiţi decît alţii, fiindcă putea să retrăiască acele cîteva zile de mare bucurie din trecut, şi să privească spre viitor fără să simtă o teamă nedemnă.

Îşi dădea seama că nu se va mai întoarce vreodată la Ullster, totuşi nu-i spuse lucrul acesta lui Annabel. Doamna Ormonde le pregătise o casă nu departe de a ei

şi aici cei doi aveau să locuiască cel puţin în timpul verii; după aceea, împrejurările vor hotărî totul.

Tatăl şi fiica îşi întrerupseră călătoria pentru cîteva zile şi se opriră la Londra, unde stătură împreună cu rudele lor. În acel răstimp, Paula se purtă foarte frumos. Pe cînd era la Ullswater, se înfiripase o anumită dragoste între ea şi domnul Newthorpe şi această întîlnire, care avea loc într-o situaţie ce suferise o schimbare atît de tristă, îi trezea la viaţă cele mai nobile simţăminte. Totuşi, cu verişoara ei, era reţinută; felul cum se purta nu dovedea acea duioşie şi admiraţie nemărturisită ce inspirase scrisoarea pe care o ştim. Annabel se aşteptase la mai mult. Tocmai în acele zile, tînjea după iubire şi înţelegere, iar altă prietenă, în afară de Paula, nu avea. Dar Paula vorbea tot timpul numai despre domnul Dalmaine şi, ceea ce era mai caraghios ca orice, despre politică. Fu bucuroasă cînd în cele din urmă ajunseră la casa cea liniştită de pe malul mării, bucuroasă să fie lîngă doamna Ormonde.

Felul în care îşi petrecuse Annabel copilăria se îmbinase în chip fericit cu înclinaţiile moştenite ale firii ei. Dacă tatăl ar fi fost liber să aleagă, ar fi plănuit într-alt chip educaţia fiicei, dar, pare-se că o educaţie altfel gîndită i-ar fi adus mai puţine foloase decît cele trase de pe urma compromisului ce existase între părinţi. Deşi la moartea mamei aştepta încă să fie recunoscută oficial ca o tînără ce făcea parte din înalta societate, fiindcă pe-atunci nu avea decît şaisprezece ani, era totuşi mai coaptă la minte decît cele mai multe domnişoare, care în iarna aceea fuseseră duse în lume, ca să fie trecute în revistă şi să se desăvîrşească în măiestriile lumii civilizate. De la mamă învăţase — fără ocolişuri sau mijlocit — o seamă de lucruri despre lumea aceea mică ce socoteşte că universul se învîrteşte ca un satelit în jurul ei; de la tată, moştenise dragostea pentru ştiinţă şi respectul adînc cu care privea un mod de viaţă întemeiat pe calităţi morale superioare. Firea ei se caracteriza printr-un echilibru fericit; părea să-şi însuşească firesc, atît cît se cuvenea, impresiile pe care le primea din afară; avea gusturile unei fiinţe înzestrate cu imaginaţie, înclina spre voioşie, dar lucrurile grave o

tulburau. Se desfăta cu cărțile, însă nu le îngăduia niciodată s-o abată de la exercițiile fizice ; cunoștea fericirea de-a fi singur, și totuși găsea tovărășia altora binevenită ; uneori discuta serios cu cei mai vîrstnici și mai înțelepți ca ea, iar alteori era gata să fie tovarășa de joacă a unor fete zglobii, care se prăpădeau de rîs. Oameni cărora le era cu neputință să țină unul la altul o îndrăgeau, iar la rîndul ei, cu o privire pătrunzătoare în sufletul celorlalți, părea să descopere, ce aveau puternic și frumos firile cele mai deosebite. Această înțelegere mărinimoasă o ajuta de asemenea să dobîndească o cunoaștere de sine la care cele mai multe femei nu ajung niciodată ; de obicei își cerceta propria-i ființă și se compara cu alții și astfel își cultiva în același timp gîndirea și sentimentele.

Pentru ea, perioada unor studii serioase începu doar atunci cînd viața de la Londra fu înlocuită cu singurătatea munților. Din clipa aceea, nimic nu mai stăvili înrîurirea tatălui, iar Annabel atinsese tocmai vîrsta cînd putea să tragă toate învățămintele de pe urma acestei influențe. Crescută între un salon strălucitor și o bibliotecă bine înzestrată, fusese ferită de cele două primejdii ce le pîndesc mai degrabă ca oricare altele pe tinerele englezoaice, fiice ale claselor libere din naștere de griji materiale : scăpă de puritanism și totuși, în egală măsură, fu ținută departe de o ușuratică deșertăciune lumească. Era însă bine ca dreapta cumpănă, care deocamdată fusese păstrată de minune, să nu fie supusă primejdiilor vieții ce-o aștepta pe ea, dacă împrejurările rămîneau neschimbate. Avea să fie o femeie frumoasă, de lucrul acesta își dădea seama ; se putea ca înclinația ce-o simțea pentru viața socială, pe care societatea avea s-o sporească în chip dăunător, să cîntărească mai greu decît aspirațiile spirituale. Dar anii petrecuți în apropiere de Ullswater dăduseră tărie feminității ei. Se pleca plină de ardoare peste cărți. Zguduită de necazuri, fu silită să cugete asupra unor probleme, pe care înainte, fie că nu le înțelegea limpede, fie că le rezolva copilărește, în lumina legendei. Mintea îi era coaptă pentru acele procese ale gîndirii moderne pe care educația ce o primise pînă atunci le lăsase doar să se înțeleagă de la sine.

Pentru domnul Newthorpe, Annabel era o tovarășă de neprețuit. Cu prisosul ei de tinerețe, răsplătea generos grija tatălui care-i călăuzise gîndurile. Delicatețea fiicei atît de iubitoare îi ușura acestuia multe ore pe care altfel le-ar fi pierdut într-o stearpă melancolie : atunci cînd se vădeau unele semne — și Annabel învățase să le deosebească — ce-i dădeau de știre că era nevoie ca tatăl să fie scos din propriile sale gînduri, se afla întotdeauna lîngă el cu vorba-i plină de duh și minunata ei înțelegere. De n-ar fi fost ea, domnul Newthorpe și-ar fi încordat arareori puterile ca să rătăcească departe de casă, dar Annabel putea oricînd să-l facă să străbată munți și văi, sub pretextul că e obosită și are nevoie de recreație. Între cei doi exista acea legătură rareori întîlnită între tată și fiică ; o camaraderie de studiu îi făcea să se simtă tovarăși spirituali și respectul pe care fiecare din ei îl nutrea pentru posibilitățile intelectuale ale celuilalt sporea iubirea lor firească. Despre ce nu discutau oare ! Începînd cu arheologia clasică și terminînd cu teoriile de ultimă oră din artă și știință, discuția lor îmbrățișa amănunțit, într-o zi sau alta, cîte ceva din toate acestea.

Și totuși, exista o stavilă, impusă de un sentiment nobil. Domnul Newthorpe nu încerca niciodată să treacă peste hotarul sfînt ce desparte domeniul tatălui de acela al mamei. Inima fetei ascundea multe taine pe care ar fi vrut să le pătrundă ; totuși, nu putea pînă cînd ea însăși ar fi ținut să i le dezvăluie. De pildă, nu vorbeau foarte adesea despre Egremont. Cînd sosea cîte o scrisoare de la el, domnul Newthorpe i-o dădea totdeauna să o citească ; în alte împrejurări, însă, aceasta era o temă de care se atingea numai dacă ea deschidea discuția. După plecarea lui Egremont, stătuseră de vorbă o singură dată, cînd Annabel povestise ce se petrecuse ; merse atît de departe încît îi mărturisi că este puțin supărată din pricina verișoarei ei.

— Cred că în ceea ce-o privește pe Paula, trebuie să judeci filozofic, răspunse tatăl. Firește, nu cunosc deloc amănuntele dar, — și zîmbi fără răutate — socot că

pe copilă o cunosc destul de bine. Nu te neliniști. Am încredere în Egremont.

— Într-adevăr, încerc același sentiment, tată, zise Annabel, dar atît.

— Atunci înlătură cu totul temerea. Bineînțeles că nu vreau să te pierd.

Mai mult decît atît nu-și spuseră. De atunci amîndoi vorbeau în chip firesc despre Egremont — dacă li se întîmpla să vorbească. Annabel vădea un interes sincer pentru tot ce-l privea dar, după cîte putea să-și dea seama domnul Newthorpe, sentimentele ei se mărgineau la acest interes prietenesc. Lunile treceau, iar el nu băga de seamă vreo schimbare. În viața de fiece zi, Annabel vădea aceeași voioșie și necontenită sîrguință ca întotdeauna ; nimic nu trăda o tulburare a gîndurilor. Dacă tatăl intra întîmplător în camera ei de studii, o găsea aplecată peste cărți, cu fața-i frumoasă cufundată într-o calmă străduanie.

Cînd apărură primele simptome grave, ale bolii părintelui, pentru Annabel se deschise un nou capitol al vieții. Venise vremea ca pentru un timp să lase deoparte cărțile ; în acest moment hotărîtor, ursita i se voia întregită cu noi încercări. Obiceiurile unei persoane studioase nu se împacă numaidecît cu acele împrejurări care-ți cer să fii de folos altuia și să te arăți rezistent, iar atunci cînd ființa ei iubitoare, năucită de teamă își reveni de pe urma încordării, Annabel cunoscu, timp de cîteva zile, cumplita slăbiciune a deznădejdii ; chemată să-și părăsească învățătura ca să înfrunte toate suferințele din camera unui bolnav, nervii ei pur și simplu nu se dovediră destul de tari. La cea de-a doua cădere a tatălui, avu puterea să facă față cu mai multă fermitate celor ce se cereau de la ea. Dar încercarea prin care trecea era aspră. Alături de bolnav putea să rămînă senină, iar suferindul să simtă că e o binecuvîntare să o aibă alături, așa cum fusese întotdeauna. Dar cînd rămînea singură, nu-l mai păsa de cărți, nici de frumusețea locurilor din preajma casei. Vă amintiți acele rînduri din scrisoarea către Egremont : „Lumea îmi pare cufundată în beznă, iar viața o pedeapsă îngrozitoare". Pe această temă ar fi

putut să dezvăluie multe unei ființe față de care nu păstrase nici o taină.

Într-o zi, în timp ce domnul Newthorpe se întrema din nou, sosi o scrisoare de la doamna Tyrrell care îi înștiința asupra datei cînd avea să aibă loc căsătoria Paulei. Tatăl îi înmînă scrisoarea. Puțin mai tîrziu, stăteau tot împreună și atunci, domnul Newthorpe, care avea iarăși poftă de glumă, zise :

— Mă întreb, care vor fi legăturile dintre Egremont și noua familie ?

— Presupun, răspunse Annabel, că legăturile sale cu domnul Dalmaine vor fi dintre cele mai reci.

Tatăl tăcu o clipă, apoi zise :

— Sînt bucuros de această căsătorie.

Annabel nu răspunse.

— Dovedește, urmă domnul Newthorpe, că bine am făcut noi doi atunci cînd n-am dat mare importanță unei anumite întîmplări.

Annabel schimbă vorba. Nutrea gînduri bizare în legătură cu acest subiect. Scrisoarea Paulei, prima care le vestise logodna, amintea de Egremont într-un chip ciudat ; faptul că Paula se pregătea să se căsătorească cu omul pentru care Egremont își exprimase o asemenea antipatie putea să fie considerat cel puțin o întîmplare neobișnuită.

Tatăl nu spusese altceva, dar pentru Annabel se ivise de astă dată o nouă grijă care nutrea trista ei stare sufletească. Simțea că vorbele : „Sînt bucuros de această căsătorie" o priveau pe ea însăși. Ele însemnau că tatăl se bucura că a fost astfel înlăturată o situație care era, poate, o piedică între Egremont și ea. Iar în aceste săptămîni nesfîrșite, cînd trăise chinuită de privelișteа suferinței, ajunsese să nu-și dorească nimic mai mult decît să aducă mîngîiere bolnavului. Idealul ei de viață tihnită fusese spulberat ; lucrurile care îi folosiseră mai înainte păreau acum prea șubrede ca să te bizui pe ele. În afară de mîna iubirii, ce altă călăuză puteai să găsești într-o lume atît de întunecată ?

Nimic nu știrbea simpatia ei intelectuală pentru Egremont, iar gîndul de a deveni soția lui nu-i trezea nici

un fel de amintiri dureroase ; dar era oare în stare să se convingă pe sine însăşi să renunţe la acel ideal al iubirii, care crescuse odată cu propria-i fiinţă ? Trebuia oare să piardă nădejdea că va cunoaşte cîndva o mare pasiune şi să accepte mîna unui bărbat pe care-l plăcea şi îl respecta, dar numai atît ? Hotărîrea în această problemă îi aparţinea, deoarece, atunci cînd aveau să se întîlnească din nou, s-ar putea ca Walter să caute iarăşi să-i cîştige dragostea. Idealismul moştenit de la tatăl ei nu-i îngăduia totuşi să considere că viaţa constă într-un compromis pe care femeile ştiu să-l traducă în fapt cu mare măiestrie, deşi pînă la urmă, partea cea mai nobilă a fiinţei lor se răzvrăteşte. Şi totuşi, cine era ea, pentru ca viaţa să-i hărăzească o binecuvîntare cum nu-i alta ?

La Londra, în casa familiei Tyrrell, unde locuia, îi era teamă ca nu cumva Egremont să-i viziteze. În prima seară, doamna Tyrrell vorbi mult despre el şi se plînse că se ţine atît de departe de prietenii săi. Dar nu veni.

La Eastbourne, domnul Newthorpe începu să se simtă mai bine. Chiar şi după o săptămînă schimbarea era foarte vădită. S-ar fi zis că a luat hotărîrea ca prin puterea voinţei viaţa să reintre pe vechiul făgaş. Stătea de vorbă cu doamna Ormonde despre Annabel şi fără îndoială că discuţiile acestea îi dădeau imbold spre noi strădanii ; acum cînd momentul cel mai greu al bolii trecuse şi se simţea uşurat, putea să-şi dea seama că fata nu e cea dintotdeauna.

În ziua cînd avu loc căsătoria Paulei, îi spuse printre altele :

— Mătuşa ta ţine foarte mult să stai cu ea o parte a sezonului. Ce părere ai ? Ai vrea să te duci în mai ?

Annabel nu răspunse pe loc la această propunere.

— Sînt de părere că ai nevoie de o asemenea schimbare, urmă tatăl. Ultimele trei luni nu ţi-au priit. Pînă-ntr-o lună sper să fiu destul de bine.

— O să mă mai gîndesc. Şi discuţia se opri aici.

Oraşul o atrăgea în taină. Atmosfera casei locuite de familia Tyrrell o ispitise într-un anumit fel. Cu toate că nu întîlnise acolo decît una sau două dintre vechile cunoştinţe, sufrageria, salonul îi treziră viu în minte amintirile trecutului. Avea în vine destul sînge de-al

mamei pentru ca viața spectaculoasă a societății mondene să nu-i displacă, iar acum, cînd împrejurările erau prielnice, se trezea la viață acea trăsătură a firii ei pe care am amintit-o atunci cînd vorbeam despre perioada cînd Annabel încetase să mai fie copilă. E un lucru ce-l poate observa oricine că, după ce au dovedit un timp multă seriozitate pe tărîmul învățăturii, tinerii se arată foarte dornici de fapte și desfătări. Liniștea domnea iarăși în jur, dar Annabel nu se mai simțea înclinată spre studiu. Și astfel, cu toate că după stabilirea lor la Eastbourne părea să răsufle ușurată, descoperi că prin aceasta nu se înfăptuise tot ceea ce sperase ea. Tatăl începu să se ocupe din nou de cărțile sale, deși nesistematic și fără tragere de inimă. Annabel nu era în stare nici măcar de-atît. Își petrecea o parte a zilei cu doamna Ormonde ; adesea se plimba singură pe mal ; arareori lua o carte în mînă.

Cu două sau trei zile înainte de sfîrșitul lui martie, domnul Newthorpe vorbi despre Egremont.

— Aș vrea să-l văd. Pot să-l invit să vină să-și petreacă o zi împreună cu noi, Annabel ?

— Neapărat tată. Doamna Ormonde a primit ieri veşti de la el. Acum cîteva zile și-a luat în primire clădirea bibliotecii.

— Atunci o să-i scriu.

Discuția avu loc luni. Miercuri dimineața, Egremont sosi. În cele nouă luni care trecuseră de la ultima lor întîlnire, fiecare dintre cei trei cunoscuse schimbări însemnate. Cînd Egremont intră în camera unde tatăl și fiica îl așteptau, îl izbi mai întîi de toate fața ofilită și îmbătrînită a domnului Newthorpe, apoi fu surprins de Annabel, pe care o găsea diferită, într-un fel ce-l tulbura de asemenea. Gîndi că e mai puțin frumoasă decît înainte. Lipsit de vreun portret care să-i vină în ajutor, uneori nu izbutea vreme îndelungată să-i vadă într-adevăr chipul cu ochii minții — și de aici izvora una din dureroasele lui confruntări cu sine însuși. Iar dacă fața ei îi apărea pe neașteptate, așa cum o figură îți apare adesea, arătă la fel ca în timpul cînd se întorcea împreună cu el de la malul lacului, cînd afirmase că ploaia are un gust dulce. Acest crîmpei de aducere aminte necăutată cu tot dina-

dinsul, lumină aruncată asupra unor momente de pasiune din trecut, nu e oare tot ce viaţa are mai bun ? — mai bun decît bucuria clipei de faţă, care întotdeauna ascunde în miezul ei dezamăgirea ; mai bun, mult mai bun decît speranţa, căci flacăra acesteia nu încălzeşte fără să mistuie. Annabel, aşa cum o cunoscuse în acea scurtă viziune, era neasemuit de frumoasă. Frumoasă era încă, dar se părea că un alt fel de farmec stătea acum între ea şi admiraţia pe care i-o purta ; se simţi în stare s-o privească fără emoţie. Călătoria de la Londra pînă aici fusese o necontenită aşteptare, străbătută de chinul îndoielilor. Acum, cînd se va afla în faţa lui, îl va cuceri oare într-un fel măreţ, îi va deveni stăpîna inimii, va preschimba fidelitatea sa intelectuală într-o dorinţă înflăcărată ? O privea dar nu se simţea mişcat.

Totuşi, Annabel nu era atît de calmă pe cît ar fi vrut. Numai printr-o sforţare a voinţei izbuti să răspundă la salutul lui fără să trădeze altceva decît o plăcere prietenească. Faptul o supăra, fiindcă doar cu o oră înainte îşi spunea că sosirea lui nu o va tulbura în nici un chip. O oră mai tîrziu, cînd îşi lăsă tatăl împreună cu musafirul şi urcă în camera ei, primul simţămînt pe care trebui să şi-l mărturisească fu dezamăgirea. Egremont se schimbase şi, gîndea ea, nu era o schimbare în bine. Pierduse ceva — poate prospeţimea cu care tindea la îndeplinirea scopului său, în ciuda lipsei de experienţă, prospeţime care-l prindea atît de bine. S-ar fi zis că vorbea cu mai puţin elan despre cele întreprinse de el şi pe un ton anumit — Annabel nu era în stare să priceapă ce ascundea acest ton, deşi ar fi fost cu putinţă să bănuieşti un strop de nesinceritate. Dar neliniştea ei cînd îl văzu intrînd? Toate acestea nu însemnau nimic, nimic. Avea nervii slabi, atîta tot.

Ar fi dorit să poată vărsa lacrimi. N-avea nici un motiv, desigur, nici unul, nu era decît o nevoie fizică. Pentru ea, o asemenea tulburare apărea ca un lucru foarte ciudat.

Prînzirăţ apoi, după obiceiul său, domnul Newthorpe se retrase pentru două ore de odihnă. Doamna Ormonde urma să vină la cină ; aveau să ia masa devreme, ca Egremont să poată să se întoarcă în oraş. Între timp,

Annabel consimți să facă împreună cu el o plimbare. Porniră pe drumul ce urca spre Beachy Head.

— Tot mai ai prilejul să urci, zise Egremont.

— În mică măsură. Dar nu regret munții. Acum cred că marea îmi este mai dragă.

Se simțeau ușor stingheriți. Discuția se îndreptă spre lucruri mărunte și adesea se lăsa tăcerea. Ziua nu era foarte senină și țărmul nu se vedea clar. Apa mării se retrăgea leneș odată cu refluxul.

Annabel fu aceea care aduse vorba despre Lambeth.

— Munca dumitale trebuie să-ți fi prilejuit multe plăceri, zise, dar mai presus de toate, te invidiez pentru una singură. Vreau să spun pentru faptul că l-ai ajutat atît de mult pe bietul domn Grail.

— Da, asta-i o adevărată fericire, răspunse Egremont, dus pe gînduri. Cînd mi-am pus în minte să înființez biblioteca, aproape în aceeași clipă mi-a venit ideea să-l fac pe el bibliotecar. Pe atunci nu știam cît de mult va însemna pentru Grail această schimbare. Am avut noroc că l-am întîlnit pe omul acesta ; din mii de oameni, alegi un ins ca el.

— Trebuie să-ți fie adînc recunoscător.

— Sîntem buni prieteni ; îl respect mai mult decît pot să spun. Cred că nu se găsește un bărbat cu calități mai serioase, oricare ar fi situația sa socială. Dragostea lui pentru știință mă mișcă, văd în ea ceva ideal. E înfiorător să te gîndești că ar fi avut sorți să-și petreacă toată viața în acea fabrică de lumînări.

Annabel medită o clipă. Apoi, nu fără luptă, pe fața ei se înstăpîni bucuria, și în vorbele ce le rosti răsună iarăși vioiciunea aceea plină de înflăcărare, care-l atrăgea cîndva atît de mult.

— Vezi ce poate să facă un om ! Ai fost un fel de providență pentru el. Într-adevăr, i-ai schimbat soarta ; l-ai făcut să ia din nou viața de la început. Dacă stai să te gîndești, e foarte ciudat. Încerci același sentiment ?

— Întru totul același. Și înțelegi că uneori mi-e rușine ? Pot să fac asta fiindcă am bani ! Nu-i așa că trăim într-o lume jalnică și respingătoare ? Nu unul, ci poate sute de oameni ar avea putința să cunoască altă viață, dacă s-ar sluji de ceea ce mie pur și simplu îmi priso-

seşte. Cînd te gîndeşti la asta, viaţa nu devine oare un joc neghiob pe-o scară întinsă ? Ce-ar fi dacă aş spune : „Iată o mie de lire ; să-mi cumpăr un yacht cu care să mă distrez sau să scot sufletul unui muritor din întuneric şi să-l aduc la lumină ?"

Tăcu şi rîse amar. Annabel se uită la el cu coada ochiului. Băgă de seamă că mintea lui concepea adesea gînduri de felul acesta, care înainte îi fuseseră străine. Obişnuia să privească problemele făţiş şi simplu, în spirit sportiv sau însufleţit de entuziasmul idealistului ; acum înclina spre scepticism, deşi se străduia să ascundă această tendinţă. O izbi asemănarea dintre schimbarea ce-o suferise el şi aceea prin care trecea ea însăşi. Şi totuşi, cele petrecute cu Egremont nu-i trezeau înţelegere şi fu numaidecît dornică să evite asemănarea.

— Răspunsul ţi l-ai dat singur. Însuşi faptul că te-ai folosit de o asemenea putere, oricare-ar fi fost mijloacele, creează o legătură între dumneata şi bărbatul acela, care nu e deloc un leneş sau un prost. Nu e mai degrabă măreţ şi impresionant că un om poate să se bucure de o binecuvîntare fără margini de pe urma unui semen al său ? Bunătatea, omenia sînt singurele de care trebuie să ţinem seama. Dovedeşti cum ar arăta lumea aceasta, dacă toţi oamenii ar fi umani. De mi-ar sta în putinţă să înfăptuiesc un singur lucru de felul acesta aş vărsa lacrimi de recunoştinţă, domnule Egremont.

O privi şi-o regăsi pe Annabel cea din aducerile sale aminte. În afară de doamna Ormonde nu cunoştea vreo femeie căreia să poată să i se adreseze totodată cu inima şi mintea. O admiră din nou cu toată ardoarea.

— La dumneata ar trebui să vină omul ca să soarbă puteri, spuse, atunci cînd lumea devine pentru el o povară prea apăsătoare.

Annabel se arătă iarăşi calmă şi cumpătată.

— Vă vedeţi adesea la el acasă ? întrebă, vorbind despre Grail.

— Mă duc vineri seară. N-am mai fost de-atunci de cînd i-am scris domnului Newthorpe despre vizita mea. Trebuia să-i trimit scrisoarea ieri şi să arăt ce reparaţii se fac la casa în care va locui Grail, dar în răspunsul pri-

mit azi-dimineață, tatăl dumitale m-a invitat să vin să stăm o oră de vorbă.

— Tata mi-a spus că erai curios să o cunoști pe aleasa domnului Grail. Ai văzut-o ?

— Da. E o fată foarte tînără.

Privea o pînză în depărtări și, cînd îi răspunse, ochii lui rătăceau în zare. Annabel nu mai puse și alte întrebări. Egremont rîse înainte de a adăuga :

— Cît de ridicole sînt presupunerile ce le facem cu privire la persoane pe care nu le cunoaștem ! Socot că era firesc să-mi spun despre Grail că se va căsători cu o ființă nu prea tînără și foarte serioasă.

— Sper însă că e destul de serioasă ca să fie o tovarășă de viață potrivită pentru el.

Egremont deschise gura, dar nu spuse ceea ce era gata să rostească.

— N-am văzut-o decît cîteva clipe. Am întîlnit-o întîmplător. Mi-a făcut o impresie bună.

Hoinăriră în tihnă vreo jumătate de oră, apoi se întoarseră. Negura se tîra spre apus și învăluia Pevensey, iar în aerul după-amiezii se strecura răcoarea. Nici un zgomot nu răzbea dinspre marea cu apele împărțite în două întinderi de nuanțe diferite — către mal un verde șters, și-apoi, pînă la marginea zării, un cenușiu glacial.

Nimic nu aminti de ultima zi pe care-o petrecuseră împreună, nimic în afară de acea exclamație a lui Egremont, pe care Annabel abia o băgă de seamă. Nici unul din ei nu ținea să prelungească discuția. Totuși, amîndoi își doreau mai mult ca oricînd o înțelegere izvorîtă din adîncul inimii.

Annabel își spuse : „S-a sfîrșit". Nu va mai fi nevoită să-și scruteze plină de neliniște propria-i conștiință. Cursul vieții îi despărțea încet dar sigur. Cînd intră în salon pentru a servi ceaiul, fața i se înseninase de parcă i s-ar fi luat o greutate de pe suflet.

Doamna Ormonde nu-l mai văzuse pe Egremont de vreo șase săptămîni. Primise de la el una sau două scrisori care nu dezmințiseră unele presimțiri ce i le trezise ultima sa vizită. Ei îi scria cu mult mai multă sinceritate decît domnului Newthorpe și știa un lucru pe care ceilalți nu-l cunoșteau, anume, că nu era deloc mulțumit cu

noua temă a cursului. „După Paște, îl sfătuia ea, întoarce-te la lecțiile dumitale obișnuite. Atît ascultătorii, cît și dumneata însuți, veți culege roade mai bogate." Dar Egremont începuse să se îndoiască dacă atunci își va mai ține lecțiile.

— Fetița domnului Bunce vine iarăși la mine, zise doamna Ormonde, în timp ce stăteau de vorbă înainte de cină. Știi, micuța aceasta a stat, sărmana, trei săptămîni la spital.

— Am auzit vorbindu-se, răspunse Egremont. Îmi pare rău că n-am ajuns să-l cunosc într-adevăr pe Bunce. Am schimbat cîteva cuvinte acum o lună și atunci mi-a spus despre copiii săi că se simțeau bine. Dar e atît de reținut, încît mi-a fost teamă să încerc mai departe să-i inspir încredere.

— Păi, Bunce e ateul acela agresiv, nu-i așa ? întrebă domnul Newthorpe.

Doamna Ormonde zîmbi și încuviință din cap.

— Mă tem că e un om nenorocit, zise. Prietena mea care lucrează la spital zicea că soția, cît a trăit, nu i-a fost de mare ajutor. L-a lăsat cu trei copii mici de care să aibă grijă iar cea mai mare dintre ei — are aproape nouă ani — e întruna bolnavă. S-ar părea că n-au pe nimeni care să vadă de ei în timp ce tatăl e la lucru.

— Cine o să aducă fetița ? întrebă Egremont.

— Data trecută a venit singură. Dar mă tem că e încă foarte slăbită ; poate că spitalul va trebui să trimită pe cineva.

În timpul cinei, vorbiră despre bibliotecă. Egremont îi vesti că muncitorii se și apucaseră de treabă în sălile de clasă și în locuința lui Grail.

— Sînt în corespondență, spuse, cu un ins pe care l-am întîlnit acum cîțiva ani, omul are preocupări științifice și a auzit într-un fel sau altul despre ce-am întreprins, iar în scrisoarea lui mă întreabă dacă ar putea să dea o mînă de ajutor fiind specialist în științele naturii. Poate că ar fi bine de început un asemenea curs într-una din încăperi. I-ar atrage mult mai mult pe locuitorii din Lambeth decît ceea ce sînt eu în măsură să le ofer.

Cei de față analizară acest proiect, apoi însuși Egremont îndreptă discuția pe un făgaș cu totul deosebit și

după aceea, ori de cîte ori interesul lor tindea să se întoarcă la treburile sale particulare, se împotrivea. Annabel era cam tăcută.

La o oră după cină, Egremont trebui să plece, ca să prindă trenul. Își luă foarte calm rămas-bun de la prietenii săi.

— De îndată ce biblioteca va fi deschisă, vom veni s-o vedem.

Egremont se mulțumi să zîmbească.

Domnul Newthorpe observă că Egremont părea dezamăgit de rezultatele muncii sale.

— Aș dori în mod deosebit să ascult una din noile sale prelegeri. Cred că sînt pline de probleme serioase. Teama mea este ca nu cumva să depășească puterea de înțelegere a ascultătorilor.

— Frică-mi este, zise doamna Ormonde, că nu-s decît o pierdere de vreme — și pentru el și pentru oamenii aceia. Dar biblioteca o să-l înveselească și o să-i dea curaj ; asta e ceva temeinic, în tot cazul.

— Da, n-are cum să nu dea rezultate.

— Am o părere foarte bună despre domnul Grail, adăugă Annabel.

— Ca o adevărată femeie ! zise doamna Ormonde și zîmbi. Firește, să punem individul înaintea masei.

Și toți încuviințară că Gilbert Grail întruchipa cel mai bun rezultat pe care-l dăduse pînă acum munca desfășurată de Egremont.

Capitolul XV

A DOUA VIZITĂ ÎN WALNUT TREE WALK

Cînd un om retras înclină spre tovărășia oamenilor, lasă să se vadă că e fericit. Surprins că dintr-o dată lumea îi apare atît de minunată e dornic să afle cum o văd alții. Cel nefericit este profund subiectiv ; poartă atît de adînc întipărite în minte propriile-i păreri, încît ale altuia îi par lipsite de însemnătate — ba chiar ne-

cuvîncioase. Şi ce poate să fie mai amar decît priveliştea unei bucurii străine, atunci cînd tu însuţi ai inima pustie !

Gilbert Grail nu mai era tăcut şi singuratic cum fusese cîndva. Singurul cu care legase oarecare prietenie se îndepărtase de el ; era în firea lucrurilor ca niciodată Ackroyd şi Gilbert să nu se mai întovărăşească ca pe vremuri, totuşi, atunci cînd împrejurările o cereau, îşi vorbeau, fără să se arate înstrăinaţi ; acum, însă, alţi oameni trezeau interesul lui Gilbert şi cu toate că înainte avea obiceiul să-i ţină la distanţă prin răceala sa, de astă dată, la mîna ce le-o întindea, după prima clipă de surprindere în faţa schimbării petrecute cu el, aceştia răspundeau prietenoşi. Printre cunoştinţele sale se aflau, firește, puţini inşi dornici de învăţătură. Totuşi, găsi doi pe care îi convinse să ia parte la prelegerile lui Egremont, şi astfel, numărul ascultătorilor crescu la opt. Cei recrutaţi pe această cale nu erau entuziasmaţi de „Gînduri pentru prezent" ; unul, mai statornic, veni pînă la sfîrşitul cursului, al doilea găsi o scuză şi după două prelegeri nu se mai arătă.

Gilbert îşi amintea cu toată seriozitatea ceea ce-i făgăduise lui Egremont, şi anume, că va munci pentru răspîndirea principiilor umanitare. Printre cei cu care vorbea adesea despre asemenea lucruri se număra Bunce — el însuşi un om ce greu îngăduia cuiva să se apropie de el, din pricina asprelor încercări înfruntate în viaţă. Bunce era lăcătuş ; cu doisprezece ani în urmă avusese propriul său atelier, dar o căsătorie nenorocită îl adusese din nou în situaţia de muncitor cu ziua iar acum, cînd avea, cînd n-avea de lucru. Soţia sa murise ; îi venea foarte greu să-şi întreţină cei trei copii. Adevărul era că, în toiul nenorocirilor din viaţa lui de familie, fusese mînat să ia drumul cîrciumii şi numai cu preţul unor lupte de care nimeni pe lumea aceasta în afară de el nu-şi dădea seama, redobîndea încrederea în sine însuşi şi înlătura şovăielile patronilor. Tot străduania de a se vindeca îl aducea şi la prelegerile lui Egremont. Deşi adesea îi era greu să plece seara şi să-şi lase micuţii, făcea în aşa fel încît să nu se abată de la hotărîrea luată. Locuia într-o singură cameră, pe care o împărţea cu

copiii, în aceeași casă ce-i slujea de adăpost domnișcarei Totty Nancarrow.

În seara cînd Egremont se afla la Eastbourne, Grail, care venea de la fabrică și se îndrepta spre casă, dădu în drumul său de Bunce. Reluară o discuție întreruptă cu o zi sau două în urmă și, în timp ce treceau pe la capătul străzii Newport, Bunce îl invită pe tovarășul său să intre la el ca să vadă o anumită foaie, căci găsise în ea niște argumente ce lui i se păreau de netăgăduit. Urcară scara întunecoasă și mucedă și pătrunseră într-o cameră aflată față în față cu aceea locuită de Totty.

— Hei, strigă Bunce, fiindcă nu găsi lumină în odaie. Ce se întîmplă ? Nellie ! Jack !

De cînd copila cea mai mare era la spital, proprietăreasa venea de obicei pe înserat și aprindea lampa pentru cei doi micuți. Bunce se temea din cale-afară să nu stinghercască pe cei din preajmă și doar nevoia îl silise să ceară acest mic serviciu.

— Cred că trebuie să fie jos, mormăi, în timp ce aprindea un chibrit.

Din odaia sărăcăcioasă locuitorii dispăruseră. Pe podea zăceau scheletul unei păpuși, o tobiță, o sfîrlează și un fluier de tablă strîmbat. Exista un singur pat, și, în afară de acesta, un așternut pus de-a-dreptul pe un mindir așezat pe podea. Pe o masă rotundă fără față de masă se aflau două farfurii, dintre care una cu o rămășiță de pîine cu unt, și două cești, cu farfurioarele lor. Focul se stinsese.

Din josul scării se auzi o voce țipătoare :

— Dom' Bunce ! Dom' Bunce ! Copiii matale s-a dus cu dom'șoara Nancarrow pîn' la măcelărie. Nu-ntîrzie decît cinci minute. Mi-a zis să spun dacă vă-ntoarceți.

— Mulțumesc, doamnă Ladds, răspunse Bunce, scurt.

Intră în cameră și-nchise ușa.

— Asta-i ceva nou, spuse, părînd că șovăie în sinea sa, dacă să fie sau nu mulțumit. Trag nădejde că n-o să-nceapă să umble cu ei teleleu. Cu toate astea, fata asta nu-i soi rău. Știi ceva despre ea ?

— O, da. Am auzit-o de multe ori pe domnişoara Trent vorbind despre Totty Nancarrow. Umblă cu Ackroyd, nu-i aşa ?

— Nu cred. Nu e o stricată. Ea o s-o ducă pe Bessie a mea la Eastbourne, la sfîrşitul săptămînii.

— Dar de ce nu te duci dumneata ? Ţi-ar face bine.

Bunce ridică din umeri.

— Nu, nu pot să mă duc eu însumi. De dragul copilului, trebuie să mă împac cu un lucru ca ăsta, dar nu-mi place. La urma urmei nu-i decît pomană şi n-aş putea să dau ochi cu oamenii aceia de la cămin.

— Ce fel de cămin e ? întrebă Grail. Ştia, dar din delicateţe dorea ca Bunce să-i explice el însuşi.

— Nu ştiu dacă-i spune într-un fel. Pare să fie în legătură cu Spitalul pentru copii. Intendenta sau cum vrei să-i spui, este o doamnă care se numeşte Ormonde.

— O, am auzit ! exclamă Gilbert. E prietenă cu domnul Egremont. Mi-a vorbit despre dînsa o dată sau de două ori. Pe *ea* nu trebuie să-ţi fie teamă s-o întîlneşti ; e o doamnă care-a deschis în acest scop propria ei casă ; cred că nu se află pe lume o femeie mai bună.

— Ei bine, urmă Bunce ursuz, îi sînt recunoscător, dar nu pot să dau ochii cu ea. Aş vrea să ştiu — ce e asta ? Privirea îi căzu pe ceva care zăcea lîngă cămin şi arăta ca un mic pamflet. Se aplecă să-l ridice.

— Dac-au început să-mi împrăştie hîrtiile...

Tăcerea care se lăsă brusc îl făcu pe Gilbert să-l privească. Bunce nu era un bărbat cu un chip atrăgător, dar îndeobşte o sinceritate aspră venea în ajutorul nefericitei sale figuri, precum şi o anumită voioşie care nu avea, însă, putinţa să se desfăşoare nestingherită. Dar dintr-o dată, faţa lui arătă crîncen, uluirea pe care-o simţea în clipa aceea şi o mînie sălbatică o făceau înspăimîntătoare. Ochii sîngerii sticleau de ură, îşi arăta dinţii, iar fălcile ieşite în afară păreau gata să sfîşie precum fiara.

— Cum a ajuns aici ? aproape că zbieră el. Cine aduce lucruri dintr-astea la mine-n odaie ? Cine-a dat-o pe mîna copiilor mei ?

— Dar ce dumnezeu e ? întrebă Gilbert uimit.

— Ce e ? Ia uită-te aici. Uită-te-ţi spun ! Dacă e mîna proprietăresei îmi găsesc altă cameră chiar astă-seară.

Gilbert încercă să ia foaia, dar Bunce o ţinea atît de strașnic în mîna ce-i tremura puternic, încît îi fu cu neputinţă. Greu izbuti să-şi dea seama că e o broşură religioasă.

— Păi, foaia asta n-a făcut cine ştie ce rău, zise. Copiii nu ştiu să citească, nu-i aşa ?

— Jack ştie ! Băiatul ştie. Eu îl învăţ.

Bunce făcea spume la gură. La vederea acestui document propagandistic se simţea tulburat precum taurul ce vede roşu, ca să ne folosim de o veche paradigmă. Gilbert îi cunoştea prejudecăţile, dar propria sa minte, mai cultivată, nu şi-ar fi putut închipui o asemenea mînie turbată, cum era furia oarbă pe care acest crîmpei de doctrină creştină i-o trezea lui Bunce. Timp de cinci minute bietul om fu ca stăpînit de diavol ; faţa îi era lac de apă ; şi tremura de parc-ar fi fost pradă unor chinuri trupeşti. Citea cu glas tare cîte o frîntură de text pe care o comenta bătîndu-şi joc în chip brutal. În cele din urmă, azvîrli hîrtia pe podea şi o călcă în picioare pînă ce-o făcu bucăţi. La început, Gilbert greu îşi stăpîni rîsul ; apoi se aşeză şi aşteptă oarecum scos din fire să se potolească furtuna.

— Hai, hai, Bunce, zise, cînd putu să se facă auzit, aminteşte-ţi de ce spunea domnul Egremont, atunci cînd a vorbit despre aceste lucruri. Gîndesc în mare măsură la fel cu dumneata în privinţa creştinismului, adică despre dogme ; dar nu-i nevoie să ne temem în felul acesta de religie. Să luăm ce-i bun în ea, iar cu părţile care sînt o prostie să nu avem nimic de a face.

Bunce se aşeză istovit. Nu puţini dintre meşteşugarii ageri la minte din zilele noastre nutresc gînduri pline de ură împotriva a tot ce ţine de creştinism ; la Bunce aceasta ajunsese o manie. Pentru el propunerile paşnice ale lui Egremont fuseseră nişte vorbe care nu-l mulţumeau ; din respect pentru profesor încercase să se mai gîndească la cele auzite dar pînă acum, deşi îşi dăduse silinţa, zadarnic se străduise să judece mai potolit. Mintea sa nu era pregătită pentru învăţămintele

raţiunii ; dacă Egremont ar fi fost de faţă la acest tărăboi, ar fi gemut în gînd fiindcă anticipaţiile sale se dovedeau atît de puţin rodnice.

Gilbert vorbi cu înflăcărare. Pentru el învăţătura prietenului se dovedise adevărată şi înviorătoare, şi nu putea să piardă o asemenea clipă ce-i dădea prilejul să ducă mai departe munca lui. Stărui asupra frumuseţii pe care o cuprinde mitul creştin, arătă profunda sa semnificaţie spirituală, goliciunea şi nimicnicia proiectelor religioase cu care omul a plănuit să-l înlocuiască.

— N-avem nevoie de nici o religie, strigă Bunce cu mînie. A fost un blestem pe capul omenirii. Poftim, ia de pildă Inchiziţia. Sau războaiele religioase ! Gîndeşte-te la iezuiţi.

Capul îi era plin de asemenea exemple din domeniul istoriei, scoase din cărţile şi pamfletele pe care le răspîndeau larg apostolii contemporani ai „gîndirii libere". Cunoştinţe istorice propriu-zise nu avea, firește, deloc, dar aceste dovezi fragmentare, cu un caracter aşa-zis istoric, pătrunseseră adînc, precum o schijă, în mintea sa. Dispreţuiţi-l dacă aşa doriţi, dar încercaţi să-l înţelegeţi. Însăşi omenia lui îl adusese în această situaţie ; era înveninat de nişte povestiri ce istoriseau sălbăticii petrecute în vremuri de mult apuse, iar „spiritul epocii" îl făcea să tot amestece, precum în oala unei vrăjitoare, ideile sale încă necoapte. Blîndeţea şi lumina unor cunoştinţe academice, antidotul ce i se putea oferi, era slab.

Gilbert îl potoli pentru un timp pe tovarăşul său. Ştia unde trebuie să se oprească şi-şi făgădui că va găsi o împrejurare mai potrivită ca să stăruie asupra aceleiaşi teme. Tocmai îndreptase vorba spre problema ce-l adusese aici, cînd cineva bătu în uşă.

— Intră, mîrîi Bunce.

Apăru Totty Nancarrow. Ducea de mînă un omuleţ de şapte ani, un băieţel frumos, care ronţăia un baton de melasă ; iar de mîna cealaltă, o fetiţă cu un an mai mică ; îndată ce păşi pragul camerei, mezina exclamă

— Ne-am plimbat cu dom'şoara Nanco !

— Am fost la măcelărie, cu domnișoara Nancarrow, tată, anunță băiatul, care dorea cu tot dinadinsul să îmbogățească spusele surorii.

Cînd îl văzu pe Grail, Totty făcu un pas îndărăt. Se cunoșteau din vedere, dar pînă acum nu schimbaseră vreo vorbă.

— I-am găsit stînd pe întuneric, domnule Bunce, zise Totty și aproape că rîdea. Doamna Ladds era plecată și nu avea cum să se întoarcă la timp ca să le aprindă lampa. Trag nădejde că nu sînteți supărat. Mi-a trecut prin minte că puțină plimbare n-o să le strice.

Bunce se înmuia întotdeauna cînd îi avea în fața ochilor pe micuții săi.

— Vă sînt foarte îndatorat, domnișoară Nancarrow, zise.

— Dom'șoara Nanco mi-a adus bobo... — și fetița arătă o acadea pe jumătate suptă. Frățiorul își ascunse propria sa delicatesă, căci își dădu pe loc seama că-i primejduia superioritatea lui masculină.

— Atunci sînt supărat pe domnișoara Nanco, răspunse Bunce. Nădejdea mea e că n-o să mai facă niciodată așa ceva.

Totty rîse și se retrase pe coridor. Și de-acolo zise :

— Pot să vă vorbesc o clipă, domnu' Bunce ?

Bunce ieși și închise pe jumătate ușa în urma sa. Totty îl duse cu o treaptă sau două în josul scării și-apoi șopti :

— Tare-mi pare rău, domnu' Bunce, da' nu prea pot să mă duc sîmbătă. M-am văzut însă adineaori cu domnișoara Trent, știți, cea care se mărită cu domnu Grail ; zice c-ar fi foarte bucuroasă să se ducă — adică dac-o lasă domnu Grail ; și e sigură c-o lasă. Vreți să-l întrebați ? Thyrza — adică domnișoara Trent — ține foarte mult să meargă ; n-a fost niciodată la mare. O să-l întrebați ?

— O, da, o să-l întreb.

— Îmi pare rău că trebuie să dau înapoi, domnu' Bunce, după ce-am zis că mă duc...

— Nu face nimic, domnișoară Nancarrow. E la fel de bine dacă merge domnișoara Trent, numai să n-o supere.

— S-o supere ? ! Păi, ce n-ar da să meargă. Vă rog, făceți-l pe domnu Grail să spună da.

Bunce se întoarse în camera sa și închise ușa. Gilbert o luase pe Nelly pe genunchi și ca să-i facă pe plac gusta din rămășița de acadea.

— Ascultă, Jack, strigă tatăl cînd privirea îi căzu din nou pe broșura stîlcită. Cine-a adus asta aici ?

— Eu am adus-o, tată, răspunse cu îndrăzneală băiatul, deși pe fața părintelui citea cît era de supărat.

— De unde-ai luat-o, hai ? fu întrebat cu asprime.

— Mi-a dat-o o cucoană, la ușă.

— Atunci cucoanele să-și vadă de treburile lor. Și să nu mai iei nimic la ușă ; ai priceput, Jack ?

— Da, tată.

Bunce se întoarse spre Gilbert, care aștepta gata de plecare.

— Domnișoara Nancarrow mi-a spus că nu poate să se ducă sîmbătă la Eastbourne. Dar zicea că domnișoara Trent ține mult să meargă în locul ei. Ce părere ai ?

Grail cumpăni. În mare, ideea îi plăcea, deși stătea la îndoială dacă Thyrza ar trebui să călătorească singură.

— Nu văd de ce nu s-ar duce. Va fi pentru ea o plăcere, iar eu voi fi bucuros să-ți facă un bine.

— Atunci, pot s-o văd pînă sîmbătă ?

— Vino mîine seară, da ?

Al doilea ciclu de prelegeri luase sfîrșit. De la Crăciun, Egremont ținuse doar cîte o prelegere pe săptămînă și chiar așa, nu-i fu deloc ușor să acopere cu ale sale „Gînduri pentru prezent" un program de trei luni. În ultima vreme, contopise anticipațiile cu o seamă de disertații pe teme istorice ; el însuși era adînc nemulțumit de rezultatul obținut. Răsuflă ușurat cînd îi trimise pentru ultima dată în vacanță pe cei cîțiva bieți auditori. Nu făgăduise nimic pentru viitor, ci se mărginise să spună că, în clădirea bibliotecii ce-o va deschide, vor fi două încăperi destinate conferințelor. Acum, grija sa de căpetenie era biblioteca. Un lucru temeinic. Îi va reda încrederea în sine însuși.

Da ; „Gîndurile pentru prezent" nu avuseseră succes.

Prima prelegere fusese pe departe cea mai bună. Avea ca temă religia. Dacă s-ar fi adresat unui public pregătit pentru asemenea opinii filozofice, expunerea ar fi fost primită cu elogii. Egremont dezbătea problema dintr-un punct de vedere strict estetic ; tindea ca înflăcărarea religioasă să fie înlocuită cu ceea ce se înțelege îndeobște prin estetică. Mitul creștin era plin de frumusețe — acesta fu punctul său de plecare. Trată foarte pe larg despre Noul Testament, așa cum mai înainte vorbise despre poeții elisabetani. Nu voia să se adreseze unor oameni de rînd printr-un raționalism agresiv. Lăsați raționalismul să pătrundă cu timpul, în mințile lor, gîndea el ; deocamdată, oamenii de jos nu aveau putința să și-l însușească. Era rău că se dovedeau superstițioși, dar mai rău, mult mai rău ar fi fost să arate o grosolană lipsă de respect, iar ateismul predicat la colțul străzii duce negreșit la bădărănie și lipsă de respect. Cei care îl propovăduiau erau ei înșiși ultimii în măsură să călăuzească sufletele oamenilor : aveau firi dintre cele mai grobiane și nici un strop de sensibilitate, se dovedeau buni doar ca să înfăptuiască țelurile mai brute ale omenirii. Și acești oameni își îngăduiau să atace biserica lui Hristos ! Vorbi bine pe această temă și — ceea ce fu chiar mai bine — îi făcu pe doi sau trei dintre ascultătorii săi să se simtă puțin întristați și revoltați. Gilbert Grail urmări cu emoție prelegerea, iar la plecare, păstră în suflet cele auzite. Pentru ceilalți, însă, vorbele acestea nu însemnau mai mult decît muzica răsunătoare a instrumentelor de suflat și glasul subțire al cimbalului.

Astă-seară — era vineri — se ducea la Grail. Firește, nu avea nevoie de nici un fel de pregătiri simandicoase, și totuși, își pierdu vreo două ore înainte de a fi timpul de plecare. Nu putea să se apuce de nimic ; măsura încăperea în sus și-n jos. Într-adevăr, în ultima vreme se plimbase mult de-a lungul și de-a latul camerei. Săptămînă de săptămînă, era tot mai nehotărît în cuget. Își spusese că după ce o va revedea pe Annabel, totul va fi așa cum trebuie. O văzuse și tulburarea sa era mai adîncă decît înainte.

La ora cînd Egremont pleca spre Lambeth, Lydia se îndeletnicea cu pieptănătura surorii ei. Poate că așa ceva nu se mai întîmplase pînă atunci și anume ca Thyrza să aibă nevoie să fie pieptănată de două ori în aceeași zi. Astă-seară ceruse ea însăși.

— Nu te superi, Lyddy ? Simt că părul mi-e zbîrlit și cred că ar trebui să fiu drăguță, tu ce zici ?

— Ești o fetiță îngîmfată.

— Nu, Lyddy. E doar firesc.

Iar peste cîteva clipe :

— Lyddy, sînt de părere că ar trebui să cobori și tu.

— Ți-am spus că nu vin, și cu asta gata.

— Bine, draga mea, vreau să-l vezi pe domnul Egremont, de aceea te chem.

— L-am văzut și e de ajuns. Dacă ai de gînd să fii doamnă și să te împrietenești cu lume bună, eu n-am de ce să fac la fel.

— Într-o zi o să trebuiască.

— N-aș zice, răspunse Lydia în timp ce începea să împletească părul. Noi două nu prea semănăm, iubito. Eu o să merg mai departe pe drumul meu. *Stai* liniștită ! *Cum* să leg panglica asta ?

— Sărută-mă, Lyddy ! Spune-mi că mă iubești !

— Nu cred că o să fac asta.

— Lyddy dragă !

Rosti aceste vorbe cu atîta seriozitate încît, după ce-și termină treaba, Lydia dădu ocol și-și privi sora drept în față.

— Ce e ?

— Mă gîndesc c-aș muri dacă nu m-ar iubi nimeni.

— N-aș spune că asta o să-ți lipsească vreodată, Thyrza.

Cealaltă suspină adînc, atît de adînc încît pieptul ei vibră și după aceea. Și timp de cîteva clipe rămase cufundată în visare.

Apoi se apucă să-și schimbe rochia și să se pregătească să apară în casa de jos, cu prilejul vizitei lui Egremont, ca viitoarea soție a lui Gilbert. Niciodată nu-și dorise atît de mult să arate bine. Lydia se prefăcea că n-are răbdare s-o asculte, dar adevărul era că se simțea profund feri-

cită văzînd fericirea surorii. Privea adesea chipul ei frumos şi se gîndea cît de mîndru trebuie să fie Gilbert.

— Crezi că se cuvine să dau mîna cu domnul Egremont ? întrebă Thyrza.

— Dacă ţi-o întinde el întîi, atunci trebuie, fu de părere Lydia. Dar dacă nu — nu.

— La şcoală, cînd a spus la revedere, mi-a dat mîna.

Nu trecu mult şi auziră cele două bătăi în uşa de la intrare, pe care le aşteptau. Lăsaseră uşa lor întredeschisă ca să nu le scape semnalul. Thyrza se repezi în capul scării şi ascultă. Îl auzi pe Gilbert care-şi primea musafirul şi apoi vocea acestuia. Trecuse o lună de cînd se întîlniseră la şcoală, dar vocea suna întocmai cum se aşteptase, încît retrăi fiece amănunt al acestei întrevederi pe care şi-o aducea atît de des aminte şi inima-i bătu de emoţie.

Acum trebuia să aştepte un întreg sfert de oră.

— Stai jos şi citeşte, îi zise Lydia, — ea însăşi, chibzuită, ca de obicei, începuse să coasă.

Thyrza se prefăcu a-i da ascultare. Timp de două minute, stătu nemişcată, apoi întrebă cum aveau să ştie cînd a trecut un sfert de oră.

— O să-ţi spun eu, zise sora. Stai liniştită, fii copil bun şi cînd mergem în oraş îţi iau o prăjitură.

Thyrza trase aer în piept şi rezistă oarecum timp de un sfert de oră.

— Acum cred că poţi să te duci, zise Lydia.

Thyrza părea că nu se mai sinchiseşte. Întoarse o pagină de carte şi în cele din urmă se ridică agale. Lydia o urmărea bănuitoare ; gîndea că deosebeşte unele semne de timiditate. Dar Thyrza se îndreptă numaidecît spre uşă, şi coborî scara cît putu de uşor.

Gilbert îi spusese să nu bată la uşă. Rămase cu mîna pe clanţă cîteva clipe înainte de se încumetă să apese. Îl auzi pe Egremont rîzînd — rîsul lui firesc, atît de atrăgător... şi-apoi se lăsă tăcere. Thyrza intră.

Nu, Gilbert nu-şi poftise musafirul să ia loc în fotoliu ; acesta trebuia păstrat pentru un oaspete mai important. Egremont se sculă cu o figură încîntată.

— Aţi cunoscut-o pe domnişoara Trent, i se adresă Gilbert.

Thyrza se apropie. Nu auzea foarte deslușit ce spunea Egremont, dar desigur, îi întinse mîna. Apoi Gilbert trase fotoliul astfel încît să-i vină ei la îndemînă, iar Thyrza se așează ca de obicei. Nu se purta cu stîngăcie, — nici nu i-ar fi fost cu putință — dar se temea să nu spună ceva care „nu era corect gramatical", iar la cuvintele plăcute ale lui Egremont răspundea scurt. Totuși, pînă și această reținere nu făcea altceva decît să-i dea un aer de sfială care, luată aparte, era ea însăși un farmec.

Gilbert spuse numaidecît.

— Domnișoara Trent o să o ducă mîine la Eastbourne, la doamna Ormonde, pe copila lui Bunce.

— Nu, zău ? exclamă Egremont. Am fost miercuri acolo, dar cred că lucrurile nu erau încă hotărîte în felul acesta, nu-i așa ?

— Nu. Trebuia să meargă altcineva, dar și-a dat seama că nu poate.

— O să vă facă plăcere să o cunoașteți pe doamna Ormonde, de asta sînt sigur, zise Egremont către Thyrza.

— Îmi pare bine că plec, răspunse ea. N-am văzut niciodată marea.

— Nu ? Atunci ce n-aș da să fiu în locul dumitale și să simt bucuria pe care o s-o ai mîine.

Doamna Grail tricota. Zise :

— Cred că ați călătorit mult.

Cuvintele ei deschiseră vorba despre călătorii. Egremont fu îndeplecat să povestească despre Est și Vest. A, ce bine era să ieși din domeniul profeției sociale ! Cînd vorbeai vesel și nestînjenit despre lucruri ce n-aveau de-a face cu nici o teorie, care lăsau deoparte orice ideal în afară de acela al unei vieți închinate bucuriei, parcă simțeai că respiri chiar aerul din largul Atlanticului. Thyrza asculta. El, el, omul din fața ei, văzuse țări cu nume ce-i sunau la ureche precum ecouri dintr-o lume de povești ; petrecuse zile și nopți legănat pe abisul mării, marea aceea pe care aștepta aproape înfricoșată să o contemple ; o văzuse la vreme de furtună și pe cînd povestea rîzînd cum munții de apă, uriași și verzi, se rostogoleau la nesfîrșit, înspăimîntată, și-i plăsmuia cu ochii minții — priveliște înfiorător de aevea.

— Nu v-aţi gîndit niciodată să plecaţi într-una din colonii ? îl întrebă Egremont pe Gilbert.

— Ba da, sînt ani de atunci, răspunse acesta, iar tonul vocii lui se potrivea unui om pentru care necazurile vieţii au rămas în urmă. Cred că a fost o vreme cînd mama mă cam dispreţuia fiindcă nu mă puteam hotărî să mă duc să-mi caut norocul.

— Nu te-am dispreţuit niciodată, dragul meu, zise bătrîna doamnă ; dar asta s-a întîmplat pe timpul cînd nişte prieteni de-ai noştri trimiteau scrisori strașnice din Australia, şi cred că aproape îl convinsesem pe Gilbert să plece. Nu era deloc sănătos, şi-mi spuneam c-ar putea să-i facă bine în toate felurile.

— Fiindcă veni vorba, observă Gilbert, Ackroyd se gîndeşte să plece în Canada.

— Ackroyd ? zise Egremont, nu mă miră.

În tot acest timp, Thyrza se uitase cu neliniște la Gilbert.

— Cine ţi-a spus ? îl întrebă.

— Mi-a spus-o chiar el, Thyrza, aseară.

Văzu că Egremont o privea lung ; lăsă ochii în jos şi tăcu.

În timp ce stăteau de vorbă, Egremont se întreba care este locul lui în această mică încăpere. Ştia că se afla într-una din puţinele case din Lambeth unde putea să se simtă la largul său ; poate că nici nu exista alta. I se părea că lepădase un balast ce-i împovăra în chip nefiresc purtările şi felul cum vorbea de obicei şi că se întorsese la propriul său eu pe care-l moştenise de la părinţi, iar schimbarea îi făcea bine. Înfăţişarea simplă a camerei şi a locatarilor ei îţi întărea inima ; bun-gust şi delicateţe înnăscută găseai aci din plin, nu lipsea decît ce era fals. Soarta s-ar fi arătat oare vitregă cu el dacă tatăl său n-ar fi izbutit să adune bani şi ar fi crescut într-un asemenea cămin ? Ştia foarte bine că, de s-ar fi dus, să zicem, alături, ar fi pătruns într-un mediu familial cu totul deosebit, în mijlocul unei vieţi înnăbuşite de-o ticăloasă sclavie, de ignoranţă şi urîciune. Ceea ce vedea aici era o excepţie, un lucru nespus de rar. Dar propriul său cămin n-ar fi arătat altfel. Sărăcia n-ar fi izbutit să-i răpească

dreptul de a gîndi, cu care se născuse şi poate că ar fi avut şi el norocul pe care l-a avut Gilbert Grail. Şi poate — într-adevăr, de ce nu ? — ar fi cunoscut-o pe Thyrza Trent. Desigur, ar fi văzut-o întîmplător, într-un loc sau altul din Lambeth, şi el — adică tînărul muncitor care ar fi fost — n-ar fi lăsat-o să treacă, nu şi-ar fi îngăduit s-o dea uitării. Păi, în cazul acesta, ar fi putut... O clipă, se lăsase furat de gînduri. Thyrza stătea în faţa lui cu o ceaşcă de ceai : observă că ceaşca tremura puţin pe farfurioară.

— Doriţi ceai ? îl întrebă.

Doamna Grail fusese oarecum neliniştită în privinţa aperitivelor. Gilbert hotărîse că cel mai bun lucru ar fi o ceaşcă de ceai ; Egremont, după cîte ştia el, cina tîrziu şi nu va dori ceva de mîncare.

— Mulţumesc, domnişoară Trent.

Îi aduse zahăr şi lapte. Fusese ideea ei. „Unii beau ceaiul fără zahăr, alţii fără lapte. Aşa că trebuie să-i laşi să se servească singuri." Egremont îşi puse şi una şi alta. Thyrza îi observă mîna, ce formă plăcută avea, ce frumoase erau unghiile. Şi apoi el o privi şi mulţumi printr-un zîmbet — atît şi nimic altceva. Oare ar fi putut cineva să mulţumească într-un chip mai îndatoritor ?

— Sper, spuse Egremont şi se întoarse spre Gilbert, în timp ce-şi amesteca zahărul în ceai, sper că, în prima zi a lunii viitoare, vom avea în rafturi primele cărţi.

Grail nu răspunse şi o vreme domni tăcerea.

Musafirul nu mai zăbovi mult. Spre sfîrşitul vizitei vorbi cu însufleţire şi-i făcu pe prietenii lui să se simtă la fel de bine cum se simţea el însuşi. Cînd fu gata de plecare, spuse către Thyrza :

— Sper că mîine veţi avea o zi frumoasă. Sînt semne.

— O, cred că o să fie frumos. Ar fi prea cumplit să nu fie !

Fără îndoială, gîndi Egremont, în timp ce răspundea cu un zîmbet, cui altcuiva ar trebui s-arate cerul o faţă veselă ? De cîte ori n-avea să-şi amintească în viitor acele vorbe : „Ar fi prea cumplit !" Thyrza nu putea să creadă că soarta se va arăta crudă cu ea ; spera în ziua necunoscută încă.

Capitolul XVI

MUZICA MĂRII

Cînd se întoarse în camera de la mansardă, Thyrza se aşeză de parc-ar fi fost obosită.

— Nu, nu vreau să mănînc nimic, îi spuse surorii ei. Mă duc numaidecît la culcare. Mîine trebuie să ne sculăm foarte devreme.

Nu făcu totuşi nici un fel de pregătiri. Veselia şi freamătul ei luaseră sfîrşit. Pleoapele îi cădeau grele şi una din mîini îi atîrna de-o parte a scaunului. Lydia nu se vădi din cale-afară de dornică să afle ce se întîmplase jos. Da, răspunse Thyrza, petrecuse bine. Şi numaidecît :

— Domnul Egremont zice că vera să pună cărţile în rafturi în jur de întîi mai.

— A spus cînd o să fie gata casa ?

Thyrza clătină din cap. Şi-apoi :

— Ne-a povestit din străinătăţi. A fost peste tot. A fost în America, după cîte ştiu de la Gilbert. Lyddy, Canada e una şi aceeaşi cu America ?

— Îmi închipui că da, răspunse şovăind cealaltă. Socot că-i o parte a ei. Ştii, America e o ţară foarte mare.

— Ce crezi că zice Gilbert ? Zice că domnul Ackroyd i-a spus aseară că pleacă în Canada.

Lydia nu dădea semne că vestea ar privi-o cu deosebire.

— Da ?

— N-aş zice că vorbeşte serios.

— Poate că o s-o ia cu el pe Totty Nancarrow, observă Lydia cu o nuanţă de ironie pe care abia o băgai de seamă.

Thyrza nu răspunse, dar părea mîhnită. Apoi Lydia făcu cunoscut că şi ea era obosită. Mult nu mai vorbiră, deşi trecu un timp pînă cînd aţipiră şi una şi alta.

Dimineaţă, la ora micului dejun, Thyrza îl văzu pe Grail şi primi de la el sfaturi pentru ziua aceea.

Bunce trimisese la spital o cutie mică în care se afla îmbrăcămintea lui Bessie ; de acolo Thyrza şi copila aveau să meargă cu trăsura la gara Victoria.

În jurul orei nouă, se afla la spital. La început, Bessie, un copil plăpînd, care tuşea şi, după cît se părea, n-avea să mai sufere multă vreme, se arătă tăcută cu Thyrza, dar odată aşezate împreună în tren, la gara Victoria, acum cînd ştia că o aşteaptă din nou tot ceea ce cunoscuse mai înainte în căminul doamnei Ormonde, se învioră şi pînă la urmă vorbi. Bessie era foarte matură ; ştia de multă vreme ce înseamnă greutăţile unei familii strîmtorate, iar despre propriile ei suferinţe vorbea cu o seriozitate bizară, cum nici că se poate mai puţin copilăreşte.

— Plămînii, spuse, sînt slabi. Sora zice că o să mă întremez cînd o să fiu mai mare, da eu cred că e tocmai pe dos. N-aţi fost niciodată bolnavă de plămîni, nu-i aşa, domnişoară Trent ? Nu arătaţi. Cred că sînteţi totdeauna sănătoasă ; nu m-ar supăra să fiu la fel. Nu ştiu de ce să nu fie toată lumea sănătoasă. Rise şi rîsul o făcu să tuşească. Tata spune că lumea nu e bine alcătuită şi mie mi se pare că aşa e. Poate că dumneavoastră vi se pare altfel, domnişoară Trent.

— Bessie, ar fi mai bine să-mi spui Thyrza. Aşa mă cheamă.

— Da ? Ei bine, n-am nimic împotrivă, dacă *pe dumneata* nu te supără. Dar aş zice că e un nume de cucoană. Sînteţi o doamnă, nu-i aşa ?

— Nu, nu sînt. Lucrez cu domnişoara Nancarrow. O cunoşti ?

— Nu pot să spun că o cunosc. Locuieşte uşă în uşă cu noi da' nu stăm mult de vorbă. Acum îmi amintesc : v-am văzut pe scară.

— În timpul cît tu ai stat la spital, domnişoara Nancarrow s-a împrietenit cu fratele şi cu sora ta.

— Da ? Nu mi-au spus despre asta cînd au fost ultima oară să mă vadă. Bănuiesc că toate-s cu susul în jos. Drept ar fi fost să mă fi dus acasă pentru o zi sau două, numai ca să văd de curăţenia camerei. Doamna Larrop vine o dat' pe săptămînă, ştiţi e o femeie cu ziua. Da' n-am cine ştie ce încredere în ea ; e din alea care dau rasol. Şi copiii fac o murdărie ! Le spun întruna să se

gîndească bine înainte de a intra în casă cu încălțările murdare dacă vor să aibă grijă de curățenie.

Apoi începu să vorbească despre doamna Ormonde și Thyrza o îmboldi să povestească tot ce știa despre această doamnă.

— O să-ți spun ceva, Thyrza, zise Bessie, cu aerul că-i dezvăluie o taină, cînd Nelly o să fie destul de mare ca să țină rînduială în casă și să vadă de tata, știi ce-o să fac ? Am de gînd să vin la doamna Ormonde și să-i cer să mă ia ca fată în casă. Asta-i de mine. Cînd sînt acolo o duc mai bine cu plămînii și mai degrabă aș vrea să fiu servitoare la doamna Ormonde decît să lucrez în altă parte. Da' poate că n-o s-apuc. Nimic nu te bagă în groapă ca boala de plămîni.

Trenul se apropia de destinație și amîndouă fremătau de emoție. Bessie își amintea stațiile și din cînd în cînd cîte ceva de pe marginea drumului. Dintre ele două, Thyrza era aceea care se simțea copil.

Trenul intră în gară. Bessie stătea cu capul pe fereastră. Și-l trase înăuntru, și strigă :

— Uite-o pe doamna Ormonde ! Vezi, Thyrza ? doamna în negru !

Thyrza privi cu sfială ; fața acelei doamne îi dădea curaj. Doamna Ormonde o văzuse pe Bessie și fu numai-decît la ușa vagonului.

— Așadar, iată-te din nou, o întîmpină ea cu blîndețe. Păi bine, Bessie, dar știu că ai crescut de cînd nu te-am văzut !

Sărută copila, a cărei față slabă se îmbujorase de plăcere.

— Ea e domnișoara Trent, mămico, zise Bessie arătînd cu degetul spre tovarășa de drum, care coborîse pe peron. A fost foarte bună și a avut grijă de mine.

— Domnișoara Trent ? O privi surprinsă, și-i fu cu neputință să-și ascundă uimirea. Apoi îi spuse :

— Dumneata ești tînăra despre care am auzit, prietena domnului Grail ?

— Da, doamnă, răspunse Thyrza cu modestie.

— Atunci mă bucur mult că te văd. Hai să ducem la trăsură cutia lui Bessie.

Doamna Ormonde nu era una din acele ființe filotime care, în toiul operelor de binefacere, nu uită că e nevoie să fie păstrată deosebirea între clase. Totdeauna aducea copiii de la gară cu trăsura ei fără pretenții. Socotea că are datoria să-i facă fericiți, ca un prim pas pe drumul însănătoșirii și, în timpul cît stăteau în cămin, le era mamă. Mulți socot că se cuvine să amintească săracilor locul hărăzit lor de soartă și izbutesc din plin ; cît despre cei neînsemnați ca număr, care-și îngăduie în chip nesăbuit să aibă în piept o inimă plină de căldură, nu s-a observat c-ar face într-adevăr cine știe ce rău.

— Doamnă Ormonde, mămico, șopti Bessie, după ce se așezară în trăsură.

— Ce e, Bessie ?

— O să ne duceți pe drumul principal ? Domnișoara Trent n-a mai văzut marea și ar vrea s-o vadă cît mai repede ; e foarte firesc.

Doamna Ormonde o privise discret pe Thyrza o dată sau de două ori. Iar între timp zîmbi puțin mai stins ; un gînd îngrijorător păru să-i treacă prin minte. Porunca pe care-o dădu numaidecît vizitiului îndeplini cererea lui Bessie.

— Sper că domnul Grail se simte bine, zise stingherită în chip bizar pe cînd deschidea vorba cu Thyrza.

Thyrza răspunse fără să se gîndească. Mergea într-o trăsură deschisă, cu o doamnă, și însuși lucrul acesta era pentru ea ceva nou, tulburător ; se simțea dureros de nesigură în timp ce aștepta să zărească pentru prima oară marea și cu desăvîrșire neputincioasă să cugete sau să lege o frază bine închegată. Privirea îi era ațintită drept înainte. Doamna Ormonde o observa mai departe, iar din cînd în cînd, cu voce scăzută, spunea ceva fetiței.

Trăsura întoarse ca să străbată esplanada, apoi o luă spre vest. Fluxul era în toi ; un talaz înalt se sparse de țărm ; linia albastră a orizontului se profila fără strop de ceață. Doamna Ormonde privea înspre mare și fiindcă înțelegea ce gîndea Thyrza, căci îi citise pe față starea sufletească, priveliștea pe care-o vedea i se părea și ei nouă.

Nici voi, nici eu, nu ne putem aminti clipa cînd pe neașteptate simțul infinitului a pătruns întîia oară în

conştiinţa noastră ; de atunci am gîndit atît şi ne-am însuşit în asemenea măsură gîndurile altora, încît aceste impresii dintru început par nebuloase, ca şi amintirea primei noastre iubiri. Dar Thyrza n-avea să uite toată viaţa imaginea mării neţărmurite. Pînă în ziua aceea, abia dacă paşii o purtaseră cîndva dincolo de străzile din Lambeth. Dintr-o dată, conştiinţa ei se lărgise neînchipuit de mult. Ştim că nu era credincioasă, totuşi, acum inima ei nu mai putea cuprinde adoraţia nou-născută în clipa aceea. Iar cînd înflăcărarea, ce cu puterea instinctului îi stăpînea întreaga fiinţă, o făcu să uite de orice altceva, se plecă brusc şi-şi puse mîna peste aceea a doamnei Ormonde, care i-o luă şi i-o strînse cu un zîmbet plin de bunătate.

Bessie, fericită în situaţia ei grozavă, privea cu mulţumire în jur. Stătea împreună cu doamna Ormonde pe banca din faţă ; se înclină numaidecît într-o parte ca să privească spre apus şi o înştiinţă pe prietena ei că promontoriul ce se vedea în faţa lor era Beachy Head. Thyrza nu găsea un răspuns.

Trăsura se îndepărtă de ţărm. Thyrza nu mai zări marea. Privea în jos, ca şi cum nu ţinea să vadă nimic altceva.

Ajunseră la Casa Castanilor şi doamna Ormonde le conduse pe tovarăşele ei spre o cameră de la catul de sus, unde doamna Mapper stătea de vorbă cu doi sau trei copii.

— Cred că Bessie poate să doarmă în patul care l-a mai avut, nu-i aşa ? spuse, după ce o prezentă pe Thyrza. Mă întreb dacă-i cunoaşte pe copiii pe care-i avem acum? Presupun că domnişoara Trent ar vrea să se odihnească puţin.

Urmară cîteva cuvinte pe care le spuse mai la o parte intendentei, apoi doamna Ormonde se retrase. O jumătate de oră mai tîrziu, după ce Thyrza văzuse copiii şi acea parte a clădirii care le era destinată, doamna Mapper o conduse în salon. Stăpîna casei era singură ; îşi pofti musafira să ia loc şi începu să vorbească.

— Trebuie neapărat să te întorci astă-seară ? N-ai putea să rămîi cu noi pînă mîine ?

Thyrza îşi înfrînă un gest.

— I-am făgăduit domnului Grail să fiu acasă înainte de a se întuneca.

— O, dar în felul acesta n-ai să mai ai aproape deloc timp liber. Mai sînt şi alte motive pentru care eşti nevoită să te întorci astăzi ? Să zicem că aş telegrafia, şi aş anunţa că eu te reţin, — domnul Grail nu m-ar ierta oare ?

— Cred că aş putea să rămîn, dacă m-aş întoarce mîine în jurul orei ceaiului. Luni dimineaţă trebuie să mă duc la lucru.

Doamna Ormonde suspină fără voie. Munca ! Munca ! Mistuie toată tinereţea şi bucuria !

— Din păcate, nu există mîine un tren care să ne fie de ajutor.

Thyrza dorea din tot sufletul să rămînă ; doamna Ormonde citea destul de bine pe faţa ei acest adevăr.

— Este un tren, luni dis-de-dimineaţă, urmă, şovăitoare, doamna Ormonde. Locuieşti cu părinţii ?

— O, nu, doamnă. Părinţii mei au murit de mult. Stau cu sora mea. Avem amîndouă o cameră a noastră ; în aceeaşi casă unde locuieşte domnul Grail ; aşa l-am cunoscut.

— Iar sora e mai mare ca dumneata ?

— Da, doamnă, cu patru ani. O cheamă Lydia. Am fost totdeauna împreună. După ce mă căsătoresc o să vină să stea cu noi.

Doamna Ormonde asculta cu un interes din ce în ce mai profund. Şi-o închipuia pe acea soră mai mare. Cuvintele „am fost totdeauna împreună" o mişcaseră nespus de mult. Thyrza le rostise într-un fel ce le dădea un înţeles cît se poate de frumos.

— Şi sora dumitale, Lydia, o să mă certe foarte tare dacă din pricina mea pierzi luni o zi de lucru ? întrebă zîmbind.

— O, dimpotrivă, doamnă. Lyddy se bucură oricînd am liber. Dar nu-mi place niciodată să văd că se duce singură la lucru.

— Ei bine, o să-i telegrafiez lui Lyddy şi apoi, mîine, o să-i scriu şi o să o rog să mă ierte. Dacă procedez aşa crezi că poţi rămîne ?

— Eu... cred că da, doamnă.

— Şi domnul Grail ?

— E la fel de bun cu mine ca Lyddy.

— Atunci socot că n-o să ne temem. Telegrama va pleca numaidecît, astfel încît, dacă e într-adevăr nevoie să te întorci, să aibă timp să răspundă.

După ce trimiseră telegrama, stătură de vorbă pînă la prînz. Bucuroasă fiindcă speranţele ei se împlineau, Thyrza nu se mai simţea stînjenită ; povesti totul despre viaţa pe care o duceau ea şi Lydia, arătă cum lucrau, îl descrise pe domnul Boddy, pe Gilbert şi cărţile lui.

Alinată de muzica vorbelor ei, doamna Ormonde îndruma cu blîndeţe discuţia.

După-amiază hotărî să meargă în trăsură cu Thyrza, sus pe Beachy Head, pînă spre creasta dealului ; a doua zi s-ar putea ca vremea să fie mai puţin prielnică iar priveliştea să nu mai apară atît de clar. Copiii aveau să iasă din casă ca de obicei ; prefera să fie singură cîtva timp cu musafira.

— O fi ajuns telegrama ? întrebă Thyrza, pe cînd se aşeza din nou în trăsură.

— O, de mult. Pînă la ora aceasta, am fi putut să avem răspunsul.

Thyrza suspină mulţumită, fiindcă ştia că Lyddy se bucură.

Iar acum, aerul puternic al mării o învăluia şi căldura îi pătrundea întreaga făptură ; făcea să-i răsune în urechi eterna muzică a valurilor care trezise unui număr nesfîrşit de generaţii omeneşti o bucurie ce se dovedea izvor de inspiraţie. Şi urca — sus, sus, pe lunga panglică a drumului ce şerpuia spre creastă, pe cînd dinspre uscat, la fiece cotitură linia zării se îndepărta pe dealurile sălbatice, iar în partea opusă, o muche întunecată profilată pe cer, făgăduia în chip teribil să dezvăluie un mal prăpăstios. Pe bolta cerească, munţi de nori albi ca neaua înaintau maiestuoşi, mînaţi de vîntul dinspre soare-apune, îşi schimbau necontenit forma, se întîlneau, se alăturau şi-şi contopeau grămezile, apoi se despărţeau cu o moliciune şi o linişte de vrajă. Golful Pevensey îşi desfăşura pînă departe, spre stîncile de la Hastings, conturul elegant tivit cu ciucuri albi de valuri, care acum, în timpul refluxului, la ţărm erau mici.

— Hastings ! exclamă Thyrza după ce doamna Ormonde amintise acest nume. Acolo a fost bătălia de la Hastings ?

— Puţin mai departe, spre interior. Ai citit despre asta ?

— Gilbert... domnul Grail îmi dă lecţii de istorie. Da, ştiu despre Hastings.

— Şi care-i ţara unde ajungi, dacă mergi drept înainte pe marea de colo ?

— Trebuie să fie... aşa e ?... locul de unde a venit William Cuceritorul. Normandia, din Franţa.

— Da, pe malul celălalt e Franţa.

— Franţa ? Franţa ?

Nu, era prea greu de crezut. Murmură numele, pentru ea însăşi. Gilbert i-o arătase pe hartă, dar ce anevoios era să treci de la acel simbol arid la realitatea de faţă !

Lăsară trăsura lîngă casa pazei de coastă şi merseră mai departe spre panta abruptă a marilor stînci. În timp ce se apropiau, doamna Ormonde o luă de mînă pe Thyrza. Rămaseră multă vreme acolo. Alte două sau trei persoane se plimbau în jurul crestei. Pe cînd stătea de vorbă cu Thyrza, doamna Ormonde îşi dădu seama că cineva se apropiase de ea ; întoarse capul şi o văzu pe Annabel Newthorpe.

Dădură mîna în linişte. Thyrza se trase puţin mai la o parte.

— Eşti singură ? întrebă doamna Ormonde.

— Da, am venit pe jos.

— Cine crezi că e ? şopti repede doamna Ormonde. Viitoarea soţie a domnului Grail. A adus pînă aici unul din copiii mei. O s-o ţin pînă luni. Vino să stai de vorbă cu ea. Ce copil atrăgător !

Thyrza şi Annabel fură prezentate una alteia cu acea plăcută familiaritate de care doamna Ormonde se folosea atît de firesc. Fiecare din ele era mişcată de frumuseţea celeilalte. Teama plină de respect cu care Thyrza se uita la tînăra nou-venită nu era tocmai mică, iar Annabel privea, fără să se satură, chipul încîntător de care fusese atît de surprinsă.

„De ce oare domnul Egremont nu m-a făcut să bănuiesc această frumuseţe ?“ se întreba.

În timp ce venea, observase cît de apropiat vorbeau între ele prietena ei și străina. O tulburase pe Thyrza în aceste clipe cînd își deschidea sufletul, plină de încredere; ea însăși nu se simțea în stare să vorbească nestînjenită. Așa că peste cîteva clipe se întoarse și o luă pe poteca de la marginea înălțimii. Era gata să coboare într-o vîlcea de unde nu mai putea fi văzută, cînd aruncă o privire înapoi și-și dădu seama că ochii fetei o urmăreau.

„Cum a putut să vorbească despre ea și totuși să nu-mi spună nimic ?"

Fără îndoială, delicatețea sa explica faptul. Nu-i plăcuse să spună despre fata aceea simplă, viitoarea soție a lui Grail că era foarte frumoasă. Își dădea seama că cei mai mulți bărbați ar fi dovedit mai puțină seriozitate : Egremont se exprima cu o aleasă bună-cuviință, iar aceasta era una din însușirile sale.

Annabel înclina întotdeauna să explice motivele lui Egremont dîndu-le un înțeles mai nobil decît acela care s-ar fi potrivit unui bărbat obișnuit.

La întoarcere, Thyrza luă ceaiul cu doamna Mapper și copiii, apoi împreună urcară în camera mare de sus, unde micuții își petreceau serile pînă cînd se duceau la culcare, ceea ce se întîmpla devreme. Era o cameră de copii desăvîrșită, înzestrată din belșug cu cărți ilustrate, se aflau aci jucării și tot ceea ce putea să încînte ochii unui copil și să-i preocupe mintea. Se găsea de asemenea un pian, instrument la care doamna Mapper executa uneori acel gen de muzică îndrăgit de copii. În afară de aceasta, îi învăța cîntece și o seară de muzică era veșnic așteptată cu nerăbdare. O asemenea seară fusese întotdeauna cea de sîmbătă ; după ce micul cor învățase cît se poate de bine un cîntec, doamna Ormonde avea obiceiul să vină sus și să-i asculte pe copii cum îl executau, iar laudele ei îi fericeau.

Întîmplarea făcea ca în seara aceea să se repete un cîntec nou ; doamna Mapper alesese *Annie Laurie* și la început cîntă melodia în întregime. Unul sau doi dintre copii o știau, dar nu cunoșteau cuvintele ; se constatase că acestea se învățau întotdeauna foarte repede prin repetarea de mai multe ori a unui vers.

— Cunoașteți *Annie Laurie*, domnișoară Trent? o întrebă doamna Mapper.

Era una din bucățile preferate ale bătrînului domn Boddy; Thyrza i-o cîntase de la șapte ani.

— Atunci s-o cîntăm împreună, vreți?

Începură. Thyrza se simțise și pînă atunci cu totul nestingherită, iar melodia aceasta îi făcea o plăcere neașteptată. După un vers sau două, vocea doamnei Mapper scăzu. Thyrza se opri și la privirea ei întrebătoare îi răspunse uimirea din ochii celeilalte. Doamna Mapper era o femeie foarte prudentă; se mulțumi să spună:

— Sînt puțin răcită. N-ați vrea să o cîntați singură?

Și astfel Thyrza cîntă melodia de la început pînă la sfîrșit. După care o clipă sau două domni tăcerea.

— Acum cred că o s-o învățați numaidecît, copii, zise doamna Mapper. Lizzie Smith, văd că ai și prins-o. Domnișoara Trent va avea bunătatea să repete primul vers. Cîntă împreună cu ea, Lizzie, și tu, Mary. Bravo! Acum mergem mai departe.

Exersară pînă cînd toți copiii putură destul de bine să intre în cor. După aceea, doamna Mapper cîntă melodiile de dans care le plăceau lor cel mai mult iar micuții se prinseră veseli în joc. Pe cînd petreceau astfel, în cameră intră doamna Ormonde. Luase masa și dorea ca Thyrza să vină să stea cu ea, fiindcă era singură. Dar înainte de a coborî, timp de cinci minute, rîse cu adevărat și luă parte la jocul copiilor. O iubeau cu toții și se agățau cu îndîrjire de ea cînd spunea că trebuie să plece.

— La revedere, zise din prag, și le făcu semn cu mîna.

— Nu, nu, strigară cîteva voci. Mai e și „noapte bună", doamnă Ormonde!

— Desigur că da, rîse ea, dar ăsta nu-i un motiv să nu vă spun la revedere.

O luă de mînă pe Thyrza și o conduse jos.

— O să mănînci ceva împreună cu mine, mai tîrziu; cei mici își iau acum masa de seară, dar e prea devreme.

Dacă în timpul zilei salonul fusese pentru Thyrza un loc de splendori, cu atît mai mult îi apăru astfel acum, cînd intră și găsi două lămpi umbrite de abajururi de culoare palidă, ce scăldau într-o lumină neclară mobilele

și ornamentele camerei, care se conturau în toată frumusețea lor.

Salonul familiei Grail i se păruse cîndva somptuos. Dar cît de umil era vechiul fotoliu îndrăgit de ea și cu care acum se obișnuise, față de cel oferit de doamna Ormonde ! Aceste minunății nu-i trezeau invidia sau o dorință care s-o tulbure. Cînd privești o podoabă strălucitoare a altarului, nu te simți nefericit fiindcă nu poți s-o scoți din biserică și s-o atîrni la tine acasă. Starea ei sufletească izvora numai din admirația și din bucuria ce i-o prilejuia gîndul că a fost socotită demnă să vadă asemenea lucruri. Și tot timpul își spunea în gînd : „Încă o zi, de dimineață pînă seara ! Mîine o să fiu iarăși foarte aproape de mare ! O să dorm și o să mă trezesc în preajma ei !" Curînd după aceea doamna Ormonde trebui să o părăsească pentru cîteva clipe.

— Ai auzit ce spuneau copiii despre „noapte bună". Totdeauna mă duc să-i văd de îndată ce sînt în pat. Nu cred că ar adormi dacă aș lipsi.

După ce-și îndeplini această blîndă îndatorire părintească, stătu de vorbă cu doamna Mapper despre cele cîntate de copii în seara aceea.

— Știați, întrebă aceasta din urmă, ce voce are domnișoara Trent ?

— Cîntă ? Nu știam.

— Mi-a plăcut atît de mult, încît am fost nevoită să mă opresc eu însămi.

— Chiar așa ? Trebuie s-o rog să-mi cînte.

O găsi pe Thyrza răsfoind un album de fotografii. Fără să rostească o vorbă, doamna Ormonde se așeză la pian și începu să cînte încetișor melodia *Annie Laurie*. Thyrza își ridică ochii de pe paginile albumului și apoi se apropie.

— Îți place muzica ?

— Foarte mult. Cîntați foarte frumos.

— Mîine o s-o auzi pe domnișoara Newthorpe ; execuția ei e mult mai bună decît a mea. Vrei să cînți melodia asta pentru mine ?

Cînd răsunară ultimele acorduri, o întrebă pe Thyrza ce alte cîntece mai știa. Toate bucățile ei erau, firește,

din acelea pe care le cîntă oamenii din popor ; de unele doamna Ormonde nu auzise, dar alteori fu în stare să o acompanieze. Laudele ei se mărginiră la cîteva cuvinte binevoitoare. Se ridică de la pian cufundată în gînduri.

La zece, doamna Mapper veni s-o conducă pe Thyrza în camera ei.

— Mîine, micul-dejun e la opt şi jumătate, zise doamna Ormonde.

— Dacă mă scol mai devreme, întrebă Thyrza, pot să ies înainte de masa de dimineaţă ?

— Cum doreşti, draga mea, răspunse cealaltă, şi zîmbi. Vreau ca vizita să-ţi facă plăcere.

Deşi camera îi era străină şi în ciuda nenumăratelor gînduri şi simţăminte prilejuite de cele petrecute peste zi, nu-i trebui mult ca să adoarmă. Păşi pe un tărîm al viselor, unde tot ceea ce învăţase de curînd, reapărea învăluit în mai multă strălucire. Dar soarele ce răsărea n-avea s-aştepte mult ca ea să se deştepte. Sări din pat şi fu numaidecît la fereastră, de unde nu putu, totuşi, să vadă altceva decît castanii înalţi şi o vilă vecină. Era din nou o zi frumoasă. Se îmbrăcă în grabă şi cu nelinişte — pentru prima oară în viaţa ei, Liddy nu se afla lîngă ea să o pieptene — apoi se îndreptă uşor spre palierul scării. Se părea că nimeni nu se trezise încă ; nu avea ceas ca să-i arate ora, dar, fără îndoială, era foarte devreme. Începu să coboare încet şi în cele din urmă recunoscu uşa salonului. Nu dorea să intre ; dar bunăvoinţa doamnei Ormonde îi dăduse dreptul să stea acolo, seara trecută. Se temea însă că uşa casei nu va fi încă deschisă. Tocmai în clipa cînd se pregătea cu părere de rău să se întoarcă sus şi să mai aştepte puţin în dormitorul ei, de jos se auzi un sunet care o făcu să tresară şi totodată să răsufle uşurată. Privi peste balustradă şi văzu o servitoare care ieşea dintr-o cameră de la parter. Coborî în grabă. Servitoarea o privi uimită.

— Bună dimineaţa, zise ea. Pot să ies din casă ?

— O să vă deschid uşa, domnişoară.

— Vă rog, cît e ceasul ?

— Nu e încă şase jumate, domnişoară. Vă sculaţi devreme.

— Da, vreau să ies înainte de masa de dimineață. Sînteți bun să-mi arătați drumul spre mare ?

Servitorul o îndrumă blajin, și curînd Thyrza gonea călăuzită de o sclipire albastră. Alergă ca un copil, alergă pînă cînd aerul rece al dimineții îi tăie răsuflarea, apoi merse potolit în așteptarea clipei cînd putu să alerge din nou. În sfîrșit, se afla pe plajă și curînd stătea chiar jos, la marginea apei. Acolo briza era atît de puternică, încît îi venea greu să se țină pe picioare, dar mîngîierea aceea aspră o încînta. Fiece val părea însuflețit ; iar ea, cînd se apropia șovăitoare, cînd fugea înapoi cu teamă și desfătare. Își umplu mîinile cu scoici netede ; un șir de ierburi de mare care mai păstrau încă spuma proaspătă a valurilor fu o mare descoperire. Și-apoi, privirea ei deslușì în depărtare o dîră de fum ; trebuie să fie un vapor, își spuse, vine dintr-o țară străină ; poate din Franța care se află — nici nu-ți vine să crezi — dincolo, pe malul celălalt al mării albastre.

Vi s-a întîmplat, desigur, să urmăriți cu luare-aminte vreun boboc închis ; astăzi sepalele acelea gingașe cuprind în sînul lor doar o făgăduință, iar mîine, cînd vine vremea împlinirilor, descoperi chiar floarea cu strălucirea și parfumul ei. Așa se întîmplă uneori și cu sufletul omenesc, la timpul său înflorește și atunci cunoaște o viață nouă și minunată.

Se aflau la micul dejun, iar doamna Ormonde înțelese că Thyrza nu-și dorea nimic mai mult decît să-și petreacă ziua în libertate. Astfel încît, îi dădu musafirei o mică pungă cu provizii menită să-i prindă bine cînd va simți pofta de mîncare pe care o trezește marea și o lăsă să plece pînă la prînz ; și-apoi încă o dată, pînă la ora ceaiului. Seara, Thyrza fu iarăși poftită în salon. Acolo o găsi pe domnișoara Newthorpe.

— Ei, acum povestește-ne ce-ai făcut toată ziua, o îndemnă doamna Ormonde. A, soarele și vîntul ți-au și schimbat culoarea feței.

— Am petrecut, răspunse pe dată Thyrza și se așeză lîngă noua ei prietenă.

Mult mai multe nu putu să povestească. Annabel stătu de vorbă cu ea și curînd, la rugămintea doamnei Or-

monde, se îndreptă spre pian. Cînd răsunară primele note, Thyrza își plecă ușor capul. O asemenea muzică nu auzise nicicînd. Apoi Annabel se întoarse la locul unde stătuse mai înainte, iar ea o învălui cu o privire iubitoare și plină de admirație.

— Și-acum vrei să ne cînți *Annie Laurie* ? întrebă doamna Ormonde. O să te acompaniez.

— Ce viitor o așteaptă pe copila aceasta ? întrebă doamna Ormonde după ce Thyrza plecă, lăsîndu-le împreună.

— Cred că nu unul trist, răspunse visătoare Annabel. Din fericire, soțul nu va fi un muncitor ignorant.

— Nu, slavă domnului ! Presupun că peste două, trei săptămîni se vor căsători. Vocea ei este un lucru frumos care se va irosi zadarnic.

— Să nu ne întristăm din pricina asta. Mai important este ca ea însăși să fie fericită. Aș fi vrut ca tata să o vadă.

— O, va trebui să mai vină cîndva pe la noi. Tatăl tău ar fi tulburat-o prea tare. Nu ți s-a părut tot timpul că seamănă cu un lucru foarte gingaș, ceva care trebuie ferit cu grijă de izbituri și primejdii ? Astăzi dimineață, în timp ce-o priveam de la fereastra mea cum ieșea din grădină, parcă mi-era frică ; eram gata să trimit o servitoare care să vegheze asupra ei de la distanță.

După cîteva clipe de tăcere, doamna Ormonde șopti :

— Mă întreb dacă-l iubește.

Annabel zîmbi, dar nu răspunse.

— Mi-a spus că e foarte bun cu ea, la fel de bun ca Lyddy, urmă doamna Ormonde. Într-adevăr, cine n-ar fi ?

— Există toate motivele să avem o părere admirabilă despre domnul Grail, observă Annabel. Trebuie să fie un om la fel de neobișnuit ca și ea în rîndul clasei din care fac parte.

— Da, dar excepțiile...

Annabel o privi întrebător.

— Nu face nimic ! Pe lume sînt lucruri frumoase, iar speranța e unul din cele mai frumoase.

Capitolul XVII

ÎN VOIA SOARTEI

În parte, Totty Nancarrow se răsgîndise în legătură cu drumul la Eastbourne datorită prieteniei pe care o nutrea pentru Thyrza. Fiindcă atunci cînd o văzuse şi amintise de lucrul acesta, Totty îşi dăduse seama că prietena ei ar primi cu înflăcărare dacă i s-ar ivi un asemenea prilej fericit. Dar, întîmplător, nu trecu nici o oră şi îi ieşi în cale Luke Ackroyd, iar Luke îi propuse să se întîlnească sîmbătă după-amiază. Totty nu ţinea nespus de mult la această întîlnire şi totuşi... de ce nu s-ar duce ? Spunea că vor merge pe rîu în sus, la Battersea Park, fiindcă vremea era frumoasă.

Aşadar, sîmbătă la trei, Totty stătea în preajma debarcaderului din Lambeth. Ba chiar fu acolo cel puţin cu cinci minute înainte de ora hotărîtă. Dar punctualitatea ei se dovedi zadarnică. Ceasul bisericii parohiale din Lambeth arăta ora trei şi zece şi nici urmă de domnul Ackroyd. „Ei, ştii că-mi place ! exclamă Totty în sinea ei. Acum las' să vină dacă poftеşte ; pe mine n-o să mă găsească el că stau şi-l aştept. Mult îmi pasă !"

Plecă fredonînd o melodie şi legănîndu-şi mîinile. Pe dig întîlni o fată pe care o cunoştea. O luară pe Westminster Bridge Road şi acolo dădură de altă prietenă. Rămase hotărît să se ducă toate trei să ia ceaiul la Totty. Şi nici n-apucară să ajungă pe Newport Street, cînd o altă prietenă li se alătură. Cu cît sînt mai mulţi, cu atît e mai vesel ! Totty se simţea încîntată să înghesuie în odăiţa ei lume, atîta cîtă putea să încapă. Se repezi la prăvălia doamnei Bower pentru un borcan de gem. Cine era acum mai veselă ca Totty Nancarrow ! Cu flecăreli şi rîsete înăbuşite, fetele urcară în fugă scara îngustă şi intrară în camera ei. Mai întîi de toate trebuia aprins focul ; la treaba aceasta gazda lor era foarte îndemînatică ; nu se afla fată în Lambeth care, într-o dimineaţă rece şi întunecată, să ştie să aţîţe focul şi să-şi fiarbă apa mai iute ca Totty. Dar după toate acestea, se vădi

că piinea n-o să le ajungă. Tilly Roach avea să dea o fugă să cumpere.

— Ai grijă să atîrne mai greu la cîntar, strigară în urma ei celelalte, poruncă ce părea să cuprindă o glumă adeseori repetată, fiindcă numaidecît rîseră toate, așa cum numai niște muncitoare știu să rîdă.

Tilly se întoarse cît ai clipi din ochi. Era o fată mărunțică, subțire, cu un păr blond spălăcit și scurt și o față frumușică, pe care o stricau însă pistruii. Ca întotdeauna, avea buzunarele pline de dulciuri și le ronțăia fără încetare. Îndeobște Tilly nu putea să mănînce mai puțin de două livre de acadele pe săptămînă și ar fi consumat desigur mai multe dacă banii de buzunar i-ar fi îngăduit. A doua musafiră a lui Totty era Annie West, pe care am mai cunoscut-o, fiindcă fusese la „agapa prietenească" atunci cînd Thyrza cîntase ; arăta ca un soi de drac împielițat, rîdea mereu zgomotos și, din cînd în cînd, trebuia să fie potolită. A treia era o anume doamnă Allchin, în vîrstă de cincisprezece ani, femeie căsătorită de două luni ; avea părul tăiat de-a curmezișul frunții, purta cercei mari, iar peste jachetă îi atîrna un colier cu medalion de argint. Doamna Allchin, căreia prietenii îi spuneau „Loo" se înfățișa ca o persoană importantă, după cum se și cuvenea în situația ei.

În cameră nu se aflau decît două scaune ; masa trebui așezată astfel încît să se poată sta pe pat. Fața de masă lipsea cu desăvîrșire ; cînd prietenii îi făceau cinstea să vină la ceai, Totty așternea un ziar. Serviciul de ceai era — ca să nu spunem altfel — foarte simplu ; existau patru cești, dar dintre farfurioare nu rămăseseră decît două, iar cele două linguriță trebuiau împărțite în bună armonie. Dar la Totty Nancarrow nimeni nu ținea seamă de asemenea fleacuri.

În timp ce așteptau să fiarbă apa din ceainic, Annie West oferi o distracție în gen literar. Cumpărase nu de mult o cărțulie cu coperta de hîrtie galbenă, tipăritură despre care se afirma că, pentru suma de un *penny*, dă o descriere completă a „farmecelor, vrăjilor, descîntecelor" ; iar în poza de pe spatele cărții, o fată maură, acoperită din belșug cu bijuterii, își dădea ochii peste cap într-un extaz

profetic; deasupra ilustrației se putea citi: „Minunat, misterios și ciudat". Pe deasupra, cartea cuprindea o bogată culegere de cîntece de dragoste.

— Un *penny* nu e mult, fu de părere domnișoara West.

Pentru început citi un farmec ce nu dă greș, destinat fetelor care doresc să-l vadă în vis pe viitorul lor soț. Era „farmecul celor nouă chei".

„Fă rost de nouă cheițe, care trebuie să fie, toate, ale tale, fie că le-ai cumpărat sau le-ai cerșit (să nu le împrumuți, și nici nu trebuie să spui pentru ce ai nevoie de ele), împletește în trei un șnur din propriul tău păr și leagă-le strîns una de alta, iar la capete fă nouă noduri. Prinde-le bine cu o jartieră de-a ta de încheietura mîinii stîngi înainte de culcare, și leagă cealaltă jartieră în jurul capului; după aceea spune:

«Sfinte Petre, nu mi-o lua în nume de rău,
Bunăvoința ta țineam s-o pun la încercare,
Ești stăpînul cheilor,
Ajută-mă, deci, rogu-te;
Îngăduie, așadar, să am dovada puterii tale,
Și să-mi văd iubitul ce-mi va fi soț.»

Farmecul acesta trebuie făcut în ajun de Sfîntul Petru, e un farmec din moși-strămoși, îl foloseau fecioarele vechii cetăți a Romei, care-i dădeau mare crezare."

— Cînd e ajunul Sfîntului Petru? întrebă Tilly Roach. Totty, tu ești catolică, ar trebui să știi.

— Nu mă bate la cap cu prostiile tale! strigă Totty.

— Nu-s deloc prostii, i-o întoarse Annie West. Zi, Loo, nu l-ai văzut pe bărbat-tu cînd ai legat cărțile, cu toate că pe-atunci chiar că n-apucaseși să-ți pui ochii pe el?

— Păi da, adeveri doamna Allchin, în vîrstă de cincisprezece ani.

— Uite și altă carte de care-o să-mi fac rost, urmă Annie West, care de astă dată vorbea despre o reclamă ce se vedea pe copertă. Spune o grămadă de lucruri, ia priviți numai! „Cum să-ți vrăjești dușmanii", „Cum să te faci nevăzut", „Cum să întîlnești", „Cum să citești scrisori

pecetluite", „Cum să vezi de la mari depărtări" şi cîte şi mai cîte. „Preţul o liră şi şase *penny*, sau, prin poştă, douăzeci de timbre.

— Nu fi proastă şi nu-ţi arunca banii pe fereastră, o sfătui cu străşnicie Totty. Numai toantele cred în d-aldeastea.

— Totty n-are nevoie de farmece ! rosti piţigăiat Tilly, cu gura plină de dulciuri. Ea *ştie* cu cine-o să se mărite.

— Da, domnişoară ? exclamă, batjocoritoare, Totty. Mă întreb dacă ştii la fel de bine şi în ce te priveşte.

— O, Tilly o să-l ia pe poliţaiul ăla care stă pe dig, se auzi vocea doamnei Allchin ; drept care urmară hohote nepotolite de rîs.

Erau însă hotărîte s-o necăjească pe Totty şi începură să vorbească între ele despre Luke Ackroyd ; nu-i aminteau numele, ci foloseau doar semne şi simboluri.

— Dacă voi două aşteptaţi pîn' ce mă mărit eu ca să vă găsiţi bărbaţi, spuse în cele din urmă Totty către fetele care făceau haz pe socoteala ei, atunci o să aveţi norocul să muriţi fete bătrîne. Mulţumesc, dar îmi place să-mi cheltuiesc singură banii pe care-i cîştig.

— Cînd se mărită Thyrza Trent ? întrebă doamna Allchin. Ştii, Totty ?

— Cred că peste vreo două săptămîni.

— S-au afişat strigările ?

— Se mărită la Oficiul de stare civilă.

— Eu n-aş face una ca asta ! strigă Annie West. Să fiu a naibii dacă aş face-o fără o nuntă ca lumea ! Bănuiesc că de aceea Thyrza nu scoate o vorbă.

— Cred însă că el e un ins cam ţicnit, nu-i aşa ?

Nimeni nu-l cunoştea personal pe Gilbert Grail ca să poată da un răspuns. Totty n-avea poftă să-şi spumă părerea.

— Eu zic, exclamă ea, că am vorbit destul despre căsătorii. Tilly, dă o mînă de ajutor, copilo, şi taie nişte pîine.

Timp de două ore cel puţin, taclalele nu mai conteniră. Apoi doamna Allchin afirmă că soţul va „face gură" dacă mai zăboveşte. Tilly Roach îşi luă la revedere odată cu ea. Totty şi domnişoara West mai sporovăiră puţin, apoi îşi puseră pălăriile ca să hoinărească pe Lambeth Walk.

Nu apucaseră să se depărteze de casă cînd fură ajunse din urmă de cineva care spuse :

— Totty ! Vreau să-ţi vorbesc.

Totty nu întoarse capul. Era vocea lui Ackroyd.

— Totty !

Dar ea mergea mai departe. Ackroyd rămase pe marginea trotuarului. După o clipă, două, văzu că domnişoara Nancarrow venea spre el neînsoţită.

— A, dumneata eşti, nu-i aşa ? zise. Ce doreşti, domnule Ackroyd ?

— De ce n-ai venit azi după-amiază ?

— Ei, asta-i bună ! De ce n-ai venit *dumneata* ?

— Am întîrziat puţin. N-am avut încotro, Totty. Ai plecat înainte de-a ajunge eu ?

— Păi, bineînţeles c-am plecat. Cît era să mai aştept ?

— Îmi pare tare rău. Acum hai să mergem undeva. Am dat tîrcoale pe-aici mai bine de-un ceas, la întîmplare, doar o să te văd.

Aminti de principalul music-hall din cartier.

— N-am nimic împotrivă, zise Totty. Dar mai mult de şase *penny* nu pot să cheltuiesc.

— O, foarte bine. Am eu grijă de asta.

— Nu, n-o să ai. Partea mea mi-o plătesc, sau de nu, nu merg deloc. Asta pentru mine-i lege.

— Cum doreşti.

Localul de distracţie tocmai se deschisese ; intrară împreună cu o mulţime de lume şi-şi găsiră locuri. În sală precumpănea mirosul de bere şi tutun stătut ; iar fumul pipelor împrospăta numaidecît izul acru de tabac. Ackroyd comandă un pahar de bere şi-l puse pe o mică stinghie, prinsă de scaunul din faţa lui, amănunt asemănător cu acela care serveşte cu totul în alt scop pe lîngă strana din biserică ; Totty nu dorea să ia nimic.

În ultimele cîteva luni, Ackroyd se schimbase mult. Trăsăturile mai grosolane ale feţei erau acum şi mai bătătoare la ochi, iar cînd rîdea, ceea ce făcea întruna, rîsul nu mai suna la fel de sincer ca odinioară. În seara aceasta se vedea limpede că se străduia din răsputeri să creadă că spectacolul de music-hall îi plăcea ; altă dată, cu cîteva cuvinte pline de dispreţ, s-ar fi lăsat păgubaş de o ase-

menea distracție. Cînd cei din jurul său hohoteau de rîs la auzul unor tîmpenii de nedescris, își zvîrlea capul pe spate și hohotea împreună cu ei ; iar dacă băteau din picioare, ridica și el praful ca oricare altul din sală. Totty nu avea nevoie să se prefacă, gusta într-adevăr spectacolul ; îi trebuia doar foarte puțin ca să se simtă veselă și fără griji, căci o asemenea stare sufletească se potrivea firii ei și, pe deasupra, nu-i era neplăcut să stea alături de Luke Ackroyd ; din cînd în cînd, îl privea cu coada ochiului.

Ackroyd bău două, trei pahare cu bere, după care simți nevoia de ceva mai tare. Totty îl dojeni ; el rîse și bău mai departe, ca să se fălească. În sfîrșit, Totty nu mai putu să îngăduie asemenea purtare ; după ce zadarnic îl sfătui pentru ultima oară să ia aminte, se sculă de pe locul ei și se înghesui prin mulțime, ca să-și croiască drum spre ușă. Ackroyd sări în picioare și o urmă. Era încins la față, iar cînd ieși dintr-o dată în aerul nopții, se încinse și mai tare.

— Ce s-a-ntîmplat ? întrebă în timp ce-și petrecea brațul pe sub al ei. Doar n-ai să pleci și să mă lași așa, Totty ! Bun, atunci, hai să ne plimbăm.

— Ascultă, domnule Ackroyd, începu Totty. Mă mir de dumneata ! Nu face de-un om așa cum ești să se amețească în halul ăsta, seară de seară.

— Știu la fel de bine ca tine, Totty. O convinse să se oprească și adaugă cu voce mai scăzută :

— Zi că mă iei de bărbat și am pus capăt pe loc.

— Ți-am mai spus că n-am de gînd. Așa că nu fi prost! Judeci destul de bine, dacă vrei, și cînd ai să-ți bagi mințile-n cap, atunci o să ne înțelegem de minune.

— Foarte bine, dacă așa stau lucrurile o să mai beau o săptămînă și după aceea plec în Canada.

— Cred că mai bine-ai întinde-o numaidecît.

Totty se trăsese ceva mai departe. Chiar în clipa aceea, trecea pe trotuar un om beat și dintr-o toană o cuprinse de mijloc. Ackroyd tocmai avea poftă de o asemenea întîmplare. Într-o clipă îi trînti insului acela o lovitură atît de directă, încît omul se clătină și se prăvăli în șanț. Totty izbuti cu greu să se ferească și să nu fie tîrîtă laolaltă cu

străinul. Drumul era înțesat de lume, roiuri de puști ai străzii adulmecaseră plăcerea, iar acum alergau zbierînd la fața locului, în timp ce hoinarii mai vîrstnici se adunară, ca de obicei, roată în jurul lor chiar mai înainte ca omul care fusese atacat să-și fi venit în fire. Și-apoi urmă jocul pumnilor ; de la bun început Ackroyd se dovedi pe departe mai tare decît potrivnicul său, dar celălalt izbuti să nu se dea bătut.

Iar rezultatul fu că, nu trecuse nici un sfert de oră de cînd părăsise music-hall-ul, și Luke Ackroyd se și afla în drum spre postul de poliție, urmat de adversarul său, dat în grija unui alt polițist, și care, cît ținu drumul, îl tot învinui că el l-a atacat.

Totty păși în spatele gloatei ; scena violentă la care fusese de față o înspăimîntase, iar pe obraji i se vedeau urme de lacrimi. Intră la post, nerăbdătoare să fie audiată ca martoră într-o istorie limpede ca lumina zilei. Ackroyd se întoarse și o văzu.

— La ce bun să spui ceva acum ? Ticălosul ăsta are gata pregătite o mulțime de minciuni. Du-te la noi acasă și povestește-i cumnatului meu — vrei ? Socot că o să vină și o să se pună chezaș.

Totty purcese numaidecît și alergă tot drumul pînă în Paradise Street, astfel că, de îndată ce la bătaia ei în ușă apăru doamna Poole, trebui să aștepte o clipă pînă cînd își trase sufletul ca să poată vorbi. Nu o cunoștea pe doamna Poole.

— Am să-i spun ceva domnului Poole din partea domnului Ackroyd, rosti ea.

Cealaltă se simți neliniștită.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă. Sînt doamna Poole, sora domnului Ackroyd.

Totty își coborî glasul și lămuri în grabă ce se petrecuse. Doamna Poole o măsura cu privirea, mai mult decît bănuitoare.

— Matale cine ești, dacă vrei să-mi spui ? întrebă cînd Totty sfîrși de povestit.

— Sînt domnișoara Nancarrow.

— Că mult m-am dumirit cu asta. Mulțumesc. O să-i spun domnului Poole.

Închise ușa. Înlăturată astfel fără multă vorbă, Totty se îndepărtă ; se simțea nenorocită, așa cum n-avea cîtuși de puțin obiceiul, încît nu apucă să coboare decît cîteva scări că începu din nou să plîngă. Înțelesese destul de bine gîndul întipărit pe fața doamnei Poole ; răutatea fusese nemeritată și tocmai acum nu era pregătită să-i facă față. În ciuda anilor petrecuți pe străzile sau pe ulițele mai puțin bătute din Lambeth în deplină neatîrnare, era încă foarte copilăroasă și fiindcă simțea nevoia să plîngă, își lăsă lacrimile să curgă în voie și, în timp ce mergea mai departe, își trecea din cînd în cînd dosul palmei pe la colțul buzelor. De ce femeia se arăta gata să gîndească despre ea lucruri rele ? Nu făcuse nimic ca să i se cuvină o asemenea purtare — chiar nimic. Rămăsese o fată cumsecade, deși trăia singură și-i plăcea să rîdă. Era foarte cu putință ca altădată să nu-i fi păsat cîtuși de puțin de ce gîndea doamna Poole, dar tocmai astăzi... oricum... nu știa din ce pricină își punea la inimă asemenea vorbe. De ce Luke băuse întruna încît se văzuse nevoită să părăsească în grabă music-hall-ul ? Era vina lui, prostul ! Dar o apărase destul de iute. Orice fată ar găsi că nu-i strică să aibă totdeauna în slujba ei un asemenea braț. Iar între timp, zăcea în celulă, la poliție.

Sicîită din cale-afară, doamna Poole coborî în bucătărie. Soțul ei stătea în fața focului, își ținea între buze pipa lungă, de lut, iar picioarele și le întinsese de-o parte și de alta a paravanului aflat dinaintea vetrei ; sus, pe poliță înaltă, deasupra căminului, se vedea un pahar de bere pe jumătate băut. Deși rămăsese cu pipa în gură, picotea ; cînd nevastă-sa intră, capul îi picase jos de tot.

— Jim, strigă doamna Poole, de parcă la toate necazurile ei s-ar mai fi adăugat unul.

— Ce-i, Jane ! Cc...

— Pune-ți, pune-ți picioroangele pe paravan ! În clipa cînd mă-ntorc cu spatele, bineînțeles ! Dacă ți-e prea lene ca să-ți scoți ghetele, atunci ține-ți călcîiele sub scaun. N-am chef să-mi zgîrîi paravanul, așa că te poftesc să ți le iei de-acolo.

Domnul Poole era un bărbat cu capul mare, care părea tot timpul că trage a somn, dar nespus de blînd din fire. Se aplecă speriat să vadă dacă ghetele lui au pricinuit într-adevăr vreun rău.

— Bine, bine, nu le mai pun, Jenny, mormăi el.

— Firește că nu, da mă-ntreb de cîte ori ai spus-o pînă acum. Din întîmplare e bine că mai ești încălțat. A fost acilea o fată oarecșcare, venise să spună că Luke e la răcoare, cică s-a bătut pe stradă. A trimis după tine să te pui chezaș să-l scoți.

— Aoleu ! Asta-i bună ! Ei, poftim ! Ce om ! S-a bătut ? Păi nu i-am zis cu azi după-masă că arată de parcă umblă să caute ceartă cu vreunul ? Ascultă la ce spun eu, Jane, numai puștamalele cele mai de jos se duc să se bată-n stradă.

— Bineînțeles că da. Data viitoare ce-o să mai fie ? mă întreb. Cu cît pleacă mai repede-n Canada, cu atît mai bine, aș zice. Da' nu se duce. Vorbește și tot vorbește, da' numai ca să facă paradă.

Domnul Poole se sculase.

— Chezaș ? Păi habar n-am ce-i cu asta, Jane ? Cum faci ? N-am avut niciodată treabă cu d'ald-ăia care au fost la zdup.

— Cred că pîn-acum n-ai avut, Jim.

— La naiba, Jane, nu asta voiam să spun. Dă-mi haina ! Cîți bani sînt în casă ? În buzunarul meu am șase *pence* și juma'.

— Nu-i vorba de bani ; socot c-o să te pună să dai iscălitură pe ceva.

— Foarte bine. Da' mai întîi o să citesc. Cine zici c-a fost fata aceea ?

— Chiar că nu știu. Își spunea domnișoara Nancarrow. Nu țineam să m-apuc la vorbă cu ea.

Doamna Poole era o femeie plină de bunăvoință, dar aidoma suratelor ei de rînd, îi venea tare greu să arate milă atunci cînd vreun semn oricît de mic dădea de gîndit împotriva unei alte femei. Admirăm această vajnică virtute, și amîndoi, tu și cu, nutrim un adînc respect pentru opinia publică ; totuși, mila merită o vorbă bună în apărarea ei.

— Domnișoara Nancarrow, zici ? urmă domnul Poole în timp ce-și trăgea haina lui mare. N-o știu. Postul din Kennington Road, nu-i așa ?

— Mai bine termină-ți berea, Jim.

— Asta și fac. Pregătește-i băiatului ceva să-mbuce de cină.

Totty merse fără să se oprească pînă la postul de poliție. Nu putea să se hotărască să intre și să întrebe despre Ackroyd. I-ar fi fost greu să îndure privirea aceea a doamnei Poole, dacă ar fi văzut-o în ochii unui bărbat. Lacrimile i se uscaseră ; stătea și citea înștiințările publicate la panoul de afișaj. Un bărbat își părăsise nevasta și o lăsase în seama parohiei ; se oferea o recompensă pentru prinderea lui. „Vina e a femeii, își spuse Totty. I-a făcut o viață amară acasă. Dac-aș avea bărbat, nu cred că l-ar prinde cheful să fugă *de la mine*. Și dacă, i-aș spune : «Drum bun, cale bătută, bine c-am scăpat !» A naibii să fiu, dac-aș pune poliția să-l caute." Fusese găsit trupul neînsuflețit al unui copil : era căutată o femeie care arăta într-un anumit fel. „Sărmana, gîndi Totty. E mai degrabă vrednică să-ți fie milă de ea decît s-o învinuiești." Și astfel făcea observații asupra fiecărui anunț, potrivit stării sufletești în care se afla.

Era foarte frig. Nu avea mănuși, iar mîinile îi înțepeniseră cu totul. Oare domnul Poole va răspunde chemării ? Dacă nu, presupunea că Luke va rămîne la arest toată noaptea. O să-i fie destul de rece *acolo* bietului băiat !

Aștepta de peste douăzeci de minute, cînd sosi un om cu capul mare, îmbrăcat într-o manta largă și după ce cercetă clădirea de la acoperiș pînă la trotuar, urcă scările și intră.

„Nu m-ar mira să fie el", murmură Totty. Și aștepta îngrijorată.

După un sfert de oră, omul apăru iară, și în urmă lui venea... o, da, era Luke ! Ochii săi priveau în jos. Salvatorul îl luă de braț și împreună plecară din locul acela.

Ackroyd nu o văzuse și Totty era dezamăgită. Îi urmă îndeaproape. Omul cu cap mare îi spunea din cînd în cînd cîte ceva, dar Ackroyd părea să răspundă scurt —

dacă-i răspundea cu totul. În drumul lor trecură pe Walnut Tree Walk ; Totty văzu cum, în timp ce paşii îl purtau pe lîngă casa unde locuiau Lydia şi Thyrza, Luke aruncă o privire spre ferestrele de la mansardă ; de bună seamă, nu ştia că Thyrza era plecată la Eastbourne. O luară pe Lambeth Walk apoi din nou pe Paradise Street, iar Totty se ţinea tot la cîţiva paşi distanţă. În faţa casei lor se opriră. Luke părea că vrea să meargă mai departe şi, spre surprinderea fetei, aşa şi făcu, în timp ce domnul Poole intră.

Ackroyd coti la stînga, de astă dată spre Newport Street. Totty simţi în piept o apăsare ciudată, fiindcă-şi dădu pe dată seama încotro se îndrepta. Nu era decît zece şi jumătate, iar pe stradă lumea se foia de ici-colo. Pe Newport Street, locuinţele se înşiruie doar pe o singură parte. Podul de cale ferată, ale cărui arcade sînt acoperite cu scînduri şi slujesc drept grajduri, depozite de mărfuri, ateliere, ocupă cealaltă parte a străzii. Ba mai mult : această importantă arteră de circulaţie este foarte slab luminată ; pe partea unde se află linia ferată poţi să umbli noaptea fără primejdia că te va recunoaşte careva. Totty se folosi de această întunecime şi tot timpul merse aproape peste drum de Luke. Ackroyd se opri în faţa casei unde locuia ea, şovăi, se arătă gata să se apropie de uşă. Atunci Totty — fiindcă nu era nimeni în apropiere — strigă nu prea tare spre cealaltă parte a străzii :

— Domnule Ackroyd !

Luke se întoarse numaidecît şi traversă.

— Asta-i bună, tu eşti ? Ce faci aici, Totty ?

— A, nimic. Aşadar, ţi-au dat drumul !

Vorbea fără să-i pese. Îi stătea pe vîrful limbii să spună că-l urmărise de la postul de poliţie pînă aici, dar rostise cu totul altceva.

— Trebuie să mă întorc luni dimineaţă, răspunse.

— Ce ruşine ! L-au ţinut închis şi pe celălalt ?

— Da, ne-au ţinut pe amîndoi. Jura întruna că de mult îi purtam pică şi că el m-a făcut nimic. Ticălosul a avut neruşinarea să mă învinuiască de atac ; aşa că l-am pîrît şi eu. După aceea comisarul a spus că amîndoi am mai

fost dați pe mîna poliției pentru beție și tulburarea ordinei. Una peste cealaltă, minteau care mai de care.

— De ce-ți cauți, ca să fii săpunit în felul ăsta?

— Ei, știi că-mi placi, Totty! Trebuia să-l las să te batjocorească și să stau să casc gura?

— O, nu asta vreau să spun. Da' nu s-ar fi întîmplat cîtuși de puțin, dacă n-ai fi băut în prostie, știi doar foarte bine, domnule Ackroyd.

— Cred că nu. N-are a face. Voiam doar să văd dac-ai ajuns cu bine acasă. Noapte bună!

— Noapte bună! Ai grijă ca *dumneata* să ajungi întreg acasă, și-atîta tot. Totty se îndepărtă. Și Ackroyd la fel. Dar se întoarse mai înainte ca ea să fi trecut strada.

— Totty!

— Ce e?

— Nu mi-ai spus de ce stăteai aici.

— Nu văd ce contează asta pentru dumneata, domnule Ackroyd.

— Nu, cred că nu contează. Noapte bună.

— Noapte bună.

Din nou fiecare se întoarse, gata să-și vadă de drum, cînd Ackroyd veni iarăși înapoi.

— Totty!

— Ce *e*, domnule Ackroyd? exclamă ea, întărîtată.

— Nu pricep nici în ruptul capului la ce stăteai acolo.

— Nu înțeleg de ce-i treaba dumitale, domnule Ackroyd.

— Totuși, aș vrea să-mi spui. Îmi închipui că așteptai pe cineva.

— Dacă ții *neapărat să știi*, da, așteptam.

— Hm! Bănuiam eu. Ei bine, n-o să-ți stau în cale.

— Da, domnule Ackroyd!

— Da?

— E un anunț pus afară, la poliție, zice că un bărbat și-a părăsit nevasta.

— Da? De unde știi?

— L-am citit.

— A, ai așteptat acolo, nu-i așa?

— Și încă ceva. N-avea rost să te uiți la fereastra casei unde stă Thyrza Trent. E plecată.

— De unde știi că m-am uitat ?

Ackroyd se trase mai aproape, cu un zîmbet pe față. Totty își întoarse privirea într-altă parte.

— Bănuiesc că nu pe mine mă așteptai, Totty ?

Nici un răspuns.

— Dă-mi o sărutare, Totty.

— Zău că nu, domnule Ackroyd !

— Atunci lasă-mă pe mine.

Nu se împotrivi.

— Cînd, Totty ? șopti el, și-o strînse mai tare.

— De Crăciun, dacă pîn-atunci nu tragi prea mult la măsea. Dacă aflu că *da*, n-are rost să te ții de Totty Nancarrow.

Îl întovărăși pînă la capătul străzii, și nu-l pierdu din ochi, decît atunci cînd ajunse la locuința lui. Se simțea mulțumită ; îi era rușine ; și teamă. Iar cînd se întoarse ca să o ia spre casă, își făcu cruce și murmură ceva.

Capitolul XVIII

MAI APROAPE

Lydia respecta o mică regulă și disciplină impusă de ea însăși, care merita să-și aibă propria-i răsplată și chiar o avea. Dacă vreodată începeau să o tulbure necazuri ascunse cu strășnicie în taina inimii, își îndrepta sîrguincios gîndurile spre o ființă pe care era dornică s-o știe că-i merge bine și pe care ar fi putut în vreun fel s-o ajute. Regula cunoștea o singură excepție de neclintit : ținta acestor gînduri trebuia să fie oricine *în afară* de o anumită persoană, deși îi dorea îndeosebi fericirea și poate c-ar fi fost în măsură să-i vină într-ajutor, dacă s-ar fi străduit din răsputeri. Regula fusese însă statornicită de mult, atunci cînd excepția nici prin minte nu-i trecea. Mai înainte obișnuia să se gîndească la Thyrza. Iar acum, de vreme ce sora sa părea aproape că nu mai avea nevoie să fie vegheată cu grijă, iar propria-i regulă se cerea aplicată mai mult ca oricînd, Lydia se preocupa de domnul Boddy.

Bătrînul trecuse cu greu iarna, ori de cîte ori îl privea, Lydia nu putea să nu bage de seamă că era mai gîrbovit ca de obicei şi mai tras la faţă. Cînd vorbea cu ea, făcea tot ce-i stătea în putinţă ca să arate că toate-i merg strună, dar anumite semne vădeau că-i venea din ce în ce mai greu să găsească de lucru atît cît avea nevoie. Cu cîteva luni în urmă, Lydia nu s-ar fi sfiit să discute nestingherită despre lucrul acesta cu Mary Bower, sau chiar cu doamna Bower şi astfel să afle de la ele dacă bătrînul îşi plătea la timp chiria şi dacă se hrănea îndeajuns. Dar de Mary se înstrăinase — s-ar fi zis că pentru totdeauna — iar în ultima vreme, ori de cîte ori Lydia intra în magazin, doamna Bower nu se arăta cîtuşi de puţin prietenoasă. Acum, observă tînăra, nu-l mai găseai niciodată pe bătrîn în salonul din spatele prăvăliei ; trebuia să urce totdeauna în camera lui. Nu putea să-şi ia curajul să-i vorbească fără ocolişuri în legătură cu aceasta, ba chiar să spună ceva care i-ar fi dat a înţelege că se răcise de familia Bower. Şi, totuşi, lucrurile se înţelegeau fără să fie rostite şi situaţia ajunsese foarte neplăcută.

Era mai departe supărată pe Mary. Noapte de noapte se mustra pe sine însăşi pentru ceea ce nu mai făcuse niciodată pînă atunci — nutrea gînduri rele. Vărsase într-ascuns multe lacrimi. Dar în inima ei nu-şi făcea loc iertarea. Nu arareori cumpănea asupra preceptelor ascultate la capelă ; mult îşi dorea ca învăţăturile acestea să-i devină lege, căci în adîncul cugetului le găsea frumoase. Dacă ar fi izbutit să se pătrundă de acele principii ale spiritului creştin, i-ar fi fost uşor să se ducă la Mary şi să-i spună : „Am greşit, iartă-mă !“ Ziua aceea nu venise încă.

Aşadar, Lydia tot chibzuia planuri menite să-l sprijine pe bietul bătrîn care, cu ani în urmă, le ajutase atît de mult pe ea şi pe Thyrza. Se gîndea, firește, că ar fi fost cu putinţă să vină să locuiască la Thyrza ; totuşi, cum să propui aşa ceva ? Thyrza avea atîtea care o absorbeau ; nu era de mirare că socotea bună-starea domnului Boddy ca un lucru de la sine înţeles. Şi-apoi, drept ar fi fost să arunci o asemenea povară pe umerii unor noi căsătoriţi ?

Desigur, ea însăşi ar fi putut să cîştige destul ca să plătească pentru puţinul de care avea nevoie domnul Boddy. Thyrza fusese aproape supărată şi nici nu voise să audă de planul surorii el, care se gîndea să-şi plătească chiria în noua locuinţă ; n-avea să primească bani decît pentru masă, deoarece Lydia o înştiinţase că de nu, se va duce să locuiască într-altă parte. Aşa că va rămîne o sumă care să asigure nevoile bătrînului. Piedica era însă faptul de-a locui cu el în casă. S-ar putea să fie un lucru foarte supărător şi, oricum, propunerea trebuia să vină mai întîi din partea lui Gilbert. Pe deasupra, bătrînul se dovedea foarte simţitor în ce priveşte rostul acestei strămutări ; o asemenea schimbare se cerea înfăptuită cu toată delicateţea. Şi totuşi, trebuia să se petreacă nu peste mult timp.

Poate că cel mai bine ar fi să aştepte pînă cînd căsătoria va fi fapt împlinit şi să vadă care vor fi orînduielile noii gospodării. Şi-atunci, e cu putinţă ca Thyrza să bage ea însăşi de seamă că bătrînul e tot mai slab.

Duminică după-amiază Lydia se duse să-l vadă. Vremea însorită îi dădu ideea să-l scoată la plimbare. Aşteptase pînă cînd Mary avea să fie plecată la şcoala de duminică. Domnul Bower sforăia lungit pe canapea ; în cameră mirosea greu a varză şi friptură. Doamna Bower ar fi dormit şi ea dacă n-ar fi fost nevoită să ia seama la ce se întîmplă în prăvălie, care era deschisă duminica, la fel ca şi în celelalte zile ale săptămînii ; pica de somn, drept care o supăra orice, iar cînd Lydia străbătu încăperea şi se îndreptă spre scară se mulţumi să mormăie. Lydia venise pe aici doar de ochii lumii, ca să nu pară că se fereşte ; hotărî ca data viitoare să sune la soneria domnului Boddy, de la uşa laterală. Sus, bătrînul îşi citea Biblia mînjită de urmele degetelor. Nu se ducea niciodată la un lăcaş de rugăciune, dar duminica îşi citea negreşit Biblia.

Fu încîntat să iasă la soare.

— Şi cînd se-ntoarce aia mică ? întrebă în timp ce-şi scotea paltonul — darul de la Crăciun — dintr-un sertar unde stătea împăturit cu grijă.

— Păi, ce crezi ? Nu se-ntoarce pînă mîine. Ieri, cînd am venit de la lucru, mă aştepta o telegramă. Era de la

doamna din Eastbourne, doamna Ormonde, şi spunea că o ţine pe Thyrza pînă luni, fiindcă-i face bine. Ce-o mai fi petrecînd !

Ieşiră din casă pe uşa mai retrasă şi se îndreptară spre rîu. De obicei, Lydia umbla cu paşi mari şi repezi ; acum, însă, îşi potrivea pasul după tovarăşul de drum. Statura ei înaltă, bine făcută, făcea ca bătrînul să pară şi mai şubred. Cînd avea să-i spună ceva mai deosebit, domnul Boddy se oprea în loc, iar Lydia se apleca puţin în faţă şi-l asculta cu atîta luare-aminte, încît nu-şi dădea deloc seama că trecătorii o priveau. Şi astfel, ajunseră la picioarele podului Lambeth.

— Nu trebuie să mergem prea departe, fiindcă altfel o să obosești, bunicule, zise Lydia. Ce-ar fi să ne plimbăm puţin de-a lungul digului ? E grozav de frig, mă tem să stau jos. Dar e plăcut cînd vremea-i senină nu-i aşa ? Copila aceea s-o fi distrînd, nici vorbă ! Alaltăieri, înainte de-a porni la drum, era ca nebună de bucurie. Sînt sigură că n-a dormit nici măcar două ore toată noaptea. Frumos din partea acelei doamne că n-a lăsat-o să plece, am dreptate ? Dar *toată lumea e bună* cu Thyrza, n-are cum să nu fie.

— N-are cum, n-are cum, Lyddy. Da' mai ştiu eu pe cineva şi tare-aş vrea să văd că se distrează puţin. Cînd o să-ţi vină şi ţie rîndul să ai cîteva zile libere, draga mea ? Munceşti de la un capăt la celălalt al anului şi eşti atît de împăcată cu asta, încît oricine-ar putea să uite că ai nevoie de puţină odihnă, aşa cum au şi alţii.

— Vedem noi, bunicule. Aşteaptă pîn-la vară, cînd Thyrza o să fie căpătuită şi la casa ei şi atunci cine ştie, poate că noi doi o să ne repezim împreună, pentru o zi, la mare ! O să fiu bogată, fiindcă n-o să mă lase să plătesc un ban pentru cameră. Asta să rămînă o taină a noastră.

— Bine, bine, zise bătrînul, şi chicoti bucuros, fiindcă dragostea ei îi făcea o plăcere desăvîrşită, — cine ştie ? M-ar bucura să mă mai duc o dată la mare şi din toată lumea asta cel mai mult aş vrea ca tu să fii cu mine. Cred că noi amîndoi avem totdeauna ceva de vorbit. Iar în ziua

de azi nu ţin să stau de vorbă cu oricine. Greu găseşti pe cineva care să gîndească la fel ca tine. Da' noi doi ne amintim de aceleaşi lucruri, nu-i aşa, Liddy ? Ia spune, *tu* ţii minte noaptea aceea cînd a intrat în prăvălie un soldat, unul care voia să cumpere...

— O oglindă, exclamă Lydia. Ştiu. Îmi amintesc.

— Întocmai. Şi după ce-a plătit-o, a luat bastonul şi i-a tras una drept în mijloc, apoi a plecat cu oglinda sub braţ.

— Vai ce de-a ani au trecut de cînd nu m-am mai gîndit la întîmplarea asta, bunicule ! Iar eu am fugit înspăimîntată.

— Şi mie mi-era frică. Niciodată nu ne-am dumirit ce-a vrut să-nsemne asta. Noaptea trecută stăteam treaz, cînd soldatul acela mi-a venit din nou în minte şi tare am mai rîs ; mi-am spus că o să o întreb mîine pe Liddy dacă-şi aminteşte şi ea.

Rîseră amîndoi şi-şi continuară plimbarea.

— Ia te uită cine vine, rosti numaidecît bătrînul, domnul Ackroyd !

Lydia îl văzuse mai înainte ; de aceea nu mai scoase o vorbă.

— N-o să te opreşti, nu-i aşa, bunicule ? întrebă ea în şoaptă.

— De ce, draga mea ? Da' dacă aşa vrei tu, atunci nu mă opresc.

— Mai bine nu.

Ackroyd mergea cu mîinile în buzunar, şi privea nepăsător în jur. Ajuns la mică distanţă de cei doi, îi recunoscu şi-şi scoase o mînă din buzunar. Se prefăcu însă că nu-i vede, pînă ce fu foarte aproape de ei, apoi, fără urmă de zîmbet, îşi ridică pălăria şi trecu mai departe, iuţind pasul. Ca răspuns la salut, Lydia se mulţumi să se încline cu aceeaşi nepăsare. Domnul Boddy dăduse prietenos din cap.

Între cei doi tovarăşi de drum se lăsă tăcerea ; apoi Lydia spuse :

— Bunicule, m-am gîndit că e mai bine să nu... să nu mă mai port cu domnul Ackroyd aşa cum mă purtam pînă acum.

— Da, da, Lyddy ; pricep. Se spun multe despre el. Îmi pare rău. Mi-a făcut nu o dată un bine şi trag nădejde că încă o să se-ndrepte. Mă tem, draga mea, fiindcă ştii doar... dezamăgirea...

Lydia îi curmă cu îndîrjire vorba :

— Asta nu-i un temei — cîtuşi de puţin. Dacă-i adevărat că s-a simţit atît de dezamăgit, ar fi trebuit să rabde ca un bărbat. Alţii suferă la fel de mult. N-am crezut niciodată că-i un asemenea om, niciodată ! Să nu mai amintim de el.

Discuţia făcu să pară mai scurtă calea, încît ajunseră la podul Westminster şi se întoarseră pe drumul ce duce prin dosul spitalului.

— Nu vii, înăuntru, Lyddy ? întrebă bătrînul, cînd fură din nou în preajma prăvăliei.

— Nu, astăzi nu, bunicule. Mă duc să iau ceaiul cu doamna Grail şi Gilbert, fiindcă Thyrza e plecată.

Domnul Boddy înţelese şi încercă să-şi ascundă tristeţea. Lydia îl sărută pe obraz şi se despărţi de el.

La ceai, în salonul familiei Grail, se vorbi tot timpul despre Thyrza. Oare cum îşi petrecea timpul ? La Eastbourne, vremea o fi cumva la fel de frumoasă ca aici, la Londra ? Ce fel de femeie era doamna Ormonde ? Iar cînd cei trei îşi traseră scaunele lîngă foc, fu momentul ca Gilbert să împărtăşească ceva important, un lucru pe care-l hotărîse de cînd Thyrza plecase.

— Lyddy, începu el, mama şi cu mine socotim că ar fi mai bine ca Thyrza să nu se mai ducă la lucru. Şi fiindcă mîine dimineaţă o să lipsească, va fi un prilej pentru această schimbare. Nu-i mai bine aşa ?

Lydia nu răspunse pe dată. Un pas atît de hotărît îi aminti cît de aproape era ziua cînd, deşi ea şi Thyrza vor rămîne la fel de legate, vor trebui, într-un fel, să se despartă. Gîndul acesta o apăsa întotdeauna ; şi în adîncul inimii, nu se simţea împăcată.

— Crezi că Thyrza va socoti că se cuvine să stea acasă ? întrebă în cele din urmă.

— Cred că da, după ce vorbesc cu ea despre lucrul acesta. Vrem să mîncaţi amîndouă împreună cu noi. Thyrza poate să-i dea o mînă de ajutor mamei şi o să aibă mai

mult timp pentru citit. Firește, trebuie să stați împreună atît cît doriți, dar ar fi plăcut dacă ați veni aici la masă. O să ne faci acest serviciu, Lyddy ?

— Dar..., șovăi Lydia. Doamna Grail o întrerupse :

— Știu eu ce vrei să spui, draga mea. Nu-i frumos din partea ta, Lyddy, să ne strici micul nostru plan. Doar trei săptămîni ! După aceea ești liberă să trăiești cît îți place pe propriile tale picioare ; da, iubito, și-o să poți fi cît de mîndră vrei. Știi, ești foarte mîndră, dar asta nu mă împiedică să țin la tine.

— Nu cred că sînt cîtuși de puțin de mîndră, răspunse Lydia zîmbind și roșind ușor. Dacă Thyrza spune da, atunci spun la fel. Cu toate că eu...

— Asta-i tot ce vrem, interveni bătrîna doamnă. Foarte drăguț din partea ta.

Dimineața, cu primul curier, sosi o scrisoare adresată „domnișoarei Trent", care purta ștampila poștei din Eastbourne. Timp de-o clipă Lydia fu foarte înfricoșată, dar după ce rupse plicul ca să deschidă scrisoarea, primele rînduri îi înlăturară cu totul temerile. Scrisoarea venea de la doamna Ormonde și cuprinsul o făcu să se simtă foarte fericită. În afară de cele cîteva rînduri ce i le adresase o dată sau de două ori Mary Bower, Lydia nu primise în viața ei vreo scrisoare ; era foarte mîndră pentru cinstea care i se făcea. Gilbert tocmai se întorsese pentru micul dejun și veștile ce le aveau despre Thyrza îi bucurară pe toți.

Toată dimineața, cît stătu la atelier, Lydia simți că abia o răbda locul. Thyrza avea să se întoarcă în jurul orei douăsprezece. De îndată ce bătu ora prînzului, zvîrli cît colo lucrul și pașii o purtară mai iute ca oricînd pînă în Walnut Tree Walk. Copila avea s-o aștepte sus, singură, și nu în camera familiei Grail, inima ei îi spunea acest lucru. Urcă în fugă scara. Thyrza se ridică de pe scaun și-i ieși în întîmpinare.

Dar nu cu acea izbucnire de încîntare copilărească la care se așteptase. Rolurile erau inversate. Cînd sora cea mare se repezi spre ea, cu sufletul la gură, fiindcă gonise plină de nerăbdare, și neputincioasă să rostească altceva decît frînturi de vorbe dragi, sugrumate de emoție, Thyrza

o strînse în brațe și fără să scoată un singur cuvînt o sărută grav și duios. Obrajii ei erau neobișnuit de rumeni ; ochii îi străluceau și în timp ce Lydia nu conteneа s-o mîngîie, sclipeau, umezi.

— Lyddy, scumpa mea, murmură ea. O lacrimă i se adună pe gene și vocea răsună ca o melodie înfiorată. Soră dragă ! Te bucuri că mă vezi iarăși ?

— Mi-a părut un veac, dragostea mea. Nu-ți închipui cum a fost duminica fără tine. Și ce față de om sănătos ai, frumoasa mea ! Uită-te ce scrisoare am primit de la doamna Ormonde. Spune-mi cum arată. În ce fel a ajuns să te întrebe dacă vrei să rămîi ? Și tu care i-ai spus că aș putea să mă supăr pe ea ! Dar, firește, era doar o glumă. Draga mea ! Cum e marea ? Azi-dimineață ai fost din nou pe țărm ?

— Aș vrea să știu, Lyddy, cîte întrebări mi-ai pus cu totul ? și Thyrza zîmbi, deși era mai gravă ca de obicei. Nu-ți povestesc nimic pînă după-masă. Te aștcaptă jos totul pregătit.

— Știi ce vor să facem ?

— O, am stat de vorbă despre asta cu doamna Grail. Nu cred că ar trebui să spunem nu, Lyddy. Așadar, n-o să mai lucrez ? O să-ți vină tare greu să te duci singură ?

— Greu ? Nu sînt eu aia. Păi, ce-aș face cu mine însămi, dacă aș sta acasă ? Pentru tine e altceva ; tu trebuie să înveți tot ce poți învăța ca să fii în stare să vorbești cu Gilbert.

— Hai la masă !

Lydia se opri în ușă.

— Ce s-a întîmplat cu tine, Thyrza ? întrebă și-și privi sora drept în față. Nu mai ești aceeași și nu știu de ce. O, cum ai făcut de te-ai pieptănat singură ? Te-ai schimbat cu ceva, Ochi-albaștri.

— M-am schimbat ? Da, se poate. Deseară am să-ți spun o mulțime de lucruri, Lyddy.

— Dar astă-seară Gilbert o să aibă nevoie de tine.

— Nu. Cu el o să stau de vorbă mîine.

Și lucrurile se petrecură întocmai. După ce cu toții își luară cina la ora tîrzie cînd mînca Gilbert, surorile urcară

în camera lor. Gilbert înțelegea lucrul acesta cît se poate de bine. Seara de mîine va fi a lui.

Și cînd veni acea seară, doamna Grail găsi o scuză ca să se ducă să stea cu Lydia. Thyrza ședea în fotoliu, ca de obicei ; Gilbert stătea la mică distanță. Puține erau privilegiile de care pretindea să se bucure. Uneori, cînd se afla singur cu Thyrza, îi ținea o clipă mîna într-a sa, iar la despărțire o săruta, dar mai mult nu-și îngăduia să-și arate sentimentele sale pline de delicatețe. Astă-seară, în timp ce Thyrza vorbea, Gilbert o privea uimit, fără să-și ia ochii de la ea. Nici lui nu-i scăpa schimbarea de care Lydia își dăduse seama numaidecît. S-ar fi zis că în aceste două zile Thyrza devenise mai vîrstnică. Însuși felul cum stătea vădea o demnitate mai matură, iar cînd vorbea, era cu neputință să nu fii izbit căci, în loc să-și arate firea ei năvalnică, acum dovedea stăpînire de sine și-și alegea cu grijă cuvintele.

Povesti pe larg despre plăcerea pe care i-o prilejuise felul cum cînta la pian domnișoara Newthorpe. Era limpede că o tulburase pînă-n adîncul sufletului.

— A cîntat ceva care, spunea întocmai ce-am simțit eu cînd am văzut pentru prima oară marea, Gilbert. Înțelegi ce vreau să zic ? Muzica pare uneori să-ți vorbească astfel. E într-adevăr ca și cînd ar rosti cuvinte.

— Te înțeleg foarte bine, Thyrza, răspunse el cu voce stinsă. Și adaugă în timp ce ochii îi străluceau :

— Să te duc într-o seară la un concert, unul foarte bun, într-una din sălile mari ?

— O să mă duci ?

— Da, o să te duc. O să aflu din ziar și o să mergem împreună.

Îl privi cu recunoștință, dar nu scoase o vorbă. Și fiindcă rămase mai departe tăcută, Gilbert își trase scaunul mai aproape și întinse mîna ca să o cuprindă pe a ei. I-o dădu fără să-l privească în ochi.

— Thyrza, azi-dimineață am avut vești de la domnul Egremont. Dorește să afle dacă sînt pregătit să-mi încep lucrul la bibliotecă pe ziua de 7 mai — cade într-o luni. N-o să se deschidă atunci, dar o să avem putința să pornim

la aranjarea cărților. Casa va fi gata pînă la sfîrșitul acestei luni. Vrei să te căsătorești cu mine de azi în trei săptămîni ?

— Da, Gilbert, vreau.

Nu roși, dar fața i se făcu albă ca varul.

Gilbert simți că mîna ei se răcește.

— Apoi o să plecăm iarăși la mare pentru o săptămînă, urmă el cu voce șovăitoare, după care o să ne întoarcem la timp ca să ne aranjăm casa înainte de 7 mai.

— Da, Gilbert.

Tot nu-l privea.

Gilbert îi lăsă mîna și vorbi mai departe, cu o voce care acum suna mai firesc :

— Azi-dimineață am primit o scrisoare și de la fratele meu. Zice că peste vreo lună o să aibă treabă la Londra ; așa că trag nădejde că vom fi în stare să-l chemăm să stea cu noi.

— Cred că da.

Vorbea fără să-și dea seama ce spunea, iar după aceea se lăsă o tăcere cam lungă. Amîndoi erau cufundați în gînduri. Discuția nici că se mai legă din nou, căci se părea că Thyrza nu mai avea ce să povestească despre cele cunoscute la Eastbourne, iar Gilbert se mulțumi să stea în preajma ei și să-i scruteze din cînd în cînd chipul, pe care căuta să înțeleagă ceva nou apărut.

În cele din urmă Thyrza se ridică și după ce schimbară cîteva cuvinte cu privire la îndeletnicirile ei, acum, cînd avea să rămînă acasă, se apropie de el ca să-i spună noapte bună. Gilbert nu se aplecă pe dată s-o sărute, în schimb îi cuprinse mîna pe care i-o ținu între amîndouă mîinile sale, și-i zise :

— Uită-te la mine, Thyrza.

Ea îl ascultă. Mîinile lui tremurau, și de înfrigurare se schimbase la față.

— N-ai spus niciodată că mă iubești, urmă el aproape în șoaptă. Vrei să mi-o spui acum ?

O clipă privirea ei rămase ațintită în jos ; apoi se uită iarăși în sus și murmură :

— Te iubesc, Gilbert.

— Nu cred că s-au rostit cîndva cuvinte care să fi sunat mai dulce.

Thyrza vorbi din nou, cu o gravitate pe care el nu i-o cunoscuse niciodată, cu totul altă decît aceea care-i inspirase cuvinte asemănătoare, atunci cînd făgăduise pentru prima oară că va fi a lui :

— O să-ncerc din răsputeri, Gilbert, să fiu pentru tine o soţie bună. O să încerc !

— Iar eu sper, Thyrza, că de nu voi izbuti vreodată să-ţi arăt o dragoste şi o blîndeţe desăvîrşite, ziua aceea să fie ultima ce-mi va fi hărăzit să o trăiesc.

Ea îşi ridică faţa. Pentru prima oară Gilbert o cuprinse în braţe şi o sărută pătimaş.

De îndată ce apăru Thyrza, doamna Grail spuse noapte bună şi coborî. Thyrza se aşeză şi-şi duse mîna în dreptul coastelor ; inima îi bătea dureros.

— Ia te uită ! strigă deodată Lydia. A lăsat fotografiile.

— Ce fotografii ? întrebă Thyrza.

Lydia luă de pe masă un plic care conţinea vreo douăsprezece poze de mărimea unor cărţi de vizită. Erau toate fotografiile pe care le aveau doamna Grail şi fiul ei, iar bătrînei doamne îi plăcea nespus să le privească în timp ce stătea prietenește la taifas şi vorbea despre aceste poze. Astă-seară le adusese cu ea sus, fiindcă se aştepta la o discuţie deosebit de apropiată cu Lydia.

Thyrza întinse mîna să le ia. Le ştia pe toate, împreună cu ultima adăugată colecţiei, o fotografie a lui Walter Egremont. Erau trei săptămîni de cînd acesta i-o dăduse lui Grail ; fusese făcută în urmă cu doi ani. Le întoarse în poală.

— Acum cred că ar fi mai bine să le duc jos, nu-i aşa ? zise Lydia.

— Nu le-aş duce pînă mîine, răspunse Thyrza cu un glas obosit.

În faţa ei erau expuse două fotografii : poza lui Gilbert făcută cu şase ani în urmă şi aceea a lui Egremont. Lydia le privi peste umărul surorii şi observă :

— Ce tînăr pare domnul Egremont faţă de Gilbert !

Thyrza nu răspunse.

— Hai, iubito, pune-le în plic și lasă-mă să le duc jos.

— O, nu-i nimic dacă le duci mâine dimineață.

Vocea suna cam sfielită.

— Da' mi-e teamă că doamna Grail o să-și aducă aminte și se va osteni să urce.

— O să-și spună că nu merită. Și vreau să le privesc.

— O, foarte bine, iubito.

Cele două chipuri care nu semănau unul cu altul, stăteau mai departe deasupra teancului de fotografii.

Capitolul XIX

CÎNTEC FĂRĂ CUVINTE

În timp ce în casa din spatele școlii se făceau reparații, bătrîna îngrijitoare locuia mai departe acolo. Egremont se încredințase că într-adevăr n-avea unde să se ducă și, cum era de dorit ca cineva să rămînă în locul bibliotecii, o tocmi, în acest scop, pînă cînd familia Grail avea să ocupe locuința.

De îndată ce zugravii, tencuitorii și tapițerii eliberară clădirea, Grail și Thyrza se duseră la viitoarea lor casă ca să hotărască asupra mobilei ce trebuia cumpărată. Cheltuielile aveau să fie cît mai mici cu putință, fiindcă banii cu care trebuiau să le acopere erau, bineînțeles, puțini. Doamna Butterfield — așa se numea bătrîna — le deschise ușa, dar fără să le vorbească; iar cînd Gilbert observă cu toată bunăvoința că i-o fi neplăcut să stea într-un miros atît de puternic de vopsea, mormăi niște frînturi de cuvinte și se retrase în bucătărie. Thyrza începu numaidecît să inspecteze încăperea. Bătrîna stătea pe un scăunel lîngă foc, avea genunchii aduși spre bărbie, iar părul cărunt era încîlcit; semăna uimitor cu o vrăjitoare și cînd Thyrza intră îi aruncă o privire în care se citea o ură de moarte, încît fata se trase înapoi speriată.

— Bănuiesc că ia în nume de rău faptul că s-a tulburat vechea stare de lucruri, zise Gilbert. Domnul Egremont a aflat, după cum mi-a spus, că va primi săptă-

mînat un ajutor bănesc din partea membrilor parohiei, așadar nu presupun că o să ajungă în lipsuri și nevoi și știm că n-ar da-o afară ca să moară de foame — o asemenea purtare nu-i stă în fire.

Mutarea unor lucruri aduse din Walnut Tree Walk și depozitarea mobilei noi trebuiau să dureze doar vreo două zile. Lucrul acesta avea să se petreacă îndată după căsătorie ; apoi Lydia și doamna Grail urmau să locuiască în casă, în timpul cît vor fi plecați cei doi soți.

Egremont constatase că sala cea mare de clasă va fi gata mai devreme decît se așteptase. Cînd încăperea fu curățată, nu mai rămase nimic de făcut decît să se aranjeze rafturile, un mic pupitru și două mese lungi. De cîtva timp, cumpărase un mare număr de cărți, cele mai multe de la un anticar, care i le păstra în depozit, pînă cînd biblioteca avea să fie gata să le primească. Întocmise, de asemenea, o schiță de catalog, dar nu putea să-l continue pînă cînd volumele n-aveau să fie puse în rafturi într-o ordine oarecare. Aștepta acea perioadă îngrijorat și nerăbdător. De cînd fusese ultima oară la Eastbourne nu se văzuse cu nici un fel de prieteni din lumea aleasă a Londrei, iar acum, cînd nu mai trebuia să-și scrie prelegerile, se simțea într-o stare sufletească din ce în ce mai sumbră. Singurătatea, deși el însuși se silea într-o măsură atît de mare să o îndure, îl apăsa într-un fel de nesuferit. Era convins că trecea prin cea mai deznădăjduită perioadă a vieții lui.

Cît de adesea nu se gîndea cu invidie la micul salon din Walnut Tree Walk ! Să trudești o zi îndelungată într-o fabrică de lumînări și-apoi, istovit, să vii acasă la cină, încredințat că ai să găsești în prag un chip tînăr și încîntător, care o să te întîmpine cu un zîmbet, și buzele dulci îți vor spune un iubitor bun-venit — viața aceasta ar fi mai bună decît cea dusă de el.

Dorea să se întoarcă în acea casă dar se temea să se ducă fără să fi fost chemat. Amintirea serii petrecute acolo îl făcea să-i fie silă de saloanele elegante.

Primi o scrisoare de la doamna Ormonde, care amintea pe scurt de Thyrza și vizita ei. Răspunse :

„De ce nu-mi scrieți mai pe larg despre impresia pe care v-a făcut-o domnișoara Trent ? Trebuie să fi fost o

impresie bună de vreme ce aţi invitat-o să rămînă la dumneavoastră duminică. Nu-mi spuneţi dacă Annabel a văzut-o. Îi place foarte mult muzica. Ar fi fost foarte amabil dacă aţi fi rugat-o pe Annabel să-i cînte ceva. Dar domnişoara Newthorpe mi-a făgăduit că de îndată ce biblioteca va fi deschisă, va veni împreună cu tatăl ei să o viziteze ; atunci, în tot cazul, îl vor cunoaşte pe domnul Grail.

Domnişoara Trent mă interesează foarte mult, de lucrul acesta vă puteţi da seama din felul cum mă refer la ea. Sper că va ajunge să mă considere prieten. Voi fi încîntat să veghez asupra felului cum îşi va dezvolta intelectul. Sînt sigur că are aptitudini dintre cele mai delicate ; cred că, în curînd, va fi în stare să guste literatura. Nu-i aşa că e o fiinţă înzestrată cu un farmec neobişnuit ? şi nu e oare imposibil să te gîndeşti că va ajunge altceva decît o femeie cu suflet frumos ? De altminteri, acum, după ce aţi cunoscut-o, veţi continua să-i fiţi prietenă — sper din suflet lucrul acesta. Dacă ar putea să stea acolo din cînd în cînd pentru scurt timp cu dumneavoastră, cît de mult ar ajuta-o acest fapt să-şi dezvolte talentul ei înnăscut !"

Doamna Ormonde răspunse grabnic la scrisoarea din care făceau parte rîndurile de mai sus :

„În privinţa domnişoarei Trent, spunea ea, te rog să nu te complaci în ideile idealiste pe care le nutreşti de obicei, ci să le moderezi. Am găsit că e o fată frumoasă şi interesantă şi se prea poate că va deveni o soţie bună pentru un bărbat ca domnul Grail care, în chip vădit, se dovedeşte el însuşi destul de idealist ca să nu ceară de la tovarăşa lui de viaţă virtuţi mai trainice, gospodăreşti.

Dar adaug, Walter : Nu e, desigur, recomandabil să i se bage dintr-o dată în cap gînduri care pînă acum i-au fost străine. Dacă aş avea puterea să-l înrîuresc pe domnul Grail, i-aş da a înţelege că se va căsători cu o femeie foarte tînără şi că, în aceste condiţii, lucrul la care ea trebuie neapărat să aspire va fi pentru un timp echilibrul firesc ce izvorăşte din liniştea vieţii domestice, cu îndeletnicirile ei casnice. Înţelegi ? — eu *nu* sînt idealistă şi consider că o banală fericire familiară e mai importantă decît unele năzuinţe care au sorţi să i-o primejduiască. Iartă-mă pentru aceste observaţii, despre care vei spune că miros uşor a bucătărie ; sau, în cel mai bun caz, a

cămară. Nu face nimic. Şi una şi alta sînt locuri fără de care camera de lucru n-ar putea să existe."

Egremont citi şi îşi muşcă buzele ; pentru prima oară era nemulţumit de doamna Ormonde. Se întreba în ce condiţii o primise pe Thyrza. Îşi închipuise că fata fusese răsfăţată la Casa Castanilor dar, judecînd după tonul scrisorii, se temea ca nu cumva doamna Ormonde să fi socotit că e de datoria ei să se forţească să-i arate prea multă bunăvoinţă. Această reţinere nu-i stătea deloc în fire ; ce băgase oare de seamă ceva care o făcea dintr-o dată să vădească o precauţiune atît de neplăcută ?

Faptul sporea indispoziţia sa spirituală. Ce schimbare se petrecea în viaţa lui ? Era oare pe cale să se trezească într-adevăr despărţit de prietenii ce şi-i făcuse într-o lume în care prin naştere nu putea pretinde să intre ? Totul îi dădea a înţelege că trebuia să se întoarcă spre clasa în care fusese născut. Încercarea sa de a deveni membru al înaltei Societăţi (cu literă mare) nu fusese încununată de succes. Foarte bine, avea să-şi afle prieteni în rîndul clasei muncitoare. Dacă într-o seară va simţi nevoie de lume, îi vor ţine tovărăşie Gilbert Grail şi soţia lui. Îşi va continua munca mai serios ca oricînd ; de îndată ce localul bibliotecii va fi pregătit să servească drept loc de reuniune, va întemeia clubul proiectat de el ; avea să caute atent şi grijuliu muncitori cu o fire care să inspire speranţe de viitor, şi prin purtarea sa sinceră, le va cîştiga încrederea. Lasă-i pe cei bogaţi, cultivaţi şi distinşi să-şi vadă de-ale lor.

Odată ajuns la acest punct, simţi într-adevăr o mare uşurare. Vreme de două zile umblă de ici-colo aproape vesel. Avea din nou o datorie care-i stătea în faţă şi în acelaşi timp îi renăscură forţele. Îndoiala, îşi spuse în sinea sa, fusese înfrîntă — şi poate pe de-a-ntregul.

Şi-apoi sosi o altă scrisoare din partea doamnei Ormonde care-l poftea să soarbă aerul acestor splendide zile de primăvară pe malul mării. Răspunse că-i era cu neputinţă să părăsească Londra. În aceeaşi zi, expediase pe adresa bibliotecii şapte lăzi ambalate pline cu cărţi şi avea să înceapă să aranjeze volumele în rafturi.

Era într-o luni ; mai rămăsese o săptămînă pînă la ziua cînd Thyrza urma să se căsătorească. Nu se mai abătuse pe la viitoarea ei casă din ziua cînd se dusese acolo împreună cu Gilbert, pentru ca la fața locului să vadă ce mobilă le-ar fi de trebuință. Curiozitatea îi fusese satisfăcută în chip bizar, acum casa o interesa mai puțin. Ba mai mult : cînd umbla singură, nu alegea niciodată un drum care să ducă prin preajma locului, în timp ce mai înainte, totdeauna îi plăcea să se îndrepte într-acolo. Se părea că avea un temei oarecare pentru care se ferea să vadă clădirea.

În luncă aceea se răzgîndi iarăși. La ora prînzului se ducea adesea să se întîlnească cu sora ei, iar astăzi, fiindcă plecase de acasă prea devreme, ocoli pe Brook Street. Nu era mînată de-o dorință arzătoare ; s-ar fi zis mai degrabă că pașii o purtau într-acolo fără să asculte de ceea ce gîndea. Cînd se apropie de bibliotecă, văzu cu uimire un furgon care oprise în fața ușii ; doi oameni cărau înăuntru o ladă de lemn. Trecu pe partea cealaltă și înaintă încet. Oamenii ieșiră, urcară pe capră și furgonul porni.

Trebuie să fi adus cărți. Cine le primea ?

Din nou traversă și se apropie de ușa bibliotecii. Trecu mai departe, se opri și se întoarse. Încercă clanța și ușa se deschise. Ce era rău dacă arunca o privire înăuntru ?

Egremont stătea înconjurat de lăzi. Era cu capul descoperit, iar în mînă ținea o șurubelniță, de parc-ar fi fost gata să le deschidă. O zări pe Thyrza, se apropie cu o privire încîntată și dădu mîna cu ea.

— Așadar, ați aflat ce mă pregătesc să fac ! Voiam să nu știe nimeni. Vedeți, rafturile au fost terminate și n-am putut să rezist ispitei de-a aduce cărți. O să păstrați taina ?

— N-o să suflu o vorbă, domnule.

Obrajii ei îmbujorați răspundeau plăcerii ce se oglindea în ochii lui pe cînd o privea. Poate că nici unul din ei nu-și dădea pe deplin seama cît de bucuroși ar fi fost dacă s-ar fi întîlnit din nou. După ce Thyrza îl încredință că nimeni altul nu va prinde de veste, pe chipul lui Egremont se citi că avea de gînd să spună ceva pe cu totul alt ton.

— Domnişoară Trent, vreţi ca pe viitor să-mi vorbiţi aşa cum vorbiţi cu prietenii dumneavoastră ? Doresc foarte mult să mă număr printre aceştia, dacă o să-mi îngăduiţi.

Thyrza nu-şi lua ochii din pământ. Nu izbutea să găsească un răspuns potrivit. El urmă :

— Grail mi-e amic şi vorbim totdeauna aşa cum prietenii trebuie să-şi vorbească între ei. Vrei să nu te mai gîndeşti la mine ca la un străin ?

— Nu mă gîndesc în felul acesta, domnule Egremont.

— Atunci să dăm iarăşi mîna în felul cel nou.

Thyrza o întinse pe-a ei. Privirea i se încrucişă cu a lui doar o clipă ; în propriii ei ochi sclipea un zimbet de fericire năvalnică.

— Da, păstrează taina, continuă Egremont, care-şi redobîndi numaidecît vocea sa obişnuită. Grail o să aibă o surpriză cînd o să-l aduc aici peste cîteva zile. Ei, cum să scot capacul ăsta ? Grozav e de înţepenit ! Cred că ar fi trebuit să-i pun pe oameni să facă treaba asta, dar am adus în buzunar o şurubelniţă, gîndind că va fi destul de uşor. A, uite că-ncepe să se mişte. Mi-ar trebui un ciocan.

— Să mă duc să o întreb pe doamna Butterfield dacă n-are unul ?

— O, nu, mă duc eu.

— Mă reped numaidecît. Doar o clipă.

Ieşi pe uşa care dădea spre casă. Tresări de spaimă cînd pe coridorul întunecat se atinse de cineva.

— A, cine e ?

Un mormăit în chip de răspuns o înştiinţă că era bătrîna. Intraseră în camera cea mai apropiată. Buzele subţiri ale doamnei Butterfield schiţau un surîs neplăcut.

— Vă rog, aveţi un ciocan ? întrebă Thyrza. Îi trebuie domnului Egremont.

Bătrîna se îndepărtă şi se întoarse cu un ciocan, care folosea la spart cărbuni.

— O, aţi putea să-l ştergeţi puţin ? zise Thyrza. Coada e tare neagră.

Treaba fu făcută cu destul de puţină bunăvoinţă şi Thyrza se grăbi să se întoarcă. Egremont stătea mai departe aşa cum îl lăsase.

— A, de astă dată o să meargă. Mulţumesc.

Thyrza urmărea cu mare atenţie cum se desfăşura lucrarea.

— I-am văzut cînd cărau înăuntru ultima ladă, zise ; de aceea am intrat.

— Am prevăzut că există această primejdie — ca cineva să observe camionul. Dar poate că eşti singura.

— Trag nădejde că da — de vreme ce vreţi să nu ştie nimeni. Se opri, apoi adăugă : Mă duceam să mă întîlnesc cu Lyddy — sora mea. Eu însămi nu mai lucrez, domnule Egremont. Poate că v-a spus Gilbert.

— Nu, n-a amintit de lucrul acesta. Dar mă bucur s-aud.

— Nu-mi place că sora mea se duce singură la muncă, dar ei într-adevăr nu-i pasă.

— Sper s-o cunosc în curînd pe sora dumitale.

Se oprise din lucru şi stătea cu un picior pe ladă. Thyrza cumpăni, apoi zise :

— Cred că o să vă placă, domnule Egremont.

— Sînt sigur. Ştiu că o iubeşti foarte mult.

— Da. Vocea îi tremura puţin. N-aş fi putut să plec şi să trăiesc departe de a.

Egremont se concentră din nou asupra trebii pe care-o făcea şi ridică grabnic capacul. Se văzu un înveliş de ziare şi-apoi, ieşiră la iveală cărţile.

— Ei, spuse el, mîna dumitale să pună în raft prima carte.

Scoase din ladă primul volum al Istoriei lui Gibbon şi se îndreptă spre perete.

— Acesta să-i fie locul şi aici să stea întotdeauna.

— Vreţi să-mi spuneţi despre ce-i vorba în carte, domnule Egremont ? întrebă ea şi luă cu teamă volumul din mîna lui. Aş dori să-mi amintesc.

Îi povesti cît putu mai bine. Thyrza rămase o clipă pe gînduri, apoi abia de răsfoi paginile. Egremont o urmărea.

— Mă întreb dacă o să fiu vreodată în stare să citesc cartea asta, zise cu voce reţinută.

— O, da, sînt sigur că vei putea.

— Şi trebuie s-o pun aici ?

— Exact acolo. O să pui toate volumele la locul lor unul după altul. Sînt opt.

Le aduse pe toate deodată, iar ea le luă din mîna lui. Apoi se îndreptară din nou spre lada cu cărţi şi timp de-o clipă domni tăcerea.

— Astă-seară Gilbert mă duce la un concert, domnule Egremont, zise Thyrza şi-l privi sfioasă.

— Da ? O să-ţi placă. Ce concert ?

— E într-un loc care se cheamă Sala Saint James.

— O, da. Ai să asculţi o muzică minunată.

— N-am mai fost la un concert. Dar la Eastbourne am auzit o doamnă care cînta la pian. Atunci da, mi-a plăcut.

Egremont tresări :

— Era cumva domnişoara Newthorpe ? întrebă el şi o privi fără urmă de zîmbet.

— Da, aşa se numea.

Privirea i se încrucişă cu a lui. Walter se răsuci, apoi se plecă din nou asupra cărţilor.

— O cunosc, zise. Cîntă bine.

Luă două volume şi se îndreptă cu ele spre rafturi unde, fără să-şi dea seama, le aşeză alături de Gibbon. Într-o clipă însă observă titlul şi le mută în alt loc. Gîndul îi era departe. Thyrza, care rămăsese lîngă ladă îi urmărea mişcările. Cînd se întoarse, o întrebă :

— Ţi-a plăcut doamna Ormonde ?

— Da, a fost foarte cumsecade cu mine.

Răspunsul nu i se păru potrivit şi teama sa că doamna Ormonde nu o primise cu toată căldura, aşa cum ar fi dorit el, spori. Da, după cum se dovedea, o rugase pe Annabel să cînte pentru Thyrza. Iar Thyrza, de asemenea, îşi dădu seama că ar trebui să spună mai mult, dar dintr-o dată simţi că-i vine greu să vorbească, gîndul îi rătăcea.

— Acum cred că trebuie să plec, zise, altfel n-o mai găsesc pe sora mea.

— Dacă-i aşa, nu te mai reţin. O să mai deschid o ladă sau două, după aceea mă duc undeva să-mi iau prînzul. La revedere.

Thyrza îl salută cam grăbită şi fără să-şi ridice capul.

Întîmplarea făcu ca tocmai atunci domnul Bower să treacă pe Brook Street. De obicei nu-şi întrerupea lucrul la amiază, dar astăzi o împrejurare cu totul deosebită îl aducea în Paradise Street la ora prînzului. Thyrza ieşi pe uşa bibliotecii chiar în timp ce el dădea colţul ; nu-l văzu,

dar Bower o zări numaidecît. Nu i se păru surprinzător că fusese acolo ; se prea poate că au început să mobileze casa, își zise. Cînd ajunse în dreptul ferestrelor viitoarei biblioteci, Bower privi curios spre ele. Egremont stătea acolo, cu privirea aţintită asupra străzii. Îl recunoscu pe Bower, dădu din cap şi se trase îndărăt.

Bower nu ţinea să o ajungă din urmă pe Thyrza. Trecu pe trotuarul celălalt, ca să nu dea ochii cu ea. În acelaşi timp, Thyrza nu se duse de-a dreptul să-şi întîlnească sora ; străbătu încet o bucată de drum, apoi se întoarse în direcţia opusă faţă de cea pe care ar fi trebuit să o urmeze. După aceea se opri din mers ca să privească într-o vitrină.

Un orologiu îi arătă că la ora asta Lydia era acasă. Cu toate acestea, nu se opri şi lăsă în urmă strada pe care locuia. Îşi spuse că mai trebuiau să se scurgă 25 de minute pînă cînd Gilbert va pleca de acasă ca să se întoarcă la lucru. Apucase pe un drum care, ocolind mult, avea să o ducă în Kennington Road. Vremea trăgea a ploaie, iar ea nu avea umbrelă ; merse, totuşi, mai departe.

Acasă, unde era aşteptată, nepunctualitatea ei trezea uimire. Doamna Grail nu ştia cînd ieşise din casă. Toată dimineaţa, Thyrza stătuse sus, singură. Gilbert tocmai se pregătea de plecare, cînd cea care lipsea apăru.

— *Unde ai fost*, copilă ? strigă Lydia. Aoleu, a început să plouă ; eşti udă toată !

— Am mers mai departe decît aveam de gînd, răspunse Thyrza care-şi aruncă pălăria şi se aşeză numaidecît la masă. Sper că nu m-aţi aşteptat. Am uitat cît e ceasul.

— Gîndul îţi era la concertul de astă-seară, zise Gilbert, rîzînd.

— Nu m-ar mira, încuviinţă Lydia.

Thyrza zîmbi dar nu se mai scuză. Gilbert şi Lydia ieşiră din cameră şi plecară împreună de acasă. Nu aveau acelaşi drum, dar Gilbert făcu cîţiva paşi împreună cu ea.

— Vreau să te răsgîndeşti şi să mergi cu noi deseară, zise el.

— Nu, cu neputinţă ! Nu merită cheltuiala, Gilbert. Nu mă dau atît de mult în vînt după muzică.

— Cheltuiala e doar un şiling. Iar Thyrza n-o să fie pe deplin mulţumită dacă nu vii cu noi. Vreau să se bucure din tot sufletul.

— Bine. Dar...

— În regulă. Să fiţi gata amîndouă la şase jumătate.

Îşi luară la revedere dînd din cap.

Thyrza se prefăcea că mînca. Doamna Grail îşi dădu seama că o amăgea.

— Vai ce copil cu mintea aprinsă ! zise ea cu duioşie. Mai mănîncă ceva, iubito ! O să-i spun lui Gilbert să nu te înştiinţeze niciodată cînd are de gînd să te ducă undeva.

Dar Thyrza n-avea poftă de mîncare. O ajută pe bătrîna doamnă să strîngă masa, apoi fugi sus.

Se simţea nespus de uşurată să fie din nou singură. Niciodată nu încercase un asemenea sentiment dureros de vină, ca în clipele cînd Gilbert şi Lydia o priveau. Şi totuşi, de ce ? Se străduia să se convingă pe sine însăşi că taina ei era cu totul nevinovată, că nu avea într-adevăr nici o însemnătate. Dar de ce nu fusese în stare să vină de-a dreptul acasă ? Ce o ţinuse departe, cu o forţă ce părea o mînă care nu o lăsa să se întoarcă ?

Se mişca prin cameră fără ţintă. Era drept că în ultimele două zile fusese tulburată în aşteptarea concertului, dar de astă dată ceva cu totul diferit îi răvăşea gîndurile şi din cînd în cînd îi tăia într-adevăr răsuflarea. Nu se simţea bine. Dorea ca Liddy să fi rămas acasă, cu ea, în după-amiaza aceasta, fiindcă avea nevoie de cineva care să-i ţină tovărăşie, care s-o ajute într-un fel. Putea să se ducă la doamna Grail ; dar nu, îşi dorea mai degrabă să nu fie împreună cu doamna Grail tocmai acum.

Pe masă se aflau cîteva veşminte cusute de Lydia şi de ea în ultimele două săptămîni şi pe care avea să le ia cu dînsa. În dimineaţa aceasta le mai dichisise cu puţină broderie şi-acum puteau să fie puse de-o parte. Se îndreptă spre scrin. Unul dintre cele două sertăraşe de deasupra îi aparţinea, celălalt era ocupat de Lydia ; cele două sertare lungi de dedesubt erau împărţite în acelaşi fel. Scoase un sertar şi-l goli de lenjerie. Cu cîtă mirare plină de milă ar fi privit o domnişoară gata să se mărite — să zicem domnişoara Paula Tyrrell — trusoul de care Thyrza

era mai mult decît mulţumită. Dar Thyrza nu socotise niciodată că măritişul e prilej de îmbogăţire a garderobei.

După ce puse deoparte lucrurile ei, deschise un alt sertar şi-şi aruncă privirea peste lucrurile Lydiei. Le bătu uşurel cu mîna, apoi le puse pe fiecare la locul lor, şi-şi zise : „Lyddy are nevoie de cutare şi cutare lucru. În curînd o să aibă mai mulţi bani pe care o să-i cheltuiască numai pentru ea. Iar la următoarea zi de naştere o să primească un cadou într-adevăr frumos. Gilbert o să-mi dea bani ca să i-l cumpăr".

Apoi se duse spre poliţa căminului şi se jucă alene cu un mic ornament aflat acolo. Timp de cîteva clipe se simţise mai puţin rău, acum însă greutatea o apăsa din nou. Inima-i bătea neregulat. Îşi sprijini coatele de poliţă şi-şi acoperi faţa cu mîinile. O căldură ciudată îi străbătea prin vine, iar răsuflarea îi era fierbinte.

Tot mai ploua ? Nu, caldarîmul se uscase iar pe cer nu se vedea vreun nor foarte negru. Nu putea să stea acolo toată după-amiaza. Poate că dacă ar face o mică plimbare i-ar trece durerea de cap care începuse s-o supere.

Coborî cu paşi foarte uşori scara, apoi străbătu în grabă coridorul, mergînd aproape în vîrful picioarelor ; închise cît putu de încet uşa de la intrare şi, fără să treacă pe sub fereastra salonului doamnei Grail, se îndreptă în direcţia opusă acesteia. Desigur, era liberă să plece de acasă ori de cîte ori voia, dar fără să-şi dea limpede seama, tocmai acum nu dorea să se bage de seamă. Poate că Gilbert ar socoti că se plimbă prea mult ; dar nu putea, nu putea să stea în casă.

Fără un ţel anume, se îndreptă din nou spre Brook Street. Nu, nu se ducea iarăşi la bibliotecă ; ar fi cu putinţă ca domnul Egremont să mai fie acolo şi ar părea tare ciudat din partea ei. Se duse însă pînă-ntr-un loc de unde putea să vadă clădirea, şi timp de cîteva clipe o privi fără să se clintească. Oare era tot înăuntru ? — adică domnul Egremont. Cărţile acelea aveau să-i dea o mulţime de timp să le aşeze în rafturi. Pe cînd privea, cineva ieşi pe uşă ; era însuşi domnul Egremont. Se întoarse şi aproape că o luă la fugă, într-atît dorea ca el să n-o bage de seamă.

Egremont se ducea acasă. Chiar în timp ce gonea, Thyrza încerca să şi-l închipuie cum avea să-şi petreacă acea seară. Descrierea făcută de Gilbert o ajuta să-şi imagineze camera lui din Great Russell Street. Stătea oare acolo toată seara, printre cărţile sale şi citea — sau scria ? Fireşte, nu totdeauna. Era un gentleman, avea prieteni pe care se ducea să-i viziteze, oameni ce locuiau în case mari, persoane foarte importante. Stătea de vorbă cu doamne — ca domnişoara Newthorpe. (Thyrza nu căuta să observe unde se afla. Picioarele o duceau în goană mai departe, şi o durea capul. Se gîndea, se tot gîndea.)

...Ca domnişoara Newthorpe. Da, o cunoştea ; o cunoştea foarte bine, se vădea după felul cum amintise de ea. Despre ce vorbeau cînd se întîlneau ? Fără îndoială îi cînta adesea la pian şi în timp ce-i cînta, el o privea iar domnişoara era foarte frumoasă.

Nu se va mai gîndi la domnişoara Newthorpe. Într-un fel, nu mai simţea pentru ea aceeaşi simpatie ca pînă acum.

După ce se va căsători o să-l vadă foarte des — pe domnul Egremont. O să fie întruna la bibliotecă, desigur. Poate că uneori avea să vină să stea în camera lor. Iar cînd îşi va începe cursul, în sala de la etaj, îi va fi oare cu putinţă să-l asculte ? I-ar plăcea grozav, doar o dată. Ar putea, oricum, să se furişeze sus şi să asculte la uşă. Ce frumoase trebuie să fie lecţiile lui ! Gilbert nici nu găsea destule cuvinte ca să le laude. Îi va fi cam greu să le priceapă — poate că da ; dar o să citească mai multe cărţi decît a citit vreodată şi o să dobîndească învăţătură.

Se afla pe Lambeth Walk, în punctul cel mai îndepărtat de strada pe care locuia, şi ajunsese întîmplător acolo, căci pe drum nu băgase de seamă nimic. Nu dorea încă să se întoarcă. La un capăt, Paradise Street se întretaie cu Lambeth Walk şi într-acolo coti. De-ar avea măcar norocul ca Totty Nancarrow să fie acasă ! Dar Totty se ducea foarte regulat la lucru. Totuşi, ce e rău dacă o să întrebe la uşă ?

Micul Jack Bunce stătea în prag cu uşa deschisă. Avea o figură tristă, cu urme de lacrimi vărsate nu de mult.

— Nu ştii dacă domnişoara Nancarrow e acasă ? îl întrebă Thyrza pe omuleţ.

O privi și dădu tăcut din cap.

— Adevărat ? Chiar e înăuntru ?

— E sus în odaia ei, sună grav răspunsul.

Thyrza dădu fuga pe scară. O bătaie în ușă — și vocea lui Totty — da, ea era, fără nici o îndoială — răspunse că se poate intra. Fata cosea ; pe pat dormea un copil. Totty, care părea încîntată că Thyrza venise să o vadă, ridică un deget ca să ceară liniște. Thyrza luă singurul scaun aflat în cameră în afară de acela pe care stătea Totty și-l trase lîngă prietena ei.

— E Nelly Bunce, spuse Totty cu voce scăzută, și dădu din cap arătînd spre pat. Tocmai plecam înapoi la lucru, cînd ce să vezi, fetița, care fugea după mine, s-a dat de-a berbeleacul pe juma' de scară. Mare minune că n-a murit din asta. Nu cred că a pățit ceva rău, în afară de un cucui mare la cap ; doamna Ladds nu era acasă și n-am vrut să plec și s-o las pe asta mică ; a plîns pîn' ce-a adormit. S-a dus juma' de zi !

Thyrza tăcea. Simțise că ar vrea să stea de vorbă cu Totty, totuși acum nu găsea nimic de spus.

— Cum merge ? întrebă Totty și zîmbi.

— Cred că foarte bine.

— Așadar se-apropie ziua, Thyrza.

Thyrza se juca cu capătul unei mici eșarfe pe care-o purta în jurul gîtului. Nu găsea un răspuns. Glasul ei se împotrivea să rostească un singur cuvînt.

— Ce e ? întrebă Totty.

Thyrza lăsă mîna în jos și pipăi cusătura pe care Totty o ținea în poală.

— Vrei să-mi povestești despre domnul Ackroyd ?

— Ce-i de povestit ?

— Se ține de ce-a făgăduit ?

— După cîte știu eu, da, răspunse cealaltă cu o voce care voia să arate că nu-i pasă.

— Și crezi că o să se țină chiar pînă la Crăciun ?

— Asta n-aș mai putea să-ți spun nici eu, nici nimeni altul.

— Da' o să faci tot ce poți ca să fie așa ?

— Nu cred că o să mă prăpădesc cu firea. Asta-i treaba lui. Dac-o ia din nou razna, o să știu ce-are de gînd.

— Dar...

— Ei, ce-i ?

— Tragi nădejde că o să se țină de ce-a făgăduit ? întrebă Thyrza, care se aplecă puțin mai aproape de prietena ei și de îndată ce puse întrebarea privi în jos.

— Hm... Da. Poate că da, zise Totty, și-și lăsă capul într-o parte. Începu numaidecît să murmure o melodie, dar în clipa următoare se opri totuși, fiindcă își aminti de Nelly.

— Spui vorbe ciudate, Totty.

— Și tu la fel, Thyrza. Ce te doare pe tine ?

Din nou scrută fața celeilalte, iar de astă dată privirea ei avea ceva foarte bizar, s-ar fi zis un fel de bănuială.

— Vreau... vreau să aflu despre tine, zise Thyrza stingherită.

— Ți-am spus tot ce era de spus.

— Dar nu mi-ai spus într-adevăr dacă... Tu... vocea îi scăzu și mai mult — tu îl iubești, Totty ?

O roșeață neobișnuită apăru pe obrajii celeilalte fete și apoi bujorii păliră. Totty nu prea rostea cuvinte de dragoste, iar Thyrza îi vorbise pentru prima oară astfel. Grosolăniile pe care le auzea de la unele dintre semenele ei nu o făceau să se rușineze, dar acest cuvînt rostit de Thyrza părea s-o stînjenească în chip straniu. O clipă își ridică ochii. Thyrza avea o față plină de neliniște.

— Și ce-i cu asta, rosti Totty cu o voce cam dură. Apoi, în timp ce se ridica greoi adăugă : Tu ai ales ce-i al tău, Thyrza.

O clipă, de surprinsă ce era, Thyrza rămase fără glas. Apoi exclamă :

— Doar nu-ți închipui, Totty... La tine mă gîndeam, draga mea ; numai la tine. N-ai bănuit niciodată că eu... O, spune că nu crezi asta, Totty !

Totty se destinse puțin. Zîmbi, clătină din cap, rîse stingherită.

— Trag nădejde *că-l iubești*, de vreme ce o să te măriți cu el, asta voiam să zic, draga mea. Trag nădejde că-l iubești foarte mult și că el te iubește. Îmi pare rău de ce-am spus. Credeam că n-o să te superi.

— Nu mă supăr defel, fată dragă. Și *dacă ții neapărat* să știi, află că-mi place destul de mult.

— Dar ar trebui să fie *mai mult* decît atît, — ar trebui, Totty, mult mai mult, iubito...

Tremura. Totty o privi surprinsă, cu răceală.

— Termină cu astea, zise. Uite, ai trezit copilul, bine-înţeles. Acum o să plîngeţi amîndouă. Să vedem care ţipă mai tare. Hai, nu mai plînge, Nelly ! Asta chiar că-mi place.

Glasul copilei o făcu pe Thyrza să se înfrîneze şi se sculă de pe scaunul ei. Totty izbuti să-şi liniştească mica ei povară pe care-o luă pe genunchi. La Thyrza nu se uita.

— La revedere, Totty ! spuse aceasta din urmă, şi-i întinse mîna.

— La revedere, întoarse Totty salutul, dar s-ar fi zis că nu băgase de seamă mîna ce i se întindea. Cred c-o să te simţi mai bine pînă lunea viitoare, Thyrza.

— Astăzi nu eşti drăguţă, Totty. Mai bine nu veneam.

La vorbele astea nu primi nici un răspuns, aşa că Thyrza îşi luă din nou la revedere şi ieşi din cameră.

Se înapoie în odaia ei şi fiindcă nu trăgea nădejde că ar putea să-şi petreacă altfel timpul pînă cînd avea să se întoarcă Lydia, se întinse pe pat. Poate că astfel va fi în stare să aţipească pentru o jumătate de oră, îşi spuse. Dar după ce se întoarse un timp cînd pe-o parte cînd pe alta, fără să-şi găsească astîmpăr, se auzi o bătaie în uşă. Ştia că trebuie să fie doamna Grail şi nu răspunse. Bătaia răsună însă din nou şi uşa se deschise. Doamna Grail privi înăuntru, o văzu pe Thyrza şi se îndreptă spre pat.

— Nu ţi-e bine, draga mea ? întrebă blînd.

Thyrza se prefăcu că tocmai s-a trezit.

— Încercam să dorm puţin, răspunse în timp ce-şi ţinea faţa cu o mînă. Nu, nu mă simt chiar bine.

— Atunci stai liniştită. N-o să te deranjez. Vino jos de îndată ce o să vrei puţin ceai.

Se plictisi pînă cînd Lydia se întoarse, deşi aceasta veni acasă cu aproape o jumătate de oră mai devreme ca de obicei. Thyrza stătea tot culcată. Schimbară cîteva vorbe, apoi Thyrza spuse :

— Nu cred că o să pot să merg deseară, Lyddy. Mă doare capul.

— Vai, ce păcat! Ce să facem ca să mai treacă?

Thyrza își întoarse fața, ca să se ferească de privirea celeilalte.

— M-am răzgîndit, urmă Lydia. Îmi pusesem în minte să vin cu voi.

— Serios? Mergi cu noi?

Thyrza, care toată după-amiaza simțise în chip bizar că n-o trăgea deloc inima să meargă la concert, își dădu seama că, în felul acesta, ar avea mai multă poftă să se ducă. Se sculă numaidecît și mai voioasă de astă dată consimți să încerce să bea o ceașcă de ceai. Își spălă fruntea cu apă rece, își netezi părul și coborî.

Nu trecu mult pînă ce apăru Gilbert, care și el plecase mai devreme de la lucru. Ca să poată să-și găsească loc la galerie în sala concertului trebuiau să fie devreme la intrare. Thyrza anunță că se simțea mult mai bine. Ochii ei împăienjeniți nu prea inspirau convingerea că ar fi într-adevăr așa, dar dorința-i arzătoare renăscuse întrucîtva și, pentru o vreme, izbutise într-adevăr să-și potolească frămîntarea lăuntrică.

Un omnibuz îi duse pe cei trei spre Piccadilly. Nu sosiseră prea devreme în fața sălii, căci mulțimea care se aduna de obicei la concerte începuse să apară. Thyrza își petrecu brațul pe după al surorii, iar Gilbert stătea în spatele lor. Din cînd în cînd șoptea o vorbă uneia sau alteia dintre ele, dar Thyrza tăcea; obrajii îi erau aprinși; privea atent toate fețele din jur. În cele din urmă se deschiseră ușile și-și găsiră locuri.

Thyrza stătea între ei doi, dar tot își mai ținea de braț sora, pînă cînd Lydia spuse rîzînd:

— Acum nu te mai temi că o să ne pierdem una de alta. Cred că în curînd o să murim de căldură.

Își retrase mîna. Gilbert începu să-i vorbească. În alte împrejurări ar fi trebuit neapărat să-și dea seama că Thyrza se purta cu el altfel ca pînă atunci. Abia dacă-și încrucișa privirea cu a sa, iar cînd vorbea, cuvintele ei nu sunau la fel de firesc ca de obicei. Părea însă să observe cu toată luarea-aminte lumea care se așeza în alte părți ale sălii. Toaletele o făceau să se minuneze. Și pe Lydia

o interesau foarte mult ; adesea își cobora vocea, făcea o remarcă asupra unora care i se păreau „elegante" sau dimpotrivă. Nu putea să-și stăpînească gîndul care încerca să-și închipuie cum ar arăta Thyrza „dacă ar fi îmbrăcată ca o doamnă".

Thyrza tresări și gestul ei vădi asemenea uimire, încît Lydia o întrebă ce s-a întîmplat.

— Nimic, răspunse și se mișcă pe locul ei de parc-ar fi vrut să se așeze mai în voie. Dar din clipa aceea ochii îi rămaseră ațintiți într-o singură direcție, spre un punct aflat jos, în partea principală a sălii. Nu mai răspunse la cele spuse de unul sau altul dintre tovarășii ei. Obrajii îi erau încinși.

— Thyrza ! șopti Gilbert cînd muzicanții se așezară, iar în sală se auzi vibrația coardelor și sunetul strident al instrumentelor puse la încercare înaintea concertului. Uite-l pe domnul Egremont.

— Da ? Unde e ?

— O vezi pe doamna aceea înaltă cu o pelerină roșie ? Nu, mai la stînga ; în partea cealaltă are alături un domn chel.

— Da, îl văd.

Lăsă să treacă o clipă, apoi cu o bizară indiferență, o înștiință la rîndul ei pe Lydia. După aceea începu să se uite cu totul într-alte părți ale sălii. Zgomotul făcut de orchestranții care-și acordau instrumentele continua.

— O, draga mea, zise Lydia cu o față crispată. Sînt sigură că o muzică de felul *ăsta* n-o să-ți ajute la durerea ta de cap. Ți-e mai bine ?

— Cred — da, da.

— Bunicul nu pierde atîta vreme ca să-și acordeze vioara, șopti cealaltă, dîndu-și seama că se arăta îndrăzneață cînd aducea asemenea critici.

Sub imboldul momentului, Thyrza îi transmise lui Gilbert observația făcută de Lydia, iar acesta rîse fără zgomot.

Concertul începu. Thyrza își aținti din nou ochii spre punctul acela de jos, și în timp ce se execută prima bucată nu și-i mai luă de acolo. Răsuflarea îi era întretăiată. Inima din piept părea să-i crească, așa cum se întîmpla întot-

deauna cînd încerca o mare emoție, și doar cu greu izbutea să vadă limpede și nu ca prin ceață. Lydia o privea adesea și Gilbert la fel ; lucru de care ea nu-și dădea seama.

— Ți-a plăcut ? o întrebă Gilbert după prima bucată.

— Da, foarte mult.

Stătea aplecată spre spate. Lydia îi căută mîna ; simți cum Thyrza îi răspunse și i-o strîngea pe a el, dar mîna cealaltă se retrase numaidecît, lucru la care sora cea mare nu se așteptase.

Gilbert însuși nu înclina să vorbească. Și el era mișcat în cele mai adînci taine ale sufletului răscolit de acel amenințător freamăt al luptei dintre bucurie și durere pe care muzica, ascultată cu o mare putere de concentrare, o trezește în firile mai delicate. Fusese și înainte la concerte, dar nu prea se așteptase că va asculta vreodată muzica în starea lui sufletească din această seară. I se părea că pînă atunci nu-și dăduse seama de fericirea sa ; că în cele mai fermecătoare clipe pe care le trăise n-o prețuise decît puțin și se dovedise lipsit de imaginație. Pe aripile puternice ale acelui minunat cîntec fără cuvinte, fu purtat într-o sferă mai pură, unde posibilitățile minții și inimii lui cunoscură timp de-o clipă un avînt neîngrădit. O, dacă ar fi cu putință să te întorci în lume înzestrat cu ce ai dobîndit în aceste momente ! Cei mai mari oameni trecuseră prin aceleași clipe de înnobilare a sufletului, la fel se simțiseră îndurerați la gîndul că se vor regăsi pe tărîmul mărginit al vieții obișnuite. Un lucru însă era adevărat și nu avea să-l dezamăgească. Cea care stătea alături de el îi aparținea, acum și pentru totdeauna.

Orchestra atacă a doua bucată muzicală. Din nou Thyrza privi spre parterul sălii. După un timp urmă o piesă de muzică vocală. Nu era o cîntăreață vestită, dar ea găsea că are o voce divină. În pauză îi șopti surorii :

— Niciodată n-o să-mi mai doresc să cînt.

Egremont se ridicase de pe locul său și se uita în jur. Thyrza tot nu știa dacă era sau nu singur. Dar nu-i vorbise încă doamnei de lîngă el, iar acum, cînd se așeză, nu rosti vreun cuvînt către ea. Se prea poate că nu-l însoțește nimeni, își spuse.

Capitolul XX

VOLBURA

În mulțimea cu care se amestecară cînd ieșiră din nou, Thyrza văzu bărbați care purtau haine de seară; se uită pretutindeni, în căutarea lui Egremont, dar rămase dezamăgită. Gilbert o rugase să-l țină de braț; cu ea alături și avînd-o în spatele lor pe Lydia, își croia drum prin îngrămădeală cît putea mai iute și curînd ajunseră în stradă. Gilbert dorea să treacă pe partea cealaltă ca să iasă din înghesuială. Thyrza aruncă o privire în urmă. Cineva care se îndrepta în direcția opusă întoarse la rîndul său capul, își scoase pălăria și salută. Îl văzuse. Îi părea bine că nu venise să stea de vorbă cu ei. Zărise oare acea strălucire de bucurie ce-i luminase chipul cînd îl recunoscuse? Spera că da, dar nădăjdui numaidecît să nu fie așa.

Așteptară un omnibuz. Thyrza îl ținea mai departe de braț pe Gilbert; nu-și dădea seama de forfota din jur, nu simțea cum Gilbert o strîngea și o trăgea mai aproape de el. Cînd în cele din urmă i se spuse să urce, intră în interiorul vehiculului și se plecă pe spate cu ochii închiși.

Cît de întunecate și liniștite erau aceste străzi din Lambeth! În pragul casei o străbătu brusc un fior și începu să tremure. Ce trist părea culoarul cu lampa atîrnată de perete! S-ar fi zis că vocile sunau bizar; cînd doamna Grail o întîmpină în salon, nu-i recunoscu glasul.

Nu putu fi convinsă să se ducă numaidecît la culcare. Nici nu era în stare să stea pe loc, ci se plimba de ici colo fără să-și afle astîmpăr.

— E tare cald, se plînse către Lydia. Te superi dacă deschid fereastra? — numai puțin.

— Nu mă supăr, dar mă tem c-ai să răcești. Hai, fii drăguță și dezbracă-te!

— Doar o clipă!

Ridică geamul și rămase la fereastră, inspirînd adînc.

Gîndurile-i rătăceau în întunerîc. Oare domnul Egremont se dusese la concert numai fiindcă ea spusese că merge ? Nu era sigur, dar poate că da. Cînd avea să-l mai vadă ca să-i vorbească despre concert ? Mîine dimineaţă o să mai aranjeze cărţi ?

— Hai, Thyrza *trebuie* să închizi fereastra ! Mă supăr ! Fă cum îţi spun şi culcă-te numaidecît !

Auzind vocea autoritară a surorii ei, lăsă jos geamul, apoi se întoarse şi stătu faţă în faţă cu Lydia, de parc-ar fi avut de gînd să-i spună ceva. Dar nu vorbi.

— Te simţi rău, dragă ? întrebă Lydia, îngrijorată.

— Nu mi-e bine, Lyddy. Nu fi supărată pe mine. Îndată mă culc.

Păşea în sus şi-n jos prin cameră, apoi începu să fredoneze o melodie. Era prima bucată cîntată la concert. Scoase din buzunar programul şi-şi aruncă privirea peste foaia boţită. Lydia care îşi cam pierduse răbdarea se foia de colo pînă colo. Thyrza puse programul pe masă şi începu să-şi deschcie rochia.

— Îţi pare bine că ai mers, Lyddy ? întrebă ea cu o voce obosită.

— N-o să-mi pară bine că vreunul din noi s-a dus dacă din cauza asta ai să te-mbolnăveşti, Thyrza.

— Sînt convinsă că mîine o să-mi fie bine. Mă întreb dacă domnul Egremont merge adesea la concerte.

— Se prea poate. Îi dă mîna.

— Nu trebuie să mă mai duc multă vreme la concerte.

Se aşezase pe pat şi-şi desfăcea cosiţa. Ultimele cuvinte le rostise după ce cugetase adînc. Peste o clipă sau două, lumina se stinse.

În curînd Lydia adormi. Dis-de-dimineaţă, o mişcare a surorii ei o trezi. Descoperi că Thyrza stătea în capul patului.

— Ce e, dragă ? întrebă Lydia. Culcă-te şi adormi.

— Nu pot, Lyddy, nu pot. Sînt tare obosită şi cu toate astea n-am închis ochii. Nu adormi, stai cu mine o clipă, vrei ?

Lydia o luă în braţe pe fata fără somn.

— Aud întruna muzica, gemu Thyrza. De parc-ar cînta acum.

Lydia o legănă pînă cînd o văzu cuprinsă de-un somn neliniştit.

Deşi nu trebuia să se ducă la lucru, Thyrza se scula mai departe împreună cu Lydia şi în timp ce sora deretica prin casă, cobora s-o ajute pe doamna Grail-la pregătirea micului dejun. Dar a doua zi după concert Lydia fu bucuroasă să vadă cum capul de lîngă ea nu se ridica de pe pernă cînd veni ora sculării. Se îmbrăcă pe cît putu de încet, lăsă jos storul şi coborî ca să spună că Thyrza o să vină puţin mai tîrziu ca de obicei. Gilbert era în salon.

— A dormit bine ? întrebă el.

— Nu foarte bine. Muzica îi suna mereu în urechi. Dar acum doarme adînc.

— O să trebuiască să-i purtăm de grijă, Lyddy, zise Gilbert neliniştit.

Căci toată noaptea avusese în faţă chipul palid şi zbuciumat al fetei. Ştia cît de gingaşă e fiinţa pentru care avea să-şi ia răspunderea şi încă de pe acum iubirea lui se amesteca uneori cu un strop de teamă.

Lydia urcă din nou şi intră fără zgomot în cameră. Thyrza tocmai se trezise şi acum îşi cuprinsese faţa cu mîinile.

— Cît e ceasul ? întrebă. De ce m-ai lăsat să dorm ? Te-ai sculat de mult ?

Lydia o sili să se întindă iarăşi. La început se împotrivi, dar în cele din urmă se lăsă să cadă şi suspină uşurată.

— Ce zi e azi, Lyddy ? O, desigur e marţi. Cred că zilele or să treacă foarte încet pînă sîmbătă. Zău că nu ştiu ce-o să fac tot timpul.

— Nu fi îngrijorată din pricina asta, iubito. Încearcă să mai dormi puţin ; o să-ţi aduc ceva de mîncare înainte de a pleca.

— Cum făceai atunci cînd eram bolnavă, nu-i aşa, Lyddy ?

Se întinse şi rîse potolit.

— Ţi-e mai bine ?

— O, da. E o dimineaţă frumoasă ?

— Pavajul se usucă.

— Noapte bună !

Își trase așternutul peste cap. Lydia auzi cu uimire cum rîdea liniștit și se miră. Thyrza n-ar fi putut să spună de ce rîdea.

Nu adormi din nou, dar își luă micul dejun în pat. Lydia rămase cu ea atît cît îi fu cu putință. De îndată ce auzi că ușa din față se închisese, Thyrza sări pe podea și începu să se îmbrace cu o grabă înfrigurată. Mîinile-i erau atît de puțin sigure, încît îi venea greu să-și încheie nasturii și să-și prindă copcile.

— Nu te osteni cu părul ; o să ți-l pieptăn la prînz, spusese Lydia.

Dar în privința aceasta Thyrza nu putea s-o asculte. Își împleti părul de două ori, fiindcă prima oară rezultatul n-o mulțumi, ba luă chiar o bucată de panglică nouă, albastră, cu care-și legă capetele cozilor.

Era senin. Lumina soarelui o înrîurca întotdeauna în bine, iar în dimineața aceasta, de îndată ce se îmbrăcă, se simți veselă fără să știe de ce și începu să cînte din nou melodia auzită la concert. Cîntecul pe care în timpul nopții nu izbutea să și-l amintească în întregime, se împlinise în mintea ei ; dorea din tot sufletul să-i știe cuvintele, astfel încît, pe viitor, melodia să-i rămînă întipărită. Iar soarele, care strălucește atît de rar pe cerul nostru mohorît, părea să încălzească casele de pe partea cealaltă a străzii. Deschise fereastra și auzi cum orologiile băteau ora nouă.

„Strîng doar patul și orînduiesc prin casă, apoi..., o, după aceea trebuie într-adevăr să o ajut cu ceva pe doamna Grail. Ieri, aproape toată ziua am lăsat-o să se descurce singură. Iar pe urmă aș putea să mă duc să mă întîlnesc cu Lyddy. Dar pînă la douăsprezece și jumătate mai e mult. Poate că..."

După ce făcu patul, se așeză să se odihnească o clipă. Durerea de cap nu trecuse, firește, deși părea mai potolită. Clipele se adunară, devenind un sfert de oră. Ochii ei păreau să contemple foarte clar ceva, aflat chiar în față, colo jos, pe dușumea. Dar podeaua se preschimbase într-o sală spațioasă ; printre oamenii așezați în rînduri vedea o doamnă înaltă, cu o pelerină roșie și un

domn chel, iar între cei doi pe cineva, a cărui figură putea s-o privească foarte bine din locul unde se afla, să observe pînă şi plăcerea înscrisă pe acest chip, — nu chiar un surîs, ci plăcerea ce-i dădea o înfăţişare atît de atrăgătoare. Nu cunoştea un alt chip care s-o tulbure în acelaşi fel. Dorea să se întoarcă drept spre ea, s-o privească în faţă, cu ochii lui limpezi, prietenoşi care păreau plini de cunoştinţe minunate. O dată sau de două ori, da, zău că se întorsese, dar clipa aceasta trecuse prea repede. O să se mai uite. O, dar nu îndeajuns. Nu-şi dorea o privire fugară, ci minute întregi care să se scurgă în tic-tac-ul ceasului, pînă la ultima secundă : ce n-ar da pentru o asemenea privire ! O singură dată de s-ar uita în felul acesta şi ar fi mulţumită. Nu însemna să ceri mult, desigur că nu.

Avea, însă, să locuiască acolo, în spatele bibliotecii, iar el va veni des, foarte des. Pentru un timp o să vină, fără îndoială, zi de zi. Nici vorbă că n-o să-l poată vedea de fiece dată. Datoria ei va fi să aibă grijă de casă ; va fi soţie ; lumea o să-i spună „doamna Grail".

O voce — foarte sfioasă, s-ar fi zis o voce ce se ştia vinovată şopti : „Cui i se va spune «doamna Egremont» ?" Nu o singură dată ; slabă cum era, vocea avu totuşi un ecou, un tremur ce-i răspunse şi se răspîndi din inimă, pînă în cea mai mică venă. Cine va purta acest nume ? Vreo doamnă înaltă, frumoasă, îmbrăcată luxos, ca domnişoara Newthorpe. Exista oare o asemenea doamnă, vreuna care în clipa aceasta stătea singură şi-şi dorea fierbinte o privire a ochilor săi ? Doamnele gîndeau şi simţeau cumva în felul acesta ? sau astfel gîndeau şi simţeau numai nişte mici lucrătoare nesăbuite, care au visat toată viaţa o lume ce le este străină. Oare doamnele îşi duc vreodată mîna-n dreptul inimii ca să-i potolească bătăile aproape chinuitoare şi-şi spun încet, într-o şoaptă doar de ele auzită : „Te iubesc" ?

Nu, viaţa lor e demnă, nu ştiu ce-i slăbiciunea, nu simt nevoi fără de margini, au întotdeauna respect pentru propria lor persoană şi pentru cei din jur. Gîndeşte-te la chipul domnişoarei Newthorpe. Ce nobil arăta ! Cu neputinţă ca o făptură cu un asemenea chip să se roage, să-şi găsească scuze şi pretexte. Ar fi în stare să îngăduie

cu un surîs distins, înțelegător, dar nu să implore. Aceasta era treaba unor fete sărace, neînvățate, care nu se sfiau să-și ridice ochii spre cineva mult mai presus decît ele și să năzuiască din tot sufletul să li se arate bunăvoință.

Razele soarelui se furișau pe podea, tot mai aproape de ea. O, soare al primăverii! apropie-te, apropie-te! Scaldă-mi în căldura ta mîinile și fața! Trimite-ți razele pe inima mea, să simt cum *ceva* cald mă strînge de parcă m-ar cuprinde la piept.

Ceasurile băteau ora zece. Nu era frumos s-o lase pe doamna Grail singură. Fata toemită pentru muncile grosolane din gospodărie venea astăzi, cu toate acestea, se cuvenea să fie grijulie cu buna bătrînă care totdeauna îi vorbea blînd și ca o mamă.

Da, gata cu toate astea! Trebuia să coboare și să-i țină tovărășie mamei lui Gilbert. Uitase oare că în mai puțin de-o săptămînă avea să fie soția lui? Iată, o probă simplă: ar putea să-i mărturisească surorii sale ce gîndea? Valul de căldură ce-i străbătea vinele îi răspunse îndeajuns. Iar proba aceasta o socotise, încă din copilărie, piatra de încercare a binelui și răului Lyddy știa, fără să gîndească, ce e bine și făcea cum o sfătuia această cunoaștere. Ce gînduri nutrise în legătură cu Luke Ackroyd? Se prea poate că nu se deosebeau foarte mult de acelea la care-și plecase urechea ea însăși. Și cu toate acestea, sora cea vitează nu suflase o vorbă, ba mai mult, se străduise din răsputeri ca să-l unească pe Luke cu alta, pe care el o iubea. Cum era cu putință să atingi o asemenea culme a dăruirii de sine? Dar pilda nu va rămîne fără urmări.

Thyrza se înfățișă în salon. În cameră domnea oarecare dezordine; o fată stătea în genunchi și curăța în preajma căminului. Thyrza coborî spre mica bucătărie din dosul casei, aflată în spatele camerei unde domnul și doamna Jarmey își aveau de fapt locuința. În încăpere era întuneric și frig. Doamna Grail făcea o budincă.

— Bună dimineața, iubito, zise dînd de cîteva ori din cap. Ți-e mai bine? Speram că nu te-ai sculat încă, dar bănuiesc că n-ai putut să dormi din cauza soarelui. Nu cred că trebuie să stai aici.

— O, dar o să vă ajut. Vă rog să-mi daţi o treabă. Să curăţ cuţitele astea ?

— Ce idee ! Charlotte coboară numaidecît şi le curăţă ea. Dacă într-adevăr nu ţi-e prea frig aici, poţi să-mi povesteşti cîte ceva despre concert.

— Da, vă povestesc, dar totodată trebuie să şi lucrez. Vreau să fac o treabă, *trebuie*. Da, o să frec cuţitele. Vă rog, nu fiţi supărată pe mine.

Se şi aplecase ca să se apuce de treabă ; doamna Grail încuviinţă în tăcere. Vreme de zece minute, Thyrza munci cu încordare, aplecată peste scîndura de frecat cuţite, fără să spună decît cîteva vorbe. Apoi apăru Charlotte.

— Hai, Thyrza, dacă vrei într-adevăr să faci o treabă, ce ar fi dacă te-ai duce sus să ştergi praful ? Nu l-ai şters încă, nu-i aşa, Charlotte ?

— Nu, mămică, încă nu.

Timp de-o clipă Thyrza frecă mai departe, apoi primi să se ducă sus, unde o aştepta o treabă mai uşoară. Făcuse un exerciţiu violent, dar zadarnic, mintea nu i se limpezise.

Ştersul prafului e o îndeletnicire ce se împacă bine cu visarea. Îi venea nespus de greu să-şi abată gîndul de la lucrul acela pe care hotărîse că trebuia să şi-l scoată din cap. De fiece dată cînd se întorcea cu faţa spre soare, dorinţa ei fierbinte se trezea din nou.

Nu trecu mult şi apăru doamna Grail. Ştim că bătrîna doamnă nu se prăpădea după zarva ce domneşte într-o casă întoarsă pe dos în zilele cînd se face curăţenie. Se aşeză, iar în cele din urmă o sfătui şi pe Thyrza să facă la fel.

La unsprezece şi jumătate, doamna Grail spuse :

— Cred că ar trebui să ieşi puţin din casă, draga mea, cît e încă atît de senin. Nu sînt deloc sigură că o să fie soare pînă la prînz. E o vreme schimbătoare. Du-te doar pînă-n Kennington Road şi înapoi.

Thyrza clătină din cap.

— Astăzi nu. Sînt cam obosită.

— Da, dar o să te înveselească şi la prînz o să ai poftă de mîncare cum sînt încredinţată că n-ai mai avut de peste o săptămînă. Mă minunez cum de poţi să trăieşti cu alea

cîteva înghiţituri pe care le mănînci. Ar trebui să faci zilnic o plimbare de-o jumătate de oră, chiar aşa ar trebui.

Voinţa ei se împotrivea din cale-afară acestei plimbări ce-avea s-o scoată din casă şi totuşi, de pe drumurile însorite răzbea chemarea dorinţei. Încet, în jos pe scări, — şi încet, pe Walnut Tree Walk, pînă la capăt.

Priveşte la acel val alb de nori ce pluteşte pe oceanul lui fără fund. Chiar şi-n clipa aceasta, sus, peste Eastbourne, călătoreau asemenea nori. Unul aidoma plutise deasupra capului ei în timp ce se afla cu doamna Ormonde, în trăsura care urca spre Beachy Head. În clipa aceea, marea cînta în bătaia brizei, care curăţa cărarea în calea lunii mai, spuma valurilor se împrăştia într-o jerbă de sclipiri pe ţărmul acoperit de pietricele. Cerul şi apa se întîlneau la acel hotar al misterului ; în depărtare, pe malul celălalt se întindea coasta Franţei.

Mai repede de astă dată. Încotro se îndrepta ? La început mersese spre miazăzi, drept pe Kennington Road ; acum trecuse drumul şi tocmai cotea pe o stradă care, printr-un ocol, putea — putea, dar nimic mai mult — să o scoată în Brook Street. Picioarele o duceau într-acolo unde le mîna dorinţa ; nu mai stătea în putinţa ei să le oprească ; gonea, orişiunde ar fi dus-o.

O, de ce plecase de-acasă ? De ce doamna Grail — o mamă haină — o poftise să iasă, cînd ea voia să rămînă, să-şi vadă de lucru şi să uite ! Chiar şi-acum n-ar putea oare să se oprească şi să se întoarcă ?

Se opri. Era cumva de aşteptat ca el să fie acolo în dimineaţa asta ? Nu, nu prea. A spus că va termina de aranjat toate cărţile în timpul zilei de ieri.

Dacă avea să-i dăruiască acea privire stăruitoare — privirea după care ea tînjea — atunci totul va lua sfîrşit. La urma urmei, n-o să se joace cu focul. Căci acum ştia că o pîndeşte primejdia ; gîndul la Lyddy făcuse ca totul să-i apară îngrozitor de limpede. El nu va şti niciodată ce e în inima ei nesăbuită şi nu i se va întîmpla nimic rău dacă se va uita o singură dată la ea, cu o privire caldă, binevoitoare. Făcuse şi mai făcea încă lucruri la care nici un alt bărbat în situaţia sa nu s-ar fi gîndit vreodată. Ar fi dorit să-i spună cît de nemăsurată era veneraţia pe care

noblețea lui i-o trezea în suflet ; dar niciodată nu va găsi cuvinte potrivite să dea glas acestor simțăminte, și dimpotrivă, cele ce nu se cuveneau rostite îi vor fi foarte aproape de buze. Nu, să-l privească o singură dată și cu asta s-a sfîrșit.

Se vedea clădirea bibliotecii ; mersese foarte repede. Dacă nu era acolo ? Atinse clanța cu mîna ; o ce amărăciune dacă se va dovedi că ușa e închisă !

Era deschisă. Păși în micul vestibul de la intrare. Rămase în fața ușii ce dădea spre bibliotecă și ascultă. Oare zgomotul acesta venea dinăuntru ? Nu, nu erau decît bătăile inimii ei ce zvîcneau, de parcă din asta avea să i se tragă moartea. *Nu putea* să deschidă ușa ! Nu mai era în stare să se țină pe picioare. Durerea, durerea aceea !

Totuși apăsase pe clanță și intrase. Chiar în clipa aceea el punea volumele în rafturi. Înaintă, iar Egremont privi în jur.

Nu era privirea pe care și-o dorea ea. Vădea surprindere, dar și plăcere ; apoi, însă, se arătă serios, aproape nemulțumit.

Întinse, totuși, mîna.

— Bună dimineața, domnișoară Trent ! Își dădea toată silința ca vocea să-i rămînă calmă și fără nici un fel de inflexiuni, atît cît îi era cu putință să și-o moduleze. Vedeți, tot mai lucrez în talnă. Ieri cînd am plecat să mănînc de prînz, ceva m-a împiedecat să mă întorc, așa că în dimineața aceasta am venit din nou.

— Le-ați pus aproape pe toate.

Nu era în stare să-l privească în față, ci își ațintea ochii asupra lăzilor în care rămăseseră puține cărți.

— Da, dar în după-amiaza aceasta mai aștept să sosească și altele.

Se depărtă, cu mîinile pline de cărți. Thyrza se simțea rușinată. Ce-o fi gîndind în ceea ce-o privea ? Era aproape o obrăznicie din partea ei să vină astfel, fără cea mai mică scuză. Desigur, acum o pedepsea și se purta cu răceală. Totuși, nu putea să-și ia îndărăt vorbele rostite ieri ; iar aseară, cînd o recunoscuse în fața sălii, se arătase foarte prietenos. Își dădea seama că-i vorbise prea apropiat. Se părea că e din nou nevoie de acel „domnule",

cuvîntul pe care-l folosise cînd se văzuseră prima oară. Dar în felul acesta i-ar fi arătat limpede că nu ține seama de ceea ce-i ceruse el însuși.

Trebuia oare să adauge ceva și să plece ? Ar fi foarte dureros. Rușine... și stinghereală — totuși ce încîntare să te afli aci ! ; nu, rușinea însăși era o plăcere.

Egremont spuse :

— Îmi pare tare rău că n-am un scaun pe care să ți-l ofer. Dac-aș pune capacul peste lada asta ? E un scaun foarte primitiv, dar...

Așadar dorea ca ea să mai zăbovească puțin ? Sau nu era decît o simplă politețe, la care buna-cuviință îi poruncea să răspundă printr-un refuz la fel de politicos ? Se afla într-o situație atît de grea, încît nu știa ce e potrivit, cum se cade să se poarte.

Între timp scaunul fusese improvizat. Zîmbi și o întrebă dacă dorește să se așeze.

— Mulțumesc, domnule Egremont. Mă tem că trebuie să plec. Sau să rămîn doar o clipă.

Egremont aruncă o privire spre ușa interioară, care dădea spre camerele de locuit. Se auzise cumva un zgomot care venea dintr-acolo ?

Thyrza se așează. Stătea neliniștită și cu o mînă ținea marginea lăzii. Privea în jos. Din nou Egremont se îndepărtă. Iar cînd se întoarse rosti cu aceeași voce ce nu spunea nimic :

— Sper că v-a plăcut concertul de aseară.

Asta-și dorise, să-l audă vorbind despre concert.

— Da, foarte mult.

Și în timp ce-i răspunse, Thyrza își ridică fața. Egremont se uita la ea și nu-și întoarse numaidecît ochii. Se priviră un răstimp destul de îndelungat.

Acum era mulțumită ? Avea tărîa să-l părăsească și să tragă o linie care să despartă fără cruțare ora aceasta de cele viitoare ? Niciînd nu se simțise mai nemulțumită. Privirea lui ascundea o taină de nepătruns ; părea atît de rece și totuși, și totuși... oare ce spuneau ochii săi ? Tremurul abia vădit al buzei ; acea ușoară mișcare a frunții, semnele acestea vorbeau puterii ei de înțelegere, care dintr-o dată devenise surprinzător de ascuțită, dar oricît

ar fi fost de vădite, nu izbutea să le tălmăcească graiul. Erau foarte departe de privirea după care tînjise şi totuşi o mişcară mai adînc decît ar fi tulburat-o o privire deschisă şi binevoitoare.

Egremont se urni uşor din loc şi iarăşi privi spre uşa interioară.

— Am fost şi eu.

— Da. V-am văzut. Vreau să spun, în sală ; nu numai după aceea.

Nu ticluise dinadins răspunsul, dorise să spună lucrul acesta şi-l spusese.

— Da ? întrebă el, cu şi mai multă răceală.

— Gilbert ne-a arătat unde eraţi.

Era un adevăr care cuprindea o minciună. Egremont o privi întîmplător în timp ce vorbea şi numaidecît obrajii ei se îmbujorară. Ce se apucase să facă ? Cum de spusese un neadevăr, fără să fie cîtuşi de puţin nevoie ? Nu putea să priceapă ce o îmboldea.

Nu-i încuviinţa purtarea, faţa lui vădea limpede acest lucru. De parcă i-ar fi citit gîndurile şi ar fi dispreţuit-o pentru ce afla. Thyrza adăugă încurcată :

— Sora mea a fost şi ea cu noi. Nu voia, dar pînă la urmă Gilbert a convins-o.

— Îţi aminteşti bucata care ţi-a plăcut mai mult ?

— Nu, nu-mi amintesc. Toate erau tare frumoase. Cîntecele mi-au plăcut foarte mult.

— Domnul Grail trebuie să te ducă însă să asculţi cîntăreţi mai buni decît ăştia.

— Nu erau buni ? întrebă ea cu uimire.

— Nu cîntau rău, desigur, dar nu erau într-adevăr straşnici.

Aminti unul sau două nume cunoscute în lumea întreagă şi vorbi îndeosebi despre un concert ce avea să aibă loc curînd, unde vor putea fi ascultaţi asemenea cîntăreţi.

— Dumneavoastră i-aţi auzit ? întrebă Thyrza, şi-l privi cu ochi mari.

— De cîteva ori.

— Mie aproape că mi-ar fi frică.

Cuvîntul acesta, pe buzele unei fete fără învățături, i se păru minunat. Din nou privirile lor se încrucișară. Egremont rîse.

— E ceva asemănător cu ce-am simțit eu, cînd am ieșit din gara Niagara și am pornit spre Cascadă. Mă îngrozea gîndul că-mi va apărea pentru prima oară în fața ochilor.

Anume încerca să facă haz. Nu cuteza să spună ceva care să răspundă la starea ei sufletească. Și văzu că fata nu înțelegea.

— Ai auzit de Niagara ?

— Nu, domnule Egremont. Vreți să-mi povestiți ?

El zăbovi o clipă, iar Thyrza își dădu seama că șovăia și se temu. O disprețuia pentru că nu știa nimic sau gîndea că e plictisitoare ? Începu totuși să explice și curînd vorbi mai în voie, aproape la fel cum vorbise în seara aceea, în salonul familiei Grail, cînd povestise peripețiile sale de pe mare.

Sfîrși cam brusc și se îndreptă spre rafturi, cu cărțile în mînă. Thyrza se ridică și-l urmă. El aruncă o privire ciudată în urma sa, de parc-ar fi tresărit.

— Pot să mă uit la cărțile pe care le-am pus ieri ? întrebă ea cu sfială.

— A, da. Uite-l pe bătrînul Gibbon, piatra noastră de temelie. Acum nu prea mai are loc să se miște.

Rîse din nou. Rîsul lui o tulbura. Îi plăcea mai degrabă cînd era grav.

— Astăzi mai sosesc și alte cărți ?

— Da, în după-amiaza asta.

— Pot să vin mîine-dimineață să vă ajut să le puneți în raft ?

Din nou rostise niște vorbe pe care nu ar fi vrut să le spună. Nu-i veni a crede cînd le auzi.

Egremont cercetă podeaua. Pe fața lui se citi iarăși acea ușoară dezaprobare.

— Dar poate că vă stînjenesc, adăugă ea grabnic. Nu m-am gîndit. Vă plictisesc.

— Nicidecum, domnișoară Trent. Mi-ar părea foarte bine. Dacă... dacă sînteți sigură că aveți timp liber.

— Pot foarte bine. O ajut puţin pe doamna Grail, dar asta nu-mi ia chiar toată dimineaţa.

Egremont simţea cum un cuvînt îi stătea pe limbă. Era gata să răspundă că, poate, ar trebui să-l înştiinţeze şi pe Grail, iar în ceea ce o privea, Thyrza să-i ceară voie acestuia din urmă. Ba chiar începuse să vorbească, dar şovăi şi tăcu.

— Să vin tot la ora asta ? întrebă Thyrza cu voce aproape sugrumată.

— O să fiu aici în jurul orei unsprezece ; la unsprezece şi jumătate — în mod sigur.

— Atunci o să vin. O să-mi pară tare bine să dau o mînă de ajutor.

Din vorbele ei lipsea un pronume ; ceva împiedica să fie rostit. Egremont nu răspunse. Thyrza avu destulă tărie ca să-i întindă mîna şi să-şi ia la revedere. Cît de adesea păreau să fi stat mînă în mînă !

Capitolul XXI

„...TE-AI DEZLĂNŢUIT, URGIE !“ [1]

Ar fi fost uimitor ca Egremont să izbutească să lucreze în bibliotecă fără ca nimeni să nu-i afle taina, fie chiar timp de o zi sau două. Poporenii din Lambeth nu sînt nici cu o iotă mai puţin sîrguincioşi decît semenii lor din Mayfair [2], cînd e vorba să-şi bage nasul în treburile altuia şi să cleveteasc ă. Iar pe tot întinsul lumii, întîmplarea are obiceiul să semene zîzanie.

Cînd luni la ora prînzului domnul Bower trecu prin dreptul bibliotecii şi o văzu pe Thyrza Trent care ieşea de acolo, apoi numaidecît băgă de seamă că înăuntru domnul Egremont stătea la fereastră, mintea sa, aşa cum era de aşteptat, începu să-şi facă de lucru cu această coincidenţă. Ajuns acasă îi povesti nevesti-si între patru ochi mica lui

[1] W. SHAKESPEARE, *Iuliu Cezar*, actul III, scena 2.
[2] Cartier elegant al Londrei.

peripeţie. Se uitară unul la altul, iar domnul Bower îşi lăsă în jos mai întîi o pleoapă şi apoi pe cealaltă.

— Grail mai lucrează în fabrică ? se interesă doamna Bower.

— N-au treabă cu el. Mai lucrează pînă sîmbătă ; aşa mi-a spus ieri Ackroyd.

— Şi soră-sa ? Lucrează şi ea ?

— Şi ea.

— Muncitorii mai sînt acolo ?

— Nu, au plecat. Nici cu ei n-au treabă.

Domnul Bower părea să afle mulţumire atunci cînd repeta această propoziţiune plină de tîlc. Chicoti neplăcut.

— Pare cam ciudat, observă soţia, nu fără o anumită notă de dispreţ.

— Din cale-afară de ciudat. Mă întreb dacă, din întîmplare, nici cu bătrîna doamnă Butterfield n-aveau treabă. Dădu din cap. O să trec pe acolo deseară şi o să schimb vreo două vorbe cu ea. Ce zici ?

Soţul doamnei Butterfield, mort de cîţiva ani, lucrase împreună cu Bower. Cînd începu să dea tîrcoale prin preajma locului, de îndată ce auzise că Egremont va transforma clădirea în bibliotecă, acesta din urmă descoperi că îngrijitoarea e o cunoştinţă de-a lui. Pe-atunci nu se părea că din împrejurarea aceasta va trage un folos deosebit, dar domnul Bower o considera la fel ca pe o vechitură ce i-ar fi aparţinut, adică drept un lucru bun doar să nu-l pierzi din vedere, fiindcă s-ar putea ca din întîmplare într-o bună zi să descoperi că-ţi prinde bine. Obişnuinţa de a gîndi în felul acesta îi ajută pe cei din specia Bower să ajungă mici capitalişti. Numim acest obicei spirit de economie şi — din consideraţie pentru opinia publică — nu refuzăm să-l admirăm.

Luni seara, în jurul orei opt şi jumătate, domnul Bower purcese pînă la uşa din spatele clădirii şi ciocăni. Uşa era crăpată de două degete şi o voce de femeie bătrînă întrebă cine-i acolo.

— Eu sînt, doamnă Butterfield, — Bower, sună răspunsul dat cu o voce plăcut modulată.

Uşa se crăpă puţin mai mult.

— Domnul Egremont e întîmplător pe-aici ? continuă să întrebe vizitatorul.

— Nu, dom' Bower, nu-i, şi nici n-aş zice că vine din nou astă-seară.

— Nu-i nimic. Cred c-o să mă laşi să arunc o privire înăuntru, doar aşa, ca să văd cum mai merge treaba. L-am zărit pe geam cînd am trecut la prînz şi ne-am salutat din cap, dar n-am avut timp să mă opresc.

Bătrîna îi dădu drumul înăuntru. În casă se simţea un atotbiruitor miros de ceapă prăjită ; din camera de zi venea zgomot de mîncare care bolboroseşte pe foc.

— Îţi găteşti cina, nu-i aşa, doamnă Butterfield ? zise Bower cu blîndă familiaritate, foarte bine, simte-te la largul dumitale. Nu te mai învîrti de ici-colo ; eu o să mă aşez aici ; îmi place mirosul.

Cu acest vizitator doamna Butterfield nu era deloc aceeaşi femeie care se înfăţişa altor străini. În primul rînd, o făcea să-şi amintească de zilele cînd era stăpînă-n propria-i casă şi nu se acrise încă de pe urma relelor ; şi-apoi, Bower, în ciuda banilor puşi deoparte şi-a felului măreţ în care se purta, făcea parte din aceeaşi clasă cu ea. Există un spirit francmason între membrii proletariatului pur sînge ; sînt totdeauna gata să se recunoască unul pe altul şi neîncrederea cu care îi privesc pe cei superiori lor prin rang sau prin fire este un sentiment cît se poate de viu. Doamna Butterfield se îndepărta de tipul clasei, întrucît nu ţinea să se ploconească în faţa celor mai presus ca ea în rang ; dar aceasta se dovedea o trăsătură întîmplătoare ; sentimentele ei majore, însă, nu se deosebeau întru nimic de cele ale lui Bower.

Pe masa acoperită toată cu o pînză murdară se afla o pîine (fără coş dedesubt), o farfurioară pregătită ca să se pună în ea carnea prăjită şi o sticlă de bere. În mijlocul camerei, vopsită de curînd şi acoperită cu un tapet nou, care părea gata să primească o mobilă mai elegantă decît aceea din căminele muncitoreşti, lucrurile acestea păreau nelalocul lor.

— Şi cum se poartă lumea cu *dumneata*, doamnă Butterfield ? întrebă Bower în timp ce-şi aşeza pe scăunel trupul lui voinic.

— Muncesc pentru casă şi masă, răspunse bătrîna, pe cînd amesteca mîncarea ce sfîrîia pe foc cu o furculiţă.

— Şi-i lucru de mîndrie la vîrsta dumitale, doamnă.

Pornind de la această discuţie prietenească, Bower aduse treptat vorba despre Egremont, iar la început aminti de el ca şi cum ar fi fost o cunoştinţă apropiată şi respectată. Îşi scruta colocutoarea, şi ca urmare, în scurt timp, schimbă puţin tonul. Cînd auzi că au şi început să sosească unele cărţi, observă :

— Va să zică n-o să treacă mult şi o să fii dată afară, doamnă Butterfield. La anii dumitale, asta se cheamă s-aduci omul la ananghie. Ei, dacă Egremont s-ar fi purtat ca un gentleman şi mi-ar fi oferit *mie* postul de bibliotecar, ţi-ai fi păstrat locul dumitale aici. Nu vreau să spun lucruri neplăcute, dar dacă a fost vreodată o faptă josnică şi necuviincioasă, apoi a fost aceea că a trecut *peste mine* şi a dat locul unui străin. Păi, doamnă Butterfield, *mie* trebuia să-mi mulţumească pentru tot şi toate. De nu eram *eu* n-ar fi călcat niciodată picior de om la lecţiile lui. Bine, bine, n-are a face. Şi ce părere ai de tînăra care o să vină să vadă de casă după ce pleci dumneata ?

Doamna Butterfield îşi deşerta mîncarea în farfurie. Îl privi într-un fel ciudat.

— Cînd se mărită ? întrebă ea în chip de răspuns.

— Lunea viitoare.

— Şi omu' ăla care se-nsoară cu ea ştie că vine aici ca să-l întîlnească pe cuconaşu ăsta tînăr ?

— Vine să-l întîlnească ? *Face ea asta* ? Ei, poftim ! Totuşi nu-i nevoie să ne gîndim la rele, doamnă Butterfield, deşi cînd te uiţi la ea îţi dai seama că bărbat-su o să trebuiască să fie cu ochii-n patru, nu glumă. Şi vine regulat ?

Bătrîna mărturisi că nu ştia să-l fi întîlnit decît de două ori la un răstimp îndelungat, dar dădu a înţelege că prima dată lucrul se petrecuse în împrejurări care trezeau mari bănuieli ; că, de fapt, se vedea cît de colo că erau înţeleşi să se întîlnească. Iar în dimineaţa aceasta, de îndată ce află că Thyrza era în bibliotecă (fiindcă venise să împrumute un ciocan), îi pîndise în taină, prin gaura cheii de la uşa care dădea spre casă, astfel că izbuti să fie

de față cînd cei doi stăteau de vorbă într-un fel îndeajuns de vrednic să fie luat în seamă, dacă te gîndești cine era fiecare.

După ce făcu în așa fel încît subiectul acesta să dea toate roadele pe care are obiceiul să le dea în cursul unei discuții răuvoitoare, domnul Bower o lăsă pe bătrînă să-și ia cina, și cu o lumînare în mînă se duse să descopere felul cum arăta biblioteca. Nu zăbovi mult, fiindcă în camera mare era frig și, la scurt timp, se întoarse acolo unde se afla îngrijitoarea, apoi, cît se poate de prietenos, îi dori „noapte bună".

— Socot că ai făcut foarte bine că mi-ai povestit, zise, în timp ce ea îl însoțea spre ieșire. După părerea *mea* e o treabă despre care Grail ar trebui să afle. Vezi, mîine dimineață fii cu ochii pe ei ; faci un lucru bun, crede-mă. Nu m-ar mira dacă aș da pe-aici mîine seară. Și aș zice că nu ți-ar strica o bucată frumușică de brînză. Văd cu dacă pot să-ți scot una din prăvălie.

Marți seara făcu iarăși o vizită și aduse în buzunar o jumătate de livră de rom foarte tare. Ascultă o poveste de necrezut. Thyrza fusese din nou la bibliotecă și în atît de mare taină încît, de nu s-ar fi aflat la postul ei, lipită de gaura cheii, doamna Butterfield n-ar fi știut nimic.

— Asta-i bună ! Ei poftim ! comentă demnul domn Bower. Cine s-ar fi gîndit ! Nu poți niciodată să ai încredere în acești domnișori, care au bani de nu știu ce să facă, doar i-or cheltui. Dar pe Egremont nu l-am crezut în stare de-așa ceva. Asta-i omul care vine să facă morală muncitorului și să-i arate cusururile. Ptiu ! Nu sînt eu ăla, care umblă și trăncănește în dreapta și-n stînga. Grail trebuie să-și încerce norocul. Poate că ar fi bine, doamnă Butterfield, ca *dumneata* să nu sufli o vorbă despre isprava asta — rămîne între noi doi, mă-nțelegi. Nu se știe ce se mai întîmplă. Nu-i așa ? E cu putință să vină o zi cînd... Ce zici ? Nu-i treaba noastră *tocmai acum*... Hai ? Ai priceput, doamnă Butterfield. N-ar fi rău să nu-ți scape nimic pîn' la sfîrșitul săptămînii.

În drum spre casă, domnul Bower se abătu pe la clubul său ca să bea un pahar de whisky la preț de club. În camera de lectură se aflau cîțiva bărbați, care citeau zia-

rele sau puneau ţara la cale. Într-un colţ stătea şi-şi citea publicaţia preferată, organ al „gîndirii libere", Luke Ackroyd.

Bower îşi luă paharul de băutură, îl aduse cu el în camera de lectură şi se aşeză lîngă Luke Ackroyd.

— Aşadar, prietenul nostru Egremont a început să-şi adune cărţile.

— Da ?

Luke nu se sinchisea de cele auzite. În ultima vreme boala sa sufletească intrase într-o nouă fază. Nu înclina să stea de vorbă, se ferea să se apropie de vechii lui tovarăşi, se părea că se apucase din nou să studieze, aşa cum avea cîndva obiceiul. Se spunea că era pe cale să se însoare cu Totty Nancarrow, dar cînd îl întrebai nu dorea să răspundă. Cînd unii îl necăjeau şi făceau haz, faţa lui vădea atîta înverşunare, încît glumeţii îi dădeau numaidecît pace Nu mai bea — lucrul acesta era vădit. Dar arăta palid şi slab la faţă, chipul lui trăgea a boală. S-ar fi zis că tocmai acum nefericirea sa era mai mare decît în zilele furtunoase pe care le trăise.

Bower îl privi de vreo două ori apoi îşi coborî vocea şi zise :

— Nu-mi vine să cred că e o treabă cu totul cinstită ca Thyrza Trent să se ducă în fiece dimineaţă să-l ajute. Desigur, dumneata şi cu mine ştim că lucrurile sînt clare, dar ceilalţi ar putea să... nu-i aşa ? Grail ar trebui să se gîndească la asta... este ?

Domnului Bower, înţelept din naştere, i se păruse că lui Ackroyd i-ar fi făcut o nespusă plăcere să audă cum se bîrfea despre Thyrza Trent. Îşi închipuia că Luke le purta o pică adîncă fetei şi lui Grail, fiindcă ştia că prietenia dintre Luke şi acesta din urmă luase sfîrşit în chip făţiş. Bower, iubitor de clevetiri, nu era în stare să păstreze pentru el însuşi cele aflate şi se gîndea că Luke ar fi confidentul cel mai de nădejde. De fapt, cu toate că-i vorbise doamnei Butterfield de parc-ar fi pus la cale o mare ticăloşie, omul nu era în stare de altceva decît de o răutate măruntă. În sinea sa se complăcea să treacă drept un intrigant de melodramă ; asta-i măgulea orgoliul ; dar ambiţia lui nu ţintea mai departe decît să dea loc la neplă-

ceri, acolo unde se credea îndreptățit să le pricinuiască. Nutrea într-adevăr convingerea că se petrecea ceva revoltător și socotea că toată povestea ar avea mai mult haz dacă l-ar face pe Ackroyd să i se alăture cu o plăcere plină de înverșunare și răutate într-o luptă menită să distrugă bunul nume a doi oameni. Luke era un radical dintre cei mai aprinși ; fără îndoială că s-ar simți încîntat să aibă din nou motiv ca să-și ridice vocea împotriva protectorului capitalist.

Cînd Ackroyd auzi ce-i șoptea Bower, își ridică încet privirea de pe ziar. Iar celălalt își dădu seama că socoteala sa a fost foarte greșită.

— Ce ar putea să gîndească ceilalți ? întrebă Luke mai întîi grav și apoi mînios.

— Bine, bine, nu înțelege altceva decît ce-am vrut să spun eu, bătrîne. Bower adăugă sîcîit : Nici vorbă că Egremont nu se dă-n lături să aibă-n preajmă o fetișcană frumoasă cu care să stea de vorbă-n fiece dimineață — nu-i fac o vină din asta. Totuși, dac-aș fi în locul lui Grail...

— Ce naiba vrei să spui, Bower ? Ce înseamnă toate astea ?

Era cît se poate de limpede că nu știa nimic. Celălalt își redobîndi puțin încrederea.

— Ei bine, nu-i nevoie să mai vorbești și cu alții. Nu e bine să te bată gîndul la tot ce-i mai rău. După cîte știu eu, Grail o trimite să-l ajute să pună cărțile tocmai fiindcă nu poate să se ducă el însuși.

Luke lăsă ziarul și spuse calm :

— Vrei să-mi povestești totul ? Acum aud pentru prima oară de treaba asta. Ce se petrece ?

Bower înșiră povestea, ba chiar spuse de la cine o știa. Iar între timp, sorbea din whisky. Ackroyd asculta în tăcere și părea că-și stăpînește indignarea.

— Baliverne, spuse în cele din urmă. Firește, Grail nu-i străin de toate astea. S-ar zice că Doamna Cum-o-cheamă nu prea are de lucru.

— Nu se știe.

— Și o să spui povestea cui vrei și cui nu vrei în Lambeth ?

— Păi, nu te-am rugat să nu vorbești ?

— Da, Bower. M-ai rugat. Şi aşa am de gînd să fac. Dar ascultă : Dac-ai fi fost un om de vîrsta mea, cu toate că ne cunoaştem de azi de ieri, pîn-acum ţi-aş fi ars una de te-ai fi dus de-a berbeleacul, pînă-n mijlocul odăii. Aşa că eu ţi-am spus-o verde şi dumneata înţelege ce vrei.

Drept care Luke zvîrli în urma sa cu scaunul şi ieşi din cameră.

Nu se opri decît odată ajuns la oarecare depărtare de club. Îi fierbea sîngele în vine. Dar cînd în cele din urmă rămase pe loc şi se întrebă unde trebuia să se ducă, nu se mai simţea mînios. Inima începuse să i se strîngă de frică.

Fusese cuminte din partea lui să-l batjocorească pe Bower ? Omul avea să i-o plătească în chip vădit. Pînă mîine bîrfa aceasta va trece din gură în gură. Şi totuşi, ce s-ar fi întîmplat dacă scena dintre el şi Bower n-ar fi avut loc ? Cît timp putea să rămînă o taină ceva care se ştia în prăvălia doamnei Bower ? Nu, ar fi fost acelaşi lucru.

Asemenea zvonuri despre Thyrza Trent să se răspîndească din casă în casă ! Ce însemna toată istoria asta ? Grail se făcuse oare vinovat de o anumită imprudenţă, se dovedise cumva nesăbuit, aşa cum se potrivea unui om cu o fire atît de puţin obişnuită ? Era groaznic că i se dăduse astfel apa la moară acelei mincinoase bătrîne.

Merse mai departe şi se îndreptă spre casă. O voce înfiorătoare îi şoptea la ureche. Şi dacă Grail nu ştia într-adevăr nimic despre aceste întîlniri de la bibliotecă ? Cum să explici prima întîlnire, care a avut loc acum două luni ?

Îşi schimbă drumul şi fără un ţel hotărît iuţi pasul spre Walnut Tree Walk. În timp ce se apropia de casă, văzu pe cineva gata să intre. Înaintă grabnic într-acolo. Era Gilbert.

— Ce mai e cu biblioteca ? întrebă Luke brusc, ceea ce-l surprinse pe Gilbert.

— O, tîmplarii au terminat.

— Au sosit unele cărţi ?

— Nu, încă nu.

— A, noapte bună.

Se îndepărtă, în timp ce Gilbert nu-şi revenea din uimire, pentru că era poate prima oară cînd Ackroyd îi spunea un cuvînt despre bibliotecă.

Luke începu să gonească şi nu se opri pînă cînd nu ajunse în Brook Street în faţa bibliotecii. Încercă să privească pe fereastră, dar obloanele erau închise. Un poliţist trecu şi-l privi scrutător.

— Ştiţi dacă locuieşte cineva în camerele din fund ? întrebă Luke deodată.

Trezea bănuieli dar, după ce schimbară cîteva cuvinte, poliţistul îi arătă pe unde ajungea la camerele îngrijitoarei. Luke ciocăni de mai multe ori ; în cele din urmă uşa se deschise larg.

— Doamna Butterfield ?

— Da. Dumneata ce doreşti ?

— Vă rog, vreau să ştiu dacă domnul Egremont a fost azi aici şi dacă a lăsat vorbă pentru domnul Smith despre nişte cărţi.

— A fost da' n-a lăsat nimic.

— A stat mult ?

— Toată dimineaţa.

— A pus cărţi în raft ?

— Da.

— Mulţumesc. Dacă n-a lăsat vorbă, atunci e în regulă.

Luke plecă. În Kennington Road rămase iarăşi pe loc. Thyrza ! Thyrza Trent ! Era oare cu putinţă ?

Şi o porni din nou. De astă dată spre Newport Street. Tocmai bătuse de zece şi jumătate ; Totty s-o fi culcat cumva ? Fie că da sau nu, trebuia să o vadă. Sună la soneria care răspundea în acea parte a casei unde se afla camera ei. Îi deschise Bunce.

— Vreau să o văd pe domnişoara Nancarrow, îi spuse Luke cu voce scăzută. Sînteţi bun să-i bateţi la uşă ? Trebuie să o văd.

Totty coborî numaidecît. Avea pălăria pe cap şi-şi aruncase pe ea un şal.

— Ce mai e ?

— Vino puţin mai încolo, Totty ; vreau să-ţi vorbesc.

Se îndreptă împreună cu el spre partea cufundată în întuneric a străzii şi odată ajunşi acolo, Luke nu găsi cuvinte potrivite cu care să înceapă. Nu avea de gînd să-i spună ce auzise şi ce aflase el însuşi, dar Totty, prietenă apropiată cu Thyrza, s-ar putea să ştie sau să bănuiască

ceva ; mai mult, era o fată bună, o fată în care puteai să te încrezi temeinic, simțea că poate fi sigur de ea. Poate că ar fi de ajuns o vorbă ca să-i dea a înțelege ce-l aduce, și, — atunci cînd va pricepe încotro îl bate gîndul, — să o convingă să-i împărtășească taina.

— Totty...

— Da știu că mă sperii. Ce e ?

— Ai văzut-o în ultima vreme pe Thyrza Trent ?

— De ce ?

Încercă să citească pe fața lui în întuneric. Totty avea vii în minte cuvintele pe care le schimbase ieri cu Thyrza. Cînd Luke aminti pe Thyrza, numele acesta, pe buzele sale, îi trezi bănuieli.

— Vreau să te întreb ceva, Totty. Vorbea grav și plin de ardoare, și-i luă mîna într-a lui. Nu ai taine față de mine, nu-i așa ? Vreau să știu dacă Thyrza ți-a spus ceva despre... despre căsătoria ei ?

— Da de ce vrei să știi asta, întrebă fata cu o voce aspră.

— O să-ți vorbesc mai lămurit, Totty. Fii fată bună, scumpa mea. Spune-mi ce doresc să aflu ! Ți-a zis vreodată ceva care să-ți dea de gîndit că... că altcineva îi place mai mult decît Grail ?

De ce umbla cu asemenea ocolișuri ? Își smulse mîna dintr-a lui, furioasă pentru această neobrăzare. Totuși din respect față de ea însăși nu-și îngădui să izbucnească plină de mînie.

— Cred că mai bine-ai face s-o-ntrebi pe ea.

Luke șovăia. Totty adăugă și mai pornită :

— Thyrza Trent e o prostuță. N-ai decît să-i spui că eu am zis. Dacă știi totul, atunci de ce vii să-mi bați capu', acu' în toiu' nopții ? Nu țin să mă bag în d-alde astea, eu atîta-ți spun ! Și cu asta basta !

Îl părăsi. Luke rămase în stradă și o văzu cum intra în casă.

Așadar, era adevărat. „Dacă știi totul"... „N-am de gînd să mă bag în d-alde astea". Totty aflase, fie chiar de la Thyrza sau de la cineva care se și apucase să trăncănească în dreapta și-n stînga. Povestea era adevărată.

Se simţi dintr-o dată cuprins de o sfîrşeală. Tot trupul îi era lac de sudoare. Nicicînd nu auzise ceva care să-i fi părut atît de groaznic. O fată ca Thyrza ! Nu punea la îndoială cinstea ei, după cum nu se îndoia că după noapte vine ziua.

O jumătate de oră mai tîrziu stătea în camera sa, unde scria o scrisoare :

„Dragă domnişoară Trent, ţin foarte mult să vă văd. Aştept în Kennington Road, peste drum de capătul străzii unde locuiţi, mîine seară, (miercuri), începînd de la ora 8. Vă rog să veniţi. *Trebuie* să vă văd şi doresc ca nimeni altul să nu ştie despre această întîlnire.

Al dumneavoastră,
Luke Ackroyd"

Adresă scrisoarea către Lydia, „Domnişoarei Lydia Trent", astfel încît să nu dea loc la vreo greşeală, şi ieşi din casă ca s-o pună la poştă. Dar ajuns în faţa cutiei de scrisori se răzgîndi. Dacă scrisoarea va fi predată de poştaş, Thyrza avea s-o vadă ; şi va fi prilej de întrebări. Hotărî s-o predea cu mîna lui, a doua zi dimineaţă, la fabrica de pălării.

Capitolul XXII

CU BINE !

Rămas singur, după cea de-a doua vizită pe care Thyrza i-o făcuse la bibliotecă, Egremont nu avea poftă să-şi vadă mai departe de lucru. Mai zăbovi puţin, scoase la întîmplare un volum dintr-o ladă şi citi o jumătate de pagină, apoi îşi îmbrăcă haina şi ieşi pe uşa principală, pe care o închise în urma sa cu o cheie ce-o păstra pentru propria lui folosinţă.

Dorea să nu se fi dedat la o asemenea nebunie. Atîta timp cît lucrurile nu-l priveau decît pe Grail şi pe el însuşi, nu avea nici o importanţă ; dar se întîlnea în taină cu Thyrza, iar pentru această urmare a aventurii sale nu se simţea deloc pregătit. Şi nu vedea cum ar avea

putința să iasă din impas. Ar putea să se ducă la Grail și să-l înștiințeze la ce lucra în bibliotecă, dar ar însemna să ascundă cu tot dinadinsul vizitele făcute de Thyrza. Despre aceasta nu putea să vorbească ; nu avea dreptul. Dacă la rîndul ei, Thyrza i-ar mărturisi totul... atunci situația lui ar deveni și mai neplăcută. Iar Thyrza nu era în stare să o facă ; Egremont nu se îndoia cîtuși de puțin. Chiar așa ; ceea ce însemna că de acum încolo avea să existe o legătură tainică între el și soția lui Gilbert. Firește, nu dorea așa ceva.

Nu era un fel de a pune hotărît problema. Walter se temea. Două zile trecuseră — luni, marți — și în acest scurt răstimp viitorul luase pentru el o altă înfățișare. Duminică seara stătuse să mediteze asupra legăturilor pe care avea să le aibă de aici înainte cu Grail și Thyrza. Se hotărîse în chip conștient să reflecteze asupra subiectului, ceea ce dovedea că faptul comporta pentru el unele îndoieli și greutăți, dar, peste o jumătate de oră, era încredințat că făcuse ordine în cugetul său. Thyrza îl atrăgea, n-avea rost s-o ascundă, de vreme ce pornise să-și înțeleagă propriile sale sentimente. Îl atrăgea în chip mai hotărît decît oricare fată pe care o cunoscuse vreodată. Se putea prea bine să o vadă într-o lumină amăgitoare ; dacă ar avea prilejul să o cunoască profund, ar fi cu putință să descopere că, la urma urmei, era doar o fată frumoasă din popor, nurlie tocmai prin lipsurile ei. Ar ajunge foarte probabil să rîdă de el însuși fiindcă se gîndise să o socoată mai presus decît Annabel Newthorpe. Dar acum avea de-a face cu prezentul și în clipa de față Thyrza i se părea de neprețuit. Dacă n-ar fi existat nici un Gilbert Grail ar fi fost îndrăgostit de Thyrza.

Adevărul adevărat. Dar Gilbert Grail exista, iar Walter Egremont avea simțul onoarei și sentimentul rușinii. Își dădea seama că, dacă prin vorbă sau faptă, va da dovadă de ușurință în ce privește viitorul lui Gilbert Grail, atunci viața lui nu va mai avea nici un rost. Nu va mai putea să privească drept în față un bărbat sau o femeie.

Deci așa stau lucrurile. De-acum încolo, trebuie să țină minte că, oricît de apropiate ar fi legăturile dintre el

și Gilbert, nu e voie să se joace de-a prietenia cu nevastă-sa. Prietenia este cu neputință. Fata asta cu părul auriu are asupra lui o putere pe care oricît de puțin și fără să se sinchisească ar folosi-o, l-ar împinge la niște fapte smintite. O văzuse de trei ori — astă seară e duminică, ține minte — și totuși, imaginea lui Annabel semăna cu o palidă fantomă alături de a ei. Pînă acum bănuise că nu e făcut ca să cunoască pasiunea ; în cîteva săptămîni învățase că, dacă ar fi îngăduit pasiunii să pună stăpînire pe el, nici o părticică a sufletului său n-ar fi scăpat nemistuită de flăcări.

De atunci trecuseră două zile. Două dimineți în șir fuseseră singuri : își petrecuse o seară la un concert, numai ca să se afle acolo unde era ea și ca să treacă prin emoțiile pe care știa că avea să le încerce Thyrza. „Să nu ne jucăm de-a prietenia cu nevasta lui Gilbert.“ Și el însuși îi întinsese mîna, îi ceruse să-i vorbească apropiat, discutase despre lucruri care au creat între ei o legătură mai strînsă, o rugase — da, o rugase să păstreze față de Gilbert taina acestor întîlniri ale lor. Oare sminteala începuse de-acum ? E o nebunie ; nimic altceva. În timp ce se îndrepta spre Westminster analiza situația așa cum a fost înfățișată în paragraful al doilea din acest capitol — sau încerca să o analizeze. Trecea prin momente foarte neplăcute ; trebuia într-adevăr să găsească o cale, ca să iasă după cum se cuvine din acel impas. Thyrza venise a doua oară ca o fată fără minte ; firește, întîlnirea de mîine dimineață nu trebuie să aibă loc. Nu e nimic rău, cu desăvîrșire nimic, dar...

Ei aș ! Se întîmplase tot ce putea fi mai rău. Soarta jalnică își dezvăluise fața ; o iubea pe Thyrza Trent !

Intră în biserica mănăstirii. Se așeză într-un loc întunecat. Singur ? Atunci a cui era vocea care-i vorbea neîncetat și mîna aceea din mîna lui, ce-i biciuia atît de năvalnic sîngele cu căldura ei ? „Nu te mai gîndi la împrejurările din viața reală, lasă-le de-o parte ; spune-ți că Gilbert Grail nu există. Noi doi — tu, Thyrza, frumoasa mea cu ochi încîntători și cu mine, stăm aici unul lîngă altul și ne ținem de mînă. Vocea ta a coborît într-o șoaptă gravă și plină de respect, așa cum se cuvine într-un asemenea loc și atunci cînd mărturisești o iubire

cum e aceea pe care spui că mi-o porți. Ce pot să-ți răspund, minunea mea ? Nimic altceva decît, cu o voce la fel de gravă, să-ți șoptesc că fără tine lumea e pustie, că te iubesc și te ador cu toată ardoarea din inima mea. O fată săracă, o muncitoare care lucrează cu mîinile ei, fără învățătură, — tu spui asta ? Tu, o femeie cu suflet curat, care pe lumea aceasta ai moștenit frumusețe, și în fiece rază din ochi, în fiece notă ce răsună în melodia rar întîlnită a vocii tale, porți posibilități lesne de închipuit !"

Chiar așa. Totodată, întîmplarea face ca locul acesta să fie Westminster Abbey, unde un muncitor, cu numele de Gilbert Grail, a pășit adesea și și-a căutat aci alinare, copleșit cum era de amarul soartei lui afurisite, un loc unde se gîndea la o tînără, vecina sa de sus care, de fiece dată cînd trece pe lîngă el seamănă cu un crîmpei sclipitor al cerului din Miazăzi, strecurat nu se știe cum în deșertul hidos al unei ierni londoneze. Aci venise, fără îndoială, să încerce să-și dea seama că soarta i-a arătat atîta milă și îndurare, încît dorește fierbinte să mulțumească unei zeități necunoscute și să strige că totul e bine pe lume. Aici va veni cu o ființă pe care o numește soția lui.

Walter se ridică și plecă, se duse acasă.

Nu trecuseră zece minute de cînd intrase în cameră și apăru o slujnică care-l vesti că a venit o doamnă și că dorea să-l vadă, numele ei era doamna Ormonde.

Intră, luminoasă și nobilă ca întotdeauna, și-i întinse amîndouă mîinile.

— Mă bucur să vă văd. Nu mă așteptam să veniți astăzi. Vreți să luați loc ?

Nu știa ce spunea. Doamna Ormonde îl cercetă și o clipă rămase tăcută.

— Azi ați sosit ?

— Da. Am venit aici de-a dreptul de la gară, fiindcă voiam să-mi fii de folos. Dar mi se pare că mai potrivită ar fi fost vizita doctorului. Ce ți s-a întîmplat, Walter ?

— E adevărat. Nu mă simt bine. Sînt totuși destul de sănătos ca să doresc să vă fac un serviciu.

— Dar nu îndeajuns ca să fi ținut minte prima mea dorință. De ce nu mi-ai răspuns la ultima scrisoare, așa

cum te rugasem îndeosebi ? Dacă erai bolnav, atunci de ce-ai rămas aici, singur ? Sînt supărată pe dumneata.

Walter cugetă, adîncit în gîndurile sale, de parcă doamna Ormonde nici n-ar fi fost în cameră. Dacă un bărbat a avut vreodată o prietenă adevărată, atunci ea era pentru el o asemenea prietenă ; se număra printre acele femei de nepreţuit care sînt înzestrate şi cu inimă şi cu minte. Să vorbească deschis şi să-i spună totul ! Dacă făcea lucrul acesta era salvat. Avea să plece din oraş. După călătoria de nuntă, Grail se va întoarce şi va continua să aranjeze biblioteca, urmînd instrucţiunile ce le va primi în scris. Boala va explica o asemenea hotărîre. Pînă-ntr-o lună lucrurile vor sta din nou aşa cum trebuie.

— Walter !

Ochii ei îl scrutau. Bănuia ? Se exprimase cu multă nesăbuinţă în scrisoarea în care-i vorbea despre Thyrza. Era însă peste putinţă ca ea să ghicească aşa ceva. Împrejurările făceau ca faptul să fie mult prea de necrezut.

— Spune-mi, urmă doamna Ormonde. Din ce cauză te-ai îmbolnăvit ?

Nu, n-avea cum să-i spună. L-ar fi dispreţuit. Şi nu răbda să ştie că a scăzut în ochii ei. Nu — putea să-i pară copilăros.

— Habar n-am, răspunse. Poate că m-am obişnuit atît de mult să cutreier pe uscat şi pe mare, încît un an fără nici o schimbare e prea mult pentru mine. Trebuie să văd deschisă biblioteca şi apoi să plec — oriunde-o fi — într-o călătorie spre Noua Zeelandă.

Chipul doamnei Ormonde vădi dezamăgire. Nu crezuse că acesta era adevărul, chiar dacă ştia. Adevărul pîlpîia slab în subconştientul ei, dar nu-i îngăduia să iasă la suprafaţă ; la lumina zilei era într-adevăr greu să nutreşti un asemenea gînd. Şi totuşi, instinctul îi spunea că aşa este, iar intuiţia ei se bizuia şi pe anumite dovezi.

— Doreşti să pleci ! Să te îndepărtezi... să nu fii aici pentru un timp ?

— Da. Nu o privea în ochi. Nu cred că o să-mi treacă, pînă cînd nu ploc. Să nu mai vorbim despre asta.

— Ce faci la bibliotecă ?

— Aranjez cărţi.

— Cu domnul Grail ?

— Nu. Nu pleacă de la fabrică pînă la sfîrşitul săptămînii.

— Atunci lasă totul aşa cum e şi vino mîine cu mine la Eastbourne.

— Mă tem că...

— Şi *eu* la fel, îl întrerupse ea cu toată seriozitatea. Ţin să vii la Eastbourne. Vreau să vii.

— Nu, nu la Eastbourne. Am anumite motive.

Doamna Ormonde privi în jos.

— Însă vă făgăduiesc că mîine plec din oraş. Să nu socotiţi că din rea-voinţă nu doresc să vă întovărăşesc. O să mă duc din nou în insula Jersey ; e locul care-mi trebuie. O să rămîn acolo pînă cînd Grail şi soţia lui se întorc şi-apoi o să văd dacă mă simt destul de bine ca să vin iarăşi să-mi continui treaba.

— Foarte bine, răspunse vorbind rar, doamna Ormonde.

— Vă îndoiţi de cuvîntul meu ? o întrebă şi făcu un pas spre ea.

— N-am ajuns pînă acolo, Walter.

— Şi-acum, spuneţi-mi, cu ce vă pot fi de folos ?

Şovăiala ei dură doar o clipă.

— Doresc să te vezi în numele meu cu domnul Bunce. Îl întîlneşti astăzi ?

— Nu chiar astăzi, dar pot să mă văd cu el oricînd.

— Doresc să ne înţelegem, dacă e cu putinţă, pentru ca fetiţa să rămînă un timp la mine, un an sau mai mult. Nu e imposibil ca evoluţia bolii ei să fie oprită, dacă ar trăi la Eastbourne, dar la Londra va muri curînd. Aş dori să mă văd eu însămi cu domnul Bunce şi am socotit că ai fi în măsură să aranjezi o întîlnire între noi doi. Iată la ce m-am gîndit : îi voi spune că fata poate să dea o mînă de ajutor în casă şi că doresc să plătesc pentru serviciile ei. Banii îi vor fi trimişi lui, desigur, şi ar putea să-i folosească plătind pe cineva care să-l ajute în gospodărie. Bessie, fetiţa, m-a lămurit asupra tuturor greutăţilor care o împiedică să rămînă la mine ; şi după cum înţelegi, firea tatălui le sporeşte. Ei, şi-acum spune, crezi că o să vrea să mă vadă ? Ar putea

să vină la hotelul unde stau, sau aici, sau, dacă-mi îngăduie, m-aș duce eu la el.

— O să aranjez într-un fel sau altul. Aveți încredere în mine. O să ajung la o înțelegere.

— Ar fi trebuit s-o spui făcînd un semn cu mîna, cum fac pe scenă personagiile atotputernice.

Walter rîse.

— Cu dumneavoastră nu poți să te simți nenorocit. Nu cumva posedați acea forță hipnotică care redă sănătatea printr-o simplă atingere ?

— Poate că da. Puțin. Cînd ajung să mă iubească, copiii mei o duc în chip uimitor mai bine.

Discutară despre una sau alta, dar nici unul din ei nu aminti despre familia Newthorpe.

— Paula s-a întors ? întrebă doamna Ormonde.

— Nu știu nimic. N-am sorți s-o revăd.

— O, da ! O să o vezi cînd te întorci din Noua Zeelandă. Cred că azi după-amiază o să fac o vizită familiei Tyrrell. Trebuie să iau masa cu niște prieteni în Hampstead. Cînd o să am rezultatul demersurilor pe care le vei face ?

— Vin la dumneavoastră mîine dimineață.

— La zece, te rog. Am o zi foarte plină ; și dumneata însuți va trebui să fii plecat la amiază.

— La amiază voi fi plecat.

Ora vizitei fusese fixată în chip fericit. Ori de cîte ori suferea de pe urma firii sale schimbătoare, Egremont simțea neapărat nevoie de înțelegere, iar atunci cînd trecea prin necazuri serioase era primejdios să fie lăsat singur. Avea o fire foarte neliniștită și imaginația sa înfrigurată îi înrîurea starea fizică în chip neobișnuit pentru un bărbat, deși femeilor plăpînde de felul lor lucrul acesta li se întîmplă adesea. Cînd doamna Ormonde plecă își simți inima mai ușoară, dar ajunsese la capătul puterilor, așa încît se întinse pe canapea. Rămase culcat timp de peste o oră.

Era mult mai bine, își spunea, că nu-i mărturisise doamnei Ormonde. Ar fi fost o nebunie mai mare decît tot ce se petrecuse pînă acum. Nu se întîmplase încă nimic ireparabil ; dacă mărturisea ceea ce nu era decît o simplă stare sufletească, ar fi însemnat să-și copleșească

prietena cu temeri pe de-a-ntregul neîntemeiate şi să-şi pregătească un chin ce-avea să stăruie timp îndelungat în aducerile lui aminte. Munca în Lambeth ar fi devenit cu neputinţă. Totuşi, viitorul lui Grail depindea în fapt de continuarea acestei munci. Faţă de Gilbert Grail avea de îndeplinit obligaţii solemne. De-aici înainte cîmpul său de acţiune va fi mai restrîns ; în loc să se căznească pentru o populaţie pe care nu o cunoaşte decît vag, va lucra într-adevăr numai pentru Grail. Pe el trebuie să-l ajute şi îl va ajuta pînă la capăt. Era o îndatorire demnă de un om pe care nu-l mulţumea un ţel oarecare. Va înăbuşi în inima sa această pasiune necruţătoare, chiar de-ar fi să dea o luptă oricît de grea şi o nobilă răsplată îi va încununa efortul.

În cele din urmă se sculă, palid şi pustiit la faţă. Trecuse de mult ora cînd îşi lua prînzul şi nu avea poftă de mîncare. Se duse totuşi la un restaurant şi se prefăcu că mănîncă ; apoi pînă la cinci îşi petrecu vremea în fumoar, unde bău cafea şi citi ziare. Nu urmărea nimic altceva decît să-şi omoare timpul.

La opt şi jumătate se afla în Lambeth. Ştia unde locuieşte Bunce, dar pînă acum nu fusese niciodată în Newport Street. Obiceiul său era să descopere locurile numai cu ajutorul hărţii, iar de astă dată se călăuzi tot astfel şi găsi casa.

Se nimeri ca Totty Nancarrow să fie pe scară cînd el bătu ; tocmai intrase. Dădu fuga la uşă. Egremont întrebă de Bunce şi i se spuse că nu era acasă şi că nu se va întoarce decît foarte tîrziu.

— Ştiţi cînd aş putea să fiu sigur că-l găsesc ?

— Da, răspunse Totty care presupunea cu cine stă de vorbă şi-l cerceta cu o anumită curiozitate. O să-l găsiţi mîine după opt. Are de lucru în Hammersmith, rămîne acolo pînă tîrziu. De mîine termină şi e sigur că se-ntoarce în jur de opt.

— Cred că dimineaţă pleacă devreme, nu ?

— La cinci şi jumătate.

— Mulţumesc. O să trec mîine seară. Aţi putea să-l înştiinţaţi despre lucrul acesta din partea domnului Egremont ? Doresc să am o întrevedere personală.

— O să-i spun, domnule.

Era o întîmplare nefericită.

Îl va face să rămînă încă o zi întreagă la Londra.

În dimineaţa următoare o vizită pe doamna Ormonde la hotelul unde avea obiceiul să tragă atunci cînd se afla în oraş pentru o zi sau două. La început se împotrivi cu tărie ca el să amîne plecarea din această pricină.

— Nu pot să plec pînă cînd nu voi fi făcut lucrul acesta pentru dumneavoastră, răspunse fără să şovăie. Deseară o să mă văd cu Bunce şi o să plec mîine. În privinţa aceasta, îngăduiţi-mi neapărat să procedez după cum socotesc eu.

Un motiv mai hotărîtor decît cel aparent îl îndemna să rămînă. Thyrza se aştepta să-l găsească în dimineaţa aceasta de miercuri la bibliotecă. Trebuia să facă în aşa fel încît să o dezamăgească şi îşi va dovedi pe această cale lui însuşi că mai are totuşi destulă putere ca să se împotrivească ispitei, că nu şi-a pierdut în asemenea măsură stăpînirea de sine încît fuga să rămînă singura sa scăpare.

I se cerea tăria unui om care se luptă deznădăjduit cu o suferinţă ce-i ameninţă viaţa. „Aşadar sînt unul dintre cei lipsiţi de puterea voinţei ? se întreba. Voinţa este aceea prin care omul se ridică deasupra gloatei ; trebuie să dau dovadă că afirmaţiile mele nu sînt vorbele unui şarlatan.“ Rămase şase ore în camera lui.

Thyrza se va duce la bibliotecă la 11, sau puţin mai tîrziu. Acum era acolo. Va găsi uşa din faţă zăvorîtă pentru ea. Va ocoli, va intra în camerele de locuit şi-i va pune întrebări doamnei Butterfield. Poate că-l va aştepta.

Da, îl va aştepta. Stătea în bibliotecă, pe lada ce i-o oferise în chip de scaun, — singură, dezamăgită.

Dezamăgită. Mai mult decît atît. De ce venise marţi, în cea de-a doua dimineaţă ? De ce dorise să vină iarăşi ? Oare citise bine pe faţa ei ?

Ştia, ştia cu o jalnică certitudine că nu-l iubea pe Grail. Nu aflase ce e iubirea ; era doar o copilă, întru totul copilă ! Dar odată ce în fiinţa ei se zămislise dragostea, n-avea oare să fie o iubire între viaţă şi moarte ?

Stătea din nou întins pe sofa, cu ochii aţintiţi în tavan. Fruntea îi era lac de apă, care se aduna în bro-

boane și i se scurgea pe obraz. Se chinuia ca pe roata de tortură. Avea credința că Thyrza simțea pentru el măcar un început de iubire. Nebun ce era ! *spera* lucrul acesta ! Pentru iubirea ei ai fi riscat pierzania veșnică după ce te-ai fi încumetat orbește ; da, însă el nu se va hazarda astfel ; era în siguranță ; știa ce înseamnă onoarea ; recunoștea drept sfinte obligațiile de la bărbat la bărbat.

Dar, dacă-l iubea pe *el*, era oare drept să se mărite cu Grail ? Obligații ! nu mai spune ! Prima lui datorie nu-i cerea să o salveze, să o ferească de o îngrozitoare jertfă de sine însăși ? Ce putea să treacă înaintea dragostei ! ? Mai era timp pentru a interveni ; încă patru zile și va fi prea tîrziu — pentru totdeauna, pentru totdeauna ! La ce grozăvii poate să ducă o conștiință plină de scrupulele pe care el se străduia acum să le apere !

„Thyrza ! Așteaptă acolo, mă așteaptă pe *mine* să vin. Tremură, căci la fiece sunet gîndește că aude *pașii mei*. Dacă trece prin chinuri care sînt doar umbra a ceea ce simt eu..."

Sări în picioare, alb ca varul. Nu închisese ochii toată noaptea, ci zăcuse sau se plimbase în sus și-n jos prin cameră, torturat de gînduri. Dorința, gelozia, ardoarea primei pasiuni, — prima pasiune din viața sa ; nu era cruțat de nici unul din chinurile ei. O, cum de ajunsese dintr-o dată atît de puternică ! Își imaginase o asemenea iubire pentru o femeie maiestuoasă, care pășea pe culmile spiritului — vreo mare artistă — vreo falnică suverană a culturii. În loc de toate acestea, iubea o fată simplă, care-și cîștiga pîinea cu acul, și vorbea cu greșeli. Iar el o iubea cu acea dragoste ce-i este hărăzită unui bărbat numai o dată în viață.

În cele din urmă, se făcu seară. Cu mult înainte de a fi într-adevăr timpul să plece spre Lambeth, ca să-l viziteze pe Bunce, Egremont porni spre Sud. În jurul orei șapte și jumătate se afla în dreptul podului Westminster ; de bună seamă că zadarnic ar fi trecut prin Newport Street pînă într-o oră. Merse mai departe și coborî spre Cheiul Lambeth.

Nădăjduia că nu va trece pe-acolo vreun cunoscut. Deși de fapt nu avea nici o vină, se temea să nu-l ob-

serve cineva ; simţămînt ce n-ar fi putut să fie mai puternic chiar dacă ar fi venit anume ca să o caute pe Thyrza. Vremea era rece ; din cînd în cînd, un vînt tăios bătea dinspre rîu. Acolo unde soarele asfinţise, o strălucire de un roşu închis stăruia încă pe cerul acoperit de nori ; lămpile cu gaz învăluiau într-o lumină palidă cheiurile şi podurile.

Umbla cu paşi repezi ; o luă în susul rîului, şi-apoi în josul apei. O mulţime de muncitori şi muncitoare grăbeau într-o direcţie şi-ntr-alta. Egremont mergea cu faţa întoarsă spre rîu ca să nu vadă pe nimeni. Nu prea erau sorţi ca Thyrza să treacă pe acolo. Dacă ar fi trecut, dacă ar fi fost singură şi l-ar fi văzut, ştia că ar fi venit spre el şi i-ar fi vorbit.

Orologiul de la Westminster bătu ora opt. Se abătu de pe chei şi urmă drumul spre podul Lambeth. iar odată ajuns acolo, se opri şi se aplecă peste parapet, în acelaşi loc unde, într-o seară, cînd fericirea aproape că-l copleşea, Gilbert stătuse cufundat în visare. Pentru Egremont priveliştea tot mai întunecată se armoniza cu acea nefericire plină de plictiseală şi dezgust, care făcea ca viaţa lui să nu fie altceva decît o suferinţă surdă, mereu aceeaşi. La poalele întunericului, Londra se întindea ca o cetate a trudei deznădăjduite, a ciocnirilor fără ţel, a speranţelor spulberate şi a slăbiciunii. Filozofia lui era un fals, o pînză de păianjen, bună pentru clipele de răgaz, cînd inima se bucură de tihnă iar mintea care face haz caută să se desfete. Nu avea mai multă tărie să rabde chinul unei dorinţe nepotolite decît orice ins neghiob, care nu a auzit vreodată cuvîntul cultură. Nu putea să privească în viitor, să aştepte cu nerăbdare ziua cînd va uita ; nu-şi îngăduia să creadă că va fi vreodată în stare să uite.

Dar acum era timpul să se îndrepte spre Newport Street. Ajuns în Paradise Street, chiar în faţa arcadei de cale ferată, aruncă o privire spre „Micul magazin cu inima mare", şi se temu ca nu cumva să-i iasă în cale Bower. Dar pe tot drumul pînă la locuinţa lui Bunce, nu întîlni vreun cunoscut.

Proprietăreasa îi deschise uşa. Bunce era acasă şi coborî într-o clipă. Răspunse stîngaci la salutul oaspetelui şi se arătă foarte mirat.

— Se poate să stăm puţin de vorbă ? întrebă Egremont. Vin din partea doamnei Ormonde, ştiţi, doamna care se îngrijeşte de căminul din Eastbourne. Vă transmit ştiri despre fetiţă.

— S-a întîmplat ceva ? întrebă Bunce, cu o voce speriată.

— Nu, nu ; vă aduc doar veşti bune.

Bunce nu era bucuros să-l poftească în camera lui sărăcăcioasă, dar n-avea încotro. Se mulţumi să spună :

— Vreţi să urcaţi, domnule ? şi-l conduse.

Cei doi copii se jucau împreună pe podea ; la sosirea sa, Bunce tocmai se pregătea să o culce pe Nelly. În ciuda stării sale sufleteşti, blîndeţea ce-i stătea în fire precumpăni într-atît, încît Egremont se plecă şi mîngîie buclele copilei. Bunce stătea şi-l privea cu buzele strînse ; văzu că Egremont nici măcar nu s-a uitat în jur şi cu toate că era bănuitor de felul lui, lucrul acesta, împreună cu atenţia acordată copilei sale, îl îmblînzi.

— E mai bine decît să te întorci seară de seară într-o cameră goală, nu-i aşa ? zise Egremont şi-l privi pe bărbatul de lîngă el.

— Da, domnule, e mai bine, deşi uneori n-aş spune asta.

— Aceştia doi sînt sănătoşi ?

— Destul de sănătoşi.

— Pe mine nu mă doare niciodată nimic, strigă micul Jack care se grozăvea, deşi era ruşinat.

— Nimic în afară de gramatică, asta vrei să spui, Jack, i-o întoarse tatăl.

— Doriţi să luaţi loc, domnule ? La început cînd aţi amintit de doamna Ormonde, m-am temut să nu se fi întîmplat ceva rău cu fetiţa.

Egremont îl linişti şi îi spuse că doamna Ormonde era dornică să-l vadă personal în timpul cît se afla la Londra. Îşi dădea seama că era mai bine să nu-l lămurească asupra propunerii pe care avea să i-o facă doamna Ormonde şi se prefăcu că nu ştia nimic altceva în afară de faptul că dorea să-l vorbească despre sănătatea copilei. Bunce se încruntase ; buzele lui groase prinseră să-l arate întărîtat şi posac. Îşi dădea seama că era cu nepu-

tință să se împotrivească răspicat celor cerute de Egremont și fiindcă se vedea împins spre un lucru pe care îl socotea din cale-afară de nesuferit, în sinea sa se mînie straşnic. Cu unul din tocuri rîcîi adînc podeaua, de parc-ar fi vrut să tragă brazdă pe scîndură.

— Îmi pare rău, începu. N-am cine ştie cît timp liber. Îi sînt foarte îndatorat doamnei. Da nu văd cum...

Dorea să trîntească nişte vorbe pe care le spune la supărare un om scos din răbdări ; mînia lui crescîndă îl făcu să se oprească în mijlocul frazei.

Egremont se porni cu toată sinceritatea să-şi îndeplinească îndatorirea şi încercă să-l convingă. Nu era vorba numai de sănătatea copilului ; se vedea numaidecît că Bunce se afla într-o situaţie jalnică, iar odată ce ar fi stabilit o legătură nemijlocită cu el, doamna Ormonde ar fi găsit fără îndoială multe căi pe care să-i fie de folos. În cele din urmă spuse că în felul acesta îl îndatorează pe el personal. Bunce trase din nou brazdă pe podea şi apoi lăsă să-i scape din gură :

— O să merg, domnule Egremont. Nu sînt eu bun să stau de vorbă cu doamnele, după cum vedeţi, da' n-am de ales. O să trebuiască să mă duc aşa cum sînt de felul meu.

— Doamna Ormonde ar veni bucuroasă aici, dacă i-aţi îngădui.

— Mai bine nu, dacă nu e cu supărare, domnule.

— Atunci cel mai simplu va fi să mergeţi la locuinţa mea, în Great Russell Street, chiar alături de British Museum. Mîine plec din Londra ; o să vă întîmpine doamna Ormonde care va fi cu desăvîrşire singură. Puteţi să fiţi acolo la ora nouă ?

Hotărîră întîlnirea, iar Egremont lăsă o carte de vizită de-a sa, ca să fie sigur că celălalt nu va uita adresa. Apoi schimbă cîteva vorbe cu copiii, după care Bunce îl conduse la uşă. Îşi dădură mîna.

— Sper ca în curînd să ne vedem la bibliotecă, zise Egremont. Trebuie să mă sprijiniţi pe cît posibil ca s-o facem cunoscută.

Vorbele sunau atît de fals în propriile sale urechi încît, în timp ce se întorcea ca să pornească pe strada întunecată, ar fi putut să rîdă batjocoritor de el însuşi.

Bunce urca din nou scara cînd o ființă cu pas ușor, ce după haine se vădea că e o femeie, trecu pe lîngă el, grăbită și în tăcere.

— Dumneata ești domnișoară Nancarrow ? întrebă el, fiindcă scara nu era luminată.

— Nu, se auzi răspunsul dat cu o voce înăbușită. Domnișoara Nancarrow nu e acasă.

Cea care vorbea era Thyrza Trent. Bunce nu o recunoscuse fiindcă o cunoștea prea puțin.

Venise aici nu cu mult înaintea lui Egremont. La capătul unei zile de suferință, dorea să vorbească cu Totty. Numai ei *putea* să-i vorbească în seara aceea ; Gilbert, și însăși draga ei Lyddy o înspăimîntau. În ciuda felului în care se despărțise de Totty luni seara, simțea că trebuia neapărat să o vadă. Ba mai mult, pe această cale, avea prilejul să-și petreacă o parte din seară în alt loc decît în Walnut Tree Walk. Dar Totty era plecată, nu venise acasă după lucru. Thyrza spuse că va urca s-o aștepte.

Ceea ce făcu. În camera lui Totty era întuneric și firește că nu ardea focul ; ei însă nu-i păsa de întuneric și nici de frig. Bîjbîi pînă ce dădu de un scaun și se așeză foarte liniștită. Era o binecuvîntată ușurare să te afli aci, la adăpost, de Gilbert și de Lyddy, fie chiar și pentru un timp oricît de scurt, să stai și să îmbrățișezi întunericul ca pe o ființă iubită. Tocmai luase hotărîrea să-i mărturisească totul prietenei ei. Cuiva trebuia să-i spună. Nu surorii ; ar fi groaznic. Totty însă era bună și avea să păstreze taina, poate că o s-o sfătuiască într-un fel. Deși, cine ar fi în măsură să-i dea vreun sfat ?

A cui era vocea ? Auzise niște bătăi în ușa lui Bunce și apoi ascultase cum acesta cobora scara. Acum urca din nou și era întovărășit de cineva — cineva care vorbea cu o voce ce făcea ca inima ei să tresalte. Sări la ușă ca să audă. Bunce și noul venit intrară în odaia din față și închiseră ușa. Thyrza o deschise pe a ei cît putu de încet, se plecă, ascultă. Da, era vocea *lui !*

Ce făcea acolo ? Nu venise la bibliotecă, nu se ținuse de cuvînt. Oare nu-i făgăduise ? Spusese că o să-l revadă, că va fi singură cu el în cameră, că vor sta de vorbă timp de-o oră, o biată oră, care trece numaidecît ;

Iar pînă la urmă lucrul acesta nu-i fusese îngăduit. De ce venise la domnul Bunce ? Era totuşi sănătos ; nu păţise nimic, toată ziua se temuse să nu i se fi întîmplat ceva rău.

N-o să încerce să tragă cu urechea la ce vorbesc. Se mulţumea să-l ştie viu şi nevătămat în camera aceea, pentru orice-ar fi venit. Era din nou aproape de el.

Îşi ridică braţele pe uşă, şi-şi sprijini de tăblie faţa şi pieptul. Gîtul îi era atît de uscat încît simţea că se înăbuşă ; iar inima — sărmana de ea, putea oare să rabde acea zvîcnire neîncetată, dureroasă ? Îşi înghiţi lacrimile şi simţi puţină alinare a suferinţei trupeşti.

Dar dacă vine Totty ? ! Nădăjduia că va fi singură tot timpul cît el va rămîne acolo. Era nespus de plăcut să fii în preajma lui — şi singură !

Iar Totty nu veni. Uşa din faţă se deschise brusc. Pleca, se ducea din nou, nu ştia încotro — nu ştia decît că va fi departe de ea.

Şi-apoi, dorinţa se preschimbă în fapt. Auzi cum uşa de jos se închidea şi în aceeaşi clipă ţîşni din cameră. Nu-şi dădu prea bine seama ce-i spuse lui Bunce pe scară. Acum era în stradă. Încotro s-o ia ? Iată-l, uite-l colo, doar la cîţiva paşi.

Nu trebuia însă să se apropie de el pe stradă. Totty ar putea să apară în orice clipă — sau ar fi cu putinţă să treacă vreunul din familia Bower. Îl urmă şi avu grijă să păstreze mereu aceeaşi distanţă între ea şi el. Pe Paradise Street, pe High Street, pe Lambeth Road, de unde se vedea podul. Avea de gînd să o ia de-a lungul cheiului. Aici însă locul era mai liniştit. Thyrza iuţi pasul, aproape că fugea, — acum era alături de el.

— Domnule Egremont !

El se opri.

— Domnule Egremont ! M-am gîndit că dumneavoastră eraţi. Voiam...

Se aflau sub zidurile bisericii. În timp ce Thyrza rostea aceste vorbe, clopotele izbucniră cu dangătul lor pătrunzător ; bătuseră timp de douăzeci de minute şi după ce conteniseră un timp, acum se porniră din nou să sune.

Egremont privi spre turn, uimit şi după cîte se părea, plictisit.

— Regret profund că n-am putut să mai vin azi-dimineață la bibliotecă, domnișoară Trent, spuse foarte politicos. Am fost reținut pe neașteptate.

Care era acel automat ce-i luase locul și vorbea pe acest ton jalnic, de-o politețe silită ?

— Clopotele fac atîta zgomot, se plînse Thyrza. Voiam... voiam să vă rog ceva. Pot să merg puțin cu dumneavoastră, numai pînă la pod ?

Egremont nu spuse nimic, ci o privi și porni mai departe. Păși pe pod. Egremont înainta repede, iar Thyrza merse alături de el, pînă cînd aproape că ajunseră pe malul dinspre Westminster al fluviului. Puțini trecători le ieșiră în cale și nici un fel de vehicule nu tulburară liniștea drumului întunecat ce ducea de-a lungul malului. Pe o parte se profila o masă sumbră de pontoane, dinaintea cărora mai multe bărci stăteau afurcate de mal ; pe partea cealaltă, silueta lugubră a închisorii Millbank. Larma clopotelor se mai potolise.

— Firește că ar putea fi mai melodioase, zise Egremont cu un rîs forțat. Nu mi-aș dori să locuiesc într-o casă aflată chiar sub zidurile bisericii.

Thyrza îi vorbea :

— Am așteptat azi-dimineață. O, nu-i nimic ; dar mi-era frică să nu fi pățit ceva, domnule Egremont.

— Nu. Am avut niște treburi care m-au împiedicat să vin. Dar parcă doreați să-mi puneți o întrebare, domnișoară Trent.

— O să fiți mîine acolo ? — Atît voiam să vă întreb. Îmi place să ajut. Îmi place să mă uit la cărți și să le pun în raft — dacă-mi îngăduiți.

În lumina primei lămpi ce le ieși în cale Egremont îi văzu chipul. Ce-l împiedica să cucerească această frumusețe palidă ? Inima lui bătea la fel de îngrozitor ca și a ei ; cu greu o auzea ce spunea, atît de puternic îi vîjîiau urechile, odată cu sîngele care zvîcnea.

Dar începuse lupta cu sine însuși. Nu putea să-i întoarcă brusc spatele și să o lase acolo ; de-avea să cîștige această bătălie trebuia să învingă prin nimic altceva decît prin lupta cu ispita, atît de dragul ei, cît și pentru el însuși. Dacă i-ar îngădui măcar să-i bănuiască sentimentele, ar fi la fel de rău ca și cum le-ar mărturisi ; nu, ci

nemărginit mai rău, fiindcă ar însemna că din seara aceasta nu trebuie să o mai vadă niciodată. Ar atrage unul asupra altuia o primejdie mai cumplită decît aceea care-i pîndea în clipa de față.

Îi răspunse :

— Îmi pare rău ; mîine nu voi fi acolo. Trebuie să plec din Londra.

O privi în față, fără să clipească. Era o privire chinuitoare, nu cea după care tînjea ea Nu putea să-și ia ochii de la el.

— Plecați, domnule Egremont ?

— Da, o să lipsesc din Anglia o săptămînă sau două, poate mai mult.

Răspunsul era fals — cu totul fals. Oricît s-ar fi împotrivit, lăsase să-i scape o notă pasionată. Acea voce care dădea automat un răspuns politicos nu apărea la porunca sa. Ar fi trebuit să o părăsească pe malul celălalt, unde sunetul strident al clopotelor nu îngăduia un ton delicat.

— În Franța ? întrebă ea.

— Nu. Pe-o insulă, foarte aproape de Franța. Nu trebuie să vă țin aici, domnișoară Trent. E foarte frig.

Da, vîntul sufla rece, dar fruntea lui era plină de broboane.

— Vă rog, doar o clipă. Pot să mă duc la bibliotecă să mai aranjez din cărți ? Au sosit toate ?

— Nu, mai e o ladă și o să mai vină și altele. Desigur că puteți să vă duceți, dacă doriți.

Vocea ei suna mai slab :

— Dar nu știu cum să le pun. Nu, nu pot să le aranjez singură.

— O să-i scriu domnului Grail și o să-i spun cum procedam. Puteți să-l ajutați.

— Da.

Cuvîntul monosilabic îi scăpă de pe buze ca o șoaptă disperată. Dar cînd rosti numele lui Grail, Egremont simți acel ultim imbold de care avea nevoie.

— La întoarcere o să vă găsesc în casa cea nouă, zise. Fiindcă n-o să ne mai vedem pînă atunci, permiteți-mi să-mi exprim acum speranța că veți trăi acolo ani mulți și fericiți. Să auzim de bine, domnișoară Trent.

Desigur, se exprimase îndeajuns de formal și automat. Fără vreun alt cuvînt, fără să-i mai privească fața. Îi atinsese mîna, își scoase pălăria în chip de salut și plecase.

Ea încremeni cu ochii aţintiţi în urma lui, pînă cînd într-o clipă sau două fu înghiţit de bezna străzii din spatele pontoanelor. Ce neașteptat ! Abia de-și luase rămas bun — și ce jalnic rămas bun ! Îl supărase cu stăruința ei plictisitoare ; voise să-i arate că nu se purtase așa cum îi plăcea lui. Abia de-și luase rămas bun !

Se îndreptă spre capătul podului și-acolo se furișă într-un loc întunecat, unde se făcu nevăzută. Era frîntă. Căzu în genunchi ; capul îi zăcea pe ceva tare și rece ; o zgudui un suspin, și-apoi, cuprinsă de chinurile deznădejdii, izbucni în plîns. Întunericul o învălui ; împresurată de umbră putea să zacă acolo, pe pămînt și să se lase pradă suferinței. Plînse cu lacrimi fierbinți.

Dar pentru Egremont lupta nu se sfîrșise. Thyrza abia îl pierduse din ochi, cînd frica îl făcu să se oprească în loc. Nu trebuia să fie lăsată singură. Chipul ei ca de marmură amenința cu un gest disperat. Cum de putuse s-o părăsească la o asemenea depărtare de casă, noaptea, lîngă rîu ?

Se întoarse. Știa ce înseamnă o asemenea întoarcere. Era înfrînt, cu toată lupta pe care o dăduse. Știa care va fi primul cuvînt pe care i-l va spune.

De data aceasta o căută, o căută ca să nu-l mai părăsească niciodată. Pasiunea devenise un șuvoi prea puternic ca să fie stăvilit. Acel moment de supremă înfrînare nu făcuse decît să adune apele care acum rupeau zăgazul cu o forță covîrșitoare. Mila pentru Gilbert dispăruse la gîndul că ea e în primejdie.

Thyrza nu se vedea nicăieri. Să fi trecut atît de repede podul ? Alergă mai departe. Într-adevăr, trebuie să se fi scurs peste cinci minute de cînd s-au despărțit, poate chiar mai mult, fiindcă în clipa aceea nu putea să-și dea seama cît ținuse lupta cu sine însuși, acolo, în spatele pontoanelor.

La capătul podului se afla un polițist. Îl întrebă dacă trecuse adineauri pe-acolo o tînără. Da, trecuse o fată, acum un minut sau două.

Egremont gonea întruna, lăsă în urmă biserica, o luă pe High Street. Dar o apucase oare pe-aici ? Puțin mai departe, se îndreptă spre partea cealaltă a străzii, și coti pe Paradise Street. O ajunse din urmă dar fu dezamăgit.

Pe Newport Street, la capătul străzii, un bărbat stătea în așteptare. Era Gilbert Grail. Venise în nădejdea că o va întîlni pe Thyrza, care, după cum îi spusese Lydia, se dusese să o vadă pe Totty Nancarrow. Era foarte îngrijorat din cauza ei.

Egremont, care ajunse în locul acela umblînd cu pași repezi, îl recunoscu pe Gilbert și se opri. Își strînseră mîna. Gilbert tăcea, Egremont începu să bîlbîie cîteva vorbe. Chiar acum îl vizitase pe Bunce, fusese la el pentru cutare și cutare motiv, și obținuse asta și asta. Nu putea însă să zăbovească, avea o întîlnire. Noapte bună !

Ce rușine ! Se trezi pe Lambeth, acum nu mai căuta, tot ce-și dorea din răsputeri era să scape, să nu mai vadă oameni. Pînă la ora aceasta, Thyrza trebuie să fi ajuns acasă. Cele cîteva vorbe schimbate cu Gilbert făcuseră să-l treacă fiori, iar acum, aprins, se disprețuia pe sine însuși. Izbuti să ajungă pe Westminster Bridge Road și de acolo se îndreptă spre propriul său cartier.

Capitolul XXIII

MĂRTURISIREA

În dimineața aceasta de miercuri Lydia se duse la lucru, fără s-o tragă inima. Thyrza arăta ciudat ; părea că e pe cale să se îmbolnăvească. Din nou somnul nu se lipise de ea toată noaptea ; dacă izbutea să aţipească o clipă, se trezea cu un strigăt nearticulat ce aducea a frică. Se împlinea o săptămînă de cînd nu mai dormise într-adevăr o noapte întreagă, dar răul mergea crescînd. Avea fierbințeală ; și bîiguia, așa încît Lydia era îngrozită ca nu cumva să i se fi rătăcit mintea. N-aveai cum să-ți explici toate acestea. Emoția prilejuită de concert nu putea, desigur, să ducă la o tulburare atît de îndelungată ; ba chiar s-ar fi zis că Thyrza nici nu se

mai gîndea la muzică. Nu se ruga decît să i se îngăduie să rămînă singură. Nu dorea ca doamna Grail să urce în camera lor. Spunea că în timpul dimineţii o să iasă din casă şi că aceasta o să-i facă bine.

Lydia plecă la lucru cu inima îndoită. La intrarea în fabrică o întîlni pe Totty Nancarrow. Îşi dădură bună-dimineaţa şi atît. Totty părea plictistită. Nu urcă scările în fugă, ca de obicei. ci sui cu pas obosit.

Lydia o urmă şi contrar obiceiului, îi vorbi.

— Thyrza nu-i bine deloc.

— Nu ? răspunse cealaltă, dar nu-şi întoarse capul, iar glasul ei vădea lipsă de interes.

Lydia îşi muşcă buzele de ciudă că spusese ceva.

Ajunseră în atelier. Se aflau aci o seamă de mese la care începeau să se aşeze fete şi femei. O parte din încăpere era separată printr-un perete despărţitor de sticlă şi înlăuntrul acestui mic birou stătea maistra, înconjurată de pălării de fetru, dintre care unele erau gata terminate, altele îşi aşteptau căptuşeala şi banda ce se coseau cu acul. Aşezată aici, ca putea să le cuprindă cu privirea pe lucrătoare, în număr de vreo cincizeci, atunci cînd erau adunate toate. Se auzeau întruna zgomot de voci, chicote şi rîs în hohote. Toate lucrătoarele făceau parte din acea categorie de femei care lucrează cu acul şi păstrează aparenţele ; multe erau îmbrăcate frumuşel şi nici una nu trăda, după înfăţişare, o sărăcie lucie. Probabil că un sfert dintre ele veneau din case unde nu erau singurul reazăm al familiei, şi n-ar fi murit de foame dacă uneori ar fi fost mai puţin de lucru, căci aveau părinţi şi fraţi care să le ajute. Fie că le plăcea sau nu să vină la muncă, la începutul zilei, toate vădeau mare bucurie. Se salutau prietenos şi uneori cu căldură şi nici una nu ducea lipsă de o peripeţie din viaţa ei personală pe care să nu o povestească în grabă unei prietene, în timp ce şefa de echipă împărţea lucrul. Se părea că în orele libere se întîmplau foarte multe.

Lydia se arăta mai tăcută ca de obicei. Nu era deprinsă să trăncănească despre propriile-i treburi sau să-şi bage nasul în tainele cunoştinţelor ; dar în micul grup alcătuit din cele ce-i erau apropiate, avea îndeobşte de împărtăşit ceva vesel, care purta întotdeauna pecetea unor simţăminte pline de bunăvoinţă. Fetele de vîrsta

ei care dovedeau o judecată cît se poate de sănătoasă o iubeau. Thyrza nu fusese niciodată tocmai iubită, deşi unele, care o depăşeau în ani, obişnuiau să o răsfeţe, ceea ce, îndeobşte o sîcîia. Trecuse un sfert de oră şi tocmai se împărţea lucrul, cînd o fată, sosită mai tîrziu, care se îndrepta spre locul ei, se apropie de Lydia şi îi înmînă o scrisoare.

— Cineva de jos mi-a cerut să ţi-o dau, şopti fata. Nu-i nevoie să roşeşti.

Lydia era prea uimită ca să arate asemenea sfială. Murmură cîteva vorbe de mulţumire şi privi adresa. Era un scris de bărbat. dar nu avea habar al cui putea să fie. Deschise plicul şi găsi biletul lui Ackroyd.

Ce însemna asta ? Prin minte îi străfulgeră gîndul că s-ar putea să existe o legătură între aceste rînduri şi tulburarea aceea ciudată, pe care o vădea Thyrza. Era de mult obişnuită ca de fiece dată cînd se gîndea la Thyrza, să se gîndească şi la Ackroyd. Şi totuşi, cum era cu putinţă ? Ackroyd se logodise cu Totty Nancarrow, iar nu de mult, cînd amintise de el, Thyrza nu vădise nici un pic de interes. Avea oare să pricinuiască neplăceri, acum, în ultima clipă, cînd lucrurile intraseră pe un făgaş hotărîtor ? După ce Thyrza se logodise cu Gilbert, nu mai fusese nevoie de iscusinţă ca să se înşele pe ea însăşi dar, cu toate că de astă-dată era în stare să se gîndească nestingherită la el, Lydia descoperi curînd că nu-l mai privea cu aceiaşi ochi. La început, cînd îi ajunseseră la ureche zvonuri cum că se deda la chefuri şi desfrîu, nu voise să creadă, pentru nimic în lume, dar curînd, în pofida propriilor convingeri, fu nevoită să le dea crezare. Într-o seară îl văzu cu ochii ei cum ieşea dintr-o cîrciumă cîntînd un cîntec de beţie. Pentru Lydia fu o lovitură îngrozitoare ; trebuia să stea mult de vorbă cu sine însăşi şi să se străduiască din răsputeri ca să înţeleagă firea unui bărbat. Nu-l socotise în stare de asemenea lucruri. Nu ţinuse seamă de şoaptele acelea vagi care vorbeau despre destrăbălarea sa de mai înainte. Cînd o femeie spune : „O, asta a fost pe vremuri", înseamnă : „Nu este şi nici n-a fost vreodată".

Era surprinsă că tot o mai durea inima cînd se gîndea la el. Cearta cu Mary Bower părea să înteţească iubirea,

păstrată cu atîta străşnicie în taină. Îi găsea nenumărate scuze ; simţea pentru el o milă adîncă ; dorea din tot sufletul să se ducă să-i vorbească. De ce nu avea tăria s-o facă ? În mintea ei repeta la nesfîrşit o discuţie cu Ackroyd, în care-i spunea cît de nedemn era să te prăbuşeşti astfel, şi îl ruga fierbinte ca, de dragul lui însuşi, să se arate din nou bărbat. Iar o asemenea discuţie ar fi putut să devină faptă, — deşi ar fi plătit-o din greu —, dacă nu s-ar fi aflat că începuse să-i dea tîrcoale lui Totty Nancarrow.

Şi-atunci Lydia ştiu ce înseamnă gelozia. Pe Thyrza nu putea să fie geloasă, dar la gîndul că-şi dăruieşte iubirea unei fete ca Totty Nancarrow, se simţea cuprinsă de revoltă şi dispreţ. Puţin ar fi bănuit vreuna din tovarăşele de atelier ce se petrecea în inima ei, într-una din zilele acelea cînd, cufundată în tăcere, stătea plecată cu înverşunare deasupra pălăriei la care cosea.

Dacă îi vorbeai, ridica aceeaşi faţă binevoitoare, gata să te ajute, ca întotdeauna ; cum să-ţi închipui că de-abia cu o clipă în urmă îşi stăpînise lacrimile, că în sinea ei rostea vorbe de mînie clocotitoare ? Rareori nu se simţea în stare să fie ea însăşi. Nu-i stătea în fire să se dea bătută cînd slăbiciunea o ispitea.

Iar acum îi scrisese. Citi biletul, apoi îl puse în sîn şi, în timp ce degetele nu-i stăteau o clipă, mintea întorcea pe-o parte şi pe alta tot ce putea să explice această scrisoare. Ştia că-n ultima vreme se dezbărase de năravurile lui şi era atît de dreaptă încît nu-i tăgăduia lui Totty oarecare merit în această schimbare. Gilbert însuşi spusese că privind lucrurile în totul, înrîurirea fetei se dovedea binefăcătoare. Dar acum avea să se dezvăluie o taină. Era ceva în legătură cu Thyrza ; nu se îndoia despre asta. Felul în care-i fusese predată scrisoarea, faptul că-i cerea să nu sufle o vorbă o arătau sigur.

La ora prînzului şi seara la fel, Thyrza se afla în aceeaşi stare, era tot abătută şi bîntuită de friguri. Lydia nu scoase nici un cuvînt despre treaba ce-avea s-o scoată din casă la opt. Iar cînd se apropie ora, trebui să găsească un pretext. Thyrza spuse că o să plece şi ea ; dorea să o vadă pe Totty.

— O să-i spui lui Gilbert ? întrebă Lydia, care se temea să se împotrivească ea însăşi.

— Nu. Ar zice că nu-mi face bine să ies, iar eu ţin să mă duc. N-o să-i spui, nu-i aşa Lyddy ?

— Ar trebui, scumpa mea. Nu te simţi destul de bine pentru aşa ceva, asta-i sigur.

— Nu stau mult. Trebuie să mă duc doar pentru o jumătate de oră.

— De ce ţii să te vezi cu Totty ? întrebă Lydia, iar tonul vocii ei, care lăsă să se vadă că lucrul acesta nu prea o priveşte, ascundea cît era de curioasă.

— Oh, n-aş putea să spun de ce. Îmi doresc să stau de vorbă şi atîta tot.

Uneori, în clipe mai grele, Lydia se simţea puţin jignită fiindcă cele ce se petreceau nu ştirbiseră cu nimic prietenia pe care Thyrza o nutrea pentru Totty. Cînd izbutea să judece ca întodeauna îşi dădea totuşi seama că era o prostie să-i faci din asta o vină. Se părea mai degrabă că trebuia să se învinuiască pe ea însăşi fiindcă totdeauna avusese ceva împotriva lui Totty. Iar acum, dorinţa aprigă a surorii, nerăbdătoare să plece de acasă, era un alt amănunt ce se lega de chemarea lui Ackroyd. Între cei trei — Totty, Ackroyd şi Thyrza — se petrecea ceva nelămurit. Şi simţi din nou pică pe cea dintîi.

În curînd avea să afle ce însemnau toate acestea. Ieşi din casă împreună cu Thyrza şi porniră fiecare într-altă direcţie. Lydia traversă Kennington Road şi-l găsi pe Luke, care o aştepta. Se apropie de el cu faţa acoperită de un văl.

— Îmi pare foarte bine că aţi venit, începu Ackroyd, care lăsă să se vadă că-l frămîntă ceva. Aţi fost bună. Am multe de spus, şi aici nu pot să vorbesc. Vreţi să mergem în Walcot Square ? acolo e mai linişte.

Lydia nu răspunse dar porni alături de el. Era un lucru nou şi ciudat să-l întovărăşeşti astfel pe Ackroyd. Îşi dădea seama că inima îi bătea din ce în ce mai repede. Merseră în tăcere pînă cînd ajunseră în locul amintit de Ackroyd, o pieţişoară cu forma neregulată, neumblată şi întunecoasă.

— Nu ştiu cum să încep, domnişoară Trent, rosti Ackroyd în clipa cînd se opri din mers şi se întoarse spre

ea ; trebuie să vă vorbesc despre sora dumneavoastră.

Era așa cum prevăzuse ea. Simți că-i sare inima din piept.

— Ce-ați putea să-mi spuneți despre sora mea, domnule Ackroyd ? întrebă cu voce aspră.

— Nu mă mir că vorbiți astfel. Știu că o să par băgăreț și că mă amestec acolo unde nu-i treaba mea, dacă nu chiar mai rău. Mai ușor mi-ar fi să las lucrurile așa cum sînt, dar n-aș putea fiindcă nu sînt în stare să vă socotesc pe dumneavoastră și pe sora dumneavoastră ca pe niște străine. Am auzit despre Thyrza vorbe care ar trebui să le aflați. Credeți-mă că vă spun lucrul acesta numai fiindcă socot că e de datoria mea.

Lydia îl privi cu uimire.

— Ați auzit ceva ? Ce anume ? Ce are de spus cineva împotriva surorii mele ?

— N-o să ascund nimic, numai pe calea asta am putința să vă dovedesc că mă port cinstit. Ieri seară eram la club, cînd numai ce intră Bower, care se așeză lîngă mine și începe să vorbească de Thyrza. Zicea că pare ciudat ca în fiece dimineață să se afle singură în bibliotecă, împreună cu domnul Egremont. I-a povestit îngrijitoarea care vede de clădire, a zărit-o cu ochii lui pe Thyrza în timp ce ieșea de-acolo la prînz, iar domnul Egremont era înăuntru. Bower spunea că se duce să-l ajute să pună cărțile în rafturi. Vorbea despre asta într-un fel care arăta că răspîndește povestea în dreapta și-n stînga, și cu rea voință. Mai curînd mi-aș mușca limba decît să vîntur asemenea zvon despre sora dumneavoastră, dar trebuia să aflați. Aș fi putut să-i spun lui Grail dar m-am gîndit că era mai bine să mă văd întîi cu dumneavoastră. Vă fac necazuri, știu, dar cred că nu puneți la îndoială cinstea mea. Să nu mă socotiți omul care par de la Crăciun încoace. Pe vremuri aveați o părere bună despre mine și așa trebuie să gîndiți și-acum, domnișoară Trent. Vă vorbesc ca un prieten adevărat.

Rosti pe nerăsuflate aceste vorbe prin care căuta să-și scuze fapta, căci pe chipul ei văzu cît era de mînioasă.

— Și credeți asta ? strigă Lydia, cînd își recăpătă glasul. Dați crezare unui om care umblă cu asemenea

vorbe despre sora mea ? De ce încearcă să ne facă un rău ? Păi, *nu sînt* cărți care să fie puse în raft, n-au sosit încă nici un fel de cărți.

Rîse batjocoritor și înainte ca el să apuce să-i răspundă, urmă la fel de aprinsă :

— Ce i-am făcut noi domnului Bower ? Bănuiesc că ni se trage din faptul că în ultima vreme ne-am cam lăcit de ei. Așa că se dă de ceasu' morții să ne lipsească de numele nostru bun și să strice viața surorii mele. Desigur, știu prea bine la ce te gîndești dumneata și știu la ce se gîndește *el*. E un laș fără inimă. Minte, n-a văzut-o pe Thyrza cînd ieșea de la bibliotecă ! Păi, vă spun, *nu sînt* cărți ! Cum ar fi putut să dea ajutor ca să fie puse în raft ? Trebuie să mergeți chiar acum cu mine la familia Bower. Nu puteți să vă împotriviți, domnule Ackroyd : e cît se poate de frumos, și de drept să faceți asta. Trebuie să mergeți cu mine și să le spuneți și lor ce mi-ați spus mie și atunci *o să vedeți dacă îndrăznește* să mai zică ceva. Mă bucur că nu ați vorbit cu Gilbert ; foarte bine ați făcut că ați vorbit întîi cu mine. Nu vă port pică. Credeam că o cunoașteți mai bine pe Thyrza. Veniți cu mine chiar acum ! *Trebuie* să veniți, dacă sînteți cinstit, după cum spuneți !

Își puse mîna pe brațul lui. Ackroyd i-o luă și i-o ținu într-a lui, în timp ce o sili să-l asculte :

— Nu putem să mergem, Lydia, pînă ce n-o să auzi totul. Mai e ceva de care vreau să-ți vorbesc.

— Mai e ceva ? Ce ? Cînd un bărbat vorbește foarte mult e în stare să spună orice. Mi-ai înșirat, cred, destule, dacă ții seama că e vorba de sora mea scumpă.

— Ascultă-mă, totuși, Lydia, biata mea fată ! Încearcă să te liniștești și ascultă-mă. Nu mai e vorba de ce zice Bower ; altceva nici n-a îndrugat ; și mai rău decît povestea însăși a fost felul în care-a spus-o el. Am însă să-ți povestesc un lucru pe care l-am descoperit eu însumi.

Îl privi drept în ochi. Își trăsese mîna dintr-a lui.

— Și-acum *dumneata* o s-o terfelești pe Thyrza ! rosti în șoaptă și-l măsură cu privirea ca pe un dușman de moarte.

— Gîndeşte şi spune despre mine ce-ţi place, Lydia. Am aflat ceva pe care trebuie să ţi-l spun ; dacă tac, era mult mai bine să nu fi vorbit deloc. Te înşeli în privinţa bibliotecii. *Sînt* cărţi acolo şi domnul Egremont a avut treabă cu ele într-o dimineaţă.

— Dar cum poţi să ştii mai bine decît Gilbert ? strigă ea.

— Ştiu, fiindcă aseară m-am dus acolo, ca să aflu. M-am dus de îndată ce l-am auzit pe Bower. Şi-am mai fost şi astăzi, la ora prînzului şi am văzut-o pe sora dumitale care ieşea pe uşă.

Lydia tăcea. În ciuda strigătelor de mînie pe care le scosese, în suflet i se furişase o bănuială, o voce lăuntrică părea să-i şoptească fără ca ea să-şi plece urechea. Acum era nevoită să gîndească. Îşi amintea cum luni Thyrza întîrziase la masa de prînz ; şi cum săptămîna aceasta lipsise de acasă în fiece dimineaţă. Iar dacă era adevărat că la bibliotecă sosiseră cărţi şi că Gilbert nu ştia nimic... Oare *asta* lămurea boala, neliniştea ei înfrigurată, de neînţeles, nopţile fără somn ?

Nu putea să ridice capul. Ackroyd tăcea şi el. În sfîrşit, Lydia întrebă :

— Mai ai ceva să-mi spui ?

— Da, *mai am ceva*. Un alt lucru pe care l-am descoperit ieri seară, după ce m-am despărţit de Bower. Spune-mi că nu mă învinuieşti cum că mă port la fel de ticălos ca el, adăugă Luke aprig. Trebuie să afli totul şi de aceea pare că vorbesc doar aşa, ca să trăncănesc. Zi-mi că de cinstea mea eşti încredinţată, în orice împrejurare.

— Nu te învinuiesc de nimic, răspunse ea tot în şoaptă. Ce ai de spus ?

— M-am dus să o văd pe domnişoara Nancarrow. Nici prin gînd nu-mi trecea să-i repet cele auzite — crede-mă sau nu, după cum vrei, dar îţi spun adevărul. Ţineam să ştiu dacă auzise ceva de la Bower şi ai lui şi să încerc să aflu dacă Thyrza i-a mărturisit vreo taină. Nu doream să mă bag în treburile altora, ci mă temeam pentru Thyrza şi ţineam să fiu sigur dinainte, ca să am tot temeiul să vin la dumneata şi să-ţi cer să fii cu ochii în patru. I-am

spus lui Totty : „Ai vreo pricină să crezi că Thyrza ţine la altul mai mult decît la Grail ?“ S-a făcut foc şi pară, mi-a zis că ştie ea bine despre ce-i vorba, că Thyrza o scoate din răbdări, şi că n-o să se mai amestece în treaba asta. Ţi-am spus-o pe şleau, Lyddy, ţi-am spus totul. Trag nădejde că am făcut cum era mai bine.

Lydia stătea de parcă n-ar fi auzit nimic. Braţele îi atîrnau, ochii îi erau pironiţi în pămînt. Se gîndea că de astă dată înţelegea de ce Thyrza ardea de dorinţa să o vadă pe Totty. Acum pricepea totul.

Făcu o mişcare ca şi cum s-ar fi pregătit să plece. Ackroyd nu găsea un cuvînt potrivit. N-ar fi avut de spus decît vorbe de o mare cruzime, iar dacă ar fi încercat să o mîngîie ar fi însemnat să o jignească.

— Şi ai despre sora mea o părere cît se poate de proastă, nu ?

Privirea ei îl înfrunta din nou. Nu cunoştea duşman mai crîncen decît pe cel care ar fi fost în stare să-i învinuiască sora. Una era să arăţi că Thyrza e ameninţată să i se scoată nume rău şi alta să crezi că merita să fie condamnată.

— *Nu* am despre ea o părere cît se poate de proastă, Lydia, răspunse el dîrz. Cred că se prea poate să fi făcut ceva nesăbuit, şi sînt pe deplin încredinţat că omu' acela, Egremont, s-a dedat la o faptă pentru care i se cuvine o chelfăneală zdravănă. Da' nu mai mult. Altceva n-o să cred !

— Mulţumesc, domnule Ackroyd. Acum o clipă vă uram, dar acum ştiu, am avut dreptate că v-am socotit întotdeauna bun la suflet. E cu putinţă ca Thyrza să fi făcut prostia să se ascundă de mine, dar altă vină n-are. Puteţi să mă credeţi. Aş mărturisi-o, chiar de-ar fi să mor din asta.

El îi luă mîna şi i-o strînse.

— Şi credeţi că domnul Bower spune povestea cui vrei şi cui nu vrei ? întrebă ea, cu o voce grozav de schimbată, fiindcă devenise brusc femeie şi simţea nevoie de ajutorul unui bărbat puternic.

— Mă tem că da. Aseară cînd mi-a înşirat-o mie l-am spus că dacă n-ar fi mult mai bătrîn ca mine l-aş

fi bătut măr, acolo la club, de față cu toată lumea. Poate că era mai bine să nu-l înfurii, da' cred că tot aia ar fi fost. Socot că-i poartă pică lui Egremont.

Ochii ei scăpărară cînd auzi cum îi vorbise lui Bower

— Și credeți că umblă să facă un rău, cu gîndul nu atît la Thyrza cît la domnul Egremont ?

— Cred. E un neghiob care trăncănește, da' nu cred că ar unelti în felul ăsta ca să distrugă o fată. Totuși, sînt cît se poate de sigur că bîrfa a umblat din gură în gură și rezultatul e același.

Amîndoi rămaseră duși pe gînduri. Lydia se simțea de parcă tot viitorul luminos s-ar fi spulberat sub ochii ei. Thyrza îl iubea pe Egremont. Acesta se dovedise cel mai fals prieten față de Gilbert, cel mai perfid dintre bărbați. Sora iubită fusese atrasă cu vicleșug, ademenită să se vadă cu el în taină ; și cum avea să se sfîrșească totul ?

— Trebuie să mă duc acasă, la Thyrza, domnule Ackroyd. Nu știu ce-am să fac, dar o să-mi vină în minte, cînd o s-o văd pe sora mea.

Cumpăni o clipă și apoi adăugă :

— S-a dus la Totty Nancarrow, a plecat odată cu mine. Poate că e tot acolo. Dacă n-o găsesc, trebuie să mă duc după ea dincolo. La revedere.

— Aș vrea să vă ajut, Lydia ! zise Ackroyd care o ținea de mînă și o privea cu multă blîndețe.

— Nu puteți. Nimeni nu poate. Orice s-ar întîmpla, eu și Thyrza vom rămîne împreună și o să o feresc de rele. Astă-seară ați arătat că-mi sînteți bun prieten, domnule Ackroyd. Nu pot decît să spun că vă sînt recunoscătoare. O să vă fiu toată viața.

— Lydia... nu vreau să mă bag în treburi care vă privesc pe dumneata și pe Thyrza, dar dacă pot să fac ceva care să-i fie de folos surorii... sau dumitale... o să-mi spui ? E ușor să-mi trimiți cîteva rînduri.

— Mulțumesc. O *să vă rog*, dacă o să avem nevoie. Lăsați-mă să mă duc singură acasă, domnule Ackroyd.

Ajunse și nu văzu lumină la fereastra camerei lor. S-ar putea, totuși, ca Thyrza să stea acolo, pe întuneric. Dădu fuga sus. În cameră nu era nimeni.

Apoi alergă în Newport Street. Doamna Ladds îi spuse că Totty nu se înapoiase încă, iar Thyrza fusese pe-acolo şi plecase. Lydia făcu încet cale-ntoarsă şi după ce şovăi o clipă, se îndreptă iarăşi spre casă, în nădejdea că Thyrza s-ar fi putut afla acolo. La intrare, pe coridor îl întîlni pe Gilbert.

— Thyrza e-acasă ? îl întrebă ea.

— Nu, nu e aici. Unde s-a dus ?

— A plecat chiar acum ca să se vadă cu Totty Nancarrow. De astă dată nu mai folosea la nimic să păstreze taina. Am fost acolo dar n-am mai găsit-o. Cred că o să vină dintr-o clipă-ntr-alta.

Lydia urcă scările, fiindcă nu se simţea în stare să stea de vorbă. Gilbert, care de luni era tot mai tulburat, ieşi din casă şi porni spre Newport Street, în nădejdea că Thyrza îi va ieşi în cale. Aşa se face că Egremont ajunsese să-l întîlnească. Peste o jumătate de oră se afla din nou acasă. Cînd îl auzi intrînd, Lydia coborî.

— Lydia, spuse Gilbert cu voce gravă, nu trebuia s-o laşi să plece. Nu e într-o stare potrivită ca să iasă din casă.

— A fost o greşeală, ştiu, răspunse Lydia din pragul salonului.

Gilbert aminti că l-a văzut pe Egremont. Lydia strigă :

— Unde ?

O privi surprins. Era foarte palidă. Doamna Grail o privea şi ea cu ochi mari.

— De ce ţii neapărat să afli ?

— Zău că nu ştiu. Tare mă necăjesc din pricina copilei ăsteia. Am vorbit într-o doară.

Mai trecu o jumătate de oră şi-apoi, pe cînd stăteau cu toţii fără să scoată o vorbă, auziră cum se deschidea uşa din faţă. Lydia sări în picioare.

— Nu te duce, Gilbert ! Lasă-mă să urc eu cu ea. Poate că se teme să nu fie certată.

Ieşi pe coridor. Lămpiţa atîrna pe perete, ca în fiece seară, şi cînd în lumina ei o văzu pe Thyrza, încremeni de spaimă. Nu numai faţa fetei era greu de recunoscut ; dar şi hainele-i erau mînjite şi în dezordine.

— Thyrza, şopti ea. Ce s-a întîmplat, draga mea ?

Cealaltă aruncă o privire îngrozită spre ușa familiei Grail, trecu mai departe și se repezi pe scări, fără să scoată o vorbă. Sora o urmă.

În cameră, Thyrza nu se așeză, deși tremura din tot trupul. Își scoase pălăria și încercă să-și descheie jacheta.

— Ce e ? întrebă Lydia și se apropie de ea. Unde ai fost ? De ce arăți așa ?

Era aproape la fel de palidă ca sora ei și teama o sugruma. Fiindcă știa un anumit lucru, își închipuia că s-a petrecut o nenorocire înspăimîntătoare. Thyrza nu părea în stare să scoată o vorbă, iar ochii ei priveau atît de rătăciți și îndureraţi, încît aduceau cu privirea unui nebun. Încercă să zîmbească și în cele din urmă spuse dezlînat :

— Nimic, Liddy... doar spaima... cineva... un beţiv... m-a speriat și am căzut. Atît.

Lydia nu putu să -i răspundă. Nu credea în cele spuse. O ajută în tăcere să-și scoată jacheta și o sprijini pînă ce-o așeză pe un scaun. Apoi luă capul iubit și-l ţinu strîns lipit de pieptul ei.

— Ești înghețată toată, Thyrza ! Unde-ai fost ? Spune-mi totul. Spune-i lui Lyddy !

— Totty nu era acasă. Am umblat puţin. Gilbert nu știe, nu-i așa ? Nu i-ai spus.

— Nu, nu, iubito. Totu-i în regulă. Vino mai aproape de foc ; vai, ce rece ești ! Stai în poala mea, scumpo ; sprijină-ţi capul de mine. De ce-ai plîns, Thyrza ?

Tăcere. Pe cînd sora sa o ţinea astfel în braţe, Thyrza încercă să uite de sine, închise ochii, iar mădularele îi atîrnau în neștire — se străduia să zacă de parc-ar fi fost moartă. La început, Lydia crezu că și-a pierdut cunoștința, dar cînd scoase un ţipăt, cealaltă îi răspunse. Rămaseră astfel cîteva clipe.

Apoi Thyrza șopti :

— Mi-e rău, Lyddy. Lasă-mă să mă culc.

— O să te culci. O să stau cu tine. Îmi dai voie ?

— Da.

În timp ce Lydia îi scotea hainele, Thyrza era scuturată de friguri.

— N-or să urce ? întrebă de cîteva ori. N-o să vină doamna Grail ? Du-te şi zi-le că mă doare capul şi că-mi trece pînă mîine.

— N-or să vină, iubito. Bagă-te în pat, mă duc numaidecît să le spun.

Îi venea să plîngă, atît de nenorocită se simţea, dar ştia că de dragul surorii ei trebuie să se arate tare. Dacă mai exista cumva o licărire de speranţă, aceasta ţinea de felul cum ea va şti să se stăpînească şi să fie cu băgare de seamă. După ce Thyrza se întinse în pat, Lydia izbuti să pară aproape veselă.

— Mă reped doar pînă jos să le spun că nu ţi-e bine. N-o să te mişti pînă cînd mă-ntorc, nu-i aşa ?

Thyrza dădu din cap.

Sora lipsi doar o clipă sau două. Intră în odaie gîfîind de atîta grabă. Şi se aşeză lîngă pat.

Urmă un lung răstimp de tăcere. Thyrza stătea cu ochii închişi. Din cînd în cînd, un suspin stins îi scăpa printre buzele înfiorate. Sub obraz zăcea cosiţa aurie, pe care Lydia nu-şi mai dăduse osteneală să o despletească.

Lydia ţinu sfat cu ea însăşi. Se întîmplase ceva, cumpăni în sine, ceva mai rău decît o simplă izbucnire de durere a unei inimi nefericite. Altfel n-aveai cum să-ţi lămureşti înfăţişarea aceea răvăşită cu care fata se întorsese acasă.

Gilbert spusese că l-a întîlnit pe domnul Egremont pe Newport Street, la capătul străzii. Puteai să-ţi închipui că Thyrza avusese cu el o întîlnire la Totty ? Nu ; faptul nu părea demn de crezare, din mai multe motive. Totty se certase cu Thyrza — din pricina lui Luke — era deci supărată pe Thyrza şi nu voia să ştie nimic din cele ce se întîmplau. Părea totuşi foarte ciudat că Egremont se dusese să-l viziteze pe domnul Bunce chiar în timp ce ea se afla acolo, şi încă atunci cînd Totty era plecată.

Ce să crezi despre domnul Egremont ? Aici era miezul problemei. Abia de-l cunoştea ; nu-l văzuse decît într-o singură împrejurare — atunci cînd îi deschisese uşa din faţă. Gilbert avea necontenit cuvinte de laudă pentru el, dar Lydia cunoştea îndeajuns cum stau lucrurile în lumea aceasta ca să înţeleagă că putea foarte uşor

să judece greşit un tînăr în situaţia sa. Ackroyd părea să nu se îndoiască defel ; spusese numaidecît că lui Egremont i s-ar cuveni o bătaie soră cu moartea. Era limpede, gîndea despre el tot ce poate fi mai rău ; îl învinuia că a uneltit cu bună ştiinţă. Iar dacă avea dreptate, era cu putinţă să se fi întîmplat orice. La început îşi spunea că nu trebuie să se teamă de altceva decît de o slăbiciune. pe care ar fi iertat-o, cumva, altfel şi-ar fi înjosit sora. Acum, însă, asupra ei se lăsa aripa întunecată a groazei.

Cum să se poarte cu Thyrza ? Să-i dezvăluie neapărat tot ce povestise Ackroyd şi astfel să-i smulgă o mărturisire ?

Nu, asta nu, dacă avea cum să se ferească de-o asemenea cale. Ar aduce-o la deznădejde. Nu, să nu dezvăluie faptul că ochi curioşi i-au pîndit paşii. Cine ştie dacă nu e prea tîrziu chiar şi acum ; ar putea să fie zădărnicită căsătoria cu Gilbert, dacă nu pentru altceva, măcar din pricină că Thyrza ar trăda negreşit că-l iubeşte pe Egremont — destăinuirea ar fi de neînlăturat ; trebuia să se gîndească la tot viitorul care se aşternea în faţa lor, să vegheze ca sora ei să nu fie împinsă la vreo nesăbuinţă ce-avea s-o nimicească pentru totdeauna.

Exista o ipoteză pe care Lydia o înlătura cu totul. Nu se întreba dacă nu cumva Egremont o iubea sincer şi cinstit pe Thyrza. Era destul de firesc să nu se gîndească la o asemenea situaţie. Datina voia ca în împrejurări asemănătoare, vina pentru o ticăloşie să fie de partea tînărului, iar Lydia fusese crescută într-un fel care n-o ajuta să judece mai presus decît cei din jur, atunci cînd se afla în faţa unei astfel de greutăţi. Un gentleman nu se îndrăgosteşte de o muncitoare, nu în înţelesul cinstit al cuvîntului. Lydia avea prejudecăţile clasei din care făcea parte şi judecata ei îl condamna din capul locului pe Egremont. Încurajase întîlniri tainice, lucru care era de aşteptat. Trebuie să-şi fi dat seama cît se poate de limpede ce lovitură va fi pentru Gilbert dacă se va afla despre aceste întîlniri. Ce-i păsa lui ? Egoismul îi slu-

jea desigur drept pavăză împotriva oricărei mustrări de conştiinţă.

Nu ştia să argumenteze, aşa cum ar fi făcut o persoană cu carte. În mintea ei, pasiunea pe care Egremont o vădise în diferitele acţiuni întreprinse de el nu pleda în favoarea caracterului său. Un gînditor cu mai mult spirit de pătrundere ar fi putut, fără îndoială, să dea poţină însemnătate acestui amănunt, dar numai o judecată la rece ar fi fost în măsură să privească lucrurile într-o asemenea lumină. Lydia îşi întemeia toate argumentele pe propria-i prejudecată împotriva clasei „celor aleşi". Ştim cum se ferise să-l întîlnească pe Egremont. Călăuzită de părerile lui Gilbert şi ale surorii sale, se obişnuise să vadă în el omul pe care-l socoteau cei doi, dar instinctul ei de clasă stăruia îndărătnic, gata să condamne ori de cîte ori avea cel mai mic prilej de bănuială. Găsea că o singură cale se cerea să fie urmată şi aceea era calea dragostei. Trebuia s-o facă pe Thyrza să se încreadă în ea şi cu puterea dragostei să o silească să-i dezvăluie taina. Să pară că bănuieşte ceva, dar să nu arate ce anume îi îndreptăţeşte presupunerile.

După ce luă această hotărîre se plecă mai aproape de Thyrza şi-i spuse vorbe blînde, din acelea care au darul să aline. Aceasta nu-i dădu vreaun răspuns, atîta că-şi deschise pleoapele, iar chipul ei arăta jalnic.

— Spune, iubito, ce-mi ascunzi ? cuvîntă Lydia. E frumos, Thyrza, e frumos să te porţi aşa cu mine ? Îmi spui că ţi-e rău, dar asta nu-i de ajuns ; mai e ceva. Crezi că mă uit la tine şi nu văd că-mi ascunzi ceva ?

Thyrza îşi închisese iarăşi ochii şi se cufundase în tăcere.

— Cum poţi să te temi *de mine*, de draga ta Liddy ! Cînd te bucuri de ceva, îmi spui ; n-ar trebui să ştiu mult mai multe, acum cînd ai necazuri ? Vorbeşte-mi, scumpă soră ! Uite, îmi culc capul lîngă al tău ; spune-mi în şoaptă ! Cum pot să trăiesc în felul ăsta ? Te văd zi de zi mai bolnavă. Cînd mă duc la lucru mă simt nefericită ; n-am nici o clipă de linişte. Fii bună cu mine şi spune-mi ce s-a întîmplat.

Tăcere.

— Nu știu decît că te iubesc, Thyrza, scumpa mea. Orice mi-ai spune, mă crezi cumva în stare de-o vorbă aspră ? Cu cît o să fii mai nefericită, cu atît o să te iubesc mai mult, Thyrza, scumpa mea — lucrul ăsta nu ți-l închipui ? S-ar putea să cam știu despre ce e vorba, poate că...

Thyrza tresări și ochii ei arătau la fel de rătăciți ca în clipa cînd se întorsese acasă.

— Știi ? Ce știi ? Spune-mi pe loc, Lyddy !

— Adevărul e că nu știu nimic, dragoste, atîta că mă gîndesc fără să vreau... am băgat eu de seamă cîte ceva.

— Ce-ai băgat de seamă ? Zi-mi repede ! N-ai dreptul să spui asemenea lucruri. Nu se poate să-mi fie rău că numaidecît vorbești de parc-aș fi greșit cu ceva. Ce-am făcut ? Nimic, nimic ! Lasă-mă-n pace, Lyddy ! Du-te jos și lasă-mă singură.

— Dar nu pricepi ce vreau să spun, stărui cealaltă. Nu cred că ai făcut ceva, dar știu că ai necazuri — cum aș putea să nu știu ?

— Ai zis că ai băgat de seamă cîte ceva. Ce înțelegi prin asta ? N-aveai dreptul să o spui dacă nu voiai să dai a înțelege ceva. Încerci să mă sperii. Nu rabd să stai acolo. Vreau să fiu singură. Dacă n-ai unde să te duci, așază-te lîngă foc. N-ai ceva de cusut ? Altădată aveai atîtea. O, mă faci să mă simt de parc-aș fi gata să-nnebunesc !

Lydia se îndepărtă de pat. Se așeză într-un colț și-și ascunse fața în mîini.

Thyrza căzu istovită. Se întărîtase pînă-ntr-atît, încît aproape că-și pierduse firea și cu toate că nu putea să plîngă, suspine fără lacrimi păreau să-i sfîșie pieptul.

Clipele se scurgeau. Se întoarse și-și privi sora. Lydia stătea cu trupul adus în față, cu fruntea sprijinită în mîini.

— Lyddy, am nevoie de tine.

Lydia se apropie. Plînsese. Căzu în genunchi lîngă pat.

— Ce-ai vrut să înțelegi, Lyddy ? N-are rost să zici că nu te-ai gîndit la ceva. Spuneai că ai băgat de seamă unele lucruri. Acum nu mai ai dreptul să taci.

— Nu-mi mărturisești ce-mi ascunzi, fără ca eu să dau pe față ce-am gîndit ?

— N-am nici o taină. Nu știu ce vrei să spui cu vorba asta.

— Thyrza... l-ai văzut... l-ai văzut astă-seară pe domnul Egremont ?

Se priviră. Thyrza întredeschise buzele ; se trase îndărăt, de parc-ar fi vrut să scape de privirea scrutătoare a surorii ei. Brațul în care se sprijinea îi tremura puternic.

— De ce întrebi ? rosti, stins.

— Atîta am vrut să spun, Thyrza, șopti cealaltă cu groaza întipărită pe față.

— Dacă l-am văzut pe domnul Egremont ? Nu știu. La ce te gîndești ? Ce treabă am eu cu el ?

Lydia întinse mîna, și își atinse sora.

— Thyrza, strigă ea aprinsă. Spune-mi, spune-mi totul. Sînt în stare să îndur ! Dacă ții cîtuși de puțin la mine, — spune-mi !

Thyrza nu mai avu putere să stea ridicată în pat. Căzu înapoi în așternut. Apoi prinse cu o mînă una din zăbrelele de la capul patului și-o strînse cutremurată toată, în timp ce-și îngropa fața în pernă.

Lydia se plecă spre ea și spuse repede, cu voce coborîtă :

— Nu cred nimic rău despre tine ! Poate că ai ajuns să-ți placă prea mult și te-a convins să te duci să te întîlnești cu el. Asta a fost tot ce-am gîndit. Spune-mi, și lasă-mă să fiu sora ta ; lasă-mă să te ajut. Nimeni să nu afle nimic, Thyrza. Numai Lyddy ! O să vorbim și o să vedem ce se poate face. Spune-mi cum a început, tot ce e în inima ta, biată copilă. O să te simți mai ușurată dacă ai să vorbești. Taina te ucide, iubito. Nu s-a întîmplat nici un rău. N-aveai încotro. Atîta că trebuie să știm amîndouă și să vorbim despre asta, ca între surori !

Thyrza își descleștă degetele de pe zăbreaua de fier și mîna-i căzu. Din nou își întoarse fața spre lumină.

— Cum de știi, Lyddy ?

— M-am gîndit. Ai plecat în fiece dimineață. Vorbeai despre el într-un fel...

— Ţi-a spus cineva ? Ţi-a spus Gilbert ?

— Nu, nu ! Lui Gilbert nu-i trece prin minte să-a ceva. Eu singură m-am gîndit. Ce ţi-a zis, Thyrza ?

În starea bolnavei se petrecu o schimbare. Sfatul are la început o îngrozea acum punea stăpînire pe mintea ei şi-i alina durerea. Se agăţă de mîna surorii.

— Nu ştiu cum a început, şopti. Parcă totul a picat din cer, dar cred că se trage mai de mult. De cînd l-am văzut în ziua aceea la bibliotecă — prima oară cînd mi-a ieşit în cale. De atunci n-a fost zi să nu mă gîndesc la el. N-am văzut vreodată pe cineva la care să mă fi gîndit aşa. Zi şi noapte, Lyddy ! Dar la început nu m-a tulburat. Numai după ce m-am întors de la Eastbourne. De atunci toate mi se păreau altfel. Îl visam noapte de noapte şi doream tare mult să mă uit la el. Nu ştiu de ce. Pe urmă, l-am întîlnit, în sfîrşit, — luni — la bibliotecă.

— Pînă luni nu l-ai întîlnit niciodată — singur ?

— Nu, niciodată, de cînd l-am văzut prima oară.

— Da de ce te-ai dus acolo ?

— O, nu pot... nu pot să-mi dau seama. Ceva îmi spunea să mă duc. Veniseră nişte cărţi şi le punea în raft. Zicea că nu vrea să ştie Gilbert — aşa, de glumă — şi i-am făgăduit că nu scot o vorbă.

— Luni acum ? Săptămîna asta ?

— Da, nu înainte. Şi mi se pare... o, Liddy, mi se pare că a trecut o lună de-atunci.

Se lăsă pe spate şi strînse la piept mîna surorii.

— Dar el ţi-a cerut să mai vii, iubito ?

— Nu, nu mi-a cerut. Eu singură m-am dus. Nu puteam să nu mă duc. Nu puteam. Mă crezi că spun adevărul ? Am încercat, din răsputeri. Ştiam că nu trebuie — tocmai fiindcă doream atît de mult. Ştiam că greşesc. Nu cred că m-aş fi dus, dacă doamna Grail nu m-ar fi silit să fac o plimbare, spunea că dacă ies la aer o să-mi treacă durerea de cap. M-am înfrînat toată dimineaţa. Iar cînd am ieşit din casă — n-am avut încotro — simţeam că mă trage acolo. Şi atunci l-am întrebat dacă pot să mai vin. Da, a spus, dar eu mi-am dat seama ce gîndea, — că e urît din partea mea. Şi n-a mai dat

pe la bibliotecă, Lyddy ! Am stat și l-am așteptat. O, de-ai ști cît am suferit ! N-am cum să-ți spun !

— Știu, scumpa mea, împărtășesc suferința ta. Dar acum, după ce mi-ai povestit o să te simți ușurată. Și astă-seară ? În seara asta nu l-ai văzut ?

— De unde știi ? Cine ți-a spus ? întrebă cu teamă.

— Nu mi-a spus nimeni, draga mea. M-am gîndit eu, așa. După cum te-ai întors...

Dintr-o dată, Thyrza se plecă și ciuli urechea.

— Nu ne-aude cineva ? șopti. Du-te de vezi dacă nu e cineva afară.

— Nu e nimeni, iubito.

— Du-te și vezi. Mi-e frică.

Lydia se duse și deschise ușa. Apoi o închise iarăși, se întoarse și clătină din cap.

— Nu mă gîndeam că o să-l văd, urmă Thyrza. Așteptam în camera lui Totty și a venit la domnul Bunce. I-am auzit vocea. Cînd a plecat m-am dus după el. Simțeam că nu pot altfel. Mi-aș fi dat viața numai să-mi spună o vorbă. Voiam să știu de ce n-a venit azi-dimineață. L-am urmărit și am trecut cu el podul. Și-atunci mi-a spus că pleacă undeva în străinătate și că n-o să-l mai văd pînă cînd... pînă cînd mă căsătoresc.

Durerea o înăbușea. Lydia o mîngîie din nou și Thyrza urmă tot mai neliniștită :

— După aceea a zis la revedere... și a plecat iute, atîta a spus că speră să fiu fericită. Fericită ! Cum pot să fiu ? Și cînd l-am văzut plecat m-am dus într-un loc am căzut și am plîns — într-un loc unde nimeni nu putea să mă vadă. A plecat, Lyddy ! Cum pot să trăiesc fără el?

Se țineau îmbrățișate. Chinuită de suferința ei, Thyrza plînse pînă cînd nu mai avu putere să verse lacrimi și apoi căzu în brațele surorii sale palidă ca moartea.

Se lăsă o tăcere adîncă, iar după un timp, Lydia întrebă :

— Și nu ți-a spus niciodată ceva... Un lucru pe care n-ar fi trebuit să-l spună ?

— Dacă a spus ceva ? Ce credeai ? Credeai că-i sînt dragă — *eu* ?

— Nu știam, scumpa mea.

— O, dacă-ar fi spus ! Mi-a cerut să nu-i zic „sir" şi să fim prieteni — atît şi nimic altceva. Îţi închipui că mă iubeşte ? Cum ar fi putut să-i fie dragă o fată ca mine, Lyddy ?

Lydia urmărise povestirea din ce în ce mai surprinsă. Era cu neputinţă să te îndoieşti de sinceritatea cu care Thyrza mărturisise pînă la capăt. Cu toate acestea, în ce-l privea pe Egremont, lucrurile nu fuseseră pe deplin lămurite. De ce ceruse ca întîlnirile acelea de la bibliotecă să rămînă o taină ? Nu prea era de bănuit că Thyrza se trădase, că-i dezvăluise dragostea ei. Ce-i drept, se ferise de întîlnirea din dimineaţa aceasta şi s-ar părea că pleacă pînă după căsătorie. Dar acum era prea tîrziu.

Totuşi nu se făcuse vinovat de ceea ce bănuise ea. Temerile se dovedeau neîntemeiate. Thyrza avea inima frîntă, dar scăpase. O clipă, Lydia se simţi aproape veselă. Nu era prea tîrziu ca bîrfelile lui Bower să fie lipsite de acul lor veninos, fiindcă domnul Egremont va fi plecat, iar ziua de luni se apropia cu paşi repezi.

Făptura ei se împotrivea astfel spaimei prin care trecuse. Acum nu mai putea să se gîndească la nimic altceva decît la faptul că Thyrza trebuia să se mărite, ca pe viitor să fie ferită de primejdii.

Thyrza zăcea sleită de puteri. Lydia, cufundată în gînduri, fu mirată să vadă umbra unui surîs pe chipul palid şi frumos.

— Credeai că mă iubeşte ? se auzi în şoaptă. O, de-ar fi fost aşa ! O, de-ar fi fost !

Lydia tot mai stătea îngenuncheată lîngă pat. Noi temeri începeau să se ivească. Era oare cu putinţă ca în aceste împrejurări şi în răstimp de cinci zile Thyrza să se mărite cu Gilbert ? Ce se va întîmpla dacă Gilbert va auzi ce povesteşte Bower ? Ba chiar mai mult, ce se va întîmpla oricum în viitor ? Egremont o să fie mereu la bibliotecă.

— Thyrza, la Gilbert nu te gîndeşti ?

Thyrza se ridică, şi din nou ochii căutară înnebuniţi de frică.

— Lyddy, nu pot să-l iau de bărbat. Acum ştii. N-ar fi drept. Pe *el* o să-l iubesc toată viaţa... o să-l iubesc şi o

să-l port în gînd clipă de clipă. Nu pot să mă mărit cu Gilbert.

Tăcere. Lydia ridică privirea, ochii ei lăcrimau, se rugau.

— Gîndeşte-te, scumpa mea... gîndeşte-te ce înseamnă asta. Cum poţi să-ţi calci cuvîntul acum, cînd ziua căsătoriei bate la uşă. Gîndeşte-te ce o să însemne pentru el. O să trebuiască să-i spui de ce şi atunci...

— O să-i spun tot. Am oare de ales, Lyddy ? Sînt fericită ?

— Dar nu te-ai gîndit, Thyrza. Înseamnă că Gilbert va trebui să lucreze mai departe în fabrică.

— De ce ? Mama lui o să se ducă să stea cu el la bibliotecă.

Vocea îi sună slab. Începu să priceapă.

— Şi tu îţi închipui că după ce-o să afle lucrul acesta, o să poată să primească postul de la domnul Egremont ?

Thyrza amuţi o clipă. Apoi spuse în şoaptă :

— Nu trebuie să ştie de ce. Trebuie să creadă că alta-i pricina.

— N-ai cum ! O să fie pentru el un lucru cumplit. Ştii cu cîtă nerăbdare aşteaptă. Şi-apoi ţine la tine ! Te iubeşte mai mult decît îţi închipui. O să fie îngrozitor ! Nu cred, Thyrza, că o să-l faci pe bietul Gilbert să sufere în felul ăsta. N-ai putea, iubito ! Ştii ce înseamnă să iubeşti ; fie-ţi puţină milă de el !

— Nu pot. N-o să ştie de ce ; o să se ducă să lucreze la bibliotecă, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. O să zicem că amînăm doar. Nu pot să mă mărit cu el luni ; mai degrabă m-aş omorî !

Vorbele ei sunau înspăimîntător de sincer. Deocamdată, Lydia se temu să mai stăruie. Îşi dădu seama că nu mai rămînea altceva de făcut. Da, căsătoria trebuia amînată ; poate că aceasta ar fi o cale.

Era tîrziu. După ce Lydia încuviinţă astfel, Thyrza se cufundă în gînduri negre. Nu-şi găsea astîmpăr. Obrajii îi erau în flăcări.

Schimbară doar cîteva vorbe, în timp ce Lydia se dezbrăcă şi se întinse alături de sora ei. Somnul nu se lipea de nici una din ele. Totuşi, cu o noapte înainte, Thyrza nu închisese ochii. Era scuturată de friguri şi nu

putea să stea mai mult de cîteva clipe fără să-şi schimbe locul. După ce aproape o jumătate de oră tăcură amîndouă, rosti brusc :

— Lyddy, vreau să-mi făgăduieşti că n-o să-i spui niciodată o vorbă lui Gilbert şi nici doamnei Grail. Vreau să-mi făgăduieşti.

— Îţi făgăduiesc, iubito. Cum o să-mi treacă prin minte una ca asta, fără ca tu să-mi dai voie ?

Se lăsă tăcerea, apoi Thyrza vorbi iar :

— Cred că o să te ţii de cuvînt. Sărută-mă şi mai făgăduieşte o dată.

— O să-ţi păstrez taina, iubito. Făgăduiesc.

Cealaltă suspină adînc şi apoi rămase nemişcată.

Capitolul XXIV

VISUL IA SFÎRŞIT

A doua zi dimineaţă, Gilbert nu se duse la lucru. Cu toate că Lydia ascunsese pe cît putea de bine starea ciudată a surorii ei, ştia că i se tăinuieşte ceva, iar mintea lui, totdeauna gata să se întrebe dacă fericirea ce-i fusese hărăzită se dovedea adevărată, fu în cele din urmă atît de copleşită de teamă, încît nu mai era în stare să ia aminte la treburile zilnice. Se sculă la aceeaşi oră ca întotdeauna, dar se duse la uşa mamei şi o înştiinţă în cîteva cuvinte că are de gînd să nu plece de-acasă pînă după micul-dejun. Aprinse focul în salon, apoi se aşeză şi încercă să citească.

Fusese hotărît să lucreze pînă sîmbătă. În seara aceasta şi în cea de mîine (joi şi vineri) va merge împreună cu Thyrza la cumpărături, — obiecte de mobilier şi alte asemenea ce vor fi de trebuinţă în casa cea nouă (lista fusese de mult alcătuită cu mare grijă, iar locurile de unde aveau să tîrguiască erau şi ele gata alese) — toate urmînd să fie depozitate în casă de doamna Butterfield. Sîmbătă după-amiază trebuiau să fie mutate lucrurile din camera lui ; în noaptea aceea şi în cea următoare va dormi sub aco-

perişul cel nou, iar pînă luni dimineaţă va fi pus îndeajuns totul în ordine ca să poată veni doamna Grail şi Lydia, căci ele două aveau să-şi ţină tovărăşie în timpul cît el şi soţia vor fi plecaţi. Acest plan îi îngăduia să lucreze o săptămînă întreagă, fără să piardă din salariu.

Dar din nefericire pentru el însuşi, Gilbert nu era o maşină. Chiar dacă nici o întîmplare din afară nu ar fi venit pe neaşteptate să tulbure felul cum orînduise el lucrurile, propria-i stare sufletească l-ar fi împiedicat să-şi vadă temeinic de treburi, acum, cînd nici vorbă că putea să numere pe degete zilele care-l despărţeau de căsătorie, clipa ce-avea să facă din el un om liber. Era greu de crezut că unui muritor îi este hărăzită de două ori în acelaşi timp o asemenea binecuvîntare. I se părea că pînă şi orele care se scurgeau îl priveau şi aveau înscrisă pe chipul lor o tainică ameninţare, ce prevestea că va să urmeze un ceas de groază. De luni îi venea greu să-şi îndeplinească îndatoririle ; de fiece dată cînd se grăbea spre casă, simţea o frică înnebunitoare, ca nu cumva, în lipsa lui, să se fi întîmplat ceva rău. Iar acum nu mai era doar o teamă. Thyrza se schimba sub ochii lui. Trupul îi era bolnav, iar sufletul ei căzuse pradă unei anumite nelinişti. Se sfia de el.

Licărul zorilor se ivi rece şi ameninţător în fereastra salonului. În geam răzbi o rază palidă de soare, doar ca să se stingă apoi pe un cer jos, greu de nori aducători de ploaie. Zgomotele muncii, gata să reînceapă îi răsunară în urechi obositoare, aşa cum se întîmplă întotdeauna cînd omul a vegheat de la un capăt la celălalt al unei nopţi fără sfîrşit. Casa însăşi părea totuşi nefiresc de tăcută.

În cele din urmă intră doamna Grail, care îl privi îngrijorată. Nici ochii ei nu cunoscuseră odihna somnului.

— N-am fost în stare să plec, mamă. Ţin să ştiu numaidecît ce face Thyrza. Nu vrei să urci chiar acum ?

Mama şopti ceva în chip de încuviinţare şi începu să pună masa.

Peste cîteva clipe, urcă cu paşi tăcuţi scările şi ascultă la uşa fetelor ; la întoarcere spuse că nu se auzea nici un zgomot ; desigur că dormeau amîndouă.

Trecu o oră. Mama şi fiul nu se prefăceau că stau de vorbă. Gilbert ţinea în faţa lui o carte deschisă. Începuse

să plouă, iar cerul se întuneca odată cu minutele ce se scurgeau în tic-tacul ceasului de pe consola căminului.

Şi-apoi se auzi zgomot pe scări. Lydia intră în cameră împreună cu Thyrza.

Lydia zîmbi şi încercă să abată atenţia de la cele petrecute cu sora ei, arătînd cît de rău îi părea că întîrziaseră la masă.

— Ne temeam că ai plecat, îi spuse lui Gilbert.

— Nu cred că în dimineaţa asta o să mă duc la lucru, răspunse el calm.

Lydia tăcu. Thyrza trăsese un scaun lîngă masă. Se vedea că-i fusese greu să se scoale, că de-abia se ţinea pe picioare.

Fără să scoată o vorbă, Gilbert se duse şi se aşeză lîngă ea. Lydia se temea că-i va pune întrebări, dar era nedreaptă faţă de Gilbert, care avea un suflet cu mult mai delicat decît bănuia ea. Doamna Grail se mulţumi să spună :

— Eşti încă foarte palidă, draga mea ; altceva nu adăugă

Sfîrşiră micul-dejun cît putură de repede. Apoi Lydia o ajută pe doamna Grail să strîngă masa şi să ducă totul la bucătărie. Înainte de a coborî, Thyrza îi ceruse să o lase cîteva clipe singură cu Gilbert.

Grail stătea la fereastră şi privea cum plouă. Auzi cum Thyrza se apropia de el şi se întoarse.

— Gilbert, începu ea, fără să-şi ridice ochii. Mă port rău cu tine. O să mă ierţi ?

— În ce fel te porţi rău ? întrebă el, şi-şi arătă cu blîndeţe mirarea.

— M-am ţinut departe de tine. Nu fiindcă am vrut. Nu mă simt ca de obicei.

— Eşti bolnavă, Thyrza. Oare pentru asta se cuvine să te iert ?

— Da, sînt bolnavă. Gilbert, e prea tîrziu dacă te întreb ceva ? Vrei să amînăm pentru o săptămînă — numai o săptămînă.

Răspunsul său se lăsă aşteptat o clipă. Şi fiindcă o văzu cum tremură o conduse spre un scaun, acela pe care Thyrza stătea întotdeauna.

— O să fac orice dorești tu, iubito, spuse în cele din urmă.

— Cred că pînă atunci o să-mi fie mai bine. O să merg totuși cu tine să cumpărăm lucrurile acelea.

— Pentru asta putem să mai așteptăm cîteva zile, zise el dus pe gînduri.

— N-o să-ți încurce treburile la bibliotecă ?

— Deloc, sînt sigur. O să-i scriu domnului Egremont și o să-i spun. O să-i pară foarte rău că ești bolnavă.

Thyrza se sculă și privi la ceas.

— Te-am făcut să întîrzii la lucru.

— Astăzi n-o să mă duc.

— Nu ? întrebă ea.

— Nu pot, Thyrza. Sînt prea neliniștit în ceea ce te privește.

— Să nu fii, Gilbert. Îți făgăduiesc că o să-ncerc și o să mă simt mai bine.

Din nou tăcere — apoi Gilbert întrebă :

— Rămîi aici în dimineața aceasta ?

Thyrza își ridică fața, și-atît. Chipul ei arăta că se teme, că imploră.

— Am coborît doar pentru masa de dimineață, să te întreb și să-ți spun că-mi pare tare rău.

— Desigur, răspunse el pe dată. Nu te simți destul de bine ca să te scoli din pat. Lyddy rămîne cu tine ?

— Da, o să rămînă. Dacă sînt în stare, vin să te mai văd.

Îi dădu mîna ei. El i-o luă, o ținu puțin într-a sa, după aceea zise :

— Thyrza ai ceva care te frămîntă, un lucru pe care nu dorești să mi-l spui acum, dar poate că într-o zi sau două ai să-mi spui, — da ?

— Nu, Gilbert, n-am nimic ! Dacă o să mă ierți că m-am purtat rău.

— Cum poate fi vorba de iertare, iubito, de vreme ce te iubesc ? Trebuie să învinuiești pentru a fi nevoie de iertare, iar eu te iubesc prea mult ca să-mi treacă prin minte un gînd nevrednic.

Ea își plecă fața și plînse cu suspine.

— Thyrza, te simți cît de cît fericită la gîndul că te iubesc ?

— Da, mă simt. Eşti foarte bun. Ştiu că suferi din cauza mea.

— Dar în scurt timp ai să fii din nou cea dintotdeauna ?

— Curînd. În curînd o să fiu iar cum am fost.

Îl părăsi şi urcă scara. După o clipă sau două Lydia ciocăni în uşă.

— Thyrza a urcat ?

— Da. Vino aici, Lydia !

Vorbise aspru ; Lydia se apropie.

— Ştii că mi-a cerut să amîn căsătoria noastră cu o săptămînă ?

— Nu ştiam că o s-o facă într-adevăr. Mă gîndeam că doreşte cumva să amînaţi.

— Nu pot să-ţi cer să dezvălui tainele surorii tale, dar... Lyddy n-o să-mi ascunzi ceea ce *ar trebui* să ştiu ? Se opri apoi urmă cu o voce tremurîndă : Există lucruri pe care *ar trebui* să le cunosc... Ştii asta, Lyddy ? Eşti datoare să-ţi iubeşti în primul rînd sora, dar şi mie îmi datorezi ceva. Există unele lucruri pe care nu ai avea dreptul să mi le tăinuieşti. S-ar putea să ne faci cel mai mare rău şi mie şi ei.

Lydia nu era în stare să-l privească în faţă. Încercă să răspundă, dar nu îngăimă decît o vorbă fără de înţeles.

— Thyrza e bolnavă, urmă el. Nu pot s-o întreb, aşa cum îmi dau seama că ar trebui, de ce s-a îmbolnăvit. Răspunde-mi tu, fiindcă eşti o fată bună şi demnă de încredere. Dacă mă căsătoresc cu Thyrza, mă folosesc de slăbiciunea ei ? Doreşte să o eliberez de făgăduiala făcută?

— Nu doreşte ! Sigur că nu doreşte, Gilbert ! Eşti cel mai bun prieten pe care îl are. De tine ţine toată viaţa ei. N-o să i-o frîngi, nu-i aşa ? S-ar putea chiar să se simtă destul de bine pînă la sfîrşitul săptămînii. Nu uita cît e de tînără şi de cîte ori îşi închipuie lucruri ciudate.

— Îmi spui cu toată seriozitatea că doreşte mai departe să fie soţia mea ?

— Da. Doreşte să-ţi fie soţie, Gilbert.

Pentru Lydia, viaţa surorii ei era în cumpănă. Luat cuvînt cu cuvînt, răspunsul pe care i-l dăduse nu cuprindea un neadevăr. Înainte de a se scula, Thyrza spusese :

„O să mă mărit cu el". În faptul că această legătură ar putea fi desfăcută Lydia vedea o primejdie atît de groaznică încît, de astă dată teama precumpăni asupra obiceiului ei de a spune totdeauna adevărul adevărat, fără să se gîndească măcar. Iar dacă spuse vorbe înşelătoare, o făcu pentru a-şi salva sora. Odată căsătorită, Thyrza va vedea altfel viaţa ; această iubire pătimaşă, aprinsă brusc, se va stinge ca un foc de paie. Lydia luase hotărîrea să facă un pas îndrăzneţ. De îndată ce va fi cu putinţă, se va duce să-l găsească pe domnul Egremont, se va duce ea însăşi şi dacă omul avea suflet sau onoare îl va convinge, astfel încît Thyrza să fie cruţată de ispită. Dar mai întîi să aibă loc căsătoria, care trebuie săvîrşită cu orice preţ.

Niciodată în viaţă Lydia nu spusese un neadevăr care să-i fie de folos ei înseşi. Iar acum, cînd îl rosti, înţelese că şi-a ales calea pe care-o va urma şi gîndul acesta îi dădu curaj. În cele din urmă, privi fără teamă în ochii lui Gilbert. Iar el se bizuia atît de mult pe vorbele rostite de Lydia, încît, ajutat şi de propriile sale dorinţe, îi dădu deplină crezare. Thyrza suferea, îşi zise, dar boala nu te făcea să gîndeşti la lucrul acela grav de care se temuse ; în această tainiţă a sufletului, privirea sa nu avea voie să scruteze.

Atît de mare era puterea cuvîntului rostit de Lydia întru izbăvirea surorii ei.

Plouă toată ziua. Gilbert nu ieşi din casă. Vroia să nu-şi piardă speranţa, dar nu izbutea să şi-o păstreze decît printr-o luptă dusă clipă de clipă. Vremea senină i-ar fi venit în ajutor, dar ziua întreagă strada fu mohorîtă şi umedă. La prînz, aproape că se hotărîse să se ducă la lucru ; gîndul îi era totuşi mult prea nesuferit. Şi simţea că i-ar fi greu să întîlnească feţele oamenilor. Poate că mîine îşi va afla mîngîiere.

De fapt, Thyrza coborî la ceai. Spuse doar cîteva vorbe, dar părea mai întremată decît dimineaţă. Şi Lydia avea un chip mai luminos. După masă urcară din nou amîndouă.

Mai trecu o noapte. Lydia dormi. Credea că ceea ce fusese mai rău trecuse şi că, la urma urmei, s-ar putea să nu fie amînată căsătoria. Căci Thyrza se arăta acum foarte liniştită. Părea istovită de atîta zbucium şi resem-

nată. Zicea că dormise bine. Totuşi, pleoapele îi erau umflate ; fără îndoială că în timpul nopţii plînsese.

Lydia nu avea de gînd să plece de acasă. Gilbert se dusese la lucru, liniştit în urma celor spuse de ea în cursul serii.

Cele două surori nu mai vorbiră despre ceea ce era în mintea fiecăreia. În timpul dimineţii, Thyrza stătu atît de nemişcată încît Lydia, care credea că doarme, se apropia din cînd în cînd cu paşi uşori şi se pleca deasupra patului. De fiece dată, însă, descoperea aceeaşi privire tristă, aceiaşi ochi larg deschişi, aţintiţi în tavan. Thyrza abia de îi arunca o privire, iar în ochi nu i se oglindea nimic nou.

— Nu te uita aşa la mine, iubito, spuse într-un rînd Lydia. Te uiţi de parcă nu m-ai cunoaşte.

Răspunsul fu un zîmbet scurt.

După-amiază, Thyrza se sculă din pat. În jurul orei cinci, pe cînd Lydia pregătea ceaiul, doamna Jarmey veni să anunţe ceva. Domnul Boddy, spunea ea, trimisese vorbă că dorea să o vadă pe Lydia între patru ochi; o rugă să vină în timpul serii.

— Prin cine a trimis vorbă ? întrebă Lydia şi ieşi pe uşă să stea de vorbă cu proprietăreasa.

— Printr-un băieţel. Nu l-am mai văzut pîn-acum.

Lydia era tulburată. Se putea ca dorinţa aceasta să arate că bătrînul se simţea neliniştit fiindcă nu o mai văzuse de cinci sau şase zile, sau că era bolnav ; dar faptul că locuia la familia Bower te făcea să te gîndeşti la altceva. Mesagerul cerea răspuns ; trimise vorbă că vine.

— N-o să lipsesc decît o jumătate de oră, cel mult, spuse Lydia după ceai în timp ce, fără s-o tragă defel inima, se pregătea să plece. N-ai vrea să te duci să stai jos, doar pînă cînd mă întorc ?

— Nu, Lyddy, stau aici.

Thyrza se sculase de pe scaun şi acum stătea cu mîna rezemată de poliţa căminului. Nu-şi întoarse capul.

— Ia te uită cum arăţi cu părul aşa !

Thyrza refuzase ca Lydia să-i împletească părul şi îl răsucise singură, într-alt fel. Nu răspunse.

— La revedere, scumpo, zise Lydia şi se apropie de ea.

Thyrza nu făcu nici o mişcare. Privea în jos, spre foc. Lydia o atinse. Tresări şi fără să-şi ia ochii de la foc răspunse :

— La revedere, Lyddy.

— Tare nu m-aş duce. Dar mă întorc îndată.

— Da. La revedere.

Se sărutară şi Lydia se grăbi spre ţinta ei.

Nu lipsi mult mai mult decît hotărîse. Domnul Boddy aflase de la domnul Bower povestea în legătură cu Egremont. Nu-i dădea crezare dar dorea să o prevină că se zvoneau asemenea lucruri şi prin glasul ei — chezăşie a adevărului — să audă că sînt vorbe mincinoase. Lydia arătă că e o scorneală de la început pînă la sfîrşit. O spuse fără să şovăie măcar o clipă, deoarece hotărîse că o cale de mijloc nu exista. Tăgădui că Thyrza a fost la bibliotecă. Oricine i-a scos asemenea vorbe a făcut-o din răutate. Îi ceru să respingă zvonul fără să pregete.

Se simţea hăituită de fiare sălbatice, pline de cruzime. Orice mijloc era îndreptăţit pentru a scăpa de ele. Se gîndea cu ură înverşunată la cei din familia Bower. Nici un rău care i s-ar fi făcut ei înseşi nu ar fi putut să trezească toate acele porniri pătimaşe ce i le stîrnise atacul îndreptat împotriva surorii ei. În timp ce gonea spre casă simţea că doreşte să-şi ucidă duşmanul şi că are tăria să facă lucrul acesta. Intrase şi ieşise din casa lor prin uşa laterală. Era bine că nu întîlnise pe nimeni. Îşi aminti că Thyrza nu trebuia să-şi dea seama cît se frămînta şi urcă scara încet, în timp ce-şi trăgea răsuflarea şi încerca să arate mai liniştită la faţă. Avea gata pregătită o istorie care să lămurească de ce o chemase domnul Boddy. Intră şi găsi camera goală.

Aşadar, în cele din urmă, Thyrza coborîse la doamna Grail. Era bine. Biata fată se lupta vitejeşte şi avea chiar să se biruie pe ea însăşi. Numai dacă Gilbert n-ar afla de bîrfelile domnului Bower ! Dar pînă luni mai era mult — două zile întregi, — şi Bower, pus de bună seamă pe rele, nu va lăsa să-i scape acest prilej hotărîtor. Ar fi fost bine dacă Gilbert nu s-ar fi întors la lucru.

Lydia se dezbrăcă.

Ce era pe masă ? Un plic, un plic murdar, care zăcuse multă vreme în sertar ; pe plic se citea : „Lyddy". Scrisul

surorii ei. Lydia deschise plicul. Înăuntru se afla o foaie de hîrtie grosolană, ruptă dintr-o coală ce servise drept ambalaj. Petecul de hîrtie era scris și rîndurile așternute spuneau :

„Am plecat. Nu pot să mă mărit cu Gilbert și nu sînt în stare să-i spun adevărul. Nu uita ce mi-ai făgăduit. Într-o zi, cînd toate vor fi altfel, o să mă întorc la tine. Ține minte ce mi-ai făgăduit, pentru ca Gilbert să poată să se ducă totuși să lucreze la bibliotecă. N-o să mi se întîmple nici un rău. La revedere, soră foarte, foarte dragă. Dacă mă iubești, o să spui că nu știi nimic, așa încît să fie bine pentru Gilbert. La revedere, Lyddy, scumpa mea".

Cu hîrtia boțită în mînă, Lydia alergă în stradă, așa cum era. Nu se întunecase încă. Fără să se gîndească, după ce aruncă o privire spre Kennington Road, porni în direcția opusă și se îndreptă către Newport Street. Thyrza o să ia legătura cu Totty Nancarrow — dacă va fi să ia vreo legătură cu cineva ; nu se va duce numaidecît acolo, dar ea trebuie să o cîștige pe Totty, s-o facă să-i dea o mînă de ajutor să găsească copila și să o aducă înapoi.

Ploua, nu straşnic dar de ajuns ca în cîteva clipe părul să-i fie umed. Puțin îi păsa. Thyrza rătăcea singură... colinda printr-o parte îndepărtată a Londrei. Thyrza — așa bolnavă cum era, avînd asupra ei cel mult cîțiva *penny* cu care să-și asigure un adăpost pentru noaptea asta, nu mai mult... singură, înconjurată de atîtea primejdii ! Gîndul îi punea mintea pe jeratic.

Ajunsese în Paradise Street cînd cineva îi tăie drumul și-i vorbi :

— Lydia ! Unde te duci în halul ăsta ?

Era Mary Bower. Lydia pironi asupra ei o privire necruțătoare.

— Cum îndrăznești să-mi vorbești ? Te urăsc !

Și, cu o mișcare năvalnică, se repezi mai departe în drumul ei, după ce fu cît pe ce să o lovească pe fată.

Totty tocmai se întorsese de la lucru. Lydia bătu în ușă și aproape fără să aștepte răspunsul, se năpusti înăuntru.

— Totty ! Vrei să mă ajuți ? Thyrza m-a părăsit — a plecat. Am lipsit o jumătate de oră. Mi-a lăsat un bilet

şi şi-a luat la revedere. Ajută-mă să o găsesc. Ştii ceva ? Ai idee unde ar putea să se ducă ?

Totty stătea în genunchi şi aprindea focul. Uluită cum era, nu se osteni să se ridice. Ţinea în mînă o bucată de hîrtie aprinsă ; fără să mai ia aminte la ce făcea, lăsa ca flacăra să se întindă pînă cînd îi pîrli degetele. Atunci se ridică.

— Ce spune în bilet ? întrebă după ce cumpăni o clipă.

Lydia desfăcu pumnul şi întinse hîrtia boţită. Era gata să citească ea însăşi cu glas tare cele scrise, dar se opri şi privi nenorocită spre cealaltă.

— Ştii despre ce-i vorba, nu-i aşa ? Thyrza ţi-a spus.

— Cred că ştiu destul de bine, răspunse Totty la fel de rece şi prudent.

— Ţi-a zis ceva cum că are de gînd să plece ?

— N-aş crede.

— Atunci uite ce-a scris.

Totty şovăi, apoi rosti :

— Mulţumesc. Mai bine să nu văd. Nu e treaba mea. Dac-aş fi în locul tău aş vorbi cu domnul Ackroyd. Nu ştiu nimic de Thyrza.

— Cu domnul Ackroyd ? Da, sînt sigură că Thyrza n-o să se vadă cu el. Dacă o să dea cuiva de ştire, tu o să fii aceea. Nu-ţi închipui unde s-ar putea să se fi dus ? N-a amintit niciodată de nimic cînd stăteaţi de vorbă ? N-o să-mi ascunzi ce te-ntreb, numai fiindcă nu-ţi plac ochii mei, nu-i aşa ? E sora mea, n-o am decît pe ea pe lumea asta ; ştii că nu e în stare să-şi poartă de grijă, aşa cum am face tu şi eu. Şi de luni a tot fost bolnavă. Nu vrei să mă ajuţi — dacă poţi, nu fiindcă ţii la mine, ci doar fiindcă am necazuri ?

— Te-aş ajuta dac-aş putea, răspunse cealaltă, nu tocmai nesimţitoare la această cerere, dar tot cu răceală. Sînt sigură că Thyrza n-o să-mi dea de veste unde e. Dacă-mi asculţi sfatul, du-te şi stai de vorbă cu domnul Ackroyd.

Tulburată cum era, Lydia nu izbutea să cugete la amănuntele care făceau ca lucrurile să fie mai încîlcite decît se părea. Nu se îndoise o clipă că Totty cunoştea adevărul ; în privinţa aceasta, după cum am văzut, Luke o amăgise fără voia lui. Poate că sfatul lui Totty care o

îndemna să se lase povățuită de el, nu era rău ; cine știe dacă de miercuri seara n-a mai aflat unele lucruri, pe care le cunoștea și Totty, dar nu ținea să i le dezvăluie ea însăși.

— O să-ncerc să-l găsesc. Dar dacă *tu* afli ceva, n-o să-mi ascunzi, nu ?

— O să afli pe loc, fu răspunsul.

Lydia se întoarse și-și spuse că era o cruzime din partea celeilalte să arate o asemenea nepăsare — ceea ce o uimea. Ea însăși n-ar fi avut inima să se poarte astfel cu cineva aflat la ananghie.

Se pregătea să plece, dar Totty o opri.

— Nu poți să te-ntorci așa, pe ploaie. Ia umbrela mea.

— Că mult îmi pasă mie de ploaie, strigă Lydia. Eu trebuie s-o găsesc pe Thyrza. Credeam că-i ești prietenă, după cum spuneai.

Se grăbi să ajungă în stradă. La cîțiva metri de ușă îi ieși în cale omul pe care dorea să-l vadă. Pentru prima oară de marți seara, Ackroyd venea să o caute pe Totty. Lydia îl trase spre partea cealaltă a străzii și-i spuse totul pe nerăsuflate, în timp ce-i arăta petecul de hîrtie.

— Am fost la Totty, urmă ea. Nu părea dornică să mă ajute ; a vorbit ca și cum nici nu s-ar sinchisi și zicea că mai bine ar fi să cer ajutorul dumitale. Mai știi și altceva ?

La început Luke nu scoase o vorbă. Mintea lui se întorcea, firește, la unul și același gînd. Apoi rosti rar :

— N-am auzit nimic altceva, decît că o grămadă de oameni au aflat ce trăncănește Bower. Grail știe ?

— Nu, numai dacă nu i-a spus careva de azi-dimineață pînă acum.

— L-am zărit puțin astăzi, dar am observat că arăta foarte ciudat.

— Din cauză că Thyrza i-a cerut să amîne căsătoria cu o săptămînă. Nu m-aș fi gîndit niciodată că o să mă părăsească pe mine. În seara aceea, după ce m-am despărțit de dumneata, am stat de vorbă despre tot ce s-a întîmplat. M-am prefăcut că am descoperit eu însămi : n-am avut curaj să-i zic că alții au băgat de seamă ceva. A avut o noapte de spaimă, dar după aceea părea că se simte mai bine.

— Şi ţi-a mărturisit totul ?

— Totul. Zicea că el nu i-a spus niciodată o vorbă care nu trebuia spusă. Sînt sigură că e adevărat. Thyrza nu m-ar fi înşelat astfel. S-a dus undeva, e plecat din Londra.

În lumina amurgului, Luke o privi de aproape şi vorbi cu glas scăzut :

— E plecat ? *Ea* ţi-a spus că pleacă ?

— Da. Şi-a luat la revedere de la Thyrza şi zicea că speră să fie fericită.

— Dar, Lydia... dacă el a plecat, iar acum a dispărut *ea*...

Lydia îi pricepu gîndul.

— O, nu spune asta, rosti cu ochii plini de lacrimi Nu, nu, sînt sigură că nu-i adevărat. Nu i-a dat a înţelege că ţine la ea. De aceea plîngea.

— Dar dacă e atît de nebună după el, cine ştie ce-ar putea să facă ? N-ai fi crezut niciodată că e în stare să te părăsească în felul acesta.

Ploaia se înteţise. Lydia stătea pe loc, neputincioasă să găsească un argument cu care să-l combată ; Ackroyd văzu că avea părul ud.

— Nu trebuie să stai aici, zise. Vino cu mine pînă în Paradise Street să-ţi dau ceva de-al surorii mele cu care să te acoperi pînă acasă. Biata fată ! Ai ieşit aşa, de îndată ce-ai descoperit că a plecat ? Vino iute, sau o să tragi o răceală grozavă.

Îl întovărăşi în tăcere. Frămînta în minte cele presupuse de el. O sili să intre în casă şi să aştepte pînă cînd îi făcu rost de o pălărie şi o haină. Avu grijă să nu o zărească nimeni, iar după ce o văzu îmbrăcată, ieşiră împreună şi, ocrotitor, ţinu deasupra ei o umbrelă.

— Nu veni cu mine, spuse Lydia.

— Ba da, trebuie să-mi îngădui. Aveam de gînd să încerc să te văd în seara asta să te întreb ce...

— Şi eu voiam să te văd. Socoteam că trebuie să te înştiinţez ce bine păreau să meargă lucrurile. Iar acum... cum să-i spun lui Gilbert ? Ce-ar trebui să fac, domnu' Ackroyd ? Thyrza m-a pus să-i făgăduiesc că n-o să dezvălui nimănui taina. Scrie asta în bilet. Sînt sigură că

nu s-a dus... că nu s-a dus la el. Nu poate să se mărite cu Gilbert şi totuşi nu doreşte ca omul să-şi piardă slujba la bibliotecă. De aceea a plecat ; ştiu eu că asta-i pricina. E încredinţată că o să-i păstrez taina. Dar ce să fac ? Cum să par că nu ştiu nimic ?

— Nu cred că poţi.

— Atîta timp cît îi era ei de ajutor, nu-mi păsa de nimic. Domnul Boddy a trimis adineauri după mine ; de aceea a trebuit să ies din casă. Îi povestise doamna Bower. I-am spus că totu-i minciună, de la început pînă la sfîrşit. N-am făcut bine, domnu' Ackroyd ? De dragul ei aş fi zis şi aş fi făcut orice. Dar de astă dată cum pot să mă ascund de Gilbert ?

— N-ai cum, Lydia. Trebuie să afle de la cineva. Şi dacă eşti atît de sigură că nu s-a dus la...

— Nu s-a dus ! Nu s-a dus ! Mi-ai făgăduit că n-o să gîndeşti nimic rău despre ea.

— Şi nici nu gîndesc. Dar Grail e nevoit să afle. Nu socot că dregi cîtuşi de puţin lucrurile, dacă tăgăduieşti.

— Dar i-am făgăduit ! E ultimul lucru pe care mi l-a mai cerut ! Şi acum Gilbert n-o să mai primească slujba ; ştiu eu că n-o să vrea.

— Într-adevăr, n-o să vrea. Nici un bărbat n-ar mai vrea, după povestea asta. Îmi pare rău din tot sufletul pentru bietul Grail.

Acum se aflau în Walnut Tree Walk.

— Nu veni mai departe, zise Lydia. Îţi mulţumesc că ai fost bun cu mine. Poftim, ia lucrurile surorii dumitale ; du-le înapoi sau, dacă vrei, pot să trec eu să le las.

— Nu, nu trebuie să te osteneşti. Dacă Gilbert e acasă, ar trebui să-i spui acum. O să se ducă la poliţie şi o să-i roage să-l ajute să o găsească. Dă-mi îndată de ştire dacă afli ceva. S-ar putea să se întoarcă.

— Nu, n-o să se întoarcă.

— Fugi numaidecît în casă.

Cînd păşi pe coridor, uşa salonului se deschise. Apăru Gilbert.

— Unde s-a dus Thyrza ? întrebă, după ce privirea lui o cercetă o clipă.

Lydia nu era în stare să vorbească şi nici să se urnească din loc. Nădăjduise că va avea un răgaz înainte de a-l vedea pe Gilbert.

— Lydia, unde s-a dus Thyrza ?

Lydia trecu pragul salonului. Tot mai ţinea în mînă bucata de hîrtie mototolită ; o strînse şi mai tare.

— A plecat, Gilbert. Nu ştiu unde. A trebuit să mă duc undeva şi cînd m-am întors plecase. Poate că o să se întoarcă.

Doamna Grail era în fundul camerei. Se sprijinea de un scaun. Pe faţa ei se vedea că o frămîntă ceva. Gilbert era foarte palid, dar cînd Lydia termină, păru stăpîn pe sine şi vorbi cu un calm nefiresc :

— Ai auzit ceva, întrebă el, despre o bîrfă pe care familia Bower o răspîndeşte în dreapta şi-n stînga în legătură cu sora ta şi domnul Egremont ?

— Da, am auzit.

— Cînd ai aflat prima oară ce se vorbeşte ?

— Miercuri seara. Mi-a spus domnul Ackroyd.

— Şi Thyrza a aflat ?

— Nu, Gilbert, cred că nu.

Făcu un gest care vădea surprindere.

— Zici că a plecat de-acasă ? Ce te face să crezi că ne-a părăsit ?

Zadarnic, ba chiar mai rău ar fi fost să-i ascundă ceva acum. Fără să scoată o vorbă, îi întinse petecul de hîrtie. După ce citi, Gilbert se întoarse spre doamna Grail :

— Mamă, vrei să ne laşi singuri ?

— Lydia, de vreme ce mi-ai arătat ce scrie, înseamnă că ai hotărît că nu poţi să ţii făgăduiala despre care se vorbeşte aici.

— N-am cum s-o ţin, Gilbert, dacă tac ai putea să ai o părere şi mai proastă despre Thyrza.

— Să am o părere şi mai proastă. Presupui deci că eu cred ce se spune despre ea — despre Thyrza ?

— Nu-mi închipui că dai crezare vorbelor pe care domnul Bower *vrea* ca lumea să le ia de bune, dar nu ştii ce puţin merită să fie condamnată.

Gilbert rămase tăcut, apoi spuse :

— Adineauri am venit acasă şi mă gîndeam la ce-mi spusese Bunce, socoteam că-s doar minciuni, că toată

povestea nu e decît un zvon răspîndit de cineva care ne vrea răul. Mi-am spus că Thyrza a aflat aceste scornelí, că din pricina aceasta e bolnavă şi că nu s-a putut hotărî să-mi vorbească despre ce-a auzit. Înţeleg însă că asta nu e totul.

Lydia stătea în faţa sa şi se simţea vinovată. Stăpînirea lui de sine o îngrozea. În adîncul fiinţei ei părea să se răsfrîngă tot chinul pe care el îl înăbuşea. Gilbert urmă :

— Ieri dimineaţă mi-ai spus că Thyrza doreşte încă să se căsătorească cu mine. Biletul îmi arată de ce mi-ai spus asta şi ce-ai vrut să înţelegi. Nu te condamn, Lydia. Ai fost credincioasă surorii tale. Dar de astă dată trebuie să te mai întreb ceva, iar răspunsul să fie adevărul adevărat. Thyrza îl iubeşte pe domnul Egremont ?

— Da, Gilbert.

O spuse cu glas sugrumat şi de îndată ce rosti vorbele izbucni în plîns.

— O, mi-am călcat cuvîntul pe care i l-am dat scumpei mele. A fost ultimul lucru pe care mi l-a cerut şi poate că n-o s-o mai văd niciodată. Ce era să fac, Gilbert ? Dacă ţi-aş fi ascuns te-ai fi gîndit că e la mijloc ceva mai rău. S-ar zice că s-a purtat fără milă cu tine, dar nu ştii prin ce-a trecut. O să se ducă să moară undeva, iar eu n-o să mai aud vreodată o vorbă de-a ei. M-am purtat de multe ori rău cu Thyrza, nu ştie ce mult o iubesc. Ajută-mă să o găsesc, Gilbert ! Nu pot să trăiesc fără sora mea. Nu fi supărat pe ea, Gilbert. A suferit înfiorător ; dac-ai şti ! A încercat din răsputeri. Ultimul ei cuvînt vorbea de tine şi cum ar face să te cruţe. Iart-o şi adu-mi-o înapoi. Ce să facem ca s-o găsim ? O, nu *pot* s-o pierd — surioara mea, draga mea !

S-ar fi zis că Gilbert nu era îndurerat el însuşi, cu atîta rîvnă încerca să-i aline durerea.

— Lyddy, îi zise cînd ea fu în stare să-l asculte, eşti sora *mea* şi ai să fii întotdeauna. Dacă în clipa de faţă aş gîndi ceva rău despre Thyrza, aş dovedi prin asta că n-am fost niciodată demn de ea. Nu mă jigni cu asemenea vorbe. O s-o găsim ; nu te teme, o s-o găsim.

— Şi o să faci cum a dorit ea ? O să te duci totuşi să lucrezi la bibliotecă ?

— Deocamdată nu pot să mă gîndesc la mine, Lyddy. Trebuie s-o aduci înapoi acasă şi după aceea vom avea destul timp să ne gîndim la fleacuri.

— Dar lasă-mă să-ţi spun tot ce ştiu, Gilbert. El nu ţine la Thyrza ; să nu crezi asta. Nici unul din ei n-a suflat o vorbă despre aşa ceva. S-a dus să-i ajute la cărţi şi aşa a început totul pentru ea.

— Aşadar e adevărat, — se întîlneau acolo ? întrebă el grav.

— N-a îmboldit-o. Mi-a spus întruna că nu. Thyrza s-a dus acolo miercuri dimineaţă şi el n-a mai venit. Dinadins n-a mai venit, sînt sigură.

— Dar de ce n-am fost înştiinţat despre cărţi ?

— Dorea să-ţi facă o surpriză. Şi-acum a plecat, Gilbert. I-a spus că nu se întoarce pînă după căsătoria ei.

— A plecat ?

Lydia îşi ridică privirea şi urmă cu însufleţire :

— Înţelegi de ce a plecat, nu-i aşa ? La început l-am judecat aspru, dar acum ştiu că am greşit. Ai despre el o părere grozav de bună ; ştii că nu s-ar fi purtat atît de laş şi nemernic. Thyrza mi-a spus adevărul adevărat. Mai degrabă aş muri decît să pun la îndoială cuvîntul ei. Trebuie s-o crezi, Gilbert. E tare greu ! N-a avut încotro. Şi să nu gîndeşti ceva rău despre el.

Gilbert spuse în şoaptă :

— Asta trebuie să încerc.

Lydia se aşeză, doborîtă, şi se lăsă pradă nefericirii ei mute.

Trecu multă vreme pînă cînd Gilbert rosti :

— Ştii unde a plecat, Lyddy ?

— Nu, nu ştiu.

Din nou tăcere. Apoi Gilbert făcu cîţiva paşi şi se uită la ceas.

— Vrei să stai cu mama ? A primit o mare lovitură, iar la vîrsta ei îi vine greu s-o îndure. Eu o să plec să văd ce pot face. Să nu-ţi fie frică, o s-o găsim. În curînd o s-o ai acasă. Te simţi în stare să stai cu mama ?

— Da, stau, Gilbert.

— Mulţumesc. Îi faci un bine. Nu cred că o să zăbovesc mult.

Cînd trecu pe lîngă ea, se mulţumi să-i atingă mîna.

Între timp, Ackroyd se întorsese în Newport Street. Trimise vorbă cu proprietăreasa că dorește să o vadă pe Totty. Aceasta îi răspunse că s-ar putea să coboare peste o oră, dar că nu era sigură.

O așteptă în ploaie, lîngă casă. Să fi trecut vreo douăzeci de minute ; și-atunci văzu cum fata se apropia.

— Aici nu putem să stăm de vorbă, zise Luke și i se alătură ; vii colo, sub pod ?

— Nu pricep ce avem atîta de vorbit, i-o întoarse Totty fără să se sinchisească.

— Ba da, am cîteva întrebări pe care țin să ți le pun.

— Foarte bine. Da nu pot să stau mult și bine în frig.

Nu se îndreptară spre Paradise Street, ci o luară în direcția opusă, și se adăpostiră sub o arcadă întunecată a podului de cale ferată. De îndată ce fură în locul acela, un tren urui deasupra.

— Am văzut-o adineauri pe Lydia Trent, începu el. Te așteptai să se întîmple așa ceva ?

— Ți-am mai spus că n-am nimic de-a face cu Thyrza și purtările ei. I-am zis soră-si că mai bine să se ducă la tine dacă vrea s-o găsească. Trag nădejde că i-ai povestit tot ce știai.

— Ce înțelegi prin asta ? Cum aș putea eu s-o ajut s-o găsească pe Thyrza ?

— Lasă-mă-n pace ! strigă Totty care-și ieșise din sărite. Mi-e silă de toată treaba asta. Dacă m-ai scos din casă ca să-mi vorbești așa, atunci putcai s-o lași moartă.

— Ce vrei să spui, Totty ? Nu te pricep. Te rog să vorbești limpede. Crezi că știu unde e Thyrza ?

— Bănuiesc că ești în stare să știi la fel de bine ca oricare altul.

— Da' de ce ? Ei drăcia dracului — de ce ?

Totty dădu din umeri și-și întoarse fața. Ackroyd, tot mai nerăbdător, o încolțea cu întrebarea lui.

— Păi, ce ai venit să-mi spui alaltăieri seara ? Ce nerușinare !

— Ce ți-am spus ? Nu ți-am spus nimic. Te-am întrebat dacă ai aflat ceva și mi-ai răspuns că da. Nu văd de ce am fost nerușinat. După ce-am auzit povestea lui Bower, era nimerit să vin să-ți vorbesc despre asta.

— Povestea lui Bower ? Ce poveste ?

— Nu știi ce-a aflat Bower și spune la toată lumea ?

— *Ce* a aflat ? De-o săptămînă n-am mai dat pe la prăvălie. Ce vrei să spui ?

Ackroyd își înghiți cîteva vorbe mînioase și o luă de la început ; vorbea grav.

— Ascultă, Totty ! Te rog, vrei să-mi spui clar, ce-ți închipui că te-am întrebat marți seara ?

— Foarte bine. Nici nu-mi pasă. Ai aflat într-un fel sau altul că Thyrza e destul de proastă să te vrea pe tine în loc de domnul Grail și ai binevoit să vii să-mi povestești. Am înțeles ; nu-i nevoie să-mi spui : „Te rog să mă ierți". Mergi pe drumul tău și eu pe-al meu.

— Și vrei să zici că ai crezut o asemenea istorie ! Ei bine nu mă mir că ești bosumflată. De aceea ai trimis-o pe Lydia să mă întrebe despre Thyrza ? Pe legea mea dac-am auzit așa ceva de cînd mă știu ! Sînt eu neobrăzat, dar chiar una ca asta n-aș fi putut să pun la cale.

— Atunci *ce*-ai vrut să spui ? strigă ea furioasă.

— Păi, nimic. Dar tu — ce-ai înțeles cînd ziceai că știi tot ?

— Tot cam nimic, răspunse ea cu răceală.

— Hm. Atunci nici unul din noi n-a vrut să spună nimic. Noapte bună, Totty.

— Ba nu. Fii atît de bun și zi-mi la ce te gîndeai ?

Era gata să-i dea un răspuns flușturatic, dar se răzgîndi și adaugă :

— Nu pot. Nu-i treaba mea.

— Cum poftești. O să mă duc să o întreb pe doamna Bower ce se petrece.

— N-am cum să te împiedic. Dar ascultă, Totty. Dacă-ai să împrăștii în dreapta și-n stînga ce-or să-ți îndruge ei, dacă repeți o singură dată vorbele lor, nu ești o fată cum te credeam eu. Mai bine de jumătate din toată povestea e o minciună afurisită și nu poți să spui o jumătate de poveste fără să dai a înțelege cealaltă.

— După ce o să aud toată tărășenia o să știu eu ce părere să-mi fac. Cît despre repetat, o să fac cum cred eu de cuviință.

— Ascultă aici ! După ce auzi povestea, să te duci să spui tuturor acelora care-or să-ți pomenească vreodată de

asemenea lucruri că e o minciună de la început pînă la sfîrşit. M-ai înţeles ?

— O să fac cum o să poftesc eu.

— Nu, o să faci cum poftesc *eu*.

— Nu zău ! Şi cine mi te-a dat de stăpîn, domnule Ackroyd ?

— Nu mai am nimic de adăugat, dar ai auzit ce-am avut de zis. Şi aşa o să faci, fiindcă inima ta o să-ţi spună ea însăşi că e ceea ce se cuvine. Nu folosesc adesea asemenea vorbe dar astă-seară nu glumesc. La revedere.

Totty îl lăsă să plece.

Capitolul XXV

PASĂREA VĂZDUHULUI

Paula era măritată de trei sau patru zile cînd îi trecu prin minte să cerceteze chipul soţului ei. Se aflau la Biaritz şi-şi luau micul-dejun, iar unele vorbe, care scăpară de pe buzele domnului Dalmaine în timp ce stătea la masă şi-şi citea ziarul, o făcură să-şi pironească o clipă privirea asupra chipului său. Zîmbea, dar faţa îl arăta abătut. Paula luă aminte la surîsul lui şi din cînd în cînd, de-a lungul zilei, acest surîs îi absorbea gîndurile. Tocmai atunci nu prea avea la ce să se gîndească, se simţea cam însingurată şi dorea ca mama, sau fratele, sau cineva pe care să-l cunoască într-adevăr să fie în preajmă, iar ea să stea de vorbă.

Tîrziu, într-o seară din prima săptămînă a lunii mai, soţul se apropie de ea cu acelaşi zîmbet bizar — sprîncenele lui stufoase erau încruntate, buzele, strînse. Acum se aflau în casa lor din Kensington ; avusese loc un dineu, ultimul musafir plecase, iar Paula stătea în sufragerie şi se gîndea la impresia ce o făcuse asupra unui anumit membru al Parlamentului, bătrîn şi curtenitor, un om pe care merita să-l atragi. Domnul Dalmaine se aşeză pe un scaun lîngă ea şi cu mîinile între genunchi şi degetele împletite unele într-altele se aplecă în faţă.

O întrebă :

— Ce-i spuneai lui Puggerton cînd am trecut pe lîngă voi şi m-am uitat la tine — îţi aminteşti ? Ceva despre muncitori şi un vot dat în cunoştinţă de cauză.

— O, îi repetam povestea aceea a ta despre candidatul cu numele de Beere, care a reuşit cu atîta uşurinţă să se aleagă deputat de...

— Mi-am închipuit, observă Dalmaine înainte ca ea să fi terminat. Şi mai departe ai arătat ce păcat e — după cum spun eu — că nu numărăm de partea noastră mai multe asemenea nume.

— Da, asta am făcut. Domnul Puggerton a rîs grozav.

— Hm. Paula, iubita mea, cred că n-ar strica să te laşi de discuţii politice.

— De ce ? Sînt sigură că toată seara am dus o discuţie foarte inteligentă. Domnul Liggs spunea că sînt o achiziţie pentru... ceva, am uitat cum îi spune.

— Fără îndoială. Cu toate acestea socot că ar trebui să te preocupi de alte lucruri. De fapt, — nu e politicos de spus — dar te faci de rîs.

Chipul Paulei se înăspri. Astă-seară fusese foarte frumoasă, într-adevăr, arătase fermecătoare. Înfăţişarea ei avea de suferit atunci cînd rotunjimile delicate ale feţei se preschimbau în trăsături aspre. Şi era demn de luat în seamă că zîmbetul care se aşternea acum pe chipul soţului dădea întotdeauna prilej la asemenea schimbare.

— Mă bucur că ştii, răspunse ea cu acreală. Ai foarte des nevoie să ţi se spună că nu e politicos.

— Sper că nu. Dar din cînd în cînd îmi cam pui la încercare răbdarea. Desigur, e mai bine să te feresc de aceste greşeli ridicole. Săptămîna asta am auzit repetate o dată sau de două ori nişte observaţii de-ale tale, foarte nelalocul lor. Te rog să ţii minte că... nu te faci de rîs numai tu. Se prea poate ca pentru tine politica să fie o glumă ; pentru mine, e o treabă serioasă. Nu trebuie să dau prilej ca la auzul numelui meu lumea să se gîndească la tot soiul de taclale prosteşti. Am în faţă o carieră, Paula !

O spuse demn, cu mîinile sprijinite fiecare pe cîte un genunchi şi învăluit într-un aer de-o importanţă minis-

terială, ce luase locul zîmbetului pe care-l lăsase să se stingă.

— De ce ţi-e ruşine cînd se repetă ce-ai povestit tu ?

— Ei bine, ţi-am istorisit asta într-o vreme cînd nu mă gîndeam că trebuie să-mi măsor cuvintele de faţă cu tine. În ultimul timp am fost mai precaut. Dacă te-ai fi priceput cît de puţin la asemenea lucruri aş fi putut să-ţi explic că un fleac ca ăsta încăput pe mîna unui adversar politic ar fi în măsură să-mi dăuneze amarnic. Repet — dacă eşti tîrîtă într-o discuţie de felul acesta, trebuie totdeauna să vorbeşti cu cel mai mare respect — cu adîncă stimă, despre muncitori. Oricît de apropiat ţi-ar fi prietenul cu care se întîmplă să vorbeşti, chiar dacă discuţi cu mama sau tata...

Paula rise.

— Crezi că papa m-ar crede dacă i-aş spune că-i stimez pe muncitori — alegătorii liberi şi independenţi ?

— Iar ! Asta-i o propoziţiune pe care *nu* trebuie să o foloseşti. Ţi-o spun cu toată tăria ; trebuie să o uiţi. Da, tatăl tău trebuie să te creadă.

— Crezi că *pe tine* te crede ?

Domnul Dalmaine se ridică.

— Nu ştiu ce vrei să spui, Paula.

— Iar eu nu ştiu ce vrei să spui *tu*. Eşti ridicol.

— Iartă-mă. Cuvîntul acesta ţi se potriveşte. Oricum, nu ţin să am discuţii. Să rămînă înţeles că renunţi treptat la o conversaţie cum a fost cea de astă-seară. Ca să salvezi aparenţele, nu trebuie să dai loc la o schimbare bruscă şi bătătoare la ochi. Dacă vrei să-mi urmezi sfatul, vei cultiva o conversaţie uşoară, mondenă. Cu literatura nu-i nevoie să ai de a face ; nu te-aş sfătui să vorbeşti mult despre artă, în afară de faptul că poţi să admiri, firește, picturile de la Grosvenor Gallery. Mai bine ai citi atent revistele mondene. De fapt, menţine-te într-o sferă care e sută la sută feminină.

— Şi cum rămîne cu dorinţa ta arzătoare de a vedea femeile luînd parte la viaţa politică ?

— Există excepţii de la orice regulă. Iar programul din discursul ţinut la tribună — te rog să ai bunătatea să înţelegi lucrul acesta — nu se aplică totdeauna în

împrejurările de acasă. Dacă întîmplarea a făcut să te căsătorești cu o fată foarte frumușică și încîntătoare...

— O, desigur !

— Repet : cu o fată foarte drăguță și fermecătoare, fără nici un fel de înclinație pentru preocupări grave, nu poți pretinde să oferi în propria ta casă un exemplu de femeie politică. Înțelege, o dată mai mult, că în Anglia politica trebuie să fie dusă cu seriozitate. Noi nu zburăm de ici-colo, nu trăncănim și nu strigăm ca francezii. La noi nimeni nu va izbîndi în politică, dacă nu trece drept un om de o temeinică seriozitate. De aceea cu cît ești mai idiot cu atît ai mai multe șanse. Îmi place, bineînțeles, gluma dar, dacă m-aș face cunoscut pentru asemenea lucruri ar însemna să mă distrug. Ești deșteaptă, Paula, foarte deșteaptă în felul tău, însă nu înțelegi politica și nu o s-o înțelegi vreodată. Te rog să nu-mi strici planurile. Ia-ți obiceiul să vorbești despre evenimentele sezonului, vînătoarea de porumbei, cursele de cai, prințul și prințesa de Wales, și așa mai departe ; sînt subiecte de conversație pe care toată lumea le așteaptă din partea unei doamne mondene. Firește, *dacă ai fi fost* în stare să te dedici serios politicii... dar n-are a face. Îmi placi așa cum ești. Ce bine te prinde rochia asta !

— Socot oarecum că ai dreptate, observă Paula după o scurtă tăcere, în timp ce-și răsucea brățara de la încheietura mîinii. O să fie mai bine să ne vedem fiecare de-ale noastre.

— Întocmai. Deși e un mod cam aspru de a pune problema.

Dalmaine rămase cu privirea ațintită în podea și pe chipul său se ivi un altfel de surîs.

— Fiindcă veni vorba, am să-ți povestesc ceva, ceva care o să te amuze foarte tare, și despre asta *poți* să vorbești cît vrei.

Paula nu răspunse.

— Prietenul tău Egremont a apărut într-un nou rol, e pentru prima oară că-l interpretează, deși nu se poate afirma că personajul a fost creat de el. A fugit cu o fată din Lambeth — de fapt tînăra care era pe cale să

se căsătorească cu omul lui de încredere, bibliotecarul său.

Paula își ridică ochii plini de uimire; apoi, indignată și neîncrezătoare zise :

— Ce vrei să spui ? Ce urmărești cu asemenea prostii ?

— Sînt nevoit să-ți repet la nesfîrșit că eu nu spun prostii. Sînt om politic. Vestea am aflat-o azi-dimineață de la Tasker. Omul acela, Grail, urma să se căsătorească acum două zile, luni. Vinerea trecută, seara, logodnica a dispărut. E o tînără foarte drăguță, după cum spune Tasker, strașnic de drăguță pentru o fată de condiția ei — o lucrătoare. Egremont s-a gîndit, pare-se, că e păcat să o lași să-și irosească frumusețea. De la o vreme se întîlnea cu ea într-ascuns, la bibliotecă, în timp ce acest Grail era la lucru. Iar în cele din urmă a răpit-o. Aud că nu e de găsit. Se pune întrebarea : ce va deveni biblioteca aflată în stare embrionară ? Istoria asta e oarecum cea mai bună glumă pe care am auzit-o de cîtva timp.

Paula roși. Ochii îi scăpărau de mînie.

— Nu știu cine a scornit-o, tu sau secretarul, dar știu că în toată povestea nu e nici o fărîmă de adevăr.

— Nu e nicidecum o născocire, copilă dragă. În Lambeth toată lumea vorbește despre asta.

— Așadar, vrei să spui că domnul Egremont s-a căsătorit cu fata aceea ?

— Nu știu dacă e cazul să discutăm despre asta, răspunse Dalmaine bătînd darabana cu degetele. Nu avem la îndemînă informații.

— Nu cred ! Îți spun că nu cred ! Domnul Egremont este logodit cu verișoara mea Annabel. Și-apoi, n-ar fi putut să facă așa ceva. Nu e omul.

— Nu ai mare experiență în privința bărbaților, draga mea Paula.

— Nu-mi pasă ! Îl cunosc pe domnul Egremont. Chiar dacă ai afirma că s-a căsătorit cu ea, știu că nu-i adevărat. Nu trebuie să judeci pe toată lumea după...

— Ce erai gata să spui ?

Paula se sculă și mătură cu trena rochiei cîțiva metri de podea.

— Zici că lumea vorbește.

— Un număr considerabil dintre alegătorii mei, oameni care se bucură de respect, şi soţiile lor o spun. Tasker îţi va aduce dovezi obiective, dacă doreşti.

— Zău că n-o să stau de vorbă cu domnul Tasker. Mi-e prea antipatic ca să cred o vorbă din tot ce înşiră.

— Fireşte. Dar e demn de toată încrederea. Azi după-amiază am trecut pe la Egremont ca să mă conving că nu e acasă. Acum ai despre ce să discuţi, Paula.

— O să am eu grijă să nu scot faţă de nimeni o vorbă. E josnic să plăsmuieşti o asemenea istorie numai fiindcă omul ţi-e nesuferit.

— Mi se pare că înainte cu două-trei luni nu-ţi plăcea în mod deosebit.

— Da ? rosti ea ironic. Dacă eu nu ştiu mare lucru despre bărbaţi, e sigur că tu nu ştii mult mai multe despre femei.

Dalmaine se lăsă pe spate şi rîse. Şi în timp ce rîdea, soţia ieşi din cameră.

Paula tot mai avea obiceiul să scrie scrisori. A doua zi dimineaţă, stătea în frumosul ei budoar şi-i scria lui Annabel. După ce aşternu cîteva fraze în care spunea că o aşteaptă să sosească la Londra, adăugă următoarele :

„Mi-a ajuns la urechi o poveste cît se poate de dezgustătoare. De fapt n-ar trebui să ţi-o repet, draga mea, şi totuşi dintr-un alt punct de vedere sînt datoare s-o spun. Domnul Egremont a dispărut şi odată cu el a dispărut şi fata care tocmai era pe cale să se mărite cu bibliotecarul lui — omul acela sărman despre care l-ai auzit vorbind. Nu se poate afla cu nici un chip dacă au fugit împreună ca să se căsătorească — sau nu. Toată lumea cunoaşte faptul ; în Lambeth nu se vorbeşte decît despre asta. Soţul meu a aflat îndată. Se spune că fata e foarte frumoasă. Aş vrea să nu cred, dar *nu există nici un fel de îndoială*. Trebuia să afli numaidecît ; dar poate că ai şi auzit. Ceva mai groaznic nu ştiu să fi cunoscut vreodată, şi nu pot să descriu ce simt “.

Scrisoarea nu spunea mai mult. După ce lipi bine plicul, Paula îl lăsă pe masa ei de scris şi începu să măsoare camera în sus şi-n jos. De fiece dată cînd trecea pe lîngă birou, zăbovea o clipă. La un moment dat luă plicul şi păru gata să-l deschidă. Pe faţă i se citea

o stare foarte ciudată ; cînd roşea şi cînd păleа ; îşi muşca buzele şi-şi răsucea degetele. În cele din urmă sună clopoţelul şi cînd intră servitoarea îi dădu scrisoarea ca să fie pusă numaidecît la cutie.

Cinci minute mai tîrziu se afla în dormitorul ei, aşezată într-un fotoliu adînc şi plîngea ca un copil foarte nenorocit.

Scrisoarea ajunse la Eastbourne cu două zile înainte de data cînd Annabel şi tatăl ei erau hotărîţi să plece la Londra. Primiseră să fie oaspeţii doamnei Tyrrell. Se putea ca domnul Newthorpe să rămînă numai două săptămîni, sau pentru tot sezonul, Annabel însă nu avea să se întoarcă la Eastbourne pînă în august. Vorbea puţin, dar tatăl îşi dădu seama cu cîtă plăcere aştepta această schimbare. Domnul Newthorpe se întreba dacă avea să-i facă bine sau rău. Cărţile ei stăteau aproape nedeschise ; în ultima vreme se ocupase mai ales cu muzica — atunci cînd nu-şi petrecea vremea în afara casei. El însuşi se mai întremase, atît cît putea să spere că se va însănătoşi vreodată. La rîndul său, aştepta de asemenea să fie alături de puţinii prieteni pe care îi avea la Londra.

Annabel găsi scrisoarea Paulei seara, cînd împreună cu tatăl se întoarse acasă după o lungă plimbare cu trăsura. În drum spre camera ei, o luă din hol.

La cină se arătă tăcută. După-masă spuse că dorea să se ducă la Casa Castanilor. Îşi lăsă tatăl cufundat în lectura unui roman franţuzesc — acum citea mult mai multă literatură uşoară decît înainte.

Doamna Ormonde era sus cu cei mici ; cîntau pentru ea ; Annabel auzi corul alcătuit din vocile lor de copii de îndată ce intră în grădină. Servitoarea, care se duse să o anunţe, transmise la înapoiere că era rugată să urce pentru a asculta un cîntec.

Ceea ce făcu. Ultima bucată avea să fie *Annie Laurie* pe care copiii o interpretau în chip desăvîrşit. Fără să scoată o vorbă, Annabel se aşeză pe scaunul care i se oferise şi ascultă.

Bessie Bunce se afla lîngă doamna Ormonde. Cînd cîntecul luă sfîrşit, spuse :

— Aş vrea s-o mai aud o dată pe domnişoara Trent, care să cînte bucata asta. Matale nu, mămico ?

— Da, aş vrea, Bessie. Poate că într-o zi o s-o chemăm să vină iar la noi.

Doamna Ormonde coborî cu Annabel în salon. În seara aceasta se simţea încîntată şi în timp ce coborau împreună, înlănţui veselă mijlocul fetei.

— Mă întreb, unde a dus-o domnul Grail ? zise ea. Nu izbutesc să am veşti de la domnul Egremont. Am scris în Jersey şi, uite, scrisoarea mi-a fost returnată cu menţiunea : „Plecat fără adresă". Mă întreb dacă nu cumva s-a întors la Londra.

— Am unele veşti despre el, zise Annabel calm.

— Da ?

Nu primi răspunsul decît după ce intrară în salon ; atunci Annabel îi întinse scrisoarea verişoarei ei.

— Vreţi s-o citiţi ?

Doamna Ormonde consimţi, iar între timp Annabel nu-şi luă ochii de pe chipul ei. Fata se aştepta să o vadă revoltată, să audă că nu dă crezare şi să asculte cuvinte pline de dispreţ ; văzu cu totul altceva. Mîna doamnei Ormonde tremura, dar într-o clipă îşi birui slăbiciunea.

— Stai jos, draga mea, spuse netulburată. Acum ai primit-o ? Da, văd după dată.

Annabel rămase în picioare.

— Scrisoarea dumneavoastră e returnată din Jersey, observă ea, cu voce sigură. Paula nu indică vreo dată. S-o fi dus în insula Jersey ?

— N-am cum să ştiu, în afară de faptul că mi-a spus-o el însuşi, joia trecută. Zicea că se duce la vechea lui locuinţă, din St. Aubin.

— Vi se pare de crezut, doamnă Ormonde ?

— Nu pot să spun nimic, Annabel. Totuşi, nu ! Nu cred pînă cînd nu se va adeveri dincolo de orice îndoială. Am această obligaţie faţă de el, şi tu la fel.

— Dar nu vi se pare cu neputinţă de crezut, citesc asta pe faţa dumneavoastră.

— Un singur lucru care se dă de înţeles aici *este* de necrezut, cu totul de necrezut. Dacă există un dram

de adevăr în povestea asta, pînă acum ea e soţia lui. Asta o ştim şi tu, şi eu, Annabel.

— Da.

— Aminteşte-ţi că e cu putinţă să fie în Jersey. Vechea locuinţă s-ar putea să fie ocupată.

— Socot că oamenii de acolo ar fi ştiut unde s-a dus. Deşi — dacă... dacă nu era singur, şi-ar fi ales din capul locului o altă locuinţă. S-ar putea să vă fi spus adevărul, cînd zicea că pleacă în insula Jersey.

— Atunci nu mai era nevoie să adauge neadevărul. Nu l-am întrebat unde va locui. Ia loc, draga mea.

— Mulţumesc, acum o să plec. Mi-am spus că e mai bine să vin să vă înştiinţez numaidecît de cele aflate. Vă rog să distrugeţi scrisoarea.

Doamna Ormonde cugeta.

— Mai poţi să te duci la mătuşa ta ? întrebă cînd Annabel se pregăti să-şi ia rămas bun.

— Consideraţi de la sine înţeles că-i adevărat, doamnă Ormonde ?

— Vreau să spun că nu avem cum să descoperim dacă este adevărat sau nu.

— Lucrurile rămîn aşa cum sînt. N-o să-i spun tatii. Oricum, cele întîmplate nu vor da loc la vreo schimbare.

Din nou, timp de o clipă se lăsă tăcerea.

— Tot ce pot face e să aştept în nădejdea că voi avea veşti de la el, zise doamna Ormonde.

— Firește. Dacă mătuşa îmi spune ceva despre ce s-a întîmplat, o să vă scriu. La revedere.

— Te văd mîine, aşa cum hotărîsem ?

— O, da. Dar, vă rog, să nu mai vorbim despre asta.

Se despărţiră la fel ca totdeauna.

Annabel, însă, nu se duse numaidecît acasă. Coborî spre ţărm şi rămase îndelung cu privirea aţintită asupra mării întunecate. Se opri chiar acolo unde, în acea dimineaţă de duminică, atunci cînd ieşise din casă odată cu lumina zorilor, stătuse şi Thyrza.

Annabel se gîndise adesea cît de bine venit fusese faptul că în această perioadă a vieţii trebuise să plece de pe malul liniştit şi tăcut al Ullswaterului pentru a trăi în preajma freamătului veşnic al valurilor. Marea dă-

dea glas năzuinței, iar inima ei îi răspundea, zămislea dorința împlinirii ființei proprii și dorul de iubire.

Gîndul că va fi aproape de Walter Egremont nu era deloc străin de nerăbdarea ei de a ajunge la Londra.

Pînă acum nu era sigură că-l iubește. Ci mai degrabă-și spunea : „Să-l mai văd și atunci o să-mi dau seama ce înrîurire are asupra mea cînd e de față".

Cu toate acestea, răceala vădită pe care Egremont o arătase atunci cînd se întîlniseră ultima oară o îndurerase în chip nelămurit. Annabel se învinuia fiindcă se dovedise atît de nepăsătoare. Nu era oare firesc ca Egremont să-și fi însușit același stil ? Aștepta, desigur, să vadă cum se va purta cu el și, fiindcă își amintea cele petrecute la Ullswater, nu căuta să o hotărască să acorde mai mult decît părea gata să dea. Totuși răceala ei nu fusese voită ; fără îndoială că, pe atunci, nu simțea o dorință aprigă să redobîndească ce-a respins cîndva.

După întîlnirea cu Thyrza Trent, avusese loc o schimbare. Își amintea întruna — ceea ce socotea o neghiobie din partea ei — că Egremont nu spusese nimic despre frumusețea neobișnuită a fetei și, totuși, nu putea să se împiedice să vadă în această trecere cu vederea ceva plin de tîlc. Ba chiar își aducea aminte că, în timp ce-i vorbea despre Thyrza, își întorsese privirea spre mare. Asemenea fleacuri ar fi putut să nu însemne nimic în ceea ce-l privea pe Egremont — dar în legătură cu ea însăși ? Dacă ar fi știut că și-a dăruit dragostea unei alte femei ? Cred că i-ar fi venit greu să îndure gîndul.

Și îi venea greu. Pasiunea fusese atotbiruitoare. O cucerise pe Thyrza în ceasul al unsprezecelea și acum era soția lui. Nu se îndoia de asta ; își dădea seama că doamna Ormonde nu se îndoia nici ea. Tăcerea în care învăluise frumusețea fetei, privirea aceea fugară însemnaseră ceva.

Noaptea se lăsase răcoroasă, dar Annabel se așezase lîngă țărm și cu capul în jos asculta vaietul mării. Acum, cînd se dovedea zadarnic, se simțea în stare să-l iubească. De astă dată tînjea de dorul lui, dor fierbinte, care la Ullswater nu o tulburase niciodată, și era prea tîrziu. Ochii ei nu vărsară nici o lacrimă ; nici măcar nu trase aer în piept. S-ar fi putut prea bine ca totul să treacă fără o singură izbucnire de durere. Și e cu

putinţă ca suferinţa să i se fi potolit oarecum la gîndul chinurilor prin care trecea un altul. Pentru ea Gilbert Grail era doar un nume dar închipuirea i-l înfăţişa viu. Îl idealiza, desigur, cum e firesc, pentru o femeie care se gîndeşte la un bărbat ce i-a fost descris ca fiind o fire plină de noblețe. Din pricina lui, ca şi pentru propria-i suferinţă, avea inima grea. Ştia că Gilbert va trebui să se întoarcă la truda lui zilnică ce-i era nesuferită, şi cît de amară îi va părea acum ! Ce chinuitoare indignare ! Ce deznădejde a pasiunii zădărnicite !

Dorea să-l cunoască, să-i ia mîna şi să-l mîngîie cu grija delicată a unei femei. Soarta lui era mai aspră decît a ei ; nu, însemna o bătaie de joc să le pui faţă în faţă.

Annabel se ridică şi buzele-i murmurară cuvinte străvechi :

„Şi am fericit pe cei ce au murit în vremi străvechi, mai mult decît pe cei vii care sunt acum în viaţă.

Iar mai fericit decât unii şi decât alţii este cel ce n'a venit pe lume, care n'a văzut faptele cele rele care se săvârşesc sub soare" [1].

Capitolul XXVI

IDEALISTUL ŞI PRIETENUL SĂU

Egremont coborî într-o seară la Charing Cross. Venea de-a dreptul de la Paris şi era singur. Lipsise din Anglia mai bine de două săptămîni.

Călătoria nu-l făcuse să arate mai bine ; cineva din mulţime, aflat aici în aşteptarea trenului, ar fi putut presupune că-i fusese rău cînd trecuse marea şi că nu-şi revenise încă. După ce-i ceru unui hamal să ia seama la sacul de călătorie, unicul său bagaj, se îndreptă spre standul de cărţi, cu gîndul să-şi cumpere o revistă pe care voia s-o ia acasă. Iar acolo se întîlni faţă în faţă cu două persoane cunoscute. Domnul Dalmaine tocmai

[1] Eclesiastul, 4 ; 2—3.

se întorcea de la stand, cu un ziar de seară în mînă, şi alături de el era Paula. Egremont nu-i văzuse pe nici unul din ei de cînd se căsătoriseră.

Trei perechi de ochi se aţintiră asupra aceluiaşi punct. Egremont salută — neliniştit, fiindcă la nimic nu se aştepta mai puţin decît să-i iasă în cale vreun cunoscut. Văzu un zîmbet ce mijea pe chipul Paulei ; şi mîna ei gata să se întindă spre el ; apoi, spre uimirea sa, auzi un glas tăios : „Paula !" — era Dalmaine, iar soţul şi soţia trecură mai departe. Batjocura fusese făţişă, sau ar fi putut să fie, dacă Paula nu ar fi schiţat acel crîmpei de gest nestăpînit. Cei doi se îndreptară spre unul dintre peroane şi se vedea limpede că Dalmaine perora reţinut şi-şi dojenea politicos soţia.

Rămase înmărmurit. Ce putea să însemne ? Era oare doar un gest civilizat, care îl înştiinţa că nu s-a sinchisit de anumite reguli de bună-creştere înscrise în codul social ? Dalmaine se arăta, fără îndoială, plin de zel faţă de asemenea reguli ; era un om politic care se ridica. Ofensa fusese, totuşi, prea vădită ; dădea de bănuit că exista un motiv grav. Pe cînd cabrioleta îl ducea spre casă, gîndea că întîmplarea e de rău augur, acum cînd se întorcea la Londra. Nu avusese curajul să se înapoieze ; de pe vapor, privise cu tristeţe ţărmul însorit al Franţei, iar cînd debarcă la Dover îi veni greu să respire aerul insulei. Atmosfera străzilor londoneze era totuşi mai chinuitoare. Întîlnirea din gară deveni un simbol al anglicismului rigid, stîngaci, îngîmfat. Nu nutrea sentimente călduroase pentru ţara sa de baştină şi se întreba cum avea să trăiască de acum încolo în Anglia.

Apartamentul lui din Great Russel Street părea să fi fost lăsat în părăsire cît el lipsise ; se întorsese pe neaşteptate ; nimic nu era familiar şi primitor. Marea faţadă a clădirii care adăpostea British Museum se încrunta de parc-ar fi vrut să se arate nemulţumită de această alergare de ici-colo a unui ins ce-ar fi trebuit să-şi petreacă zilele în sforţări încordate ; pînă şi porumbeii săltau sau zburau cumpăniţi spre ţinta lor, cu o respectabilitate britanică. S-ar fi zis că plouase toată ziua ; cerul în amurg, greu de nori, îşi arăta chipul lipsit de expresie.

Proprietăreasa se înfăţişă. Era din cale-afară de supărată fiindcă nu aflase de întoarcerea domnului Egremont, dar cît ai bate din palme totul avea să fie aşa cum trebuie. Domnul dorea să i se aprindă focul ? Desigur ; era cam rece, cu toate că „în timp ce eraţi plecat ne-am trezit deodată că s-a făcut vară, domnule".

— Am primit telegrama dumneavoastră care spunea că dacă sosesc scrisori să nu vi le trimit. Au fost pe-aici nişte domni şi eu...

— Adevărat ? Cine erau ?

— Păi, domnule, a doua zi după ce-aţi plecat — cred că era pe la vreo nouă seara, sau ceva mai tîrziu — a venit cineva şi ţinea tare mult să se vadă cu dumneavoastră. Nu dorea să spună cum îl cheamă. Nu cred că era un gentleman ; părea că-l aduce vreo treabă. Grozav voia să vă afle adresa. Firește că nu i-am dat-o. Atîta i-am spus : dacă dorea să lase vreun bilet o să fie trimis numaidecît.

— Un om cu păr negru şi barbă ? Un muncitor ?

— Nici vorbă că era cel la care vă gîndiţi dumneavoastră, domnule. A mai fost pe-aici — la vreo patrucinci zile după aceea.

— A mai fost ? Atunci nu e omul la care mă gîndeam eu.

Începu să-l descrie mai amănunţit pe Gilbert Grail. Proprietăreasa îl recunoscu — nu încăpea nici o îndoială — era Grail.

— În ce zi ?

— Păi, domnule, eu zic că miercuri ; da, miercuri.

— Hm. Şi i-aţi spus că am plecat din Jersey ?

— Da, domnule. Zicea că asta ştie şi că...

— Zicea că ştie ? repetă uimit, Egremont.

— Da, domnule. Şi că dorea să vadă dacă v-aţi întors.

— De-atunci a mai fost ?

— Nu, domnule, dar... la o seară sau două veneam acasă şi l-am zărit pe partea cealaltă a străzii — stătea şi privea casa. Da de trecut pe-aici n-a trecut şi nici după aceea nu s-a mai arătat.

Egremont privi în jos şi zăbovi o clipă înainte de a întreba :

— Şi cine a mai fost ?

— Un gentleman. Nu ştiu cine era. I-a deschis servitoarea. Spunea că atîta dorea să ştie, dacă sînteţi sau nu plecat din Londra. N-a spus cum îl cheamă.

Pe faţa lui Egremont se citea că discuţia începe să-l plictisească. Nu ţinea să stăruie.

— Vă rog, daţi-mi ceva de mîncare, zise.

Proprietăreasa ieşi, iar el se aşeză numaidecît la masa de lucru şi scrise un bilet. Era pentru Grail şi conţinea următoarele :

„M-am întors din Europa acum cîteva minute. Dumneata ai fost acela care m-a căutat de două ori în timp ce eram plecat ? presupunerea mea e întemeiată ? Dacă e într-adevăr aşa, a doua oară ai trecut pe aici într-o zi cînd socoteam că nu mai eşti la Londra. Să ne vedem cît mai curînd cu putinţă. Ai primit, desigur, scrisoarea mea din insula Jersey. Să vin eu la dumneata sau vrei să vii la mine ? Mă găseşti deseară. Trimit rîndurile acestea printr-un curier, deoarece ţin să ajungă numaidecît".

Proprietăreasa avea un băiat de şaisprezece ani, care era acasă. Cînd află că se putea folosi de acest tînăr, Egremont îi dădu îndrumări. Trebuia să ia o trăsură şi să se ducă la biblioteca din Brook Street. De nu-l va găsi acolo pe Grail, să plece mai departe, spre Walnut Tree Walk. Dacă Grail avea să vină odată cu el — cu atît mai bine.

Walter fu lăsat singur, ca să se odihnească după călătorie. Îşi schimbă hainele şi se aşeză pe loc la masă. Dar la vremea aceea nu avea poftă de mîncare. Masa fu aşternută, însă, zece minute mai tîrziu, ceru să fie strînsă.

Se simţea peste măsură de neliniştit. Grail să fi fost oare cel care-l căutase ? Încercă să se convingă că era o greşeală. Cum ar fi putut să creadă că se afla la Londra, după ce citise scrisoarea aceea din Jersey ? Dacă era într-adevăr Grail, atunci s-a întîmplat vreo nenorocire. Dorea să alunge asemenea temeri. Şi-apoi a doua persoană care-l căutase ; putea să fie oricare dintre cunoştinţele sale. Şi totuşi, era ciudat că nici acest vizitator nu ţinuse să-şi spună numele.

Cunoaşteţi acea stare sufletească ce ne cuprinde atunci cînd, orice-am gîndi, durerea sau frica ne-abat mintea pe o altă cale. Aşa se petreceau lucrurile cu Egremont. Cei doi vizitatori tainici şi scena aceea supărătoare din gară îl sîcîiau pe rînd, în timp ce pe fundal îşi profila umbra o teamă nelămurită.

Îi era greu să-şi îndure nerăbdarea. I se părea o veşnicie de cînd aştepta să se întoarcă băiatul plecat să ducă biletul... Flăcăiaşul se înapoie totuşi fără să fi zăbovit mai mult decît se cuvenea. Îl găsise pe domnul Grail, spunea el, la cea de a doua adresă.

— Iar în Brook Street pe cine ai găsit ?

— O femeie, domnule. Zicea că domnul Grail nu locuia acolo.

— N-a putut să te întovărăşească ?

— Nu, domnule. Da spunea că vine numaidecît.

— Mulţumesc. E destul.

Aşadar, Grail *nu* se afla la bibliotecă. Atunci nici vorbă că se întîmplase ceva. Thyrza era bolnavă ; poate că...

Egremont măsura încăperea în lung şi-n lat. Acea durere înspăimîntătoare care prinde-n gheara ei tot trupul, pînă-n adîncul rărunchilor, atunci cînd aştepţi cu o chinuitoare nerăbdare, ceva menit să-ţi aducă nenorocire îndată ce va deveni fapt, îl tortura într-atît, încît uneori era nevoit să se sprijine ca să se ţină pe picioare. Simţea cum suferinţa îndurată în ultimele două săptămîni de care zadarnic căutase să scape prin fuga lui de ici-colo îl istovise. De cînd îşi luase rămas-bun de la Thyrza, nu mai avusese nici un pic de linişte. Cînd pasiunea se arăta pentru un timp mai milostivă, începea să-l chinuie frica. La nimic nu-i foloseau argumentele prin care căuta să-şi dovedească lui însuşi că teama aceasta era fără doar şi poate neîntemeiată. Din timpuri străvechi iubirea s-a înfrăţit cu superstiţia ; dacă se trezea dintr-un vis cumplit îşi spunea că e un semn care-i dădea să înţeleagă că Thyrza trecea prin cine ştie ce încercare îngrozitoare. Şi iată ! avusese dreptate. Fuga nu-i slujise la nimic. Nenorocirea dăduse peste fiinţa iubită de el şi peste bărbatul pe care dorea cel mai mult să-l ajute.

Trimisul său se întorsese de o jumătate de oră cînd slujnica apăru la uşă ca să-l înştiinţeze că „domnul Grail" era jos.

— Da, o să-l primesc.

Rosti anevoie cuvintele. Păşi pînă-n mijlocul încăperii. Gilbert intră şi uşa fu închisă în urma lui.

Omul arăta de parcă se sculase din morţi ca să răspundă chemării lui. Faţa îi era topită, trăsăturile se ascuţiseră. Orbitele arătau găunoase ; ochii negri aveau o strălucire nefirească. Părul şi barba crescuseră în voia soartei. Hainele atîrnau pe el ciudat de largi. Stătea acolo, chiar în prag şi-l privea ţintă pe Egremont, iar în privirea aceasta bănuiala, mustrarea şi toată acea durere nerostită erau una şi aceeaşi.

Walter făcu un pas spre el şi întinse mîna zadarnic.

— Grail ! Ce s-a întîmplat ? eşti bolnav ? Ce înseamnă asta ?

— De ce m-aţi chemat, domnule Egremont ?

Întrebarea fu pusă cu asprime, dar slăbiciunea trupului potolea sunetele vocii care tremura. Şi după ce rosti aceste vorbe, privirea i se domoli.

— Fiindcă vreau să ştiu ce se petrece, răspunse repede Egremont care îşi pierduse curajul. Ai fost pe-aici şi ai încercat să te vezi cu mine ?

— Da, am fost.

— Pentru ce ? Ştiai că sînt plecat. Ce s-a întîmplat, Grail ?

— Credeam că ştiţi, domnule Egremont.

— De unde să ştiu ? N-am avut nici un fel de veşti din Londra în ultimele două săptămîni. Îmi vorbeşti neprietenos. Spune-mi numaidecît ce înţelegi prin asta.

Timp de o clipă, Gilbert îşi ridică privirea — o privire indignată, amară. Dar cînd vorbi îşi lăsă din nou ochii în jos.

— Acum două săptămîni, domnişoara Trent a plecat de-acasă şi nu putem să aflăm nimic despre ea. Am încercat să vă găsesc, fiindcă aveam temei să cred că ştiţi unde este.

Walter se simţi uşurat. Se aşteptase la ceva mai rău. Abia mai tîrziu avea să-i vină în minte că fusese învinuit

în chip limpede. De îndată ce putu din nou să-şi stăpînească vocea, urmă :

— Greşiţi cînd socotiţi astfel. Nu ştiu nimic despre domnişoara Trent. N-am nici cea mai mică idee unde ar fi putut să se ducă.

Şi numai cînd îşi dădu seama că ochii lui Grail erau aţintiţi asupra sa, adăugă după un răstimp de tăcere :

— Absolut nimic. Cum de-ai putut să te gîndeşti că ştiam ? Nu pricep.

— Nu ştiţi nimic ? rosti Gilbert, rar.

Walter nu era obişnuit să rostească neadevăruri. Ştia în tot acest timp că faţa şi vocea unui bărbat pe care o asemenea învinuire l-ar fi uluit cu desăvîrşire ar fi arătat pe de-a-ntregul altfel. Şi fiindcă-şi amintea tot ceea ce se petrecuse între Thyrza şi el însuşi, prin cîte trecuse şi la ce se gîndise o clipă, nu fu în stare să vădească acea mirare care ar fi fost o dovadă menită să-l apere. Pînă acum nici măcar nu încercase să pară indignat, căci ipocrizia nu-i stătea în fire. Prin felul său de a se purta aproape recunoştea în tăcere că aparenţele pledau împotriva lui. De atîta frămîntare era gata să se mînie, iar cînd Gilbert rămase mut şi cu ochii împăienjeniţi, urmă năvalnic :

— Sînt uimit de vestea pe care mi-ai dat-o. Mă acuzi de ceva ? Trebuie să vorbeşti mai lămurit. Vrei să spui că bănuiala a căzut pe mine ? Cum ? Nu te înţeleg... nu pot să pricep.

— Credeam că mă înţelegeţi, răspunse Gilbert grav, nu supărător, ci mult mai demn decît fusese în stare să rămînă celălalt. Cîteva lucruri mă fac musai să cred că ştiaţi despre plecarea ei. Mi s-a spus că vă întîlneaţi la bibliotecă.

Amuţi. La fel ca şi Egremont, nu se simţea în stare să spună tot ce gîndea. Atîta timp cît mai era cu putinţă ca Egremont să nu fi ştiut cîtuşi de puţin că Thyrza dispăruse, nu avea să aducă în sprijinul argumentelor sale mărturisirea pe care fata o făcuse surorii ei. Putea să se folosească doar de împrejurări din afară.

— Întîlnirile de la bibliotecă ? repetă Egremont. Dar socoţi oare că au însemnat ceva pe care să nu pot să ţi-l lămuresc pe dată şi de bunăvoie ? În ce mă priveşte, a fost o nesăbuinţă cum nu se poate mai fără de rost. Aveam

de gînd ca în săptămîna aceea să pun cărţile în rafturi iar la sfîrşitul ei să te duc la bibliotecă şi să-ţi fac o surpriză. Oare în scrisoarea pe care ţi-am trimis-o din Jersey nu dădeam de înţeles lucrul acesta ? Era o copilărie, nici vorbă. Luni domnişoara Trent m-a surprins în timp ce lucram. Văzuse din întîmplare cum se aducea înăuntru o ladă şi aşa cum era firesc a intrat să afle ce se întîmplă. Am fost destul de nesocotit ca să-i cer să păstreze taina. I-am îngăduit să mă ajute, ceea ce a îndemnat-o să vină din nou a doua zi. Asta a fost toată greşeala mea, dar de bună seamă, nu e foarte gravă. Îţi închipui oare Grail, că în acele două dimineţi s-a petrecut între noi ceva pe care nu trebuie să-l ştii ? Cum e cu putinţă pentru *dumneata* să ajungi să bănuieşti asemenea lucruri pornind de la o taină atît de prostească ?

Se lăsă tăcerea ; Gilbert nu scoase o vorbă.

— Şi cine ţi-a spus ? Desigur cineva pus pe rele.

Din nou tăcere. Gilbert stătea neclintit.

— Tot mă mai bănuieşti ? Crezi că te mint ? Aşa mă cunoşti ?

Vorbele sunau fals, — fals. Propria lui voce îi răsuna la ureche precum glasul unui actor, care se străduieşte sărmanul din răsputeri să fie convingător şi emoţionant. Şi, totuşi, ce minciună spusese ? Putea să mărturisească tot ce gîndea că citise în ochii fetei ? Şi felul cum se despărţise de ea, în seara aceea, pe Lambeth Bridge — cum să vorbească despre asta ? El însuşi nu era oare pe de-a-ntregul nevinovat ? Nu dusese o luptă lăuntrică pe viaţă şi pe moarte pentru a se feri să arunce măcar o privire duioasă fetei pe care o iubea nebuneşte ?

În cele din urmă Gilbert vorbi :

— Îmi vine tare greu să cred că nu ştiţi nimic altceva. Mai sînt şi altele. Vineri seara, de îndată ce-am aflat că ne-a părăsit, am venit aici să vă caut.

— Şi de ce ? De ce te-ai gîndit la mine ?

— Fiindcă fusese văzută cu dumneavoastră la bibliotecă şi lumea începuse să vorbească. Mi s-a spus că eraţi plecat şi v-am cerut adresa. Nu mi s-a dat.

— Asta nu însemna absolut nimic. Proprietăreasa socotea că era de datoria ei.

— Da, se poate. Sîmbătă seara am primit o scrisoare de-a dumneavoastră, din Jersey.

— Ei bine ? Ţi-aş fi trimis o asemenea scrisoare dacă aş fi fost în stare să mă port cu dumneata atît de perfid ?

— Nu ştiu cum mi s-ar fi părut scrisoarea dacă aş fi judecat-o ca de obicei. Dar prea treceam prin multe. Am socotit-o mincinoasă. Luni am plecat la Southampton şi de acolo, noaptea, spre Jersey ; mai devreme n-am avut cum.

— Spre Jersey ?

— Ce puteam să fac ? Trebuia să vă văd. Şi am aflat că plecaseţi de sîmbătă dimineaţa — în Franţa. Scrisoarea o primisem abia sîmbătă seara ; nu spunea o vorbă despre plecarea în Franţa ; în schimb, îmi scriaţi limpede că veţi rămîne în Jersey o săptămînă sau mai mult.

— E-adevărat. Recunosc, eu însumi am adus dovezi împotriva mea.

O spuse aţîţat, dar adăugă numaidecît cu o voce mai stăpînită :

— Am scris scrisoarea şi am pus-o la poştă vineri seara ; trecuse doar o jumătate de zi de cînd mă aflam la Saint-Aubin. Chiar în dimineaţa următoare n-am mai putut să-mi găsesc astîmpăr şi am fost nevoit să renunţ la gîndul de a rămîne acolo. Cînd ţi-am trimis scrisoarea nici prin minte nu-mi trecea să părăsesc insula.

Ce plăcut era să fii în stare să spui adevăruri pe care nimic nu le umbreşte ! Walter era gata să zîmbească, dar cînd celălalt nu scoase o vorbă, urmă cu o voce care aproape că se scuza :

— Crezi dumneata asta ? Eşti atît de pornit împotriva mea încît te arăţi gata să mă acuzi de orice mişelie în loc să te bizui pe ce-ţi spun ?

Faţa lui Gilbert oglindi ceva nou. Era o schimbare dureroasă şi în timp ce-şi ridica ochii s-ar fi zis că se căznea îngrozitor să vorbească.

— Dacă v-aţi lăsat ispitit o clipă şi a avut de suferit din partea dumneavoastră cel mai mare rău pe care un bărbat e în stare să-l pricinuiască unei femei, poate c-o să spuneţi şi o să faceţi orice mai degrabă decît să mărturisiţi.

Walter încercă să privească neclintit în ochii celuilalt, dar nu izbuti. Izbucni aprins şi începu să se apere.

— După cum văd, gîndeşti despre mine tot ceea ce un bărbat poate să gîndească mai rău despre un alt bărbat. Greşeşti ! Greşeşti în chip josnic ! Vorbeşti despre o clipă de ispită. Să zicem că aş fi simţit-o. Care-i ispita ce presupui că mi-ar fi dat tîrcoale ? După cum e caracterul unui bărbat aşa e şi ispita ce-l încearcă. Mă pui alături de aceia pe care nu-i ademenesc decît lucruri josnice ? De aici tragi concluzia că am ţintit neapărat să-ţi răpesc logodnica, numai şi numai spre plăcerea mea, fără să-mi pese de ea, fără să mă sinchisesc de dumneata. Un asemenea motiv trebuia să cîntărească mai greu decît toate înclinaţiile mele mai înalte, să mă facă orb faţă de trecut şi viitor, să mă preschimbe pe dată într-o brută fără inimă şi imaginaţie. Un astfel de caracter mă consideri, Grail !

Gilbert nu semăna cu un om care ascultă vorbele altuia. De cînd păşise în cameră, nu se urnise din locul unde stătuse la început, iar acum, din nou cu capul în piept părea cufundat într-o meditaţie de-o tristeţe cum nu se poate mai adîncă. Auzea, totuşi, şi se străduia să creadă. Cu două săptămîni în urmă nu ar fi gîndit că Walter Egremont ar fi în stare să rostească o vorbă de-o sinceritate îndoielnică. De atunci cunoscuse zile şi nopţi din acelea ce macină la temelii fiinţa morală a omului şi fac să se clatine convingeri despre care s-ar fi zis că sînt de nezdruncinat. Pe cît de nemărginită fusese fericirea ce-o cunoscuse înainte, pe atît de grele erau urmările nenorocirii care dăduse peste el. Amintiţi-vă că în sufletul său nu suferea numai de pe urma acelui rău închipuit ; singur faptul că Thyrza îl iubea pe Egremont însemna un chin ce ar fi fost de ajuns ca să-i ameninţe mintea. Iubirea sa nu era un sentiment care se dă în vileag cu tot dinadinsul şi poate că nici el însuşi nu ştiuse cît e de puternică, pînă cînd gelozia îl învăţă să se cunoască. Cum credeţi, oare, că şi-a petrecut acea noapte pe mare, cît ţinuse călătoria de la Southampton spre Jersey ? Ce fel de tovarăşi îi fuseseră vîntul şi valurile pe cînd măsura în sus şi-n jos puntea în crepusculul dinaintea zorilor şi-şi mijea ochii, dornic să zărească uscatul de cum se va ivi la orizont ? Noaptea aceasta avea să rămînă de-a pururi pentru el o amintire îngrozitoare. Şi de atunci nu cunoscuse o oră de uitare. Zilele şi nopţile urmaseră una după alta, ca într-o cameră de tor-

tură. Trupul îi era sleit ; dar sufletul avea însușirea să se chinuiască la nesfîrșit, cu vlagă veșnic nouă. Cum ar fi putut să-și păstreze dreapta cumpănă a judecății în timpul unei asemenea încercări, de vreme ce totul părea să-l învinuiască pe Egremont ?

Dacă l-ar fi văzut pe acesta îndată după ce Thyrza dispăruse, nu i-ar fi fost atît de greu să-i dea crezare atunci cînd tăgăduia că are vreun amestec. Numai a doua zi simți din plin lovitura pe care o primise. Thyrza îl dezvinovățise și acesta ar fi fost un argument puternic în sprijinul lui Egremont. Dar călătoria aceea zadarnică îl scoase din minți. Îi era cu neputință să se ferească de gîndul că scrisoarea fusese pusă la cale ca să-l înșele. Pe măsură ce suferința devenea tot mai profundă, bănuielile pe care le nutrea de profilau din ce în ce mai sumbru. Faptul că-l întîlnise pe Egremont miercuri seara pe Newport Street, la capătul străzii îl acuza dincolo de orice îndoială. Își amintea cît de grăbit se arătase tînărul și de neliniștea lui vădită. Apoi nu mai dădu vreo însemnătate celor spuse de Thyrza ; socoti că prin aceasta dorise ca nici un fel de bănuială să nu cadă asupra iubitului ei. Iar acum, cînd se afla în cele din urmă dinaintea bărbatului pe care, în nenorocirea și singurătatea lui îl blestemase ca pe cel mai perfid prieten, urechea sa era dornică să descopere orice sunet fals, ochii citeau pe chipul lui Egremont nefirese de pătrunzători ; Walter nu se simțea în stare să facă față unei asemenea încercări ; neliniștea lui era grăitoare. Doar atunci cînd încetă să aducă în apărarea sa dovezi nesigure și respinse cu dispreț învinuirea, vorbele sale treziră în cel care îl asculta vechile amintiri ce-l arătau sincer și nobil. Cîte nu fuseseră acele seri cînd Gilbert îi sorbise cuvintele ! Putea oare să vorbească astfel și să nu fie altceva decît cel mai josnic dintre fățarnici ?

Cîteva clipe, Walter rămase tăcut. Și fiindcă celălalt nu răspundea, urmă la fel de înfocat :

— Ți-am mai arătat că în cele două dimineți cît a stat cu mine la bibliotecă nu s-a rostit între noi nici măcar o vorbă pe care n-ai fi putut s-o asculți. E adevărat. Un singur lucru i-am spus care, fără îndoială, n-ar fi trebuit rostit de față cu dumneata. Îmi vorbea ca unui superior ; am rugat-o să pună capăt și să-mi îngăduie să mă consider prie-

tenul ei. Înțelegeam prin aceasta un lucru cît se poate de nevinovat, și așa a și luat-o. Dacă am greșit cînd mi-am permis această libertate, cel puțin pot spune că nu m-am gîndit la nimic rău.

— V-ați întîlnit cu ea miercuri seara, în săptămîna aceea, zise Gilbert cu glas șovăitor. În seara cînd v-ați văzut cu mine și mi-ați spus că ați fost la Bunce.

— Ai aflat asta de la cineva care a spionat, dușman de-al ei ori de-al meu — sau de unde știi ?

— Știu. Nu pot să vă spun cum de-am aflat.

— Da, m-am văzut cu ea în seara aceea. Nu ne dădusem întîlnire, după cum îți închipui. A fost doar o întîmplare, mi-a ieșit în cale în timp ce veneam de la Bunce. I-am spus că a doua zi plec din oraș și mi-am luat rămas-bun de la ea. Și din nou nu s-a rostit o vorbă pe care să nu fi putut să o asculte oricine.

— Atunci cînd v-ați întîlnit cu mine ? întrebă Gilbert cu voce aspră.

— Nu chiar atunci.

Așa cum se întîmplă de obicei cînd încercăm să ocolim răspunsul, Egremont socoti că potrivnicul său bănuia adevărul și-l disprețuia — stătea scris pe fața lui, își spuse. Și tot așa cum se întîmplă îndeobște, fiindcă simțea că a fost descoperit, se înfierbîntă și timp de o clipă i-ar fi făcut plăcere să-l înfrunte mînios pe celălalt. Dar cînd privi drept spre Grail, acesta din urmă își lăsă ochii în jos și ceva — o ușoară mișcare a obrazului — trezi din nou mila lui Walter, iar rușinea îl opri să rostească vorbe nedemne. Urmă cu glas mai scăzut :

— Dacă *m-aș fi lăsat ispitit*, dacă mi-aș fi pierdut pînă-ntr-atît stăpînirea de sine, încît să-i spun o vorbă care i-ar fi schimbat pe loc și pentru totdeauna legăturile ei cu cei din jur, crezi că aș fi încercat să păstrez în taină cele petrecute ? Crezi că aș fi putut să nutresc o dorință care în cele din urmă ar fi făcut-o să sufere *pe ea* ? Ești atît de înverșunat încît mă consideri în stare de așa ceva ? Socoți că aș fi putut să o jertfesc *pe ea* ?

Grail citi pe chipul lui Egremont. Forța cu care se exprima era vădită, nu te lăsa să înțelegi greșit. Pentru prima oară Gilbert se întoarse și se dădu puțin într-o parte.

Walter nu era singurul care avea dreptul să fie idealist.

Acum, cînd rostise în cele din urmă vorbe izvorîte din adîncul inimii, cînd dezvăluise, deşi nu de-a dreptul, ce înţeles aveau frămîntarea, fuga lui de ici-colo şi purtarea sa îndoielnică, găsise mijlocul să-şi convingă ascultătorul. Pentru Gilbert aceasta era o nouă lovitură, ce punea însă capăt celor mai întunecate temeri ale sale şi nefericirii cu care-l copleşea o judecată greşită. În clipele de tăcere care urmară, prin minte i se perindară toată amănuntele acestei istorii, care de astă dată îi apăreau într-o nouă lumină. Mărinimia propriei sale iubiri, care se slujea de tot ce fiinţa lui avea mai nobil, îi dădea putinţa să tălmăcească după dreptate gîndurile potrivnicului, acum cînd negurile se împrăştiaseră şi nu-i mai întunecau judecata. Îl privi din nou pe Egremont şi înţelese aşa cum se cuvenea semnele suferinţei înscrise pe chipul său. Cu o bucurie ciudat de amară îşi redobîndi încrederea în omul care însemnase pentru el atît de mult. Şi totuşi, primele lui cuvinte păreau să arate mai multă ură pătimaşă decît oricare altele rostite pînă în clipa aceea.

— Atunci rău aţi făcut ! strigă el cu voce dîrză şi limpede. Rău aţi făcut că i-aţi îngăduit să stea să vă ajute în bibliotecă şi că i-aţi spus ce i-aţi spus, cînd i-aţi cerut să vă vorbească de parcă aţi fi fost deopotrivă, şi să vă lase să-i fiţi prieten. Trebuia să fi ştiut la vremea aceea ce înţelegeaţi într-adevăr prin toate acestea. Şi nu e decît pe jumătate adevărat că nici cu vorba nici cu fapta nu i-aţi tulburat mintea. Nu eraţi cinstit cu dumneavoastră înşivă şi nu aţi avut pentru mine respectul cuvenit. V-aţi lăsat dus în ispită şi tot ce-aţi spus ca să vă apăraţi nu e decît vorbă goală.

— Nu ! Ai mers prea departe, Grail. M-ai acuzat de ticăloşie, iar eu n-am nutrit niciodată un gînd mîrşav.

Şi-apoi se lăsă o tăcere îndelungată. Gilbert stătea neclintit. Egremont se plimba cu paşi înceţi de colo pînă colo prin cameră. Problema se schimbase ; mînia şi bănuielile luaseră sfîrşit, dar se spulberase şi orice nădejde că legătura de pe vremuri va putea fi refăcută.

Şi-apoi Egremont rosti :

— Trebuie să-mi spui deslușit un lucru. Te mai îndoieşti de cuvîntul meu cînd mărturisesc că n-am ştiut cîtuşi de puţin că te-a părăsit şi nu ştiu unde e acum ?

— Vă cred, fu răspunsul rostit simplu.

— Şi mai mult decît atît. Mă considerai capabil să vă fac un rău, ei şi dumitale, în felul în care bănuiai ?

— Am greşit. V-am nedreptăţit.

Grail putea să fie gelos, dar nu era în stare să poarte pică : chiar dacă descoperirea ce o făcuse îi străpungea inima, rana nu avea să zămislească răutate. Recunoscu lucrul acesta şi se simţi uşurat ca omul care-şi redobîndeşte respectul de sine însuşi.

— Mulţumesc, Grail, răspunse Walter mişcat, aşa cum o fire nobilă va fi totdeauna în faţa unui gest mărinimos.

Urmară alte cîteva clipe de tăcere, după care adăugă :

— Îmi dai voie să te mai întreb ceva despre ea ? Avea bani ? Putea să ajungă departe ?

— Cel mult cîţiva penny.

— Şi n-a lăsat nimic scris ?

— Ba da. A scris cîteva rînduri pentru sora ei.

Walter şovăia. După o luptă cu sine însuşi, Grail repetă cele cuprinse în biletul lăsat de Thyrza.

Mai schimbară cîteva vorbe, apoi Gilbert zise :

— Acum o să plec, domnule Egremont.

Walter se temea de această clipă a despărţirii. Avea oare tăria să-l lase pe Grail să plece, fără să-i spună o vorbă despre bibliotecă ? Şi, totuşi, ce se putea spune ? Sfîrşitul fusese jalnic. Orice cuvînt care ar fi amintit de bunăvoinţa lui faţă de celălalt ar fi fost o jignire. Gilbert veghea spre el, dar Egremont nu era în stare să-şi ridice privirea. Se sili să vorbească :

— Dacă o găsiţi... dacă auziţi ceva despre ea... o să mă înştiinţaţi ? Vreau să spun — o să-mi daţi de ştire dacă veţi avea veşti ?

— Da, o să vă înştiinţez.

În cele din urmă se priviră ochi în ochi. Apoi Grail întinse mîna, iar Egremont i-o strînse puternic.

— Ce-a fost între noi nu s-a terminat, zise răguşit. Doreşti negreşit să nu mă fi întîlnit niciodată, dar eu încă mai sper că într-o zi vom putea să fim iarăşi prieteni.

Omul cu faţa palidă îşi văzu în tăcere de drum. Egremont, din cale-afară de obosit, se zvîrli pe un scaun şi se simţi mai singur ca oricînd...

Cine, sau ce-i mai rămînea de astă dată ? Acum cîtva timp, cînd își dăduse seama că, de fapt, nu mai era legat de lumea celor bogați și rafinați, părea că bucuria pe care o simțea prin apropierea de acea familie din Lambeth — singura în felul ei — și prieteniile ce vor urma o puteau înlocui prea bine. Credea că pe viitor va fi mulțumit să aibă prieteni în mediul căruia îi aparținea prin naștere, iar în ce privește cerințele sale spirituale, tovarăși îi vor fi cărțile. Vedea cum se așternea în fața lui o viață de activitate practică, folositoare, așa cum numai un om cu situația sa deosebită și însuflețit de o nestrămutată rîvnă putea să o desfășoare. Ce-avea să se aleagă acum de viitorul său ? Unde erau prietenii lui ?

Grail spusese că în Lambeth lumea îl vorbea de rău. Înțelegea că asemenea bîrfe vor avea urmări de lungă durată. Nu folosea la nimic să contrazici un astfel de zvon. Chiar dacă Thyrza s-ar întoarce, ar fi cu neputință să trăiască mai departe în locurile unde-și dusese viața pînă atunci ; niciodată adevărul nu va ajunge să fie atît de larg răspîndit, încît să zădărnicească răul care a și fost făcut. Lambeth pierduse biblioteca sa gratuită. Cît timp avea să mai aștepte, pînă cînd se va găsi un alt ins care să aibă putința și să fie dornic să facă atîtea în folosul poporenilor din partea locului ?

Dacă privea în partea opusă, era de astă dată în stare să priceapă ce înțeles avea scena de la Charing Cross. Prin legăturile pe care Dalmaine le avea în Lambeth, povestea îi și ajunsese la ureche. Alesese această cale pentru a-i da de înțeles că era înștiințat de tot ce se petrecea și să-și arate înalta sa dezaprobare. N-a fost nevoie decît de un cuvînt prin care o mustra pe Paula și ea recunoscuse pe dată cît de nelalocul ei ar fi să aibă pe mai departe legături cu un om atît de lipsit de principii. Așadar îi întorseseră spatele și, cum ar spune gloata, „îl lăsaseră mască".

Iar dacă soții Dalmaine știau, știau, desigur, rudele și prietenii lor. Pînă la ora asta familia Tyrrell trebuie să fi discutat toată această istorie revoltătoare și au ajuns, fără îndoială, la hotărîrea că pe viitor „nu vor mai fi acasă" pentru domnul Egremont.

Iar dacă familia Tyrrell a aflat... atunci a aflat și Annabel Newthorpe.

Oare Annabel o să dea crezare unei asemenea învinuiri ? Poate că-i vor fi aduse astfel de dovezi încît nu va avea încotro, va fi nevoită să-l judece şi să-l condamne. Gilbert Grail îl socotise un nemernic ; poate că Annabel va şovăi la fel de puţin să gîndească despre el că e un ticălos. O fi băgat de seamă ceva ciudat în felul cum se purta cu ea, care acum părea de înţeles. Şi dacă dădea crezare, ce silă trebuie să-i fie ! Cît de grăitoare va fi acea singură privire rece şi dispreţuitoare din ochii ei frumoşi, dacă-i va ieşi vreodată în cale ! *Ar putea* însă să judece dintr-un punct de vedere mai nobil ; *ar putea* să considere că istoria aceasta este de necrezut, pînă cînd nu-i va mărturisi el însuşi adevărul. Dar femeile erau oare mărinimoase ? Iar Annabel, cu judecata-i limpede şi sufletu-i curat, era, la urma urmei, atît de bună, încît să înfrunte curajoasă toate întîmplările la care poate da naştere slăbiciunea omenească, doar ca să apere un ideal ?

Annabel, aflată acum la Londra, o va înştiinţa în scris pe doamna Ormonde. Ea — prietena lui cea mai dragă — va da oare crezare ? Desigur, nu şi-ar fi plecat urechea, dacă nu ar fi ştiut nimic care să vină izbitor de mult în sprijinul acestei calomnii. Dar citise scrisoarea aceea pe care i-o trimisese în legătură cu Thyrza ; şi-şi amintea de întrevederea avută cu el în Great Russel Street, cînd era cu putinţă să se fi trădat. Îl găsise într-o stare de neliniş'e pe care nu avusese putinţa s-o ascundă ; se întîlniseră în ajunul plecării sale din Londra — ziua cînd Thyrza dispăruse. Ei bine, şi ea trebuie să-şi formeze o părere proprie. Dacă doamna Ormonde i-ar scrie şi i-ar cere fără ocolişuri să-i dea lămuriri, ar şti cum să-i răspundă. Pînă cînd aceasta avea să se întîmple, se vedea nevoit să păstreze tăcerea.

Iată aşadar lista prietenilor săi. Nu, îl uitase pe tatăl lui Annabel. Domnul Newthorpe era un învăţat şi înclina să facă haz fără să se sfiască atunci cînd arăta ce gîndeşte despre oameni. Lui, povestea n-o să-i pară de necrezut. Tinereţea, firea omenească, un temperament aprins ; toate acestea spun îndeajuns de mult unui spirit fără prejudecăţi. Domnul Newthorpe trebuie să aibă, firește, aceeaşi părere ca şi ceilalţi.

De alți cunoscuți nu-i păsa.

Așadar, soarta lui încetase în cele din urmă să mai fie o taină. Chiar dacă s-ar întîmpla un lucru aproape cu neputință și Grail s-ar mai căsători cu Thyrza, cum e de închipuit că planul de a lucra împreună va rezista la o asemenea lovitură ? De altfel, nici nu mai simțea dorința să lucreze el însuși pentru vechile țeluri. Greu ar fi fost de crezut că era unul și același om care își ținuse prelegerile despre literatura engleză în fața unui mănunchi de ascultători, care-și rostise cu asemenea năvalnică tărie „Gîndurile pentru prezent" ! Acel răstimp din viața lui luase sfîrșit. Peste inima care nutrise astfel de porniri avîntate trecuseră flăcările unui foc atoatemistuitor. De acum încolo va trebui să trăiască cea mai deșartă viață din cîte pot fi. Pentru un ins ca el lumea era un loc jalnic. Nu avea nici o poftă să guste din desfătările pe care ea le așterne dinaintea unui om bogat, lipsit de orice ideal, în afară de acela al plăcerilor trupului ; nu-și mai dorea să descopere frumusețile lumii, să-i cerceteze misterele. La ce bun, de vreme ce toate bucuriile și toată cunoașterea trebuie să ia sfîrșit odată cu el însuși ?...

Unde se afla în clipa aceasta Thyrza ? Gîndul se contopise cu celelalte. Îl iubea deci atît de mult încît îi fusese peste putință să se mărite cu Gilbert — și dorea mai degrabă să înfrunte toată vitregia și primejdiile ce-o înconjoară acum cînd trăiește ascunsă în vreun colț mohorît al Londrei ? Căci trăia ; cugetul său se împotrivea să presupună că încercarea prin care trecuse a avut un deznodămînt nefericit. Trăia și-l păstra în inima ei — inima aceea puternică, înflăcărată, din care izvorau muzică și dragoste. Iar el ? — putea oare să presupună că va veni o zi cînd n-avea s-o mai iubească ?

Dar despre toate acestea ea nu știa nimic și nu trebuia să afle niciodată. Singurul lui viitor era acolo unde iubirea îi făcea semn, îl chema ; numai de i-ar fi îngăduit să urmeze această chemare și atunci, ce priveliște nemărginită s-ar deschide în locul dealurilor sterpe ce-l înconjurau acum ! Dar nu trebuia să o urmeze. În privința aceasta, lucrurile stăteau ca și înainte. Cînd se gîndea la Thyrza

era dator să spere mai departe că într-o bună zi se va întoarce şi-şi va ţine cuvîntul dat lui Gilbert Grail.

La o oră tîrzie, se îndreptă spre camera de culcare. Rămase întins, cu mintea istovită şi pe cînd se tot întreba ce-ar trebui să facă în dimineaţa următoare, aţipi.

Capitolul XXVII

GĂSITĂ

Doamna Ormonde aştepta cu nerăbdare prima scrisoare pe care Annabel avea să i-o trimită de la Londra. Nici una din ele nu scosese o vorbă despre Egremont, după acea vizită cînd Annabel îi împărtăşise veştile cuprinse în scrisoarea Paulei. Fata nu arăta că ar fi tulburată; părea că se pregăteşte mai departe de drum cu aceeaşi plăcere ca pînă atunci. Nu era sigur dacă în scrisori va aminti de el, dar doamna Ormonde nădăjduia că din aceste rînduri va afla ceva.

Scrisoarea sosi în a cincea zi după ce Annabel plecase la Londra şi era scurtă. Vorbea despre vizitele făcute la Academie şi la Grosvenor, făcea anumite observaţii critice, pomenea de una sau alta dintre vechile cunoştinţe pe care le revăzuse; şi-apoi urmau rînduri de încheiere:

„Acum două zile tata a trecut pe la locuinţa domnului Egremont, dar nu l-a văzut. A aflat că domnul Egremont a fost pe-acasă o singură zi, dar că a plecat iarăşi din Londra. După cum am dedus dintr-o vorbă spusă la întîmplare, mătuşa mea îl judecă necruţător; mă tem că era de aşteptat. Noi două *ştim* totuşi care e adevărul — nu-i aşa? Trist, dar nu ruşinos. N-am cum să aflu cîte ceva despre bibliotecă. Cred că tata a fost în Lambeth dar nici unul din noi nu discută despre lucrul acesta. Dintr-o pricină sau alta, Paula mă ocoleşte".

Era una dintre cele cîteva scrisori sosite în dimineaţa aceea. Doamna Ormonde deschise două dintre acestea, ce conţineau cererile unor instituţii de binefacere, apoi descoperi un plic aşternut cu o scriere de mînă, care o făcu să presupună că e vorba despre o înştiinţare

asemănătoare, trimisă de o persoană particulară. Adresa mîzgălită cu cazna vădea greşeli de ortografie, timbrul poştal fusese lipit prost; pe dosul plicului se vedeau urme de degete. Asemenea scrisori erau trimise îndeobşte de către părinţii copiilor care stătuseră în cămin şi, adeseori, — după cum vestea plicul murdar — aveau ca scop să ceară ajutor pentru o anumită perioadă. De astă dată înfăţişarea scrisorii era înşelătoare; se dovedi că rîndurile cuprindeau următoarele:

„Doamnă, e la noi o fată tînără şi zace tare rău bolnavă. N-are mai mult de trei săptămîni de cînd a venit şi-a cerut slujbă, şi bărbatu-meu şi io nu ne-am dat înlături, s-o lăsăm să-şi încerce norocu, fincă arăta cumsecade, da' ne-am zis că s-ar putea ca pe ici pe colo, ceva să nu fie-n regulă, n-arăta şi nici nu era-mbrăcată ca o fată rămasă făr' de lucru şi-i drept că n-avea scrisori. Ei, şi-acum a leşinat şi-i tare rău, a căzut şi-a spart două farfurii — se-nţelege că n-avea cum să nu le spargă, asta n-am zis nici noi. Bărbatu' meu spunea c-ar trebui să caut în buzunaru ei şi asta am şi făcut şi-am găsit un plic cu numele şi adresa dumneavoastră pe el. Aşa că mi-am îngăduit să scriu, nu sînt io cine ştie ce-nvăţată, da' zace rău bolnavă şi dacă are cumva pe lumea asta prieteni, ar trebui să afle. Fac şi io tot ce pot pentru ea, dar e musai să văd de clienţi, fiindcă ţinem o cafenea — o găsiţi la număru şaptespce, pe Bank Street, care dă în Caledonian Road. Şi-acum dacă-mi daţi voie, trebuie să închei.

A dumneavoastră preasupusă,

Sarah Gandle"

Nu prea puteai să te îndoieşti cine era fata. Greşelile de ortografie şi stilul chiar şi mai stîlcit făceau ca scrisoarea să se înţeleagă anevoie, dar, de la prima frază, doamna Ormonde se gîndi la Thyrza Trent. Descrierea se potrivea şi, prin cine ştie ce întîmplare, ar fi fost cu putinţă ca Thyrza să fi păstrat în buzunar adresa pe care, după cum ştia doamna Ormonde, Bunce i-o dăduse atunci cînd o adusese pe Bessie la Eastbourne.

La început se simţi bucuroasă. Apoi o năpădiră o sumedenie de îndoieli şi temeri, căci era greu să te lămureşti

ce o hotărîse pe Thyrza să facă pasul amintit în scrisoare. Vedea însă limpede calea ce se cerea urmată. Doamna Ormonde luă primul tren spre Londra.

Caledonian Road este o mare arteră de circulație care duce drept spre nord, o cale ce străbate orașul de la King's Cross la Holloway. E îndoielnic dacă Londra are de înfățișat vreo stradă importantă, în stare să supere mai tare ochii, urechile și nările. Stai la începutul ei și-ți ațintești privirea spre un cartier urît cum nu-i altul ; fațada tuturor caselor poartă pecetea sărăciei și a jegului așternut de praful cărbunelui ; din fiece prăvălie pare să răzbată mucegaiul sau putreziciunea ; s-ar zice că oamenii care umblă pe aici se îndeletnicesc de la primul pînă la ultimul cu munci ce murdăresc trupul și întinează sufletul. Călătorește pe imperiala unui tramvai care te va duce de la King's Cross spre Holloway și în acest răstimp civilizația îți va arăta ticăloasa sluțenie ce însoțește ultimele ei cuceriri.

Privirea îți rătăcește pe străzile înguste ce se deschid în strada principală, unde o decădere care nu-și dă seama de sine însăși e la ea acasă, ca într-o cetățuie de neînvins și zace ascunsă sub gunoaie. Treci peste linii de cale ferată ce despică împrejurimile prin crăpături din care se ridică o boare de funingine. Vezi întinse pînă la jumătatea trotuarelor mărfurile cele mai jalnice și mai murdare ; semnul camătei e înscris pe orice mînă. Cîrciumile au o înfățișare și un miros mai respingător decît oriunde. Populația e deasă, sărăcia apare fără mască. Pe întreg parcursul acestui drum care duce spre nord, între Camden Town, pe de o parte și Islington pe de alta, se întinde valea de la umbra celei mai dezgustătoare robii [1]. Monumentul ei public e înfruchipat de o închisoare imensă ; dacă lăsăm deoparte locul pustiu din jurul Marelui Antrepozit din regiunea de nord, singurul cimp deschis este un tîrg de vite rău mirositor. Față de Caledonian Road, Lambeth are înfățișarea unui loc pitoresc și respectabil, Saint Giles arată romantic, Hoxton te duce cu gîndul

[1] Aluzie la Psalmul XXIII *(Valea de la umbra morții)*.

la viața de familie, Whitechapel e plin de poezie, Limehouse, înmiresmat de briza marină.

Într-acolo se îndreptă în trăsură doamna Ormonde, după ce coborî la Gara Victoria. Nu cunoștea cartierul decît din auzite. Cînd intrară pe această arteră, vizitiul ei trebui să întrebe de Bank Street, pe care în cele din urmă o găsi în apropierea închisorii. Opri dinaintea unei mici cafenele, pe al cărui geam se vedea lipit acest anunț: „Mîncați la noi! Mîncare calitatea întîia! Porții foarte mari! Mai ieftin ca oriunde". Deasupra ușii stătea scris numele „Gandle".

Doamna Ormonde îi spuse vizitiului să aștepte și intră. Era ora mesei în această parte a lumii. Toate scaunele aflate la îndemînă erau ocupate de bărbați, dintre care unii purtau doar cămașă și vestă, dar nu și haină și toți prețuiau așa cum se cuvine mîncarea pusă dinaintea lor de doamna Gandle și fiica ei. Dincolo de locul destinat publicului se afla un perete despărțitor din lemn, înalt de patru picioare, cu o ușă la mijloc; era menit să ascundă bucătăria, de unde răzbăteau nori de aburi, sfîrîit de prăjeală și mirosuri de tot felul. Cînd văzură intrînd o doamnă — nici vorbă că da, era o doamnă — mîncăii de pe la mese care se nimeriră să-și ridice ochii din farfuriile lor, făcură ochii mari de uimire. Prezența ei îi stinghereа. Doamna Ormonde străbătu în grabă culoarul îngust dintre mese și se îndreptă spre ușa peretelui despărțitor. Din bucătărie tocmai ieșea o fată tînără care ducea o tavă cu farfurii aburinde.

— Pot să vorbesc cu doamna Gandle? întrebă vizitatoarea.

Fata strigă:

— Mamă, te caută cineva! și grăbi mai departe zîmbind în dreapta și-n stînga.

Deasupra peretelui de lemn se ivi o față ca o lună plină.

— Am venit în urma scrisorii dumneavoastră, zise doamna Ormonde — scrisoarea în legătură cu fata care e bolnavă.

— O, ați venit, ați venit, maică! fu răspunsul rostit cu o voce respectuoasă și totodată nespus de surprinsă.

Vreți să fiți bună să intrați, mămică ? Vă rog să-mpingeți ușa.

Doamna Ormonde se simți ușurată cînd ajunse în bucătărie, la loc retras. Era o încăpere de vreo zece metri pătrați, unde domnea o căldură de nesuferit, și care arăta foarte murdară — o fabrică pentru producția de nutreț, numit hrană omenească. Pe o masă rezemată de perete stătea o halcă roșie din care picurau stropi de grăsime, și din această masă de carne doamna Gandle tăia porții ce aveau să fie servite ca friptură de vacă. Vasele de pe grătarul plitei conțineau o substanță verde ce purta numele de varză și niște grămezi galbene, împărțite drept cartofi. Dinaintea focului se prăjeau slănina și cîrnații, iar deasupra plitei sfîrîia o friptură de vacă. Un vraf de tacîmuri umpleau jgheabul aflat într-un colț și așteptau să fie șterse cu o cîrpă dezgustătoare atîrnată alături. Alte ustensile zăceau prin preajmă, într-o învălmășeală de nespus.

Doamna Gandle era o femeie foarte voinică, și avea brațele goale. Transpira din gros și nu se simțea cîtuși de puțin încurcată de vizitatoarea care se ivise. Fața ei ca o lună plină arăta firesc și nu avea o înfățișare neplăcută.

— Nu-i cu supărare, maică, dacă-mi văd de lucru și între timp vorbesc ? zise. Oamenii s-a-nvoit pă puțin timp și am pierdut io mulți musterii fiindcă i-am făcut s-aștepte. Nu prea sînt ei niște îngerași, ăștia de prin partea locului. Io una-s din Packham, acolo-am crescut și-am venit acilea numa' cînd m-am măritat cu omu meu de-al doilea, care-i plumbar de meserie. Nici măcar n-am cum să vă poftesc să stați jos, maică. Trebuie să iconomisești locu', vezi dumneata, așa zice bărbatu-meu. Da' de vorbit pot să vorbesc și să-mi văd de treabă ; atîta că trebuie să trag cu urechea...

Din prăvălie se auzi o voce ascuțită :

— Două vacă, cartofi și salată ! Una costiță cu cartofi Două ceaiuri !

— În regulă ! strigă doamna Gandle și se apucă să execute comanda.

— Cum se numește blata fată ? întrebă doamna Ormonde. N-ați amintit în scrisoare.

— Păi ea își spune Mary Wood, maică. Știți pe cineva cu numele ăsta ?

— Cred că nu.

— Hai odată, 'Lizabeth, țipă brusc doamna Gandle, din adîncul rărunchilor. Lasă vorba acolo ! Două vacă, cartofi și salată.

— Așa, doamnă Gandle ! zbieră cineva. Dă-i de cheltuială ! Sandy Dick îi trage ca de obicei clopotele.

Se auziră rîsete și 'Lizabeth veni în fugă să ia în primire comanda.

Cu întreruperi care nu se mai sfîrșeau, doamna Gandle purcese să povestească cele ce urmează :

— Între noi fie vorba, maică, n-o cred că *ăsta-i* numele ei. Da' așa a spus că-i zice, cînd a venit aici, și o ține maț. Nu, nu cred că azi îi e mai rău, fiindcă-n noaptea asta a vorbit o grămadă. Da, am adus un doctor. Nu mă lăsa nici moartă să chem pă vreunul și zicea că n-are nimic, da' după aceea s-a văzut că nu putea să se țină pe picioare. E un chiștoc de fată cu păr gălbiu, să tot aibă șaptspce sau optșpe ani. Nu știam ce să fac ; m-am gîndit că ar trebui să o trimit la spital, da' după aceea am găsit pliciu' acela în buzunaru ei și ne-am spus că să mai așteptăm o zi și să vedem, dacă răspunde careva. Și nici că țineam să fiu scorpie ; e un biet copil fără-de mamă, așa zice, și nu vrea decît să-și cîștige casa și masa. Io n-aș crede că-i soi rău. Acu trei săptămîni, numai bine după unșpe noaptea, a intrat în prăvălie și-a spus :

— Te rog, mămică, zice, și vorbea foarte frumos, poți să-mi dai un pat pentru șapte pence ?

— Păi să vedem, zic, că io de-obicei nu dau odaie de dormit cu mai puțin de-un șiling. Ș-atunci era gata să plece numaidecît, fără să mai scoată o vorbă. Și-atîta s-arăta de palidă și liniștită, că nu știu ce m-a apucat și pă mine așa, să n-o trimit să bată drumurile făr' s-o descos ca să știu ce-i cu ea. Zicea că n-are unde pune capu-n Londra, că toată averea ei sînt șapte pence și că tare ar vrea să găsească de lucru. Și trebuie să fi umblat nu glumă, că arăta moartă de-oboseală.

Ei, și numai ce-am intrat în casă și i-am spus pă șleau lui dom' Gandle ce-aș vrea io. E drept c-avem nevoie de cineva care să ne-ajute pă mine și pă 'Lizabeth ;

de mult avem mare nevoie. Şi ne-am zis că fetei ăsteia nu i-ar strica să servească muşterii ; bărbaţilor le place prospătura, ştiţi, maică, şi chiar mai dihai cînd are pă vino-ncoace. Dac-ar fi arătat ca o fată oareşcare, bineînţeles că nici prin gînd nu mi-ar fi trecut. Mi-a spus verde şi de la obraz că nu putea să dea pe faţă cine era şi de unde venea. Şi vorbea-ntr-un fel, aşa, potolit, cum fetele de azi nu prea vorbeşte. Tare-s obraznice şi nu mai ştie de frica părinţilor, ca pă vremea mea. Nu m-aş mira să fi băgat de seamă asta la slujnicele dumneavoastră, mămică. Aşa c-am spus c-o să-i dau un pat pentru şapte pence ; şi să fi văzut ce recunoscătoare părea ! Nu era d'alea care se duce să doarmă pe-oriunde şi dumnezeu ştie ce-ar fi putut să păţească la vremea aceea din noapte. Iar a doua zi dimineaţă, arăta tare palidă şi grozav de rău cînd am întîlnit-o în timp ce cobora scările.

— Ei, zic eu, cu mîncarea de dimineaţă cum stăm, hai ? A roşit puţin şi-a spus că n-are a face ; că pleacă şi-o să-şi găsească de lucru. Ei bine, acum ascultă la mine, fac io de colo, ce-ar fi dac-ai spăla tacîmurile acelea ca să-ţi scoţi ceaiul şi vreo două feliuţe ?

Ş-atunci, numa' ce s-a uitat din nou recunoscătoare şi-a şoptit că sînt bună cu ea. Păi, te cred, nu oricine ar fi primit-o-n gazdă pentru şapte pence, da cum vă spuneam, aveam nevoie de cineva care să ne-ajute, pă mine şi pă 'Lizabeth şi nu mă ţin c-am făcut mare lucru.

— V-aţi purtat bine şi frumos, doamnă Gandle, răspunse doamna Ormonde.

Şi astfel povestea fu depănată mai departe. Tînăra se arătase foarte bucuroasă să rămînă ca fată în casă şi muncea bine, trăgea din greu, aşa cum puteai să te aştepţi, urmă doamna Gandle. Sănătoasă nu era, însă, nici pe departe şi după prima săptămînă începu să scadă din puteri zi de zi. În cele din urmă leşinase şi căzuse cu două farfurii pe care le-avea în mînă. A fost nevoie să fie pusă la o treabă mai uşoară. Dar leşinase de mai multe ori şi de trei zile o boală cu care n-aveai cum să te lupţi o ţintuise în pat.

— Ei, şi-atunci i-am cerut şi m-am rugat de ea să-mi spună de unde vine, şi cine-i sînt prietenii. Da' ea plîngea întruna şi zicea că pleacă şi n-o să mai fie nimănui povară.

Nu vorbi prostii, copilă, o tot ţineam io. Cum să pleci în halu-n care eşti ? Numai dacă te duci cumva la prieteni.

Da ea nu, că n-avea prieteni la care să se ducă. Şi aşa plîngea, sărmana, de mi se rupea inima şi-a început să-mi fie teamă că o să moară. Tare-mi pare bine că aţi venit, mămică. Dacă nu vă supără s-aşteptaţi încă zece minute, trece iureşul ăl mare şi-atunci pot s-o las pă 'Lizabeth să vadă de treburi şi o să urc cu dumneavoastră.

— Acum îşi dă seama ?

— Puţin mai înainte, ştia ce-i cu ea. Noaptea-i mai rău, bineînţeles ; noaptea trecută a vorbit şi-a tot vorbit ; e uşor de priceput că o apasă ceva pe suflet. N-am pă nimeni care să vadă de ea cînd prăvălia-i plină ; da pînă la trei dimineaţă am stat eu ; după aceea 'Lizabeth mi-a luat locu' pînă cînd am deschis pentru cafeaua de dimineaţă. Nu cred că-i merge mai rău şi nici doctoru' nu crede. E om deştept. Oricum, pot să spun că aşa trece-n ochii lumii şi stă la doi paşi, într-o casă cu gard verde, pă geam scrie „Despensar".

— O să vină din nou astăzi ?

— N-aş crede, da' nici vorbă că peste o oră e acasă şi dacă vreţi, mămică, o reped pă 'Lizabeth pînă-acolo.

— Mulţumesc. Cred că o să trec pe la el.

În cele din urmă ora împovărătoare a prînzului luă sfîrşit şi, pentru scurt timp, 'Lizabeth putu să fie lăsată singură. Doamna Gandle îşi spălă de mîntuială mîinile şi-şi călăuzi musafira spre o scară întunecată. Urcară. La mansardă, femeia rămase pe loc şi şopti :

— Asta-i camera. Să-mi arunc mai întîi ochii-năuntru, maică ?

— Vă rog.

Doamna Gandle intră şi apoi se ivi iarăşi.

— Mi se pare c-a adormit, mămică. Stă culcată foarte liniştită, şi ochii e-nchişi.

— O să intru. Rămîn cu ea o oră, şi după aceea mă duc la doctor.

Doamna Ormonde intră. Era o cămăruţă amărîtă, nu atît de îngrijită şi nici pe departe atît de curată cum ar fi putut să fie. Pe perna joasă se vedea un obraz palid, cu

părul auriu împrăștiat în jurul trunții ; o față nespus de slăbită încît în prima clipă nu fu ușor să recunoști chipul acela atît de minunat, cu frumusețea lui vrăjită, de la malul mării. Și totuși era Thyrza. Avea ochii închiși doar pe jumătate, și zăcea cufundată într-un somn nefiresc. Doamna Ormonde o cercetă cîteva clipe, apoi îi puse ușor mîna pe frunte. Thyrza tresări și murmură ceva, dar nu dădu semn că ar ști ce se petrece cu ea.

De pe strada în necontenită forfotă se auzea zgomot. Doi inși care vindeau cărbuni dintr-o cotigă se luară multă vreme la întrecere cu zbieretele lor, într-un ritm ce rănea urechile. Doamna Ormonde cînd stătea la căpătîiul patului și o veghea pe Thyrza, cînd se ducea la fereastră și privea peste drum, spre casele înnegrite de funingine. Timpul pe care-și luase îndatorirea să-l petreacă aici era pe sfîrșite ; deodată, Thyrza se ridică în capul oaselor și spuse limpede :

— Mi-ai făgăduit, Lyddy ; știi doar că mi-ai făgăduit !

Doamna Ormonde stătea la picioarele patului. Se apropie și în timp ce tînăra bolnavă o privea, îi puse o întrebare :

— Thyrza, știi cine sînt ?

Thyrza căzu din nou pe spate, copleșită de spaimă și se cufundă iarăși în somnul acela greu.

Cîteva clipe mai tîrziu, doamna Ormonde părăsi camera și o căută pe noua ei cunoștință, la bucătărie. Doamna Gandle îi dădu întocmai adresa doctorului, și astfel nu-i fu greu să găsească locuința acestuia.

Trebui să aștepte un sfert de oră într-o anticameră goală, plină de praf și miros de medicamente unde, în afară de ea, se mai găseau o femeie care tușea aproape fără încetare și un băiat cu un bandaj enorm de-a curmezișul feței. Doctorul apăru dar nu izbuti să-i inspire încredere. Arăta atîta îndoială în privința stării în care se afla Thyrza și în totul vădi atît de puțină pricepere, încît doamna Ormonde socoti că ar fi primejdios să i se dea în seamă o asemenea bolnavă. Îi îngădui cu ușurință să cheme un doctor pe care-l cunoștea ea.

Trăsura o duse pînă la locuința acestuia din urmă și avu norocul să-l găsească la prînz. Era prietenă apropiată cu familia doctorului și primi din toată inima să se așeze

la masă împreună cu ai casei. Doctorul însă nu avea putința să ajungă în Caledonian Road decît pe seară. Hotărîră să se întîlnească la ora șapte, după aceea doamna Ormonde plecă în trăsură spre partea de răsărit a cartierului Regent's Park unde, pe o stradă mărginită de căsuțe bătu la o ușă și întrebă de „Doamna Emerson", care era acasă, după cum spunea servitoarea. Doamna Ormonde urcă la primul etaj și intră într-un salon.

În cameră se afla doar o femeie tînără, care avea vreo douăzeci și șase de ani și ședea îmbrăcată de oraș. Înfățișarea ei îți spunea că venise acasă prea istovită ca să-și scoată măcar boneta, înainte de a apuca să se odihnească un timp. Părea o persoană cultivată. Rochia simplă și cuviincioasă, cam tristă în felul ei, aidoma mobilierului din cameră, arăta fără îndoială că-și petrecea zilele ca profesoară — preda vreo materie dintre acelea care se deosebesc atît de mult între ele ; nu încăpea nici o îndoială că ruloul ce-l avea în poală era alcătuit din note muzicale. Nu se putea pretinde o frumusețe decît dacă înțelegem prin aceasta că trăsăturile ei purtau pecetea unei feminități plăcute. Zîmbetul care urmă grabnic după ce pe fața ei se citi uimirea încercată în clipa cînd apăru doamna Ormonde era firesc, simplu și fermecător. Aruncă ruloul, sări în picioare și strigă bucuroasă :

— Cine ar fi zis că o să veniți chiar astăzi și la ora aceasta, doamnă Ormonde ! Sînt întîmplător acasă. Tocmai m-am întors de la Notting Hill, unde am găsit-o pe o elevă de-a mea prea bolnavă ca să-și facă lecția. Iar peste o jumătate de oră trebuie să mă duc la Saint John's Wood. Întîmplarea face să fiu aici. Tare mi-ar fi părut rău dac-aș fi auzit că ați fost în lipsa mea ! E supărător să treci pe la cineva și să nu-l găsești acasă, nu-i așa ? Mă gîndesc, bineînțeles, la cei pe care dorești într-adevăr să-i vezi.

— Desigur, lucrurile nu se brodesc întotdeauna atît de bine. Am un necaz care m-a adus în oraș și am venit să aflu dacă ai putința să mă ajuți.

— Să vă ajut ? Cum ? Sper să fiu în stare.

— Mai ai camera de rezervă ?

— O, da.

— Atunci, poate că o să-mi îngădui să te rog să mi-o dai pentru cîteva zile. Trebuie să-ți povestesc cum stau

lucrurile. O biată fată, care mă interesează foarte mult, a picat bolnavă într-o casă îngrozitoare. Nu cred că în momentul de față e posibil să fie mutată. De fapt, încă nu cunosc întocmai natura bolii de care suferă, însă dacă e ceva de temut, n-o s-o aduc. Dar nu prea s-ar părea ; îmi închipui că nu va avea nevoie decît să fie bine îngrijită. Doctorul Lambe o s-o consulte astă-seară și adineaori mi-a făgăduit că va trimite o infirmieră de la un așezămînt, unde trebuie să facă o vizită. Dacă putem s-o mutăm fără nici un pericol, mă lași s-o aduc aici ?

— Firește că da, doamnă Ormonde ! Deseară o să pregătesc totul. Vreți să urcați și să-mi spuneți ce v-ar plăcea să fac ?

— Nu acum. Arăți obosită și trebuie să te odihnești înainte de a pleca iarăși. Mîine o să vin să ne vedem din nou.

— Mîine ? Dați-mi voie să mă gîndesc : la douăsprezece o să trec pe-aici, dar numai pentru cîteva clipe ; apoi o să lipsesc iarăși pînă la nouă și jumătate. Ați putea să veniți după aceea, doamnă Ormonde ?

— Da. Dar ce zi încărcată ! Sper că nu ajungi totdeauna acasă atît de tîrziu.

— O, nu face nimic, răspunse cealaltă, voioasă. Am o elevă la Seven Oaks, îi predau lecții de pian și de canto. Sînt foarte bucuroasă. Cu cît am mai mulți elevi, cu atît mai bine. Elevii mei mă împiedică să fac prostii.

Doamna Emerson rîse ca să-și ducă pînă la capăt gluma, la care doamna Ormonde se mulțumi să zîmbească reținut.

— Cum o duce soțul ?

— E încă departe de-a se simți bine. Îmi pare tare rău că nu e acum acasă. Cred că s-a dus... nu, nu sînt sigură unde ; e plecat pe undeva.

— Poate să se ducă din nou la treabă ? întrebă doamna Ormonde fără să-și privească interlocutoarea.

— Nu la îndeletnicirile lui obișnuite. O, nu, ar fi primejdios deocamdată. Începe să arate mai bine, dar e tot foarte slăbit. Unui bărbat la vîrsta lui îi vine desigur foarte greu cînd se vede nevoit să se ferească de toate nimicurile care pentru alții n-au nici o însemnătate, nu-i așa ?

— Da, trebuie să fie un chin, răspunse calm doamna Ormonde.

Domnul Emerson era un tînăr gentleman cu tabieturi netulburate și un venit nesigur. Doamna Ormonde bănuia, și pe bună dreptate, că se îngrijea prea mult de metehnele firii lui plăpînde, pe seama muncii soției ; rareori îl găsea acasă, iar cei pe care îi interesa persoana sa, anevoie izbuteau să-l cunoască mai îndeaproape.

— Și nu cred că se mai află pe lumea asta un om care să îndure ca el fără să se plîngă. Dar știți, adaugă, și rise iarăși, sînt foarte mîndră de soțul meu. Totdeauna vă fac să zîmbiți, doamnă Ormonde. Acum, însă, îmi pare tare, tare rău, dar sînt silită să plec. Mă pregătesc să iau un omnibuz de la capătul străzii ; dacă-l pierd, o să întîrzii o jumătate de oră și sînt oameni foarte pretențioși. O, am să vă povestesc despre ei ceva tare caraghios, dar trebuie s-o lăsăm pe mîine. Harold spune că istorisesc foarte bine toată povestea ; e sigur că dac-aș încerca aș putea să scriu un roman. Cred că într-o bună zi o să încerc. Îmi închipui că unii cîștigă o grămadă de bani cu romanele pe care le scriu, nu-i așa, doamnă Ormonde ?

— Am auzit de una sau două persoane care au încercat, dar n-au izbutit.

— Trag nădejde că sărmana fată o să se simtă în curînd destul de bine ca să vină aici. Deseară o să deretic în odaie prin toate ungherele.

Ieșiră din casă împreună. Doamna Emerson alergă spre locul unde trecea omnibuzul pe care dorea să-l prindă ; cealaltă găsi numaidecît un vehicul și din nou se îndreptă în trăsură spre Bank Street, care dădea în Caledonian Road.

Thyrza zăcea mai departe în aceeași stare. Nu se scurse nici o jumătate de oră pînă cînd sosi infirmiera calificată trimisă de doctorul Lambe și camera căpătă pe dată o înfățișare mai ca lumea, căci doamna Ormonde făcu rost de tot ceea ce dorea sora. Jos, doamna Gandle și 'Lizabeth stătură îndelung de vorbă între patru ochi, mirate la culme de importanța dată fetei pe care o crezuseră lipsită de prieteni.

— Asta să-ți fie de învățătură, 'Lizabeth, repetă în cîteva rînduri femeia cea cumsecade. De multe ori n-ai ce

pierde dacă faci un pustiu de bine şi totdeauna poţi să ai norocul să fii răsplătit cum nici nu-ţi trece prin minte. Simţi de la o poştă că doamna Ormonde asta e o adevărată cucoană şi cînd o să vină la socoteală o să vedeţi dacă nu ştie să se poarte *ca o doamnă*.

Doamna Ormonde îşi luă o cameră la un hotel retras, în apropiere de King's Cross şi aici îi fu adus de la gara Victoria sacul de călătorie. Se feri de acea parte a oraşului unde cunoscuţii ar fi putut să afle cîte ceva despre ea, căci treaba pe care o avea trebuia să rămînă o taină. După ce trimise doamnei Mapper la Casa Castanilor scrisoarea de care era trebuinţă, se îndreptă din nou spre Bank Street, unde-l întîlni pe prietenul ei, doctorul Lambe.

Îi povesti în mare tot ceea ce ştia despre împrejurările care ar fi putut determina boala fetei. La început se întrebase dacă să se ducă sau nu în Lambeth să se vadă cu Lydia Trent dar, atunci cînd întorcea lucrul pe toate feţele, părea mai bine ca în privinţa aceasta să nu facă deocamdată nici un pas De se va susţine cumva că Thyrza e în primejdie, firește, va trebui să fie chemată Lydia ; dar în faţa acestei perspective sumbre, bucuros se gîndea la altceva. Lydia ar putea, desigur, să lămurească într-un fel acea nenorocire ciudată care o lovise pe Thyrza. Ce voiau să spună vorbele copilei : „Mi-ai făgăduit, Lydia, ştii doar că mi-ai făgăduit ?" Dar aceste lămuriri nu i-ar folosi doctorului şi, deocamdată, soarta bolnavei ţinea în cea mai mare măsură de el. Iar doctorul Lambe nu se arăta la rîndul său prea curios. Părea să fi cules repede tot ceea ce avea într-adevăr nevoie să ştie şi, deşi recunoştea că boala era chinuitoare, dădu încredinţări că nu exista motiv de neliniște.

— În mintea ei nu sînteţi legată de ceva trist ? o întrebă el pe doamna Ormonde.

— Cred că dimpotrivă.

— Bine. Atunci staţi la căpătîiul ei cît mai des cu putinţă, astfel încît să fie în stare să vă recunoască de îndată ce va deveni conştientă. Şi adăugă zîmbind : Nu-i nevoie să o învăţ pe doamna Ormonde cum să se poarte *cînd va fi recunoscută !*

Stăteau nu departe de pat și priveau amîndoi spre chipul fără cunoștință.

— E o fată foarte frumoasă, șopti doctorul.

— S-o vezi, însă, cînd e sănătoasă.

— Nu ! Sînt cam sensibil de felul meu. Ei, ei, las' c-o facem noi să scape, fără-ndoială. În fața suferinței trebuie să glumim puțin, altfel cum am putea să ne ducem viața ?

Tîrziu, în după-amiaza următoare, Thyrza începu să recunoască. Zăcuse un timp cu ochii deschiși, urmărind mișcările infirmierei, dar se părea că nu simțea dorința să vorbească. Apoi intră doamna Ormonde. Privirea atentă a bolnavei se întoarse numaidecît spre ea ; o clipă, în ochi i se citi iarăși teama aceea dinainte și se căzni să se ridice de pe pernă. Era mult prea slăbită. Dar cînd se apropie doamna Ormonde, o recunoscu limpede.

— Thyrza, acum știi cine sînt ?

— Doamna Ormonde, fu răspunsul dat în șoaptă, tot cu spaimă în ochi, în timp ce mintea chinuită se trudea să înțeleagă.

— Ai fost bolnavă, draga mea, și am venit să stau cu tine, urmă cealaltă, cu o voce liniștitoare. Să rămîn ?

Răspunsul zăbovi cîteva clipe, apoi, odată cu amintirea care se trezi brusc de parcă în ochi i s-ar fi aprins o lumină, Thyrza rosti cu jale :

— Și Lyddy ? Lyddy știe ?

— Încă nu. Vrei să afle ?

— Nu ! Nu-i spuneți... O să-mi treacă...

— N-o să afle nimeni, Thyrza. Și-acum, tăcere. O să stau lîngă tine.

Un răstimp, fața palidă vădi multă frămîntare lăuntrică, dar Thyrza nu mai scoase o vorbă și curînd păru să fi adormit. Doamna Ormonde plecă la miezul nopții, iar a doua zi dimineață, se înapoie înainte de nouă. Din zori, Thyrza avusese mintea pe deplin limpede și întrebase de cîteva ori despre prietena care nu se afla acolo. Zîmbi cînd doamna Ormonde apăru în sfîrșit și o sărută pe frunte.

— Ne simțim mai bine astăzi ?

— Cred că mult mai bine, doamnă Ormonde. Dar nu pot să mișc brațul... e greu ca plumbul.

Doctorul veni spre amiază. Fu plăcut surprins cînd văzu cursul pe care îl lua boala. Thyrza nu avea însă voie să vorbească şi o mare parte din zi căzu din nou într-o stare de zăcere, cînd aproape că nu mai ştia de nimic. În seara dinainte, doamna Ormonde, care ţinuse să rămînă la căpătîiul ei, trimisese o telegramă doamnei Emerson în care lămurise de ce întîlnirea lor nu va putea să aibă loc. În seara aceasta, însă, îşi vizită prietenii care locuiau în apropiere de Regent's Park. Înainte de a se întoarce la hotel pentru noapte, se abătu pe la ospătărie, unde află că bolnava era bîntuită de friguri şi nu-şi găsea astîmpăr.

— De cînd ai plecat a întrebat întruna de dumneavoastră, şopti infirmiera.

Ca şi cum abia de curînd i-ar fi trecut prin minte acest gînd, Thyrza rosti cu nelinişte :

— Cum ai aflat unde sînt, doamnă Ormonde ?

— Doamna Gandle a găsit în buzunarul dumitale numele şi adresa mea şi mi-a scris.

— În buzunarul meu ? Ce căuta în buzunarul meu ?

— Dorea să-ţi cheme un prieten, Thyrza.

— Mai ştie cineva ? Nici Lyddy... nici altcineva ?

— Nimeni.

— Da, era în în buzunarul meu. O aveam acolo de atunci cînd am plecat la... la... O, nu ţin minte !

— La Eastbourne, draga mea...

— Da... Eastbourne !

Ca să o liniştească, doamna Ormonde nu avea altă cale decît să stea lîngă ea şi să o ţină de mînă. Aproape se luminase de ziuă cînd febra scăzu şi bolnava aţipi.

Trecu o săptămînă pînă cînd putu fi vorba să fie mutată din această încăpere nenorocită în camera cealaltă, care o aştepta. Doamna Ormonde se dovedise, desigur, de mare ajutor în lupta pe care bolnava o dăduse împotriva accesclor de febră, mereu repetate şi a suferinţei ce-i bîntuia mintea. Cînd Thyrza îşi redobîndi şirul neîntrerupt al gîndirii se arătă mai puţin înclinată să stea de vorbă ; boala care tot îi dădea tîrcoale părea să poruncească tăcere. Niciodată nu era cu desăvîrşire liniştită în afară de clipele cînd doamna Ormonde stătea lîngă ea, dar atunci, dacă vreuna din infirmiere părea să n-o piardă din ochi, îşi întorcea faţa într-altă parte şi-şi cobora pleoapele. Nu

punea întrebări. Doamna Gandle urca din cînd în cînd, iar ei Thyrza îi vorbea cu blîndețe și recunoștința. Rugă să o vadă pe 'Lizabeth și domnișoara aceasta se dichisi cu migală pentru ceremonia prezentării ei în camera bolnavei, încăpere care acum căpătase o altă înfățișare.

— Pe legea mea, nu cred că-i muncitoare, nici cît negru sub unghie, spuse după aceea 'Lizabeth cu glas tainic, către mama ei. E fata doamnei Ormonde și-a fugit de-acasă, ăsta-i adevărul.

— Nu fi proastă, 'Lizabeth ! Păi, departe-i griva de iepure.

— Nu dau o ceapă degerată pe-asemănarea asta ! Mie n-o să mi-o scoată nimeni din cap și n-ai decît să crezi ce-ți place !

— Căpoasă ai fost tu întotdeauna !

— Nu zic că nu, și iac-așa e bine ! Nu se face să gîndească toată lumea la fel ; n-am mai avea chef de mîncare.

Doamna Ormonde își petrecu una din zilele săptămînii la Eastbourne. În timpul cît lipsise de-acasă nu venise nici o scrisoare de la Egremont ; zi de zi aștepta ca doamna Mapper să o înștiințeze că Walter se abătuse pe la Casa Castanilor dar nici nu călcase pe acolo. Nu ținea să vorbească despre lucrul acesta, deși era neliniștită. Dacă făcea o legătură între zvonurile calomnioase care găseau numaidecît crezare printre cunoscuții familiei Tyrrell și ceea ce vedea cu ochii ei, își închipuia lesne un șir de fapte în măsură să lămurească această nenorocire, fără ca în seama vreunuia dintre cei doi, fie Egremont, fie Thyrza, să se poată pune nimic rău, atîta că erau nefericiți și unul și altul. Presupunerile acestea se apropiau foarte mult de adevăr. Făcea firește, o greșeală de neînlăturat, și anume, își închipuia o scenă cînd cei doi își mărturiseau unul altuia dragostea. Nu avea cum să creadă altceva decît că, în vreun fel, se întîlniseră adesea, iar rezultatul, — dată fiind firea celor doi, pe care o cunoștea prea bine, — era de prevăzut. Părea cu putință ca Egremont să nu mai fi ținut seama de nimic și să-i fi cerut fetei ca, de dragul său, să-l părăsească pe Grail ; dacă așa stăteau lucrurile, Thyrza fugise cumva de ceea ce ea socotea drept un

egoism rușinos, nu se simțise în stare să-și îndeplinească făgăduiala făcută lui Grail și îi lipsise deopotrivă tăria să-și dobîndească fericirea cu prețul nefericirii lui.

Aceasta însemna să vezi totul în bine. Dar ca o femeie care știa cum se petrec lucrurile în lume, nu-și îngăduia să respingă unele temeri care îi dădeau tîrcoale deși, atunci cînd vorbea cu Annabel, nu ar fi atins cîtuși de puțin acest subiect. Nu stătea în firea lui Egremont să treacă printr-o asemenea criză sufletească fără să caute ca ea să-l înțeleagă, compasiune care atîta vreme fusese pentru el aidoma cu sprijinul unei mame. Poate că nu îndrăznea să-i vorbească.

Oricum, viitorul apropiat se profila plin de greutăți. Era simplu să o transporți pe Thyrza la locuința familiei Emerson și să o îngrijești pînă cînd se va însănătoși, dar ce avea să se întîmple cu ea după aceea ? Cea mai luminoasă speranță în această privință spunea că ar putea să se mărite cu Grail — chiar și acum. Între acesta din urmă și Egremont, fără îndoială că totul se sfîrșise ; cu atît mai bine, dacă astfel mai erau sorți ca Thyrza să uite încercarea de astăzi și să-și țină într-o zi cuvîntul dat lui Gilbert. Dar pînă atunci — și e cu putință ca răstimpul acesta să fie de ani întregi — ce trebuia făcut ? Surorile ar putea, firește, să locuiască împreună ca și înainte și să-și cîștige traiul la fel ca întotdeauna, dar doamna Ormonde cunoștea prea bine primejdiile unei încercări menite să lipească noul și vechiul. N-aveai cum să prevezi dacă suferința prin care trecea Thyrza nu-i va înrîuri firea ; în ciuda oricărui idealism, suferința aduce adesea mai degrabă rău decît bine.

De fapt, trebuia neapărat să cunoască adevărata situație înainte de a fi în măsură să dea un sfat bine chibzuit sau să vină în ajutor. Pînă acum păruse un lucru bine cumpănit să nu destăinuiască nimănui că o găsise pe Thyrza, deși prin această dezvăluire ar fi ușurat suferința altora. Poate că, atunci cînd Lydia avea să afle în cele din urmă, greutățile vor fi într-un fel sau altul mai mici.

În fine, doamna Ormonde îi vorbi bolnavei despre mutarea plănuită. Thyrza nu răspunse, dar cînd prietena ei aminti mai departe despre familia în grija căreia avea

să fie dată, își întoarse privirea, de parcă ar fi apăsat-o un necaz.

Un timp doamna Ormonde rămase tăcută, apoi întrebă:

— Cînd o să fii în casa cealaltă, ai vrea să vină sora dumitale?

Thyrza clătină din cap. Ar fi dorit să răspundă, însă locul vorbelor îl luă un plîns cu suspine.

— Dar trebuie să fie îngrozitor de necăjită, Thyrza.

— Vreți să-i scrieți, doamnă Ormonde? Să nu-i spuneți unde sînt; spuneți-i că m-am făcut bine; nu pot s-o văd — numai după ce-o să încep iar să muncesc. Credeți că n-o să treacă mult pînă cînd o să am putere să mă duc și să-mi găsesc de lucru?

— Așadar, ții să locuiești singură? o întrebă doamna Ormonde, în nădejdea că discuția ar putea să ducă la o destăinuire.

— Da, e neapărată nevoie să locuiesc singură. Nu trebuie să mai văd pe nimeni, multă vreme de-acum încolo. Sînt în stare să-mi cîștig traiul. Dacă n-o să găsesc altceva, doamna Gandle o să mă lase să stau la ea.

Tăcere. Apoi Thyrza își întoarse fața spre doamna Ormonde, își coborî pleoapele și întrebă cu glas scăzut:

— Știți de ce am plecat de-acasă, doamnă Ormonde?

— Nu, nu știu, Thyrza, răspunse cealaltă cu blîndețe. Nu m-am văzut cu nici unul dintre prietenii dumitale. După cum socot se prea poate să fii singura în măsură să-mi spui adevărul.

— Liddy știe, veni numaidecît răspunsul, după o clipă de plîns potolit. I-am lăsat o scrisoare. Și-apoi, știa dinainte... știa că...

Vocea șovăi tremurîndă și vorbele fură curmate.

— Poți să-mi spui ce s-a întîmplat, Thyrza?

— N-am făcut nimic rău, doamnă Ormonde. Dar eram pe cale să mă mărit... vă amintiți de domnul Grail?

— Da, draga mea.

— Nu puteam să-l iau de bărbat... nu-l iubeam.

Își întoarse obrazul pe fața de pernă. Doamna Ormonde o atinse cu blîndețe, și cînd înțelese că fata nu era în stare să spună mai mult, încercă să o aline.

— Acum am priceput, Thyrza. Știu că ai avut negreșit un mare necaz care te-a împins la asta. N-o să fac nimic

altceva decît ce vrei tu. Dar trebuie să o înştiinţăm pe Lyddy că nu eşti în primejdie. Ce-ar fi dacă i-ai scrie o scrisoare în care să-i spui că ai fost bolnavă, dar că eşti din nou sănătoasă şi înconjurată de prieteni. Nu-i nevoie să pui vreo adresă, şi ar fi mai bine dacă nu ai aminti numele meu. Deocamdată ar fi de ajuns ca să-i aduci mîngîiere.

— Da, doamnă Ormonde, asta o să fac, dacă o să pot să scriu.

— O să poţi foarte curînd. Dacă o să primească scrisoarea şi nu-ţi va recunoaşte scrisul, Lyddy o să se sperie.

Doamna Ormonde luă hotărîrea să nu dezvăluie că avea legături cu Thyrza. Multe rămîneau încă îndoielnice, dar apărea limpede că înţelept era ca Egremont să fie ferit de a descoperi unde poposise Thyrza. De dragul anilor mulţi care aveau să vină, clipa de faţă cerea încă o picătură de amar în cupa suferinţei. Trebuia să se gîndească nu numai la Thyrza. Fericirea lui Egremont era şi ea în joc şi, la urma urmelor, aceasta o interesa în primul rînd. Dacă lucrurile aveau să fie îndrumate cu băgare de seamă, vieţile celor doi vor scăpa, poate, de distrugerea ce părea că le pîndeşte, iar fiecare din ei va fi ajutat să se îndrepte pe drumul său — căi care erau, desigur, foarte deosebite. Dar Thyrza se simţea neliniştită, dorea să pună o întrebare. După ce spusese atît cît îşi putea îngădui, iar lacrimile o uşuraseră şi mai mult, întrebă cu teamă :

— Ştiţi cumva dacă domnul Grail s-a dus la bibliotecă... biblioteca domnului Egremont ?

— N-am aflat. Ar fi putut să se ducă după cele întîmplate, Thyrza ?

— Da, răspunse ea cu ardoare, putea să se ducă la fel ca înainte. De ce nu ? Nu m-am măritat cu el, dar numai asta nu-l împiedica. Avea să locuiască în casa de-acolo cu doamna Grail, mama lui. Am spus în scrisoarea pe care i-am lăsat-o lui Lyddy că doresc să lucreze la bibliotecă, la fel cum ar fi lucrat dacă ne căsătoream. Nu avea nici o pricină să nu se ducă, doamnă Ormonde. Începu să se frămînte atît, încît doamna Ormonde, care între timp se întreba în ce lumină apăreau lucrurile acum după ce ascultase aceste cuvinte, se străduia să o liniştească.

— Atunci nu încape îndoială că s-a dus, Thyrza. O să aflăm foarte curînd totul.

— Chiar credeţi că s-a dus ? Trebuia să fim plecaţi o săptămînă şi după aceea aveam să locuim la bibliotecă. Aţi aflat ceva despre...

— Despre cine, draga mea ?

— Ştiţi ceva despre domnul Egremont ? Mi s-a spus că începuse să pună cărţile în rafturi. Totul era gata, Gilbert trebuia doar să se ducă şi să înceapă treaba. N-aţi aflat nimic despre asta, doamnă Ormonde ?

— Am fost plecată de-acasă, înţelegi. Desigur că mă aşteaptă scrisori.

— O să-mi pară tare bine dacă o să aflu că da, doamnă Ormonde. O să-mi spuneţi, nu-i aşa ? — vă rog. M-am tot gîndit la asta înainte de a mă-mbolnăvi, şi după ce mi s-a limpezit mintea, din nou m-am gîndit. Ţin mai mult ca la orice să fiu singură. Sînt încredinţată că s-a dus. Domnul Egremont era pe cale să plece undeva şi la întoarcere trebuie să fi aflat despre... despre mine şi, n-o fi lăsat ca treaba asta să aducă vreo schimbare pentru Gilbert. Şi-apoi i-am spus lui Luddy în scrisoare că într-o bună zi o să mă întorc. Sînt sigură că nimic nu l-a oprit să se ducă.

Doamna Ormonde era ea însăşi foarte dornică să afle ce întorsătură au luat lucrurile în Lambeth. Nu avea însă mijloacele să întrebe numaidecît. De bună seamă că domnul Newthorpe o fi avînd ştiri ; mai mult ca sigur că în rîndul acelora care îl cunoşteau pe Egremont se discuta despre povestea asta, în toate amănuntele. Se hotărî ca, îndată ce Thyrza va fi dusă în casa situată pe lîngă Regent's Park, să-l viziteze pe domnul Newthorpe.

Mutarea aceasta avu loc a doua zi cu o grijă ce n-ar fi putut să fie mai mare nici chiar dacă bolnava ar fi fost o fiinţă la fel de însemnată şi scumpă tuturor ca fosta domnişoară Tyrrell. Doamna Gandle fu răsplătită potrivit cu osteneala pe care şi-o dăduse ; convingerea că doamna Ormonde era o adevărată doamnă nu-i fu zdruncinată în această împrejurare foarte delicată.

Doamna Ormonde îşi luă rămas bun de la Bank Street şi Caledonian Road nădăjduind din inimă că niciodată datoria sau nevoia n-or să-i îndrepte iarăşi paşii într-acolo.

Thyrza avea, firește, nevoie să fie îngrijită mai departe de o infirmieră și se găsi mijlocul ca aceasta să fie găzduită sub același acoperiș. Cînd grupul sosi, la amiază, doamna Emerson era acasă, așa cum fusese hotărît. Dădu ajutor ca bolnava să fie dusă pe scări, la etajul unde o cameră luminoasă, caldă, aștepta gata pregătită, încăpere care, după mansarda din Bank Street, însemna o schimbare ce-ar fi putut să mulțumească pe oricine.

Capitolul XXVIII

O NĂDEJDE NEAȘTEPTATĂ

Doamna Tyrrell și Annabel prînzeau undeva cu niște prieteni : domnul Newthorpe tocmai își luase masa lui singuratică în odaia ce-o folosea drept cameră de lucru. Acolo fu condusă doamna Ormonde.

Aceasta observă că nu arăta nicidecum atît de bine ca pe vremea cînd se afla la Eastbourne. O salută neliniștit. Nu se așeza, ci ținea mai degrabă să-și schimbe întruna locul, fără să-și găsească astîmpăr.

— Eram pe cale să-ți scriu, zise. Ce te aduce, ai vești ?

— Am venit să aflu de la dumneata vești.

— Dar l-ai văzut pe Egremont ?

— Nu, și nici nu știu nimic despre el.

— Atunci socot că asta lămurește lucrurile. Am fost o dată pe la el dar n-am aflat nimic în ceea ce-l privește și de atunci am tot așteptat ca nămolul să se așeze și să se limpezească apele.

— Nu cunosc însă cum stau lucrurile în Lambeth, zise doamna Ormonde. Ați aflat ceva despre bibliotecă ?

— Dalmaine are grijă ca cei din mediul nostru să aibă știri la zi, răspunse domnul Newthorpe cu o ironie glacială. Presupun că proiectul bibliotecii e la pămînt. Ni s-a spus că omul acela, Grail, se îndeletnicește mai departe cu vechea lui muncă.

Doamna Ormonde rămase tăcută. Celălalt urmă cu o notă veselă, nepărtinitoare, în glas :

— Într-adevăr, o treabă ca asta te învață multe. În teorie, se știe foarte bine cîtă teamă și cîtă ură trezește în oamenii de rînd o fire care le este superioară; dar, în viața de toate zilele, nu ai adeseori prilejul să întîlnești pilde atît de grăitoare. Atitudinea lui Tyrrell mi-a părut îndeosebi plină de haz. De fiece dată cînd se discută despre această istorie, începe să cînte cucurigu cît îl ține gura. Are mare simpatie pentru Egremont dar găsește că e cu totul și cu totul încîntător să privești cum „idealistul" se tăvălește în noroi. Soția îi împărtășește întocmai sentimentele, dar și le arată într-alt fel. Iar Dalmaine... dacă eram zdravăn la trup, îmi vine a crede că înainte de toată povestea asta îi trăgeam niște picioare de s-ar fi dus de-a berbeleacul pe scări. „Luați seama unde duce un înalt savantlîc" aceasta e teza lui și o dezvoltă pe larg, într-un fel demn de el însuși. Și uimitor este faptul că acestor oameni nu le trece nicicînd prin minte să explice cele petrecute altfel decît printr-o ipoteză mai necruțătoare decît oricare alta.

— Ce se întîmplă cu Annabel ?

— S-ar zice că povestea n-o privește. Pînă acum toate-s bune, poate. Și adăugă cu un surîs : Se răzbună pentru anii de singurătate.

— Bănuiam. Și pare într-adevăr că se distrează ?

— Uimitor. N-o prea văd. Aseară a venit să-mi povestească despre un căpitan Cutare care i-a cerut mîna la șase minute după ce a cunoscut-o și rîdea mai veselă decît am văzut-o vreodată. Face parte din cultura ei, firește. Poate că a fost cuminte ca perioada aceasta să nu mai fie amînată. Sînt curios să aud la sfîrșitul lui iulie părerea ei despre lumea care o înconjoară acum.

Doamna Ormonde medita. Domnul Newthorpe măsură un timp încăperea în sus și-n jos, apoi întrebă :

— Ce preziceți în legătură cu viitorul lor ?

— Al cui ?

— Al lui Egremont și al soției sale.

— Te pripești. Nu e căsătorit.

— O, atunci mai știți cîte ceva ?

— O să-ți fac o mărturisire. Îmi dau seama că răspunderea e întrucîtva prea apăsătoare. De fapt, fata aceasta, Thyrza Trent, se află acum în grija mea.

Înfăţişă pe scurt cele petrecute în ultima vreme şi dădu lămuriri atît cît îi îngăduiau ştirile pe care le avea. Problema cea mai însemnată rămînea totuşi nelămurită, dar doamna Ormonde arătă ce o făcea să creadă că între Egremont şi Thyrza se petrecuse ceva care, dacă se vor reîntîlni. nu putea să ducă decît la un singur lucru, acum cînd vechile piedici nu mai existau.

— Dorinţa mea, urmă ea, este să preîntîmpin întîlnirea lor. Mi-am stors creierii cu această problemă, dar n-am ajuns la nimic mai bun decît rezultatul la care ar fi ajuns numaidecît Doamna Grundy [1], întemeiată pe nobila ei intuiţie. Walter ar face o greşeală serioasă dacă s-ar căsători cu fata aceasta.

— Vorbind în mare sau fiindcă ştii ceva anume în ce priveşte firea ei ?

— Şi una şi alta. Şi un al treilea motiv este... că de mult am hotărît cu cine trebuie să se însoare.

— Da. răspunse grav domnul Newthorpe care, acum, cînd nu mai ţinea să-şi ascundă necazul, arăta bătrîn şi slab — da, dar în ultimele cîteva săptămîni, planul acesta nu s-a dovedit prea promiţător.

— Trebuie să ne gîndim la o viaţă întreagă. Eu nu mi-am pierdut nicidecum nădejdea. Mă tem că mediul în care trăieşti are oarecare înriurire asupra dumitale. Lucrurile stau astfel : Walter nu a făcut nimic care să fie cîtuşi de puţin necinstit, dar şi-a pierdut capul cum orice bărbat cu o imaginaţie vie ar fi fost, poate, în stare să şi-l piardă în asemenea împrejurări. Fata e foarte frumoasă, uimitor de plăcută şi atrăgătoare ; un bărbat care s-ar da în vînt s-o cucerească ar avea nevoie de mult timp să ajungă să-i pară rău.

— Cel puţin şase luni.

— Nu. Nu pot să glumesc cînd e vorba de Thyrza. Eu însămi am îndrăgit-o şi aş fi foarte fericită dacă mi-ar sta în putinţă să-i îndrum viaţa pe un făgaş liniştit. Dar nu trebuie să se mărite cu Walter ; fără îndoială că asta *nu ar face*-o fericită. Partida pe care o avea în faţă îi deschidea un viitor ideal, prea frumos ca să se înfăptu-

[1] Personificarea opiniei publice în privinţa convenţiilor sociale. Personaj din piesa lui MORTON, *Seed The Plough*, 1798.

lască. E nevoie să reflectăm la alt plan de viitor în ceea ce o privește.

— Vă gîndiți să o scoateți cu totul din vechiul ei mediu ?

— Nu-i altă cale. Nu poate să muncească pentru o pîine, ca pe vremuri ; prevăd mult prea bine la ce-ar duce *asta*. Lumea noastră e atît de frumos alcătuită, încît Thyrza trebuie fie scoasă din acest mediu, fie lăsată să se prăbușească în prăpastia întunecată. Deocamdată e musai să se însănătoșească ; doctorul îmi spune că are o fire tare plăpîndă. De îndată ce se va întrema îndeajuns, va avea nevoie de mare. Nu trebuie s-o aduc la mine fiindcă acolo Walter poate să vină oricînd ; dar cred că localitatea va fi neapărat Eastbourne, fiindcă într-altă parte nu știu ce să pun la cale pentru ea. Iar între timp ne vom gîndi.

— Mă întreb ceva. E pe deplin sigur că nu va căuta din proprie inițiativă să intre în legătură cu Egremont ?

— E o problemă, firește. Dar nu pot să fac altceva decît să iau toate măsurile de prevedere pe care e înțelept să le iau. Nutresc totuși speranța că în curînd Thyrza va avea în mine o încredere desăvîrșită. Biata copilă habar nu are despre această bîrfă ; ba chiar crede că domnul Grail va primi munca de bibliotecar ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Nu sînt în măsură să prevăd întocmai ce se va petrece cu ea cînd va afla adevărul. Bineînțeles că trebuie să-și vadă sora foarte curînd. Pînă atunci sînt nevoită să-i spun că totul se desfășoară cît se poate de lin ; altfel n-am cum s-o fac să stea liniștită.

— Ce fel de om e sora ei ? Inspiră încredere ?

— N-o cunosc. Dar după felul în care Thyrza vorbește totdeauna despre ea, cred că e de mare încredere. Are cîțiva ani mai mult decît Thyrza.

După ce mai stătură un timp de vorbă, domnul Newthorpe întrebă :

— Atunci ce presupuneți că face Egremont ?

— N-am nici o idee.

— Nu-i veți scrie ?

— Cred că nu. Bietul băiat străbate perioada acelui

„veşnic nu“ [1], cum o denumea acum cîţiva ani ; mă tem că de astă dată o trăieşte aievea. Va veni la mine atunci cînd voi putea într-adevăr să-i fiu de folos. Dacă-l văd chiar acum, prea va trebui să joc teatru — şi la asta nu mă pricep.

— Ar fi mai bine să-l caut eu ?

— Scrieţi-i, dacă doriţi, şi veţi vedea ce răspunde.

— Tristă poveste pentru omul acela din Lambeth, sărmanul !

— Da, e cumplit că toţi s-au gîndit atît de puţin la el. Sincer vorbind, în adîncul inimii eu încă mai trag nădejde că poate se vor căsători. Dar totul la timpul său. Binecuvîntat este timpul, face ca lucrurile să fie simple.

— Da. Mai ales atunci cînd se nimiceşte pe el însuşi.

O spuse cu un zîmbet trist. Doamna Ormonde aduse din nou vorba despre Annabel. Hotărîră că era mai bine să nu i se spună deocamdată nimic.

O săptămînă mai tîrziu, Thyrza plecă la Eastbourne. La cîteva zile după ce se stabilise în casa doamnei Emerson, îi scrisese surorii ei — era o scrisoare care nu începea prin a arăta vreo adresă. Doamna Emerson o puse la cutia poştală într-un district îndepărtat, astfel încît ştampila poştei să nu poată fi un fir călăuzitor. Doamna Ormonde se îngriji să fie găzduită la o margine a localităţii, cea mai îndepărtată de propria ei locuinţă, în casa unei femei cumsecade, care cosea pentru cămin. Şi ca zilele să nu i se scurgă în plictis din lipsa unei ocupaţii, fu hotărît ca Thyrza să o ajute din cînd în cînd la cusut pe proprietăreasă.

Totuşi, principala ei îndatorire era să se vindece şi să se întremeze. Aerul marin îi fu întrucîtva de folos, dar fiindcă-şi simţea inima grea, trupu-i era mereu istovit. La început nu avea putere să străbată decît distanţele cele mai scurte ; de îndată ce ajungea pe plajă, se aşeza obosită şi cu ochii pironiţi spre mare, dar cît de mult se schimbaseră gîndurile ei din ziua cînd privise pentru

[1] Referire la capitolul 7 din *Sartor Resartus* de Thomas CARLYLE. Capitolul 9 al aceleiaşi opere se intitulează „Veşnicul da“.

prima dată această zare ! Simțea mare nevoie să-și dezvăluie întreg necazul, dar nu putea să se destăinuiască doamnei Ormonde. I se părea o îndrăzneală de neiertat să-și spună părerea despre domnul Egremont și poate că despre oricine ar fi fost vorba, tot nu ar fi avut tăria să se hotărască la o asemenea destăinuire, făcută unei persoane care, în multe privințe, rămînea o străină. Lui Lyddy și numai ei ar fi putut să-i spună ce-o apăsa pe suflet. De astă dată îi era nespus de dor de sora ei. Se simțea mîhnită fiindcă plecase din Londra fără să o vadă. Uneori, noaptea, plîngea ore întregi la gîndul că Lyddy era atît de departe.

Doamna Ormonde venea să o vadă o dată la două zile. Cu toate că nimeni nu spusese vreo vorbă în legătură cu acest lucru, Thyrza înțelese că dintr-o pricină sau alta nu se cădea să meargă la Casa Castanilor. Și desigur, era mult prea departe ca pașii s-o poarte pînă acolo, în starea ei de slăbiciune.

Într-o seară însă, se simți atrasă spre locul acela. Proprietăreasa plecase la Hastings și n-avea să se întoarcă pînă a doua zi. Nu era ziua în care doamna Ormonde venea să o vadă și, fiindcă de dimineață ploua mereu, îi fusese cu neputință să plece de-acasă ; timpul se scurgea încet, plictisitor. După ora ceaiului, norii se împrăștiară și curînd răzbiră razele calde ale soarelui în asfințit. Thyrza fu bucuroasă să iasă din cameră. Porni pe strada principală a orașului, căci suferea de singurătate și-și dorea să se afle în mijlocul oamenilor, deși nu putea să vorbească nimănui. Ajunse la drumul umbrit de copaci care, își amintea prea bine, ducea spre casa doamnei Ormonde. O ispitea ; ar fi dorit să o privească. Înăuntru se afla un suflet prieten, iar inima-i tînjea după o ființă care să țină la ea. Nevoia de căpetenie a vieții ei era dragostea, și numai dragostea putea să o însănătoșească și să-i insufle curajul de a trăi.

Se apropiase mai mult decît își închipuia. Deși o tulbura gîndul că se încumetase pînă aici și că va trebui, poate, să se încordeze din răsputeri pentru a străbate din nou distanța pînă acasă, merse și iar merse, pînă la locul unde drumul pe care venise se încrucișa cu un altul și chiar în fața ei se înălța Casa dintre castani. În spatele clădirii, dealul se ridica întunecat și ascundea soarele în amurg. Pe

cînd stătea acolo, de pe drumul învecinat ce se întretăia cu al ei, apăru un bărbat şi se îndreptă drept spre poarta grădinii. Îl urmări cu privirea şi deşi o clipă nu-i veni să-şi creadă ochilor, ceea ce văzuse îi spunea că Egremont trecuse atît de aproape, încît un suspin l-ar fi făcut să ia aminte.

Thyrza se afla în umbra copacilor cu frunză deasă şi lumina mai noptatică din preajmă, împreună cu rochia închisă la culoare, explica de ce nu o băgase de seamă. De asemenea, paşii lui erau iuţi şi ochii aţintiţi asupra casei.

Îl urmă. Dacă ar fi fost stăpînă pe vocea ei, în clipa cînd îl recunoscuse, l-ar fi strigat. Dar părea că puterile o părăsiseră cu totul şi că era mai degrabă mînată înainte decît se forţa ea însăşi să umble.

Egremont intrase pe poartă cînd Thyrza ajunse la capătul zidului ce înconjura grădina. Odată dispărut din faţa ochilor ei, înţelese ce făcea şi se opri din mers. Pricepu că a scăpat de o mare primejdie, începu să tremure şi astfel se temu că, dacă nu găsea unde să se odihnească, va fi nevoită să se lase să cadă la pămînt. Cîţiva paşi o purtară spre o bucată de pajişte ce se întindea în spatele grădinii şi acolo, la picioarele zidului se găseau nişte lemne, crengi despicate din trunchiul unui copac uscat iarna trecută. În locul acela putu să se aşeze cu spatele sprijinit de zid şi să aştepte ca bătăile inimii să se potolească.

Zidul era jos, iar pe porţiunea aceasta avea deasupra o împletitură în chip de paravan, acoperită cu o puzderie de plante agăţătoare, ce alcătuia partea din fund a unui chioşc întins, construit de doamna Ormonde pentru copiii pe care nu trebuia să-i bată prea mult soarele sau briza mării, atunci cînd erau scoşi din casă. Thyrza nu apucase decît un minut de odihnă, cînd din partea cealaltă a zidului se auzi o voce, care răsună atît de desluşit, încît tresări la gîndul că fusese băgată de seamă şi i se vorbea. Era vocea doamnei Ormonde.

— Aşadar, spunea ea, ai venit în cele din urmă.

Pentru scurt timp se lăsă tăcerea, apoi sunetele pe care le aştepta îi izbiră iarăşi urechea.

— Sînteţi singură astă-seară ? întrebă Egremont.

— Cu desăvîrşire. Citeam şi mă gîndeam. Vrei să mergem în casă ?

— Dacă-mi îngăduiți, aș prefera să stăm aici.

Din nou tăcere. Cînd doamna Ormonde vorbi iarăși, vocea îi era mai scăzută, așa cum răspunzi de obicei unei priviri iubitoare.

— De ce m-ai făcut să mă frămînt atîta vreme din pricina dumitale, Walter ?

— Nu simțeam dorința să vorbesc cu nimeni, nici chiar cu dumneavoastră. Nu aveam de spus ceva care ar fi putut fi ascultat cu plăcere. De mai multe ori am luat hotărîrea să plec pentru totdeauna din Anglia și să nu dau socoteală nimănui. Am crezut că sînteți aspră cu mine, fiindcă nu mi-ați scris. Am așteptat pînă cînd am știut că trebuie să fi aflat tot ceea ce lumea avea de spus pe seama mea și apoi am început să aștept scrisoarea dumneavoastră. Această tăcere se explică într-un singur fel.

— Atunci pentru ce-ai venit ?

— Fiindcă sînt bolnav și nu mai pot să stau singur.

Thyrza aproape că-și ținea răsuflarea. Parcă toate simțurile ei se contopiseră într-unul singur — auzul. Ochii nu priveau la nimic și nu-și mai dădea seama că ar durea-o ceva. Asculta chiar și respirația celor doi, care se aflau atît de aproape, încît ar fi putut să-i atingă.

— De unde știi că lumea se preocupă de treburile dumitale ?

— Din Jersey am plecat în Franța. Cînd, fără să știu nimic din cele întîmplate cît am lipsit, m-am întors la Londra, în gara Charing Cross mi-au ieșit în cale Dalmaine și soția lui. Au întors capul și n-au vrut să stea de vorbă cu mine. Acasă am aflat ce însemna gestul lor. Grail mi-a spus de la obraz ce crede lumea.

— L-ai văzut pe Grail !

— Firește. Socotiți, desigur, că ar fi trebuit să mă feresc să dau ochii cu el.

— Nu fi atît de brutal cu mine. Uiți că n-am aflat încă nimic ?

— Da, o să vă povestesc ; o să explic ; am să mă apăr. Am nevoie să mă înțelegeți și o să fac tot ce-mi stă în putință să dovedesc că nu sînt un ticălos.

— Sst ! Stai liniștit o clipă. Nu ți-am scris fiindcă am considerat că e de prisos să fac presupuneri și să dau asi-

gurări de vreme ce negreşit aveai să vii să-mi povesteşti toată istoria. Nu o să mă prefac şi să pretind că nu au fost momente cînd m-am simţit descumpănită. De pildă, ţi-am scris în Jersey şi scrisoarea mi-a fost înapoiată ; exista o legătură neplăcută între acest fapt şi unele veşti pe care tocmai le primisem de la Londra ; nu era decît foarte omeneşte să bănuieşti că ai avut un motiv ce te-a făcut să spui că pleci în Jersey şi după aceea nu te-ai dus deloc acolo.

— Grail a venit după mine în insulă şi, fiindcă nu m-a găsit, s-a gîndit, firește, la acelaşi lucru.

— Şi totuşi ştii că eu puteam să judec mai potolit decît ar fi fost cu putinţă să gîndească el. Acum spune-mi tot ce doreşti. Ce s-a întîmplat ca o asemenea bănuială să cadă asupra dumitale ?

Thyrza ascultă o povestire care înfăţişa pe de-a-ntregul şi întocmai cele petrecute între ea însăşi şi Egremont din ziua cînd se întîlniseră prima oară la bibliotecă pînă în clipa cînd se despărţiră lîngă podul Lambeth.

Apoi doamna Ormonde întrebă :

— Şi unde e ?

— Dac-aş şti ! I-a scris surorii ei, dar fără să spună unde se află, ci doar că a fost bolnavă şi că e în afară de primejdie, înconjurată de oameni care ţin la ea.

— Şi cum îţi explici această dispariţie ?

— Părerea mea este că n-a fost în stare să se mărite cu Grail, fiindcă iubea pe altcineva.

Celei care asculta, tăcerea ce urmă îi păru nesfîrşită. Se temea ca nu cumva discuţia lor să se termine aici. Povestea acestor întîlniri şi despărţiri, aşa cum fusese spusă de Egremont, cuprinsese cînd şi cînd o vorbă, un sunet ce părea să însemne ceva pe care-l socotea încă de necrezut. Treptat începu să-şi dea seama de tot ceea ce atrăsese asupra celor lăsaţi în urmă, lucruri pe care nu şi le-ar fi închipuit pînă atunci. Dar ultimul cuvînt nu fusese încă rostit. Nu îndrăznea să-l prevadă şi totuşi părea că viaţa ei ţine de ceea ce el avea să adauge.

— Te-ai străduit s-o găseşti ?

— Atît cît a fost cu putinţă.

— În ce scop ?

— Mai e nevoie să vă spun ?

— Socoți de datoria dumitale să-i oferi o recompensă pentru ceea ce a suferit fiindcă, fără să vrei, i-ai prilejuit această suferință ?

— Da, dacă prin asta se înțelege că o iubesc și că vreau să fie soția mea.

— Presupun că într-un fel e același lucru. Ai fost silit să te gîndești atît de mult la ea încît, fiindcă ți-e milă și dorești să faci tot ce-ți stă în putință pentru o fată nefericită, ai ajuns să ți se pară că o iubești. Amintește-ți că, după cum singur ai recunoscut, ești bolnav ; nu poți să judeci nimic temeinic nici chiar propriile dumitale simțăminte. Ai făcut foarte mult rău, Walter, deși fără voie ; ții să faci și mai mult ?

— Cum ?

— Dacă-ți legi viața de o biată fată care nu va putea niciodată, pentru nimic în lume, să-ți fie perechea potrivită. Am văzut asemenea căsătorii ; le-am văzut cum au început și cum s-au sfîrșit. Dumneata ar trebui să te amăgești mai puțin decît oricare alt bărbat. O, da, știu ; nu ești crud ; n-ai spune niciodată măcar o vorbă rea. Nu, dar ai face ceva care, în împrejurarea aceasta ar fi mai rău decît atît. Dacă cineva s-ar purta aspru cu ea, Thyrza ar muri și ar înceta să sufere ; alături de dumneata, ar duce o viață din an în an mai nenorocită. Propria-ți viață neplăcută, zădărnicită de piedici, i-ar prilejui un chin îndelungat. Amintește-ți de cîte ori ți-am spus că ai o fire cu multe trăsături feminine. Posezi puțină forță adevărată ; în fața unor mari încercări ești pasiv ; îți vine mai ușor să suferi decît să treci la fapte. Dovedești un idealism nobil, care nu e, însă, niciodată eroic. Mi-ai vorbit despre o înclinație firească ce te face să te simți aproape de cei din rîndul clasei muncitoare, iar convingerea mea neclintită îmi spune că, în privința unei hotărîri cum e cea de-acum, ești mai departe de ei decît mulți alții care numără rude cu sînge albastru. Ai un spirit foarte mîndru și această mîndrie va spori pe măsură ce mintea se va maturiza. Te *crezi* matur ; peste zece ani să-mi spui ce părere vei avea, cînd vei privi în urmă spre cel care ești astăzi (dacă, bătrînă cum sînt, mai apuc ziua aceea !). Walter Egremont, dacă o ceri vreodată în căsătorie pe

Thyrza, vei săvîrși o faptă de un egoism înfiorător, — da, egoism, cu toate că pînă la urmă ai să plătești amarnic. Va fi o comportare cumplit de nevrednică din partea unui bărbat învățat și obișnuit să gîndească.

Thyrza auzi cum Egremont rîdea.

— Sînt foarte surprins să aud că dumneavoastră îmi spuneți asemenea lucruri.

— Mă crezi capabilă să judec atît de puțin ?

— Gîndeam că sînteți ultima în stare să vorbească la fel ca toți aceia care au trecut de vîrsta unor porniri generoase.

— Te rog să mă crezi că e cu putință să depășești vîrsta pasiunilor tinerești și să păstrezi totuși acele simțăminte generoase despre care vorbești. Nu sînt o intrigantă mîrșavă, și lucrul acesta îl știi. Nu mă disprețui pînă cînd nu te gîndești la argumentele pe care ți le-am adus.

— Mă socotiți atît de naiv și slab de minte încît credeți că nu pot să fac deosebirea între o dragoste curată și o pornire josnică ? Un singur lucru nu l-am amintit în istorisirea mea de adineaori. Ar fi trebuit să spun că nu eram lipsit de orice vină în legătura ce se înfiripa între noi. M-am luptat cu mine însumi să nu-i par decît prietenos și totuși știu că uneori i-am vorbit așa cum nu ar fi făcut un simplu prieten, și aceasta doar fiindcă n-am putut să mă stăpînesc. Chiar și atunci o iubeam pe Thyrza, dragostea mea era neîntinată, mai puternică decît oricare alta pe care am simțit-o vreodată, iar acum am pentru ea un sentiment ce va ține o viață întreagă. Nu aveți dreptul să vă pronunțați cu atîta convingere asupra faptului că este sau nu o soție potrivită pentru mine. O cunoașteți prea puțin. Eu o cunosc cum numai bărbatul care iubește o femeie poate să o cunoască. Nu aveți putința să judecați în locul meu în această împrejurare ; nimeni altul n-o are. O să fac ceea ce-mi dictează convingerea mea ; altfel înseamnă să ne irosim în chip jalnic viața.

În tăcerea ce urmă, pentru o anumită ureche secundele erau una cu bătăile inimii. Apoi doamna Ormonde întrebă foarte liniștit :

— I-ai spus domnului Grail ce ai de gînd ?

— Da.

— Nu ți-a trecut prin minte că relele cumplite pe care le-a îndurat omul acesta ar mai putea, întîmplător, să fie îndreptate, dacă i-ai lăsa pe amîndoi în pace ?

— Am pătimit din cauza lui mai mult decît pot spune. Dar e sigur că după aceasta el și Thyrza nu se vor căsători niciodată.

— Nu văd de ce e atît de sigur.

— Atunci se ajunge pur și simplu la faptul că iubim amîndoi aceeași femeie și că trebuie să ne supunem hotărîrii ei.

— Și biblioteca ?

— S-a dus ! Nu pot să mă gîndesc nici o clipă la asta, fiindcă sufăr o pierdere mai mare. Fiți umană ! Fiți sinceră ! Oare nu m-ați disprețui dacă, în clipa aceasta, cînd știți că o iubesc atît de mult pe Thyrza, aș veni la dumneavoastră și aș geme fiindcă planul meu de a înființa o bibliotecă publică a fost dat peste cap ? Ducă-se ! Lasă poporul să decadă și să putrezească în neștiință ! Sînt un bărbat din carne și sînge și pierd singura femeie din lume care înseamnă ceva pentru mine !

Doamna Ormonde păru să mediteze îndelung la acest strigăt de dragoste aprinsă.

— Vă rog din nou, fiți umană ! În scrisoarea către sora ei spune că a fost bolnavă dar acum au grijă de ea niște prieteni. Ce fel de prieteni ? Cunoașteți lumea. Nu prea sînt sorți să fi picat în mijlocul unor oameni care o vor ocroti ! O fată atît de frumoasă, atît de naivă și încrezătoare ca ea... ți-ai găsit ! Simt că-mi pierd mințile cînd mă gîndesc la primejdiile de care poate fi înconjurată. Mi-e mai dragă ca viața și cine știe dacă în clipa aceasta chiar nu are cumplit nevoie de un om cinstit care să o apere. Și puteți vorbi cu răceală despre înțelepciune, despre ce o să gîndim și cum o să vorbim peste ani și ani ! Ei bine, altceva nu pot să spun. Mîine dimineață mă voi întoarce la Londra și voi continua să o caut, o să bat zi și noapte străzile și o să-mi macin viața, mistuit de dorul ei. Pentru mine, trecutul și cei pe care obișnuiam să-i numesc prieteni nu mai există. Mi-o amintesc neîncetat și vreau s-o găsesc — e tot ce am în minte. Să ne luăm rămas-bun, doamnă Ormonde. Dacă sînt nedrept și egoist, atunci mi-e peste putință să-mi înfrîng greșelile.

Cea care asculta auzi un suspin adînc.

— Stai jos, Walter ; n-o să pleci așa.

— Nu pot să rămîn ; nu sînt în stare să discut cum doriți dumneavoastră. Mă simt din cale-afară de nenorocit și am venit aici fiindcă v-am știut dintotdeauna mărinimoasă și înțelegătoare.

— Niciodată n-aș vrea să fiu altfel în ce te privește. Dar ascultă : ai uitat-o cu desăvîrșire pe Annabel ?

— Înseamnă la fel de puțin pentru mine ca și cum n-aș fi cunoscut-o vreodată. Nu puteți spune că am vreo îndatorire față de ea. I-am cerut să fie soția mea, dar a refuzat , și asta-i tot. În cazul acesta, dacă vreți, m-am amăgit într-adevăr. O admiram și o respectam și mi-am băgat în cap că o iubeam. Chiar și atunci mă îndoiam necontenit asupra propriilor mele sentimente. Din ziua cînd mi-am dat seama pentru prima oară că o iubesc pe Thyrza, nu m-am îndoit o clipă de ceea ce simțeam. În ciuda pătrunzătoarei analize de caracter pe care mi-ați făcut-o, nu mă cunoașteți. Considerați că am neapărat nevoie ca tovarășa mea de viață să fie o femeie cu minte strălucită. Nu aveți dreptate. Ceea ce-mi trebuie am citit pe un singur chip și numai pe unul.

Doamna Ormonde rosti cu voce schimbată :

— Într-o anumită privință pot să-ți înlătur temerile și o s-o fac, fiindcă nu rabd să văd că suferi. E adevărat, Thyrza se află printre prieteni. Îi cunosc pe cei cu care locuiește.

— Îi cunoașteți ? Știți unde e Thyrza ?

— Am găsit-o acolo unde zăcea bolnavă ; din întîmplare avea asupra ei adresa mea, ceea ce i-a făcut pe-ai casei să trimită după mine. Am luat-o de-acolo și am dat-o pe mîini bune.

— Și ați fost în stare să-mi ascundeți asta ?

— Înțelegi de ce. Pot să am încredere că nu-mi vei înșela bunăvoința ?

— Vreți să spuneți...

— Vreau să spun că va fi cu totul și cu totul rușinos dacă, după cele ce ți-am spus, vei încerca în vreun fel s-o găsești. Fă-o și nu vom mai fi prieteni.

— Cum puteți să-mi pretindeți o asemenea promisiune ?

— Pretind fiindcă am dreptul să cer acest lucru. Închei cu dumneata o înțelegere, Walter. Doi ani de acum înainte, Thyrza va rămîne sub supravegherea mea. La capătul acestui răstimp ești liber să o vezi. Îți dau cuvîntul meu că nu voi căuta să îmi întorc nici fățiș, nici pe ocolite, sentimentele pe care le nutrește fie pentru dumneata, fie pentru Grail ; nu-i voi vorbi niciodată despre asemenea lucruri iar cei asupra cărora am autoritate, cu atît mai puțin. Ne-am înțeles ?

Biata inimă număra din nou secundele prin bătăile ei.

— Grail va ști unde locuiește ?

— Nu va ști. Trebuie să o vadă din cînd în cînd pe sora ei, dar se vor întîlni undeva, departe de casa unde locuiește de obicei și Thyrza va înțelege condițiile. Nu-i voi spune decît că asta este dorința mea și dacă se arată nevrednică în această chestiune neînsemnată, vei recunoaște, cred, că totul s-a sfîrșit fără nici o pagubă, dumneata și cu mine îi vom cunoaște caracterul într-o nouă lumină. E foarte simplu, cu condiția ca noi doi să avem încredere unul într-altul și ca Thyrza să se dovedească a fi așa cum ți-o închipui. Și fiindcă veni vorba : nu e nevoie să spun că nu va locui aici ; poți să vii nestînjenit la mine de cîte ori vrei.

Oare nu mai răspunde odată ?

— Doi ani ? E mult.

— Nicidecum, dacă ții seama de împrejurări. Te temi să-ți pui la încercare dragostea ?

— Mi-ați cerut să am în dumneavoastră o încredere oarbă. E un lucru foarte important, căci — s-o spunem din capul locului, îmi sînteți potrivnică.

— Potrivnică ? Atunci asta îți sînt ; și totuși, îți cer să ai încredere în mine. N-am trădat încă niciodată pe nimeni, bărbat sau femeie, Walter.

— Niciodată ; o știu bine ! Vă cer iertare. De azi în doi ani, în aceeași zi a lunii, pot să mă duc la ea ?

— În aceeași zi a lunii, de azi în doi ani. S-a făcut ?

— Consimt. Thyrza n-ar putea fi în pază mai bună. Și urmă : Grozavă povară mi-ați luat de pe suflet ! Dacă nesiguranța aceasta ar mai fi durat, nu știu cum aș fi putut

să îndur. Aţi stat cu ea în timpul bolii ? Povestiţi-mi. A fost grav bolnavă ? Spuneţi-mi unde aţi găsit-o.

— Nu. E de prisos. Nu sînt potrivită să ascult destăinuiri de dragoste. Îmi pierd răbdarea şi aş fi în stare să devin ironică. Nu o să-ţi vorbesc niciodată despre Thyrza.

— Dar dacă se îmbolnăveşte din nou, va trebui să ştiu.

— Sper să i se întîmple ceva mai bun. Un singur lucru spune-mi înainte de a schimba tema discuţiei. Ce părere ai despre sora ei ? Ce ştii de fapt în ceea ce o priveşte ?

— Nu ştiu altceva decît ceea ce-am dedus din vorbele spuse de Thyrza şi de Grail. Dar nu prea încape îndoială că e un caracter de nădejde.

— Ei bine, fie. Şi-acum hai cu mine în casă. Presupun că nici prin minte nu ţi-a trecut să ţii seama de o rînduială fără însemnătate, ca masa de seară.

Tăcerea luă locul vocilor. Între timp se lăsase întunericul şi castanii înalţi de dincolo de casă foşneau în bătaia unei adieri reci venită dinspre mare. Cîteva clipe, Thyrza rămase nemişcată ; cînd în cele din urmă se străduí să se ridice, abia mai putea să se ţină pe picioarele înţepenite. Îşi ridică ochii şi văzu cornul de aur al craiului nou, care plutea pe cerul colorat delicat într-un cenuşiu de mărgean.

O scurtă privire spre geamurile de sus şi apoi, cu o putere ce părea că vine din aer şi pătrunde în mădularele ei, porni spre căsuţa care, deocamdată, îi slujea de cămin.

Capitolul XXIX

DIN NOU ÎMPREUNĂ

Zile şi nopţi întregi Lydia se agăţă cu disperare de orice fărîmă de nădejde. Thyrza putea să se ascundă de toţi ceilalţi, dar era oare în stare să stăruie în neîndurare faţă de sora ei ? De bună seamă, într-un fel sau altul, va primi vreo veste, dacă asta va fi totul ; cel puţin va sosi o ştire care să-i uşureze această nesiguranţă groaznică.

Fiecare zi de tăcere care se adăuga celorlalte trezea alte temeri.

Fiindcă îi venea din cale-afară de greu să aibă legături cu niște cunoștințe pentru care numele surorii ei ajunsese un izvor nesecat de clevetiri grosolane, își schimbă locul de muncă. Munca era muncă, oricît de îndurerată i-ar fi fost inima ; trebuia să-și cîștige pîinea zilnică, deși acum se așeza la masă în singurătate. Și, mai mult ca oricînd, nu-și precupețea truda, căci se temea că în orice clipă putea să afle că pe Thyrza a ajuns-o vreo nenorocire și e amenințată de primejdii, așadar se cerea să aibă bani puși deoparte pentru asemenea împrejurări vitrege.

Nu lăsase nefolosit nici un mijloc de cercetare, în afară de unul singur și anume, să se ducă la poliție și să anunțe faptul prin ziare. Atît ei cît și lui Gilbert această cale le era nesuferită, chiar și după ce ajunseseră să nu mai aibă nici o îndoială : copila rătăcea pe undeva singură.

În aceste căutări, fără ca Lydia să știe, un tovarăș neobosit era Totty Nancarrow. De îndată ce frecușul acela nefericit dintre ea și Luke Ackroyd, iscat de o falsă cunoaștere a țelului urmărit de acesta luase sfîrșit, Totty simți cum se trezea din nou la viață toată prietenia pe care o nutrea pentru Thyrza. În sinea ei era de părere că nu trebuia să i se dea nicicum crezare lui Egremont, atunci cînd se apăra. În înțelegere cu Ackroyd alcătuise un plan întocmit temeinic, menit să-l urmărească pe Egremont, pretutindeni pe unde umbla. Aflară că locuia foarte rar în apartamentul său mobilat din Great Russel Street, dar mijloacele pe care le aveau la îndemînă nu le îngăduiau să-l pîndească atunci cînd nu era la Londra, ceea ce părea să se întîmple adeseori. Amănunte răzlețe ce dădeau loc la presupuneri întunecate adunară din belșug și săptămîni întregi crezură necontenit că sînt pe cale să descopere ceva. Îi încredințară taina lor lui Bunce, dar de cînd Bessie era la Eastbourne, bietul om avea destulă treabă acasă în timpul său liber. Micuța Nelly Bunce își dădea întruna toată osteneala ca domnișoara Nanco, asupra căreia începuse să-și pretindă drepturile, să o bage în seamă. „Domnișoara Nanco", devenită vremelnic o femeie detectiv, nu prea avea timp de dădăcit copii.

Iar Gilbert Grail se îndeletnicea din nou cu munca lui zilnică, deși nu mai lucra la aceeași fabrică, fiindcă nici el nu era în stare să stea printre oamenii care-l cunoșteau.

La vreo două săptămîni după ziua cînd ar fi trebuit să aibă loc căsătoria sa cu Thyrza, căpătă de lucru într-o fabrică de lumînări din Battersea. Nu avea tăria să părăsească locuința din Walnut Tree Walk căci, la fel de neabătut ca Lydia, se agăța de speranța că într-o seară s-ar putea ca Thyrza să se ivească iarăși în vechiul ei cămin. Dac-ar fi plecat de acolo, ar fi însemnat că-și lua rămas-bun pentru totdeauna de la acel vis care înnobilase cîteva luni din viața sa și în pofida tuturor celor petrecute, lucrul acesta nu se hotăra să-l facă.

Pusă față în față cu durerea lui, suferința altora îi părea neînsemnată. Cînd mama umbla prin jur, mai încovoiată ca înainte, fără să-i mai pese de lucrurile lumești și de studiul lui Svedenborg, Gilbert își spunea că, în mare parte, toate acestea lăsau să se vadă doar cît e de dornică să-i arate înțelegere. Cînd Lydia rămînea așezată cîte o oră întreagă cu fața ascunsă în mîini, știa că a avut o zi foarte tristă și obositoare dar totodată gîndea că iubirea de soră era puțin lucru dacă o asemuiai cu suferința lui. Nu discuta despre cele petrecute decît atunci cînd stătea de vorbă cu Lydia și în felul acesta simțea mîngîiere ; cînd rămînea singur, se gîndea la nădejdea pe care o nutrea. Altă cale ca să scape de nebunie nu avea.

A doua zi după întîlnirea cu Egremont, primi din partea lui o scrisoare lungă. Rîndurile sale izvorau din adîncul inimii și, prin sinceritatea lor, vorbele aveau în ele o forță care trebuia să spulbere orice îndoieli, dacă acestea ar mai fi dăinuit în mintea cititorului. Își amintea cu durere, spunea Egremont, cum în timpul întrevederii lor, fusese de neînlăturat să stea unul dinaintea celuilalt ca potrivnici ; dacă pentru ei doi o legătură prietenească nu mai era cu putință vreodată, o despărțire în felul acesta care dăduse loc la vorbe șovăitoare, îndoieli și neîncredere îi părea de neîndurat. „În amara dumitale suferință, scria el, ți-e îngăduit să mă învinuiești că mă prefac și arăt o înțelegere de care sînt străin, să mă disprețuiești cînd dau glas durerii fiindcă vezi în aceasta un mijloc ieftin menit să salveze respectul de sine. Nu voi asemui suferința mea cu a dumitale, cu toate că e puternică. E prima durere adîncă pe care am încercat-o în viață și nu cred că voi avea cîndva parte de una mai chinuitoare. Păstrează

asupra dumitale această scrisoare ; nu te mulțumi să o citești o dată și să o dai deoparte, căci ți-am vorbit din inimă și cu timpul mă vei judeca mai drept decît poți s-o faci în clipa de față." Iar mai departe : „Cît despre pricina despărțirii noastre, nu trebuie să rămînă nimic neclar, nimic care să se ascundă sub masca unei generozități supraomenești. Aș minți dacă aș spune că nu doresc s-o găsesc pe Thyrza pentru mine însumi. Dacă o găsesc, o voi cere de soție. Doream să ți-o spun atunci cînd am stat de vorbă, dar n-am fost în stare : nici eu nu eram destul de liniștit ca să arăt lucrul acesta așa cum se cuvine, nici dumneata, ca să asculți așa cum trebuie".

Gilbert lăsă să treacă o zi, două, după care răspunse. Scrise pe scurt, dar îndeajuns spre a-i dovedi lui Egremont că noblețea ce stătea în firea acestui om putea să înfrîngă pornirea sa firească. Era o scrisoare răscolitoare, ce zguduia prin faptul că autorul ei se ferea de orice încercare menită să impresioneze. „Acum cînd cunosc adevărul, nu pot decît să vă cer iertare pentru ce-am gîndit despre dumneavoastră, spunea el. Dacă vă veți căsători cîndva cu Thyrza, trag nădejde că va fi la fel de fericită ca dumneavoastră. Cît despre altele, nu vă aduceți nici o vină. Ați dorit să mă ajutați și socot că nu eram nedemn de acest ajutor. Ararcori în viață lucrurile ies așa cum dorim noi ; cînd ai făcut cu gînd bun tot ce ți-a stat în putință, ai la ce să privești în urmă ; puțini sînt aceia care au parte de mai mult."

Lydia nu citi această scrisoare pe care Gilbert nu i-o dădu, după cum nu-i povestise nici cele aflate în urma discuției cu Egremont. Dacă ar fi rostit prin viu glas teama ce-o încerca, i-ar fi fost mai greu să o îndure. Dar nădejdea în care-și afla sprijin nu se dădea bătută nici măcar în fața unei asemenea primejdii. După părerea lui, o căsătorie între Egremont și Thyrza avea în ea ceva nefiresc ; oricît ar fi încercat să și-o închipuie, nu izbutea să vadă lucrul acesta drept ceva ce se va petrece într-adevăr. Deosebirea socială care-i despărțea pe cei doi era uriașă și, orice-ar spune glasul Naturii, în viață, lucrurile nefirești au obiceiul să precumpănească. Putea să și-i închipuie uniți printr-o legătură neîngăduită, care pînă

la urmă ar însemna neapărat că Thyrza va fi jertfită nedreptății ce domnește în lume ; dar căsătoria lor îi apărea atît de puțin cu putință încît, în viața de toate zilele, lucrul acesta n-ar avea cum să se întîmple. Firește, dorința era aceea care zămislea gîndul. El însă judeca pe temeiul nădejdii sale, care nu-l părăsea. Thyrza dovedise de nenumărate ori firea ei simțitoare ; nu o răbda inima să facă un rău. Își aminti cum o dată, după ce spusese noapte bună, se întorsese fiindcă i se părea că vorbele ei nu fuseseră îndeajuns de blinde. Exemplul o caracteriza. Iar acum, cînd era ispitită de tot ceea ce poate ademeni o femeie, se dăduse pradă unor încercări neînchipuite mai degrabă decît să-și caute propria ei fericire pe seama nefericirii altuia. Îi fusese peste putință să-și țină cuvîntul, dar dacă era sortit ca cineva să sufere, ca îi va împărtăși suferința. Gilbert știa că de astă dată, în jalnicul ei surghiun, nu mila de sine însăși o absorbea mai presus de orice. Avea să se gîndească necontenit la el și din aceste gînduri vor izvorî mila și căința.

S-ar putea ca simțămintele acestea s-o facă să se întoarcă. Numai de s-ar întoarce —, ar fi de ajuns. Nu putea să îndrepte ceea ce făcuse, dar nici să-l împiedice să-și ducă viața cu ochii spre viitor.

Astfel judeca Gilbert, în timp ce-și îndeplinea munca lui de zi cu zi și trăia în așteptare.

Apoi veni ziua care puse capăt acelui răstimp ce nu era altceva decît un gol al deznădejdii și trezi noi speranțe, noi temeri. Sosi scrisoarea trimisă de Thyrza. Fu predată în cursul după-amiezii și Lydia o găsi vîrîtă sub ușa ei, cînd se întoarse de la lucru. Trase cu urechea să-l audă pe Gilbert cînd avea să vină de la fabrică, apoi alergă în salon și, fără să scoată o vorbă, îi puse scrisoarea în mînă. Doamna Grail era de față.

— Știam că a sosit, spuse cu vocea ei scăzută care, în ultima vreme, începuse să tremure din pricina slăbiciunii bătrînești. Doamna Jarmey a adus-o și mi-a arătat-o fiindcă a bănuit de la cine era.

Gilbert vorbi foarte puțin și cînd înapoie scrisoarea, Lydia urcă la ea în cameră, să se plece în singurătate peste această comoară. Hîrtia se găsea în poala ei și o citea

necontenit de la un capăt la celălalt. Scruta fiece cuvînt ca să-i pătrundă înţelesul, zăbovea asupra fiecărei trăsături de condei, fiindcă ar fi fost cu putinţă să-i dezvăluie ceva.

„M-am simţit rău, draga mea, dar acum sînt din nou foarte bine." Aceasta era fraza la care ochii ei se întorceau întruna. Scrisul nu semăna aidoma cu felul în care Thyrza scria de obicei ; vădea slăbiciune, gîndi Lydia. Prevăzuse ea, Thyrza avea să se îmbolnăvească : de teamă că aşa se va întîmpla se lipsise de totul, în afară de lucrurile cele mai simple, care-i făceau neapărat trebuinţă, pentru a aduna cîţiva bani. Dar nişte străini îi îngrijiseră sora şi Lydia era bucuroasă fiindcă primise veşti, dar totodată se simţea geloasă pe mîinile care fuseseră preţuite mai presus decît ale ei. Abia acum părea să cunoască pe deplin amarul despărţirii.

La nouă şi jumătate coborî iarăşi, căci ştia că la ora aceasta îl va găsi pe Gilbert singur. Stătea fără să facă nimic, aşa cum i se întîmpla acum seară de seară, drept care colbul se aduna pe cărţile lui din rafturile neîngrijite. Văzu că Lydia avea asupra ei scrisoarea şi întinse tăcut mîna s-o ia.

— De un singur lucru mă tem, începu Lydia, după ce-i aruncă o privire sau două. Crezi că e cu prieteni de-ai *lui* ?

Gilbert clătină din cap.

— Mi-ar fi dat de veste dacă o găsea.

— Eşti foarte sigur ?

— Da, sînt. Se prea poate că n-ar fi spus unde se află, dar ne-ar fi înştiinţat.

Gilbert avea dreptate să o considere pe Lydia o fiinţă de o mare tărie, care i se alăturase. Acum fata se întorsese împotriva lui Egremont. De cînd ştia că felul în care îl judeca îl mîhnea pe prietenul ei, nu mai rostea cu glas tare ceea ce gîndea despre el, dar în adîncul inimii îi purta o ură neabătută. Faptul că Thyrza îl iubea nu o înrîurea în nici un fel ; nu avea o imaginaţie îndeajuns de vie încît să-i dea putinţa să se închipuie în locul surorii ei şi să-l vadă cu ochii acesteia. Acea privire îngustă asupra lucrurilor, întîlnită destul de des în rîn-

dul femeilor bune şi inimoase, o făcea să nu-l socotească pe Egremont altceva decît un om care a împiedicat-o pe Thyrza să fie fericită, care i-a distrus viitorul. Lydia nu nutrea ambiţii. Nu fusese niciodată entuziasmată de promovarea lui Gilbert în funcţia de bibliotecar şi nici vorbă că i-ar fi plăcut la fel de mult ca Thyrza să se mărite cu Grail, chiar dacă acestuia nu i-ar fi trecut prin minte să-şi părăsească munca lui obişnuită. Aşadar nu-i venea greu să uite cu desăvîrşire tot binele pe care Egremont avusese de gînd să i-l facă lui Gilbert. Acum nu mai credea că legăturile sale cu Thyrza erau lipsite de un anumit ţel. Schimbarea aceasta era destul de firească, dacă ţinem seama de firea ei, după cum, tot cu desăvîrşire firesti pentru Lydia fuseseră felul cum judeca şi vorbele ce le rostise în primele clipe după fuga surorii, care o zguduise. De atunci suferise cumplit, iar suferinţa o ridicase împotriva aceluia care, fără doar şi poate, o pricinuise.

— Ce scrie pe ştampila poştei ? întrebă Gilbert, în timp ce Lydia se gîndea la bănuielile şi temerile ei.

Pe ştampilă stătea scris : „Charing Cross". Ceea ce era de prea puţin ajutor.

— Nu spune nici măcar dacă o să mai scrie din nou, şopti Lydia.

Gilbert rosti pe dată :

— O să-i scriu domnului Egremont şi o să-l înştiinţez despre ce-am aflat.

— O, nu, se împotrivi cu indignare Lydia. De ce să-i spui, Gilbert ? Nu trebuie să faci asta ; nu vreau să ştie.

— I-am făgăduit, Lyddy. Bineînţeles că de-am şti unde este, nu i-aş spune, dar i-am făgăduit să-i dau de veste dacă aflăm ceva.

— Atunci nu pricep de ce i-ai făgăduit aşa ceva. Nu-i treaba lui.

Gilbert era îngrijorat de această stăruinţă. Lydia se împotrivea aprig. Nu putea să facă aşa cum dorea şi, totuşi, trebuia negreşit să se ţină de ceea ce-i făgăduise lui Egremont.

— Să nu uităm, spuse cu blîndeţe, că are temei să fie îngrijorat, la fel ca şi noi.

— Ce ne privește ? i-o întoarse neînduplecată Lydia. Nu are nici un drept să gîndească ceva despre ea.

— Vreau să zic, Lyddy, că este îngrijorat din cauza necazului pe care-l avem noi. Nu doresc decît să-i dau de veste că a sosit o scrisoare trimisă de Thyrza, fără vreo adresă de-a ei, în care spune că și-a găsit prieteni. Cu asta te învoiești ?

După o scurtă tăcere, Lydia răspunse :

— Nu mai zic nimic, Gilbert. Faci cum vrei.

— Nu, nu-i de ajuns. Trebuie să înțeleg pe deplin. Este sau nu este cinstit să facem așa ? trebuie să te hotărăști cît se poate de limpede.

— Nu m-ar mira să știe, rosti ea scurt.

— Nu știe. N-o să mă îndoiesc iarăși de el. Mi-ar fi spus.

— Atunci ar fi mai bine să-i scrii.

— Înțelegi deci că ar trebui ?

— Da, fiindcă i-ai făgăduit. Dar nu pricep de ce ai făcut-o.

Oricît de femeiesc ar fi fost acest fel de a înțelege, Gilbert trebuia să se mulțumească cu atît. Dar pînă acum ajunsese să o cunoască bine pe Lydia și nici un fel de greșeală fără însemnătate nu putea să înrîurească dragostea adîncă și respectul pe care le avea pentru ea.

Erau zile de mare singurătate pentru Lydia. Printre suratele ei nu mai număra acum vreun suflet apropiat, decît dacă ne gîndim la biata, bătrîna doamnă Grail. Odată cu schimbarea locului de muncă nu mai avea nici măcar mulțumirea să se știe înconjurată de chipurile cu care era obișnuită, iar noile ei tovarășe de lucru o socoteau posacă. Glumele și taclalele din fiece dimineață rămăseseră undeva în trecut. Cît ținea ziua de lucru, minuia clipă de clipă acul, iar ținta gîndurilor ei era veșnic aceeași. Da, fiindcă nu putea într-adevăr să se gîndească nici măcar la Ackroyd : e drept că nu-l uitase, dar nu mai chibzuia în fel și chip asupra lui. Fiece împunsătură la căptușeala unei pălării însemna o parte dintr-o monedă și fiece zi de muncă era menită să aducă un cîștig care să sporească banii economisiți pentru a o putea ajuta pe Thyrza.

Cu Mary Bower nu mai vorbea, nici măcar de formă nu mai schimba cu ea vreun cuvînt. Jignirea din seara aceea nefericită fusese o lovitură pe care Mary nu putea s-o uite curînd, căci venise chiar în clipa cînd după ce-i auzise pe părinții ei discutînd despre Thyrza, dorise neapărat să se împace cu vechea ei prietenă și să-i aducă mîngîiere, atît cît îi stătea în putință. Astfel încît acum, ori de cîte ori Lydia se ducea să-l vadă pe domnul Boddy, îl vestea printr-un semn știut numai de ei doi, la ușa laterală, și bătrînul cobora să-i deschidă. Și-apoi Totty Nancarrow. Ciudat, dar acum Lydia simțea că aproape ar putea să fie prietenă cu Totty ; nu știa de ce. O întîlnea uneori, întîmplător, dădea din cap sau cel mult îi adresa un scurt salut și totuși, de fiece dată ar fi dorit să se oprească și să stea puțin de vorbă. Totty fusese cea mai apropiată prietenă a surorii ei ; faptul acesta, care mai înainte o făcuse să se simtă geloasă, la vremea aceasta părea să o atragă. Totty îi arunca priviri nu lipsite de bunăvoință, dar nu făcea primul pas ; îi era puțin rușine de felul cum se purtase cînd Lydia venise la ea s-o ajute.

Lydia nu socoti neapărat de trebuință să-i spună lui Gilbert că și ea dorea să înștiințeze pe cineva despre veștile primite de la Thyrza. După ce ieși din salon, dădu fuga la o prăvălioară din Kennington Road unde cumpără o coală de hîrtie și un plic. Pentru Lydia alcătuirea unei scrisori nu era un lucru ușor ; trecuse de miezul nopții și încă nu ticluise frazele, sau mai degrabă acea lungă, rafinată frază menită să-i dea de știre lui Ackroyd. În alcătuirea compoziției trebuia ținut seama de cîteva cerințe. Mai întîi era musai să spună totul cît mai pe scurt cu putință ; apoi felul în care se adresa să sune neapărat foarte convențional. Și una și alta fiindcă scrisoarea îi va fi, desigur, arătată lui Totty Nancarrow și nu trebuia ca Totty să aibă de ce să se plîngă.

„Dragă domnule Ackroyd" — scrisese, dar putea oare să rămînă așa ? Dar cum să înceapă altfel ? Nu toată lumea începe scrisorile în felul acesta ? Într-adevăr, nu se cuvenea să spună „Dragă domnule". Atunci, — fiindcă se făcea foarte tîrziu și scrisoarea *trebuia* terminată,

— „a dumitale, sinceră, Lydia Trent". Fără îndoială, așa era destul de obișnuit. Da, dar spunea „a dumitale" ; și asta însemna prea mult. Oare nu-i aparținea, de fapt ? Și n-ar fi cu putință ca Totty să bănuiască ceva tainic, pe care-l dădea a înțelege acel „a dumitale" ? Vedeți deci că iubirea făcuse din Lydia un adevărat filozof ; dintr-o dată ajunsese în stare să vadă ce se află sub învelișul părelnic al lucrurilor, să pătrundă ce se ascunde într-adevăr sub formele noastre convenționale. Ei bine, scrisoarea trebuia să rămînă așa cum o alcătuise : nu avea o altă coală de hîrtie și nici timp, fiindcă ochii și mîinile obosite cereau neapărat să se odihnească pentru a face față trudei de a doua zi. Închise plicul și scrise adresa ; apoi, cînd cerneala se uscă, duse doar pentru o secundă la buze numele pe care-l așternuse pe hîrtie. Totty n-avea cum să bănuiască, iar ea nu făcuse cine știe ce rău. Poate că Lydia nu și-ar fi îngăduit un asemenea gest, dacă în acele clipe nu și-ar fi simțit inima mai ușoară și deci dorea fierbinte să spună cuiva cît era de recunoscătoare.

Oare o să-i răspundă în scris ? Sau va găsi în felul acesta prilejul s-o vadă. De cînd nenorocirea îi silise să se apropie brusc, nu se văzuseră deseori. Dacă-și ieșeau unul altuia în cale, schimbau cîteva cuvinte și Lydia îi purta multă recunoștință pentru că blîndețea vocii și a privirii lui rămînea veșnic aceeași, dar firește, nu se putea aștepta și nici nu era de dorit să-și ia obiceiul să stea de vorbă precum doi prieteni buni. Ackroyd își amintise, fără doar și poate, că înțelepciunea cerea ca ei doi să nu se vadă ; cine știe dacă nu-i spusese cumva lui Totty și, ca urmare, aceasta își arătase în liniște punctul ei de vedere, pe care nu se cădea decît ca el să i-l respecte.

Ackroyd răspunse printr-o scrisoare ; care sosi la fel de repede pe cît era de așteptat. „Dragă domnișoară Trent", și „Al dumitale, sincer"... întocmai cum scrisese ea. Cum e cu putință să așterni asemenea vorbe și ele să nu însemne nimic pentru tine ? Dar Ackroyd spunea : „Socoate-mă al dumitale sincer" ; o, ea nu s-ar fi încumetat la așa ceva. Desigur, nu însemna nimic, nimic ;

dar îi plăcea acel „socoate-mă al dumitale sincer". Scrisoarea trimisă de Thyrza îl bucura foarte mult, spunea el și spera din toată inima că în scurt timp aveau să vină și alte vești, mai bune. Foarte pe scurt. Lydia puse deoparte scrisoarea, împreună cu biletul scris de aceeași mînă, pe care îl primise într-o dimineață plină de tristețe, la atelier. Ce mult părea să fi trecut de atunci!

Se scurse o lună de vară, ba chiar mai mult, și Lydia încă aștepta vreo altă veste de la sora ei. După dezamăgirea pe care o încerca în fiece zi, cînd închidea ochii își spunea : „O să vină mîine". În timpul orelor petrecute acasă singurul fapt de care-i păsa era trecerea poștașului. La ceasul cînd se împărțeau scrisorile, pindea necontenit lipită de fereastră și dacă, — prilej ce se ivea rar — omul în uniformă se oprea la ușa de jos, se repezea în capul scării și rămînea acolo ținîndu-și răsuflarea ca să vadă de nu cumva avea să urce careva. Nu, scrisoarea nu era niciodată pentru ea. Cînd se întorcea acasă de la lucru, dădea în pripă ușa de perete, doar avea să zărească plicul alb, aflat din nou pe podea. Nădejdea zădărnicită făcea întotdeauna ca odaia întreagă să pară goală și rece. Dintre toate zilele săptămînii, sîmbăta era cea mai lungă și mai întunecată: în ziua aceasta nu trecea poștașul.

Dar, în fine, veni și seara cînd, în timp ce descuia ușa și doar un trist obicei o făcu să privească în jos, zări plicul alb care se găsea acolo. Nu-i venea să creadă că, pînă la urmă, îl ținea într-adevăr în mînă. În vreme ce scotea scrisoarea din plic căzu o fîșie subțire de hîrtie. Văzu cu uimire că era un mandat poștal. De astă-dată, în capul paginii se afla adresa întreagă.

— Eastbourne ! exclamă Lydia. Atunci, e cu doamna Ormonde, iar doamna Ormonde este prietena *lui*.

Ochii ei căutau în grabă să prindă înțelesul celor scrise. Thyrza spunea că se simte bine, dar că nu mai era în stare să trăiască fără să-și vadă sora. Lydia să vină neapărat a doua zi, cu primul tren de dimineață în scrisoare erau alăturați banii de drum. Nu putea să trimită nici o știre, dar cîteva ore aveau să stea de vorbă. În încheiere spunea că adresa nu trebuia dez-

văluită nimănui, nici măcar Gilbert să n-o afle ; se bizuia pe Lydia că-i va da ascultare în ceea ce-i cerea. Un post-scriptum adăuga : „Ai să găseşti uşor casa. Aş veni la gară să aştept toate trenurile, dar mi-e nesuferit să ne vedem prima oară acolo." Lydia simţea temeri adînci, dar mintea ei nu zăbovi îndelung asupra lor. Avea s-o vadă pe Thyrza ; cînd înţelese asta, un zvon de bucurie îi răsună în urechi şi o făcu să uite de orice altceva. Banii, însă, nu-i va folosi ; nu-i lipseau banii de drum şi oricum şi-ar fi făcut ea rost de cît avea nevoie, decît să-i cheltuiască pe aceştia, fără să ştie de unde veneau. Se prea putea ca Thyrza să-i fi cîştigat, dar cine ştie dacă nu-i fuseseră daţi de vreun vrăjmaş — era numele sub care Lydia ajunsese să se gîndească la Egremont.

Îi spuse lui Gilbert, între patru ochi. Acesta păru să încuviinţeze ca pe ceva foarte firesc faptul că-i era ascuns locul unde se afla Thyrza. Suspină uşurat şi cînd Lydia îl părăsi, îi aruncă o privire al cărui înţeles nu era greu de pătruns.

A doua zi venise pînă la urmă, şi Lydia se afla, în sfîrşit, în tren ; îşi amintise de trenul cu care Thyrza călătorise împreună cu Bessie şi-l luă tot pe acela. Încercă un simţămînt necunoscut cînd, în loc să se ducă la atelier, porni la lumina soarelui spre gară ; era un simţămînt de vacanţă, dacă ar fi ştiut ce înseamnă vacanţa. Nu fusese pînă atunci la mare, dar pentru ea nu conta ; nu aştepta decît ca Thyrza să o privească întîia oară, nu visa la altceva, ci doar la prima îmbrăţişare a surorii. De ce oare toţi ceilalţi călători din tren erau atît de veseli şi plini de speranţă ? Se duceau cumva şi ei să întîlnească pe cineva foarte drag ?

Copiase adresa pe o bucată de hîrtie ce-o ţinea în mînuşă ; n-ar fi putut să o uite, dar trebuie să preîntîmpini chiar şi lucrurile ce nu par cu putinţă. Cînd coborî la Eastbourne era atît de neliniştită şi uluită de noutatea celor văzute, încît greu izbuti să ajungă în stradă. Străbătu iute o mică distanţă, apoi îşi aminti că primul lucru ce-l avea de făcut era să întrebe încotro să se îndrepte. Întrebă o femeie care stătea în uşa unei prăvălii şi calea îi fu arătată desluşit. Înainte, deci, cu toată graba de care

era în stare. Uimitor cît de curate erau străzile! Şi ce copaci mari şi verzi creşteau pretutindeni! Cît de sclipitor şi cald strălucea lumina soarelui. Da, pe aici trebuia s-o apuce; dar ca să fie pe deplin sigură, avea să întrebe din nou. Un poliţist îmbrăcat într-o uniformă necunoscută o asigură iarăşi că urma drumul cel bun. Acum la dreapta... şi dintr-o dată totul se sfîrşi; dinaintea ei părea că nu se mai întindea nimic în afară de albastrul cerului. A. asta era deci marea. Adierea ei îi mîngîia fermecător de dulce faţa încinsă. Dar ce-o privea pe ea marea? Drept înainte şi încă o dată la stînga. Acum trebuia să fie foarte aproape. Din nou întrebă care era drumul dar vocea îi suna atît de nesigură încît trebui să repete întrebarea, ca să se înţeleagă ce dorea. Numărul cutare şi cutare; păi, uite-l colo; căsuţa aceea care pare zidită din piatră albă, strălucitoare. Şi astfel se opri în prag.

Îi deschise un copil, care fără să-i pună întrebări, rîse şi spuse:

— Poftiţi, vă rog.

Se pomeni pe dată într-o bucătărie cu o înfăţişare plăcută. Copilul arătă cu degetul spre o uşă dinlăuntrul casei şi care, în acecaşi clipă, se deschise încetişor.

— Lyddy!

Aşadar, venise în cele din urmă clipa. Erau iarăşi una la pieptul celeilalte. Lydia plîngea de parcă i s-ar fi întîmplat ceva îngrozitor. Thyrza suspină o dată sau de două ori, dar în nefericirea ei vărsase atîtea lacrimi, încît acum nu mai putea să plîngă de bucurie.

Se aflau într-o cămăruţă a cărei fereastră cu ochiuri dădea spre plaja netedă, întinsă, din această parte a localităţii Eastbourne. În faţă se vedea o baracă de lemn, dată cu catran, în care se păstrau năvoadele, iar în jur erau împrăştiate bărci de pescuit. Cînd Lydia se potoli, Thyrza o trase spre fereastra cu ochiuri pe care o deschise în interior şi zise:

— Uită-te!

— Nu pot să mă uit decît la tine, şi la nimic altceva, iubito, fu răspunsul.

— Dar hai să privim împreună, după aceea o să stăm din nou față în față. Marea, Lyddy ! O iubesc ; îmi pare cel mai bun prieten pe care l-am avut vreodată.

— Ești încă foarte palidă, iubito. Ai fost bolnavă și n-ai vrut să mă chemi. N-ai avut pic de milă, Thyrza ! S-ar fi putut să te simți atît de rău încît să nu mai fii în stare să trimiți după mine ; sau să mori fără ca eu să știu ceva. Nu mă iubești cum te iubesc eu, scumpa mea. Eu nu ți-aș fi cășunat un asemenea necaz, nu, de dragul nimănui, pentru nimeni și nimic în lume. O, de ce nu m-ai lăsat să plec împreună cu tine ? M-aș fi dus oriunde : aș fi fost gata la tot ce-mi cereai. Ești sigură că te-ai făcut sănătoasă ? Te simți în puteri ?... Ce e ?

Thyrza se lăsase să cadă pe un scaun și, o clipă, fața ei care era într-adevăr neobișnuit de palidă, vădi o umbră de durere. Dar rîse.

— Asta-i numai fiindcă nu-mi găseam astîmpăr. N-am stat locului și nu m-am așezat un minut de cînd m-am sculat. O, mă simt mai bine ca oricînd. Nu par fericită ? Nu-mi lipseai decît tu ; nimic altceva. N-am fost niciodată atît de sănătoasă și fericită.

Cineva ciocăni în ușă.

— Trebuie să mănînci ceva, după drum, zise Thyrza. E prea devreme pentru masa de dimineață, dar trebuie să îmbuci ceva.

Ieși și se întoarse cu o tavă pe care se aflau lapte și turtă.

Lydia clătină din cap.

— Nu pot să mănînc, Thyrza. Vreau să-mi spui totul.

— Nu-ți spun nimic pînă cînd nu bei un pahar cu lapte. Lasă-mă să scot lucrurile de pe tine. Știi, o să rămîi peste noapte la mine. Stai liniștită și lasă-mă să te dezbrac. Draga, buna mea Lyddy ! O, ai să mă miepteni mîine dimineață ? Închipuie-ți : să mă miepteni din nou ! Biata mea Lyddy, totdeauna plîngeai de bucurie și niciodată din altă pricină. Să stau iar la tine în poală, așa cum făceam de mult, după ce fusesem neascultătoare ? De mult ; nu știi cît sînt de bătrînă, Lyddy. Acum nu socoți că ești mai mare ca mine, nu-i așa ? Nu, de astă dată e cu totul altfel. Doamna de-aici, doamna Guest, m-a întrebat deunăzi cîți

ani am şi n-am vrut să-i spun, fiindcă dacă-i spuneam adevărul, nu era aşa. Am fost tare bolnavă, dragă Lyddy ; credeam că o să mor, şi chiar asta voiam, dacă n-ai fi fost tu. Nu puteam să te chem : îmi era ruşine. M-am purtat prea rău cu tine şi cu toată lumea. Dar oamenii au fost buni cu mine, mult mai buni decît trebuiau să fie. Într-o zi o să mă duc s-o văd pe doamna Gandle şi o să-i spun că n-am uitat ce cumsecade a fost. O să mergi cu mine, Lyddy. Dar nu, nu ; n-o să-ţi placă. O să uităm, de parcă nici n-a fost.

— Unde s-a întîmplat asta, Thyrza ?

— Undeva unde am găsit de lucru. Ştii unde vine Caledonian Road ?

Lydia o strînse mai aproape de parcă ruşinea şi nevoile i-ar fi ameninţat mai departe sora şi ea ar fi ocrotit-o împotriva amîndurora

— Dar cum de ţi-a trecut ? Ce s-a întîmplat atunci ?

— Într-o noapte, cînd îmi era tare rău, doamna Gandle a căutat în buzunarul meu ca să vadă dacă n-aveam la mine ceva care să arate cine sînt şi de unde veneam. Şi a găsit petecul acela de hîrtie cu numele şi adresa doamnei Ormonde. Dar stai, Lyddy ; vreau să-ţi spun ceva. Ai făcut aşa cum te-am rugat eu, n-ai spus nimănui unde sînt ?

— N-am spus, nimănui, Thyrza. N-a ştiut nimeni unde mă duc. Adică i-am spus, bineînţeles, lui Gilbert că plec la tine, dar nu unde eşti.

După cîteva clipe de tăcere, Thyrza întrebă foarte liniştit :

— Lyddy, ce face Gilbert ?

— S-ar părea că destul de bine, draga mea.

— I-a fost... i-a fost foarte greu ?

Îşi ţinea ochii acoperiţi şi-şi lipi mai strîns capul de umărul surorii.

Lydia se gîndea la Egremont, de aici izvora acea notă aspră din glasul ei. Dar Thyrza simţea că cealaltă o judecă şi o învinuieşte : tremura.

— Unde lucrează ? întrebă cu o voce care de abia se auzea.

— Se duce la lucru ca de obicei. Într-alt loc.

— Bietul Gilbert ! O, îmi pare rău de el ! N-a meritat niciodată să-i fac una ca asta. Lyddy, adaugă în şoaptă, cînd iubeşti pe cineva poţi să fii tare rău cu ceilalţi.

Lydia nu găsi răspuns. Privea ţintă pe fereastra deschisă dar nu vedea nimic, nici marea, nici cerul. Aşadar, ea nu ştia ce înseamnă să iubeşti ? Ei bine, dragostea e de mai multe feluri.

— Îţi povesteam ceva, Lyddy, urmă Thyrza, cînd un sărut în păr îi spuse că, orice-ar fi, exista o fiinţă căreia nu era nevoie să-i ceară iertare. Doamna Ormonde a făcut pentru mine totul şi nu doreşte ca cineva să afle — nimeni în afară de tine. E foarte cumsecade, pînă cînd e vorba de anumite lucruri, nu prea se lasă înduplecată şi gîndeşte... nu pot să-ţi lămuresc bine totul. Îmi făgăduieşti că după ce te întorci n-o să spui nimănui ?

— Dar o să stai aici, Thyrza ?

— Nu, scumpa mea ; plec la Londra. Doamna Ormonde o să mă trimită la nişte prieteni de-ai ei. N-am voie să spun unde locuiesc şi acolo n-o să poţi să vii să mă vezi. Dar o să ne vedem uneori undeva, într-alt loc. O să păstrezi taina ?

— Atunci n-o să mai fim niciodată împreună ? întrebă Lydia rostind rar vorbele.

— Nu, nu ; nu totdeauna, dragă soră. Doar un timp ; o, nu e mult. I-am spus doamnei Ormonde că vei face cum te rog eu, ştiam asta.

— Thyrza, răspunse grav cealaltă, nu m-am ţinut de ce ţi-am făgăduit. I-am arătat lui Gilbert scrisoarea pe care mi-ai lăsat-o şi i-am spus tot ce mi-ai povestit mie.

— Da, răspunse Thyrza fără să se gîndească.

— Nu se putea altfel. Lumea începuse să vorbească şi Gilbert aflase... ştii, despre bibliotecă. Doamna Bower a izbutit într-un fel să prindă de veste.

— Lyddy ţi-am spus numai şi numai adevărul ; pînă la capăt.

— Sînt sigură, Thyrza — ai spus tot ce ştiai.

— Totul ! Ce zicea lumea despre mine ? Nu, nu ţin să aflu ; nu-mi spune. Acum s-a terminat. Şi tu n-aveai cum să nu-i mărturiseşti lui Gilbert ; înţeleg cum s-a în-

tîmplat. Dar celălalt lucru pe care ţi l-am cerut să mi-l făgăduieşti, Lyddy ?

Thyrza se ridică şi o privi solemn în ochi.

— Pentru mine o să însemne mai mult decît îţi închipui, dacă nu primeşti sau dacă n-o să-ţi ţii făgăduiala. Nu cred că o să-mi faci un rău, nu-i aşa, Lyddy ?

Răspunsul zăbovi îndelung. În cele din urmă, Lydia vru să afle :

— De ce doreşte doamna Ormonde să te ţină ascunsă ?

Thyrza începu să se frămînte.

— Vrea să mă ajute. Socoate că face cum e mai bine. A fost cumsecade cu mine şi nu pot să spun o vorbă rea despre dînsa. Cred că ar trebui să fac după cum doreşte. Pare-se că-i plac, dar... nu pot să-ţi spun cum stau lucrurile, Lyddy ; nu pot să spun nimănui ; nu, nici chiar ţie.

— Nu te mai necăji atît, iubito.

— Ai putea să-mi făgăduieşti, Lyddy ! urmă Thyrza, zguduită de emoţie, ba, după cum se părea, chiar înfricoşată. V-am făcut un rău ţie şi lui Gilbert, dar încearcă să mă ierţi. De ce taci ? Nu ţii de ajuns la mine ca să faci atîta lucru ?

Thyrza se ridică, aprinsă la faţă şi cu o privire rătăcită.

— Stai liniştită, Thyrza, iubita mea, interveni sora.

— Atunci răspunde-mi, Lyddy. Făgăduieşte-mi !

— Mai întîi trebuie să ştiu un lucru. L-ai văzut pe domnul Egremont ?

— Din noaptea aceea cînd mi-am luat rămas bun de la el, pe malul rîului, n-am mai stat de vorbă. Nu mă crezi ?

— Nu cred că ai putea să mă minţi.

— Dacă i-aş fi vorbit, ţi-aş fi spus numaidecît, Lyddy ; ţi-aş fi spus ! Ţie ţi-aş mărturisi tot.

— Trebuie să-ţi arăt încotro mă bate gîndul, Thyrza ; altfel n-are nici un rost. Dă-mi pe faţă un singur lucru : doamna Ormonde doreşte ca tu să te măriţi cu Egremont ?

Thyrza rîse straniu. Apoi strigă :

— Nu doreşte ! Nici să n-audă de aşa ceva, pentru nimic în lume ! Vrea să-mi arate bunătate, în felul ei, dar asta nu ; nu asta. Mult mă mai bănuieşti ! Atunci, *tu*

mi te pui de price ? La ce te gîndeşti ? Trăgeam nădejde că o să fii bună cu mine, în toate. Acum nu s-ar zice că eşti Lyddy a mea.

— Fiindcă nu te pricep, rosti cealaltă, cu voce stinsă şi ochii în pămînt. Nu-ţi deschizi inima, Thyrza. Dacă-i adevărat că doamna Ormonde gîndeşte astfel, de ce tu... Se întrerupse brusc. Nu pot să vorbesc despre asta. E greu de îndurat. Nu o să mai fim niciodată una cu alta aşa cum am fost, Thyrza. Ne desparte ceva şi o să ne despartă întotdeauna. Trebuie să-ţi urmezi calea, draga mea. Da, făgăduiesc, şi cu asta gata.

Thyrza sări brusc înainte.

— De ce te temi, se apără ea. De ce vorbeşti aşa ? Ce-i în mintea ta ?

— Mă gîndesc că domnul Egremont o să ştie unde eşti.

— N-o să ştie, Lyddy ! Îţi dau cuvîntul meu că n-o să ştie.

— Îi scrii ? Poate că asta voiai să spui, cînd ziceai că *nu i-ai vorbit*.

— Voiam să spun ce-am spus şi anume că nu i-am scris şi nu i-am vorbit şi nici el mie. N-o să ştie unde sînt : n-o să avem în nici un fel de-a face. Dar, bineînţeles, dacă nu vrei să mă crezi, la ce bun să ţi-o spun !

În glasul ei răsuna ceva ciudat, în timp ce adăugă aceste vorbe. Privea şi vorbea cu o anumită mîndrie, pe care Lydia nu o băgase niciodată de seamă. Sora cugetă o clipă, apoi zise :

— Nu mă îndoiesc că e adevărat, Thyrza. Făgăduiesc să nu suflu nimănui o vorbă despre tine şi o să-mi ţin făgăduiala. Nu poţi însă să-mi spui ce-o să faci ?

— De fapt nici eu însămi nu ştiu. Alaltăieri, doamna Ormonde m-a dus la ea acasă şi acolo se găsea o doamnă în faţa căreia a trebuit să cînt. A cîntat ceva la pian şi mi-a cerut să cînt acelaşi lucru, dacă puteam. Părea mulţumită, deşi tăcea. După aceea doamna Ormonde m-a adus înapoi cu trăsura ei, dar n-a zis nimic despre felul cum cîntasem. Ştii, uneori e tare ciudată.

Lydia întrebă pe dată :

— Aşadar, doamna Ormonde ţi-a dat banii aceştia ?

Şi scoase din buzunar mandatul poştal.

— Cum ? ! Nu i-ai folosit ?

— Nu, ai mei au fost de ajuns. Te rog să-i dai înapoi.

— O, ce mîndră eşti, Lyddy ! Nu te-ai lăsa niciodată ajutată de cineva şi totuşi, cum te mai ţineai de bunicul cînd avea necazuri şi nu voia să primească. A, cum se simte, sărmanul bunic ?

— La fel ca întotdeauna, draga mea.

— Iar tu te duci zi de zi la lucru, întocmai ca înainte. Biata mea Lyddy !

Cearta luase sfîrşit, între ele domnea din nou duioşia.

— Spune-i lui Gilbert ceva care să ţină locul vorbelor mele, Lyddy ! Zi-i că eu... ce să spun ? Că sufăr pentru el. Că o să ţin minte cîte zile o să am ce bun a fost. Să mă uite cu totul. Ce greşeală am făcut că i-am spus cîndva că-l iubesc !

Apoi din nou, în şoaptă :

— Şi Ackroyd ?

— Tot aşa. Nu s-au căsătorit încă. Cred că nu mai trece mult pînă atunci.

Petrecură împreună ore îndelungate, pe mal, la vremea fluxului şi refluxului. Din cînd în cînd Lydia părea să-şi fi uitat necazurile. Cît despre Thyrza, s-ar fi zis că sorbea încîntare din aerul proaspăt.

— E bună prietenă cu mine, repetă de cîteva ori, pe cînd privea spre bătrîna şi cenuşia mare. M-a făcut din nou sănătoasă, Lyddy. O să-mi fie totdeauna drag murmurul ei şi gustul sărat ce mi-l lasă pe buze.

Capitolul XXX

MIŞCĂRI

— Ne ducem mai întîi la familia Pilkington, în Warwickshire, zise Annabel, în timp ce stătea de vorbă cu doamna Ormonde, la hotelul unde aceasta locuia, în ultima săptămînă a lunii iulie. Ştiţi, o să fie acolo domnul

Lanyard, poetul ; sînt curioasă să-l văd. Tata şi-l aminteşte ca pe un „maţe-goale, un ins care nu face doi bani", ca să citez propriile sale cuvinte ; recenzează romane în paginile unui jurnal literar. S-a căsătorit nu de mult cu lady Emily Quell, aţi auzit ? Ce jalnic din partea oamenilor că rîd şi zîmbesc batjocoritor ori de cîte ori un bărbat sărac se însoară cu o femeie bogată ! Nu ştiu nimic despre el, în afară de ceea ce cunosc din versurile sale, dar asta îmi inspiră convingerea că e mai presus de nişte temeiuri josnice.

— Aşadar, mai păstrezi încă o parte din idealismul tău, Bell ?

— Sper că pe tot. De ce ? Vă temeaţi pentru mine ?

— Ei, ei...

— Ştiu, răspunse Annabel, cu gîndul cam departe, în timp ce-şi lăsa privirea să rătăcească. N-are a face. Ziceaţi că aveţi să-mi spuneţi ceva care mă priveşte îndeaproape, doamnă Ormonde.

— Da. Am să-ţi transmit un rămas-bun din partea unei vechi cunoştinţe.

Tenul fetei nu făcuse faţă sezonului monden la fel de bine ca pielea acelor femei pentru care marea şi singura grijă este să lupte împotriva naturii, ca să arate aşa cum îşi doresc. Obrazul îi era cam palid. Ochii, ce păreau mereu să caute ceva pierdut, trădau la rîndul lor oboseală ; privirea adîncă, din vremea cînd stătea pe malul Ullswaterului, cu *Susan şi crini* în poală, nu avea să fie redobîndită curînd. Frumuseţea ei era mai fără seamăn, spunea mai multe decît în ziua aceea, cu un an şi ceva în urmă ; spiritul modern nu socoate nimic desăvîrşit dacă nu cuprinde în sine o fărîmă de tristeţe morbidă.

La vorbele doamnei Ormonde se întoarse cu un interes grav.

— Aşadar, unde pleacă ? întrebă şi se mulţumi să surîdă.

— Spre un mic oraş industrial din Pennsylvania. Întreprinderea lui tocmai a deschis acolo o uzină şi ţelul său este să se pregătească pentru a putea să o conducă.

— Nu glumiţi ?

— Nicidecum. Cred că s-a lăsat convins de mine cînd a luat hotărîrea. Nu mă îndoiesc că peste un an, doi, îmi va mulţumi, deşi în clipa de faţă nu e foarte entuziasmat.

— Dar, desigur că... Nu, socot că aveţi dreptate.

— Nu l-am sfătuit să devină american, urmă cu un surîs doamna Ormonde, cînd Annabel, care avea în chip vădit de gînd să mai spună ceva, renunţă să continue. Va veni, fără îndoială, din cînd în cînd în Anglia, şi poate că într-o zi, dacă ţinem seama de firea lui, aici va fi din nou acasă. Nu prea mă aştept să-l mai văd vreo doi ani.

— Sper că aşa e bine. Cred că da.

Annabel tăcu o clipă, apoi trecu firesc la un alt subiect. Peste puţin timp se ridică, gata de plecare. Mîna ei se afla în aceea a doamnei Ormonde, cînd întrebă :

— Pot să aflu ceva mai mult decît ceea ce mi-a spus tata ?

— Ce ţi-a spus tata ?

— Că fata e în grija dumneavoastră şi că, după cum socotiţi, vocea ei ar putea fi cultivată, astfel încît să-i slujească — atît.

— Da, o să-ţi spun şi altceva, iubito. Egremont nu are nici o obligaţie. Nu s-a legat prin nimic în ceea ce o priveşte. Nu s-au întîlnit de cînd ea a fugit de acasă, ba mai mult, fata nu bănuieşte că i-a trezit interesul altfel decît ca viitoarea soţie a domnului Grail.

— Nu ştie ?

— Nici nu-şi închipuie. Nu şi-au spus niciodată mai mult decît cîteva vorbe prieteneşti. În timp ce era plecat din Anglia, Egremont credea că s-a şi măritat, iar despre mutările *lui* dintr-un loc într-altul, Thyrza nu ştie chiar nimic.

Annabel asculta fără să-şi ascundă uimirea ; pe chipul ei nu se citea nimic altceva.

— Dar, spuse şovăitoare, nu-mi dau bine seama. Se consideră lipsit de orice răspundere ? Părăseşte Anglia fără să-şi facă griji în ce priveşte viitorul ei ?

— Nicidecum. Ştie că mă îngrijesc de ea. Fiindcă se află sub tutela mea, am cu desăvîrşire dreptul să cer ca

nimeni să nu se joace cu soarta copilei, ci să fie lăsată să crească și să devină mai înțeleaptă, înainte să i se ceară de către oricine ar fi să facă un pas hotărîtor. Domnul Egremont îmi recunoaște acest drept, și pînă acum nu mi-a dat încă într-adevăr prilejul să mă îndoiesc de cinstea lui.

— Eu nu m-am îndoit niciodată, chiar dacă se părea că există motive, răspunse calm Annabel.

— Ai tot dreptul, Bell. Ei bine, fiindcă m-ai întrebat, am socotit că e mai bine să-ți spun atît cît ți-am spus. Pleacă din Anglia la fel de liber din punct de vedere moral, ca și cum n-ar fi auzit niciodată de ea.

— Vă mai întreb ceva. De unde știți că nu e încredințată de... dragostea lui ?

— El însuși mi-a spus că despre aceasta nici unul nici altul n-au rostit o vorbă. S-ar mai putea afla și de la sora ei, care a văzut-o. Nu am vizitat-o pe Lydia înainte de a se întîlni cu Thyrza, fiindcă ar fi fost contrar celor ce simțeam că trebuie să fac. Dragostea pe care și-o poartă una alteia e ceva cu totul sfînt și un străin nu avea dreptul să mijlocească între ele, pînă cînd se vedeau. Dar după aceea am vizitat-o pe Lydia, la Londra. Mi-a vorbit pe dată cît se poate de nesilit și am aflat că aproape mă ura fiindcă gîndea că-mi propun să o mărit pe sora ei cu domnul Egremont. Am descoperit de asemenea — știi, Bell, sînt bătrînă și pot să fiu foarte vicleană — am descoperit că Lydia nu bănuiește nici ea mai mult decît Thyrza, că Egremont ar nutri un sentiment serios. A respins cu dispreț ideea că așa ceva ar fi cu putință. Marea ei nădejde este că Thyrza ar putea încă să se mărite cu domnul Grail.

— Și ce sînteți în măsură să-mi spuneți despre Thyrza însăși ?

— A fost bolnavă, dar acum s-a îndreptat foarte frumos. Ziua pe care a petrecut-o împreună cu Lydia i-a făcut în chip vădit nespus de bine. Dragostea aceasta care e în firea lucrurilor îi pune la îndemînă mijloace neprețuite și, dacă nu mă înșel, mă va ajuta s-o fac din nou fericită. E tăcută, dar nu îngrijorător de abătută — uneori e chiar veselă. A început să ia lecții de canto și îi face plăcere ; cred că i-au trezit o nouă pasiune.

— Atunci sper că n-o să mă mai obsedeze un chip frumos şi foarte trist.

Şi astfel, două doamne discutară despre ce era mai important în treaba pentru care se întîlniseră, abia după ce îşi strînseseră mîna ca să-şi ia la revedere, — prin asemănare, poate, cu proverbialul post scriptum.

În aceeaşi seară, în casa familiei Tyrrell avea loc un dineu. Domnul Newthorpe rămase, ca de obicei, în camera lui. Oaspeţii plecaseră cînd Annabel se îndreptă într-acolo, ca să-i ţină tovărăşie pentru un scurt răstimp.

Tatăl dorea să-i citească un poem ; îndeobşte, ori de cîte ori intra în camera lui de lucru o aştepta un crîmpei de versuri sau de proză. În seara aceasta, Annabel nu era în stare să asculte la fel de atentă ca întotdeauna. Domnul Newthorpe băgă de seamă, lăsă cartea deoparte şi o iscodi cu o întrebare sau două despre oaspeţii care luaseră parte la petrecerea din seara aceea. Îi răspunse scurt, apoi, după o clipă de şovăire, întrebă :

— Tată, doreşti foarte mult să mergi la familia Pilkington ?

O privi cu uimire.

— Eu ? De cînd mă dau în vînt să umblu cu cortul prin case străine şi să îmbuc o carne din care poţi să zaci ? [1]

— Atunci nu ţii grozav, nici chiar de dragul de a-l întîlni pe domnul Lanyard ?

— Lanyard ! Doamne, dumnezeule ! Omul a dat cîteva lucruri bune, dar mă mulţumesc să am cu el legături spirituale.

— Atunci, vrei să fii amabil şi să mărturiseşti că nu te simţi într-adevăr atît de bine cum credeai şi că, după sindrofiile cu dans şi mersul la teatru din timpul sezonului, te vezi silit să te întorci fie la Eastbourne, fie la Ullswater, cît mai curînd cu putinţă ?

— De fapt, Bell, în ultimele cîteva zile n-am fost deloc la înălţime.

---

[1] Referire la replica lui Cezar din *Antoniu şi Cleopatra*, de SHAKESPEARE :

„. . . . . Pe Alpi
Se zice c-ai mîncat astfel de carne,
Că mulţi, văzînd-o numai, au murit".

— Nu spune asta, tată dragă. E urît din partea mea că vorbesc cu uşurinţă despre asemenea lucruri.

— O spun numai fiindcă tu mi-ai cerut... Serios, mă simt foarte bine, dar sînt mult mai sigur că la Eastbourne, şi nu la familia Pilkington, o să mă simt tot aşa.

— Crezi că la Eastbourne ?

— Nu, cum vrei tu, Bell.

— Da, mergem din nou la Eastbourne. Se apropie de tatăl ei şi-i luă mîinile. M-am plictisit, m-am plictisit, m-am plictisit, iubitule, de toate astea ; sînt plictisită şi nespus de sătulă ! Dacă mai venim vreodată la Londra, să ne închiriem o locuinţă liniştită în vreun cartier săracăcios, şi să mergem la National Gallery, la colecţia de sculpturi în marmură de la British Museum şi oriunde vom fi siguri că n-o să întîlnim picior de om din lumea mare. Dacă o să ne ducem la un concert, o să stăm la galerie printre cei care vin acolo fiindcă doresc într-adevăr să asculte muzică.

— *Eheu !* [1] Scările sînt piază rea. Bell !

— Nu te gîndi la scări ! Atunci nu, n-o să mergem deloc la concertele publice, ci eu o să cînt pentru dumneata şi pentru mine însămi, o să începem cînd ne place, o să ne oprim tot aşa şi o să ne folosim imaginaţia — slavă Domnului, amîndoi avem destulă, ca să împlinim lipsurile. O să ne întoarcem la cărţile noastre — o, dumneata nu le-ai părăsit niciodată ; eu, însă, ca o biată păcătoasă ce mă aflu... ! Dă-mi-l pe Dante, să-l simt în mîna mea ! Unde e Vergil ?

— *Heu ! Fuge crudeles terras, fuge litus avarum.* [2]

Citatul e corect ? Se potriveşte ? Sînt cuvintele lui Savonarola despre soartă.

— Atunci sînt şi ale mele ! Cum de ai avut atîta răbdare cu mine ? Un sezon monden la Londra... şi eu care-l mai am de studiat pe Homer ! Sofocle e încă pentru mine un tărîm necunoscut ! Tată, am luat-o pe un drum greşit, foarte greşit şi nici măcar nu m-ai dojenit.

---

[1] Vai ! (lat.).

[2] „Vai ! Fugi de ţărîmurile înspăimîntătoare, fugi de ţărmul locuit de oameni lacomi" (lat.).

— Îmi este mult mai bine, scumpa mea, cînd te aud cum te dojenești tu însăți. Și nici asta nu-mi doresc. Din învățătura ta lipsea un capitol. Acum poți să continui liniștită.

— Citește din nou poemul, tată. De astă dată sînt în stare să-l ascult.

În dimineața următoare, Paula trecu pe acasă. În tot cursul sezonului ca și Annabel se văzuseră foarte puțin dar în ultima vreme, o dată sau de două ori, atunci cînd avuseseră prilejul să se întîlnească, Paula trădase cu oarecare sfială că dorește să stea de vorbă mai apropiat decît obișnuia pînă atunci. Annabel nu se arătă nerăbdătoare să-i răspundă, totuși, în ciuda acelei scrisori pe care v-o amintiți, o judecase întotdeauna pe verișoara ei cu multă îngăduință și fiindcă bănuise că Paula Dalmaine era mai puțin fericită ca Paula Tyrrell, înclina să discute cu blîndețe. În dimineața aceasta se aflau singure în salon.

— Așadar vă duceți la familia Pilkington, zise Paula, după ce se foise o mulțime prin cameră.

— Nu. Ne-am răzgîndit. Ne întoarcem la Eastbourne.

— A ! Cum așa, Bell ?

— Sîntem cam obosiți și tata are din nou nevoie de liniște. Voi unde mergeți ?

— În Scoția cu familia Scalper. Merge cu noi și lordul Glenroich. A făgăduit că o să mă învețe să vînez.

Paula vorbea despre aceste planuri cu mai puțin elan decît ar fi fost de așteptat. Deodată întrebă :

— Ce e cu domnul Egremont, Bell ?

— A plecat sau e pe cale să plece în America, unde va locui, cred, un timp.

— Nu zău ! — mă întreb : *cu cineva ?*

— Nu mi-a spus nimic despre treburile lui, Paula.

— Atunci, l-ai văzut ?

— Nu, nu l-am văzut.

— Nu fi supărată pe mine, Bell. N-am vrut să spun nimic. Nu doream decît să aflu despre el ceva care să fie adevărat ; minciuni pot să ascult destule oricînd doresc.

Vorbele sunau îndeajuns de înduioșător fiindcă, măcar o dată, erau fără doar și poate sincere. Annabel surîse și nu dădu răspuns. Apoi, Paula schimbă brusc subiectul și spuse :

— Cred că o să vin să vă fac o vizită la Eastbourne, dacă o să-mi îngădui.

— O să mă bucur.

— Nu, n-o să fii chiar bucuroasă, Bell, dar, firește, știu că n-ai putea să zici că o să te supere. O să mă abat, totuși, pentru o zi sau două, singură.

— Vino și-ți vom ura din toată inima bun-sosit, Paula.

— Ei bine, asta sună puțin mai altfel. Nu aud adesea asemenea cuvinte.

Dădu din cap, semn al unui bun rămas de care nu se sinchisea prea mult, și plecă numaidecît. Se duse de-a dreptul acasă. Domnul Dalmaine lipsea la ora prînzului; Paula nu mîncă nimic și, întărîtată, îi vorbi cu arțag slujnicei despre felul cum se îngrijeau de ea, deși nu se ostenea vreodată cîtuși de puțin pentru ca treburile gospodărești să meargă așa cum se cuvine. Își pierdu vremea prin salon pînă la ora trei. Cineva sosi în vizită: dăduse dispoziții: „doamna nu e acasă". La trei și jumătate porunci să fie chemată o trăsură de piață în loc de propria ei trăsură apoi, după ce se îmbrăcă grabnic, plină de neliniște, coborî în fugă scările și intră înlăuntrul vehiculului.

— La British Musem, îi spuse răspicat vizitiului prin tubul acustic.

Calul tocmai se pregătea să pornească, dar se opri din nou. Supărată, Paula privi în jur și descoperi că soțul ei îi spusese vizitiului să rămînă pe loc și acum stătea lîngă roată.

— Unde te duci ? o întrebă surîzînd.

— În vizită la un prieten. De ce mă oprești cînd sînt grăbită ? Zi-i să pornească numaidecît.

Dorința îi fu ascultată și, în timp ce trăsura se rostogolea mai departe, se lăsă pe spate, fiindcă îi bătea puțin inima. Străbătu un drum lung pînă în Great Russell Street și o dată sau de două ori fu cît pe ce să-i dea vizitiului altă poruncă. Cu toate acestea, în cele din urmă se află pe trotuar, lîngă porțile muzeului. După ce trăsura plecă, trecu drumul. Se îndreptă spre casa unde-și avea locuința Egremont.

„Da, domnul Egremont era acasă."

— Atunci daţi-i vă rog această carte de vizită şi întrebaţi dacă e liber.

Fu condusă la primul etaj ; intră într-o cameră şi-l găsi pe Egremont în mijlocul lăzilor de ambalaj. Se prefăcu a nu fi deloc surprins de această vizită şi îi strînse mîna în chip firesc.

— Găsiţi totul cu susul în jos, doamnă Dalmaine, zise. Vă rog să mă iertaţi. Mîine dimineaţă plec la drum lung.

Paula murmură nişte vorbe goale. Îi era cald şi în sinea ei dorea să nu fi făcut această nebunie ; într-adevăr, nu putea să spună limpede de ce o făcuse.

— Plecaţi deci din nou în America, domnule Egremont ?

— Da.

— Am auzit. Ştiam că nu o să veniţi să vă luaţi rămas-bun de la mine, aşa că am venit eu la dumneavoastră.

Privea în jur, în căutarea unor semne care să arate că locuia acolo vreo femeie ; nu se vedea, totuşi, nici urmă de aşa ceva.

— Sînteţi amabilă.

— N-o să stau mult, firește. Sînteţi foarte prins cu treburi...

— Sper că-mi îngăduiţi să vă ofer un ceai.

— O, nu, mulţumesc. Am trecut doar ca să schimbăm cîteva vorbe şi să vă rog să mă iertaţi fiindcă m-am purtat foarte rău. Ştiţi desigur ce vreau să spun. Mi-a fost ruşine de mine însămi, dar n-am avut încotro. Îmi pare tare bine că am ajuns la timp ca să vă văd ; aş fi fost îngrozitor de mîhnită dacă n-aş fi putut să vă cer iertare.

— N-am nimic de iertat dar, după cum socot, aţi fost foarte bună că aţi venit.

— O să vă întoarceţi... cîndva ?

— Cred că e foarte cu putinţă.

— Atunci vă spun la revedere.

Egremont îi scrută faţa, văzu cît de frumoasă şi încîntătoare era şi-i păru rău pentru ea — de ce, nu ştia. O clipă sau două, mîinile lor rămaseră împreunate.

— Aveți... aveți ceva pe care să-l transmit în numele dumneavoastră, domnule Egremont ? În mine se poate avea încredere, bineînțeles că da.

— Sînt foarte sigur, domnișoară Tyrrell. O, iertați-mă !

— Nu, nu vă iert. Rîdea și, totuși, în același timp, aproape că plîngea. În schimb, trebuie să-mi cereți să fac ceva pentru dumneavoastră. Ce ciudat părea ! De parc-aș fi murit și m-am trezit din nou la viață, nu-i așa ?

— N-am de transmis nimic, pentru nimeni, doamnă Dalmaine ; vă mulțumesc foarte mult. .

— Atunci la revedere. Nu, nu, nu coborîți. La revedere.

Se întoarse acasă cu trăsura.

Se afla de o oră în budoarul ei, cînd intră Dalmaine. Zîmbea, deși părea cam furios. Se așeză astfel ca s-o privească în față și întrebă :

— Paula, ce treabă aveai azi-dimineață în Great Russell Street ?

Paula tremură, însă la privirea lui scrutătoare, răspunse cu o căutătură ironică.

— M-ai urmărit, deci.

— Cred că nu e tocmai obișnuit ca tinerele doamne să facă vizite în apartamentele bărbaților ; dacă n-am înțeles bine regulile sociale în această chestiune, mă vei corecta, firește.

Domnul Dalmaine era politician pînă-n măduva oaselor. Îi plăcea mult Paula dar, după căsătorie, îi descoperise o anumită personalitate, foarte deosebită de a sa, și nu putea să se simtă mulțumit pînă cînd aceasta nu avea să fie înăbușită. În clipa de față, politica sa domestică era să zdrobească voința soției. Aplica la el acasă acele metode de care ar fi vrut să se folosească pentru ca să înspăimînte un popor. De cînd încetase să mai discute politică, salonul ei era plin de oameni pe care Dalmaine îi privea cu dispreț, vedea în ei doar niște fanți, ai sezonului monden. Bătăioasă, Paula sublinia cu tot dinadinsul deosebirea de gusturi dintre ei doi. Dalmaine răbdă un timp, pînă cînd fu în măsură să întocmească un plan de luptă. Acum planul căpătase în chip nesperat forma desăvîrșită și era fericit.

— Ce nevoie aveai de individul acela ?

— Domnul Egremont pleacă în America şi voiam să-mi iau rămas-bun de la el. Am fost prieteni cu mult înainte de a ne cunoaşte noi doi.

Se ridică şi se pregătea să plece ; dar mîna lui Dalmaine o opri cu un gest uşor.

— Paula, explicaţia e neconvingătoare

— Ce doreşti ? Ce trebuie să fac ?

— Să stai jos şi să asculţi. Deoarece am motive foarte serioase care mă îndeamnă să nu mă încred în tine, nu-mi rămîne decît o singură cale. Trebuie să-ţi cer să te supui pe de-a-ntregul în faţa unor anumite dispoziţii pe care o să ţi le arăt amănunţit. Dacă te împotriveşti voi fi, firește, pus în situaţia sa iau cele mai dureroase măsuri.

— Ce vrei ?

— Mîine urma să oferi ultimul tău dineu. O să-i înştiinţezi numaidecît pe toţi invitaţii că eşti bolnavă şi nu poţi să-i primeşti.

— Ce ridicol ! Cum să fac un asemenea lucru ?

— O să-l faci. Era vorba să mergem în Scoţia, cu familia Scalper. În loc de aceasta, după închiderea seziunii parlamentare, mă vei însoţi la Manchester şi o să ducem împreună o viaţă retrasă, în timp ce eu mă voi ocupa de studiul cu privire la problemele din industrie, care pentru mine e de-o importanţă arzătoare.

Paula tăcea.

— Acestea sînt dispoziţiile mele. Dacă nu te supui şi alegi altă cale... ştii ce înseamnă. Te rog să mă înştiinţezi ce ai hotărît.

— De ce te porţi cu mine în felul acesta ?

— Te rog să nu mă întrebi. Aştept răspunsul tău.

— N-am de ales, trebuie să mă las în voia ta şi eşti destul de laş ca să te foloseşti de lucrul acesta.

— Făgăduieşti să mă asculţi ?

— Vreau să mă duc în camera mea. Pot să plec fără să-ţi cer voie ?

— Atîta timp cît îmi dai ascultare în chestiuni de cea mai mare însemnătate, eşti stăpînă în casa mea, Paula.

Paula se făcu nevăzută, iar domnul Dalmaine rămase să cugete mulțumit de sine la tăria și politețea de care dăduse dovadă.

Capitolul XXXI

ODIHNA UNUI BĂTRÎN

Doar cu mare părere de rău și după multă luptă lăuntrică, Bunce îngădui copilei sale să rămînă la Eastbourne.

La urma urmei, nu ar fi fost, firește, în stare să se împotrivească unui plan menit, poate, să salveze viața lui Bessie, iar faptul că era scutit să cheltuiască bani cu întreținerea fetiței și pe deasupra primea în fiece lună o mică sumă, înfățișată de doamna Ormonde drept plata cuvenită pentru slujba ei la Casa Castanilor, însemna un argument ce cîntărea greu în mintea unui om ca Bunce, veșnic nevoit să se zbată ca să o scoată la capăt. Bănuia însă că doamna Ormonde dorea să-l despartă de Bessie, ca fata să fie coruptă, după cum ar fi spus el, ademenită să îmbrățișeze falsa credință creștină.

Doamna Ormonde se văzu cu Bunce în mai multe rînduri și aceste întîlniri o ajutară să înțeleagă ce era în mintea acestui om. Descoperi curînd pricina neliniștii sale, și merse drept la țintă, îl încredință că nimeni nu va încerca în vreun chip să o facă pe Bessie să gîndească altfel decît tatăl ei. Orice tipăritură pe care va voi să i-o trimită va ajunge nevătămată în mîna copilei. Cînd Bunce plecă, o altă femeie l-ar fi socotit un ins necioplit și nimic altceva, dar doamna Ormonde era înzestrată cu acel binecuvîntat dar al pătrunderii gîndurilor, ce izvorăște dintr-o milă nesfîrșită ; nu-l judecă greșit. Iar la rîndul său Bunce, deși se despărțise de ea cu acel aer grozav de mîndru și bătăios ce părea să-i fi înțepenit pe față, după o zi sau două, descoperi că modulațiile din vocea doamnei Ormonde erau unul dintre lucrurile pe care și le amintea cu plăcere. Se simți puțin cam stînjenit cînd își aduse aminte cît de urîcios se purtase el însuși.

O altă femeie începuse de asemenea să-l înrîurească în chip nedesluşit pe omul acesta aspru — o vedea foarte des şi se obişnuise să-l ajute mult. Domnişoara Totty Nancarrow. Totty îi era nu tocmai de puţin folos cînd trebuia să se descurce cu micuţa Nelly, ba chiar şi cu Jack. Pentru cea dintîi încetase să mai fie „domnişoara Nanco" şi ajunsese doar „Totty" ; cît despre Jack, Totty însemna o cunoştinţă foarte preţioasă, care nu-şi precupeţea laudele şi admiraţia în faţa izbînzilor dobîndite de el la şcoală, cu toate că printre isprăvile lui nu se număra decît cunoaşterea „ca pe apă" a tablei înmulţirii, iar uneori băiatul îşi dorea ca vreunul dintre colegii lui să spună o vorbă de ocară despre domnişoara Nancarrow, prilej ca el să-i care la pumni.

Dar mintea tatălui ridica o piedică în calea acestei preţuiri, o oprea să fie desăvîrşită. Totty era romano-catolică. Se ducea adesea la catedrala Sfîntul George din Southwork, ba chiar cu scopul să se spovedească. Cînd conştiinţa lui Bunce punea cu tărie în lumină acest fapt, era gata să o dispreţuiască pe Totty şi să se simtă neliniştit din cauză că se apropiase de copiii lui. Dar într-un fel sau altul, dispreţul şi neîncrederea nu rezistau pînă la capăt atunci cînd Totty era de faţă. Se pomeni că-şi dădea mai multă osteneală să fie cuviincios cu ea decît cu oricine altul. Cînd, după ce o ţinuse pe Nelly în camera ei iar la întoarcerea sa îi aducea copila, născocea tot felul de pretexte ca să o facă să stea de vorbă.

Nu arareori Luke Ackroyd se abătea prin camera lui Bunce. Cei doi discutau împreună despre religie şi politică, iar observaţiile lor nu erau lipsite nici de vigoare, nici de profunzime. Doamne, cum mai mergeau pînă la rădăcina lucrurilor ! Ackroyd stăruia în Antinomianismul său vădit, nu privea viaţa tot atît de „ţeapăn" ca prietenul său şi, prin urmare, nu se răzvrătea din tot sufletul, la fel ca Bunce, dar întruchipa foarte corect tipul muncitorului modern, înzestrat cu o minte gînditoare şi care, prin naştere, se împotriveşte lumii vechi, ce se stinge zăbavnic. Dar numai în ce priveşte felul de a gîndi ; din fire avea, totuşi, multe trăsături care nu-l arată pe proletar ca atare. Era de felul lui foarte blînd şi supus şi nutrea sentimente puternice. Se prea poate că nici n-ar

ma. fi fost în stare să-ţi spună cîtuşi de puţin întocmai ce cite ori fusese îndrăgostit sau îşi închipuise că iubea şi. adevărul e că, pentru Ackroyd, dragostea avea o însemnătate covîrşitor mai mare decît toate problemele politice, sociale şi religioase din lumea aceasta.

Între el şi Totty încă mai fiinţa acea înţelegere care trebuia să dureze pînă la Crăciun. Îşi îndeplinea cinstit îndatoririle lui ; nu mai intra prin cîrciumi şi era statornic în muncă. De fapt, nu avusese niciodată acele gusturi care fac dintr-un bărbat un beţiv îndobitocit fără leac. Dezmăţul său izvora în cea mai mare parte din acel soi de vanitate, care nu este nicidecum un monopol al tinerilor din cele mai bune familii. Îi plăcea ca lumea să vorbească despre el : îi plăcea să ştie că oamenii socotesc drept mare păcat ca un tînăr atît de deştept să se ducă de rîpă. Nesăbuinţa la care se dedase după ce o pierduse pe Thyrza nu era străină de această trăsătură a lui ; se ştie că dezamăgirea în dragoste te face cineva în ochii celorlalţi : iar dacă Luke ar fi fost în stare să atragă asupra sa o uşoară febră, astfel încît cei din jur să spună că se afla în primejdie de moarte, poate că nu ar fi fost tocmai supărat. Acum toate acestea ţineau de trecut. Căuta să se convingă că o iubea pe Totty şi-şi spunea zi de zi că e fericit la gîndul căsătoriei lor ce avea să aibă loc îndată după Crăciun.

Se certau totuşi, între ei. N-ar fi uşor de spus de cîte ori se certară şi din nou se împăcară în cea de a doua jumătate a anului. Într-un fel erau două firi nepotrivite, de aceea, mai degrabă se gîndeau necontenit cît de anevoie le venea să se înţeleagă, decît la plăcerea ce o simţeau cînd se aflau împreună. Ackroyd cugeta adesea la această greutate — cum aveau să se învoiască după căsătorie ; uneori, în taina inimii, întrebarea îi trezea destulă îngrijorare. Ca de obicei, stătu de vorbă cu doamna Poole şi întoarseră lucrurile pe toate feţele. Pentru un timp, sora se împotrivise să discute cîtuşi de puţin acest lucru. Nu era nicidecum sigură că, într-o privinţă sau alta, ar fi fost de dorit ca familia să o numere în rîndul ei pe domnişoara Nancarrow, căci se înverşunase împotriva fetei din noaptea cînd Luke avusese de-a face cu poliţia. Lăsă să se înţeleagă ce gîndea, şi atunci Luke

izbucni mînios : i se aducea o ocară, avea să plece de aici şi să-şi găsească locuinţă într-altă parte, soră-sa era o femeie cu mintea îngustă, o bîrfitoare. Fu poftit să plece oricînd avea chef, dar nu se ştie de ce, nu făcu asta. Drept care, doamna Poole îl puse pe soţul ei să întrebe în taină despre domnişoara Nancarrow. Jim, blînd şi înţelegător din fire, îi dădu ascultare şi după cum trebui să mărturisească, nu se zvoneau lucruri rele ; tînăra era, poate, cam aiurită, dar nimic altceva.

— O, tare mai eşti moliu, cînd e vorba de femei ! strigă soaţa, dezamăgită. Cum îi sacu' aşa-i şi peticu'. O să văd ce pot să aflu eu singură.

Află şi ea că despre Totty nu se spunea nimic rău, doar că ţinea de credinţa romano-catolică. Era destul de neplăcut, desigur, dar poate că nu dădea temei ca fata să-ţi displacă de-a binelea. Şi astfel, doamna Poole reveni la un vechi raţionament.

— M-am săturat să tot aud despre fetele după care umbli ! strigă, atunci cînd Luke deschise din nou discuţia. Cînd nu-i una e cealaltă. Trebuie să-ţi găseşti pe alteineva cu care să stai de vorbă. Un singur lucru ştiu însă, şi anume că de-aş fi fată, nu te-aş lua de bărbat nu, nici dac-ai avea avere.

Dar pînă la urmă se înduplecă, fiindcă înţelese că nu era de glumit.

— Vreau s-o aduc aici pe Totty, zise Luke într-o seară. Nu pot să mă întîlnesc cu ea întruna pe stradă, şi alt loc la îndemînă nu-i. Ce spui, Jane ?

— Fă cum pofteşti. În salon eşti binevenit. Dar ia seama, n-o aduce aici, jos, mi se pare că noi două nu prea o să ne înţelegem. În salon, se poate.

Certurile şi împăcările ce urmară duseră la o schimbare a acestui punct de vedere : pînă la urmă, doamna Poole spuse că era gata să o cunoască pe Totty şi o invită la ceai duminică seara.

— Lasă-l să se-nsoare şi o să se termine odată, îi zise soţului. N-o să am linişte pînă cînd nu s-o vedea cu pirostriile-n cap. Îmi mănîncă inima.

— După aceea o să ţi-o mănînce mult mai rău, dacă nu mă-nşel, observă Jim şi chicoti fără alte comentarii

Dar se ivi o piedică neașteptată. Totty refuză fără multă vorbă să-i facă o vizită doamnei Poole, în momentul de față. Zicea că pentru asta era timp berechet; „așteaptă pînă-n preajma Crăciunului".

Ackroyd și Totty se certară, deci, dar de data aceasta foarte rău. Timp de două săptămîni nu se văzură. Și chiar atunci cînd fură din nou prieteni, Totty puse o condiție, anume, să nu i se ceară să o viziteze pe doamna Poole. Pentru asta aveau destul timp.

Doamna Poole se simțea, firește, jignită. Îi trebuiră două săptămîni ca să poată să asculte iarăși vreo vorbă despre Totty.

La începutul lui decembrie, Totty avu de împărtășit vești, care-l îngrijorară mult pe Ackroyd. Stătuse de vorbă cu doamna Bower și această doamnă dăduse să se înțeleagă destul de limpede că nu putea să-l mai țină în casa ei pe bătrînul domn Boddy.

— N-a mai plătit chiria de trei săptămîni, zise Totty, și în afară de vioară, a vîndut tot ce-avea de vîndut ca să plătească și pînă atunci.

— Crezi însă că Lydia Trent știe ?

— Nu pot să spun. După părerea mea se prea poate că nu știe. N-are nimic de-a face cu vreunul din familia Bower și asta de multă vreme ; și fii sigur că domnul Boddy n-o să fie el ăla care-o să-i arate cum stau lucrurile. Thyrza povestea mereu cum se foloseau de cîte un șiretlic ca să-l facă să primească ceva de la ele.

— Așadar, n-are de lucru ?

— Mai scoate din cînd în cînd doar un șiling. Doamna Bower zice că lucrează prea încet pentru cei care-l tocmesc. Nu m-ar mira dacă de cele mai multe ori, aproape că moare de foame.

— Ce fiare sînt aceștia Boweri ! Și-acum îmi închipui c-or să-l azvîrle pe bătrîn în stradă. Așa i-a învățat fata lor că se poartă creștinii. Uite ce e, o să văd dacă pot să-i găsesc vreo treabă. Pe de altă parte, la ce bun ? O să-i ajungă să trăiască din asta doar o zi sau două. Lydia trebuie să afle.

— Toate bune, zise Totty, dar nu văd cum o să-l țină. Și-apoi socot că pînă acum putea să afle ea însăși cum stau lucrurile.

— Fii sigură că bătrînul s-a ferit să-i sufle vreo vorbă, aşa că n-are cum să aibă habar. Totty, nu-mi place să te aud că vorbeşti aşa despre Lydia.

— Nu văd ce-am spus rău.

— Ei bine, ştiu că n-aveai de gînd să fii răutăcioasă, dar aşa s-ar fi zis.

— Eşti foarte tăios cînd e vorba de Lydia.

— Ştiu. E o fată bună şi are multe de îndurat. Cred că toată lumea ar trebui să o respecte.

Puţin lipsea ca să ajungă la ceartă, dar Totty nu era pe deplin convinsă de ce spunea şi avea destul bun-simţ ca să se ferească de vreo presupunere josnică. Uneori Ackroyd aproape bănuia că Totty se certa pentru lucruri fără însemnătate, cu tot dinadinsul, căci îşi dădea seama de sinceritatea ce-i stătea în fire şi de purtarea ei cinstită.

Din nefericire, vestea proastă pe care i-o dăduse era îndeajuns de adevărată. De o jumătate de an, domnul Boddy se topea ; schimbarea începuse brusc şi o îndura cu atît mai greu. Oricare ar fi fost împrejurările, nu ar fi putut să ţină piept multă vreme în bătălia dusă împotriva societăţii — luptă a omului pentru pîinea zilnică, pe cînd societatea se străduie din răsputeri să o fure de la gura fiecărui ins —, iar nenorocirea abătută peste casa celor două fete, pe care le iubea ca pe copiii lui scumpi, fu goarna ce sună retragerea. Cu toate că Thyrza îi era foarte dragă, nu însemna pentru el atît de mult ca Lydia, iar prăbuşirea sa începu odată cu necazul ce întuneca viaţa fetei.

Da, ascunsese cu multă dibăcie ceea ce se petrecea, ca Lydia să nu afle. Îi spunea că lucrează, atunci cînd n-avea nimic de lucru ; rîdea de întrebările ei cînd voia să ştie dacă a mîncat, iar el nu îmbucase o fărîmă de pîine. Acum familia Bower nu-l poftea niciodată să vină în salon, şi să se aşeze la masa lor ; cît timp îşi plătise chiria, soarta lui îi privise nespus de puţin, astfel că multă vreme nu ştiuseră în ce situaţie grea se afla. Lydia se încumetase să-l întrebe de n-ar dori cumva să locuiască într-altă parte, dacă i-ar găsi o cameră într-o casă unde ar fi putut să-l viziteze fără neplăceri ; dar bătrînul ocoli întrebarea. Căci odată mutat, Lydia ar fi aflat

tot felul de fapte, pe care acum era în stare să le țină în taină.

Un singur lucru nu putea să-l ascundă. Mîna lui ajunsese atît de nesigură, încît arcușul nu mai scotea corect notele pe struncle viorii ; așa că încetă să mai cînte pentru Lydia atunci cînd venea să-l vadă. Iar ea nu-l îmboldea, fiindcă se gîndea că poate îi venea prea greu să reînvie amintirea vremurilor de altădată. După ce îl încolțiră lipsurile, ar fi vîndut vioara, oricît i s-ar fi strîns inima de durere, dacă n-ar fi fost sigur că Lydia își va da seama că lipsea din cameră.

Trăia tot mai mult de unul singur. Pînă la începutul lui noiembrie, își plăti chiria, apoi îi rămase doar atît cît să-și ducă zilele, dar în cele din urmă banii de chirie nu se mai iviră. Nu-i mai rămăsese nici un obiect pe care ar fi putut să capete bani, nici unul în afară de vioară. Nu avea curajul să o vîndă. În ciuda a tot ce îndura, se agăța de o speranță vagă ce-i spunea că, poate, cineva îi va găsi de lucru. La Ackroyd nu era în stare să se ducă ; ar fi fost același lucru ca și cum ar fi înștiințat-o pe Lydia, căci ajunsese într-o asemenea stare sufletească, încît nimeni nu-i inspira încredere ; chiar și unor străini se temea să le ceară cu prea multă ardoare ajutor, de teamă să nu se răspîndească zvonul. Totuși, din cînd în cînd îi pica o para. Făcea treburi triste, bietul bătrîn. Într-o dimineață își luă vechile perii de văcsuit pe care le folosise ani întregi ca să-și lustruiască singura sa gheată, un borcănaș cu vacs și o cutie veche și purcese departe, pe malul celălalt al rîului, către un loc unde nimeni nu ar fi putut să-l recunoască, iar acolo încercă să cîștige cîțiva bani în luptă cu văcsuitorii. Zadarnic ; în trei zile nu cîștigase decît tot atîtea pence ; nu putea să-și piardă timpul astfel. Fu groaznic cînd trebui să-i spună pentru prima oară doamnei Bower că nu avea cum să plătească ce-i datora. Încercă să pară aproape glumeț, să arate că greutățile lui erau dintre cele mai trecătoare. Doamna Bower îl pofti fără pic de bunăvoință să nu se neliniștească din pricina asta, să plătească de îndată ce-o putea. Dar cînd nici a doua zi nu avu banii pe care-i datora, proprietăreasa fu chiar și mai puțin binevoitoare.

— Nu-s eu femeie fără socoteală, domnule Boddy, și nimeni nu poate să spună c-am fost vreodată. Da' am de ținut o casă, după cum bine știi. N-ar fi timpul să te mai gîndești oleacă ? Eu aș zice că e unii care, doar o vorbuliță să le strecori, și are ei grijă să nu-ți lipsească nimic. Nu țin să mă port urît cu un chiriaș vechi dar motivele e motive, fiecare le știe pe-ale lui, nu-i așa ?

În noaptea aceea de sîmbătă, foamea îl mînă din casă. Sontîcăi cu greu spre furnicarul omenesc ce se întinde la sud de Podul Londrei și acolo, într-o dugheană unde se vindea pește, cu puțin înainte de închidere, izbuti să capete de pomană un pumn de cartofi prăjiți. Cu mai mult nu se alese, după ce zadarnic se căznise de multe ori să cîștige un ban.

Dar dis-de-dimineață, cînd ajunse acasă, văzu că se întîmplase ceva ciudat. Pe masă se afla o jumătate de pîine, o bucată de unt și niște ceai într-un pahar de hîrtie. Cum de ajunseseră aici ? Îl chinuia gîndul ca nu cumva să le fi lăsat Lydia, ca nu cumva fata să fi aflat în ce situație se găsea și să fi venit în lipsa lui. Dar nu. Lydia trecu, ca de obicei, duminică după-amiază și apărea limpede că nu știa nimic despre acest dar. Domnul Boddy mîncase și acum — spre marea lui ușurare era din nou în stare să stea de vorbă atît de voios, încît Lydia plecă fericită la gîndul că bătrînul își biruise slăbiciunea, într-un moment cînd sănătatea lui se arătase șubredă. Discutaseră, ca de obicei, despre Thyrza. În privința aceasta, toate bune, oricum, dacă priveai lucrurile din afară. Lydia tocmai se văzuse cu ea și era în măsură să-l înștiințeze că părea chiar fericită. Domnul Boddy se bucură la auzul acestor cuvinte. El n-ar putea oare să o vadă într-o zi pe cea mică ? Da, desigur că o va vedea ; Lydia o să încerce.

Atunci, cine-i lăsase mîncarea ? În odaia lui nu intra nimeni care să-l ajute cu vreo treabă, doar la două săptămîni o dată femeia cu ziua, trimisă la curățenie de doamna Bower ; altminteri vedea singur de sine însuși. Trecură două zile, cînd dania apăru din nou, întocmai ca și prima oară, iar de astă dată fusese adăugat și niște zahăr. Toate acestea nu aveau cum să fi fost dăruite decît de o singură ființă. Mary Bower îl știa în nevoie

şi făcea tot ce-i stătea în putinţă ca să-l ajute. Domnul Boddy află asta cînd o întîlni a doua zi pe scări ; prietenoasă, îi dădu bună ziua şi roşi, apoi trecu mai departe, cu capul plecat.

Dar era vai şi amar să primeşti un asemenea dar. Nu putea însă să-l respingă, căci altfel ar fi trebuit să se întindă cu braţele încrucişate, cufundat în deznădejde, iar el spera, totuşi, că lucrurile vor lua o altă întorsătură. Începu frigul iernii. Domnul Bower nu avea resturi de cărbune ; ardea întotdeauna atît de puţini, încît combustibilul era cuprins în plata chiriei. Dar acum abia îndrăznea să ţină focul aprins pînă ce-şi fierbea apa din ceainic ; mai avea cîţiva cărbuni şi simţea că, atunci cînd îi va termina, nu va îndrăzni să coboare în pivniţă ca să-şi ia alţii.

Şi-apoi veni ziua cînd proprietăreasa îi spuse scurt şi hotărîtor că nu mai poate să-l ţină pe credit. Nu trebuia să fie un bătrîn fără minte, ci să ceară sprijin acelora care aveau datoria să-l ajute.

Aceasta se petrecu după-amiază. Doamna Bower urcase şi-i ceruse chiria. Domnul Boddy aşteptă pînă ce se lăsă seara şi atunci se furişă din casă cu vioara sub braţ.

Nu voia să o vîndă, ci doar să împrumute o sumă de bani la casa de amanet şi astfel ar fi putut cîndva să o redobîndească. Şi nici nu trebuia să se ducă la casa de amanet din preajma locului, de unde ar fi fost cu putinţă să se răspîndească zvonul. Şonticăi pînă în Southwork şi găsi o stradă liniştită unde, peste faţada luminată a unei prăvălii, atîrnau cele trei bile de alamă [1]. Intrarea la raionul de amanet era pe sub o boltă întunecată. În prag se opri : simţea un nod în gît, şi brusc, odată cu chinul trupului, lacrimi îi izvorîră din ochi. Se trase mai departe de uşă şi rămase acolo pînă cînd fu în stare să-şi stăpînească şuvoiul de lacrimi ; apoi intră, alese grijuliu o cutie goală şi amanetă vioara pentru zece şilingi. Mai mult însul acela nu voi să-i împrumute, iar el nu avea cum să-l contrazică.

Plînsul părea să-i fi dăunat ; cînd ieşi iarăşi în frig, începu să tremure cumplit şi oricît încerca, nu izbutea

[1] Semnul distinctiv al prăvăliei unui cămătar.

să-şi vină în fire. Fu nevoit să se aşeze pe o treaptă de prag. Fiori de gheaţă îi străbăteau prin vine şi, totuşi, la tîmple sîngele-i zvîcnea fierbinte, ceea ce-i trezi teama ca nu cumva să nu aibă putere să se întoarcă la el acasă. Voinţa nu mai era stăpînă pe gînduri ; îl chinuia întruna spaima, se întreba cum să găsească banii datoraţi pentru chirie, şi numai cu cazna minţii îşi aminti de cei zece şilingi aflaţi în buzunarul lui. Uşa sub care stătea se deschise brusc ; clătinîndu-se pe picioare, se ridică şi se urni din loc.

Dar frigul, slăbiciunea şi teama puseseră stăpînire pe el. Nu putea să-şi amintească străzile pe unde venise. Se tîrî şontîc-şontîc în timp ce-şi închipuia că recunoştea un obiect sau altul şi în cele din urmă îşi dădu seama că a ajuns în Westminster Bridge Road. Bucuria apropierii de casă îi fu de ajutor. Nu avea decît să meargă mai departe pe lîngă Clădirile lui Hercule şi apoi va fi aproape de capătul lui Paradise Street. Ajunsese în dreptul cimitirului, umblînd mai tot timpul ca într-un vis rău, printre femei şi bărbaţi ce-i apăreau ciudat de strîmbi şi case care se clătinau negre de-o parte şi de alta a drumului, pe cînd sîngele îi bătea la nesfîrşit în tîmple, precum ciocanul pe nicovală. Şi-apoi, deodată, piciorul de lemn alunecă şi trupul i se prăbuşi la pămînt.

Se afla chiar în faţa casei unde locuia familia Poole. Tocmai trecea pe acolo o femeie şi cum se nimeri să o cunoască pe doamna Poole, dădu fuga pe scări pînă la uşă, bătu şi cînd aceasta se ivi în prag îi ceru puţină apă ca s-o arunce peste un biet bătrîn leşinat pe caldarîm. Jane intră ca să aducă apă şi-i spuse fratelui ei, care stătea în bucătărie. Ackroyd se duse să vadă ce era de făcut.

— Aoleu, păi e Boddy ! strigă el. Trebuie să-l ducem în casă. Jane, dă fuga şi cheamă-l pe Jim.

Lumea se şi adunase, firește, în ciuda întunericului de pe stradă.

— N-ar fi mai bine să-l ducem la Bower ? întrebă Jim.

— Da, e bătrînul Boddy ! strigă o voce. Stă la doamna Bower.

— Ştiu foarte bine, zise Ackroyd, dar la ce bun să-l ducem acolo ? Dă o mînă de ajutor, Jim ; uite, s-a mai

trezit. Şi-apoi mormăi . Cred că-i mort de foame, asta e.

Totty abia-i spusese aseară în ce stare se afla bătrînul, că el se şi apucase să se gîndească în fel şi chip cum să-l ajute. Nu ţinea să o înştiinţeze pe Lydia despre cele ce se petreceau, totuşi, din cîte întrebase pe la cei care-i dădeau uneori de lucru, se încredinţase că nu era nici o nădejde ca bătrînul să se întreţină mai departe singur. În situaţia lui de acum trebuia să aibă măcar prieteni în jurul său, şi nu nişte zgîrciţi nepăsători, mînjiţi de banii furaţi altora, care nu-l sufereau fiindcă era legat de surorile Trent. Iute şi bătăios, cum îi era firea, Luke luă hotărîrea ca domnul Boddy să fie adus în casă şi ţinut acolo ; la nevoie va plăti din buzunarul său ca să-l îngrijească.

Doamna Poole nu bombănea atunci cînd vreun semn avea mare trebuinţă să fie bună cu el. Într-o clipă focul din salon fu aprins cu un chibrit ; Jim şi Ackroyd îl întinseră acolo, pe canapea.

Părea că-şi dă seama de cîte ceva, căci ochii lui căutară spre cei care-i dădeau ajutor, întîi spre unul, apoi spre celălalt, dar nu se sforţă să scoată vreun cuvînt ; cînd i se vorbea, nu dădea semn de înţelegere. Se descoperi că sîngera la cap ; se rănise, desigur, în cădere Timp de un sfert de oră, toate încercările menite să-l readucă în simţiri se dovediră zadarnice. Apoi Luke spuse :

— Trebuie să dau fuga la doctor. După cîte ştiu, s-ar putea să moară fiindcă n-avem ceea ce-i trebuie.

— Da, du-te, băiete, încuviinţă Jim. Nu-mi place cum arată. Ţie, da, Jane ?

Cît lipsi Luke, soţul şi soţia îşi vorbiră în şoaptă. Ştiau din spusele tînărului în ce stare ajunsese bătrînul şi Jane condamna cu hotărîre familia Bower. Ackroyd se întoarse şi spuse că doctorul va fi acolo într-un minut sau două.

— N-ar trebui să te duci să-i spui domnişoarei Trent ? îl întrebă Jane, în timp ce toţi trei stăteau pe lîngă bătrîn, în aşteptare.

— M-am gîndit şi eu, dar nu m-aş duce dacă n-o să fie neapărat nevoie. Să aşteptăm pînă cînd vine doctorul.

Bătrînul zăcea nemişcat, dar răsufla greu. Ochii îi erau încă deschişi, dar priveau ţintă spre un singur punct.

Doctorul sosi. Dădu îndrumări ca bolnavul să fie numaidecît culcat într-un pat cald.

— Atunci, în camera mea, spuse Luke. Hai de ajută-mă, Jim.

Făcură numaidecît aşa cum îi îndrumase doctorul, iar acesta plecă, după ce ceru să vină careva să ia doctoriile.

Rana nu se dovedi gravă : alte cauze, mai adînci, trebuiau să fi pricinuit somnul letargic în care zăcea cufundat bătrînul. Luke se întoarse de la doctor şi arătă că acesta îi vorbise destul de îngrijorător.

— Trebuie să mă duc la Lydia, îi spuse surorii. Nu te superi că-ţi dau bătăi de cap, — ce zici, Jane ? Stai tu cu el ?

— Bineînţeles că stau. Repede-te şi vino cu ea ; cred că n-o mai duce mult.

Lui Ackroyd i se părea că trecuse un noian de vreme de cînd bătuse la uşa casei din Walnut Tree Walk ; de atunci se întîmplaseră atîtea. Nu veni nimeni să-i deschidă şi, nerăbdător, trebui să mai bată o dată. Atunci se ivi domnul Jarmey. Nu, ştia că domnişoara Trent era plecată : se dusese undeva cu soţia lui, acum o jumătate de oră, dar se făcuse tîrziu şi negreşit că se vor întoarce curînd.

— Domnul Grail e acasă ?

— Cred că da. Mă duc să văd, o să-i bat la uşă.

Gilbert era acasă şi Ackroyd intră în salon. Cei doi erau foarte prietenoşi unul cu altul, ori de cîte ori se întîlneau ; dar aceasta se întîmpla rar ; Grail fu surprins de vizită. Stătea în salon cu mama sa ; s-ar fi zis că vorbeau, fiindcă pe masă nu se vedea vreo carte. Luke lămuri ce-l aducea.

— Vrei să mă laşi să stau aici pînă cînd se întoarce, Grail ?

Un scaun fu adus cu toată iuţeala. În cameră se afla unul, de care nimeni nu se folosea vreodată, cu toate că seara era întotdeauna aşezat într-o anumită poziţie, între masă şi cămin. În timp ce vorbea, Gilbert îşi ţinea mîna pe spătarul acestuia.

Ackroyd tuna şi fulgera împotriva familiei Bower. Gilbert părea că nu e în stare să arate prin viu glas o duşmănie puternică, nici chiar după ce auzise tot ceea ce Luke ştia sau bănuia ; se întunecă totuşi la faţă şi era îngrijorat pentru Lydia.

Între cei trei se lăsase o tăcere grea, cînd în cele din urmă auziră cum se deschidea uşa de la intrare.

— Mamă, vrei să urci la ea şi să-i spui ?

— Eu ar trebui să fac asta. Aţi fi prea bună, doamnă Grail. Dar vorbiţi-i aşa, de parcă ar fi fost o întîmplare nenorocită ; eu unul, nu i-aş spune altceva.

Doamna Grail ieşi din odaie fără să scoată o vorbă. Peste cîteva clipe se întoarse, lăsă uşa deschisă şi zise cu vocea ei scăzută, tremurîndă, că Lydia aştepta pe coridor. Ackroyd strînse mîna celor doi şi plecă.

Îl privi cu nerăbdare drept în faţă.

— E foarte rău, domnule Ackroyd ? şopti ea.

— Trag nădejde că pînă acum s-a mai trezit, fu răspunsul. Sora mea vede de el şi i-am adus doctorii.

Ieşiră în stradă şi acum mergeau repede, unul lîngă altul.

— Aţi fost foarte buni că l-aţi adus în casă, zise Lydia. Ar fi fost tare greu să-i ceri ajutor doamnei Bower.

— Da, da, n-avem nevoie de ei.

Lydia şi doamna Poole nu se întîlniseră vreodată. Frau amîndouă numai ochi. Ackroyd coborî în bucătărie şi le lăsă singure cu bătrînul.

Noaptea înainta. Ackroyd şi cumnatul său fumară pipă după pipă, lîngă focul din bucătărie. Jim picotea adesea, dar de Luke somnul nu se lipea ; acea tristă jumătate de oră petrecută în tovărăşia lui Grail îl tulburase, îi adusese iarăşi aminte pe Thyrza. Da, o iubise : lăsînd deoparte orice nebunie la care se dedase, ştia că nu o va uita niciodată pe fata cu glas suav şi păr de aur. Şi cît ţinu noaptea aceea nu se gîndi o clipă la Totty Nancarrow.

Din fericire, a doua zi era sîmbătă şi nu trebuiau să ţină seama că dimineaţa îi aştepta munca. Jim nu voia să se ducă la culcare ; se lupta mai departe cu toată dîrzenia împotriva somnului, care-i înfrînge pe muritori.

Nevastă-sa cobora din cînd în cînd şi era supărată pe el fiindcă se încăpăţîna fără rost, pînă-ntr-atît se vedea de limpede că abia-şi ţinea capul mare şi greoi. Despre bolnav nu se putea spune nimic bun ; nu-şi venise în simţiri.

La cinci, cînd în ciuda focului şi a lămpii, mica bucătărie era învăluită într-o lumină palidă, doamna Poole intră în grabă.

— Luke, crezi că doctoru' o să vrea să vină, dacă te duci după el ? Nu poate să răsufle. Lydia vrea să aducem doctoru'.

Luke plecă într-o clipă.

Lydia stătea lîngă pat, albă la faţă, speriată. Din fericire, acea luptă cu moartea, după cum se părea, nu ţinu foarte mult. Obrazul bătrîn, istovit, care pînă la urmă, în ciuda trăsăturilor sale ciudate părea aproape venerabil, se linişti. Apoi, de parcă omul s-ar fi trezit în chip firesc din somn, ochii se deschiseră şi oglindiră înţelegere.

— Ţi-e mai bine, bunicule dragă ? întrebă Lydia.

Păru surprins, încercă să vorbească ; dar glasul lipsea. Dură mult pînă cînd Luke se întoarse.

Cele două femei stăteau una lîngă alta. Bătrînul se tot sforţa să rostească nişte vorbe ; citeai pe faţa lui că neputinţa aceasta îl îngrozea. Dar, în sfîrşit, grăi :

— Lyddy ! Thyrza !

— O să vină să te vadă, bunicule. O să vină foarte curînd.

Din nou o caznă zadarnică în căutarea glasului. Bătrînul se schimbă la faţă ; ce vădea acest chip, Lydia nu ştia. O ultimă încordare şi vorbi iarăşi :

— Mary Bower mi-a dat tot ce-aveam nevoie. Fii prietenă cu ea, Lyddy !

Atît. Treptat lupta luă sfîrşit, durerea ajunse la capăt, totul se termină.

Veni doctorul. Spuse că ar trebui să aibă loc cercetări.

Lydia fu lăsată singură în salon. Cînd dimineaţa de iarnă se scurse şi veni amiaza zilei, doamna Poole coborî

şi-i spuse lui Luke că fata dorea să-i vorbească ; o găsea în salon.

Lydia avea ochii umflaţi, dar vorbi cu o linişte desăvîrşită.

— Ce-a vrut să spună, domnule Ackroyd ? Ultimile lui cuvinte au fost :

„Mary Bower mi-a dat tot ce-aveam nevoie". Nu ştiu ce-a crezut prin asta. Sora dumitale zicea c-o să-mi spui.

Luke putea doar să presupună înţelesul vorbelor, dar îi povesti tot ce ştia.

— Am auzit abia vineri seară, de la Totty. Mă gîndeam în fel şi chip cum să-l ajut.

— Vai, şi cînd te gîndeşti că nu mi-a spus nimic ! strigă ea. Nu aveai dreptul să-mi ascunzi aşa ceva. N-a fost o faptă bună ; nu, deloc. Uite la ce-a dus !

La începutul după-amiezii, Lydia se duse acasă. Dar înainte de plecare, căută prin buzunarele bătrînului ca să vadă dacă rămăsese fără nici o leţcaie. Mai întîi fu uimită cînd descoperi banii, dar numaidecît după aceea găsi bonul de amanetare. Era o dovadă îndeajuns de grăitoare.

Pe înserate, stătea în camera ei, cînd cineva bătu în uşă. Se duse într-acolo. În prag se afla Mary Bower.

— Pot să intru, Lydia ? întrebă Mary cu privirea în pămînt.

Lydia tresărise. Se trase îndărăt şi lăsă uşa deschisă. Mary păşi înăuntru, închise uşa în urma ei şi rămase cuprinsă de freamăt.

— Ştiu că-ţi sînt mai nesuferită ca oricînd, începu cu glas tremurat, dar am făcut pentru el tot ce-am putut. Vreau să-ţi spun asta şi, de asemenea, că n-aş fi lăsat-o niciodată pe mama să-i dea termen de plată. I-am zis ascară că dacă-i pe-aşa, o să plec de-acasă. Am dus de-ale gurii în camera lui, fără ca nimeni să ştie. Poate că nu mă crezi ; dac-ar putea să vorbească ţi-ar spune că cineva le-a pus acolo — cu eram aceea.

Lydia îşi acoperi faţa şi plînse. Mary se trase mai aproape şi urmă cu voce spartă :

— Am fost foarte vinovată, Lydia. M-am arătat aspră şi necruţătoare. Dar în seara aceea cînd mi-ai strigat că mă urăşti, voiam să-ţi zic că eram tare mîhnită din pri-

cina ta. N-am scos o vorbă rea despre Thyrza, nici una. Şi-acum nu puteam să nu vin la tine. Ţin să fim din nou prietene. Lyddy dragă. Nu mă alunga ! Am fost de vină în toate ; am avut inimă rea. Puteai prea bine să nu crezi în religia mea cînd ai văzut că mă purtam cum m-am purtat.

Mary încetă şi în clipa aceea se pomeni strînsă la piept de Lydia care o sărută cu mai multă dragoste decît altădată.

— Ştiu ce-ai făcut pentru el, Mary. Mi-a spus. Au fost ultimele lui cuvinte. Mi-a cerut să fim iar prietene Am nevoie de o prietenă, Mary ; sînt tare singură. O să ţin la tine toată viaţa fiindcă ai fost bună cu el.

Nu aprinseră lampa, ci stăteau împreună la lumina focului şi vorbeau cu voce foarte scăzută, iar cînd şi cînd se lăsa îndelung tăcerea. Două biete fete, la fel de neştiutoare una ca şi cealaltă, dar care vorbeau cu mintea înfricoşată despre moarte şi nădejdea în viaţa de apoi

Capitolul XXXII

NOROCUL LUI TOTTY

„Micul magazin cu inima mare" suferise o pierdere serioasă : domnişoara Totty Nancarrow încetase să-i mai fie muşteriu.

Timp de vreo cinci ani, Totty fusese clienta foarte statornică a doamnei Bower. Ce-i drept, la prăvălia cu inima largă preţurile anumitor articole erau cam pipărate, dacă te gîndeai cît *puteau să coste* aceste lucruri în Lambeth. De pildă, dacă doreai un borcan de marmeladă, doamna Bower ţi-l vindea cu şase pence, în timp ce era ştiut că, la băcăniile din Lambeth Walk, îl cumpărai cu cinci pence şi jumătate. Dacă luai un sfert de livră de unt, n-aveai de ales între două sorturi şi-l plăteai cu patru pence şi trei bani, pe cînd în Lambeth tîrguiai aceeaşi marfă, de calitate mai bună, cu patru pence, nici mai mult, nici mai puţin.

Totty ştia totuşi o regulă, şi anume, că mai degrabă să ai de-a face cu oameni pe care-i cunoşti decît cu străini şi o altă regulă care spunea că e mai bine să plăteşti o

jumătate de penny mai mult pentru o marfă ce-o cumperi peste drum, decît să dai mai puțin cu o jumătate de penny și să bați o stradă întreagă ca s-o găsești. În aceasta, ca și în altele, Totty se dovedea o adevărată fată din popor. Era știut că afacerile doamnei Bower se bizuiau pe femeile din împrejurimi care, molatice, nu se sinchiseau să economisească un ban. Unul și același lucru îi face pe muncitori să plătească la brutărie ca să li se gătească prost o mîncare cu carne, decît să și-o gătească ei înșiși bine și pe bani puțini ; sau să-și cumpere cu preț umflat la măcelăria unde se vinde carne de porc și la dugheana de pește prăjit, cina gata pregătită, în loc să-și încropească numaidecît, cu mîna lor, o masă de seară la fel de bună și economicoasă.

Dacă ținem seama de venitul ei, Totty își cheltuise în prăvălia doamnei Bower o mare parte din ce cîștiga, după cum vă amintiți că observa cîndva această doamnă. Totty avea poftă ca hrana să-i fie alcătuită din delicatese ; dacă banii nu-i ajungeau și pentru pîine și pentru marmeladă, alegea marmelada ; dacă nu-și îngăduia să cumpere carne și murături în același timp, lua murăturile și se lipsea de carne. Socotea marmelada și murăturile de neapărată trebuință în viață ; iar dacă nu puteai să le ai..., păi nu era un lucru chiar atît de nemaipomenit că niște biete ființe se simțeau mînate să ia calea azilului de săraci. Și părea ciudat că în urma unei asemenea diete arăta atît de bine. La vîrsta de 15 ani, era într-adevăr trasă la față și avea mijlocul grozav de subțiratic, dar de atunci înfățișarea ei se schimbase necontenit în bine. Iar treptat, ajunsese la acea bună dispoziție, veșnic clocotitoare, de astăzi. Dar Totty putea să fie serioasă și chiar tristă, după împrejurări.

De cînd Thyrza plecase fusese de multe ori și serioasă, și tristă. Se mustra în taină pentru „ticăloșia" ce-o arătase față de cea mică, în seara cînd se întîlniseră ultima oară, purtare urîtă, care, după cum se dovedise, nu era îndreptățită în nici un fel. Acum se simțea tristă fiindcă murise domnul Boddy, bietul bătrîn. Știa că pentru Lydia aceasta însemna din nou o lovitură grea și, după cum ați prins de veste, în inima ei, Totty nutrea un adînc respect pentru Lydia. Familia Bower se purtase

josnic ; era vădit, orice s-ar spune. Lucrurile stăteau astfel încît, ar fi trebuit să se lipsească de chiria ce le-o datora bătrînul, dacă era nevoie, chiar şi pînă la Judecata de Apoi cînd, după cîte înţelegea Totty, toate asemenea datorii rămase în urmă vor fi plătite cum nu se poate mai cinstit, ba şi cu dobîndă. Nu văzuse pentru ce s-ar fi certat cu familia Bower din pricină că o bîrfeau în dreapta şi-n stînga pe Thyrza, atîta timp cît poveştile lor păreau într-adevăr întemeiate ; şi bine era să se pună capăt unor „purtări" de felul acesta. Totty avea totdeauna mare grijă să se arate dreaptă — adică ori de cîte ori îi stătea în putinţă. Dar istoria aceasta din urmă era de neîndurat. „Micul magazin cu inima mare" n-o să mai vadă un ban de-al ei.

Venitul din ultimul an îi dezmînţise aşteptările ; nu era cu mult mai mic decît cel pe care se bizuia de obicei, dar scăzuse cu o sumă ce-i pica, îndeobşte, ca o mană cerească şi Totty îi simţea lipsa. Unchiul uitase să-i trimită, ca întotdeauna, darul cu prilejul zilei de naştere. Nici nu o vizitase ca să-i propună din nou să renunţe la libertatea ei în schimbul unei locuinţe şi a unor haine ca lumea. Ce voia să însemne asta ? Nu cumva — aşa cum era de presupus — se săturase şi-şi spunea că de vreme ce dorea să facă după capul ei, n-avea decît, aşa să facă ! Era un bătrîn „scorţos". Totty se minuna de multe ori cum de-i răbda „neobrăzarea" şi făcea atîta haz. Şi, totuşi, nu i se părea cu putinţă că va rupe legăturile aşa, brusc, nu, nu era felul lui. Ar fi vizitat-o, oricum, pentru ultima oară şi ar fi lăsat-o să înţeleagă limpede că mai are o singură dată prilejul să aleagă. Murise ? Se putea prea bine ; trebuia să aibă nu peste 60 de ani, ci aproape 70. Dacă murise, ei bine, s-a terminat. S-a zis cu darurile de ziua naşterii, şi cu propunerea de „a face din ea o cucoană".

N-avea mare însemnătate, firește. Nu te puteai aştepta ca lui Totty să-i fie drag unchiul cel scorţos, care ţinea prăvălie pe Tottenham Court Road ; de fapt, se purtase rău cu ramura familiei din care cobora ea şi pentru o asemenea purtare nu totdeauna eşti în stare să despăgubeşti pe cineva. Cît despre propunerea ce i-o făcuse, fusese cît se poate de cinstită cînd nu primise. Da,

dorea mai mult să fie liberă, să-şi petreacă în chip nevinovat nopţile la Canterbury Music Hall şi să alerge de colo pînă colo pe stradă, la orice oră, să mănînce marmeladă cu murături pe masa acoperită cu un ziar, în tovărăşia a vreo şase prietene la fel de zăpăcite ca ea însăşi. Oricît s-ar fi gîndit, asemenea lucruri îi plăceau cu mult mai mult decît tot ce-şi închipuia că ar aştepta-o dacă ar ajunge să ducă viaţa unei „doamne".

Totuşi, fapt era că bătea la uşă Crăciunul şi aşijderi că făgăduise să se mărite cu Luke Ackroyd în orice zi de după sărbători, cînd el ar fi vrut să-i devină soţie. Încerca o uşoară părere de rău, fiindcă nu putea să-şi înştiinţeze unchiul din Tottenham Court Road despre schimbarea ce era pe cale să aibă loc în viaţa ei ; nu se ştie cum s-ar fi purtat într-o asemenea împrejurare. În ultima vreme, Luke pusese deoparte ceva bani dar, firesc, foarte puţini : ca un ins nesăbuit ce era, îşi luase obiceiul să-i cumpere lucruri de care nu ducea cîtuşi de puţin lipsă, dar nu avea inima să nu le primească, de vreme ce i le dăruia cu o plăcere nespusă. Oricare ar fi fost cusururile sale, Luke era mărinimos. La minie, îi înapoiase unele daruri primite de la el, ceea ce e de presupus că se întîmpla din două în două săptămîni, şi apoi, cînd în decursul timpului trebuia să le ia înapoi, totdeauna se adăuga un mic cadou. Darurile acestea nu costau mult, e drept ; Totty nu întreba niciodată preţul, dar ele spuneau că fuseseră cumpărate cu bunăvoinţă, ceea ce o bucura. Luke Ackroyd îi plăcea în multe privinţe ; îl plăcea oare pe el însuşi ? „aşa cum se cuvine" ? — ei bine, această întrebare şi-o punea destul de des, dar nu izbutea să-şi dea un răspuns hotărît.

N-are importanţă, făgăduise să-l ia de bărbat şi nu era ea fata care să-şi calce cuvîntul. Ei, dacă unchiul ar mai fi avut legături cu ea, pesemne că ar fi dorit să-i ajute, ba chiar ar fi făcut într-adevăr ceva ca să le fie de folos, cine ştie ? Nu era plăcut să-ţi începi căsnicia în camere mobilate, mai ales dacă prevederea te îndemna să trăieşti într-o singură încăpere, aşa cum locuiau atîtea dintre cunoştinţele ei. Totty constatase că între doi oameni care s-au căsătorit şi trăiau într-o singură cameră mobilată, arareori domnea armonie. Dacă la scurt timp

după căsătorie femeia nu umbla cu vînătăi urîte pe față, sau cu brațul în eșarfă, lucrurile stăteau încă bine. Nu, Luke Ackroyd nu era desigur un om de felul acesta ; părea de neînchipuit că ar fi putut să se poarte vreodată grosolan cu ea, ca să nu mai vorbim că n-ar fi fost în stare de cruzime. Totuși, *nu* era plăcut să începi viața de după căsătorie în camere mobilate. Iar unchiul ei din Tottenham Court Road — care de fapt era negustor de mobilă — ar fi știut el, cumva, ce să facă pentru ca să le mobileze două camere modeste, darul său de nuntă. Dar cum omul se dăduse înapoi și pusese capăt legăturilor, Totty nu avea cum să i se bage în ochi — nu era ea aceea.

Cugeta la toate acestea cu o săptămînă înainte de Crăciun. Era duminică după-amiază și — lucru de mirare — Totty stătea singură în odaia ei. Domnul Bunce se afla acasă, căci altfel micuța Nelly i-ar fi ținut tovărășie. Își zicea totuși că nu-i părea rău de-o clipă sau două în care putea să-și spună deschis ce era în sufletul ei. Și ce suflet avea Totty Nancarrow !

Proprietăreasa se ivi la ușă.

— A venit un dom' și zice c-ar vrea să vă vadă, domnișoară Nancarrow.

— Ai ? ! Ce fel de domn ?

— Păi, cam bătrîior, să tot aibă vreo patruișcinci. Cu barba colilie și nasu mare. Vorbește de-ți sparge urechile și se dă mare.

Nu era unchiul ; nu purta barbă, și avea nasul foarte mic — n-ar fi putut să se schimbe astfel de cînd îl văzuse ultima oară.

— Bine. Mă duc să văd ce vrea.

Totty aruncă o privire spre oglinda ei de 15 centimetri pătrați, făcu un gest cu mîna de parcă și-ar fi tras un pumn în fiece ureche și-apoi coborî scările așa cum făcea de obicei, bălăbănindu-se agățată de parapet, pe cîte trei trepte odată. La ușă găsi un ins care se potrivea foarte bine cu descrierea grăitoare a proprietăresei. Un ochi încercat și-ar fi dat seama că nu era un domn în înțelesul restrîns al cuvîntului ; purta, totuși, haine de calitate bună și avea, într-adevăr, înfățișarea unei persoane însemnate.

— Pe mine mă căutaţi, domnule ? întrebă Totty, care se opri brusc în faţa sa şi-l scruta cu o privire neabătută.

Drept răspuns, o privea la fel de neclintit. Îşi ţinea amîndouă mîinile deasupra umbrelei şi atitudinea sa aducea foarte mult cu aceea a unui om care cercetează un cal, fiindcă s-a gîndit să-l cumpere.

— Domnişoara Nancarrow, îmi închipui ? zise omul dregîndu-şi glasul. Numele de botez, Totty.

— Cred că eu sînt.

— ...Aş dori să stăm puţin de vorbă, dacă-mi îngăduiţi, domnişoară Nancarrow.

— Nu puteţi să spuneţi aici, domnule ?

— Păi, nu, nu pot. Dacă aţi avea...

Totty nu aşteptă sfîrşitul frazei, ci dădu fuga să ceară voie proprietăresei să folosească salonul ei. Acolo îşi duse vizitatorul, care se aşeză fără să fie poftit şi după ce cătă lung prin cameră, zise :

— Vă rog să luaţi loc, domnişoară Nancarrow. Am venit într-o problemă care are o anumită însemnătate. Sînt domnul Barlow, un vechi prieten de-al unchiului dumitale. Poate că aţi auzit de mine.

— Nu, n-am auzit, răspunse Totty.

În timp ce vorbea, o izbi panglica lată, neagră, pe care domnul Barlow o purta în jurul pălăriei sale lucioase.

— A, n-aţi auzit...

Domnul Barlow îşi drese iarăşi glasul şi privi în jur spre podea, de parc-ar fi avut obiceiul să trăiască în preajma unei scuipători. Apoi rămase tăcut o clipă, îşi ridică sprîncenele stufoase şi după aceea le coborî din nou. Totty, care se aşezase pe marginea unui scaun, îşi freca nerăbdătoare picioarele pe duşumea.

— Ei bine, domnişoară Totty Nancarrow, reluă vizitatorul cu bărbia proptită în umbrelă, în timp ce-şi rostogolea cuvintele, vădit încîntat de sarcina sa. Am neplăcuta îndatorire să vă înştiinţez că unchiul dumneavoastră a murit.

Fraza ar fi putut să stîrnească un zîmbet. Totty nu se schimbă la faţă şi răspunse că-i părea rău de cele auzite.

— A murit acum vreo lună şi a fost bolnav aproape şase ani. Sînt numit prin testament unul dintre executorii acestui document — eu şi un prieten de-al meu,

domnul Higgins. Cred că n-aţi auzit de el. Am pus în ordine treburile răposatului dumitale unchi.

— Da ? rosti Totty, fiindcă altceva nu avea ce spune.

— Da, le-am pus. Am venit să vă vizitez pentru că testamentul acesta vă interesează.

— A, pe mine ?

Vorbele fură rostite cu o anumită curiozitate, ce aducea a nepăsare. După ce o privi ţintă timp de-o clipă, domnul Barlow îşi lăsă capul în jos, pînă cînd fruntea i se sprijini de umbrelă, şi păru cufundat în gînduri.

— Nu vă e bine, domnule ? întrebă Totty cu o naivitate ce trăda cu cîtă nerăbdare aştepta să audă ce avea de spus.

— Mă simt foarte bine, foarte bine.

— Ziceaţi ceva de testamentul lui unchiu-miu.

— Numele dumneavoastră e trecut în document, domnişoară Nancarrow. Unchiul v-a lăsat suma de 250 de lire.

— Aţi adus... ?

— Testamentul ?

— Nu, banii.

— Lucrurile nu se fac în felul acesta, dragă domnişoară Nancarrow, rosti domnul Barlow şi zîmbi cînd văzu cît e de neştiutoare.

— Atunci cum ?

— Există anumite condiţii legate de această moştenire. Am datoria să vi le lămuresc. Din respect pentru dumneavoastră, domnişoară Nancarrow, mă voi feri să folosesc cuvintele legii şi o să spun lucrurile foarte simplu. Trag nădejde că o să mă înţelegeţi.

Totty îl privi cu ochi mari şi zîmbi.

— O să mă străduiesc cît pot, domnule.

— Şi-acum vă rog să mă ascultaţi.

Cu cotul sprijinit de umbrelă în timp ce mîna cealaltă făcea prin aer gesturi lămuritoare, domnul Barlow se apucă să vorbească. Cuvîntă de la început pînă la sfîrşit de parcă ar fi grăit către o fiinţă întrucîtva idioată.

— Această sumă de 250 de lire, nu trebuie — pricepeţi ce spun, domnişoară Nancarrow ? — nu trebuie să vă fie dată numaidecît — înţelegeţi asta ? — eu sînt tutorele care administrează banii — vă rog să mă urmăriţi atent — se află în mîna mea şi aştept să vină timpul

și să se iveaască prilejul — ascultați bine — ca să vi-i dau. Pînă aici ați înțeles ?

— Nu m-ar supăra o vorbă mai tare din cînd în cînd, domnule, dacă în felul ăsta vă vine mai ușor.

Domnul Barlow o cercetă, dar Totty era foarte senină la față. Își lăsase ochii în jos și-și urmărea vîrfurile picioarelor care se loveau ușor între ele.

— Bine, bine ; cred că înțelegeți. Condițiile sînt acestea : banii vă vor fi plătiți — plătiți, pricepeți — atunci cînd vă veți căsători.

— O !

— Vă rog să nu mă întrerupeți. Suma o să vă fie înmînată la măritiș și nici atunci — acum vă rog să mă urmăriți cu atenție — decît dacă aveți încuviințarea mea și a domnului Higgins — numai dacă *noi* sîntem mulțumiți de bărbatul cu care vă gîndiți să vă căsătoriți.

— O !

— Ați înțeles, sper ?

— O să mă mărit cu cine-mi place, domnule, rosti liniștit Totty.

Domnul Barlow o privi surprins.

— Dragă domnișoară Nancarrow, nimeni n-a spus vreodată să nu faceți așa. Nu e vorba despre căsătoria dumneavoastră, ci despre 250 de lire.

— Nu văd ce are de-a face asta cu oricine aș avea eu poftă să mă mărit.

— Nimic mai adevărat. Ceea ce importă sînt cele 250 de lire.

Din nou Totty simțea că-i stau pe limbă cîteva vorbe pline de indignare, dar se înfrînă. Vîrfurile picioarelor se loveau cu mare repeziciune. Și le privi cîteva clipe, apoi întrebă :

— Și să zicem că n-aș avea cu totul poftă să mă mărit.

— Văd că sînteți în stare să pătrundeți aceste lucruri, zise domnul Barlow și zîmbi. Dacă nu vă căsătoriți pînă la vîrsta de douăzeci și cinci de ani, banii vor fi întrebuințați în alt scop, despre care nu e neapărat nevoie să vorbim.

— A ! Nu văd de ce unchiu-miu și-a bătut atîta capu' cu măritișul meu.

— Desigur că răposatul dumneavoastră unchi a avut temeiurile lui cînd a luat asemenea măsuri, domnișoară Nancarrow, spuse celălalt cu voce gravă. Ar trebui să vorbim respectuos despre cei care nu mai sînt. Mi se pare că răposatul unchi s-a gîndit cu foarte multă bunăvoință la dumneavoastră.

Totty cîntări lucrurile, dar nici nu încuviință, nici nu se arătă de altă părere.

— Vreți să-mi spuneți, întrebă ea după un răstimp de tăcere, și cu destulă trufie în glas, ce fel de bărbat v-ar fi pe plac ?

— Cu plăcere, domnișoară Nancarrow, cu foarte multă plăcere. Domnul Higgins și cu mine am reflectat, am dat toată atenția acestei chestiuni. Socotim că dacă punem trei condiții ne vom potrivi dorinței celui dispărut.

Rămase cu privirea ațintită în tavan, pînă cînd Totty întrebă :

— Bun, și care sînt condițiile astea ?

— Vă rog să nu mă întrerupeți, tocmai voiam să vi le arăt. În primul rînd, deci, bărbatul acesta trebuie să aibă cel puțin 23 de ani. Înțelegeți ?

— Cred că da.

— În al doilea rînd trebuie să aibă o îndeletnicire recunoscută de toată lumea — să-și cîștige viața cu afacerile, comerțul sau vreun meșteșug, și să mă convingă pe mine și pe domnul Higgins că este în stare să întrețină o nevastă.

— Și pe deasupra, ce ?

— Și pe deasupra, cum spuneți dumneavoastră domnișoară Nancarrow, trebuie să poată să-mi dovedească mie și domnului Higgins că, înainte de a se căsători cu dumneavoastră, a locuit într-una și aceeași casă timp de un an.

Domnul Barlow rosti acestea apăsînd prelung asupra cuvintelor, de parcă un asemenea mod de a pune la încercare respectabilitatea ar fi fost cel mai strălucit rod al înțelepciunii administrative.

Totty rîse. Se așteptase la cu totul altceva.

— Zîmbiți, domnișoară Nancarrow ? băgă de seamă domnul Barlow, care părea ușor jignit.

— Nu, rîdeam.

— Şi de ce, mă rog ?

— De nimic.

— Hm. Sper că v-am lămurit totul.

— O să mă mărit totuşi cu cine-mi place.

— Nu mă îndoiesc cîtuşi de puţin. O să vă las adresa, domnişoară Nancarrow, astfel încît să puteţi lua legătura cu mine în orice clipă.

— Vă mulţumesc, domnule.

Totty luă cartea de vizită pe care i-o întindea şi o aruncă în buzunar.

— Şi dacă nu vreau să mă mărit deloc, n-o să mă mărit.

— Asta hotărîţi dumneavoastră, domnişoară Nancarrow. Şi-acum o să vă spun bună ziua. Poate că-mi veţi îngădui să vă strîng mîna şi să vă felicit pentru... pentru această mică avere.

— O, da.

Totty scuturâ mîna grasă a domnului Barlow. Care se îndreptă din spate, îşi drese glasul şi purcese cu paşi ţanţoşi spre uşă, în timp ce privea ocrotitor şi cam de sus semnele sărăciei din jur. În prag îşi scoase pălăria, făcu o plecăciune, şi plecă.

Totty se întoarse în camera ei. Se aşeză iarăşi pe scaunul pe care stătuse mai înainte şi începu să fredoneze o melodie lentă. Apoi se legănă cu scaunul spre peretele din spate şi cu faţa ridicată în sus, se cufundă în gînduri.

Nu-i era uşor să-şi dea seama ce însemnau 250 de lire. Socotite de pildă în marmeladă şi murături ; calculul se încurcă foarte curînd. Socotite în mese şi scaune ; a, asta spunea mai mult. Dar chiar şi aşa, ce nemaipomenit de mare era suma ! Cu 20 de lire puteai să mobilezi două camere într-un fel care să trezească invidia vecinilor. Era ca şi cum ai fi încercat să înţelegi infinitul lămurindu-ţi distanţa pînă la lună.

Cele trei condiţii, Luke Ackroyd putea să le îndeplinească pe toate. Spusese de foarte multe ori că ceea ce-şi dorea era o mică sumă cu care să-şi întemeieze un cămin plăcut, al său, atunci cînd va socoti că s-a aşezat pe-o viaţă întreagă la casa lui. Acum cine se mai sinchisea de camere mobilate ! Închipuie-ţi, să-i faci soţului un dar de 250 de lire ! E mult mai bine decît să primeşti tu însăţi daruri.

În seara aceea trebuia să se vadă cu Luke şi venise timpul să se înţeleagă odată pentru totdeauna în privinţa căsătoriei lor.

Într-un fel, Totty nu se simţea atît de bucuroasă cum ar fi trebuit să fie ; cele 250 de lire nu izbuteau să-i absoarbă gîndurile, care îi zburau la alte lucruri, ce nu aveau nimic de-a face cu banii.

„Ei hai, îşi spuse în cele din urmă ei înseşi, ţin oare la altcineva" mai mult decît la el ? Nu; sigur că nu. Ţin la el aşa cum trebuie ?" Dintr-o dată se gîndi la Thyrza ; îşi aminti de întrebarea pe care i-o pusese : „Îl iubeşti, Totty ?" Nu, nu-l iubea. O ştia de săptămîni în şir. Ba mai mult, ştiuse cît se poate de bine, în tot acest timp, că nici el n-o iubea.

Fără îndoială, asta era pricina. „Dacă ar ţine la mine, aş ţine şi eu la fel ; cred c-aş fi în stare. Nu aşa cum îl iubea Thyrza pe domnul Egremont, ca să-mi pierd minţile ; nu e felul meu ; eu nu m-aş prosti pentru *nici un bărbat,* nu sînt eu aia ! Dar ar putea să-mi fie foarte drag. Şi — de ce să ne ascundem — nu mi-e... nu m-ar necăji cît negru sub unghie dacă în seara asta ne-am lua rămas-bun şi nu ne-am mai vedea vreodată."

De unde ştia că nu o iubea ? „Parcă mi-e greu să văd ! N-ai decît s-asculţi cînd vorbeşte despre Thyrza ; despre mine n-ar vorbi niciodată aşa, dac-aş fugi şi l-aş lăsa. Şi cum vorbeşte despre Lydia ; păi, pînă şi despre Lydia are o părere mai bună decît despre mine. De multe ori îmi vorbeşte de parc-aş fi bărbat ; n-ar face asta dacă... dacă i-aş fi dragă."

Îi venea greu să spună acest cuvînt, chiar şi în sinea ei. „La drept vorbind, nu-mi vine a crede că o să-mi fie vreodată drag cineva la care să ţin aşa cum trebuie. Am mare poftă să nu mă mărit deloc, am spus întotdeauna. Am dus-o destul de bine cît am ţinut-o tot aşa. Fetele or să rîdă de mine."

Da, dar cum rămîne cu făgăduiala ? Începu să se simtă tristă. Poate fiindcă se lăsa seara. Să-şi facă un ceai ? Nu, n-avea poftă. O să se ducă undeva... oriunde.

Din Newport Street se îndreptă spre Lambeth Road, trecu de Spitalul Bethlehem (Bedlam) şi ajunse la Catedrala Sfîntului George. O clădire lungă, urîtă, netermi-

nată, căci încă îi lipsesc turnurile ; în întuneric, arăta tare rece și neatrăgătoare, dar Totty simțea că înlăuntru va găsi căldură, căldură și adăpost de un anumit fel, acela care-i trebuia ei acum.

Intră și la locul cuvenit căzu în genunchi și se închină. Apoi rămase privind în jur. În preajmă, atîrnată de un perete, se afla o cutie cu inscripția : „Pentru sufletele din Purgatoriu". Întotdeauna punea un penny în cutia aceasta, ceea ce făcu și acum.

Apoi se îndreptă fără zgomot spre o statuie a Sfintei Fecioare, la picioarele căreia cineva așternuse flori de seară. Îngenunchease acolo o femeie sărmană, o femeie în zdrențe ; stătea și se ruga, cu capul plecat și mîinile împreunate pe piept. Totty îngenunche alături de ea, își plecă de asemenea capul și-și apăsă mîinile pe piept.

Da, era bine aici. Pretutindeni domnea tăcerea, nu ardeau decît puține lumini. Cînd Totty simțea nevoie de sfatul unei mame, obișnuia să vină în locul acesta și să șoptească gîndurile ei smerite, către chipul ce privea în jos, nespus de alinător, spre cei care-o chemau în ajutor. Pentru Totty religia era o treabă ce-o privea numai pe ea. De pildă, nu i-ar fi trecut niciodată prin minte să ceară ca bărbatul cu care se va căsători să fie catolic, nici măcar ca el să privească îngăduitor și plin de înțelegere credința ei. De pe buzele lui Totty nu aveau să iasă niciodată asemenea vorbe. Ce contează pentru oricine altul faptul că avea în taină o mamă căreia îi șoptea necazurile și greutățile ei ? Ar putea cineva s-o pizmuiască pentru lucrul acesta ? Mîngîierea ce-o afla aici era prea sfîntă ca să o împărtășească prin viu grai. Gîndul lui Totty nu se înălța pînă la ideea de Dumnezeu ; arareori cugeta la legenda care-i spunea că Dumnezeu a luat chipul omului. Ea se mulțumea să se închine Madonei, mama cu o inimă bună, plină de durere și care avea puterea să vină în ajutorul celor necăjiți.

Biata femeie în zdrențe suspină adînc, se sculă și se îndepărtă cu pas umil — plecă într-acolo unde o așteptau cine știe ce nenorocire, neomenie, și deznădejde. Dar suspinul ei vădise alinare.

La fel și cu Totty. Cînd în cele din urmă părăsi biserica, drumul în viață nu se așternea neted dinaintea ei, dar

greutatea care din senin începuse să-i apese pe umeri cu o forță neobișnuită părea mult ușurată. Înțelegea limpede că *putea* să i se dăruiască lui Ackroyd și că va simți o plăcere foarte trainică să-i dea cele 250 de lire. Gîndul că va fi bogată, cu care începea să se obișnuiască, îi trezea o mîndrie potolită, ce-o făcea să se îndrepte spre casă cu o înfățișare mai serioasă decît altă dată. Luke n-ar fi în stare să uite nicicînd că i-a fost de mare ajutor.

Astă-seară îl va lăsa să hotărască totul, apoi îi va spune.

Aceste seri de iarnă erau chinuitoare pentru o pereche fără de noroc, care dorea să stea de vorbă în tihnă, și totuși n-avea unde să se adăpostească decît într-un local de distracție, sau sub arcada căii ferate. Iar în seara aceasta era deosebit de frig ; ba chiar căzuse puțină zăpadă. Totty și Ackroyd se întîlniră ca de obicei la capătul lui Paradise Street. Fiindcă era sîmbătă, nu puteau să se ducă la un music-hall, iar sub cerul liber, nu aveai într-adevăr cum să stai.

— Ascultă, Totty, zise Ackroyd, *trebuie* să vii înăuntru. Nu-i nevoie să vezi pe cineva, decît dacă vrei tu. Putem să fim singuri în salon. Ceilalți stau totdeauna jos.

Totty șovăi, dar în cele din urmă primi. Dacă ar fi să spunem adevărul, faptul că renunțase să se împotrivească în această privință avea, pesemne, oarecare legătură cu cele 250 de lire. De astă dată putea să dea ochi cu doamna Poole, în condiții de egalitate.

Așa că intrară în casă și după ce Luke își conduse tovarășa în salon, coborî ca s-o înștiințeze pe sora lui. Jane urcă și o salută politicos pe fată. Nu era o primire călduroasă, și nici Totty nu căută să pară foarte prietenoasă. Doamna Poole îi lăsă cu toată graba singuri.

Totty stătea cam bățoasă pe scaun. Nu era obișnuită să se simtă la largul ei într-o cameră, fie ea chiar atît de bine rînduită ca aceasta. Luke încerca să pară vesel, să se arate încîntat, să fie duios ; nu izbutea foarte bine. În curînd stăteau la mică depărtare unul de altul, și fiecare aștepta ca celălalt să deschidă vorba.

— Cînd ? întrebă în cele din urmă Ackroyd și se aplecă înainte.

— Nu știu. Chiar trebuie cu adevărat ?

— De ce nu ? Firește că da.

De cînd pășise în această încăpere, Totty simțea că-i pasă de el mai puțin ca oricînd. Nedeprinsă cu cele din jur, era tulburată în chip neplăcut. Ar fi dorit să bată împreună străzile acoperite de zăpadă.

— Știi, bineînțeles, că o să ne certăm întruna, zise rîzînd.

— Nu, n-o să ne certăm. Atunci o să fie altfel. Oricum, dacă o să se întîmple, tu o să fii de vină.

Din nou tăcere.

— În ce zi ? întrebă Luke.

— Oricînd vrei. Dacă vrei de-adevăratelea.

— Ce rost are să vorbești așa ? De ce *n-aș* vrea ?

— Dacă te întreb ceva, îmi răspunzi cinstit ?

Totty se aplecase înainte, ușor îmbujorată la față și cu o lumină stranie, aprinsă brusc în ochii ei ; s-ar fi zis că se rușina de ceva, că e nerăbdătoare și se codește totodată.

— Despre ce-i vorba ? Da, o să-ți spun adevărul.

— Adevărul adevărat ? Nu, n-o să te întreb. În ce zi vrei să fie ?

— Baliverne ! Ce voiai să întrebi ? N-o să ascult nimic pînă cînd nu-mi spui.

— Era o prostie. Nu vreau să te întreb de-adevăratelea. Am uitat.

Ciudat cum Totty era de nerecunoscut, se arăta șovăielnică, sfioasă, încurcată. Ackroyd stărui ; tot nu voia să vorbească. Se simți jignit, nu mai rosti nici un cuvînt.

— Ei bine, atunci o să te întreb, strigă dintr-o dată Totty. Și bagă de seamă, o să știu dacă ești sau nu sincer. Să zicem că Thyrza Trent și cu mine am fi amîndouă aici în odaie și c-ai avea de ales între una și alta, — ce-ai face ?

Ackroyd roși, apoi păru atins rău.

— Nu răspunzi ?

— Nu-mi place să glumesc cu asemenea lucruri.

— Nici mie, ăsta-i adevărul ; de aceea mi-a venit în minte treaba asta. Nu-i nevoie să răspunzi. Mai degrabă nu spune nimic. Știu ce-ai avea de zis.

— Vorbeşti prostii. N-ar fi de ales, fiindcă alegerea mea e gata făcută. Vrei sau nu să te măriţi cu mine?

— Da, vreau. Oricînd doreşti.

— Da, şi după aceea ţine-o întruna, tot cu întrebări d-alde-astea.

— Ştiu, am greşit. Dar n-ai dreptate, n-o să mai pomenesc de asta.

— Nu ştiu ce să cred, Totty. S-ar părea că *tu* nu mă vrei *pe mine*. Şi-acum ascultă, uite, eu îţi pun *ţie* o întrebare. Să zicem că pînă astă-seară nu te-am cerut niciodată de nevastă, şi acum am venit şi ţi-am cerut să mă iei de bărbat, ce-ai spune ? Hai, răspunde cinstit.

— Nu mi-ai răspuns.

— Ba da.

Vorba lui era plină de tîlc, şi Totty îl înţelese.

— Ei, *ce-ai zice*, Totty ?

— Aş zice că n-aş putea să spun sigur nici da, nici nu, şi că aş avea nevoie să mai aştept.

— Eşti o fată cinstită. Să batem palma şi să mai aşteptăm şase luni.

Totty roşi şi în sinea ei se mustra fiindcă se arătase cu totul şi cu totul mică la suflet. Dar era bucuroasă... şi Luke Ackroyd de asemenea.

Capitolul XXXIII

INIMA ŞI TAINELE EI

Thyrza nu urma să stea în gazdă la familia Emerson, iar doamna Ormonde nici nu le ceruse să fie prieteni cu ea. Propunerea pe care le-o făcuse era doar aceea ca Thyrza să devină chiriaşa lor din camera ce le prisosea, destul de încăpătoare ca să fie folosită atît ca dormitor cît şi ca salon. De mesele ei trebuia să se îngrijească proprietăreasa casei. Tot ce rămăsese înţeles cu soţii Emerson era ca tînăra să ia lecţii de canto în camera lor de zi, unde se afla un pian.

Thyrza însăşi se rugase îndeosebi să fie lăsată să trăiască singură, atît cît era cu putinţă. Spusese că n-o să se

simtă în nici un fel nenorocită dacă nimeni nu-i va ține tovărășie. Îndeletnicirea ei de zi cu zi avea să fie mai ales cusutul, căci doamna Ormonde luase măsuri ca să aibă în chip statornic de lucru cu acul, pentru un anumit cămin filantropic din Hampstead. Munca îi era plătită, iar banii pe care îi primea — doamna Ormonde căută ca lucrurile să apară astfel — urmau să-i ajungă ca să plătească tot ce datora familiei Emerson și proprietăresei. Pe deasupra, trebuia să petreacă două zile pe săptămînă la sus-numitul cămin, unde aveau să-i fie date unele treburi nu prea obositoare. Toate acestea fură ticluite cu multă îndemînare, iar doamna Ormonde se simțea destul de mîndră pentru felul cum făcuse față cerințelor unei situații foarte anevoioase. Un cunoscător priceput dăduse seama în chip atît de prielnic despre însușirile vocii ei, încît puteai crede cu toată tăria că într-o zi — dacă va fi de trebuință — harul acesta îi va îngădui să-și cîștige traiul, pe una sau alta din numeroasele căi deschise în epoca noastră iubitoare de muzică, celor pe care natura i-a înzestrat atît de fericit; nimeni nu stărui asupra acestei posibilități, căci nu era nici pe departe de dorit ca Thyrza să fie pregătită să se aștepte la un viitor de aur. Doamna Ormonde hotărîse: dacă prin sforțările ei Thyrza își va făuri acest viitor minunat, să aibă totuși parte de atîta fericire cîtă — dacă nutrești speranțe modeste — ți-e îngăduit să ceri pentru o fată cu porniri înflăcărate, frumoasă cum rar se vede și dotată, poate, cu un geniu ascuns. Desigur, nu trebuie să ceri luna de pe cer. Cei fericiți din lumea aceasta sînt ființele searbede, lipsite de fantezie, cărora zeii binevoitori le-au ascuns imaginea zorilor și amurgului, a orizontului mării și a stelelor nopții, făpturi cu urechile astupate la vocea muzicii, și o minte ce nu află nicăieri vreo taină. Thyrza Trent nu se numără printre acestea. Orice bucurie îi era dată trebuia să și-o culeagă din flăcări, și puțini sînt cei înrudiți cu ea prin fire, pe care, pînă la urmă, focul nu-i mistuie.

Deocamdată însă, totul părea astfel orînduit încît lucrurile se desfășurau lin; desigur, oricît ar fi socotit doamna Ormonde că era mai bine să nu ceară o asemenea bunăvoință, știa totuși: în scurt timp, prietena ei, Clara

Emerson, se va apropia de Thyrza. Clara înclina să-şi afle un prieten în orice fiinţă „plăcută", care se arăta gata de o asemenea legătură ; după ce va fi descoperit firea blîndă a fetei, îşi spunea doamna Ormonde, nu va da nici o însemnătate faptului că Thyrza nu avea şcoală şi muncea cu acul.

Thyrza fu foarte uimită de felul în care profesorul ei de canto îşi începu lecţiile. Se aşteptase să înveţe cîntece noi şi nu i se îngăduia să cînte decît nişte game lipsite de interes şi nimic altceva. O întrebare sfioasă izbuti în cele din urmă să smulgă vreo două vorbe repezite, care o umiliră, dar în acelaşi timp îi făcură cunoscute unele lucruri. Profesorul, ca şi cei mai mulţi din tagma lui, era o biată fiinţă înţepenită în practica meseriei sale, imaginaţia nu alcătuia pentru el o povară ; nu avea de-a face decît cu un laringe şi nu-şi dădea osteneala să înţeleagă că notele pe care vocea le scotea izvorau dintr-un suflet. Nu era, desigur, obişnuit să ţină seama de acest fapt, fie că voia sau nu.

Umilită şi lămurită totodată, Thyrza vădea o răbdare desăvîrşită şi învăţa cu acea rîvnă plină de nădejde, care ia uşor orice greutate. Simţea cum vocea ei trage foloase de pe urma acestor exerciţii şi cînd cînta pentru sine însăşi vechile melodii, corectitudinea pe care o atingea cîndva nu o mai mulţumea. În faţă i se deschidea o lume nebănuită pînă atunci ; muzica ajunse să însemne ceva cu totul deosebit de ciripitul păsărilor — căci altceva nu cunoscuse. Ba mai mult, începu să întrevadă cît preţuia vocea ei. Doamna Ormonde abia dacă rostise vreo vorbă de laudă despre felul cum cînta, iar lecţiile, spunea ea, ar fi putut să-i folosească, mai mult nu stăruise. Profesorul, firește, nu făcea decît s-o laude sau s-o mustre pentru fiece exerciţiu aparte. Dar în casă mai era cineva care nu socotea de datoria sa să ţină seama că prudenţa cerea să te porţi într-un anumit fel ; cînd auzi notele ce le scotea Thyrza, Clara fu fermecată şi, firește, cu primul prilej îi spuse părerea ei.

— Credeţi într-adevăr că am voce? întrebă odată Thyrza, după ce se obişnuiseră una cu alta.

— Aveţi o voce minunată, domnişoară Trent, răspunse Clara, încîntată că poate să aducă laude.

— Credeţi că într-o zi o să fiu în stare să cînt... Vreau să spun, să cînt în faţa lumii ?

— De ce nu ? Îmi închipui că lumea 'va fi nespus de dornică să te convingă să cînţi.

— În locuri .. în locuri ca St. Jame's Hall ? întrebă Thyrza, în timp ce-i ţiuiau urechile de atîta îndrăzneală.

— Într-o zi, da — nu mă îndoiesc cîtuşi de puţin.

Thyrza cosea, îndeobşte, şase ore pe zi, în afară de zilele cînd lucra la cămin, bineînţeles. Îşi găsise atîtea treburi pe care le făcea în orele ei libere, încît arareori se culca înainte de miezul nopţii. În drum spre omnibuzul care o ducea în Hampstead, trecea pe lîngă un anticariat şi-şi făcuse obiceiul să economisească şase pence în fiece săptămînă — mai mult nu putea — ca să cumpere cărţi. Cum nu avea pe nimeni care să o îndrume în alegerea ce-o făcea şi fiindcă nu-i era îngăduit să depăşească un anumit preţ, dobîndea uneori lucruri ciudate. Se ferea de povestiri şi cumpăra numai acele cărţi ce-i păreau să aibă un conţinut serios, cu precădere lucrări istorice, căci aflase de la Gilbert că obiectul cel mai nimerit pentru studiu era istoria. Aplecată peste aceste volume, care începeau să se adune, petrecea multe ore de trudnică silinţă. La început se chinuia să stea trează mult după ora zece : pleoapele aveau obiceiul să atîrne ca plumbul, şi s-ar fi zis că părul, strîns într-un zuluf auriu (acum nu mai purta coşiţa aceea lungă, prinsă cu o panglică albastră), o apăsa grozav pe creier. Dar se lupta să nu ţipească şi, aidoma altor studenţi, făcu în curînd marea descoperire, anume că, odată ce treci de momentul cel greu, după aceea eşti mai treaz ca oricînd. Ce lucruri tare, tare anevoioase citea ! Din *Istoria universală* a lui Tytler, într-un volum mic şi gros, tipărit cu litere mărunte, foarte ponosit de ploaie, îşi scpsese un şir de date ; *Analele Orientului, Greciei şi Romei* le străbătu cu o caznă greu de închipuit. Simţi neapărată nevoie de un dicţionar al limbii engleze ; trebui să aştepte trei săptămîni pînă cînd adună destui bani ca să şi-l cumpere pe cel mai ieftin care-i ieşi în cale. Chiar la începutul volumului lui Tytler se întîlneau aceste cuvinte cumplite : *cronologic ;* şi apoi : *conspect, disertaţie, exemplificare.*

„Dac-aș avea pe cine să întreb, ce de timp aș scuti! Oare *el* nu m-ar ajuta? N-ar fi bucuros să-mi spună ce înseamnă cuvintele acelea lungi?"

Nu conta. O să se descurce singură. Avea cap. Bietul Gilbert spunea mereu că, pe măsură ce va mai trece timp, va putea să învețe orice. Și astfel lampa ardea mai departe pînă la miezul nopții. Bătrînul, concisul Tytler! Ar fi trebuit să încerce și bucurie și mîhnire, acolo în mormîntul său, fiindcă un chip atît de încîntător pălea peste cuvintele lui lungi și grele.

Oare nu o aștepta răsplata? Doi ani: într-un fel avea să fie un timp cu totul prea scurt. Nu trebuia să piardă nici o oră. Iar la capătul celor doi ani, cînd într-o dimineață va fi înștiințată că a venit cineva care dorește să o vadă și va coborî în camera de zi, iar el — el va sta în fața ei, atunci îi va spune: „Iată, asta și asta am făcut, în felul acesta m-am străduit din greu de dragul tău, pentru că te iubesc mai mult decît țin la viață."

Va fi taina ei; nimeni nu trebuie să bănuiască; nu, nici măcar Lyddy. După o noapte de muncă istovitoare, se deștepta tot obosită, cu capul greu și o durere ciudată în dreptul inimii — durerea aceea care se ivea de atîtea ori; dar în timp ce mintea se lupta între somn și trezie, simțea că după durerea de astăzi va urma bucurie. Și, iată! odată ce înțelegerea spunea că a venit o altă zi, în inimă se năștea o nouă speranță. Se scula și un înger strălucitor o cuprindea cu brațele sale ocrotitoare, pline de alin. Mohorîtă sau luminoasă, pentru ea dimineața era învăluită în razele soarelui.

S-ar putea ca uneori el să fie atît de aproape! Nu aflase că Egremont a plecat din Anglia; Lydia nu știa și nu i-ar fi pomenit numele chiar dacă ar fi știut. În gîndurile ei, Thyrza și-l închipuia de parcă ar fi fost întotdeauna foarte aproape. În felul acesta ar fi avut putința să-l zărească întîmplător. Și-ar fi dorit nespus să-l privească din depărtare, dar se temea ca nu cumva să o zărească la rîndul său. Ceea ce ar strica totul. Nu, înțelegerea era lucru sfînt. Trebuia să mai reziste doi ani — doi ani întregi — și după aceea nimeni nu va avea ceva împotriva întîlnirii lor.

Atunci va fi în stare să cînte pentru el. Dacă se va dovedi că are o voce îndeajuns de frumoasă ca să dea un concert la fel cu acela ce avusese loc la St. James' Hall, oare nu va fi mîndru de ea ? Suflet de artist cum era, nu-i trecea niciciînd prin minte că, de se vor căsători vreodată, s-ar putea ca Egremont să dorească mai degrabă ca soţia lui să nu apară în faţa publicului. Se vedea cu ochii minţii cum cînta într-o sală mare, plină de lume, şi totuşi, cînta în adevăr pentru unul singur. Dar toţi ceilalţi trebuiau să asculte şi să aducă laude, astfel încît acel unul să se bucure de ce stă în putinţa ei.

Va veni totuşi şi clipa cînd îi va cînta numai lui — vor fi singuri, împreună. Iar cîntecul de atunci nu va fi oare cel mai minunat dintre toate ? Nu vocea ei însuşi glasul iubirii va înălţa imnul de bucurie şi de slavă. Iar el o va lăuda în puţine cuvinte — mai mult cu privirea decît prin vorbe. Şi din nou va spune : „Astfel pot să cînt doar eu şi nimeni altul ; dar numai fiindcă ţie îţi cînt şi pentru că te iubesc din tot sufletul".

Nu era adeseori în stare să se simtă mîhnită, şi niciodată tristeţea n-o copleşea multă vreme, nici chiar atunci cînd se gîndea la viaţa ei dinainte. Da, trecuse printr-o zi de necurmată durere — ziua cînd prin doamna Ormonde primise scrisoarea în care Lydia o vestea despre moartea domnului Boddy. În ziua aceea vărsase lacrimi amare. Lydia o cruţase de ceea ce era mai dureros. Spunea că bătrînul se prăbuşise în nesimţire lîngă locuinţa familiei Poole, că ai casei îl duseseră înăuntru şi că murise. Zicea că tocmai înainte de a se sfîrşi îi rostise numele. Iar Thyrza se gîndise prea rar la domnul Boddy, căruia ea şi sora îi datorau atît de mult. Oare îi grăbise moartea, — se întreba acum, — fiindcă îi pricinuise o mare durere ? O copleşiră obişnuitele mustrări de cuget, obişnuitele doruri zadarnice. Întrucîtva, chiar şi pe vremuri, nu-l respectase ; nu-i arătase niciodată asemenea dragoste şi grijă cum îi arăta Lydia. Iar bietul bătrîn dusese cu el în mormînt o parte atît de mare din trecutul ei.

Doar o umbră uşoară o învăluia uneori atunci cînd se gîndea la Egremont. Care era înţelesul acelei întrebări puse de doamna Ormonde, în timp ce-i asculta cum vorbeau între ei ? „Ai uitat-o cu totul pe Annabel ?" Iar răs-

punsul lui Walter vădise că iubise odinioară pe cineva cu acest nume. O ceruse în căsătorie iar ea — ce lucru de mirare ! — nu primise să-i fie soție. Thyrza credea — nu era pe deplin sigură, dar credea că o auzise pe doamna Ormonde spunîndu-i astfel domnișoarei Newthorpe. Și-o amintea foarte limpede pe domnișoara Newthorpe — o ființă de-o frumusețe aleasă, care cînta minunat la pian ; era de asemenea ciudat că, în gîndurile care-i treceau prin minte după ce se întorsese de la Eastbourne, îi vedea împreună. Dacă ea era Annabel, oare nu avea de ce să se teamă ? Dacă o iubise pe vremuri, dragostea aceasta n-ar putea să reînvie ? Se vor întîlni, nu încăpea îndoială, se vor întîlni. Va avea în fața ochilor frumusețea, cunoștințele, purtările-i desăvîrșite, iar dragostea cea nouă nu va fi în primejdie dacă aceste amintiri se vor trezi adesea ?

O, de n-ar fi iubit-o pe Annabel, oricine ar fi ! Cîtă recunoștință ar fi simțit, dacă dragostea pe care i-o purta ar fi fost prima lui iubire ! Ea îi dăruia prima dragoste : nu-l iubise niciodată pe Gilbert Grail, deși își închipuise că prietenia merita acest nume mai scump. Era cu adevărat prima ei dragoste și n-avea oare să fie și ultima ?

De multe ori, cînd se așeza cu cartea în față, asemenea gînduri îi veneau în minte și o abăteau de la învățătură Ce însemnătate aveau pentru ea regii Orientului antic, cuceririle Romei, vechile cronici înțesate de bătălii uitate și de restriște ? Foarte ușor ar fi putut să-și recapete obiceiurile de altă dată și să se cufunde ore întregi în visare. La ce visase cîndva, de mult, se întreba acum. Oare nu prevedea încă de pe atunci taina ce-avea să-i hotărască într-o zi cursul vieții ? Oare închipuirea ei nu întrevăzuse aceste dureri și bucurii neprețuite pe cînd nu era încă în stare să le înțeleagă ? Într-adevăr, uneori se părea că nu exista o ruptură între ieri și azi. Nu făcuse decît să năzuiască fără să-și dea seama spre ceea ce se petrecea acum. Tot ce i se întîmplase era atît de firesc, de neînlăturat, se ridicase pas cu pas, trecînd dintr-un vis într-altul.

Viitorul avea să-i desăvîrșească oare cursul vieții ? N-o uita însă pe Lydia. Pentru ea așternea scrisori lungi în care îi spunea tot ce-și îngăduia să spună. Singurul lucru despre care i-ar fi vorbit bucuros surorii era însă nevoită

să nu-l amintească niciodată. Căci într-o singură privință, Lydia i se împotrivea : i se împotrivea în chip nestrămutat ; o știa prea bine. Îi displăcea cumplit că Egremont stătea între Thyrza și Gilbert ; nădăjduia că numele său nu va mai fi pomenit vreodată și că amintirea lui se va stinge. Dar pentru Thyrza, care o iubea, aceasta n-avea însemnătate. De fiece dată cînd se întîlnea cu Lydia, simțea aceeași bucurie înflăcărată. Întîlnirea lor avea loc într-o cameră retrasă, la hotelul unde trăgea de obicei doamna Ormonde. Lydia nu punea niciodată vreo întrebare : orice i-ar fi fost îngăduit să spună despre ea însăși, Thyrza trebuia să mărturisească fără să i se ceară. Altfel ar fi stat lucrurile dacă n-ar fi fost nimic de ascuns, în afară de casa unde locuia, ce rămînea mai departe o taină, dar care, pusă față în față cu prima, își pierdea însemnătatea. Thyrza hotărîse însă să nu sufle o vorbă pînă cînd vor fi trecut cei doi ani. Oare atunci se vor răci una de alta din această pricină ? Asta nu trebuia să se întîmple ; fericirea ei nu va fi umbrită de asemenea pată.

La venirea primăverii, Thyrza se simți slăbită. O supăra mai mult ca altădată durerea din dreptul inimii și uneori avea zile cînd de sleită ce era nu prea putea să lucreze. Odată cu renașterea firii, pasiunea ei deveni un dor atît de arzător, încît s-ar fi zis că-i istovea întreaga făptură. În ciuda oricărei strădanii, în aceste săptămîni ararеori era în stare să vadă de cărțile ei ; pînă și vocea îi slăbi pentru un timp, iar de îndată ce-și reîncepu lecțiile, care fuseseră întrerupte, își sperie profesorul, căci leșină tocmai atunci cînd își lua la revedere de la ea. Doamna Ormonde veni și avu o discuție foarte serioasă cu doctorul Lambe, care o îngrijea din nou pe Thyrza. I se arătă că aceasta din urmă se ostenise mai mult decît o duceau puterile ; pentru o vreme fu oprită de la orice fel de muncă. Iar după o săptămînă sau două, timp în care starea sănătății ei nu se îmbunătăți decît prea puțin sau deloc, fu dusă la Eastbourne, unde-și reluă vechea odaie din casa doamnei Guest.

Acolo Lydia petrecu împreună cu ea două zile.

Sora cea mare nu putea să se bucure din plin de acest răstimp. Deși se simțea nespus de încîntată fiindcă era împreună cu Thyrza, una și aceeași piedică se ivea întot-

deauna în calea plăcerii prilejuite de întîlnirile lor. Thyrza vădea o veselie atît de sinceră, încît oricît s-ar fi străduit, Lydia nu izbutea să scape de bănuiala că o amăgeau. Se sfia să deschidă din nou vorba, fiindcă-i venea greu să rostească numele lui Egremont ; şi, de asemenea, pentru că nu putea să trădeze vreo îndoială fără să o jignească pe Thyrza. Era cumplit să nu ai încredere în Thyrza şi totuşi, cum să-ţi explici fericirea nespus de ciudată pe care fata o lăsa să se vadă ? Chiar şi acum, cînd avea necazuri cu sănătatea, sora ei se arăta voioasă. Lydia ar fi putut mult mai uşor să o bănuiască de vreo fătărnicie pe doamna Ormonde, totuşi, recunoştinţa ce i-o purta fără voia ei şi un sentiment de ruşine nu-i îngăduiau o asemenea presupunere. Nu i se părea cu putinţă ca doamna Ormonde să înşele. Totuşi, deşi nu ar fi învinuit-o pentru ceva anume, Lydia simţea, ba chiar era încredinţată că i se ascundea un lucru foarte important. Gîndul acesta se amesteca neîndurător, în toate legăturile dintre ea şi Thyrza, o împiedica să-şi dăruiască întreaga înţelegere.

— Aşadar eşti din nou prietenă cu Mary Bower, zise Thyrza, la scurt timp după ce se întîlniră. Te duci uneori să iei ceaiul la ea, duminică după-amiază ?

— Nu, vine ea la mine.

— Şi mergeţi la capelă ?

Thyrza rîse cînd văzu că Lydia privea în jos.

— Biata de tine, treaba asta te-a pus întotdeauna la grea încercare. Şi-acum te mai supără atît de mult ?

Stăteau pe ţărm. Lydia culegea pietricele şi apoi le azvîrlea.

— Nu mai gîndesc aşa cum gîndeam pe vremuri, Thyrza, răspunse Lydia liniştit, după o scurtă tăcere. De astă dată mă duc fiindcă-mi place să mă duc.

— Da, iubito ? zise Thyrza şovăielnică, deoarece simţea că se petrecuse o schimbare şi nu o înţelegea. Ţi-au plăcut întotdeauna cîntările.

— Da, îmi plac. Dar nu numai cîntările. Acum îmi place totul.

— Da ? făcu Thyrza, cu o voce încă şi mai nesigură.

Lydia îşi ridică ochii şi zîmbi luminos.

— N-o să vorbim acum despre asta, scumpo. Într-o zi o să stăm totuşi de vorbă... foarte mult. Dacă o să mai fim vreodată împreună, Thyrza.

— Cred că da, Lyddy. Trag nădejde. Oricum, o să ne vedem foarte des.

— Foarte des ? n-o să fim întotdeauna împreună ?

Thyrza tăcea, dar adaugă numaidecît :

— Poate. Nu se ştie, Lyddy.

— Tu însă nu gîndeşti că da. *Nu* tragi nădejde să fie aşa.

Thyrza nu răspunse.

— Nu, urmă Lydia, cu glas foarte trist, totul s-a sfîrşit. Ne desparte ceva şi o să ne despartă întotdeauna. Îmi vine tare greu să te pierd în felul acesta.

— Nu vorbi despre asta acum, Lyddy, şopti sora. Nu e adevărat că între noi amîndouă o să stea întotdeauna ceva. Vom vedea. Dar nu vorbi despre asta acum, iubito.

Lydia se înseninâ şi găsi alte teme de discuţie. Apoi Thyrza rosti :

— Nu mi-ai spus niciodată de ce te-ai certat prima oară cu Mary. Ştii bine că nu voiai să-mi spui. E tot o taină ?

— Nu. Pot să-ţi zic, dacă vrei.

— Spune-mi, te rog.

— Fiindcă Mary îl vorbea de rău pe domnul Ackroyd. Mai cred şi azi că n-ar fi trebuit să spună ce-a spus şi Mary recunoaşte că a fost răutăcioasă ; dar acum înţeleg mai bine ce voia să zică.

— Ce zicea ?

— Cum că nu-i pasă de religie şi fiindcă nu crede în nimic a făcut lucruri pe care nu le-ar fi făcut dacă ar fi crezut aşa cum se cuvine.

— Da, înţeleg, răspunse visătoare Thyrza. Şi adaugă : Tot nu s-a căsătorit ?

— Nu.

— De ce nu, Lyddy ? N-aş zice că se vor căsători vreodată.

— Nici eu, draga mea.

Thyrza aruncă numaidecît o privire spre sora ei. Lydia se juca din nou cu pietricelele, nu zîmbea deschis, dar era gata să surîdă.

— Nu crezi. Atunci ce s-a întîmplat ? Nu vrei să-mi spui ?

— Socot că nu se potrivesc.

— Dar asta nu e tot, sînt sigură că nu. Ai spus într-un fel tare ciudat : „nici eu". Cum de-ai aflat că nu se potrivesc ?

— Știi, de cînd a murit bunicu', m-am dus de multe ori pe la doamna Poole. Uneori îmi povestește cîte ceva. Să nu-ți închipui că o întreb vreodată, Thyrza. Știi că nu e felul meu. Dar doamna Poole vorbește întruna de fratele ei. Nu mai departe decît acum două zile mi-a spus că n-are de gînd să se însoare cu Totty.

— Adevărat ? Nu cred c-ai fi suflat un cuvînt, dacă nu te trăgeam cu de limbă. S-a desfăcut pentru totdeauna ?

— Eu zic că da.

Timp de o clipă, nici una nu scoase o vorbă. Și-apoi Thyrza :

— Socot că din cînd în cînd te vezi acolo. la ei acasă. cu domnul Ackroyd.

— Uneori, răspunse cealaltă fără să ia seama.

— Stă de vorbă cu tine, Lyddy ?

— Puțin. Doar puțin, așa, uneori.

— Dar *de ce* a rupt-o cu Totty ? Ea ce spune ?

— După mine una, ca i-a cerut asta. Am întîlnit-o acum o săptămînă și arăta tare veselă, de parcă i s-ar fi întîmplat cine știe ce lucru bun. Se bucură că e din nou liberă, bănuiesc.

— Ce ciudat, Lyddy ! Ei, despre așa ceva ai putea să pomenești cînd îmi scrii. Dacă se mai întîmplă și altele de felul ăsta, nu uita să-mi dai de veste.

— Nu văd cum s-ar mai întîmpla. Decît dac-or s-o ia de la început.

— Ei bine. ține minte, să-mi spui dacă au luat-o sau nu.

În cea de a doua zi a vizitei pe care-o făcea Lyddy. de la Casa Castanilor primiră vestea că a murit Bessie Bunce, Murise pe neașteptate și tocmai cînd părea mai sănătoasă decît fusese ani întregi.

În timp ce vorbea cu Lydia despre cele petrecute, Thyrza spuse grav :

— Nu pot să mă întristez pentru asta. E bine să mori așa, fără dureri și pe neașteptate

— O, crezi, Thyrza ? Sînt îngrozită cînd se întîmplă brusc.

— Iar eu, dimpotrivă. Mi-e teamă de moarte, nu cred că aș putea să stau lîngă cineva care trage să-și dea sufletul. Sper, sper să mor în felul acesta.

Lydia fu zguduită și se miră, mîhnită.

Capitolul XXXIV

ÎMPRUMUT PE GARANȚIE

Era din nou vară. Lydia și sora ei se despărțiseră cu două veri în urmă și curînd aveau să se împlinească de două ori douăsprezece luni din ziua cînd Thyrza auzise ceva care nu era menit să-i ajungă la ureche. În Walnut Tree Walk se lăsase o seară senină și caldă. Pe stradă trecea un om care vindea flori în ghivece ; căruța lui trasă de măgar era acoperită cu frunze și flori, iar el, cu o mușcată sub fiece braț, mergea tîrîndu-și picioarele și zbiera. Pe caldarîm copiii jucau șotron ; de departe, din Kennington Road răzbea sunet de flașnetă.

Lydia își bea ceaiul și în același timp garnisea o bonetă ; boneta era pentru doamna Poole și o lucra din prietenie. Numai fiindcă așa rămăsese înțeles, Lydia primise să o facă. Doamna Poole dorise adeseori să-i dea de cusut cîte ceva, atunci cînd ea însăși fie că nu avea timp, fie că nu era destul de îndemînatecă la o asemenea treabă, și să-i plătească pentru osteneala ei, așa cum ar fi plătit oricui altul. Dintr-o pricină oarecare, Lydia nu primea să-i lucreze în felul acesta ; o ajuta prietenește, altfel nu.

Dădea zor fiindcă ținea ca pe la opt să ducă boneta în Paradise Street, iar acum era șapte și jumătate. Fața o arăta cufundată în gînduri care-i aduceau mulțumire, așa, cum îi ședea ei cel mai bine. Fereastra era deschisă și, la fel ca pe vremuri, pe pervaz se aflau ghivece cu flori. Din cînd în cînd, ochii îi zăboveau o clipă pe micile petece de culoare ; nu se gîndea la flori, dar ele îi dădeau în

chip plăcut tărie sufletească ; întocmai cum o melodie la care nu luăm seama ne vine totuşi în minte şi desăvîrşeşte fericirea unor clipe tihnite.

Îşi bău ultimul strop de ceai şi aproape în acelaşi timp dădu ultima împunsătură la bonetă. Apoi se pregăti de plecare, murmură un cîntec pe cînd împacheta cu grijă boneta în cutia de carton, şi-şi văzu de drum.

După ce doamna Poole răspunse la bătaia ei în uşă, Lydia zise :

— Sper să vă placă. Ne vedem duminică şi o să-mi spuneţi atunci.

— Dar unde te duci ? De ce nu intri ?

— O, am de făcut o cumpărătură.

— Atunci vino doar o clipă.

— Nu, mulţumesc ; astă-seară, nu.

— Fă cum zic eu, stărui prietenoasă cealaltă. Cred că ţi-e ruşine de ce-ai lucrat şi de aceea fugi. Vino numaidecît înăuntru.

Lydia se supuse, deşi se părea că n-o trăgea inima. Coborîră în bucătărie, unde cei doi copii ai familiei Poole se jucau zgomotos.

— Ei, gata ! spuse mama, care-şi ridică glasul ca să se facă auzită. Domnişoara Trent o să creadă că aici e ţara lui Cremene. Jucaţi-vă în linişte, sau de nu, la culcare cu voi — nu glumesc !

Boneta fu scoasă din cutia ei, iar posesoarea o întoarse pe-o parte şi pe cealaltă cu nenumărate strigăte de plăcere. Boneta era singura găteală de care se sinchisea vreodată doamna Poole, pildă demnă de luat în seamă a toanelor ce stau în firea omului, dacă ne gîndim că ieşea din casă cum nu se poate mai rar, în afară de serile cînd dădea fuga după cumpărături, şi atunci îşi punea pe cap un obiect caraghios de paie, fără nici un alt merit decît acela că prindea bine. Deşi în Lambeth nu găseai o femeie mai fericită, de cînd se scula şi pînă la culcare, rareori avea o clipă de răgaz. Sînt multe ca ea. Trece o vară întreagă fără ca femeile de felul acesta să se odihnească o oră la soare şi adeseori toată viaţa, după căsătorie, paşii nu le poartă dincolo de străzile din preajma casei.

Boneta, însă, o încînta. O încercă, şi după ce puse o oglindă pe masă, săvîrşi acea minunată ispravă la care fe-

meile se dovedesc atît de îndeminatece — se privi din spate. O sili pe Lydia să se aşeze, după aceea îşi văzu de feluritele ei îndeletniciri fără să contenească din vorbă.

— Trag nădejde că nu se simte vreun miros rău prin casă, zise, Luke e sus cu treburile lui, ca de obicei. Ce plăcere o fi găsind în asta, pe mine una nu mă taie capu'. Ştiu că-mi paradeşte masa cu chimicalele lui. E şi Jacky cu el. Dac-aş fi domnu' Bunce m-aş teme să las băiatu să-nveţe lucruri dintr-astea. Într-o zi o să dea foc la casă, asta o să facă jupîn' Jack, şi o să ardă scrum şi el, şi surioara.

— Vedeţi însă că domnul Ackroyd se ţine de treaba asta, băgă de seamă Lydia. Credeaţi că o să-i treacă după vreo săptămînă-două, şi au trecut trei luni bune.

— Ei da, s-ar zice că de astă dată treaba stă altfel, recunoscu doamna Poole şi rîse cîrcotaşă. Păi totdeauna i-a plăcut lui să citească cărţi d-alde astea. Să tragem nădejde că ştie, în sfîrşit, ce vrea. Dar ca de obicei sare peste cal, ăsta-i Luke şi pace. I-a intrat în cap că o să descopere un noi soi de lumînare, dac-ai mai auzit vreodată aşa ceva ! ..Ei, zic, aseară, cînd a venit să stea de vorbă cu mine, asta spun eu că-nseamnă o cădere. Mai ieri nu doreai nimic decît să întorci lumea cu susu-n jos ; acum o să fii mulţumit dacă poţi să scorneşti o lumînare nouă şi să faci bani cu ea. Şi numai ce i-am trîntit-o : cu una aş fi mai presus de lumînări, Luke ! Să fi văzut cum i-a sărit ţandăra ! Cine-a spus că umblă după bani ? Cine, mă rog, l-a auzit pe el vreodată că pomeneşte de aşa ceva ? Dacă oamenii sînt josnici, n-au decît să fie, nu e vina lui ! După aceea a plecat şi tot mormăia de unul singur.

— Dar, se încumetă cu sfială Lydia, nu pricep ce-ar fi rău, chiar dacă se gîndeşte să facă bani — dumneavoastră vedeţi vreo pagubă în treaba asta, doamnă Poole ?

— Nu sînt eu aia, copilă ! Am zis doar aşa, ca să-l necăjesc. Tare-mi place să-l necăjesc pe Luke ; o face pe grozavu'. Lasă-l să se procopsească, dacă poate; cu atît mai bine pentru el. Mult mai degrabă ţin să-şi bată capu cu de-alde-astea, decît să-şi piardă toate serile la clubul acela din Westminster Bridge Road, unde tot trăncăneşte la prostii, ba chiar mai rău. Păi, acum e cu mult mai

plăcut decît înainte să stai cu el în casă. Uneori vorbește de-adevăratelea ca un om cu scaun la cap și nu mai e așa ca un copil mare în... în unele lucruri.

Doamna Poole zîmbi și-și puse strajă gurii.

— Și ce vești mai ai de la sora dumitale ? întrebă ea după aceea.

— O, am primit ieri o scrisoare, răspunse Lydia și chipul îi străluci de bucurie. Vorbea numai și numai despre concertul de miercurea viitoare.

— Vai ! Vai ! Numai la asta i-o fi mintea, nu-i așa ? Trebuie să fie o treabă tare grea să cînți pentru prima oară.

— Dar nu-i chiar așa cum ar fi dac-ar cînta singură, știți.

— Nu, bineînțeles că nu ; dar și în cor tot destul de greu trebuie să fie. Și n-o să vă vedeți pînă-n seara aceea ?

— Nu. Nici chiar miercuri n-o să pot să stau de vorbă cu ea. Mi-a trimis un bilet de intrare. Uitați-vă, l-am adus ca să vi-l arăt.

Era un bilet pentru un concert ce se dădea într-unul din cartierele mărginașe ale Londrei. Lydia îl păstra într-un plic și-l luă cu grijă în mînă. Înainte să-l atingă, doamna Poole își șterse mîinile cu șorțul și apoi ținu cartonașul între vîrful degetului mare și a celui mijlociu.

— Numele ei o să fie în program ?

— Nu. Li se spune „Corul domnului Redfern", asta-i tot.

— Sînt sigură că e foarte frumos și că ai de ce să te mîndrești. Și cu sănătatea cum o duce — tot bine ?

— Spune că se simte într-adevăr foarte bine.

— Doamnă Poole, adaugă Lydia cu voce scăzută, n-ați spus nimănui vreo vorbă ?

— Nu, nu, draga mea ; nu-s eu aia care vorbește-n dreapta și-n stînga.

— Cred că e mai bine. N-ar fi cine știe ce pagubă, totuși...

— Da' de unde ! înțeleg foarte bine, Lydia. N-am cîtuși de puțin prilejul să trîmbițez așa ceva. Bănuiesc că Mary Bower știe.

— O, da, i-am spus lui Mary.

— N-ar fi vrut să mergeți împreună ?

— Da, sînt sigură c-ar vrea. Dar socot că e mai bine să mă duc singură. O să mai fie și un alt concert și atunci o să meargă. Acum e doar primul, știți.

Era o bucătărie plăcută și odată așezată aici, Lydia uitase de cumpărătura despre care vorbea. Doamna Poole revărsa un șuvoi de vorbe apropiate și liniștitoare ; vădea foarte mult bun-simț, nu bîrfea și nu-i lipsea voioșia. Dar în cele din urmă se arătă că pentru copii a sosit ora să se ducă la culcare și Lydia pricepu că e timpul să se ridice și să-și ia rămas-bun.

— Nu, stai liniștită, o îmboldi doamna Poole. Tare n-ai astîmpăr. Mai am o grămadă de lucruri despre care vreau să vorbesc, numai de mi-ar veni în minte.

— Trebuie într-adevăr să plec, pretinse Lydia.

— Nu trebuie deloc, nu acum, lipsesc doar o clipă, pînă-i culc pe copiii ăștia și după aceea cinci minute, nu mai mult, stăm de vorbă cum ne-o place. Numai coasă-mi o panglică nouă la șorțul ăsta, hai, fii fată bună. Știi unde e ața — acolo, pe polița de sus.

Lydia primi bucuros treaba, și pînă cînd termină, cei doi țînci fură despuiați, îmbrăcați cu veșmintele de noapte și gata să spună de voie de nevoie noapte bună. Mama îi duse pe scară — unul în spinare, altul în brațe, — buna, puternica mamă.

Și vorba se porni din nou, pînă cînd trebui pregătită cina — al doilea fapt de seamă al serii. Lydia se dăduse, pare-se bătută. Fără să fie nevoie de multă stăruință, primi să rămînă la cină. După ce puse masa, doamna Poole urcă în camera fratelui. Cînd deschise ușa, fu izbită de mirosul foarte puternic ce se răspîndește atunci cînd se fac experiențe chimice. În ciuda anotimpului călduros, în odaie se vedea un foc la care fierbeau două sau trei oale ciudate. O masă era acoperită cu recipiente și sticluțe, eprubete și retorte. Acolo stătea Ackroyd, aplecat ca să explice ceva unui băiețel cu ochi pătrunzători, Jack Bunce. În ultima vreme, Luke își lăsase barbă, ceea ce-l schimba în bine ; arăta mai sigur pe sine decît înainte. Era în cămașă.

— Ei, Jacky, începu doamna Poole, ce-o să zică taică-tu cînd o vedea că nu eşti acasă pînă la vremea asta ? O să creadă c-ai sărit în aer.

— E-n ordine, Jane, spuse Ackroyd. Jack şi cu mine am stat de vorbă despre compuşii hidrogenului.

— Iar dacă aş fi maică-sa aş avea şi eu cu el o vorbă, despre haine, i-o întoarse iscusită doamna Poole. Îţi spun, Luke, ar trebui să pui pe el un şorţ, dacă are de gînd să se murdărească în halul ăsta.

— E o vestă veche, doamnă Poole, se împotrivi Jack. Pentru asta o ţin.

— A, da ! Vezi să nu-ţi pătrundă pînă la cămaşă. Şi-acum fii cuminte, Jacky, fugi acasă.

— După cinci minute, strecură Luke. Peste cinci minute vin şi eu jos.

— Bun. Te-aşteaptă cina. E aici şi domnişoara Trent Nu zic că din pricina asta o să vii puţin mai repede, poate că era mai bine să nu-ţi fi pomenit.

După ce sfîrşi ce-avea de spus, Jane îşi strînse buzele şi se retrase.

— Nu vă place de domnişoara Trent, domnu' Ackroyd ? întrebă Jack cînd rămaseră singuri. Era, după cum v-am spus, un băiat cu ochi pătrunzători şi Luke ar fi putut să relateze lucruri uimitoare despre mintea lui ageră Adeseori se întîmplă astfel. Tatăl e înzestrat cu aptitudini ce nu se vor maturiza niciodată în fiinţa sa şi din pricina cărora s-ar putea foarte bine să se zbată şi să nu aibă pace o viaţă întreagă ; ele se desăvîrşesc şi ajung să dea roade, prin fiii săi. La urma urmei, ce e mai înduioşător decît povestea acestor părinţi al căror trai nu slujeşte decît ca să pregătească fiilor o viaţă mai plină ? Bietul Bunce luptase ani îndelungaţi cu neştiinţa şi patimile sale şi, neputincios să le biruie, se agăţase cu îndîrjire de idei care dezvăluie adevărul doar pe jumătate, întrezărise în clipe fugare un ideal îndepărtat — ce însemnau toate acestea decît că fiul lui va sta într-un loc de unde *el* fusese azvîrlit, că va vedea lumina, acolo unde *ochii săi* se zbătuseră zadarnic să străpungă prin ceaţă ! Poate că părintele îşi are răsplata sa, dacă trăieşte să-şi vadă fiul învingător ; dar acei părinţi ajunşi pe tărîmul tăcerii, în timp ce totul e încă nesigur, cînd

își dau seama că vlăstarul lor vădește la fel de adesea o slăbiciune care-l amenință din neam, ca și aceea schipire fără seamăn a unei noi făgăduințe? Ai dori să îngenunchezi respectuos și trist la mormîntul unor asemenea oameni.

Fusese o idee fericită a lui Ackroyd aceea de a da băiatului lecții de chimie. Să înveți pe alții este adesea calea cea mai sigură ca să înveți tu însuți. Cînd explica lucruri simple, Luke descoperea de multe ori propria-i neștiință. Adevărul este că ultimii doi ani și-i petrecuse în cea mai mare parte cu asemenea descoperiri și aceasta mult înainte de a se gîndi la noi combinații de substanțe oleaginoase. Treptat, ajunsese să simtă că, în ce privește felul cum își petrecea orele lui libere urma, hotărît, o cale greșită. E ciudat cum pentru Ackroyd ca și pentru Bunce, munca plină de aspirații înalte, desfășurată de Egremont, dusese în oarecare măsură la rele. Pe Luke, deși nu era la fel de furios ca Bunce, îl făcuse să se împotrivească la tot ce mirosea a idealism, așa cum îl înfățișase Egremont. Nu ascultase decît una din prelegerile sale, dar era de ajuns ca mintea lui să vadă limpede un soi de lucru care pe viitor avea să-i displacă și să-i trezească bănuieli. După părerea sa, Egremont încercase să facă din muncitori niște ființe mărginite, îngîmfate și molatece, pe cînd ceea ce le lipsea lor era tăria de caracter și cunoașterea adevărurilor aspre ale vieții. Ackroyd nu simțise niciodată o atracție deosebită pentru literatura propriu-zisă; de acum înainte, dezvoltarea lui intelectuală avea să urmeze un drum contrar acesteia. Cînd încetă să se gîndească doar la diferitele piedici pe care le întîlnea în calea iubirii, se întoarse la cărțile de știință și descoperi că înclinația sa pentru asemenea studii era mai puternică decît oricînd. În cele din urmă își preschimbă camera de dormit în laborator, hotărît să-și continue temeinic cercetările. Odată cu inima — sau diafragma, sau orice altceva putea fi îi dădea pace, mintea lui urmărea destul de hotărîtă țelul rîvnit. Iar în ultima vreme, lucrase cu multă tărie. Începută să se preocupe de politică, religie și probleme sociale. Ideile sale asupra acestora, făcu el cunoscut,

rămăseseră aceleași, dar în momentul de față nu avea timp de discuție.

Jack pusese însă o întrebare care aștepta răspuns.

— E o glumă de-a soră-mi, răspunse Luke cu un zîmbet. N-am de ce să nu-mi placă.

— Cred că nu-i urîtă, observă Jack, de parcă și-ar fi îngăduit să se abată de la experiențele chimice spre o temă neînsemnată. Și adaugă : Dar nu-i ca domnișoara Nancarrow. *Ea* îmi place ; e o fată de treabă, nu credeți ?

— Strașnică.

— Domnu' Ackroyd, de ce acum nu mai veniți niciodată să întrebați de ea, cum făceați înainte ?

— Cum făceam înainte ? Cînd ?

— Păi, știți foarte bine. Nu-i mult de atunci

— O, sînt ani de zile.

— Nu, nu-i decît un an.

— Da, Jack ; acum un an și jumătate.

— Ei, n-a trecut atîta vreme De ce nu dați pe-acolo ? Mă gîndeam și eu, doar așa.

— Nu-i nevoie să vin pe-acolo. O văd uneori și e destul ca să fii prieten cu cineva, nu ?

— Credeam că o să vă luați cu domnișoara Nancarrow, — dumneavoastră nu ?

— Hei ! Cine ți-a spus una ca asta ?

— Nimeni. M-am gîndit eu singur. Cînd mă gîndesc așa mi se pare. Vedeți, acum sînt mai mare decît eram atunci ; pricep mai bine lucrurile.

Ackroyd rîse din inimă.

— S-ar zice că da.

— Bun, dar spuneți-mi, domnu' Ackroyd, — de ce ?

— Nu, n-o să-ți spun. Cînd o să mai crești puțin o să afli că bărbații n-au nici un drept să vorbească despre asemenea lucruri. Trebuie să înțelegi asta, Jack. Nu te învăța să vorbești despre lucruri care nu sînt treaba ta ; multe rele s-au tras de aici.

— Da ?

Luke tăcea. Băiatul urmă :

— E sigur că sînteți prieten cu domnișoara Nancarrow ?

— Bineînțeles. Prieten la cataramă. Păi, duminica trecută ne-am plimbat amîndoi cu vasul de Greenwich, am rîs și-am vorbit o grămadă, am petrecut de minune.

Dar Luke se pregătea să iasă din odaie. Hotărî o altă zi cînd Jack avea să vină și băiatul o șterse.

Să-l lăsăm pe Ackroyd să-și ia cina împreună cu sora, Lydia și domnul Poole, care tocmai se întorsese de la o muncă tîrzie și să-l urmăm pe Jack în Newport Street. Cînd ajunse, tatăl său tocmai ieșea din casă.

— Vii prea tîrziu, zise părintele și clătină din cap. Spune-i domnului Ackroyd că trebuie să fii acasă cel mult la 9. Ce se aude cu lecțiile tale ?

— Lecțiile ! exclamă batjocoritor Jack. Nu mă prinde cu ele masa de dimineață, le dau gata cît ai clipi din ochi. Păi, n-am decît puțin la geografie, și cîțiva regi, trei proporții, și o pagină de...

— Foarte bine. Du-te la culcare în liniște. Nelly doarme de mult. Mă întorc într-o jumătate de oră.

Jack urcă scara pe nesimțite. În singura cameră care pentru tatăl său, pentru el însuși și mica lui surioară alcătuia mai departe întreaga locuință, găsi o lampă ce ardea cu flacără mică. Copila era în pătuțul ei și dormea liniștită. Jack înșfăcă o felie de pîine cu unt care-l aștepta, după aceea începu să-și descheie nasturii vestei pătate cu acizi, cînd între timp se întîmplă că începu să se gîndească, ceea ce puse capăt acțiunii de dezbrăcare. Ieși iarăși din cameră și privi ușa din partea cealaltă a palierului. Pe sub care se întrezărea lumină. Se apropie și ciocăni ușor.

— Cine e ? se auzi dinăuntru.

— Nu v-ați culcat încă, domnișoară Nancarrow, nu-i așa ? întrebă el deschis așa cum stătea bine la vîrsta lui.

Ușa se deschise și se ivi Totty, care încă mai era în stare să primească pe deplin cuviincios oaspeți.

— Ce e, Jacky ?

Băiatul își mesteca pîinea cu unt.

— Nu v-a mai rămas o linguriță din dulceața aceea, domnișoară Nancarrow ? o întrebă încrezător și rușinat totodată.

Totty rîse.

— Cred că da. Frumoasă oră ca să vii să ceri dulceață. Taică-tău nu-i acasă ?

— E plecat. Zicea că vine peste-o jumătate de oră. Mai e mult, domnișoară Nancarrow.

— Atunci intră.

Totty închise ușa și scoase la iveală din dulapul ei de bucătărie un vas pe care-l priveau cu ochi mari atît Nelly cît și mai vîrstnicul Jack — un borcan cu dulceață de agrișe negre. O întinse fără să se zgîrcească pe pîinea băiatului și apoi, la fel de încîntată ca el, îl privi cum mînca. După ce pîinea se termină, îi oferi o linguriță cu dulceață goală ; care înghițită făcu aceeași plăcere.

— Eu zic, domnișoară Nancarrow, că nu-mi place deloc să mă duc să stau într-o altă casă. Nu pricep de ce tata vrea să se mute ; o ducem destul de bine aici.

— De ce nu vrei să te duci ?

— Păi, pentru mai multe. Nu mi-ar păsa cine știe cît, dacă ați veni și dumneavoastră.

— Asta vrea să spună că o să-ți pară rău după dulceață. *Nu după mine*, nici vorbă !

— Nu fiți atît de sigură. O să vin să vă văd mereu și nu pentru dulceață. Sînteți totdeauna bună cu mine. Și nu înțeleg de ce nu puteți să veniți. Lui tata i-ar plăcea.

Totty îl privi o clipă zîmbind, apoi întrebă într-o doară :

— De unde știi ? De parcă lui taică-tău nu i-ar fi totuna !

— Da a zis că vrea să veniți ! A zis alaltăieri.

— Prostii ! Du-te la culcare. O să se-ntoarcă și o s-o luăm pe coajă amîndoi.

Jack trase ușa, dar Totty îl chemă înapoi.

— Ce idee pe tatăl tău, să spună c-ar vrea să vin și eu ! Zi-mi cum a spus.

— Păi era vorba de Nelly. Vorbeam și spuneam că lui Nelly o să-i fie dor de dumneavoastră și tata a zis, așa ca pentru el ; „Lui Nelly nu i-ar părea rău dacă domnișoara Nancarrow ar veni să stea cu ea pentru totdeauna și aș zice că nici altuia nu i-ar părea rău".

— Asta-i bună, prostuțule, de tine era vorba, desigur.

— O, nu, nu de mine. Nu pot să spun ce-a vrut să zică.

— Fugi la culcare ! Cred că-l aud pe taică-tău care se întoarce.

Jack țîșni afară din cameră și într-un minut și jumătate fu în așternut.

Mutarea pe care Bunce era pe cale să o săvîrșească însemna o îmbunătățire a situației sale materiale. Pentru el venise timpul ca roata norocului să se întoarcă. An de an tot încăierat în luptă cu sărăcia se știa. Umbra nefericitelor încercări pe care le cunoscuse în familie se alungea pe măsură ce acel răstimp se îndepărta mereu și i se părea că nu avea să scape de ea niciodată. Amintirea zilelor cînd a fost robul unei femei respingătoare se agață de un bărbat cu o fire cîtuși de cît delicată, precum o boală îndelungată, care sărăcește sîngele ; nu poate să fie smulsă din rădăcini decît pe o singură cale, anume cu ajutorul unui sentiment nou, puternic și firesc. Iar în cele din urmă Bunce începu să-și dea seama că trecutul nu se întoarce într-adevăr niciodată ; o arăta norocul său, care-i dădea putința să cîștige mai mulți bani. Unul dintre copiii săi murise, dar ceilalți doi creșteau, sănătoși la trup și la minte, iar el era în stare să-i îmbrace mai bine, să privească, în sfîrșit, spre viitorul lor fără acea strîngere de inimă, ce-l făcea cîteodată să se oprească noaptea pe unul din podurile de peste rîu și să-și dorească din tot sufletul o clipă de nebunie, care să-i dea tăria să se arunce în apă și să termine cu totul. Puțini oameni au ieșit din beznă la lumina unei munci cumpătate, cu mai puțin ajutor decît el. Era în firea lui să nu dezvăluie greutățile pe care le avea. Nu-și dorea să rămînă prieten cu cineva vreme îndelungată căci, asemenea tuturor acelora care au obiceiul să vorbească singuri, știa că alții nu sînt ispitiți să-i caute tovărășia. Și-apoi, — amănuntul acesta scapă oricui privește lucrurile la suprafață, — gîlceava unui om ce se ridică din adîncul sufletului împotriva felului în care e alcătuită lumea, începe cu sine însuși, iar nemulțumirea lui Bunce tot astfel se isca. Își dădea prea bine seama de propriile sale cusururi și păcate. Simțea că e puțin binevoitor, adesea greu de cap, gata oricînd să facă o boacănă de care alții s-ar fi ferit. Ceilalți

îl dezamăgiseră de multe ori, dar nu mai puțin adesea își pusese el însuși piedici, ba, poate, chiar mai des.

Acum era pe cale să se încumete la un pas îndrăzneț. Se gîndea să plece din locuința alcătuită dintr-o singură cameră și să-și închirieze două încăperi, pe o stradă mai luminoasă, aflată la o oarecare depărtare. Camerele urmau să fie libere peste două săptămîni și avea destui bani ca să cumpere mobilă. Totuși, nu aștepta această schimbare la fel de bucuros cum s-ar fi putut presupune.

Dintr-o anumită pricină și numai una, îi plăcea mai degrabă vechiul sălaș ; atîrna atît de greu în cumpănă, încît doar cu prețul unor strădanii nu tocmai mici, menite să-l facă să dea dovadă de bun simț, izbutea să-și ia gîndul de la acel singur temei. Totodată, *era neapărat nevoie* să nu țină seama de acest motiv, ba chiar să-l înlăture hotărît, căci, oricînd îi venea în minte, se pomenea numaidecît că rostea vorbe disprețuitoare despre nebunia lui de om bătut în cap. Uneori, în timp ce mergea pe stradă îi ieșeau din gură cuvinte precum : „nebun... tîmpit... cap sec", spre uimirea trecătorilor, cărora nu le puteai cere să știe că vorbitorul se înfățișa pe sine însuși cu aceste epitete.

Duminică seara, la o zi sau două după discuția dintre Jack și Totty, despre care am amintit, Bunce își duse copiii la Battersea Park. Odată ajunși acolo, nu se plimbă printre lumea aflată în parc, ci căută un petic de pajiște mai retrasă, unde se așeză să-și fumeze pipa. Nelly adusese cu ea o păpușă și găsea plăcere în lămuririle pe care i le dădea asupra feluritelor lucruri ce, pe bună dreptate, puteau să-i trezească păpușii curiozitatea într-un asemenea loc. Jack vorbea cu tatăl despre chimie, despre profesorii lui de la școală, și ce o să se facă el atunci cînd va fi mare. Discuția fu întreruptă de strigătul lui Nelly :

— Uite-o pe domnișoara Nancarrow !

Puțin mai departe, Totty străbătea pajiștea între două tovarășe, îmbrăcate cu o eleganță sporită, ca pentru o zi de duminică, și alături de aceste fete dichisite ea însăși părea cam negricioasă și ștearsă. Totty nu avea niciodată chef să cheltuiască mult pe îmbrăcăminte, trăsătură neobișnuită, care ținea de firea ei. Cînd cele trei

trecură la douăzeci de metri distanţă, Nelly ţipă cu glas ascuţit :

— Domnişoară Nancarrow !

— Taci, fetiţă ! spuse tatăl mai supărat decît s-ar fi zis că era de trebuinţă. Nu ţipa aşa la oameni.

Nelly se ruşină, dar strigătul ei ajunsese la urechea lui Totty. Care dădu din cap, rîse şi-şi văzu de drum împreună cu prietenele ei.

— Tată, zise Jack, ştii la ce mă gîndesc eu ?

— La ce, băiete ?

— Păi, mă gîndesc că dacă ai ruga-o pe domnişoara Nancarrow să-şi ia o cameră în casa cea nouă, ar veni.

— Cum dumnezeu să o rog aşa ceva, întrebă Bunce, şi-şi puse pipa pe iarbă ; se stinsese de cînd trecuse Totty. Îşi privi încruntat şi cam mînios fiul.

— Păi mie mi-ar plăcea să vină cu noi, şi lui Nelly la fel. Mă înţeleg cu domnişoara Nancarrow fiindcă are minte. Despre alte femei n-am o părere bună.

Bunce smulgea iarba din rădăcină, cu degetele lui aspre, grosolane. Apoi îşi luă iarăşi pipa şi-i tot învîrtea coada între dinţi. Iar între timp căuta mereu spre Jack, pieziş, aproape furios.

— Ce te face să crezi c-ar veni, întrebă în cele din urmă, cu un glas care încerca greoi să arate că puţin îi păsa.

— Am vorbit cu ea aseară.

— A da, ai vorbit ? Şi, aş vrea să ştiu, ce treabă aveai tu să stai de vorbă despre aşa ceva ?

— Nu pricep ce-am făcut rău. I-am spus că ne-am bucura cu toţii dac-ar veni.

— La naiba ! Ce încurcătură ! Cine ţi-a zis să spui una ca asta ?

Această izbucnire de mînie, pe care o pricinuise, îl uimea pe Jack.

— Păi, tată, te-am auzit chiar pe dumneata cînd ziceai c-ai fi bucuros.

— Atunci o să-ţi mulţumesc dacă n-ai să mai spui în dreapta şi-n stînga ce-am zis eu. Las-o în pace pe domnişoara Nancarrow. Dacă aflu că i-ai mai vorbit o dată în felul ăsta, ne certăm, Jack.

Băiatul se bosumflă, se trase puțin mai departe și lungit acolo bătea zdravăn pămîntul cu un băț.

Și apoi, ciudat, se întîmplă ca, pe după tufișurile la umbra cărora se odihneau cei trei, să vină cineva, și nu era nimeni altul decît domnișoara Nancarrow, de astă dată singură. Bunce n-o băgase de seamă pînă în clipa cînd se află dinaintea lui, și-atunci sări în picioare.

— Nu vă osteniți, domnule Bunce, spuse Totty cu stăpînirea de sine pe care o avea de obicei. Vreau doar să stau de vorbă cu Nelly, asta-i tot.

Se așeză pe iarbă cu copila alături, și începu o discuție serioasă despre unele boli de care păpușa se vindecase în ultimul timp.

Fusese îngrijită de pojar — Nelly avusese și ea nu de mult — și fața păpușii mai păstra semnele bolii.

Jack n-avea chef de vorbă. Judecata lui fusese pusă la îndoială și la vîrsta lui așa ceva se simte aprig. Privirea îi rătăcea prin acea parte a parcului ce se întindea în jurul său, cînd văzu că în apropiere era pe cale să aibă loc o întrunire religioasă. Altă dată ar fi socotit vrednic de dispreț să bagi în seamă un asemenea fapt ; în clipa de față era bucuros de orice prilej care-i dădea putința să-și afirme independența. Știa că tatăl său își bătea joc de cei care se adunau ca să înalțe rugi, drept care se ridică și se îndreptă spre grupul acela.

— Unde te duci, Jack ? strigă Bunce.

— Mă plimb. Vin înapoi.

Tatăl încuviință. Totty își întrerupse discuția și privi lung în urma lui. Apoi se întoarse spre Bunce.

— Așadar v-ați găsit casă, domnule Bunce ? întrebă, ținînd între buze un fir de măcriș.

— Da, am găsit două camere care cred că sînt exact ce ne trebuie nouă.

Arătă unde se aflau și făcu cîteva observații asupra lor.

— Dacă pot să vă ajut cu ceva o să-mi spuneți, știu că da, zise Totty pe cînd ochii ei îl urmăreau în depărtare pe Jack. Am o grămadă de timp. Storurile și alte asemenea.

— Păi am hotărît toate treburile astea cu proprietăreasa, răspunse Bunce cam stingherit. Vă mulțumesc totuși, foarte mult, domnișoară Nancarrow.

— Urît din partea dumneavoastră. Ştiaţi foarte bine că aş fi fost bucuroasă să vă ajut. Nelly, spune-i lui taică-tău că uită foarte repede de prietenii lui cei vechi.

În timp ce vorbea, trase copila spre ea şi-o sărută pe obraz.

— Ştiţi foarte bine că n-o să fac asta, domnişoară Nancarrow, zise Bunce şi-i aruncă o privire. S-ar putea să uit pe oricine altul, dar nu pe dumneavoastră.

— Nu sînt atît de sigură. Tu da, Nelly ?

Bunce tăcu. Totty îi privi pe furiş chipul. Bunce se uita în jos şi din nou smulgea iarba.

— O să-mi pară tare rău dacă n-o să veniţi din cînd în cînd să vedeţi copiii, mormăi el. Sau, oricum, trag nădejde că o să poată să vină ei la dumneavoastră.

— O să lucraţi mai departe la acelaşi atelier ? întrebă Totty fără să ia în seamă ultimele lui cuvinte.

— Da, pentru puţin timp, nici vorbă că da.

— De ce nu vă deschideţi un atelier al dumneavoastră, domnule Bunce ? întrebă ea numaidecît, de parcă i-ar fi trecut prin minte o idee fericită.

— N-aş avea nimic împotrivă, răspunse el cu un rîs gros. Dar nu-i de ajuns să vrei.

— Nu vă trebuie unul mare. Ştiţi, un atelier cum e acela din Duke Street. Care-i chiria pentru un asemenea atelier ?

— Zău că habar n-am. Bănuiesc că se închiriază împreună cu casa.

— Atunci cît să fie oare chiria pentru casă ? Aţi putea să subînchiriaţi tot ce vă prisoseşte acolo, şi cred că ce-aţi lua ar face aproape cît chiria.

Bunce rîse din nou.

— La ce bun să vorbim despre asta ? Păi, este de închiriat un mic atelier de lăcătuşerie şi un negoţ cu articole de fierărie, pe strada aceea, tocmai dincolo de Lambeth Walk. Acum îl desfac. Mîine o să cumpăr şi cu cîte ceva. Dar ce rost are să vorbim despre asta ?

— Nu ştiu. Care-i chiria ?

— Cred că nu trece de 40 de lire, cu casa cu tot. Un fîrtat de-al meu zicea c-ar dori să aibă vreo două sute ca s-o închirieze şi să se apuce de lucru. Proprieta-

rul a murit şi nevastă-sa vrea să vîndă vadul, da' nu se iveşte un cumpărător cu care să intre-n vorbă.

Adunarea la care se dusese Jack începuse să cînte un imn. De la distanţă vocile se armonizau bine între ele, sunau frumos.

— Îmi place melodia, domnule Bunce, dumneavoastră — nu ? zise Totty.

— N-am o părere grozavă despre imnuri, domnişoară Nancarrow.

— Ei, aţi fi putut să spuneţi că vă place.

— Adevărul e că nu-mi displac, numai să nu le aud cuvintele.

— Nici eu nu mă dau în vînt după cuvinte. Aşa că măcar de data asta ne înţelegem oricum.

— Nu cred că nu ne-am înţeles de multe ori, nu-i aşa ?

Totty îl privi deschis şi zîmbi. Apoi zise :

— O, vă cam temeaţi de mine, ştiu. Să vă spun ce ne-a făcut să fim cu adevărat prieteni ? Asta a fost atunci cînd v-aţi ars mîna şi v-am îngrijit.

De data aceasta Bunce o privi şi el, iar obrajii săi oacheşi roşiră. Din nou îşi lăsă ochii în jos.

— V-aţi purtat foarte frumos, spuse aproape ruşinat. Nu uit şi greu aş putea să uit vreodată. Şi nici ce-aţi făcut pentru ăia micii. Nu cred că se află pe lume cineva căruia trebuie să-i mulţumesc mai mult decît dumneavoastră.

— Ce idee !

— E adevărat.

— Ascultaţi, domnule Bunce. În legătură cu atelierul acela. Să spunem că aţi avea 250 de lire ; aţi putea să-l puneţi pe picioare ?

— Aş zice că da. Şi de unde cele 250 de lire, domnişoară Nancarrow ?

— O să vi le împrumut eu, dacă vreţi.

O privi lung şi se schimbă atît de ciudat la faţă, încît Totty rîse din inimă. Bunce gustă gluma şi rîse împreună cu ea.

— Vorbesc serios, domnule Bunce. Am 250 de lire — oricum, pot să le am oricînd doresc.

Din nou se uită ţintă la ea, uimit de tonul pe care vorbea.

— Ei, văd că nu mă credeți, așa că va trebui să lămuresc lucrurile.

Îi povesti despre moștenirea pe care o primise, atîta că se feri să amintească despre condiția ce i se pusese.

— Îmi îngăduiți să vi-i împrumut, domnule Bunce ?

— Nu, zău că nu, domnișoară Nancarrow. O să aveți, slavă domnului, pe ce să le folosiți.

— Ascultă, Nelly. Copila asculta acest dialog uimitor și încerca să priceapă. Spune-i tatălui tău că o să facă așa cum zic eu. De nu, nu mai vorbesc niciodată, nici cu tine, nici cu Jacky. Nu glumesc.

— Te rog, tată, fă cum zice domnișoara Nancarrow.

Bunce stătea cu fața întoarsă. Lucrurile luaseră o întorsătură cumplită.

— Ei bine, domnule Bunce ?

— E o prostie, strigă el. Cum să spun că o să am vreodată putința să vi le dau înapoi ?

— Așadar nu vreți să primiți ?

— Firește că nu. Mi le dați fiindcă așa e firea dumneavoastră, dar bineînțeles că nu sînt în stare să le primesc.

— Foarte bine, atunci n-am încotro. Totty își coborî vocea. Am uitat să vă spun că nu pot să capăt banii decît după ce mă mărit. N-are a face, eu vi i-am oferit.

Bunce făcu ochi mari la ea.

— La revedere, Nelly, urmă Totty. Nu mai putem fi prietene, după toate astea. Tatăl tău mi-a spus să mă car.

— Nu, n-a spus, se împotrivi cu jale copila. N-ai spus, nu-i așa, tată ?

— Ba da, a spus. Nu-i nimic. Am plecat.

Sări în picioare. Bunce sări și el în același timp și într-o clipă o ajunse din urmă. Totty se întoarse, îl privi, se îmbujoră și rîse.

— De ce-ați amintit de bani ? începu Bunce, care acum avea, în cele din urmă putința să vorbească fără să-și pună stavilă. Măcar de n-aș fi știut !

— Nu văd ce au de-a face banii.

— Eu da. Ascultați, ar fi trebuit să mă simt ca un om care se face de rîs — un bărbat la vîrsta mea, cu doi copii ! dar sînt încredințat că, atunci cînd m-aș fi văzut în casa cea nouă, n-aș fi putut să nu vă întreb într-o zi

dacă... ei bine, nu-s în stare să spun. Mi-e rușine de mine însumi, ăsta-i adevărul.

— Și ce contează, domnule Bunce, de vreme ce mie nu mi-e rușine de dumneavoastră ?

— Doriți asta acum cînd ați putea s-o duceți atît de bine ? Un bărbat ca mine !... și copiii ?

— Ce vorbă-i asta ? Nu știți că-s moartă după copiii dumneavoastră ?

— Stați din nou jos o clipă, să vorbim puțin.

— Nu. Doriți sau nu doriți banii, domnule Bunce ?

— Te-aș vrea mai degrabă pe tine, fără banii ăștia, Totty, ăsta-i adevărul adevărat.

— Da, dar vedeți că nu se poate. Ei, într-o bună zi cînd o să vă săturați de mine, o s-aveți de istorisit o poveste grozavă. Și totul se trage de la casa pe care vreți s-o schimbați.

— Știu.

— Nu, nu știți. Așezați-vă și o să vă spun.

Totty se întoarse, o trase pe Nelly lîngă ea, începu s-o dezmierde și lămuri din ce pricină, cînd se văzuse amenințată de această schimbare a casei, trecuse la fapte fără să țină seama de nimeni și nimic... așa cum avea să-i stea în fire toată viața.

Capitolul XXXV

TREI SCRISORI

Walter Egremont către doamna Ormonde

„Dac-ar trebui să-mi petrec restul vieții în această țară, — ceea ce, fără îndoială că n-am de gînd să fac — cred că nu m-aș așeza niciodată în tihnă timp de-o oră ca să-mi îngădui plăcerea de-a mă deda înclinațiilor mele înnăscute care, oricît le-aș trece cu vederea, sînt într-adevăr mai puternice ca oricînd. Nu pot să citesc cărțile pe care aș dori să le citesc ; nu pot nici măcar să gîndesc. Așa cum v-am mai spus, cărțile pe care le-am adus cu mine au zăcut în lăzi mai bine de șase luni după ce am ajuns aici, și dac-ar fi să ținem seama de cît le-am folosit

în următoarele șase, ar putea să se afle tot acolo. Rafturile din camera pe care-o numesc bibliotecă sînt înzestrate cu cărți, dar nu îndrăznesc să privesc cît praf s-a adunat pe ele.

Nu citesc aproape nimic altceva decît ziarele — eu sînt acela care scriu aceste vorbe ! Ziare, dimineața, ziare, seara. Da, cu o excepție. În ultima vreme am petrecut nu puțin timp plecat peste Walt Whitman, (ați auzit de el, firește, deși cred că nu i-ați răsfoit niciodată operele) și nu m-ar mira să mai petrec încă mult timp în tovărășia lui ; bănuiesc într-adevăr că pînă la urmă va ajunge să însemne pentru mine foarte mult. Deocamdată însă, nu pot să scriu despre el, mă lupt cu mine însumi în privința lui Whitman. Peste o lună sau cam așa ceva, voi avea mai multe de spus. E cît se poate de adevărat, deci, că pînă nu de mult n-am citit decît ziarele. Cei din preajmă nu prea se întîmplă să citească altceva, iar mediul înconjurător a avut din prima clipă o adîncă înrîurire asupra mea. V-ați plîns adesea că nu vă spun nimic *despre mine însumi ;* faptul că anevoie mă gîndesc la eul meu și că mi-a fost cu desăvîrșire peste putință să aștern vorbe menite să mă descrie, este unul din semnele care arată în ce condiții trăiesc. Mi-e dor necontenit de lumea veche și jinduiesc după stările sufletești de odinioară, dar nu izbutesc să mă închipui din nou acolo și în aceeași dispoziție. Ce n-aș da să pot să-mi încui seara ușa și să mi-l scot pe Euripide ; dacă apuc să ajung în dreptul raftului, mîna mi se lasă în jos.

Încep să pricep sensul acestei perioade din viața mea. Am învățat cîte ceva despre a doua jumătate a secolului al 19-lea, despre civilizația și posibilitățile acestei epoci, iar subiectul îmi trezește un viu interes. Dar e cumva o noutate ? veți întreba. Ca să vă spun adevărul, nu știam chiar nimic în această privință, pînă cînd am venit și am început să lucrez în America. E ora adevărurilor și nu mă voi cruța. Așa-zisul meu studiu asupra vieții moderne, pe care l-am întreprins cîndva era de la un capăt la celălalt o treabă de amator, o simplă înfumurare, savantlîcul unui adolescent. Călătoream, iar faptul că oriunde mă duceam luam cu mine o mică bibliotecă clasică simboliza starea mea sufletească. Vedeam totul cu

ochelarii lumii vechi. Pînă şi în America, nu mă puteam dezbăra de savantlîcul meu după cum vă daţi foarte bine seama dacă vă amintiţi scrisorile pe care vi le trimiteam în acea perioadă. Pe atunci, veneam cu mintea plină de teorii asupra civilizaţiei americane, aşa cum trebuie să fie ea şi toate cele văzute le făceam să corespundă ideilor pe care mi le formasem dinainte. De astă dată, am venit cu mintea liberă. Eram bolnav şi nu mai aveam teorii asupra vreunui obiect de studiu din întregul univers. Pentru prima oară în viaţă suferam atît cît poate să sufere un om ; cînd Atlanticul mugea în jurul meu, aproape că nici nu-mi păsa dacă avea să mă înghită sau nu. Odată însănătoşit, am început să văd lucrurile cu alţi ochi şi de atunci le privesc cu mare stăruinţă. Şi, totuşi, nu am încă o teorie asupra unui obiect de studiu din lumea aceasta.

De fapt, cred că pentru mine a trecut vremea teoriilor. Observ fenomenele şi meditez asupra lor, iar nu puţine sînt acelea care mă atrag din cale-afară de mult. Interesul e de ajuns. Nu sînt un om cu simţ practic ; nu sînt un filozof. Se prea poate că am în mare măsură un suflet de poet, dar îmi lipseşte harul poeziei. Nu-mi rămîne decît să studiez lumea în raporturile ei cu propria mea individualitate, astfel încît pe viitor să mă feresc să clădesc castele de nisip, lucru spre care înclin atît de jalnic. Ştiţi ce ar fi trebuit să devin ? Profesor. Adică dac-aş fi dorit să fiu nemijlocit de folos semenilor mei din lumea aceasta. Aş fi putut să predau aşa cum se cuvine băieţilor, treabă ce-aş fi îndeplinit-o mai bine decît oricare alta cu care mă voi îndeletnici vreodată. Puteam să-i învăţ nu numai „să tocească gerunziile“[1], cum spune Thomas Carlyle, ci să le trezesc dragostea de învăţătură, oricum, acelora care erau în stare să fie însufleţiţi de această iubire. Clasa mea din Lambeth, alcătuită din muncitori, dovedea întrucîtva această aptitudine. Cînd le predam lecţii de literatură engleză, în măsura în care tema aceasta a avut putinţa să-i înriurească, treaba era bună şi temeinică. Cînd m-am lăsat atras de „Gînduri pentru prezent“, —

[1] Autorul se referă la *Sartor Resartus* de Thomas CARLYLE, Cartea a doua, capitolul III. Fraza se regăseşte şi în *Tristram Shandy* de Lawrence STERNE.

Doamne, iartă-mă !, știu că m-am făcut de rîs, și nimic altceva. Îmi țiuie urechile cînd îmi aduc aminte de serile acelea.

Sînt nemărginit mai uman decît am fost ; mă simt chiar în stare să rîd cu poftă de glumele americane, și iau asta drept un semn de sănătate. Cu sănătatea o duc mai bine. Mi-am închinat opt sau zece ore pe zi muncii ce se desfășoară în fabrică și a fost cel mai strașnic medicament care mi se putea prescrie. Dumneavoastră mi l-ați recomandat și sfatul acesta a însemnat încununarea prieteniei pe care mi-o arătați, dragă doamnă Ormonde. Se prea poate că am devenit mai vulgar ; într-adevăr, știu că am legături prietenești și de la egal la egal cu oameni de care înainte m-aș fi sfiit să mă apropii. Sînt în stare să mă înfurii, să-mi apăr neclintit drepturile, să zbier și să amenințdacă e nevoie și luat în totul nu cred că asta mă face să fiu mai rău. Nu mă supără la ureche atunci cînd mi se spune „patroane" ; de ce m-ar supăra ? e un cuvînt ca oricare altul. Ba chiar mai mult, am simțit ceva ce aducea cu fiorul emoției în timp ce ascultam discursurile politice în care se amintea adesea de „marele stat al Pennsylvaniei". Ei bine, Pennsylvania *este* un mare stat, altminteri fraza nu are nici un înțeles, oricum ai încerca să privești lucrurile. Oare această perioadă timpurie din viața Lumii Noi nu va fi studiată cîndva cu respect și ardoare ? Încerc să văd totul așa cum este.

Probleme sociale sînt aici din belșug. Într-adevăr, s-ar părea că America ar fi atins mai repede decît țările europene stadiul unor ascuțite conflicte sociale ; lucru firesc, de vreme ce aici își caută adăpost aceia care părăsesc dezgustați lumea veche. Egalitatea americană e vorbă goală ; nedreptatea cruntă o întîlnești pe pămîntul american la fel de des ca în oricare alt loc. Dar nu mai pot să bat cîmpii pe această temă ; nedreptatea este un *fapt* și numai alte fapte reale o fac să dispară ; eu mă ocup doar de adevăruri. Iar un adevăr mai presus de oricare altul arată că omenirea considerată în termeni mijlocii este demnă de dispreț. Supun respectuoasei dumneavoastră considerații numele unui mare filantrop american — Cornelius Vanderbilt. Ca individ a fost o bestie respingătoare ; un ins incult, mîrșav, cu purtări mitocănești, un

escroc care vorbea murdar ; simţăminte de dragoste firească nu prea avea — dacă se poate cumva vorbi de aşa ceva în ceea ce-l priveşte, iar cu cine-l jignea se arăta de-o sălbăticie necruţătoare. Şi, totuşi, omul a fost un mare filantrop şi caritatea lui se datorează milioanelor de dolari pe care le-a adunat. Desigur, a strîns bani pentru plăcerea lui grosolană, deşi el însuşi, atunci cînd i-a dobîndit, nu a putut să-i folosească ; n-are a face, ajutorul pe care l-a dat civilizaţiei a fost enorm. Industria vaselor cu aburi în America a fost ca şi iniţiată de el ; a reorganizat sistemul căilor ferate, iar rezultatele obţinute sînt strălucite ; a sporit foarte mult capitalul circulant al ţării şi prin aceasta a asigurat pentru nenumăraţi oameni slujbe bine plătite. În mii de cămine numele său ar trebui să fie binecuvîntat — ce se poate spune, deci, despre situaţia unei lumi în care un astfel de om e în măsură să aducă asemenea foloase cu mijloace precum cele amintite ? Ei bine, n-am un răspuns la această întrebare. Nu e decît o parte din acel extraordinar prezent care mă interesează.

Iar eu am stat cîndva blînd şi semeţ în amvonul meu şi-mi închinam forţele sarcinii de a face lumea mai bună ! Să nu mă luaţi peste picior, dragă prietenă, cînd ne vom revedea ; mi-e amarnic ruşine de mine însumi.

S-ar părea că e mult de cînd nu mi-aţi mai vorbit despre Thyrza. Nu mă bucur cînd primesc o scrisoare de-a dumneavoastră în care nu-i amintiţi numele. Îşi află şi-acum un remediu în muzică ? Tot mai sînteţi bună cu ea ? Da, ştiu că sînteţi bună, dar vă arătaţi blîndă şi iubitoare, faceţi tot ce vă stă în putinţă ca să uite că e singură ? Mă tem că nu o vedeţi foarte des. Vă rog să-i scriţi adesea, trimiteţi-i scrisorile acelea atît de folositoare celor pe care-i iubiţi. Cu o singură privire plină de recunoştinţă vă poate răsplăti pentru toată osteneala ce v-o daţi."

(Trei luni mai tîrziu)

„Vă trimit volumul lui Whitman, *Fire de iarbă*. Din ultima dumneavoastră scrisoare, am înţeles că nu-l aveţi încă şi e o carte care trebuie să ajungă în mîna dum-

neavoastră. N-are rost să susţineţi că nu puteţi să îmbrăţişaţi idei noi, că nu sînteţi sigură că versurile acestea au vreun înţeles pentru *dumneavoastră* şi aşa mai departe. Sînteţi înzestrată cu minte şi inimă, de aceea veţi descoperi că vă spun ceva foarte profund.

Pînă acum nu am ţinut să vă scriu pe larg despre Whitman ; mă temeam de zîmbetul ce se va ivi pe chipul dumneavoastră, în faţa acestui entuziasm de curînd trezit la viaţă. Doream de asemenea să pun temeinic la încercare înrîurirea ce-o are asupra mea însumi ; vă încredinţez că de astă dată mi-e mai uşor să fiu neîncrezător decît să-mi deschid larg sufletul în faţa oricui care în zilele noastre se dă drept purtătorul unui mesaj adresat omenirii. Ştiţi cît de precaut am fost în privinţa acestui *profet* american. La început, multe mi se păreau respingătoare în opera sa, dar tot dintru început mi-am dat seama că în paginile acestea răsună o nouă muzică, şi apoi, protestele zgomotoase ale mulţimii, îndreptate împotriva lui, au fost de ajuns ca să mă silească să-l cercetez cu băgare de seamă. În literatură, dacă pleci de la presupunerea că vorbele rele ale gloatei sînt aidoma cu o înaltă apreciere adusă operei, nu eşti departe de adevăr. L-am studiat pe Whitman, mi-a plăcut, am înţeles forţa şi valoarea poeziei sale. Şi, o spun cu toată seriozitatea, cred că mi-a dat, şi la fel îmi va da de-acum înainte, un ajutor nepreţuit în strădania mea de a deveni un bărbat cu mintea matură şi profundă.

Căci în persoana lui Whitman am întîlnit un ins care este mai înainte de toate bărbat — un bărbat generos, sănătos, simplu, puternic, copt şi solid. Citiţi poemul său intitulat *Cîntecul bucuriilor*. Cu ce forţă splendidă simte încîntarea, cît de nemărginită e înţelegerea sa, ce sentiment, ce duh are omul acesta ! Cunoaşte adevărul vieţii ce sălăşluieşte în toate lucrurile. Trenul cu «locomotiva care rîde ! Să goneşti spre depărtări pe calea fără oprelişti», cîmpul şi dealurile, muzica picăturilor de ploaie, braţul puternic al luptătorului, viaţa pescarului, orice formă a existenţei active cuprind în ele bucurii — da, şi mai sînt :

„Bucuriile inimii libere și însingurate, cu gingășia și mîhnirea ei, Bucuriile muncii solitare, ale spiritului plecat și totuși mîndru,

ale suferinței și luptei ;

Chinurile polemicii, extazul, meditația gravă zi sau noapte, Bucuria la gîndul morții, marile sfere, Timpul și Spațiul."

„Ce n-aș da să cunosc umanitatea în plenitudinea ei, pe care o redau aceste imagini ! E un ideal ce mi l-am făurit mai de mult, dar niciclnd nu am simțit această dorință așa cum apare ea în opera lui Whitman. E un ideal cu totul străin de modul în care sînt obișnuit să gîndesc. Am fost întotdeauna tare mărginit, într-un anumit fel, foarte provincial. Și într-adevăr, mă întreb dacă Whitman m-ar fi atras așa cum mă atrage de l-aș fi citit în Anglia, în împrejurările de altădată. Ultimele cincisprezece luni, petrecute în America, unde am dus viața unui om care se îndeletnicește cu treburi practice, au măturat din mintea mea multe idei ce nu erau decît prejudecăți și nimic altceva, chiar și atunci cînd socoteam că aveam pentru ele un cult. Eram un maț-goale, cu pretenții de savant ; de astă dată, oricum ar sta lucrurile, văd lumea din jurul meu și toată frumusețea ei. Și-apoi, sînt mai sănătos trupește decît înainte, ceea ce prețuiește mult. N-aș considera că soarta a fost vitregă cu mine, dacă ar trebui să iau toporul și să pornesc la muncă pe țărmul Oceanului Pacific ; ba mai mult chiar, un an petrecut în felul acesta mi-ar prinde nespus de bine.

Mă întreb dacă ați citit cumva unele dintre baliverne care s-au scris despre vulgaritatea, despre materialismul lui Whitman și așa mai departe. Dacă da, atunci citiți acum poeziile lui și spuneți-mi ce impresie v-au făcut. Oare în versurile sale, *spiritul*, înțeles așa cum trebuie, nu e totul ? Căci pentru el trupul, cu forțele sale, nu e decît întruchiparea acelui ceva nevăzut pe care-l numim sufletul omenesc. Iar sufletul său e atît de curat, puternic, blînd și plin de nețărmurită înțelegere, încît poate să fie simbolul umanității însăși. Adesori poezia lui m-a tulburat adînc. Mă face să simt că sînt într-adevăr o parte din univers și că, atîta timp cît mă

bucur de sănătate, nu pot să nu mă socotesc rudă cu tot ce există. Am convingerea că în versurile lui se aude intîia oară însăşi vocea naturii ; prin el răsună pentru noi cîntul pădurilor şi al mării şi, prin el, omul sănătos, care nu se cunoaşte pe sine, «omul de rînd» rosteşte ceea ce înainte nu avea glas să spună, vorbeşte despre năzuinţele lui tainice, despre iubirea lui mută şi slava ce-o înalţă în tăcere.

Ia te uită ! Am aşternut un soi de eseu şi prin asta dovedesc că sînt tot eu însumi. Dacă nu mi-ar fi milă de dumneavoastră, aş putea să predic mai departe chiar aşa cum aveam cîndva obiceiul să predic în faţa clasei mele din Lambeth. O, dacă l-aş fi cunoscut pe atunci pe Whitman ! Cred că dacă i-aş fi convins pe oamenii aceia să-l citească şi i-aş fi ajutat să-l înţeleagă, aş fi făcut o treabă cinstită. Erau unii care s-ar fi desfătat cu ceea ce vrea el să spună şi pe aceştia i-ar fi ajutat în viaţă. Căci iată : există un ins căruia Whitman îi ajută ; poezia lui e un întăritor mai straşnic decît oricare altul ce se găseşte la farmacie. Îmi închipui că un infirm n-ar putea să aibă parte de ceva mai bun decît să trăiască timp de cîteva zile alături de omul acesta în carne şi oase ; desigur că i-ar insufla forţă vitală.

Îl citeşti, iar după aceea ţi-e ruşine să te vaiţi dintr-o pricină sau alta. Nu ni se întîmplă decît lucruri care fac parte dintr-o rînduială firească, şi un om cu o judecată temeinică se supune fără să crîcnească în faţa a tot ce i-a fost dat. Da, chiar şi Moartea, despre care spune vorbe impresionante. Vechea şi melodioasa tînguire a poeţilor — Moschus care îşi jeleşte nalbele [1] şi Catul cu al său «Soles occidere et redire possunt» [2] — pe Whitman nu-l înrîureşte nici cîtuşi de puţin. Întîlneşti şi în versurile lui

[1] Autorul se referă la poemul *Epitaphios Bionos*, al poetului grec MOSCHUS, din care un vers ar putea fi tradus astfel : „Vai, cînd nalba-i veştedă-n grădină..."

[2] CATUL, *Poezii*, V, *Lesbiei :*

..Să ne iubim, o ! Lesbia mea scumpă,
Căci soarele apune şi răsare,
Dar cînd s-a stins văpaia vieţii scurtă,
Atunci dormim pe veci o noapte lungă."

(CATUL, *Poezii*, în româneşte de Teodor Naum, E.P.L.U., 1969)

o nobilă durere şi se prea poate să fie copleşit de o nobilă tristeţe, dar ultimul său cuvînt consimte. El spune că totul e bine, pentru că există, pentru că fiece lucru îşi are rolul său în orînduirea naturii. Cînd îi va suna ceasul, va muri precum cei mai mari dintre oamenii de dinaintea sa, fără cel mai slab murmur împotriva ordinii firești.

Whitman a făcut deci din mine un optimist pînă la capăt ? Nu prea, căci salcia nu se preschimbă în stejar. Pe vremuri îmi spuneaţi «Idealistul» şi presupun că într-o anumită măsură îmi meritam numele ; ştiu că da, — în înţelesul cel mai ridicol al cuvîntului. Iar idealismul meu însemna, desigur, în bună parte, optimism. Să vă spun însă ce însemna în şi mai mare măsură ? Era ceea ce se cheamă înfumurare. Un duşman care-ar vorbi despre mine, — de pildă Dalmaine, dacă ar avea poftă să spună adevărul, — ar zice că viaţa practică, a omului de afaceri, ce-am dus-o în America, m-a lecuit în mare parte de moft. Voi fi întotdeauna mai degrabă o fiinţă slabă, mă va însemna veşnic acel amestec de pesimism şi optimism ce-şi pune neapărat pecetea asupra unui om care, în adîncul inimii, nu preţuieşte nimic mai mult decît frumosul, voi înclina mereu spre izbucniri de sensibilitate bolnăvicioasă şi sînt gata să cred că, în aceste stări, îmi voi afla cea mai intensă plăcere a vieţii. Ba mai mult, e sigur că Moschus şi Catul îmi vor fi întotdeauna mai dragi decît Whitman. Cu toate acestea, nu mai sînt cel de odinioară, am devenit un om mai întreg decît am fost. Rămîn aici încă nouă luni şi cine ar putea să spună ce schimbare se va mai petrece cu mine în viitor ?

Şi acum să trecem la o altă temă. Sînt încîntat de ceea ce-mi spuneţi despre Thyrza, anume că arată şi sănătoasă, şi fericită. Vă invidiez fiindcă aveţi plăcerea să o auziţi cîntînd. E frumos că în felul acesta găseşte mijlocul să dea glas poeziei pe care am citit-o întotdeauna pe chipul ei. *Apropo*, tot se mai întîlneşte cu sora departe de casa în care locuieşte ? E încă nevoie de lucrul acesta ? Oricum, asupra acestor amănunte dumneavoastră sînteţi aceea care hotărîţi. Nu contează decît faptul că e fericită în viaţă, că şi-a descoperit o mare pasiune.

Doresc să știu, — vă rog să-mi răspundeți, — dacă m-a amintit vreodată. Ori de cîte ori am căutat să aflu lucrul acesta, ați trecut întotdeauna cu vederea acea parte a scrisorii mele. Mai e musai să procedați astfel ? Vreți să-mi spuneți, v-a pus cumva vreo întrebare, v-a vorbit cîtuși de puțin, într-un fel sau altul despre mine ? Desigur, nu trebuie să trădați o taină ; totuși, poate că rîndurile dumneavoastră nu vor însemna o dezvăluire.

Citiți-l pe Whitman ; încercați să aveți înțelegere pentru cel care am devenit. Știți că sînt tot ce vreți dar nu posac din fire, totuși, adevărul este că nu am în preajma mea nici măcar un singur om cu care să stau de vorbă despre ce mă frămîntă în adîncul sufletului și, dacă las deoparte scrisorile de afaceri, sînteți cu desăvîrșire singura persoană din Anglia căreia îi scriu. Și am nevoie de o ființă care să împărtășească felul meu de a gîndi ; nu prea-mi vine să cred că aș putea să rezist o viață întreagă fără o asemenea simpatie de idei.

Încă ceva și cu asta încheiu. Nu mi-ați vorbit niciodată despre domnișoara Newthorpe și nici eu n-am amintit-o în tot acest îndelungat răstimp. Vă rog să-mi scrieți cîte ceva despre ea. Se prea poate că s-a măritat — ei, cu cine ? Soțul trebuie să fie un om interesant, pe care mi-ar plăcea să-l cunosc într-o bună zi. Sau oferă cumva la rîndul ei o pildă grăitoare ce-arată cît de neînțelese sînt lucrurile pe care femeile le fac după căsătorie ? Mă rog lui Dumnezeu să nu fie așa !"

Opt luni mai tîrziu

„Tocmai am citit un articol de fond în ziarul «New York Herald», unde este amintit proiectul de lege prezentat de Dalmaine cu privire la munca în fabrici. Despre Dalmaine se vorbește cu cel mai profund respect. Măsurile propuse de el sînt dintre acelea „care atestă din plin înțelepciunea practică și spiritul caritabil și mărinimos ce precumpănește în legislația britanică". Măsuri de felul acesta, spune autorul, fac ca Anglia să nu cunoască tulburările sociale atît de răspîndite în Europa și de care America trebuie să se teamă foarte mult. Fără nici o

glumă, totul e foarte bine şi corect : Dalmaine a binemeritat de la patrie. Dar faptul uluitor este că *un asemenea om* iese în faţa masei şi se oferă să aducă astfel de servicii. Oricum, nu e decît povestea cu Vanderbilt care se repetă. Oamenii aceştia sînt filantropii plini de spirit practic şi să-ţi baţi joc de ei e la fel ca şi cum ai vorbi cu dispreţ despre o ploaie torenţială care face să crească grînele.

În ultima vreme, v-am scris pe scurt. Am fost prins cu treburile, zi şi noapte. Acum cîtva timp, am avut diferite greutăţi, — nu mi-aţi fi recunoscătoare dacă v-aş lămuri care au fost, — şi tocmai am început să-mi dau seama că, dacă dorm peste noapte atît cît mi se cuvine, nu fac nici un rău. Luni întregi n-am fost decît om de afaceri şi nimic altceva, m-am silit din răsputeri să fiu mai şmecher decît ceilalţi şi mi-am făcut sînge rău fiindcă alţii erau cît pe ce să mă întreacă în viclenie. Am dus viaţa unui animal şiret şi harnic. Ei bine, mi-a folosit în mai multe privinţe, dar socot că deocamdată îmi cam ajunge.

Peste o lună voi fi în Anglia.

Nu e sigur că o să rămîn multă vreme. Dar oricum, pentru un timp nu mă voi întoarce aici. Unul dintre oamenii noştri de la Londra vine să mă înlocuiască. Am primit felicitări din partea coasociaţilor firmei noastre — ceea ce mă face să simt că trebuie să fi decăzut mult.

Şi-acum să trecem la ceea ce m-a făcut să iau condeiul şi să vă scriu. Sînt foarte bucuros fiindcă-mi spuneţi că peste puţin timp o veţi lăsa pe Lydia să-şi viziteze sora. Îmi amintesc bine cît de mult ţineau una la alta. Pentru Thyrza, o despărţire în fapt ce-a durat vreme atît de îndelungată, la care s-a supus pur şi simplu fiindcă i-aţi propus acest lucru şi fără să ceară sau să i se dea vreo lămurire, a fost un gest de-a dreptul eroic.

O să-i vorbiţi despre mine înainte de a mă întoarce ? Nu, presupun că nu vă veţi lua o asemenea răspundere. Nu ştiu ce părere aveţi acum asupra acestui lucru, dar, în orice caz, v-aţi jucat rolul cu desăvîrşită generozitate şi noblețe şi-mi face plăcere să mă gîndesc că Thyrza vă va considera toată viaţa drept cea mai dragă prietenă a

ei, ființa căreia îi datorează cel mai mult. Va fi un izvor nesecat de înțelegere între noi doi.

Credeți că *așteaptă* să mă întorc în scurt timp ? Oare așa se explică de ce e mereu veselă ? — altfel n-o înțeleg foarte bine și de mult mi-a fost greu să o pricep. Am deplină încredere în tot ce-mi spuneți despre ea — mai e nevoie să adaug ? Dar dacă așteaptă într-adevăr să mă vadă, atunci cum a ajuns să nutrească această nădejde ?

Mărturisesc, n-am crezut că e una din acele firi care-și află îndeajuns sprijin în speranță, speranța ce izvorăște dintr-o simplă dorință. Ar fi cu totul altfel dacă între noi s-ar fi rostit vreo vorbă pe care s-o păstreze în minte ca să-i dea imbold. Dacă așa ar fi stat lucrurile, ar fi continuat să spere ani întregi și fiindcă ea însăși îmi era credincioasă, i-ar fi fost cu neputință să bănuiască vreo infidelitate din partea mea. Cred că aceasta *îi stă în fire*. Vă amintiți cum, în nebunia mea, m-am învinuit în fața dumneavoastră ; îmi dădeam seama, v-am spus atunci, că i-am îngăduit să-mi citească gîndurile. Nu sînt încredințat că ar fi adevărat : doresc din inimă să nu fi fost așa. Totuși sînt sigur că nu am făcut-o cu tot dinadinsul să creadă că o iubeam. Și după cum s-au petrecut lucrurile, nimic din ceea ce s-a întîmplat după aceea nu i-a inspirat acest gînd ; oricum, nimic despre care eu am știut vreodată. Ce-i drept, m-am destăinuit lui Grail, dar el nu i-ar fi vorbit despre aceasta chiar de-ar fi avut prilejul. și sînteți convinsă că nu-l are. Și e la fel de sigur, după cum spuneți, că Lydia Trent nu ar ajuta-o să afle. O singură concluzie putem să tragem, și anume, faptul că ați „adoptat-o", cum s-ar spune, o face să spere că este pregătită pentru ceva ce va să se întîmple în viitor.

Ei bine, știu că e cu putință să mă fi uitat, adică — să nu se mai gîndească la mine ca la un iubit. Nu sînt atît de încrezut încît să-mi închipui că o fată care m-a plăcut cîndva trebuie neapărat să mă păstreze veșnic în inima ei. Nu ar fi nimic ciudat, nimic josnic dacă nu s-ar mai gîndi la un om căruia, după cîte știe ea, nici prin minte nu-i trecea să o iubească. Mă întreb care e părerea dumneavoastră. Să nu-mi scrieți însă despre ceea ce credeți.

Vă voi vedea foarte curînd. Socot să fiu în Anglia chiar înaintea zilei pe care am hotărît-o şi să vin numaidecît la dumneavoastră.

Uneori, mă simt puţin încurcat cînd mă gîndesc la viitor şi totuşi, pînă la urmă va fi foarte simplu. Cînd un bărbat se însoară, îndatoririle lui în viaţă îi apar dintr-o dată foarte limpede. Mai înainte mă întrebam necontenit : ce-ar trebui să fac eu însumi, cum să-mi folosesc timpul şi banii ? Şi firește, fiindcă sînt cel care sînt şi trăiesc în epoca noastră, m-am tot căţărat pe stînca plină de piedici a unor proiecte filantropice. Acum primejdia aceasta nu mai există. Sarcina ce-mi stă în faţă este să mă străduiesc din răsputeri pentru fericirea unei femei ; să nu mă gîndesc la nimic pe lume pînă cînd pacea va domni în inima ei ; să jertfesc totul ca femeia aceasta să propăşească ; şi în asemenea rîvnă să-mi aflu destul de uşor propria mea fericire. Date fiind împrejurările în care ne vom căsători, voi avea mai mult decît alţi bărbaţi prilejul să-mi fac din aceste năzuinţe, ţelul precumpănitor al vieţii. Thyrza va trebui să înveţe mult şi va fi dornică să se instruiască. Cred că voi închiria o casă nu departe de Londra şi acolo o să duc o viaţă simplă şi liniştită, timp de doi sau trei ani. Mi-a trecut prin minte să o aduc pe Thyrza aici, dar aş dori mai degrabă să se dezvolte din punct de vedere intelectual în Anglia. N-aş crede că odată ce-mi voi fi părăsit slujba, mă voi întoarce la această treabă oarecare. Am de împlinit imense goluri, toate proiectele întemeiate pe înclinaţiile mele firești sînt rămase în urmă şi dacă în domeniul meu de activitate o voi avea alături de Thyrza, nu prea sînt sorţi să mă întorc de bună voie într-o fabrică. Aşa că pînă la urmă, viitorul se conturează destul de limpede ; mai liniştit şi mai rodnic decît a fost vreodată trecutul. O să veniţi adesea pe la noi, nu-i aşa ? Va fi o bucurie să vă întîmpinăm în prag, să vă aşezăm la masa noastră. Iar serile, Thyrza va cînta pentru noi.

Şi fiindcă veni vorba, să presupunem că atunci cînd mă voi înfăţişa şi-i voi cere mîna, va refuza să se mărite cu mine ! Se prea poate ? Sau nu ? Desigur, dacă mulţumirea ei de astăzi nu are nimic de-a face cu speranţa că

mă va revedea într-o zi, se va simți doar surprinsă, neliniștită, tulburată de apariția mea, atît și nimic mai mult.

Lucrurile trebuie să rămînă așa cum sînt pînă cînd mă voi vedea cu dumneavoastră. Am să vă telegrafiez de la New York data plecării mele spre Europa. Voi fi bucuros să revăd Anglia, bucuros să las în urmă afacerile, și de trei ori pe-atît de bucuros să vă țin mîna într-a mea."

Capitolul XXXVI

THYRZA AȘTEAPTĂ

— Doamnă Emerson, nu pot să vă făgăduiesc că sora mea o să coboare să ia ceaiul cu dumneavoastră. Vă rog să nu faceți nici un fel de pregătiri ; nu e nimic sigur.

Thyrza intrase o clipă în salon, seara tîrziu, ca să spună lucrul acesta.

— O, dar trebuie să vină ! stărui Clara. De ce nu, draga mea ? Așadar n-o să mă lași deloc s-o văd ?

Thyrza închise ușa pe care o ținuse întredeschisă și păși în cameră. Purta o rochie de un albastru deschis și cîteva flori la centură. În anul care trecuse se înălțase puțin ; timpul nu putuse să sporească grația făpturii ei, dăruită de natură, dar felul cum intrase în cameră arăta că obișnuința biruise sfiala. Acum se deosebea foarte puțin de o domnișoară care pășise întotdeauna pe covoare.

— Vă supără cumva dacă în loc de aceasta o să vă rog să urcați dumneavoastră la mine, doamnă Emerson ? ; rămăsese în picioare dinaintea canapelei pe care Clara stătea și cosea. Dar numai de socotiți că e nevoie. Dacă da...

— O, vin cu dragă inimă. Mi-era neplăcut gîndul că n-o s-o cunosc deloc.

— N-am de ce să nu vă spun, zise Thyrza, și-și împreună mîinile. Sora mea n-a trăit decît printre muncitori și e foarte firesc să se cam teamă să întîlnească lume străină. Sînt sigură că n-ar trebui să-i fie frică ; însă, bineînțeles, e neapărat nevoie să fac așa cum vrea ea.

— Dar, draga mea, fără îndoială că nu e suflet pe lumea asta care ar putea să se teamă de *noi*. Şi, după cum spui, sînt sigură că sora *dumitale* nu trebuie să se teamă de nimeni. O să urc s-o văd, o să stăm puţin de vorbă şi se va obişnui cu mine.

— Da. Tare mă bucur că vine !

— Nu mă îndoiesc. Şi ce bine arăţi astă seară, draga mea ! Foarte rar ai culori în obraji. Ei poftim ce-am fost în stare să zic ! Dacă aş fi altfel de om ai pleca de aici cu gîndul că dinadins am spus asta, ca să te supăr

— Cum aş putea ? rosti Thyrza cu uimire. Ce fel de oameni sînt aceia pe care-ar putea să-i ducă mintea la aşa ceva ?

— O, atîta ştiu, că sînt foarte mulţi.

— Desigur că nu, doamnă Emerson ! Dar e cît se poate de adevărat ; astă seară îmi cam ard obrajii. Totdeauna mi se întîmplă aşa, cînd îmi spun că sînt foarte fericită

— Dar eşti întotdeauna foarte fericită.

— Şi dumneavoastră la fel, răspunse Thyrza, rîzînd

— Ei bine, pe chipul dumitale se vede mai mult. Eu, cînd mă simt mai fericită ca oricînd, stau foarte liniştită şi par grozav de posomorîtă. În asemenea clipe, dumneata cînţi şi ochii îţi sînt nespus de luminoşi, şi mari nici nu ştii ce mari par uneori.

Thyrza rîse şi clătină din cap.

— Cînt prea mult, spuse. Dacă nu iau seama o să-mi pierd vocea. Dar e tîrziu ; trebuie să mă culc. Şi ştiu dinainte că n-o să dorm toată noaptea. Adevărul e că rar mi se întîmplă să dorm mai mult decît trei-patru ore. Noapte bună, doamnă Emerson !

— Noapte bună, fată fericită !

Thyrza ieşi din cameră cu un rîs pur, cristalin. Paşii ei uşori nu se auziră în timp ce urca în fugă scara.

Nu mai era decît o săptămînă pînă la ziua pentru care trăise timp de doi ani. Ziua aceea dintr-o anumită lună stătea de multă vreme însemnată în calendarul ei ; iar acum, lunile acelea lungi se nimiciseră una pe alta ; mai rămăseseră doar şapte zile.

Nu de mult, în felul cum îşi ducea viaţa se petrecuseră schimbări ce aveau o anumită însemnătate. De cînd fusese

primită în corul domnului Redfern nu mai lucra cu acul. Ba mai mult, la fiece două zile venea o doamnă care citea împreună cu ea şi-i preda lecţii. Truda istovitoare, fără nici un sprijin din partea altuia, luase sfîrşit. Nu se dovedise niciodată în stare să ceară ajutor doamnei Emerson ; gîndul că ar fi putut să-i vorbească despre aceste îndeletniciri tainice îi părea respingător. După cum credea Thyrza, dacă i-ar fi povestit cît se străduia, ar fi fost ca şi cum i-ar fi dezvăluit din ce pricină se trudea astfel, atît de strîns erau legate în mintea ei silinţa şi nădejdea care o însufleţea. Doamna Ormonde ştia, dar pînă acum nu dăduse un ajutor nemijlocit.

Legătura dintre ele era ciudată. Pe măsură ce mintea îi devenea mai coaptă, pe măsură ce gîndirea conştientă lua tot mai des locul obiceiului de a se cufunda în visare, Thyrza se întreba cum de se simţea în stare să primească atîtea din partea doamnei Ormonde şi să o răsplătească în schimb cu o asemenea dragoste, izvorîtă din adîncul inimii, deşi îi cunoştea părerea în ceea ce o privea. Dacă lucrul acesta i s-ar fi povestit despre un altul, greu i-ar fi venit a crede. Totuşi, adevărul era că nu se dăduse niciodată în lături cînd doamna Ormonde se arăta gata să-i facă un bine ; nu se simţise niciodată umilită să primească de la ea ceva. Ceea ce nu s-ar fi întîmplat dacă doamna Ormonde nu ar fi fost sinceră în dragostea pe care i-o arăta. Unei fiinţe cu o fire mai puţin pură, o discuţie precum cea pe care Thyrza o ascultase la Eastbourne i-ar fi trezit ură. Fusese mirată, uneori gîndise că doamna Ormonde o judecase greşit ; totuşi sufletul ei vădea atîta simplitate şi nevinovăţie încît în loc să stîrnească răutate, adevărul, pe care-l cunoştea în taină, dăduse roadele cele mai fericite. „Se gîndeşte că nu sînt o soţie potrivită pentru el ; dar asta nu-i tot. Se gîndeşte de asemenea şi la mine şi crede că n-ar fi în stare să mă facă fericită. Deşi vorbeau între patru ochi, n-a spus o vorbă care ar fi putut într-adevăr să mă doară. Ştiu că e bună. Îmi amintesc cum veghea la căpătîiul meu pe cînd eram bolnavă şi am văzut atîtea şi atîtea fapte ce dovedesc că-i este cu neputinţă să înşele pe cineva care are încredere în ea.“ Şi gîndurile acestea îi aduceau mîngîiere, o călăuzeau.

„N-o s-o privesc cu teamă. Poate că a făcut cum era mai cuminte și mai bine. Pentru cel care mă iubește doi ani nu înseamnă nimic; *cît despre mine*, n-am oare putința să mă folosesc de acest răstimp ca să-i dovedesc că sînt vrednică să-i fiu soție ? Dacă dragostea lui a rămas aceeași — și cum să se fi schimbat ? — iar virtutea mea va fi socotită dincolo de orice îndoială, nu va mai avea nici o pricină să se împotrivească unirii noastre ; ba chiar o să se bucure de fericirea amîndurora. Va vedea că am destulă tărie ca să fiu pusă la încercare, că pot să lucrez cu toată stăruința și, mai presus de orice, că-i sînt credincioasă." Cu vremea, legătura dintre ele devenea tot mai trainică. Thyrza socotea că doamna Ormonde nu se mai împotrivea cu aceeași strășnicie căsătoriei lor ; în cele din urmă, pe măsură ce sorocul celor doi ani se apropia, cînd încetă să mai lucreze ca fată în casă și fu îndemnată să-și petreacă timpul îmbogățindu-și mintea, văzu în aceasta un semn că a fost găsită potrivită pentru o situație mai înaltă decît aceea pe care o avea din naștere. Bucuria era mult prea mare, aproape o copleșea. Nu se mai lupta să și-o ascundă de față cu doamna Ormonde. În după-amiaza de dinaintea concertului, cînd Thyrza trebuia să cînte pentru prima oară în fața publicului, avusese loc între ele o mică scenă înduioșătoare. Doamna Ormonde urcase fără să fie anunțată ; Thyrza își întindea rochia pregătită pentru seara aceea, — o rochie simplă, albă, dar mult mai frumoasă decît oricare alta pe care o îmbrăcase vreodată. Cînd o văzu intrînd pe prietena ei, se întoarse, o privi drept în față și izbucni în lacrimi. De îndată ce fu în stare să scoată o vorbă, rosti cuvinte de caldă recunoștință. În clipa aceea doamna Ormonde se convinse că temerile pe care le nutrise vreme de doi ani luaseră sfîrșit.

La puțin timp după aceea, fu îngăduit ca Lydia să o viziteze. Aceasta o încredință o dată mai mult pe Thyrza că doamna Ormonde se împăcase cu ceea ce se străduise să împiedice. Încă o săptămînă, și avea să vină un nou oaspete, cel prețuit mai mult chiar decît sora.

Cînd privea în urmă, timpul i se părea foarte scurt, căci prin oricîte schimbări ar fi trecut propria-i ființă, dragostea, ce însemna însăși viața ei, nu cunoscuse nici umbră de schimbare. Iubea cumva mai profund ? Ar fi fost greu de crezut că era în stare de un sentiment mai puternic decît atunci cînd, în cumplita-i nefericire, i se părea că trebuia să moară de dorul aceluia căruia îi dăruise inima. Și, totuși, acum se simțea mai puternică, în nenumărate privințe avea o viață mai plină și orice izbîndea să îndeplinească era un nou prinos adus acelui temei al vieții ei. Pe cîntec punea preț mai ales fiindcă o ajuta să dea glas unui simțămînt despre care nu trebuia să vorbească nimănui ; cu muzica își ușura sufletul, își rostea iubirea fără să se teamă că-și va dezvălui taina. Nimic nu-i aducea bucurie decît dacă avea legătură cu țelul pe care îl urmărea. Dacă se simțea fericită cînd dobîndea noi cunoștințe, era din pricină că, în curînd, avea să-i vorbească lui despre ceea ce învățase și-l va auzi cum o va lăuda. Toate lucrurile și toată lumea din jur păreau să se unească pentru ca să pună la cale fericirea ei. Pînă și durerea aceea trupească ce-o supăra adesea atît de mult, încetase să mai fie chinuitoare, sau într-adevăr, o supăra foarte rar. Doamna Emerson putea prea bine să-i spună : „fată fericită".

Pe el nu izbutea să și-l închipuie altfel decît îl cunoscuse. Chipul său îl avea mereu în fața ochilor, de parcă l-ar fi văzut cu o oră înainte și nu se întreba niciodată dacă cei doi ani l-or fi schimbat întrucîtva, fie chiar și la înfățișare. Vocea lui suna la fel ca în ziua aceea cînd îi vorbise doamnei Ormonde, cînd rostise cuvintele de vis ce spuneau că o iubea. Acum va vorbi aidoma, modulațiile glasului vor fi cele binecunoscute, muzică mai scumpă urechilor ei decît oricare alta ce o învățase sau ar fi putut să o învețe vreodată. La început o încercaseră unele temeri ; pe atunci timpul era atît de îndelungat, un noian de vreme îi stătea în față ; dar acum de ce s-ar teme ? Nu era el oare Walter Egremont — cel bun, înțe-

lept, statornic în dragoste, un bărbat fără seamăn pe lume ? Pe vremuri auzise multe spre cinstea lui, dar niciodată vorbele nu putuseră să-l laude îndeajuns. Nimeni nu-l cunoştea destul de temeinic, nimeni nu-l cunoştea nici pe jumătate atît de bine ca ea. Nu trebuia oare să-l cunoască pe cel păstrat în inimă ?

Viaţa sa îi rămăsese totdeauna necunoscută, dar, fiindcă se străduia necontenit să-şi închipuie cum trăia, şi-o descria atît de amănunţit, încît era încredinţată că ar putea să urmărească ce făcea zi de zi. Gilbert Grail îi povestise că locuia într-o cameră înţesată de cărţi, lîngă British Museum, clădire care era de asemenea plină de cărţi. Cea mai mare parte a timpului şi-o petrecea cu învăţătura ; pricepea ce va să zică asta. Acum nu mai ţinea lecţii ; istoria aceasta se isprăvise în chip jalnic. Avea cîţiva prieteni, unul sau doi bărbaţi pe potriva lui, care gîndeau şi vorbeau despre lucruri minunate, şi, desigur, una sau două prietene — doamna Ormonde şi, poate, domnişoara Newthorpe. Dar, pesemne că pînă acum domnişoara Newthorpe se măritase. Iar el, ce-i drept, nu ţinea mult să stea de vorbă cu doamnele. Din cînd în cînd pleca din Londra, după cum avea obiceiul ; poate se ducea în străinătate. Dacă străbătea marea, neapărat că se gîndea mult la ea, căci marea îţi aduce aminte de cei pe care îi iubeşti. Şi aşa îşi ducea viaţa, şi nu-şi dorea altceva decît să treacă mai repede timpul.

Lydia avea să vină duminică. Trebuia să sosească îndată după prînz, şi poate că vor lua ceaiul cu familia Emerson, deşi nu era sigur, fiindcă nu se încumetase să-i pomenească despre asta.

Doamna Emerson se arăta tare curioasă să-i vadă sora, dar proastă creştere nu dovedi. Nu făcu vreo încercare să o zărească în treacăt, pe cînd aceasta din urmă urca scara spre camera în care locuia Thyrza. Uşa era deschisă, Thyrza aştepta chiar în prag. Îşi prinsese în păr o floare, semn de bun venit.

— Așadar, aici ai stat în tot acest timp, zise Lydia, și-și roti privirea prin odaie. Frumoasă cameră, Thyrza! Dar, firește e o cameră de cucoană.

Cealaltă își frînea mîinile împreunate și spuse sfioasă :

— Arăt ca o doamnă ? Să zicem că nu m-ai cunoaște ; ai crede că sînt o doamnă, Lyddy ?

— Bineînțeles că da, răspunse sora, deși într-un fel care vădea că nu dorea să stăruie asupra acestui subiect.

Thyrza rîse totuși, cu plăcere.

— Și crezi că din pricina asta îmi iubesc ceva mai puțin sora ?

— Nici vorbă că nu.

Lydia nu se simțea la largul ei.

— Nu sînt chiar atît de sigură că așa crezi, Dezbracă-te și stai pe scaunul acela, vorbește-mi ca și cum am fi în vechea noastră cameră de-acasă. Trebuie să văd din nou odaia noastră, Lyddy. Trebuie s-o văd în scurt timp.

Cînd începuseră să aibă loc întîlnirile dintre ea și Thyrza, Lydia era întotdeauna nevoită să-și învingă un simțămînt de neîncredere și înstrăinare ; în această privință, timpul care se scursese nu adusese nici o schimbare ; tot se mai temea că i se ascundea ceva. Iar de astă dată îi trebui multă vreme pînă cînd se obișnui îndeajuns cu camera, ca să vorbească nestînjenită. Thyrza nu mai nutrea vreo nădejde că o va convinge să ia ceaiul cu familia Emerson. Fu totuși silită să deschidă vorba, ceea ce iscă nu mai puțină împotrivire decît se aștepta. Lydia se dădea în lături din fața acestui gînd. Totuși, cînd Thyrza încetă să stăruie, ba chiar se strădui ca sora ei să uite tot ce-i spusese în chip de îndemn, cealaltă zise deodată :

— Totdeauna iei ceaiul cu ei duminică ?

— Da. Dar n-are importanță, nici cîtuși de puțin. În alte zile îl iau aici, singură și în privința asta fac cum îmi place. Nu te neliniști, draga mea.

— N-o să fie nimeni în afară de cei doi ?

— O, nu. Nu e niciodată.

Lydia se răsgîndi. Oricît de neplăcut i-ar fi fost să întîlnească oameni străini şi să se aşeze la masa lor, simţea dorinţa să-i vadă pe cei care locuiau în aceeaşi casă cu Thyrza, astfel încît să-şi poată face ea însăşi o părere despre ei. Thyrza, foarte încîntată, coborî numaidecît în fugă să-i spună doamnei Emerson.

Acum, după ce se hotărîse să facă faţă acestei încercări, Lydia o duse pînă la capăt cu bun simţ şi aşa cum se cuvenea. Clara îi dădu multă atenţie ; domnul Emerson — care ca niciodată se afla acasă — era moleşit şi politicos. După ceai o rugară pe Thyrza să cînte, dar ea ceru iertare, căci, spuse, în ziua aceea nu se simţea în voce. Adevărata pricină era că nu ar fi avut cum să cînte altceva decît „melodii obişnuite" şi, cu toate că nu ştia sigur, gîndea însă că ar fi într-adevăr cu putinţă ca surorii ei să-i displacă asemenea cîntece, în zi de duminică. Totuşi, buna Lyddy nu ajunsese încă atît de departe.

Surorile urcară din nou. Lydia constatase că doamna Emerson era pe de-a-ntregul altfel decît şi-o închipuise şi se simţea uşurată. O dată mai mult vorbi cum îi stătea în fire. Un subiect care le interesa mult pe amîndouă era faptul că, în scurt timp, Totty Nancarrow avea să se căsătorească.

— Dar de astă dată e *cît se poate* de sigur, Lyddy ?

— O, da, draga mea. Numele lor au fost trecute în registrul de căsătorie.

Lydia nu ştia nimic despre banii moşteniţi de Totty, şi nici nimeni altul în Lambeth. Totty şi soţul ei păstraseră taina.

— Ei, ce fată e Totty ! exclamă Thyrza. Şi spunea că n-o să se mărite pentru nimic în lume. Bineînţeles, am ştiut întotdeauna că era o prostie. Într-o bună zi o să mă duc s-o văd, Lyddy, nu peste multă vreme.

Lydia băgă de seamă că Thyrza spunea mereu că în curînd o să revadă locurile unde trăise şi prietenii de altădată. Era nedumerită, dar nu ceru nici un fel de lămuriri. Poate cu timpul, toate aceste taine vor lua sfîrşit.

Thyrza se despărţi foarte greu de ea în seara aceea. Atunci cînd veni într-adevăr clipa ca Lydia să plece, găsi nenumărate pretexte ca să o facă să zăbovească un minut sau două. Nu-şi afla astîmpăr şi părea cuprinsă de o mare bucurie.

— Pe duminica viitoare, Lyddy, şi la aceeaşi oră, repeta întruna.

— Te temi că o să uit, iubito ? o întărîtă Lydia.

— Nu, nu ! Dar sînt tare bucuroasă că vii aici. Îţi place să vii ? Nu cred că o să-ţi scriu în cursul săptămînii. O să-ţi scriu, însă, fireşte, dacă se întîmplă ceva. S-ar putea să-ţi trimit cîteva rînduri ; dar nu, nu cred. Pînă duminică e tare puţin, nu-i aşa ? Pentru tine săptămîna trece repede ? Vai, trebuie să ne luăm rămas-bun ; se face prea tîrziu. La revedere, scumpa şi mult iubita, draga mea Lyddy. Gîndeşte-te la mine clipă de clipă — orice fel de rochie aş purta, pentru tine sînt tot cea care am fost ; ştii asta, nu ? La revedere, dragă Lyddy !

Se lipi de Lydia şi o sărută. Coborîră împreună scările, apoi, înainte să deschidă uşa, se îmbrăţişară din nou şi se sărutară în tăcere.

Cînd ajunse la cîţiva metri depărtare, Lydia se întoarse. Thyrza stătea în prag ; lumina dinlăuntrul casei îi strălucea în părul bălai şi faţa abia i se vedea. Mîna ei trimitea sărutări...

Era sîmbătă. Săptămîna nu fusese nici lungă, nici scurtă ; cînd privea în urmă, Thyrza nu putea să deosebească zilele unele de altele. Nu trăise în timp, ci în veşnicia unei aşteptări de vrajă. Îşi îndeplinise ca întotdeauna îndatoririle ei zilnice, dar îşi dădea seama la fel de puţin de ceea ce făcea, ca şi cum s-ar fi mişcat în vis. Se sculă, şi era sîmbătă dimineaţă.

— Astăzi, dar la ce oră ? Nu-i trecuse niciodată prin minte că ar fi cu putinţă ca el să lase să treacă o zi. Dar poate că dimineaţa va fi la Eastbourne şi atunci trebuia să aştepte multe ore. Din fericire, nu avea vreo treabă ; astăzi nici măcar nu ar fi putut să se prefacă, să dea a crede că trăia ca de obicei.

Doamna Emerson lipsea pînă seara. Nimeni nu va urca la ea ca s-o tulbure pentru vreun fleac.

La micul dejun se amăgi că mănîncă, apoi se aşeză la fereastră. Acum se temea, nu pentru ce se va petrece, ci fiindcă se întreba dacă va avea destul curaj atunci cînd va sosi clipa. Va putea să stea în faţa lui ? Cum o să-i vorbească ? Totuşi, nu va trebui să-l lase să se îndoiască de ceea ce au însemnat pentru ea aceşti doi ani. Va fi bine să-i spună că-l aşteptase, să mărturisească deschis că-l auzise cînd discutase cu doamna Ormonde ? Nu pe loc, nu astăzi. E musai să afle, dar nu astăzi.

Ce repede trecuseră cei doi ani ; ce lungă, ce nesfîrşit de lungă părea fiece oră a acestei zile de aşteptare !

Căci dimineaţa era pe sfîrşite, iar el nu venise. Se dusese la Eastbourne ; pînă în ziua hotărîtă nici că-i ceruse doamnei Ormonde să-şi ţină cuvîntul.

Îi fu adus prînzul, care fu trimis din nou jos, neatins. Thyrza stătea tot la fereastră. De fiece dată cînd se auzea zgomot de roţi, inima îi zvîcnea în piept ; apoi zgomotul se îndepărta cu un uruit surd, iar ea se simţea bolnavă de atîta dezamăgire. Dar s-ar putea să vină mergînd pe jos şi atunci nu avea să afle că a sosit decît după ce slujnica va urca să o înştiinţeze.

Cum de nu se gîndise să-şi facă rost de un mers al trenurilor, ca să le ştie pe toate acelea care veneau de la Eastbourne ? Acum era cu neputinţă să se ducă să-l cumpere ; avea să vină între timp.

Se lăsa seara. Nu simţea nici foame, nici sete, nici măcar oboseală. Frica i se furişa în suflet. Se lupta cu hotărîre să şi-o înfrîngă. Nu avea să-şi fie necredincioasă ei însăşi şi

lui, care era o parte din ea însăși. S-ar putea foarte bine să amîne pînă seara, ca să fie sigur că o găsește acasă.

Mintea o chinuia cu îndoieli fără noimă. Se înșelase asupra datei ? *Asta* era ziua ?

Palidă și rece ca marmura stătea, în timp ce lumina amurgului i se stingea pe față. Nu se clinti de lîngă fereastră. Mai bine să rămînă atît de nemișcată pe scaunul ei, încît să-și uite nerăbdarea, să uite, poate, de vreme. Acum, pe stradă treceau mai puține vehicule ; cu atît mai tare îi zvîcnea inima de fiece dată cînd se apropia vreunul. Iar bătăile nu se linișteau nici cînd domnea din nou tăcerea. Le auzea întruna ; le simțea ca o durere fără de sfîrșit.

La ce bun să se scoale și să aprindă lampa ? De vreme ce el nu venea, ce importanță avea dacă stătea pe întuneric și îndurerată veșnic ? Iar lunga seară de vară făcu într-adevăr loc nopții. Strada se cufundă într-o tăcere și mai adîncă. Văzu luna, foarte luminoasă și frumoasă.

Două bătăi răsunară puternic în ușa ce dădea spre stradă. Sări în picioare și rămase în ascultare. Era cineva care venea la familia Emerson. Chiar atunci cînd fu sigură de lucrul acesta, în adîncul sufletului, ceva se împotrivea să creadă, spera în ciuda oricărei convingeri. Dar pînă la urmă se întoarse la scaunul pe care stătuse. Fără lacrimi, dar durerea era mai greu de îndurat ca oricînd.

Se trezi foarte de dimineață ; zăcea pe pat, îmbrăcată cu tot ce avusese pe ea. Se deșteptă cu spaimă în suflet și știu numaidecît de ce. Astăzi venea Lydia. Avea oare putința să stea de vorbă cu ea ?

Numai dacă se agăța cu înverșunare de ultima speranță. Dintr-o pricină oarecare, fusese împiedicat să ajungă la ea, iar astăzi nu prea sînt sorți să vină. Dar mai era și ziua de mîine. Dacă nu-și îngăduia să cugete la altceva decît la ziua de mîine, s-ar putea să rabde să stea alături de Lydia.

Duminică, luni ; iar acum era marți în zori. Un singur gînd îi stăruia în minte. Doamna Ormonde se dovedise

de rea-credință. Nu-și ținuse cuvîntul. El dorise să vină, dar nu știa unde se află ; Lydia nu i-ar spune. Nici Lydia n-avea milă.

De duminică seara nu se urnise din camera ei. Sub pretext că e bolnavă, se ferise de orice vizită și de orice treabă. N-ar fi putut să spună dacă era sau nu bolnavă de-adevăratelea. Da, simțea durerea aceea, dar cu asta se obișnuise. Nu-și dădea seama decît că zilele și nopțile sînt nesfîrșite, că nu mai avea nevoie de mîncare, că lumina soarelui îi chinuia ochii.

Clara o stingherise cu grija pe care i-o purta ; fusese nevoită aproape să se răstească la ea ca s-o lase singură.

La prînz, Thyrza luă mersul trenurilor de care își făcuse rost și căută ceva în paginile acestuia. Apoi începu să se îmbrace de oraș. Se uită în pungă. Peste cîteva clipe coborî liniștit scara, de parcă s-ar fi dus ca de obicei să se plimbe, și ieși din casă.

Capitolul XXXVII

UN SERVICIU PRIETENESC

În vinerea cînd Thyrza, legănată de fericirea ei, își spusese : „Mîine vine", doamna Ormonde se gîndea de asemenea la un oaspe care ar fi putut să sosească dintr-o clipă într-alta. Cu nouă zile în urmă, primise o telegramă de la New York, care o vestea că Walter Egremont se afla acolo și era gata să se îmbarce pentru călătoria spre Anglia. Și ea se ferea să plece de acasă. Se simțea mai nerăbdătoare decît ar fi crezut că putea să fie într-o asemenea împrejurare. Dar de ani întregi începuse să se împace cu gîndul că, în locul fiului ei adevărat, cel care murise, îl avea pe Walter și cu aceste simțăminte îl aștepta să se întoarcă dintr-un surghiun ce durase de două ori douăsprezece luni. Îl aștepta bucuroasă, deși o încerca o singură

îndoială ce uneori o făcea să se necăjească, o îndoială nelămurită, își dădea seama, de care avea să se lepede după primele cinci minute de discuție.

Luase prînzul și-și spunea că era prea tîrziu să mai aștepte pe cineva, cînd fu înștiințată că sosise însăși persoana la care se gîndea.

— Un domn întreabă dacă vreți să-l primiți, spuse servitoarea, — domnul Egremont.

— Îl primesc.

Păși iute peste covor, veni spre ea și-și strînseră mîinile. Apoi, cînd auzi că ușa s-a închis, Walter sărută mîna pe care-o ținea într-a lui, o sărută cu căldură, o dată, de două ori.

— Ce puternic și ce bine arăți, fură primele ei vorbe. Aduci o boare de pe Atlantic.

— Mai degrabă o miasmă dintr-un tren împuțit, de pe liniile engleze.

— Noi spunem „vagon de călători" și „cale ferată", Walter !

— O, la Liverpool am pus în încurcătură un birjar cînd am spus „depou" în loc de gară.

Rîse vesel, mai tare, mai plin ca pe vremuri. Trupește, nu era, totuși, mult schimbat. Avea fața tot rasă, se ținea în același fel ; surîsul mijea și acum din acea mișcare enigmatică a trăsăturilor. Firea lui vînjoasă apărea însă mai vădit decît înainte, iar obrajii arși de soare te pregăteau să auzi vorbe mai viguroase decît acelea pe care le folosea pe vremuri.

— Desigur că nu ți-ai luat prînzul. Îngăduie-mi să te părăsesc o clipă.

— Mulțumesc. Am prevăzut asta și am mîncat la gară.

— Atunci ai fost tare răutăcios. Stai cu fața mai la lumină. Da, ești puternic și sănătos. N-o să-ți spun cît mă bucur că te văd ; poate că ți-aș fi mărturisit, dacă așteptai să împărțim pîinea sub acoperișul meu.

— O să mă așez, se poate ? Călătoria aceasta de la Liverpool m-a obosit mult. O, da, m-am simțit fermecat în timp ce călătoream prin Midlands. Am regăsit poezia locurilor, chiar dacă le-am privit prin fum și zgură.

— Nu trebuie însă să-ți renegi zeii.

— O, alt gen de poezie. De la Whitman am ajuns la Tennyson :

„un cămin englezesc]
se cernea amurgul cenușiu...“ [1]

Nu, nu reneg nimic ; stările sufletești se schimbă odată cu peisajul.

— Am aflat că domnul Newthorpe ți-l apreciază pe Whitman.

— Bineînțeles că da. Care om în stare de o judecată critică asupra literaturii n-ar avea pentru el vorbe bune ? Mai e aici ?

— Acum nu. Au plecat de două săptămîni la Ullswater.

— Unde presupun că rămîn pînă la iarnă.

— Sau pînă spre sfîrșitul toamnei.

În ciuda oboselii despre care vorbise, Walter nu rămase pe scaun. Peste o clipă sau două începu să se învîrtească prin cameră. în timp ce-și arunca privirea spre un tablou sau vreun alt obiect care împodobea încăperea.

— Fotografia e nouă, cred. E după un Rafael ?

— Andrea del Sarto.

— Incult ce sînt ! Ar fi trebuit să recunosc chipul Lucreției. Și sărmanele dumneavoastră copile ? M-a mîhnit cînd am auzit de moartea fetiței lui Bunce. Veșnic mi-l închipui pe bietul Bunce ca pe un om împovărat din greu.

— A fost acum o lună să vadă mormîntul lui Bessie. Mi-a vorbit foarte omenește. Și-i merge mai bine. Stai jos, te rog ! Nu mai e nimic nou în cameră.

S-ar fi zis că nu avea poftă să-i dea ascultare ; ochii îi

[1] TENNYSON : *Palatul artei.*

rătăceau întruna prin odaie. Doamna Ormonde zîmbea mai departe potolit și făcea tot ce-i stătea în putință ca să vorbească firesc despre lucruri în legătură cu călătoria lui și alte asemenea. Walter răspundea din ce în ce mai pe scurt. În sfîrșit, spuse :

— Mîine se încheie cei doi ani.

— Da.

Doamna Ormonde își împreună mîinile în poală. Se ferea să-l privească.

— Ce-aveți să-mi spuneți despre Thyrza ? întrebă el din nou cu o voce care de astă dată suna mai grav. Cînd ați văzut-o ultima oară ?

— Foarte de curînd. E sănătoasă și tare voioasă.

— E tot atît de veselă ?

— Da.

— Și acum o să-mi spuneți unde se află ?

Doamna Ormonde îl privi drept în ochi, fără să clipească.

— Ții să afli, Walter ?

— Ca să vă întreb acest lucru am venit în Anglia.

— Da, am să-ți spun.

Și-i dădu adresa. Walter și-o însemnă în agendă.

— Vreți să-mi povestiți mai amănunțit despre viața pe care a dus-o de cînd am plecat ? Aș vrea să știu cu cine a locuit, să cunosc întocmai cum și-a petrecut timpul...

— Om de afaceri !

Doamna Ormonde încerca să glumească, dar era neliniștită.

— Vă par mai grosolan decît înainte ?

— Mai om de lume, asta oricum. Nu, nu mi se pare că ai decăzut în felul la care te gîndești. Dar cred că judeci mai cumpătat asupra unor probleme serioase. Socot că te cunoști mai bine.

— Mult mai bine, dacă nu mă înșel.

— Dar din cînd în cînd, te lași și-acum ușor impresionat ? Tot ca un idealist gîndești în multe privințe ?

— Sper din suflet că da. Trag nădejde că în toate privințele.

— Ai fi în stare să faci sacrificii enorme de dragul unei îndatoriri închipuite ?

Walter se sculă din nou de pe scaun. Doamna Ormonde era tulburată și cîteva clipe se cufundară amîndoi în tăcere.

— Mă mîhnește ceea ce spuneți, rosti el grav în cele din urmă. Această obligație a mea e departe de a fi ireală. Nu e demn de dumneavoastră să susțineți asta, doamnă Ormonde.

— Nu pot să mă exprim atît de limpede cum aș dori, Walter. Și pe mine mă supără unele gînduri.

— Să ne întoarcem la întrebările mele. Povestiți-mi tot ce știți despre ea, începînd din ziua cînd ați hotărît ce veți face. Vreți ?

— Cu dragă inimă, și n-o să-ți ascund cu desăvîrșire nimic din tot ce știu.

Doamna Ormonde își depănă îndelung povestirea întreruptă de întrebări. Egremont asculta cu emoția întipărită pe față și adeseori părea încîntat. La sfîrșit spuse .

— Ați făcut un lucru bun. Vă mulțumesc din tot sufletul.

— Da, ești dator să-mi mulțumești, i-o întoarse liniștit domna Ormonde. Dar poate că te înșeli asupra motivelor

— În tot ceea ce mi-ați spus despre felul cum și-a dezvoltat caracterul nu e nimic pe care să nu-l fi prevăzut. E bine să se știe că nici chiar pe-atunci nu-mi făceam iluzii prostești. Se cereau însă anumite condiții și dumneavoastră le-ați asigurat. Cum ar fi cu putință să mă înșel dacă vă mulțumesc fiindcă ați avut atîta grijă de cea care trebuie să-mi fie soție ?

— Așteaptă, Walter. Ai prevăzut ceea ce Thyrza ar putea să devină ; e adevărat și asta ne dă putința să

privim fără multă tristeţe spre trecut. Ai prevăzut că va dovedi o desăvîrşită stăpînire de sine de îndată ce se va statornici în alte condiţii de viaţă ?

Răspunsul fu şovăitor :

— Nu.

— Fiindcă erai încredinţat că a făcut acest pas dezndăjduit mînată numai şi numai de dragostea pe care ţi-o purta, socoteai drept mai mult ca probabil că pe viitor îşi va duce viaţa cufundată într-o mare nefericire ?

— Buna ei dispoziţie e ceea ce mă surprinde. Dar nu e cu neputinţă să o explici. A prevăzut ceea ce se va întîmpla acum. Ştie că-mi sînteţi prietenă ; vede că v-aţi dat multă osteneală s-o scoateţi din vechile-i condiţii de viaţă ; ce altceva e de presupus, decît că-şi explică toate acestea fiindcă a ghicit adevărul ? Şi astfel, veselia pe care o vădeşte este pentru mine un semn foarte îmbucurător.

— Se prea poate să fie aşa ; dar te înşeli. Cu mult în urmă, am stat cu ea de vorbă foarte serios despre viitorul ce-l are în faţă. I-am spus că sînt sorţi să-şi cîştige traiul cu ajutorul vocii şi dinadins am pus stavilă vreunor mari speranţe în această privinţă. I-am arătat că principalele ei mijloace de trai vor fi, pare-se, lucrul de mînă şi treburile pe care le-a învăţat la Cămin. Am supus-o chiar la o altă încercare, i-am arătat că ar putea să se întoarcă şi să trăiască alături de sora ei.

— Speranţa a fost mai tare decît toate aceste socoteli. Nu i-aţi îngăduit surorii să ştie unde locuieşte. Se punea întrebarea : de ce, dacă nu vă gîndeaţi că trebuiau rupte toate vechile ei legături ?

— Într-una din discuţiile avute cu Thyrza, am lămurit lucrurile. I-am dovedit că nu era uşor să o ajuţi, din pricină că se dedase la o nesăbuinţă.

— I-aţi vorbit de mine ?

— Niciodată, după cum ţi-am spus. Şi, la rîndul ei, nu te-a amintit cîtuşi de puţin. I-am arătat că nu puteam, firește, să explic familiei Emerson care era situaţia şi de

aceea ar fi mai bine ca pentru un timp Lydia să nu o viziteze.

Egremont se așează la distanță și cugetă.

— Există o contradicție în cele ce mi-ați spus, exclamă numaidecît. Cum se poate ca o fată cu firea ei să fi uitat atît de repede un sentiment de-o asemenea profunzime ?

— Ține seama că din clipa cînd am găsit-o și pînă cînd s-a dus să locuiască în casa familiei Emerson au trecut săptămîni întregi. În tot acest timp biata fată a fost destul de nefericită.

— Săptămîni !

— Bucuria și-a vădit-o după aceea, și doar cu timpul.

— Și sînteți încredințată că m-a dat uitării ? Că se simte destul de fericită fiindcă-și dă seama că face pași înainte ?

— E convingerea mea neclintită. Firea ei nu poți s-o pătrunzi la fel de ușor ca sensul unui articol din ziarul la zi. E în stare să sufere, cred, chiar mai mult decît mare parte din femei, dar are totodată și mai multă tărie decît acestea, e înzestrată cu un spirit mai nobil, își află mîngîieri mai pure. Și o ajută arta, un mijloc pe care noi amîndoi nu sîntem în măsură să-l apreciem cu toată certitudinea.

Walter își ridică privirea și zise :

— Ați descris o femeie care ar putea să fie idealul celui mai ales bărbat.

— Cred că da.

— Recunoașteți că Thyrza e mai mult decît potrivită, în toate privințele, să-mi devină soție.

— Recunosc asta, Walter.

— Atunci mă miră tonul cu care vorbiți despre ceea ce am de gînd să fac.

— Mi-ai pus două întrebări, urmă doamna Ormonde, cu fața strălucind de convingere. Te rog să-mi răspunzi la două întrebări pe care ți le pun eu. Femeia aceasta merită ca un bărbat să-i dăruiască toată dragostea lui ?

Walter pregetă, apoi răspunsul fu „da".

— Şi simţi că poţi să-i oferi această dragoste deplină ? Adevărul, Walter, fiindcă mi-e foarte dragă.

(În camera ei de la Londra, Thyrza stătea şi-şi spunea : „Mîine vine !")

Răspunse :

— Nu.

— Atunci, zise doamna Ormonde, cum te arăţi surprins de ceea ce fac ?

Se lăsă îndelung tăcerea. Walter medita, pe faţa lui se citea oarecare ruşine din pricina acestei mărturisiri. Veni lîngă doamna Ormonde, îi luă mîna.

— Nu sînteţi în stare să faceţi un rău cu bună-ştiinţă. Dacă nu mi-aţi fi spus toate acestea, m-aş fi dus mîine la Thyrza şi i-aş fi cerut să se mărite cu mine. Nu m-ar fi respins. Chiar dacă recunoaştem că văpaia dragostei pe care-o avea pentru mine s-a stins, ştiţi că nu m-ar respinge şi ştiţi de asemenea că aş putea să-i îmbogăţesc cu prisosinţă viaţa. Şi pasiunea mea a trecut, dar îmi dau bine seama că peste puţin timp aş începe să ţin la o asemenea femeie. Nu cred că aş fi nedrept cu ea dacă i-aş cere mîna ; îi fac oare o nedreptate dacă renunţ ?

Doamna Ormonde nu răspunse pe dată. Ţinea mîna lui Walter, iar propria ei mînă vădea cît e de mişcată.

— Walter, cred că n-ar fi drept să o ceri de soţie — dacă nu uităm în ce stare sufletească se află acum. Nu numai din pricină că pasiunea pe care ţi-a trezit-o s-a stins ; te gîndeşti la o altă femeie.

— Adevărat. Însă n-o iubesc.

Doamna Ormonde zîmbi.

— Nu eşti gata să faci vreo nebunie pentru ea. Dar cred că o iubeşti într-un înţeles mai adevărat al cuvîntului, decît ai iubit-o vreodată pe Thyrza ; iubeşti sufletul ei.

— Thyrza n-are suflet ?

— Nu-l cunoşti, Walter. Mă întreb dacă ai putea să-l cunoşti vreodată. Aminteşte-ţi de o scrisoare pe care mi-ai

trimis-o în care ai analizat propria-ţi fire. Spuneai lucrurile deschis şi ele erau, în foarte mare măsură, adevărate. Nu eşti un soţ potrivit pentru Thyrza.

— O preţuiţi pe Thyrza mai mult decît pe Annabel Newthorpe ?

Întrebarea fusese pusă aproape cu revoltă, aşa că doamna Ormonde surîse şi ridică mîna.

— Asta îţi displace, e limpede.

Egremont roşi. Doamna Ormonde urmă :

— Nu, le pun doar faţă în faţă. Nu cred că Thyrza va găsi un soţ demn de ea, dar se prea poate să dobîndească mai multă dragoste decît ai fi în stare să-i dăruieşti vreodată. Dumitale ţi-aş da-o cu deplină încredere pe propria mea fiică, căci eşti uman şi însufleţit de porniri nobile. Dar nu doresc să te căsătoreşti cu Thyrza. Da, mi-ai citit gîndurile. Nu e vorba numai de dragoste. Doresc — mi-am dorit-o de mult — să te căsătoreşti cu Annabel. Pe Thyrza nu o nedreptăţeşti cîtuşi de puţin dacă renunţi să o ceri de soţie ; e fericită şi fără dumneata. Eşti pe deplin liber să ţii seama de ceea ce te interesează mai presus de orice. Dacă te sfătuiesc greşit, vina e a mea. Dar pînă la urmă dumneata trebuie să hotărăşti, Walter. Rolul pe care-l joc eu e foarte primejdios ; sau cel puţin ar fi, dacă nu aş vedea atît de limpede cum stau lucrurile. Odihneşte-te pînă mîine ; după aceea să stăm din nou de vorbă. Vrei să facem aşa ?

Egremont părăsi „Casa Castanilor" şi se plimbă pe ţărm la lumina lunii. Fusese zguduit şi tulburarea sufletească pe care o simţea îi dăuna trupeşte. Era nevoit să iuţească pasul ca să tragă aer în piept.

Plecase din America hotărît la un anume lucru. Socotea de datoria lui şi nimic altceva să se ducă la Thyrza şi să o ceară de soţie. Oricum va primi ea acest lucru, ceea ce avea de făcut îi apărea destul de limpede. Aştepta cu o anumită plăcere să-şi îndeplinească o îndatorire atît de simplă. În scrisorile pe care i le trimisese, doamna Ormonde se ferise cu străşnicie să arate ce gîndea despre viitor.

Egremont se aştepta prea bine că-i va aminti din nou de voioşia pe care Thyrza o vădea în momentul de faţă ; dar nu se aşteptase că va întîmpina o împotrivire serioasă în privinţa căii ce şi-o alesese. De fapt, viaţa dusă de Thyrza în aceşti doi ani o pregătise pentru un trai ales. Doamna Ormonde ştia că el nu putea să se poarte decît într-un singur fel şi cu toate că nu ţinea ca lucrul acesta să se vadă limpede, îndepărtase din calea sa piedicile mai greu de trecut, îşi spunea, în încheiere, Egremont.

Purtarea ei de acum îl uimea, îl făcea să se simtă stingherit. Ştia totuşi că nu are putinţa să i se împotrivească. Şi că vorbele ce le rostise veneau în sprijinul propriei sale dorinţe, pe care o nutrea în taină. Ştia că îndelungata controversă lăuntrică, pe care nu şi-o mărturisea nici sie însuşi, trebuia să ajungă la o concluzie rostită răspicat.

Pasiunea lui era stinsă ; ba chiar se întreba cum de fusese vreodată atît de mistuitoare. I se părea că nu o cunoştea aproape deloc pe Thyrza ; nu putea oare să numere pe degete de cîte ori o văzuse ? Se petrecuseră atîtea care îi despărţiseră ; el însuşi nu mai era cel de odinioară. Se gîndea cu frică la această căsătorie. Cunoştea suferinţele la care ducea necontenit o asemenea unire şi se temea pentru Thyrza la fel de mult ca pentru sine însuşi. Căci pasiunea era moartă.

Aşijderi şi în sufletul ei, pare-se. Oare doamna Ormonde nu avea dreptate ? Nu însemna aceasta să înfrunţi primejdia fără nici un rost ? Şi să presupunem că primejdia aceasta era doar închipuită, cu ce s-ar alege fiecare dintre ei ?

Dar de fiece dată cînd cugetul său ajungea să se împace cu ceea ce el considera o judecată de bun simţ în această situaţie, ceva îi trezea îndoieli, îi tulbura din nou gîndurile. Thyrza fusese singura femeie pentru care nutrise o pasiune. Socotea că iubirea era moartă ; dar nu plîngi oare pentru o asemenea moarte ? Nu-şi va căuta sprijin într-un argument necinstit, ce se aduce de atîtea ori, nu va spune că iubirea sa fusese o nebunie. Nu era mai curînd

singura lui amintire minunată ? Şi lucrul acesta nu avea o însemnătate fără margini ?

Iubeşti nebuneşte o femeie, iar ea se dovedeşte atît de nevrednică, încît ucide dragostea. Păi, chiar şi atunci, iubirea apusă îţi este nepreţuit de scumpă ; nu o uiţi. Iar Thyrza nu era o femeie de felul acesta. Acum ajunsese o fiinţă mai desăvîrşită decît atunci cînd o cunoscuse. Doamna Ormonde spusese despre ea vorbe pe care puţini le merită pe drept. Era bine să laşi să piară iubirea pentru o asemenea femeie, cînd, cine ştie, poate că, odată ce-i vei privi chipul, dragostea va renaşte şi va deveni trainică ?

Stelele şi vîntul nopţii, valurile mării ce se spărgeau de ţărm — marea pe care Thyrza o iubea — îi vorbeau. Putea oare să nu le înţeleagă graiul ?

Luni dimineaţă luă trenul spre Londra şi de acolo spre nord. Era îndeajuns de firesc ca, după ce lipsise doi ani, să treacă pe la familia Newthorpe.

Capitolul XXXVIII

ADEVĂRUL

Doamna Ormonde izbutise, dar izbînda nu-i aducea o mulţumire desăvîrşită. Era încredinţată că făcuse un lucru pe deplin înţelept şi că, în anii ce aveau să vină, va privi cu satisfacţie spre acest capitol al vieţii ei. Totuşi, în clipa de faţă, nu-şi găsea liniştea, presimţea nedesluşit ceva. Acest germene al neliniştii ce-o apăsa pe suflet era uşor de explicat. Dacă lua drept bun faptul că Thyrza putea să trăiască foarte bine fără Walter Egremont, nu era, totuşi, mai puţin adevărat că, odată ce-l pierdea, nu mai avea siguranţa că-şi va afla fericirea, — iar fericirea creşte oare la margine de drum ca să-ţi îngădui să treci cu prea mare uşurinţă pe lîngă ea ? Acum nu trebuia să se teamă în chip serios că de pe urma unei asemenea căsătorii Egremont se va simţi nenorocit şi la rîndul său îi va face pe

alții să sufere ; nu mai era îndreptățită să se amestece, de n-ar fi fost și altceva, care să-i dea îndemn.

Doamna Ormonde nu putea să o jefuiască astfel pe Thyrza, fără să fie mîhnită. Se gîndea însă la fericirea a doi inși, pusă față în față cu aceea a unei singure ființe ; și oricît de fioroasă ar fi teoria care spune că unul trebuie să fie jertfit pentru binele celor mulți, un asemenea punct de vedere ne dă tărie, atunci cînd discutăm cu propria noastră conștiință, dezbatere în care ne e sortit să pătimim cam rău. Doamna Ormonde era sigură că de astă dată Annabel Newthorpe nu îl va respinge pe Walter dacă îi va cere din nou mîna ; avea la îndemînă multe dovezi. Annabel știa că Thyrza scăpase pe de-a-ntregul de supărările ce le avusese ; mai mult, știa că, de fapt, Egremont nu-i dăduse niciodată prilej să se îndoiască de cinstea sa. Pentru Annabel, acesta din urmă era, deci, mai degrabă victima nenorocirii care se petrecuse și nu vinovat pentru cele întîmplate. Dacă pînă la urmă Walter va încerca din nou să-i cîștige dragostea — firește, pentru asta trebuie să mai treacă timp — nu încăpea îndoială că-i va povesti totul, iar în această istorie Annabel nu va găsi nimic care să fie veșnic o piedică de netrecut, între ei doi. Căsătoria la care doamna Ormonde ținea atît de mult avea totuși să aibă loc.

Pe de altă parte, în pofida unor argumente care păreau de neînfrînt, nu putea să-și alunge din minte întrebarea : Thyrza bănuia oare pasiunea ce-l subjugase în trecut pe Egremont ? Era, desigur, cu neputință să știe ceva despre înțelegerea ce ființase între ei pentru un răstimp de doi ani ; dar Walter susținuse stăruitor că dacă Thyrza a aflat cîndva despre dragostea pe care i-o purta, gîndul acesta împreună cu schimbările din viața ei i-ar da temei să spere — iar stăruința lui o înrîurise pe doamna Ormonde. Stătuseră îndelung de vorbă pentru a doua oară și din nou problema fusese cercetată punct cu punct. „Dacă cineva va avea de suferit, vina va fi într-adevăr a mea, își spunea doamna Ormonde, căci nu trebuia decît să arăt că am

vreo îndoială şi atunci, împotriva dorinţei sale, ar fi luat lucrurile bărbăteşte, şi s-ar fi dus la Thyrza." Nu căuta să se apere spunîndu-şi — aşa cum ar fi putut prea bine — că de la început pînă la sfîrşit Walter îi dăduse imbold să se împotrivească argumentelor sale. Avea în el mai multă tărie decît cu doi ani în urmă, dar nu ajunsese şi nici nu avea să ajungă vreodată un bărbat hotărît, cu o voinţă de sine stătătoare. Hotărîrea se aflase în mîinile ei — şi problema fusese rezolvată.

Marţi, a doua zi după ce Walter plecase spre nordul Angliei, doamna Ormonde încă mai reflecta la aceste lucruri. La patru după-amiază, cînd îşi văzu copiii întorşi din grădină şi adunaţi la ceai, îşi luă o carte şi se duse să petreacă o oră sub bolta de verdeaţă unde, într-o seară de vară, avusese cu Walter acea discuţie atît de importantă prin urmările ei. În timp ce se apropia de umbrar i se păru că aude paşi pe iarba din spate. Întoarse capul şi, plină de uimire, o zări pe Thyrza.

Întrucîtva, nu era doar uimită. O privi cu băgare de seamă şi acea uşoară nelinişte a cugetului se preschimbă într-o presimţire întunecată, apoi ştiu cît se poate de sigur că se simţea înfricoşată. Thyrza nu venise niciodată la ea în felul acesta ; iar doamna Ormonde însăşi nu văzuse niciodată un chip lovit de o durere atît de pătimaşă. Cartea îi pică din mînă ; nu putu să rostească un cuvînt de salut.

— Vreau să vă vorbesc, doamnă Ormonde.

— Vino aici, Thyrza. Ce te aduce ? Ce s-a întîmplat ?

Se trase sub umbrarul alcătuit dintr-un frunziş răsucit pe spalier şi Thyrza o urmă. Doamna Ormonde înfruntă privirea ei scrutătoare ; numai mila o ajută să se stăpînească. Nu se îndoia care aveau să fie primele vorbe rostite de Thyrza şi totuşi taina ce dusese la această întîlnire rămînea pentru ea de nepătruns.

— Vreau să vă întreb despre domnul Egremont, spuse Thyrza şi-şi puse mîna mică, tremurîndă, pe masa rustică. Vreau să ştiu unde e.

Deşi era pregătită să asculte asemenea vorbe, doamna Ormonde fu din nou îngrozită cînd le auzi într-adevăr rostite. Nu era glasul pe care i-l cunoştea ; nu avea nici urmă de dulceaţă, aducea cu vocea unei fiinţe ajunse la capătul puterilor, care vorbeşte cu greutate.

— Da, Thyrza, o să-ţi spun unde e, răspunse şi propria ei voce suna zguduită de milă. De ce vrei să afli veşti despre domnul Egremont ?

— Cred că nu mai e nevoie să mă întrebaţi, doamnă Ormonde.

— Ba da, trebuie. Nu pot să înţeleg de ce vii astfel, Thyrza. Nu pricep ce s-a întîmplat care a putut să te aducă în starea aceasta, de cînd te-am văzut ultima oară.

— Ba înţelegeţi, doamnă Ormonde. De ce vă prefaceţi faţă de mine ? Ştiţi că am aşteptat de sîmbătă.

Thyrza vorbea de parcă n-ar fi fost nici o taină de ce îşi pusese nădejdea într-o anumită zi. Aproape scoasă din minţi cum era, nu avea putinţa să facă deosebirea între simplul fapt că iubirea ei rămăsese statornică, ceea ce nu-şi închipuia că doamna Ormonde nu ştia, şi întîmplarea care o făcuse să afle pe neaşteptate o taină.

— De sîmbătă ? repetă doamna Ormonde. De ce aşteptai de sîmbătă ?

Încercă o bănuială respingătoare. Thyrza n-ar fi putut să afle aceasta decît de la Egremont. O înşelase oare în chip înfiorător şi în toiul dragostei sale găsise un mijloc să ia legătura cu fata ? Dar gîndul nu putu decît să-i treacă prin minte ; în lumina raţiunii pieri într-o clipă. Ar fi fost cu neputinţă pentru el să vorbească şi să se poarte astfel în cele cîteva zile care trecuseră, dacă ar fi ştiut că necinstea sa va fi fără doar şi poate dată la iveală. Ar fi fost cu neputinţă să-l bănuieşti cu totul de aşa ceva.

— Aşteptam să-l văd, răspunse Thyrza. Ştiam că avea să vină peste doi ani. Am aşteptat în tot acest timp ; şi acum nu a venit. Am auzit...

Se înfrînă şi privi spre împletitura din fundul chioşcului. Acum înţelegea că era neapărat nevoie să lămurească de unde ştia.

— Ai auzit, Thyrza... ?

— În seara aceea eram aici. Venisem în plimbare ca să privesc la casa dumneavoastră. Tocmai mă întorceam cînd a trecut pe lîngă mine, — nu m-a văzut şi a intrat în grădină. Nu aveam putere să plec numaidecît ; a trebuit să mă aşez şi să mă odihnesc. Dincolo de frunziş. Şi arătă cu mîna locul. M-am aşezat fără să ştiu că o să vină aici şi că o să-l aud cum vorbeşte cu dumneavoastră. Am auzit tot ce-aţi spus... despre cei doi ani. L-am aşteptat să se întoarcă.

Doamna Ormonde nu era în stare să răspundă ; care vorbe ar fi putut să arate ce simţea în clipa aceea ? Thyrza o ţintuia mai departe cu privirea.

— Vreau să-mi spuneţi unde e, doamnă Ormonde.

Nu aveai putinţa să te dai în lături în faţa unei asemenea cereri.

— Stai aici, Thyrza. O să-ţi spun. Aşază-te şi lasă-mă să-ţi vorbesc.

— Nu, nu ! Acum ! De ce să stau jos ? Ce e de spus ?

Nu se tînguia slab, ci stăruia aprinsă de mînie. Credea că doamna Ormonde se pregătea să scape de ea, că născocea scuze. Cu ochi sfredelitori, plini de teamă şi duşmănie, pîndea fiece mişcare a celeilalte. Simţea că e gata să-şi îndeplinească dorinţa şi, totuşi, femeia aceasta îi sătea în cale. Clocotul înnebunitor care-i cuprinsese mintea şi inima creştea cu fiece clipă de tăcere. De sîmbătă suferise nespus. S-ar fi zis că blîndeţea, răbdarea de altă dată se preschimbaseră în contrariile lor, care acum o înrobeau fără cruţare.

— Domnul Egremont nu e la Londra, rosti în cele din urmă doamna Ormonde. Se gîndea cu groază la ce-ar putea să ducă fiece vorbă a ei. Se întreba dacă nu cumva Walter ar trebui să fie chemat numaidecît. Era oare prea tîrziu pentru asta ?

— Nu e la Londra ? Atunci unde e ? L-aţi văzut sîmbătă ?

— Da, l-am văzut.

— Şi nu i-aţi spus unde eram, doamnă Ormonde ? I-aţi vorbit la fel ca în seara aceea. L-aţi sfătuit să nu vină la mine — deşi îl aşteptam. Vă iert pentru ce aţi spus altădată, dar acum aţi făcut ceva pentru care n-o să vă iert niciodată...

— Thyrza...

— Orice mi-aţi spune, tot n-o să vă iert ! V-aţi arătat cumsecade cu mine dar nu mi-aţi vrut nici un bine. Nu ţineaţi decît să mă despărţiţi de el. Ce i-aţi spus despre mine ? I-aţi zis că l-am uitat. L-aţi făcut să creadă că nu sînt vrednică de el. Şi-acum nu vreţi să-mi spuneţi unde e.

— Thyrza !

Doamna Ormonde îi luă cu de-a sila mîinile şi le lipi de pieptul ei. Era palidă şi copleşită de emoţie.

— Thyrza, nu-ţi dai seama de ce vorbeşti ! Fă o sforţare ca să te linişteşti şi să poţi să asculţi ce-am să-ţi spun !

— Daţi-mi drumul, doamnă Ormonde ! V-am iubit, dar acum, după ce mi-aţi făcut asta, nu pot să mă prefac. O să vă ascult, dar cum să cred ce o să-mi spuneţi ? Nu m-am gîndit că o femeie poate să fie atît de haină cu alta cum aţi fost dumneavoastră cu mine. Nu ştiţi ce înseamnă să aştepţi cum am aşteptat eu ; dacă ştiaţi n-aţi fi făcut niciodată aşa ceva ; nu v-ar fi lăsat inima să-mi arătaţi asemenea răutate.

— Gîndeşte-te, biata mea copilă, gîndeşte-te... *cum* aş fi putut să ştiu că aşteptai ? Uiţi că abia acum mi te-ai destăinuit prima oară. Te-am văzut întotdeauna atît de veselă şi plină de viaţă, cum să-mi fi trecut prin minte că totul se va schimba atît de brusc ?

Thyrza asculta şi scruta în tăcere chipul celei care vorbea, de parcă n-ar fi înţeles prea bine ce-i spunea.

— Nu sînt o femeie rea, cum spui tu, urmă doamna Ormonde. Habar n-aveam că nu vei fi fericită decît dacă-l revezi pe domnul Egremont.

— Habar n-aveaţi ! spuse Thyrza uşor mirată. Ziceţi că nu ştiaţi că-l iubesc ?

— Nu ştiam că-l mai iubeşti şi-acum. Acum doi ani... atunci, da. Dar îmi închipuiam...

— Credeaţi că l-am uitat cu totul ? Cum de v-aţi gîndit la aşa ceva ? E oare cu putinţă să iubeşti pe cineva, să-l uiţi atît de repede şi după aceea să trăieşti de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat ? Nu poate să fie adevărat, doamnă Ormonde. Ştiu că *doreaţi* să-l uit. Asta i-aţi şi spus cînd v-aţi văzut cu el sîmbătă. I-aţi zis că nu mă mai gîndeam la el, şi că e mai bine să nu mă vadă ! Vai, cu ce drept i-aţi spus asta ? Unde e acum ? Ziceţi că nu sînteţi crudă ; spuneţi-mi unde pot să-l găsesc ?

Un singur răspuns se cerea dat, dar doamna Ormonde se temea să-l rostească. Fata era într-o asemenea stare, încît adevărul, dacă i-ar fi fost dezvăluit, ar fi putut să-i aducă nenorocire. O asemenea iubire, nutrită timp de doi ani, pînă cînd ajunsese atît de puternică într-o inimă care ştia să nu dea pe faţă vreo tulburare, trebuie să fie foarte aproape de nebunie. Şi totuşi, ce altceva decît adevărul ar avea putinţa să-i vină într-ajutor ? Dacă s-ar preface şi-ar spune că din vina ei Egremont nu venise sîmbătă, aşa cum îşi închipuia Thyrza, şi apoi ar trimite după el, astfel încît acest rău cumplit să fie îndreptat ?

Numai de-ar avea timp de gîndire. S-ar putea să se căiască amarnic pentru orice-ar face acum, în toiul acestei frămîntări. Doar dacă ar ajunge în cel mai crunt impas, ar fi în stare să-l cheme înapoi pe Egremont ; pornirile ei firești se împotriveau la gîndul de a nimici tot ceea ce făcuse, lucru ce părea cu neputinţă de îndeplinit. Egremont ar fi pus într-o situaţia nedemnă. N-avea cum să dea îndărăt.

— Nu doresc cîtuşi de puţin să te împiedic să-l vezi, Thyrza, zise şi chiar în timp ce rostea aceste vorbe, hotărîrea ei era luată. Acum nu e la Londra, dar cred că se va întoarce curînd.

— E în Anglia ?

— Da ; în Nord. S-a dus să-şi viziteze nişte prieteni. Nu ştii că în aceşti ani a trăit în America ?

Dacă ar izbuti s-o facă pe Thyrza să ia aminte la unele amănunte, ar însemna un pas înainte.

— În America ? Dar s-a întors la timp. Cum de-aţi putut să nu vă ţineţi de făgăduiala pe care i-aţi făcut-o ? Ce v-a spus ? Cum de-a plecat din nou şi v-a lăsat să vă călcaţi cuvîntul în felul ăsta ?

Doamna Ormonde răspunse cu toată blîndeţea de care era în stare :

— Nu mi-am călcat cuvîntul, Thyrza. I-am dat adresa dumitale. O avea de vineri seară.

Thyrza, fire care credea orbeşte, se temea de astă dată că fiece cuvînt e înşelăciune. Privi lung spre doamna Ormonde, fără să-şi piardă cumpătul.

— Şi, rosti ea rar, l-aţi convins să nu vină.

Răspunsul se lăsă aşteptat.

— Thyrza, nu mai ai nici un pic de încredere în mine ? Nu mai pot să-ţi vorbesc aşa cum aveam obiceiul şi să fiu sigură că nu te îndoieşti că-ţi vreau binele, că-mi eşti dragă ?

— Dragă ? repetă Thyrza cu mai multă răceală. Şi l-aţi convins să nu vină la mine.

— E adevărat, aşa am făcut.

Pentru prima oară doamna Ormonde vorbea cuiva cu un asemenea sentiment de umilinţă, cum era acela care acum o făcea să-şi plece capul. Thyrza o privea mai departe, dar de astă dată fără duşmănie. Se uita ţintă, mirată, bănuitoare.

— De ce mi-aţi făcut asta, doamnă Ormonde ?

Cuvintele acestea simple aveau în ele o ardoare ce-ţi sfîşiau inima. Ochii ascultătoarei se umplură de lacrimi.

— Copila mea, dacă-aş fi cunoscut adevărul, n-aş fi scos o vorbă prin care să-l împiedic să vină. Nu ştiam că-l iubeşti, oricît de greu îţi vine să crezi lucrul acesta. Faţa ta m-a înşelat. Te-am observat lună de lună şi

fiindcă nu știam ce te îndeamnă să speri, mi-am zis că ți-ai aflat mîngîierea în altele. Nu mă crezi, Thyrza ?

— Și i-ați spus asta ?

— Da, i-am spus ce socoteam eu că e adevărul *Am fost* nemiloasă cu tine, Thyrza, dar nu-mi trecea prin minte că-ți fac un rău.

Thyrza tăcea, apoi întrebă :

— Dar i-ați mărturisit unde stau ?

— Da ; m-a întrebat și i-am mărturisit, așa cum îi făgăduisem.

Thyrza cugetă adînc. Doamna Ormonde îi cuprinse din nou mîinile.

— Vino să stai jos, draga mea. Ești sleită de atîta supărare. Nu mă respinge, Thyrza. Ți-am făcut un mare rău și știu că nu mai poți să mă privești cu aceiași ochi ; dar nu sînt chiar atît de crudă încît suferința ta să nu-mi sfîșie inima. Stai aici și odihnește-te.

Thyrza se lăsă dusă spre scaun. Ochii ei căutară cîteva clipe în jos, apoi rătăciră spre frunzele din jur, aurii în bătaia razelor amurgului pe care le prindeau și din nou se întoarseră spre fața doamnei Ormonde.

— Știa unde stau. Cum de erați sigură că n-o să vină ?

Doamna Ormonde își plecă privirea și păstră tăcere.

— V-a făgăduit că n-o să vină niciodată ?

— Nu mi-a făgăduit nimic, Thyrza.

— Nimic ? Atunci de unde știți că n-o să vină ? O licărire mijiu iute ca săgeata în ochii ei. Dar după clipele de nădejde, bănuiala se trezi din nou.

— Ziceți că nu puteți să mă împiedicați să-l văd. Spuneți-mi unde e... în ce loc. Nu vreți ?

— Și dacă ți-aș spune cu ce te-ar ajuta ?

— Nu pot să mă duc acolo ? Sau să scriu și să spun că doresc să-i vorbesc ?

— Thyrza, nu i-am cerut să-mi promită că n-o să vină la dumneata. Nu cred că o să încerci într-adevăr să-l vezi, dat fiindcă-ți știe adresa.

— Nu i-aţi cerut să făgăduiască, dar l-aţi convins, doamnă Ormonde ! I-aţi vorbit ca în urmă cu doi ani. I-aţi spus că n-o să fiu niciodată o soţie potrivită pentru el, că n-ar fi fericit alături de mine şi nici eu alături de el.

— Nu ; n-am spus vorbele de acum doi ani. Acum te cunosc mult mai bine decît atunci şi i-am spus tot ce am aflat între timp. Nimeni nu ar putea să rostească despre o femeie cuvinte mai minunate decît i-am spus eu lui, şi veneau din inimă, fiindcă te iubesc, Thyrza, şi mi-e drag să te laud.

Greu puteai să înduri privirea aceea neclintită, doar pe jumătate trează, a ochilor albaştri, atît de neînchipuită era jalea ce se oglindea în ei, atît de dureros dezvăluiau chinul sufletesc. Doamna Ormonde aştepta un răspuns, dar nu primi nici unul.

— Nu te îndoieşti de lucrul acesta, nu-i aşa, Thyrza?

Din nou tăcere.

— Să presupunem că ţi-aş da adresa, te simţi oare în stare să-i scriu pînă cînd nu...

O văzu cum se schimbă la faţă. Se repezi spre ea şi o opri din cădere. Natura fusese supusă la încercări ce-i depăşeau puterile.

Doamna Ormonde nu putea să plece de lîngă făptura căzută în nesimţire ; dacă striga după ajutor, vocea nu i-ar fi fost auzită. Dar leşinul dură mult. Thyrza zăcea ca moartă ; obrazul îi era liniştit, tortura sufletului, care schimonoseşte faţa, se îndepărtase de chipul ei frumos. Cea care-i ţinea tovărăşie trecu printr-o clipă de groază. Era gata să dea fuga spre casă, cînd un semn de trezire o făcu să se oprească. O sprijini pe Thyrza cuprinzînd-o cu braţele.

— Mulţumesc, doamnă Ormonde, fură primele cuvinte ce le auzi, rostite în şoaptă şi cu blîndeţea şi recunoştinţa dintotdeauna.

— Poţi să stai o clipă singură pînă cînd aduc pe cineva, draga mea ?

— Mă simt bine, foarte bine, mulţumesc.

Doamna Ormonde plecă şi se întoarse în grabă. Thyrza stătea cu ochii închişi. Schimbară doar cîteva frînturi de fraze. Dar în cele din urmă doamna Ormonde zise :

— Acum trebuie să vii înăuntru, Thyrza. O să fii cu totul singură ; e neapărat nevoie să stai culcată.

— Nu, nu pot să rămîn, doamnă Ormonde. Trebuie să mă întorc înainte de a se face prea tîrziu. E musai să mă duc la gară.

Chiar dacă starea în care se afla Thyrza ar fi îngăduit acest lucru, prietena ei s-ar fi temut să o piardă din ochi acum, să o lase să călătorească la Londra şi apoi să stea singură. După ce încercă în fel şi chip să o facă să-şi schimbe hotărîrea, se împotrivi acestei plecări.

— Rămîi aici peste noapte, Thyrza. Trebuie. Mai am atîtea să-ţi spun. Dar mai întîi de toate e nevoie să te odihneşti. Vino cu mine.

Voinţa doamnei Ormonde se dovedi mai tare. Thyrza se lăsă dusă în casă şi apoi într-o cameră unde putea să aibă linişte deplină. Nu o servi decît doamna Ormonde, care îi aduse mîncare, făcu totul ca să-i aline trupul şi sufletul. În amurg, fiinţa cea obosită zăcea cu capul pe pernă. Pe o masă, la îndemînă, se afla un clopoţel cu care putea să o cheme numaidecît pe îngrijitoarea ei, din camera alăturată.

La zece, doamna Ormonde intră în tăcere. Thyrza nu putuse să adoarmă, deşi pleoapele îi atîrnau mai grele în urma celor trei nopţi de veghe şi a tot ce îndurase în după-amiaza aceasta. Doamna Ormonde, care prevăzuse că aşa se va întîmpla, adusese un medicament ce avea să se alăture Naturii în lupta acesteia pentru odihnă. Thyrza nu puse întrebări, dar bău ce i se dădea, supusă ca un copil.

— Acum, ai să adormi curînd, draga mea. Am oare voie să-ţi cer să mă săruţi, Thyrza ?

li fură întinse buzele. Erau reci, căci de pe ele pierise căldura dragostei. Nu vorbi, ci se lăsă pe spate cu un suspin și închise ochii.

La miezul nopții doamna Ormonde intră iarăși. Mica lumînare cu spermanțet ce ardea într-un colț al camerei arunca o lumină slabă pe chipul adormit. În timp ce stătea la căpătîiul patului, își simți inima atît de frîntă de durere, încît plînse.

Dimineața, Thyrza dădu de știre că nu e bolnavă. Se sculă și rămase lîngă fereastra deschisă. Își închipuia că auzea marea.

— Ziceați că mai aveți să-mi spuneți ceva, doamnă Ormonde, începu cînd aceasta din urmă se așeză în liniște lîngă ea.

— Voiam să stăm de vorbă și să încerc să te ajut, copila mea, atîta tot.

— Dar ieri mi-ați spus foarte puține lucruri. Nu trebuie să vă temeți, puteți să-mi spuneți totul. Sînt în stare să ascult orice.

— Vrei să mă întrebi ce dorești să știi, Thyrza ?

— Ziceați că dumneavoastră l-ați convins și că, totuși, m-ați lăudat.

Cealaltă aștepta.

— N-a venit din America pentru ca să mă vadă ?

— Ba da.

— Vreți să spuneți că a venit fiindcă socotea că așa e drept. Înțeleg. Și cînd i-ați zis că nu mă mai gîndesc la el, s-a... s-a simțit liber ?

— Da.

— Credeți că s-ar putea ca într-o zi să vrea din nou să mă vadă ?

— Dacă ar ști că suferi fiindcă n-a venit ar fi la tine în cîteva ore.

Thyrza privi lung, gînditoare.

— Și mi-ar cere să mă căsătoresc cu el ?

— Fără îndoială.

— Așadar, atunci cînd l-ați convins să nu se vadă cu mine, a fost bucuros să știe că *nu mai e nevoie* să vină ?

Era o întrebare pe care i-o mai pusese, repetată sub altă formă. Doamna Ormonde tăcea. Trecură cîteva clipe pînă cînd Thyrza întrebă din nou :

— Nu știu dacă o să-mi spuneți sau nu, — dar, cînd s-a întors în Anglia se gîndea tot atît de mult și la altcineva ?

— Nu sînt sigură, Thyrza.

— Vreți să-mi spuneți cine sînt prietenii pe care s-a dus să-i viziteze ?

— Numele lor este Newthorpe.

— Domnișoara Newthorpe... e cea pe care am văzut-o aici ?

— Da.

— Doamnă Ormonde, cum o cheamă pe domnișoara Newthorpe ?

— Annabel.

Thyrza își supse buzele de parc-ar fi fost uscate. Nu mai întrebă nimic altceva, păru într-adevăr să uite că stătuse de vorbă. Nu-și lua ochii de la crengile unui copac ce se legăna în grădină.

Doamna Ormonde urmărise cu un interes adînc felul cum judeca fata. Nu știa dacă să se teamă sau să se bucure din pricina acelei liniști ciudate, care urmase după o asemenea izbucnire furtunoasă. Anevoie se încumeta să creadă ceea ce înțelesese, pare-se, din cuvintele rostite de Thyrza. Era mulțumită că se ferise să-i dea adresa lui Egremont și totuși, mulțumirea aceasta o făcea oarecum să se rușineze. Într-adevăr, dacă se simțea abătută cînd se afla alături de Thyrza, mîhnirea aceasta izvora, poate, îndeosebi din rușinea pe care o încerca. Pasiunea lui Egremont, care se dovedise trecătoare, propriile-i previzuri și tot ce pusese la cale, păreau jalnice, lumești, nedemne, puse față în față cu această flacără sfîntă, mistuitoare. Ca femeie, se simțea mustrată, în numele

acelui ideal al statorniciei feminine în dragoste ; mustrarea o făcea să considere că firea ei era mai prejos decît aceea pe care soarta o alesese pentru această jertfă supremă. De fiece dată cînd își arunca privirea spre Thyrza, își dădea seama cu tot mai multă tărie cîtă frumusețe spirituală ascundea acest chip. Căci pe o față oricît de înduntătoare, dar lipsită de suflet, suferința dezvăluie o ființă omenească din carne și sînge ; fata aceasta albă ca varul te ducea cu gîndul la cele mai neîntinate figuri ideale de femei, așa cum apar ele în vechile tablouri, în clipele cînd groaza le schimbă înfățișarea.

— O să plec cu trenul de douăsprezece, zise Thyrza și se mișcă în cele din urmă.

— Vreau să rămîi cu mine pînă mîine, doar pînă mîine dimineață, Thyrza. Dacă te supără că stau aici, pot să nu mai intru. Dar rămîi pînă mîine.

— Dacă doriți, doamnă Ormonde.

— Vrei să ieși ? Vrei să te duci în grădină ? Pe malul mării ?

— Stau mai degrabă aici.

Rămase toată ziua în același loc, de lîngă fereastră, așa cum stătuse în odaia ei de la Londra. N-ar fi putut să îndure priveliștea valurilor albe și a zării albastre ; marea pe care o iubise atît de mult și o numise prietena ei,i-ar fi frînt inima cu cîntu-i plin de amintiri. Acum nu trebuia să se gîndească la nimic altceva ci doar, dacă i-ar fi fost cu putință, să-și adoarmă sufletul, să-l lase să străbată orele deznădejdii purtat pe apa cu suspine a uitării. Nu simțea vreo durere ; toate însușirile spiritului erau înțepenite ; voința i se stinsese.

Doamna Ormonde îi aduse de fiece dată mîncarea, fără să rostească altceva decît o vorbă blîndă. Seara Thryza îi spuse :

— Vreți să stați cîteva clipe ?

Se așeză și luă mîna fetei. Thyrza urmă :

— Aș fi bucuroasă dacă aș căpăta din nou de cusut și treaba pe care-o făceam la Cămin. Credeți că or să vrea, doamnă Ormonde ?

— Nu ții să-ți continui lecțiile ?

— Nu. Nu pot să rămîn acolo dacă nu cîștig destul ca să-mi plătesc totul. O să încerc să nu mă las de canto.

Poate că pentru moment era mai înțelept să te învoiești întru totul cu ce spunea ea.

— Cum dorești tu, Thyrza.

După o clipă de tăcere :

— Doamna Emerson s-o fi întrebînd unde sînt. Vreți să-i scrieți, pentru ca mîine, la întoarcere să nu trebuiască să o lămuresc ?

— Tocmai am primit de la ea o scrisoare plină de îngrijorare ; i-am și răspuns.

Thyrza își retrase blînd mîna.

— A fost urît din partea mea cînd v-am vorbit așa cum v-am vorbit ieri, doamnă Ormonde, spuse și privi drept în ochii celeilalte. Nu mi-ați făcut rău cu bunăștiință ; acum știu asta. Dar dacă l-ați fi lăsat să vină la mine, nu cred că s-ar fi căit după aceea, cînd ar fi aflat că-l iubesc. Sînt încredințată că nimeni n-o să-l iubească mai mult. Acum doi ani eram cu totul altfel și socoate că sînt aceeași ca pe vremuri. Poate că, dacă m-ar fi văzut de data asta și mi-ar fi vorbit, și-ar fi schimbat gîndul — știu, nici acum n-am multă carte și nu sînt o cucoană, dar aș fi fost în stare să mă străduiesc din răsputeri așa ca să nu-i fie rușine cu mine.

Doamna Ormonde își întoarse fața și plînse cu suspine.

— N-o să mai vorbesc despre asta, urmă Thyrza. Ce puteați să faceți ? Iar el nu voia într-adevăr să vină așa că a fost mai bine că s-a întîmplat cum s-a întîmplat. Îmi pare rău de ce v-am spus, doamnă Ormonde.

Dar cealaltă nu mai putea să îndure. Îi sărută mîinile, pe care i le udă cu lacrimi, și plecă.

Capitolul XXXIX

ÎNTOARCEREA

Toamna aduse ploaie, iar pentru Thyrza ploile erau binevenite. Un cer întunecat şi în lacrimi o ajuta să uite că undeva pe lume exista bucurie, că se aflau unii pe care anul ce sta să se sfîrşească îi îmboldea să pribegească împreună, să-şi cufunde privirea unul în ochii celuilalt, cu o tristeţe izvorîtă dintr-un prisos de fericire. Cînd se trezea şi o rază de soare ce pica pe peretele camerei îi dădea bineţe, îşi întorcea faţa pe pernă şi dorea ca noaptea să ţină o veşnicie. Cînd se uita pe fereastră şi-şi ridica ochii spre crestele şi văile învăpăiate pe care soarele în amurg le desena pe cer, între o ploaie şi alta, i se părea ciudat că o asemenea priveliştе fusese pentru ea cîndva simbolul nădejdii ; acum apusul era rece şi îndepărtat ; ce însemnau minunile cerului pentru o inimă care se stingea, fiindcă tînjea după un strop de dragoste pămîntească ?

Cei care o priveau, băgau de seamă că era într-adevăr schimbată, dar nu mai mult decît ar fi fost firesc în urma necazurilor cu sănătatea, datorate unui soi de febră, după cum se zicea, ce-o năpădise în zilele calde de vară. Din pricina acestei slăbiciuni, deocamdată se vedea nevoită ca, în pofida dorinţei pe care o nutrea, să renunţe la exerciţiile de canto ; doctorul Lambe, cunoştinţa doamnei Ormonde, spusese că n-ar fi putut să facă faţă acestei strădanii. Ce altceva îi spuse acest domn între patru ochi, doamnei Ormonde, nu e nevoie să arătăm ; repetase din nou, cu cuvinte mai grave, ceva pe care-l dăduse a înţelege mai înainte. Doamna Ormonde o rugase cu toată stăruinţa să vină pentru un timp la Eastbourne, dar nu izbutise să o înduplece. Doamnei Emerson nu-i venea să creadă că boala ar putea fi gravă. „Vă asigur, îi spunea doamnei Ormonde, că îndeobşte nu e cîtuşi de puţin descurajată. Nu mai rîde atît cît rîdea înainte, dar, dacă stau cîteva

clipe la taclale, şi înşir la prostii, aşa cum trăncănesc eu de obicei, o înveselesc cît nu se poate mai mult. Iar duminicile, cînd vine Lydia, pe chipul ei nu descoperi nici urmă de tristeţe. Am observat că acelaşi lucru i s-a mai întîmplat toamna, în cei doi ani care au trecut ; la iarnă se va simţi bine."

Era adevărat că, în timpul vizitelor pe care i le făcea Lydia, izbutea să-şi ascundă aproape cu desăvîrşire starea sufletească. Dintr-o pricină oarecare, Lydia însăşi se arăta foarte veselă în toamna aceea ; cînd Thyrza spunea că suferinţa ei nu era mare lucru, înclina mai mult ca oricînd să-i dea crezare. În fiece duminică aducea în dar fructe ; Thyrza ştia prea bine cu cîtă grijă fuseseră alese sîmbătă seara, la magazinul de fructe din Lambeth Walk, acel mic ciorchine de struguri sau perele dulci.

— Liddy, draga mea, eşti o prostuţă fiindcă te apuci să-ţi cheltuieşti în felul ăsta-banii pentru mine. Ca şi cum n-aş avea tot ce-mi trebuie.

— Da, răspundea Lydia rîzînd, dar dacă nu-ţi fac din cînd în cînd un dar ai să uiţi că sînt sora ta mai mare. Şi cred că o să uit şi eu. Am început să mă gîndesc la tine de parcă tu ai fi mai vîrstnică decît mine, Thyrza.

— Şi chiar sînt, draga mea, după cum ţi-am spus de mult.

— O, ştii să vorbeşti ca lumea, aşa cum eu nu-s în stare, şi să citeşti cărţi grele, dar cu toate astea, pe vremuri te legănam pe genunchi. Şi ţin foarte bine minte cum plîngeai pentru vreun lucru pe care nu aveam cum să ţi-l dau.

Thyrza rîdea la rîndul ei, — rîsul unei inimi care îşi bătea joc de sine însăşi. Plîngea pentru ceva pe care nu putea să-l aibă. La urma urmei, acum era oare mult mai vîrstnică ?

Lydia nu aflase că lecţiile fuseseră întrerupte, iar duminicile nu se vedea nici semn de cusătură, căci toate erau dosite. Doamna Emerson cunoştea, desigur, schimba-

rea ce se petrecuse, dar i se arătase că așa fusese de trebuință, din pricina sănătății, iar Thyrza o rugase să nu amintească de lucrul acesta atunci cînd, arareori, Lydia lua ceaiul în camera Clarei, care gîndea că era foarte cuminte ca pentru un timp învățătura să fie lăsată deoparte.

— Fii sigură că tot răul a venit fiindcă ai muncit prea mult cu capul, zicea ea.

Iar după ce, cu o față veselă îi spunea la revedere surorii, Thyrza urca în camera ei, se prăbușea sfîrșită de oboseala ce-o simțea în trup și-n suflet, și-și ușura inima vărsînd lacrimi amare.

Nopțile erau nesfîrșite. Nu se culca niciodată înainte de douăsprezece, căci știa că nu-i folosea la nimic ; și-apoi, aproape pînă-n zori, auzea cum limba de metal greu a clopotelor bătea oră după oră. Părea vocea unui dușman fără cruțare. „Bat ora Două. Crezi că n-o să mă auzi cînd bat din nou ; plîngi și te rogi ca somnul să-ți astupe urechile, pentru ca să nu ajung pînă la tine. Dar așteaptă și-ai să vezi !" Uneori, cînd suferea din cale-afară de mult, se arunca pe pat, își lăsa brațele întinse să atîrne în jos și-și șoptea : „Acum arăt ca moartă, așa că poate moartea o să vină să mă ia." Își dorea necontenit, din adîncul sufletului, să moară curînd.

Erau și clipe cînd tinerețea își cerea drepturile și-i poruncea să se lupte, să se lepede de chinul acesta zadarnic și să cate spre lumea din care văzuse atît de puțin. Cu cîteva săptămîni în urmă se bucura cînd dobîndea noi cunoștințe și dorea fierbinte să-și umple cămările minții cu roadele cîmpiilor spre care fusese călăuzită, ce-și așterneau în fața-i, pajiștile înflorite în lumina soarelui. Dar asta se petrecuse pe vremea cînd aștepta să împartă totul cu acela care era a doua ei ființă, mai iubită decît propria-i făptură. Acum, ori de cîte ori își lăsa gîndurile să rătăcească în voie nu culegea decît florile cu mireasmă otrăvitoare ce cresc în grădina deznădejdii. Acele scurte licăriri de sănătate nu făceau decît să întunece și mai mult clipele nenorocite care le urmau.

O speranță bizară, o nălucire amăgitoare, zămislită de sufletul ei chinuit, îi cerceta uneori inima. Era sigur că Egremont știa unde locuiește ; ar fi cu putință să mai vină chiar și acum. Poate că domnișoara Newthorpe n-o să-l primească după cum nădăjduia. Poate că doamnei Ormonde o să-i fie milă și o să-i spună adevărul, și atunci n-ar fi în stare să o lase să se prăpădească de dorul ce-o mistuia în van. Care alta l-ar putea iubi la fel de mult ? Cine și-ar fi spus, cu gîndul la el : „Nu te am decît pe tine, în viață sau în moarte, numai tu însemni ceva pentru mine" ? Dac-ar ști asta, ar veni.

Citise undeva o povestire despre un ins atras spre cea care-l iubea doar prin puterea dorului ei arzător. În nopțile de groază pe care le trăia se întreba dacă așa ceva s-ar putea petrece aievea. Va sta nemișcată, cu gîndul numai la el, pînă cînd din întreaga-i ființă nu va rămîne nimic viu, în afară de acest singur gînd. Era din nou în bibliotecă și ajuta la punerea cărților în rafturi. O, nu se întîmplase cu doi ani în urmă ; se petrecuse ieri, în dimineața asta ! Nu uitase nici un sunet al vocii lui. Nu avea decît să se gîndească la clipa cînd îi întinsese mîna și îi spusese : „Să fim prieteni" și inima îi zvîcnea la fel ca în dimineața aceea. Oare iubirea nu putea să ajungă pînă la el, oriunde s-ar afla ? Era în stare să doarmă în liniște de-a lungul nopților care pentru ea nu însemnau altceva decît un chin îndelungat ?

Și astfel toamna trecu, se apropia iarna și acum avea parte de mai multă odihnă ; vremea urîtă, întunecată, îi potoli mintea ; dormea timp mai îndelungat, deși se cufunda într-un somn ce părea s-o apese, o toropeală nesănătoasă. Văpaia care o chinuia arsese pînă la capăt.

Lydia veni și petrecu Crăciunul cu ea. Depănară amintiri și Thyrza întrebă de Gilbert Grail, așa cum făcuse de cîteva ori în ultimul timp. Lydia nu avea vești îmbucurătoare despre el.

— Doamna Grail nu mai e în stare de nimic. Stă toată ziua lîngă foc, iar serile nu-l lasă să facă altceva decît să-i vorbească. Slujnica pe care-o au nu-i bună deloc.

Ar trebui să vină la opt dimineața dar pînă cînd ajunge e aproape nouă.

— N-ai putea să găsești pe cineva mai ca lumea, Lyddy ?

— Încerc, dar nu-i ușor. Fac eu însămi tot ce pot pentru ei. Uneori s-ar zice că doamnei Grail nu-i place că vin pe-acolo. Azi-dimineață n-a vrut să-mi spună o vorbă ; zău că nu știu de ce. E tare schimbată față de cum o știai. Și nu rabdă să vadă vreun lucru mutat din locul lui cînd se face curățenie prin cameră ; de aceea se supără pe servitoare și-atunci fata vorbește cu ea așa cum n-ar trebui, iar pînă la urmă se lasă cu plîns.

— Își iese din fire cu Gilbert ?

— Nu, nu cred. Dar ține să-l știe întruna acolo. Cînd întîrzie cîteva minute, își dă seama și începe să se frămînte și să se necăjească.

— Stă deci toată seara și-i ține tovărășie ?

— Da. Îi citește o grămadă și, totdeauna din cărțile acelea religioase — le ții minte ? Îmi pare rău că numai pe astea le vrea. Sînt foarte sigură că alte cărți pe care ar putea să i le citească i-ar aduce mai multă mîngîiere. Și n-ai crede cum nu e niciodată cîtuși de puțin obosit, atîta e de blînd și bun cu ea, Thyrza.

— Da, știu că e. Domnul Ackroyd vine uneori să-l vadă ?

— Nu la el, nu. La ei acasă nu vine nimeni.

După care Thyrza rămase foarte tăcută.

Două săptămîni mai tîrziu, cînd anul cel nou venise cu îngheț, Lydia primi din partea surorii ei următoarea scrisoare :

„Vreau să vin să te văd în vechea noastră cameră, așa cum ți-am mai spus și totodată doresc să-l văd pe Gilbert. Dar țin ca aceasta să se întîmple atunci cînd e singur. Aș putea să vin seara și tu să fii la ușă ca să-mi deschizi. Ți-e cu putință, draga mea ? Spuneai că doamna

Grail se duce la culcare devreme ; l-aș vedea pe Gilbert după aceea. Poți să-i spui că vin și să-l întrebi dacă vrea să mă primească. Răspunde-mi și înștiințează-mă cînd să fiu la ușă — poate că mîine seara. Ai timp să-mi trimiți o scrisoare pe care s-o primesc mîine dimineață cu prima poștă."

Dacă Thyrza ar fi avut de gînd să vină în taină, numai la ea, Lydia n-ar fi fost foarte surprinsă, căci, în ultima vreme, spusese de mai multe ori că asta dorea. Dar că ținea să-l vadă pe Gilbert, era un lucru pe care nu-l lăsase să se înțeleagă pînă acum. Gînduri ciudate îi dădeau tîrcoale. Lydia avea atîtea îndoieli în legătură cu toate acestea, încît luă hotărîrea să nu-i vorbească lui Gilbert ; dacă va vedea că Thyrza stăruie asupra acestei dorințe, ar fi cu putință să pună la cale o întîlnire în timp ce se va afla în casă. Răspunse că va fi la ușa ce da spre stradă, în seara următoare, la opt și jumătate.

Chiar în clipa hotărîtă, o figură acoperită cu grijă gonea pe întuneric, din Kennington Road spre ușa unde Lydia aștepta de cîteva minute. Ușa fu deschisă numaidecît. Thyrza urcă în fugă scara, fără zgomot ; sora o urmă ; și fură din nou împreună în vechiul lor cămin.

Thyrza aruncă de pe ea haina. Gîfîia de atîta grabă și tulburare ; nu-și lua ochii de la Lydia, dar nici una din ele nu zîmbi și nici nu scoase o vorbă.

— E bine că ai venit ? ești sigură, iubito ? întrebă Lydia cu voce scăzută.

— Da, Lyddy, sînt cît se poate de sigură, rosti cealaltă grav.

— Astă-seară arăți mai rău ca altădată, pari bolnavă, Thyrza.

— Nu, mă simt foarte bine. Mă bucur că sînt aici.

Se așeză acolo unde stătea de obicei, lîngă foc. Lydia se străduise atît cît îi stătea în putință ca odaia să arate plăcut. Dar ce goală și lipsită de orice înlesniri îi părea ! Aici trăise sora, în timp ce ea însăși își ducea viața

înconjurată de atîtea dichisuri şi obiecte de lux. Patul acela sărăcăcios, îngust, acolo dormise împreună cu Lyddy ; şi tot acolo năzuise zadarnic ca somnul să se lipească de ea şi vărsase primele lacrimi de tainică durere. Nimic nu părea cîtuşi de cît schimbat. Ba da, era ceva nou ; la căpătîiul patului atîrna pe perete o poză, ce înfăţişa o cruce, cu flori împletite în juru-i, iar dedesubt scria ceva. Thyrza băgă de seamă poza şi-şi întoarse numaidecît privirea.

— E o noapte aspră, zise Lydia în timp ce se apropia şi-i scruta îngrijorată faţa. Trebuie să ai mare grijă la întoarcere ; pari să fi răcit, iubito ; tremuri toată. O să aţîţ focul şi-o să mai pun cărbuni.

— I-ai spus lui Gilbert ? întrebă dintr-o dată Thyrza. În scrisoare n-ai pomenit nimic despre asta. O să mă primească, nu ?

— Nu, nu i-am vorbit încă, draga mea. Am socotit că mai bine să las pînă cînd o să fii aici. Sînt sigură că o să te primească, dacă ţii cu-adevărat să-l vezi.

— Ţin, Lyddy. Îmi pare rău că ai amînat pînă acum. De ce-ai socotit că e mai bine să aştepţi ?

— Nu prea ştiu, zise cealaltă, pusă în încurcătură. Mi se părea ciudat că voiai să-l vezi.

— Da, vreau.

— Atunci, peste cîteva minute cobor şi-i zic.

Tăcură. Lydia îngenunchease alături de sora ei şi o cuprinsese cu braţul. Thyrza mai tremura puţin, dar se potolise oarecum Se plecă numaidecît şi o sărută pe Lydia în creştetul capului.

— Nu credeai cînd ţi-am spus că o să vin, şopti şi-i zîmbi pentru prima dată.

— Eşti sigură că trebuia să vii ? Doamna Ormonde n-o să fie supărată ?

— Sînt cu totul liberă, Lyddy. Pot să fac ce-mi place. Aş fi venit ziua, atîta că ar fi fost neplăcut pentru tine,

dacă mă vedea lumea. Știu că-mi spun într-un fel tare urît.

— Nimeni de care să ne pese nouă, Thyrza, nu-ți spune așa.

— Gilbert nu se mai gîndește la asta ?

— O, nu !

— O să-mi pară foarte schimbat ?

— Nu atît cît o să-i pari tu, iubito.

Din nou tăcură îndelung, apoi Lydia se duse să stea de vorbă cu Gilbert. Rămasă singură, Thyrza încercă să se simtă din nou cea care într-o duminică după-amiază coborîse să ia ceaiul cu familia Grail. Pe vremuri, vizitele acestea o tulburau, dar inima-i zvîcnea altfel, nu-i pricinuia durerile de-acum. Pe atunci, vedea în Gilbert Grail o ființă tainică, îi trezea teamă și un respect adînc. Cum o s-o întîmpine de data aceasta ? Cu vorbe amare ? Nu, nu e omul care să facă asta. Trebuie să stea dinaintea lui și să-i spună ceva ce se zămislise treptat în cugetul ei, de cînd începuseră zilele mohorîte ale iernii. Numai dacă rostea acele vorbe avea să-și afle liniștea. Nu și fericirea. Ea și fericirea erau străine una de alta. Se gîndea că nu va mai trăi mult. Nu trebuia să irosească zilele ce-i rămîneau. Aici, oricum ar sta lucrurile, era nevoie de ea. De acum înainte nu va mai fi despărțită de sora sa ; Lydia s-ar bucura. Și el, da, *el* va fi de asemenea bucuros, fiindcă în felul acesta nu va afla adevărul. S-ar putea ca fapta aceasta a ei, să ușureze pe viitor întreaga lui viață. Singură doamna Ormonde ar înțelege ; i-ar face plăcere să știe că suferința lui Gilbert Grail a luat sfîrșit.

Atîția oameni s-ar bucura de pe urma acestei binefaceri, iar fapta însăși era foarte simplă, însemna să te porți cinstit și nimic altceva, să îndrepți o nedreptate strigătoare la cer. Părea ciudată această schimbare prin care trecuseră toate gîndurile și simțămintele ei. Cu o jumătate de an în urmă, ar fi dorit mai degrabă să moară decît să se întîmple acest lucru.

Lydia se întoarse.

— Doamna Grail se duce în camera ei peste o jumătate de oră. Atunci o să te primească, Thyrza.

Timpul trecea fără ca ele să schimbe decît foarte puține vorbe. Se țineau de mînă. În cele din urmă Lydia auzi un zgomot ce venea de jos și se duse la ușă.

— Acum poți să te duci, zise cînd se întoarse. Să vin cu tine ?

— Nu, Lyddy.

— Oh, te simți în stare, Thyrza ?

Cealaltă zîmbi, făcu o mișcare cu capul și coborî cu pași repezi.

Ușa salonului — intrarea atît de binecunoscută — era întredeschisă. Trecu pragul și o închise în urma ei. Gilbert înainta. Fața sa nu arăta deloc așa cum se temuse ; zîmbi prietenos și-i întinse mîna.

— Așadar ai venit să ne vezi, pe mine și pe Lydia. Frumos din partea ta.

Cuvintele ar fi putut să aibă un înțeles foarte deosebit de acela pe care-l dădeau vocea și privirea sa. Vorbea cu o simplitate desăvîrșită, de parcă întîlnirea aceasta n-ar fi avut cum să trezească vreun gînd dureros. Ochii ei citiră o clipă ce spunea fața lui, răstimp în care Thyrza înțelese că nu întotdeauna zîmbea astfel. Era vădit mai vîrstnic decît atunci cînd îl părăsise ; avea barba în parte căruntă, ochii și mai adînciți în orbite. Vocea i se schimbase de asemenea ; nu suna la fel ca în trecut, așa cum se așteptase ea.

Ea însă era atît de schimbată, încît Gilbert nu putea să-și ia ochii de pe chipul ce-l avea în față. Cînd Thyrza privi în sus, tot mai părea că se străduia să o recunoască.

— Nu știam dacă o să vrei să mă vezi, începu cu sufletul la gură.

— Sînt foarte, foarte bucuros să te văd.

Părea gata s-o roage să stea jos. Ochii lui căzură pe scaunul despre care se spunea întotdeauna că era al ei. Thyrza îl băgă de seamă în acelaşi timp. Îşi luă privirea de la scaun şi-o îndreptă spre el. Gilbert îşi întoarse ochii.

— N-am venit s-o văd pe Lydia, zise, silindu-se ca vocea să nu-i tremure. Am venit ca să-ţi vorbesc. Nu îndrăzneam să trag nădejde că o să fii atît de...

— Nu spune lucruri care te mîhnesc, zise Gilbert, cînd ea nu mai găsi cuvinte. O să mă simt chiar mai mîhnit decît dumneata. Vorbeşte-mi ca unui prieten vechi, domnişoară Trent.

— Te mai socoteşti prieten cu mine ?

— Eu nu m-am schimbat mult. Ar fi nevoie de o mare schimbare ca să mă gîndesc la dumneata altfel decît la un prieten.

Thyrza ridică ochii.

— M-am purtat atît de crunt cu dumneata ! Dacă aş putea să trag nădejde că o să ierţi ce...

Vocea îi pieri sugrumată de plîns.

— Nu vorbi de iertare ! răspunse Gilbert, mai puţin stăpîn pe sine însuşi. Niciodată n-am gîndit ceva rău în ce te priveşte. Nu pot să rabd ca *dumneata* să-mi vorbeşti astfel.

Ultimele cuvinte dădură glas simţămintelor pe care le ascunsese. Frumuseţea ei de-acum, atît de minunată, capul plecat în chip de umilinţă, lacrimile ce le vărsa învinseră acea părelnică prietenie plină de bunăvoinţă pe care ţinuse să i-o arate. Îi văzu ochii îndreptaţi din nou spre el şi de astă dată privirile lor se încrucişară.

— Ştii cum am trăit de cînd te-am părăsit ? întrebă Thyrza. Lyddy ştie cum mi-am dus viaţa din ziua aceea pînă astăzi. Ţi-a spus ?

— Da, mi-a povestit.

— O să mă laşi să îndeplinesc ce ţi-am făgăduit ? Poţi să uiţi ce-am făcut ? O să-mi îngădui să fiu tovarăşa

dumitale... să mă străduiesc din răsputeri ca să ai un cămin fericit ? N-am nici un drept să-ţi cer asta, dar dacă... nu acum... dacă într-o bună zi aş putea să-ţi fiu de ajutor ! O să vin să stau cu Lyddy. O să ne găsim o cameră, undeva, într-altă parte. O să lucrez cu Lyddy pînă cînd o să poţi să mă laşi să vin la dumneata...

Chipul palid se făcu roşu ca focul. Vocea i se frîngea mereu, pînă cînd buzele amuţiră şi ultimul cuvînt se stinse în şoaptă. Nu ştiuse cît de greu îi va fi să rostească aceste vorbe. Fu cuprinsă de-o ruşine îngrozitoare. Ar fi fost în stare să cadă la pămînt dinaintea lui, după prima frază.

Gilbert asculta şi era zguduit. Ştia că vorbele acestea nu mărturiseau dragostea pe care i-o purta, dar nu se îndoia cîtuşi de puţin că veneau din adîncul inimii. Fiinţa ei nu vădea nici urmă de decădere ; se umilea doar fiindcă era îndurerată de suferinţa pe care i-o pricinuise. O iubea, frumuseţea-i matură îl înfricoşa, îl făcea să o iubească şi mai mult. Ca Thyrza să vină şi să-i vorbească astfel, părea mai degrabă vis decît fapt aievea. Şi oricît de fierbinte îşi dorea lucrul acesta, nu se încumetă să-i atingă mîna.

— Darul pe care mi-l faci, spuse el cu voce joasă, tremurîndă, n-aş fi îndrăznit niciodată să-l cer, căci e cel mai preţios pe care pot să mi-l închipui. Acum eşti cu atît mai mult ca mine, Thyrza. Te-aş sili să împărtăşeşti o viaţă care nu ţi se mai potriveşte. Căminul meu e sortit să rămînă totdeauna casă de om sărac ; mi-ar fi ruşine că asta-i tot ce pot să-ţi dau.

— Nu doresc nimic altceva decît să fim împreună, Gilbert. Nu sînt mai mult ca dumneata ; eşti mai presus decît mine în totul. Am călcat o făgăduinţă care ar fi trebuit să fie sfîntă. Dacă mă laşi să împart viaţa cu dumneata, asta-ţi va fi iertarea. Vreau să mă ierţi ; ţin să-ţi mai fiu de ajutor ; doresc să uit tot ce s-a întîmplat între noi. N-o să mă alungi ?

— O, Thyrza, te iubesc prea mult ! Sînt prea egoist ca să fac ceea ce-ar trebui, Thyrza ! Mai poți să-mi fii soție acum, cînd nu mai întrezăream o licărire de nădejde ? !...

Lydia nu socotea că aștepta de mult, cînd auzi din nou pe scară pașii surorii.

— Nu mai pot să întîrzii nici o clipă, zise Thyrza și se duse la locul unde-și lăsase pălăria și mantaua. Se face tîrziu pînă cînd ajung acasă.

— Vin cu tine pînă la omnibuz.

Lydia n-ar fi pus nici o întrebare, deși mirarea și o bănuială pe care abia îndrăznea s-o nutrească nu-i dădeau pace. Cînd fură amîndouă gata să iasă din casă, Thyrza se întoarse spre ea.

— Gilbert a fost foarte bun cu mine, Lyddy. O să uite tot răul pe care i l-am făcut și o să fiu soția lui.

Timp de-o clipă cealaltă nu găsi un cuvînt de răspuns.

— Te bucură, Lyddy ?

— Nu știu ce să cred sau ce să spun, zise sora și o privi grav, aproape cu lacrimi în ochi. La asta te gîndeai întotdeauna, cînd spuneai că în curînd o să vii pe-aici ?

— Nu, nu întotdeauna. Dar în cele din urmă am fost în stare s-o fac. Acum o să mă odihnesc, soră dragă.

— Ești sigură că e bine ? Nu e doar o toană de care-o să-ți pară rău și care pînă la urmă o să strice și mai mult totul ?

— N-o să-mi pară rău niciodată și totul o să fie mai bine, Lyddy.

Se îmbrățișară.

— Hai, draga mea, nu pot să mai întîrzii.

Merseră cu pași repezi și fără să-și vorbească, pînă acolo unde apărură luminile și se auzi zgomotul de pe Westminster Bridge Road. Lor, freamătul de zi cu zi al străzii nu le spunea nimic ; asemenea luoruri erau doar

coaja, nu miezul vieții ; fiecare din ele era pierdută în propriile-i gînduri.

— O să vin din nou sîmbătă seara, spuse în grabă Thyrza, cînd se despărțiră. Și poate că o să stau toată duminica. E voie ?

— Da.

— Fii din nou la ușă, la aceeași oră.

Capitolul XL

RĂSPLATA EI

Acestea se petrecuseră joi. Urmară două zile cum rar apuci să vezi în timpul iernii la Londra. Ceața se ridicase ; drumurile erau curate și învîrtoșate ; între acoperișul caselor și culmea văzduhului, strălucea neschimbată linia albastră a cerului înghețat. Soarele — chiar soarele de pe cer — desena din nou conturul fiecărei străzi, sclipea în ferestre, înfrumusețea turle și cupole, dezvăluia culoarea albă prin locuri neumblate unde zăpada mai dăinuia încă. Aerul semăna cu duhul ce înveselește viața, aprinde urechile, le face să țiuie, și cu o adiere eliberează mintea de ipohondreli trîndave. De o asemenea zi, iarna, Londra are parte doar o dată la șase ani.

Thyrza era înrîurită de această schimbare. Respira mai ușor ; nu-și mai simțea trupul ca o povară istovitoare, sub a cărei greutate puterile o părăsiseră cîndva. Cînd se trezea și vedea în fereastră o asemenea minunată lumină a zilei, fără voia ei, vocea scotea cîteva note. Ființa-i era încă în stare să înalțe un cînt. O, dacă sănătatea și fericirea i-ar fi fost tovarăși, oare n-ar fi cîntat așa cum puțini au cîntat vreodată ? !

Dar de acum încolo asta ținea de trecut, de ceea ce trebuia uitat și lăsat în urmă. Cînd îi spusese doamnei Ormonde că va încerca, totuși, să-și continue lecțiile de

canto, se gîndea la ceva demn de o femeie din aceeaşi plămadă cu ea. Se vedea într-o zi, nu prea îndepărtată, cînd avea să-şi înalţe vocea în acorduri măreţe şi să ştie că în mulţimea aflată acolo, în faţă, *el* stătea şi asculta. Atunci o va cunoaşte. Lui, vocea ei îi va spune ceea ce nu înţelegea nimeni altul, şi timp de o clipă — dorea ca totul să ţină doar o clipă — se va dispreţui pe sine însuşi fiindcă a uitat-o.

Totul era mort şi îngropat pe veci în trecut, ca să nu se mai vadă nimic. Nu avea nici măcar să suspine cînd îşi va aduce aminte. Dacă cerul ar fi întotdeauna atît de senin cum e astăzi, dacă ai avea prilejul să stai întruna la lumina soarelui şi să tragi în piept aerul plin de forţă, s-ar putea într-adevăr să descopere că viaţa ce i se aşterne în faţă e la fel de puţin împovărătoare ca în dimineaţa aceasta. Dar zilele vor fi din nou învăluite în ceţuri joase, va simţi cum aerul nesănătos o înăbuşe, sîngele îi va amorţi în vine, ochii ei vor plînge odată cu ploaia ce se va cerne a deznădejde. De ce-ar rămîne Gilbert în Anglia ? Oare nu se aflau ţări unde strălucea soarele şi unde un bărbat şi o femeie ar avea putinţa să-şi cîştige pîinea cu sudoarea frunţii ? Luke Ackroyd spunea că o să plece în Canada. Zicea că drumul costă foarte puţin şi că se trăieşte mai bine decît în Anglia. Gilbert n-ar putea cumva să o ducă acolo ? Trebuia însă să ţină seama de mama sa, care era bătrînă, obosită ; n-ar putea să îndure o asemenea schimbare. Şi acest gînd îi aminti de una dintre primele îndatoriri pe care trebuia să le ia asupra ei. Puţină însemnătate avea locul unde trăia, — şi dacă nu vor miji niciodată zorile. Îşi va duce viaţa într-un cerc restrîns şi se va obişnui cu asta.

Iar ziua de mîine ? Astăzi era plină de curaj, ba nutrea chiar oarecare nădejde. Gilbert nu trebuia să simtă niciodată că nu-i aparţinea pe de-a-ntregul ; niciodată dispreţul ei nu va jigni iubirea lui statornică, atunci cînd dragostea îşi va cere drepturile. În nenorocirea ce-o copleşea îşi spusese că de unele lucruri nu era în stare, nu

putea să le îndure ; ca şi cum o femeie nu are putinţa să ia asupră-şi orice povară doreşte şi, neclintită în credinţa ei, să o ducă fie şi pînă-n pragul morţii ! Iar despre îndatorirea ce-i stătea în faţă nici măcar nu va gîndi că-i era povară. Sînt unele femei care nu vor şti niciodată ce înseamnă iubirea, ele se mărită cu un bărbat fiindcă-l respectă şi-l plac, şi sînt toată viaţa nişte soţii bune. Va fi întocmai ca ele. Să presupunem că dragostea e ceva pentru care ea ar fi prea vîrstnică, un vis al fetelor în clipele lor de răgaz. Acum venise vremea măritişului şi faptele adevărate ale vieţii nu mai lăsau timp ca să te gîndeşti la prostii.

De mult nu se simţise atît de bine ! Cusu toată dimineaţa şi nu trebui să se străduiască prea mult ca să se gîndească numai la viitor. Cîntă puţin, pentru sine însăşi, căci cine nu simte nevoia să cînte cînd străluceşte soarele ? Îi fu adus prînzul şi mîncă. Apoi se pregăti să iasă din casă timp de o jumătate de oră.

Tocmai atunci intră Clara.

— A, pleci ! Vino cu noi în parc, vrei ? Nu trebuie să te duci nicăieri. Soţul meu şi-a luat o jumătate de zi liberă ca să patineze. Nu vrea să ştie de nimic ! Zice că vreme bună de patinat ca astăzi n-apuci în fiece zi. Ştii să patinezi ?

Thyrza zîmbi şi clătină din cap.

— Nici eu. Harold ţine să mă înveţe, dar pare fără sens să te umpli de vînătăi şi pe deasupra să te faci şi caraghios, ca să înveţi ceva cu care nu poţi să te distrezi decît o dată la cinci ani. Dar vino cu noi. E într-adevăr frumos să-i priveşti cum patinează.

— Da, vin cu plăcere, zise Thyrza.

Şi astfel se duseră la patinoarul din Regent's Park, iar domnul Emerson îşi puse patinele şi-şi arăta de zor priceperea în mulţimea celor care alunecau pe gheaţă. Clara şi tovarăşa ei se plimbau pe margine. Thyrza privea această adunare de oameni care veniseră să se distreze

și se minuna în sinea ei. Era foarte greu să înțelegi cum de putea cineva să dovedească asemenea seriozitate într-un simplu joc. Mulți oameni fericiți sînt pe lume! Prin roiul acesta în haine negre, nu se găsea un singur ins care să nu fie în stare să se lepede de vreun necaz ce-i stătea pe suflet, atunci cînd un ger țeapăn îl îmbia la această plăcere. Treceau în zbor de parc-ar fi avut aripi, strigau către prieteni, dădeau de pămînt și rîdeau în gura mare de aceste căderi. Și, în timp ce se uita la ei, priveliștea ajunse să semene atît de mult cu o nălucire, încît o înfricoșă. S-ar fi zis că nu sînt ființe omenești. Cum de erau scutiți de durerea care cutreiera prin lume, distruge vieți, și frînge inimi? Sau poate că ea trăia în vis, iar ei erau într-adevăr treji? Acum nu se simțea mîhnită, dar o asemenea distracție lipsită de griji i se părea de neînțeles.

Clara sporovăia și alerga de colo-colo, se amuza din plin. Se opri pînă la urmă într-un anumit loc, căci își pierduse din vedere soțul și era neliniștită fiindcă nu putea să-l găsească. Ochii ei îl descoperiră totuși și tocmai își arăta mulțumirea, cînd o surprinse să o audă pe Thyrza, care rîdea — un rîs adevărat, suav și cristalin, ca întotdeauna.

— Ce s-a întîmplat? întrebă uimită.

— O, ia te uită! Privește!

Trecea un mic cîrd de rațe, păsări pe care un ger de-nghețau apele le izgonise din bazinul lor de înnot. Cu mers legănat, făceau cîte un pas, dar la al doilea alunecau în chip deznădăjduit, iar priveliștea înfățișată de nefericitele păsări, care se luptau să înainteze cu pași repezi, îți stîrnea fără să vrei rîsul. Își răschirau picioarele și cădeau, se ridicau clătinîndu-se și revoltate dădeau din cap și din coadă, se repezeau înainte, dar alunecau mai grozav; cînd nu izbuteau să se țină pe un picior, cînd pe celălalt, iar uneori le trădau amîndouă odată. Și în tot acest timp măcăiau supărate; priveau în jur cu ochi

timpi de ulmire și indignare ; se întrebau, desigur, unde o să ajungă lumea asta, dacă o rață cumsecade se vede pe nepusă masă jefuită de eleșteul ce-i aparține și e supusă la o batjocură ce dăunează la culme bunului ei nume.

Thyrza le privea cu băgare de seamă și, cu cît le privea mai mult, cu atît rîdea mai veselă.

— Bietele rățuște ! N-am văzut niciodată ceva atît de caraghios. Ia, privește ! Cea cu gîtul viu colorat. Iar o să cadă ; uite-o, am spus eu ! De ce țin să meargă atît de repede ? Nu s-ar potcni nici pe jumătate dacă ar lua-o încetișor.

Thyrza credea că nimic pe lume nu mai putea s-o facă să rîdă cu poftă. Totuși, de fiece dată cînd se gîndea la rățuște se veselea din nou. Mult după aceea, cînd fu singură în camera ei, rîdea mai departe de cele văzute.

A doua zi, dimineața era la fel de senină, iar ea tot își mai simțea inima ușoară, și respira nestînjenit, semn de bunăstare a trupului. Oare doar faptul că se arătase gata să îndeplinească ce-i făgăduise lui Gilbert o răsplătea astfel ? Părea ciudat cît de ușor era să alungi gîndurile negre. Noaptea nu mai zăcuse trează, și încercase astfel ceva minunat. Lucrul acesta putea să dăinuiască ?

Dimineața sosi o scrisoare de la Gilbert. Nu o deschise numaidecît căci știa că-i va aduce mai multă suferință decît mulțumire. Și totuși, după ce o citi își dădu seama că era în armonie cu starea ei sufletească. Gilbert îi scria fiindcă în felul acesta tăcut avea putința să-i spună lucruri pe care buzele lui nu le-ar fi rostit la fel de bine. Thyrza fu mișcată de recunoștința pe care o arăta cu cuvinte simple și viguroase ; rîndurile sale nu o tulburară ca vorbele cuiva pe care l-ar fi iubit, dar îi trezire un simțămînt de caldă recunoștință, fiindcă stătea în puterea ei să împartă atîta bucurie. Și poate că într-o zi o să fie în măsură să-i dăruiască dragoste. Avea credința că spusese un adevăr atunci cînd mărturisise că-l socotea mai presus decît ea. Nu era un ins cu mintea neștiutoare,

care nu se gîndea la nimic decît la simbria sa zilnică. Putea să-l respecte pentru mintea lui, așa cum îl respectase întotdeauna, iar dinaintea caracterului său ar fi fost în stare să se închine. Era bine așa.

Îi spuse doamnei Emerson că se ducea din nou să-și vadă sora, și că pesemne nu se va întoarce pînă duminică seara.

La plecare avea asupra ei o scrisoare pe care să o pună în cutia poștală. Era destinată doamnei Ormonde. Dinadins o scrisese abia sîmbătă după-amiază ; dorea să arate astfel că avusese două zile de gîndire după ce făcuse pasul și că putea să vorbească în liniște, fiindcă-și dădea bine seama de hotărîrea pe care o luase. Trimiterea acestei scrisori se asemuia cu un ultim bun rămas.

Lydia aștepta din nou chiar la ușă și urcară iarăși în odaie fără ca nimeni să bage de seamă.

— Cobor numaidecît, zise Thyrza, Gilbert mă așteaptă. O să stau de vorbă cu doamna Grail.

Lydia era mulțumită să vadă că pe chipul palid nu se mai citea ceva groaznic. În seara aceea avu parte de zîmbete și de vorbe duioase. În timp ce Thyrza lipsi, își tot stoarse creierii ca să pătrundă taina, așa cum de joi seara își frămînta necontenit mintea, doar va înțelege acest mister. Oare totul avea să fie într-adevăr bine ? Lucrurile se petrecuseră atît de brusc, cine s-ar fi gîndit, îți venea foarte greu să crezi. Căci, treptat, Lydia ajunsese să vadă în sora ei o ființă care se ridicase cu totul deasupra acestei situații modeste. Deși nu putea să se împace cu un asemenea gînd și ar fi dorit mai presus de orice ca Thyrza să devină, totuși, soția lui Gilbert, nutrea un soi de mîndrie opusă ei înseși cînd își spunea că sora era o doamnă. Lyddy, după cum știm, nu avea înclinație pentru gîndirea logică ; simțămintele o puncau adesea în mare încurcătură.

Thyrza urcă din nou. La început doamna Grail vărsase lacrimi și se cufundase în tăcere, dar în curînd își arătă o recunoștință ce semăna întrucîtva cu a lui Gilbert.

— Le-am spus că rămîn pînă mîine. O să iau ceaiul cu ei. Te poţi lipsi de mine o oră, Lyddy ?

Deocamdată nu stătuseră de vorbă despre ceea ce le preocupa pe amîndouă mai mult ca orice. Ceva care fusese spus o făcu pe Lydia să se îndrepte spre dulapul ei de bucătărie, de unde scoase la iveală un obiect — Thyrza îl recunoscu pe dată. Era vioara domnului Boddy.

— O s-o păstrez întotdeauna, zise, au fost unii care au vrut s-o cumpere, dar ar trebui să ajung în sapă de lemn ca s-o dau.

O răscumpărase de la muntele de pietate şi nimeni nu se împotrivise atunci cînd ceruse ca vioara să-i rămînă ei. Cheltuielile prilejuite de înmormîntarea bătrînului fuseseră acoperite datorită banilor adunaţi cu ajutorul unei liste de subscripţie, deschisă de Ackroyd în rîndul acelora care păstrau o caldă amintire despre domnul Boddy.

Thyrza îşi trecu degetele pe strune şi se trase îndărăt înfiorată la auzul sunetului. Fantoma muzicii care se stinsese, îi amintea de propriul ei spirit de după moarte.

Începură o discuţie gravă. Thyrza hotărîse ca, timp îndelungat, să nu-i mărturisească surorii întregul adevăr ; avea s-o facă într-o zi, după ce se va fi obişnuit de multă vreme cu viaţa cea nouă. Dar, pe cînd stăteau lîngă foc şi-şi vorbeau cu voce scăzută, simţi imboldul să dezvăluie totul. De ce să mai dăinuiască o taină între Lyddy şi ea însăşi ? Destăinuirea aceasta i-ar da un nou ajutor ; pînă la urmă simţi că trebuie să mărturisească.

Şi astfel povestea fu spusă în şoaptă. Lydia nu putu decît să-şi ţină sora în braţe şi să verse lacrimi de dragoste şi milă.

— N-o să mai vorbim niciodată despre asta, iubito, spuse Thyrza ; toată viaţa.

— Toată viaţa.

— Îmi pare încă de pe-acum că totul s-a petrecut cu foarte multă vreme în urmă, adăugă Thyrza. Nu mai

sufăr, draga mea. Am răbdat atît de mult, încît cred că nu mai pot să simt vreo durere. Aici cu tine, la noi acasă, sînt fericită şi oriunde m-aş afla, nu cred că o să fiu vreodată *nefericită*. I-am scris doamnei Ormonde şi o să-i spună şi lui. Va crede că m-am întors fiindcă l-am uitat de mult, şi că mi-a părut rău că l-am părăsit cîndva pe Gilbert. Înţelegi, asta vreau să creadă. Acum nimic n-o să-l împiedice să se însoare cu cine doreşte. Nimeni n-o să poată să spună că a pricinuit un rău care nu mai are cum să fie îndreptat, — nu-i aşa ? O să mă odihnesc şi viaţa o să pară uşoară ; mi se va cere foarte puţin ; o să fac cu dragă inimă tot ce-mi stă în putinţă.

Dimineaţă, Thyrza spuse :

— Am şi eu o toană, Lyddy. Vreau să-mi piepteni iarăşi părul.

— Aşa cum îl porţi acum ?

— Nu, ca pe vremuri. O să mă facă să arăt din nou ca o fetiţă ? N-are a face, asta aş vrea. Am să cobor la ceai pieptănată aşa.

Şi în timp ce Lydia se îndeletnicea cu împletitul cosiţelor aurii, Thyrza rîse pe neaşteptate. Tocmai se gîndise la raţele din parc. Povesti în toate amănuntele cele văzute de ea şi rîseră împreună.

— Mă întreb dacă doamna Jarmey ştie că sînt aici. Crezi că nu ? Trece cineva pe la tine ? Mary nu vine ?

— Ba da. Vine întotdeauna ca să mergem la capelă. Ai vrea mai degrabă să nu dai ochii cu ea ?

— Astăzi, nu, Lyddy. Nu doresc s-o întîlnesc pînă cînd nu voi fi la casa mea.

— Dar pot să-i spun că eşti aici ? O să cobor la timp ca s-o întîlnesc, dar în dimineaţa asta nu mă duc la capelă. Nu, astăzi stau cu tine, iubito.

Rămase înţeles că aşa vor face. Şi-şi pregătiră masa ca pe vremuri ; atîta că Thyrza spuse că Lydia făcuse risipă la cumpărături.

— Văd eu că te răsfeți acum cînd eu nu-s aici ! O, da, ai să spui că toate astea le-ai adus de dragul meu.

Cum putea să fie atît de veselă ? se întreba Lydia. Dar Thyrza nu zîmbea tot timpul.

Ziua trecu foarte repede. Lydia spuse că va ieși în timp ce ea lua ceaiul cu familia Grail. Făgăduise să se vadă cu cineva. Thyrza nu întrebă cu cine.

Cînd urcă din nou, Lydia nu se întorsese. Mai lipsi încă un sfert de oră. Și-apoi apăru și se vedea că se grăbise.

— Mă temeam că stai aici singură, zise.

— Dar ți-ai băut ceaiul, Lyddy ?

— Da.

Acest „da" suna mai degrabă misterios. Iar felul cum Lydia se purtă după aceea ascundea de asemenea o taină. Își scoase pălăria, cu care rămase în mînă, de parcă n-ar fi știut unde să o pună. Apoi se așeză, dar uitase că mai avea pe ea jacheta. Cînd i se aminti, se opri nehotărîtă în loc, undeva prin cameră.

— La ce te gîndești, Lyddy ?

— La nimic.

În sfîrșit, se așeză, dar pe chipul ei se citea ceva atît de neobișnuit, încît Thyrza fu nevoită să bage de seamă.

— Ce-ai făcut, Lyddy ? Nu lua seama la ce întreb, dacă ți-i mai degrabă să nu-mi spui.

Se scurseră două-trei clipe pînă cînd Lydia se hotărî să povestească. Începu astfel .

— Știi cînd am coborît azi dimineață să mă văd cu Mary ?

— Da.

— Zicea că s-a întîlnit... că s-a întîlnit cu doamna Poole și că-mi trimite vorbă ca neapărat să mă abat pe la ea azi după-amiază, fiindcă vrea musai să mă vadă.

— Da. Și acolo ai fost ?

Lydia nu mai avea, pare-se, nimic de adăugat. Thyrza o scrută cu privirea.

— Păi, Lyddy, asta nu înseamnă nimic. Ce mai e ? Știu că mai e ceva.

— Da, este. M-am dus la ei și cînd am bătut în ușă, mi-a răspuns domnul Ackroyd.

Thyrza începu să tremure : plină de nerăbdare, nu-și lua ochii de pe chipul surorii ; culoarea mai vie ca de obicei a feței îi spunea ceva.

— Și după aceea, Lyddy ? Ce-a mai fost ?

— M-a poftit în salon. Și apoi... m-a întrebat dacă vreau să mă mărit cu el, Thyrza.

— Lyddy ? E adevărat ? În sfîrșit ?

De bucurie, Thyrza abia de izbutea să nu se piardă cu firea. Nicicînd fericirea ei n-ar fi fost într-adevăr deplină, decît dacă sora ar fi avut parte de o fericire asemănătoare. Știa cîtă vreme Lydia rămăsese credincioasă acestei iubiri, prima ei dragoste, cunoștea cît de mare îi fusese răbdarea și jertfa de sine însăși. O iubire ce părea pe veci lipsită de orice nădejde ; și, totuși, Lydia nu dădea semne de mihnire. În privința aceasta, surorile nu semănau. Din fericire pentru ea însăși, Lydia nu avea o fire aprinsă ; dar gingășia acestei firi, nimeni n-o cunoștea mai bine decît Thyrza, gingășia și credința-i neclintită.

— Thyrza, oricine-ar zice că ești mai bucuroasă ca mine.

— Nici n-am cuvinte să spun cît de bine îmi pare, iubito. Bun, Lyddy ! În sfîrșit, în sfîrșit !

Din clipă în clipă se schimba la față ; era cînd aprinsă, cînd din nou palidă. O dată sau de două ori își duse mîna la coaste.

— Totdeauna ai fost tare simțitoare, micuțo ! zise Lydia. Așază-te și stai liniștită. Un lucru după care te dai în vînt atîta aduce ghinion.

Thyrza se mai potoli. Fața ei vădea o suferință ascunsă. Peste cîteva clipe urmă :

— Mă întind puțin, Lyddy. O să mă simt numaidecît mai bine. Nu te necăji, nu-i nimic. Vino și stai lîngă mine. Tare mă bucur. Arată-te mulțumită, doar așa, ca să-mi faci mie plăcere, vrei ?

Amîndouă tăceau. Avusese o ameteală și-atît, zise Thyrza ; acum trecuse. Focul se stingea. Lydia se duse să-l ațițe.

Isprăvise și se îndrepta spre pat, cînd Thyrza se ridică în capul oaselor și strigă cu voce sugrumată :

— Lyddy ! Vino !

Apoi căzu din nou. Într-o clipă sora se plecă asupra ei, îi desfăcu rochia, făcu tot ceea ce poate să trezească pe cineva din leșin. Dar Thyrza nu avea să se mai trezească vreodată.

Oare nu-și dorise ea însăși să se petreacă astfel ? Și pentru care dar mai binecuvîntat poate să se roage un om ? Se odihnea întru veșnicie blinda, preacurata, fecioară adormită în moarte. Se bucurase de bucuria unei alte inimi, și aceasta avusese puterea s-o ucidă ; dintre cele două mari iubiri între care îi era împărțit sufletul, în ultima-i clipă pe pămînt, biruise iubirea ei dintotdeauna.

Cea care plînse acolo de la un capăt la celălalt al nopții și-ar fi dat viața dacă, mișcată de răsăritul zorilor, fața aceasta rece s-ar fi însuflețit. Se simțea nemîngîiată ; jelea ca pentru o ființă peste care picase vitregia soartei. De plîns trebuia să plîngă, chinuită de pierderea pe care o suferise ; nu știa ce cruzime era să-ți dorești să o readuci în simțiri pe cea cufundată în somnul veșnic. Inima căreia i se urîse de atîta durere, nu avea să se mai frîngă ; mintea obosită nu va mai cunoaște îndoiala. Chiar dacă viața i-ar fi dat prilejul să înalțe necontenit un imn de recunoștință, și atunci, încă ar fi fost de dorit să odihnească astfel. Căci somnul e mai bun decît veghea, și cum am îndura noi, cei vii, povara vieții zilnice, dacă nu ni s-ar fi făgăduit moartea ?

Luni la prînz sosi o telegramă adresată „domnișoarei Thyrza Trent". Doamna Jarmey i-o înmînă lui Gilbert, care o duse sus, și Lydia o deschise. Era trimisă de doamna

Ormonde ; se afla la familia Emerson şi dorea să ştie cînd se întorcea Thyrza ; ţinea să o vadă.

— Vrei să-i scrii, Gilbert ? întrebă Lydia.

— N-ar fi mai bine dacă m-aş duce să-i spun ?

Da, se socoti că aşa era mai nimerit. Se ştia că Thyrza îi scrisese doamnei Ormonde sîmbătă, astfel încît nu trebuiau date nici un fel de lămuriri ; Gilbert n-avea decît să ducă vestea şi atît.

Odată ajuns, Gilbert fu nevoit să aştepte. Doamna Ormonde lipsea timp de o oră şi nici domnul Emerson, nici soţia nu erau acasă. Stătu în salonul familiei Emerson, fără să se mişte decît ararcori, iar ochii săi nu băgau de seamă nimic.

Doamna Ormonde intră. Îl privi pe Gilbert întrebîndu-se cine era, căci fusese înştiinţată că o aşteaptă cineva, dar nimic mai mult. Gilbert se ridică şi-şi spuse numele. Atunci, observă ce se citea pe faţa lui şi se simţi înfricoşată.

— Veniţi din partea domnişoarei Trent... sînteţi trimis de Thyrza ? întrebă în timp ce-i întindea mîna.

— N-a putut să vină ea însăşi, doamnă Ormonde.

— E bolnavă ?

Gilbert şovăi. Faţa lui îi spusese adevărul, înainte ca el să rostească :

— A murit !

Ararcori încercăm o emoţie în starea ei pură. Cînd mintea-i dădu un înţeles acestor cuvinte, oricît de necrezut păreau ele la început, doamna Ormonde ştiu că durerea omenească pe care o încerca se îmbina cu o smerită recunoştinţă. Vedea lucrurile altfel decît Lydia, altfel decît Gilbert ; citise cu inima frîntă acea scrisoare scurtă, simplă, primită de la Thyrza şi cu toate că nu-i rămînea altceva de făcut decît să înceuviinţeze, viitorul îi apărea întunecat şi trist. Îngheţase cînd auzise spunîndu-se despre Thyrza : „A murit !“ Prin pierderea acestei fiinţe suave şi alese, sfera simţămintelor ei se micşorase din cale-afară. Dar dacă printr-un cuvînt ar fi putut să schimbe

hotărîrea soartei, dragostea ce-o avea pentru Thyrza nu i-ar fi îngăduit să-l rostească.

Stătură de vorbă și la sfîrșit spuse :

— Voi fi foarte recunoscătoare dacă Lydia o să-mi dea voie să vin să o văd. Vreți s-o întrebați și să mă înștiințați grabnic ?

Căpătă învoirea. În seara aceea, doamna Ormonde se duse în Walnut Tree Walk și Gilbert o însoți pînă la ușa camerei. Lampa împrăștia ca de obicei puțină lumină. Înfățișarea odăii nu avea nimic deosebit. În pat dormea cineva.

Doamna Ormonde luă mîinile Lydiei și fără să scoată o vorbă, o sărută. Apoi Lydia ridică lampa de pe masă și o ținu astfel încît lumina să cadă pe fața surorii. Nu se vedea nici urmă de suferință, ci doar o frumusețe calmă, fără pată : buzele luaseră o înfățișare atît de firească, de parcă ar fi putut și acum să se întredeschidă pentru cînt ; conturul frunții vădea mai limpede decît în timpul vieții o înaripată putere de imaginație. Cosița aurie stătea pe lîngă gît, precum în zilele copilăriei.

— Ai o fotografie de-a ei ? întrebă doamna Ormonde.

— Nu.

— Vrei să mă lași să comand un portret, inspirat după chipul ei de-acum, dar care să o arate așa cum era în viață ? Îl va lucra un artist foarte bun ; cred că poate să fie un lucru izbutit.

Lydia șovăia. Îi era nesuferit gîndul de a aduce aici în cameră un străin care, plecat peste acest chip fără viață, să stea să cumpănească, mînat de un interes rece. Totuși, ar fi mare lucru dacă în felul acesta fața surorii ar putea fi păstrată, ca ea să o privească — și de asemenea, alții, care i-au fost dragi. Se învoi.

Mary Bower veni de multe ori ; tăcută, mereu acolo, o ajută pe Lydia să treacă prin toată suferința celor cîteva zile care urmară.

Și încă cineva ceru cu sfială să-i fie îngăduit să o mai vadă o dată pe Thyrza — era prietena ei Totty. O căută pe Mary Bower și îi spuse cît de mult dorea lucrul acesta, deși se temea că Lydia nu va înțelege. Dar dorința îi fu

îndeplinită numaidecît. Totty îşi avu trista ei mulţumire şi-şi rosti grav rugăciunea pentru morţi.

Doamna Ormonde îşi dădea seama că era mai bine să nu ia parte la înmormîntare. În seara din ajun, lăsase acolo o cununiţă de flori albe. Lydia, Gilbert, Mary Bower, Luke Ackroyd şi sora lui, doar ei merseră la cimitir. Cel care Thyrza ar fi dorit să o urmeze măcar cu gîndul pe ultimul drum era prea departe, şi nu află decît mai tîrziu despre moartea ei.

A doua zi, Lydia rămase timp de o oră împreună cu Ackroyd. Nu vorbiră mult. Dar înainte de a-l părăsi Lydia îl privi în ochi şi zise :

— Vrei să cred, Luke, că n-o s-o mai văd niciodată pe sora mea ?

Luke lăsă capul în jos şi păstră tăcere.

— Îţi închipui că aş putea să trăiesc dacă aş fi încredinţată că a dispărut pentru totdeauna ? Că n-o s-o mai întîlnesc niciodată pe Thyrza — în vecii vecilor ?

— N-o să vreau vreodată să crezi asta, Lyddy, răspunse el, blînd. Am vorbit adesea de parc-aş fi fost sigur că aşa stau lucrurile, cînd adevărul e că nu ştiu nimic. În sinea ta eşti mai bună decît mine şi poţi mai degrabă să simţi adevărul.

În dimineaţa următoare, Lydia se duse ca de obicei la lucru. Gilbert se întorsese mai înainte la munca lui. Zilele senine de iarnă, cînd pe cer strălucea luminos soarele, apuseseră de mult ; pe străzi, dezgheţul aducea lapoviţă şi din tăriile spălăcite ale văzduhului întunericul cobora devreme.

Capitolul XLI

CEI ÎN VIAŢĂ

Familia Newthorpe petrecu iarna în străinătate. Sănătatea domnului Newthorpe era foarte şubredă atunci cînd plecase la Ullswater, chiar înaintea întoarcerii lui Egre-

mont în Anglia, iar spre sfîrșitul toamnei starea în care se afla o făcea pe Annabel să încerce din nou vechile ei temeri. Luară grabnic hotărîrea să plece la Cannes și rămaseră acolo pînă în primăvara următoare, la începutul lui aprilie.

— E un fel de nebunie, observă domnul Newthorpe, să trăiești, de vreme ce nu poți să te gîndești la nimic altceva decît cum să-ți aperi viața. Mai bine să se termine odată, după cum socotesc ; mi se pare de asemenea că e o nelegiuire să te joci de-a v-ați ascunselea cu zeii.

Se întoarseră la Eastbourne, loc care, îndeobște, s-ar fi zis că era potrivit pentru bolnav în timpul acestor luni de vară. Acum nu se mai îndeletnicea cu mai nimic altceva, în afară de reflecțiile sale asupra cîtorva cărți la care ținea îndeosebi, și pe lîngă aceasta, urmărea cu luare-aminte vorbele fiicei lui. Deși față de alții era un om tînăr, forțele sale se istoviseră, avea viața în urmă. Pentru Annabel însemna o nespusă durere să bage de seamă cum prăbușirea își urma cursul ei grabnic. Nu putea fi convinsă că pierderea posibilităților sale nu se va dovedi ceva trecător. Dar tatăl folosea orice prilej ca să o prevină că se amăgea pe ea însăși. Avea temeiurile sale să facă lucrul acesta.

Calmul său era desăvîrșit ; concepția lui despre lume rămînea aceea a unui pesimist voios și cu inima caldă, genul de om pe care în zilele noastre îl întîlnești destul de des. Părea că-i făcea plăcere să rîdă politicos de propria lui inutilitate.

— Sînt acel soi de om, spuse el odată, care i-ar fi inspirat lui Turgheniev un studiu minunat. Am un fond tragic, dacă ai ochi să-l vezi. Nu cred că există cineva care ar putea să nu simtă simpatie pentru mine. Și nu cred că se află cineva în stare să mă disprețuiască. Totuși, viața mea nu slujește pur și simplu la nimic.

— Ai avut multe bucurii în viață, tată, răspunse Annabel, — bucurii dintre cele mai pure. Cred că în epoca noastră e destul de mulțumitor.

— Asta-mi place, Bell, ai pus degetul pe rană ! Epoca e de vină. Şi mai ştiu eu pe cineva care-ar face bine să se lase prevenit de exemplul meu. Dar cred că a şi luat aminte.

Vorbeau astfel în timp ce stăteau singuri într-unul din locurile adăpostite de pe Promenadă. Alţii plecaseră să-şi vadă de cină, o treabă foarte serioasă ; dar era o seară frumoasă şi cei doi se simţeau ispitiţi să zăbovească şi să contemple marea.

— Te gîndeşti la domnul Egremont, zise Annabel.

— Da. Tare aş vrea să ştiu ce-o să fie cu el la vîrsta mea. N-o să ajungă nimic deosebit, fireşte.

— Nu, nu cred că va face ceva însemnat, încuviinţă fata, nepărtinitoare.

— Ar fi putut, totuşi, reîncepu tatăl, oarecum sfîiit fiindcă spusele sale nu izbutiseră să smulgă răspunsul aşteptat. Munca lui în fabrică socot că nu e decît o pedeapsă. Aş fi crezut că doi ani i-au fost de ajuns ; trei ar trebui în tot cazul să fie destul. Dacă rămîne acolo şi într-al patrulea, s-a terminat.

— Ce altceva ar trebui să facă ?

Domnul Newthorpe rise scurt.

— În zilele noastre, un ins ca el nu are decît o singură cale. Să scrie ceva.

— Să scrie ? Annabel rămase cufundată în gînduri. Da, presupun că altă putinţă pentru el nu există. Şi totuşi are destule mijloace.

— E o epigramă ? Da, merge. Într-adevăr situaţia lui e vitregă. Scrisul e singura lui posibilitate, totuşi banii îl împiedică. Dacă ar fi trebuit să scriu pentru o bucată de pîine, aş fi dat ceva care să merite osteneala. Să arate că e ceva de capul lui, în ciuda faptului că n-a umblat niciodată flămînd. Da, dar asta ar dovedi că e un om nemaipomenit şi sîntem amîndoi de părere că nu are în el asemenea stofă.

— N-ai încercat niciodată un soi de jenă cînd ai auzit despre vreun alt cunoscut care a început să scrie ?

— Bineînțeles că da. Dar la fel de stingherit mă simt cînd aud că s-a născut cineva.

— Ce-ar fi dacă eu te-aș înștiința că scriu un roman?

— Sînt un filozof, Bell.

— Așa e. Mie mi-ar fi neplăcut dacă aș auzi că domnul Egremont scrie un roman. Dacă ar fi publicat pînă acum un lucru foarte bun, după o asemenea apariție faptul n-ar mai stingheri pe nimeni. Nu văd însă de ce-ar scrie. Cred că mai bine ar face să-și petreacă și de acum încolo o jumătate din zi cu o muncă practică, iar în restul timpului să-și îngăduie plăcerile unui om cultivat. Asta îi va păstra echilibrul sufletesc.

— Ești cumplit de dezamăgită pentru o fată tînără, Bella mia.

— Socot că termenul nu mi se potrivește. Nu-mi fac iluzii, tată, fiindcă odată cu vîrsta, gîndesc chibzuit.

— Trăiești prea mult singură.

— Țin la asta.

Domnul Newthorpe părea să frămînte ceva în minte.

— Îmi închipui că vorbele tale de adineauri lămuresc de ce prietenul nostru s-a întors la fabrica lui de mușamale, spuse în cele din urmă și aruncă o privire spre fiica sa.

— Nu cred că numai din pricina asta.

— Hm. L-ai trimis, totuși, la plimbare.

Annabel căută drept înainte, spre mare. Buzele ei abia dacă zîmbeau.

— Te înșeli. N-am fost îndreptățită să fac asta.

— A ! atunci sînt eu pe o pistă greșită.

— Mergem spre casă ?

Către sfîrșitul lui august, domnul și doamna Dalmaine făcură timp de cîteva zile o vizită la Eastbourne. Paula

petrecu doar o oră singură cu verişoara ei. Cele două se îndepărtaseră mai mult ca oricînd una de cealaltă. Dar în acea oră, Paula avu destule de discutat. În cursul verii avuseseră loc alegeri generale şi domnul Dalmaine fusese reales în chip triumfal ca deputat de Vauxhall. Nevasta lui numai despre asta vorbea.

— Ce n-aş fi dat să mă fi văzut cum făceam propagandă electorală, Bell ! Acum am descoperit singura treabă pe care pot să o fac într-adevăr bine. Aş dori să se ţină în fiece an alegeri parlamentare.

— Cum de fugi astfel de lume, Paula dragă ?

— Nu pricep. Ştiu, nu pricep niciodată vorbele tale de duh, Bell ; te rog, vorbeşte-mi foarte simplu, vrei ? O, dar campania electorală ! Desigur, cu nevestele nu m-am înţeles la fel de bine cum m-am înţeles cu soţii înşişi ; ştii, aşa se întîmplă întotdeauna cu femeile. Să mă fi auzit cum discutam problemele cu muncitorii şi prăvăliaşii ! Domnul Dalmaine mi-a spus o dată că aş face bine să nu mă amestec în politică, fiindcă mă tot băgam în încurcături ; dar de-atunci am învăţat o mulţime de lucruri. Acum recunoaşte că înţeleg într-adevăr problemele principale. Firește, de la el am învăţat totul. Ştii, lămureşte tare bine lucrurile. Presupun că nimeni altul din Parlament nu ţine discursuri atît de clare ca el.

— Rezultatele muncii tale sînt foarte mulţumitoare.

— Cum să nu ! O majoritate de 1500 de voturi ! Iar după alegeri am mers cu trăsura prin oraş şi a trebuit să mă înclin ca să salut frumos lumea care-şi flutura pălăriile şi striga în gura mare. Era un lucru cu totul nou ; cred că în viaţa mea nu mi-a plăcut ceva atît de mult. Grozav e de iubit soţul meu ! Şi toată lumea spune că face o grămadă de lucruri bune. Ştii, Bell, e doar o întîmplare că n-a devenit membru al guvernului ! Numele lui a fost amintit ; ştim sigur. Nu încape îndoială că data viitoare, dacă liberalii rămîn la putere, va fi membru al guvernului ! E foarte supărător că alegerile parlamentare se ţin atît de rar ! Închipuie-ţi ce-o să fie cînd va ajunge mi-

nistru ! Nu m-ar mira dacă într-o bună zi ai să mă vizitezi în Downing Street [1], Bell !

— Mi-ar fi teamă, Paula.

— Prostii ! O să te conducă soţul tău. Nu eşti de părere că domnul Dalmaine arată deosebit de bine ? Îmi pare rău că nu l-am adus pe băieţelul meu, să-l vezi şi tu. Am hotărît că *el* trebuie să ajungă prim ministru ! Sper că citeşti discursurile domnului Dalmaine, Bell ?

— Foarte des.

— Drăguţ din partea ta ! Are de gînd să-şi publice într-un volum discursurile care tratează despre legislaţia muncitorească. Să fi auzit ce se spunea despre el în zilele cînd aveau loc alegerile !

Paula rămăsese aceeaşi făptură încîntătoare, dar trebuie să mărturisim că înfăţişarea ei devenise puţin mai oarecare. Odinioară, nu avea nimic de rînd ; acum deslueşti limpede felul cum o înriuriseră soţul şi lumea în care trăia. Făptura-i vădea oarecum prea de timpuriu o respectabilă mamă de familie ; vedeai că în următorii zece ani avea să fie trupeşă ; faţa rotundă va ajunge ca o lună plină şi prea trandafirie. Din punct de vedere spiritual era, în sfîrşit formată, iar meritul îi revenea domnului Dalmaine.

Acest *gentleman* făcu rubedeniilor sale cinstea de a-i vizita. Arăta puţin mai gras ; ţinuta sa era aceea a unui om care-şi cunoaşte propria lui demnitate ; înţelegeai că nu avea nici mult timp, şi nici nu putea să dea atenţie unor persoane nepolitice. Era cînd îndatoritor, cînd brutal ; în timpul discuţiei îşi folosea din plin mîinile. Cît ţinu întrevederea, domnul Newthorpe zîmbi mereu, iar cîteva ore mai tîrziu, cînd rămase singur cu Annabel, exclamă deodată :

— Ce cap sec şi ignorant are individul ăsta !

— Despre cine vorbeşti ?

---

[1] Stradă din Londra unde se află Ministerul de Externe şi reşedinţa primului ministru.

— Păi, despre Dalmaine, firește.

— Tată dragă !.. E un filantrop ! O forță a epocii noastre !

Domnul Newthorpe se lăsă pe spate și izbucni în rîs.

— Pe deplin adevărat, adaugă numaidecît. De unde putem trage anumite concluzii cu privire la omenire, în mare și la vremea noastră îndeosebi. Fetița aceea drăguță, sărmana de ea ! Păcat !

— E fericită.

— Și asta-i adevărat. După cum, ar fi o neghiobie ca cineva să-i dorească nefericire. Bell, hai să ne luăm de mînă și să mergem împreună la barca bătrînului luntraș. [1]

— Nu-mi vine deloc greu, tată. Totuși, o să ne mai plimbăm puțin pe țărm.

Iar în timp ce avea loc acest dialog, domnul și doamna Dalmaine stăteau după-masă pe balcon la hotelul lor și din cînd în cînd schimbau cîteva vorbe. Dalmaine fuma o țigară ; ochii săi lăsau să se vadă că-l absorbeau plăcerile digestiei și importante probleme de stat.

Pe neașteptate rosti :

— *À propos*, văd că lady Wigger e la „Queen's Hotel". Mîine îi vei face o vizită.

— Lady Wigger ? Dar nu cred, într-adevăr, că pot să o vizitez, iubitule, răspunse Paula cu sfială.

— De ce nu ?

— Păi știi doar că s-a arătat revoltător de nepoliticoasă cu mine, la balul familiei Huntley. Tu însuți ai mărturisit că a fost o purtare dezgustătoare.

— Așa e, dar ar fi de dorit să o vizitezi.

— Tare nu m-aș duce.

---

[1] Replica se referă, probabil, la studiul operelor lui VERGIL, sau DANTE, care amintesc despre Caron, bătrînul luntraș al Infernului.

Dalmaine o privi cu olimpiană surprindere.

— Draga mea, am spus însă că ai face bine să o vizitezi, rosti cu amabilă neclintire în glas. Oamenii aceştia nu trebuiesc trecuţi cu vederea ; vor fi de folos. Mă înţelegi ?

— Da, dragoste.

Cîteva clipe Paula rămase tăcută, apoi continuă să discute la fel de sclipitor ca întotdeauna.

Într-o zi, cu foarte puţin timp înainte de sfîrşitul lui septembrie, doamna Ormonde trebui să se abată prin sătucul West Dean, aflat la patru mile de Eastbourne, departe de ţărm şi spre apus. Se ducea într-acolo cu treburi gospodăreşti ; ţinea să viziteze o căsuţă, ca să vadă o fată pe care se gîndea s-o tocmească servitoare. Era o zi foarte frumoasă ; îi pofti pe domnul Newthorpe şi pe fiica sa să-i ţină tovărăşie la drumul acesta, pe care-l făcea cu trăsura. Domnul Newthorpe dori mai degrabă să rămînă acasă. Annabel primi invitaţia.

Drumul urcă pînă cînd ajunse sus pe dealuri ; apoi începu să şerpuiască, mărginit pe amîndouă părţile de întinse privelişti pitoreşti, printre cîmpuri ce aromeau plăcut a toamnă, sub cerul larg deschis, blînd şi purpuriu. Trecură mai întîi prin East Dean, cu cele cîteva case ţărăneşti cuibărite după cum arată numele aşezării, în această vîlcea domoală. [1] După aceea urcară din nou o pantă uşoară şi trăsura opri numaidecît într-un loc chiar deasupra sătucului spre care se îndreptau. Doamna Ormonde şi tovarăşa ei de drum simţiseră în acelaşi timp dorinţa să zăbovească un timp ; privirea lor se aţintise asupra unui crîmpei de peisaj la fel de încîntător ca atîtea altele pe care le găseşti în Anglia, una dintre acele privelişti caracteristice pentru comitatele din Sudul ţării. Era o vale largă în fundul căreia se afla West Dean. Cătunul se alcătuia din foarte puţine case, toate adunate atît de strîns în jurul bisericii încît de la depărtarea aceasta s-ar fi zis

[1] *Dean* — vale mică (engl.).

că puteai să le cuprinzi cu mîna întinsă. Acoperişurile erau năpădite de licheni, galbeni pe ţiglă, roşi pe olane. În curtea fermelor se ridicau clăi de fîn, ocrotite cu o căpiţă ascuţită de paie gălbui clădită deasupra. Împrejurul lor se aduna grămadă frunzişul des al castanilor, de un verde care abia începea să bată în auriu. Mănunchiul de case se lăsase într-o rînă sub povara anilor ; pacea lor, întemeiată pe spiritul de prevedere al locuitorilor, îţi odihnea ochii şi mintea. Pe tot întinsul văii, pămîntul era parcelat în livezi şi ţarini de diferite nuanţe. Iată, pe un petec mare de ogor colorat într-un cenuşiu cald, caii trăgeau grapa ; iar într-altă parte aceeaşi treabă o făceau boii negri şi lucioşi. Acolo unde se vedeau păşuni, culoarea lor de un cafeniu-albicios vorbea despre soiul pămîntului ce le dădea naştere. Pe un imens dreptunghi care brăzda de-a curmezişul coasta îndepărtată a văii, tocmai fusese presărat un amestec de nisip şi mraniţă ; era de un purpuriu cît se poate de închis. Încotro îţi întorceai privirea, se întindea galbenul strălucitor al „kelk"-ului ; în locurile unde ardea cîte o grămadă de pir, se înălţau rotocoale subţiri de fum alb ; o adiere abia simţită aducea mireasma pînă sus pe deal.

Orologiul vechii biserici bătu ora patru.

— Fiţi bună, doamnă Ormonde ! zise Annabel. Lăsaţi-mă aici pînă cînd ajungeţi în sat. Nu ţin să-i văd chiar acum pe cei de-acolo. O să mă simt foarte bine dacă stau pe loc şi privesc peisajul.

— Firește că da. Dar cred că o să lipsesc o jumătate de oră. Drumul pînă în vale durează zece minute.

Se întîmplă ca în aceeaşi zi de septembrie, un bărbat tînăr să plece din Brighton şi s-o pornească spre răsărit, de-a lungul ţărmului. Venise de la Londra la Brighton cu o seară înainte, căci trebuia să viziteze familia unui cunoscut de-al său, mort nu de mult în Pennsylvania, şi care, pe patul de moarte, îi ceruse ca la întoarcerea în Anglia, să-i facă acest serviciu. Cunoştea localitatea ; ştia că dacă eşti nevoit să te abaţi prin Brighton e bine să te afli acolo

sub ocrotirea nopții și să pureezi cît mai repede la drum ca să te vezi plecat din mijlocul sluțeniei grosolane a orașului. Astfel, a doua zi dimineață, nu mai tîrziu de ora opt, lăsase urîciunea în urmă și se apropia de Rottingdean.

Ținta călătoriei sale era Eastbourne ; ideea de a merge pe jos pînă acolo îi venise în timp ce-și lua micul-dejun, cînd își aruncase ochii pe o hartă a ținutului. Vremea era cum nu se poate mai bună și drumul avea să fie atrăgător.

S-ar fi zis că nu-l apăsa nici un fel de grijă. În cea mai mare parte a timpului, înainta cu pași vioi și lua bine seama la tot ce vedea. Sănătatea sa era înfloritoare ; și avea zîmbetul mereu pe buze.

La Rottingdean zăbovi un timp. O ceață ușoară învăluia totul ; umbre delicate pastelau albastrul cenușiu al cerului și al mării, pete de culoare împestrițau ici-colo bolta cerească. Soarele nu se vedea, dar lumina lui o aflai într-o linie prelungă, sclipitoare, pe întinsul neted al mării ; dincolo de aceasta, totul era ascuns în negură. Nu se ridicau talazuri ; din cînd în cînd, o undă mai puternică împroșca stropi pe plajă ; alt sunet marea nu scotea. Era vremea fluxului ; la picioarele stîncilor, apa de un verde minunat, limpede și străvezie, lăsa să se vadă piatra albă, calcaroasă, acoperită ici-colo cu grămezi de bălării. Rîndunelele zburau în stoluri deasupra țărmului și pretutindeni plutea puful semințelor de scaieți. Din cîmpii, răzbea zvon de talangă a oilor.

Călătorul pedestraș scoase un suspin cînd se sculă ca să-și vadă de drum. Se vădea limpede că pe măsură ce înainta nu se mai arăta la fel de bucuros ; pesemne că sculatul de dimineață și plăcerea mersului pe care o încercase la început nu-l mai înfăureau prin urmările lor și acum redevenea în cea mai mare măsură cel care era de obicei. Aerul toamnei, ceața împestrițată de lumină solară, marea tăcută înclinau în chip firesc spre melancolie o fire dedată cu această stare sufletească.

Văzduhul era neînchipuit de calm ; puful semințelor de scaieți dovedea că nu adia decît o boare cît se poate de ușoară. Pe dealurile care se înalță dincolo de Rottingdean, se aflau doi sau trei păsărari, culcați cu fața la pămînt, pe cînd pîndeau păsările tivlitoare din coliviile așezate în semicerc, fără ca între timp să-și ia mîna de pe coarda ce închidea plasa. Tînărul schimbă cîteva vorbe cu unul dintre păsărari, dornic să-i cunoască meșteșugul.

Se apropie de Newhaven și se opri în oraș ca să-și refacă forțele ; apoi, după ce pierdu cîtva timp ca să privească vasele de comerț, urcă panta opusă a văii și merse pînă la Seaford. Urmă un alt urcuș și o cotitură spre interior care-l îndepărtă de mal, căci următoarea creștătură a țărmului era estuarul unde se vărsa în mare rîul Cuckmere, iar apa nu putea să fie trecută decît la o anumită distanță de coastă. Ținutul prin care curgea rîul Cuckmere înfățișa o priveliște plină de un pitoresc romantic. Era alcătuită dintr-un șes acoperit cu pajiști întinse, foarte mlăștinoase, trestii de un cafeniu-roșcat, care creșteau în fiece șanț și, din loc în loc, pomi scunzi cu trunchiul învelit în lichen galben strălucitor ; nu numai trunchiul fusese năpădit astfel, ci pînă și ultima rămurea. Pe întreg cuprinsul cîmpiilor pășteau vaci, vaci negre, care contrastau cu turmele de oi albe, ce behăiau înghesuindu-se una într-alta. Iarba cu fir aspru și gros era arsă de soare ; pe malurile rîului, de-o parte și de alta, se înălțau dealuri cu povîrnișul verde-alburiu, culoarea lor obișnuită. Ceața aproape că se risipise, dar lumina soarelui tot umbrită apărea. Ciorile de cîmp se roteau pe sub cer, greoaie, leneșe, cu croncănitul lor prelung.

Odată ce trecu rîul Cuckmere, începu un nou urcuș. Acum marea nu se mai vedea; drumul ducea prin interiorul ținutului și se întretăia cu unghiul cel mare alcătuit de Beachy Head. Călătorul pedestru își făcuse însemnări asupra drumului ce-l avea de străbătut ; știa că se apropia de un sat numit West Dean. Zăbovise pe lîngă Cuckmere ; de astă dată sili la mers cu îndoită străduință. Și

ajunse în locul de unde se vedea satul, la vremea cînd ceasul din turnul bisericii bătea ora patru.

Acum dorea să se îndrepte degrabă spre Eastbourne, dar, fără voia lui, frumusețea văii de la poalele dealului pe care ducea drumul îl făcu să se oprească ; păși foarte încet, cu ochii ațintiți asupra cătunului. Ceva se mișca, venea spre el. Privi în jur. O doamnă stătea în drum și — lucru cum nici că se poate mai ciudat — era doamna la pe care ea i-o întindea.

— Prin ce întîmplare de neînchipuit e cu putință așa ceva, domnișoară Newthorpe ? zise, în timp ce lua mîna care ea i-o întindea.

— Desigur că eu aș fi mai îndreptățită să pun această întrebare, răspunse Annabel. Despre mine era de presupus că sînt în Anglia, domnule Egremont ; pe de altă parte, în ce mă privește, nu mă îndoiam cîtuși de puțin că vă aflați dincolo de Atlantic.

— Sînt în Anglia de o zi sau două.

— Dar cine s-ar fi așteptat să vă găsească aici, privind spre West Dean ?

— Am venit pe jos de la Brighton, a fost cea mai încîntătoare drumeție pe care-o țin minte.

— O plimbare lungă, de bună seamă. O aștept pe doamna Ormonde. E jos în vale, cu trăsura. Am preferat să rămîn aici, și să-mi desfăt ochii.

Amîndoi se întoarseră din nou cu fața spre priveliștea de la picioarele lor.

Nu alcătuiau o pereche nepotrivită. Annabel arăta foarte feminină, avea o față frumoasă, gînditoare și cu toate că de astă dată părea mai matură, făptura ei rămăsese la fel de grațioasă după cei patru ani care trecuseră din ziua cînd stătea pe lîngă Ullswaterul cu unda clipocitoare. Chipul era al unei femei foarte învățate, o figură sensibilă la fiece notă a muzicii interioare, care purta, totuși, întipărit acel calm al cunoașterii izvorîte din scrutarea propriei vieți lăuntrice și din faptele trăite.

S-ar fi zis că era o femeie în stare de fapte nobile și vorbe nu mai puțin minunate, dar care dorea deopotrivă să trăiască și să se exprime moderat. Iar Egremont nu se deosebea de ea în unele privințe de mare însemnătate. Fața lui vădea mai limpede înclinația spre ironie, totuși, ochii trădau firea unui idealist. La rîndul său, ținea mai curînd să se înfrîneze decît să izbucnească, lăsîndu-se pradă simțămintelor ; și el știa să se stăpînească atunci cînd o împrejurare îndeajuns de grea cerea lucrul acesta. Și încă mai era cu putință că, atît unul cît și celălalt vor alege în viață o cale pe care nu-i va pîndi primejdia să li se ceară să-și dovedească cele mai puternice înclinații ale firii lor.

Vorbiră despre priveliște și numai despre aceasta pînă în clipa cînd apăru trăsura doamnei Ormonde, care urca dealul. După aceea rămaseră tăcuți și păstrară tăcere, în timp ce prietena amîndurora se apropia. Nu mică fu mirarea acesteia, dar nu și-o arătă decît o secundă, apoi începu o discuție obișnuită.

— Te-am socotit întotdeauna o ființă eliberată în chip cumpănit de orice prejudecăți, Annabel, zise, totuși am fost oarecum surprinsă cînd am observat că stai de vorbă apropiat cu un drumeț pe care întîmplarea ți l-a scos în cale. Domnule Egremont, fii atît de bun și așază-te în fața noastră.

Se înapoiară la Eastbourne. Toți trei discutau la fel de firesc, de parcă împreună ar fi plecat în după-amiaza aceea de la Casa Castanilor.

— Asta numeam noi la școală „o mînă de ajutor".

— Care e binevenită aș zice, răspunse doamna Ormonde. Dar îmi amintesc că totdeauna ai socotit distanțele în „drum cu piciorul" pe cînd alții le măsoară prin drumul cu trăsura sau cu trenul. Annabel, și dumneata ești un drumeț straşnic ; în ținutul lacurilor m-ai adus adesea la capătul puterilor deși nu țineam să mărturisesc. Și, rogu-te, domnule Egremont, cui îi era hărăzită

această vizită ? Să te las la uşa familiei Newthorpe sau te gîndeai să popeşeşti în umila mea casă ?

— E firesc pentru mine să mă bizui oricînd pe Casa Castanilor ca loc de odihnă, răspunse Walter. Astă-seară n-aş fi îndrăznit să o tulbur pe domnişoara Newthorpe.

— O să aşteptăm la uşă, doamnă Ormonde, interveni Annabel. Tata o să iasă, ca de obicei.

Trăsura opri deci la casa unde locuia familia Newthorpe, şi aşa cum prevăzuse Annabel, tatăl ei veni agale în întîmpinarea lor.

— A, ce mai faci, Egremont ? rosti după o clipă de şovăire de care greu puteai să-ţi dai seama şi întinse mîna, cu o desăvîrşită stăpînire de sine. Ai fost cules de pe drumul mare, nu-i aşa ?

Doamnele rîseră. Annabel coborî din trăsură, iar ceilalţi doi plecară mai departe spre Casa Castanilor.

Egremont cină şi-şi petrecu seara în tovărăşia doamnei Ormonde. Stătură de vorbă îndelung şi apropiat, totuşi, trecu un timp pînă cînd fu amintit acel lucru la care era limpede că se gîndeau amîndoi.

— De îndată ce-am sosit la Londra, m-am dus să-l văd pe Grail, spuse în cele din urmă Egremont.

— Mă bucur. Şi cum de ai ştiut unde să-l găseşti ?

— Cei din fosta lui locuinţă mi-au dat adresa. Pare-se că stă foarte bine, în aceeaşi casă cu prietenul lui, Ackroyd. Mi-a deschis doamna Ackroyd ; n-o cunoşteam, desigur, şi nici ea pe mine ; după aceea, Grail mi-a spus cine era. N-am văzut vreo asemănare cu sora ei.

— Seamănă foarte puţin. Sper că biata fată s-a liniştit în cele din urmă. Trebuia să se mărite la 24 iunie, în ziua de Sfîntul Ioan, dar în noaptea din ajun a murit doamna Grail ; aşa că au trebuit să amîne. Şi ce se întîmplă cu domnul Grail ?

— S-a purtat cu mine minunat. Nici o clipă nu m-a făcut să simt că-i stîrneam vreo amintire dureroasă.

— Dar viaţa îi pare amară ? — vreau să spun : găseşte că slujba e chinuitoare ?

— Nu cred că o socoteşte astfel. Mi-a vorbit foarte deschis şi m-a încredinţat că are tot timpul liber pe care dorea cîndva să-l folosească. Spunea că nu mai e atît de dornic de învăţătură ca pe vremuri ; se mulţumeşte cu cărţile pe care-i place să le citească. Ţineam să-i fiu de folos şi cu gîndul să-i cer voie să fac lucrul acesta, dacă aveam putinţa, m-am dus acolo. Era însă, oricum, o problemă delicată şi mi-am dat seama că mă înţelegea fără să-i vorbesc deschis ; răspunsul mi l-a dat destul de clar. Nu, cred cu toată sinceritatea că a atins acel grad de resemnare cînd omul se teme să fie tulburat. Mi-a vorbit înduioşat despre doamna Ackroyd ; am înţeles că vede în ea o fiinţă de nepreţuit.

— E o femeie de nădejde.

O clipă, Egremont păstră tăcere, apoi rosti :

— O să-mi arătaţi portretul ?

— Desigur. E atîrnat în dormitorul meu. Îl aduc.

Plecă şi se întoarse numaidecît aducînd o schiţă în creion roşu, prinsă într-o ramă simplă de stejar. În colţul tabloului se citea un nume binecunoscut, unul dintre puţinii artişti în viaţă cărora ai fi putut să li te adresezi cu încredere pentru realizarea unei asemenea lucrări ; pe un astfel de om, succesul nu-l schimbase într-o fiinţă de rînd, părerea lui mai e şi astăzi că un adevărat artist îşi va găsi mai adesea muza inspiratoare într-o mansardă londoneză decît în saloanele plutocraţilor, unde domneşte lipsa de originalitate. Execuţia vădea desigur, măiestrie ; ca portret, lucrarea nu era mai puţin strălucită. În cele cîteva linii trase cu creta, Thyrza trăia. Artistul ghicise taina acestui suflet de fată, darul unei imaginaţii aprinse, care o făcuse de timpuriu să se cufunde ore întregi în visare, iar mai tîrziu o mistuise. Starea sufletească oglindită în portret o caracteriza atît de profund pe Thyrza, încît te uimea acea putere de pătrundere care o trezise la viaţă pe un chip neînsufleţit ; nu era fericită, şi nu era abătută ; ochii *vedeau* ceva ce-i răscolise întreaga-i făptură, ceva spre care năzuia, cu ardoare, ştiind totuşi că

pentru ca avea să fie întotdeauna fructul oprit. Un chip ce te cutremura pînă-n străfundul sufletului, care-ţi umplea ochii de lacrimi şi totuşi era nespus de plăcut să-l priveşti.

Egremont, care ţinea tabloul în mînă, se întoarse spre tovarăşa sa şi rosti cu glas stins :

— Aceasta a fost Thyrza ?

— Ea însăşi.

— Omul îi cunoştea povestea ?

— Doar faptele, firește fără nume şi amănunte. N-a vrut să primească nimic pentru schiţa originală — care se află la Lydia — şi nici pentru această copie ce-mi aparţine. Spunea că i-am făcut un mare bine.

— O, dacă un bărbat ar putea să fie la fel ca ea !

Vorbele erau ecoul gîndurilor sale şi, totuşi, lăsau să se înţeleagă mai mult decît spuneau limpede. Dezvăluiau nu o singură părere de rău, dădeau glas nu unei singure năzuinţe.

— Îngăduie-mi să-l iau, Walter.

— O clipă ! Aşa era Thyrza ?

— Dă-mi voie, Walter.

— Spuneţi-mi, domnişoara Newthorpe a văzut portretul ?

— Da.

Doamna Ormonde ieşi cu tabloul. Peste cîteva momente, Egremont îşi luă la revedere şi se duse la hotelul unde-şi trimisese de la Brighton sacul de călătorie. Trecu un lung răstimp pînă putu să adoarmă. Se gîndea la o noapte, — de curînd se împlinise un an de atunci — cînd cutreiera pe ţărm, prins într-o dezbatere cu sine însuşi...

În seara următoare, nu mult înaintea amurgului, se plimba împreună cu Annabel, pe iarba uscată, măruntă, ce creştea pe dealul de sub Beachy Head. Fusese din nou o zi cum nu se poate mai liniştită, cu lumină voalată, o zi călduroasă, odihnitoare, de toamnă. Iar ora aceasta o

încununa. Ceața se ridicase de pe uscat și de pe mare; cei doi urcau mai departe în timp ce priveliștea devenea tot mai încîntătoare. Se uitau, dar vorbeau despre altceva.

— Nu doresc cîtuși de puțin să mă întorc în America, zise Egremont, dar dacă mă voi întoarce, atunci se prea poate că o să trăiesc întotdeauna acolo. Nu cred că sînt pe deplin potrivit pentru o asemenea îndeletnicire, însă cînd te obișnuiești nu e tocmai rău.

— Ce-ai să faci dacă rămîi în Anglia ? se interesă Annabel, iar vocea ei spunea că doar din prietenie îi punea această întrebare.

— Aș putea să spun că nu știu ; dar n-ar fi adevărat. Știu destul de bine că aș duce viața unui cercetător și a unui om care privește lumea contemporană cu un ochi de artist deși îi lipsește harul ce i-ar da putința să folosească rodul observațiilor sale. Cu timpul, o să mă căsătoresc. O să-mi placă să am o casă, o voi face cît mai frumoasă ; voi aduna în jurul meu cîțiva prieteni. N-o să devin morbid ; pericolul acesta nu mă mai amenință. O să folosesc cu dragă inimă orice prilej ca să-i ajut pe cei mai puțin norocoși ca mine. E de așteptat că voi căuta asemenea prilejuri, că voi întemeia vreun așezămînt — unul care-și propune țeluri foarte obișnuite, nici vorbă. De pildă, aș dori să văd și alte cămine, cum e acela al doamnei Ormonde : s-ar găsi multe femei care să le conducă, dacă li s-ar pune la îndemînă mijloacele. Și așa mai departe.

— Da, toate acestea sînt foarte bine cumpănite. Rămîne să hotărăști dacă în America nu ai putea să duci o viață mai veselă.

— Adevărat. Dar nu de mine ține dacă rămîn aici sau mă întorc din nou acolo. Îți cer să mă ajuți să iau această hotărîre.

Annabel rămase pe loc, precum cineva care gîndește adînc asupra unor lucruri însemnate, dar stăpînă totuși pe sine. Egremont căută neabătut spre ea, pînă cînd îl privi din nou ; și atunci ochii săi cerură în tăcere răspunsul.

— Să ne cunoaștem unul pe celălalt, urmă Annabel. Spui asta fiindcă în trecut a existat ceva ?

— Nu *pentru ceea ce a fost ;* pentru ceea ce continuă să existe.

— Ne-am schimbat amîndoi mult față de cum eram cînd aceasta s-a întîmplat.

— Amîndoi, cred. De astă dată nu spun vorbele de atunci și totuși, dorința pe care o simt e mult mai sinceră.

Erau la mai bine de jumătatea urcușului ; soarele asfințise și vremea se arăta schimbătoare. Pe lîngă golful Pevensey, cîmpia înveșmîntată în culorile ei nespus de șterse, ireale, înfățișa o privelițte de basm ; fășii muiate într-un verde umbrit făceau loc celui mai pal și străveziu smarald. Linia prelungă a țărmului se contura vag, și totuși, puteai să deosebești fiece limbă de nisip, pînă și cel mai mic promontoriu. Cerul, sprijinit pe arcada dinspre răsărit a zării, era mai degrabă cenușiu decît albastru, iar în partea aceea, pe boltă atîrnau nori lungi, ce aveau culoarea narciselor veștede. O privire aruncată deasupra capului lămurea cauza acestui minunat efect de lumină ; acolo, și mai departe către soare-apune, amenința un nor negru, uriaș, prevestitor de furtună, cu marginea destrămată, dar încă necălător ; marea, care dinspre asfințit era foarte aproape, părea și mai întunecată din pricina unei fișii de sclipiri argintii, întindere unde se arăta o corabie cu pînze. Coasta dealului aflată drept în fața celor doi care stăteau acolo zăcea cufundată într-o umbră atît de adîncă, încît din acest contrast izvora pînă-n zarea necuprinsă, acea părelnică lumină nepămîntească. Se stîrnise vîntul, dar cu toate că-l auzeai foarte bine cum șuiera, s-ar fi zis că suflarea se mărginea la straturile de sus ale văzduhului ; aci, abia de adia o boare.

Annabel șopti :

— Ai văzut portretul ? ai văzut-o pe Thyrza ?

Ochii ei căutară în sus ; erau triști, plini de milă, și, totuși, zîmbeau.

— N-ar fi trăit. Dar acum îţi dai seama ce se citeşte pe acest chip.

— Nu ştiu nimic din ce s-a petrecut cu ea, din ziua cînd am văzut-o ultima oară, — nimic decît fapte privite din afară.

— Nici eu. Dar am văzut-o o dată aici şi i-am privit portretul. Acela a fost momentul hotărîtor din viaţa dumitale. Marea şansă pe care viaţa ţi-a scos-o în cale şi ai lăsat-o să-ţi scape. Thyrza n-ar fi trăit; dar asta n-are importanţă. Ai fost cîntărit în cîntar şi găsit uşor, domnule Egremont. [1]

— Dragostea ei pentru mine n-ar fi dăinuit. La capătul acelor doi ani era prea tîrziu.

— Oare?

— Cunoşti vreo taină?

— Absolut nici una, în înţelesul pe care-l dai dumneata acestui cuvînt.

Tăceau. Şi în timp ce stăteau astfel, cerul îşi schimbă din nou înfăţişarea. Un vînt care bătea neîncetat din nord-vest, deşi suflarea-i era domoală, mîna spre mare, către Franţa, norul cel negru şi uriaş; masa întunecată plutea, grămadă încă nespintecată, cu marginile-i zdrenţuite sfîşiate încetul cu încetul, trup desprins din noaptea ce se aşternea în urmă. Iar pe cerul descoperit astfel, miji, chipurile, un palid răsărit — crepusculul îşi relua locul. Acolo, în geana de lumină, licări steaua polară.

Spre est, pe ţărm, la capătul îndepărtat al golfului Pevensey începură să clipcască luminile de la Hastings; în larg, pe mare nu se vedea decît o singură pilpîire, ce apărea şi dispărea, — farul plutitor de pe Soverein Shoals.

Annabel grăi mai departe:

— Am pierdut amîndoi ceva, ceva care nu ni se va mai oferi niciodată. Acum patru ani, la Ullswater, cînd m-ai cerut în căsătorie, nu te iubeam. Te admiram; îmi plăceai; puteam prea bine să mă mărit cu dumneata.

[1] *Biblia*, TECHEL: „Tu ai fost cîntărit în cîntar şi ai fost găsit uşor", *Daniil* 5, 27.

aveam însă ideile mele despre dragoste și speram să-i dăruiesc soțului meu mai mult decît ceea ce simțeam pe femeia aceea pentru dumneata. Un an mai tîrziu, te iubeam. Sufeream odată cu dumneata, eram geloasă din pricina dragostei pe care o nutreai pentru o altă femeie și-mi spuneam că acea clipă pe care o așteptam venise, dar zadarnic. De atunci m-am schimbat mai mult decît aș schimbasem în acele douăsprezece luni. Acum nu te iubesc ; sînt în stare să vorbesc despre lucrurile acestea fără ca pulsul să-mi bată neregulat. Nu-i așa ?

Își dezveli încheietura și-i întinse mîna. Egremont i-o prinse între amîndouă mîinile sale.

— Vezi, am tăria să spun ceea ce știu că e adevărat, și anume că, atunci cînd ai părăsit-o pe Thyrza, ai pierdut cel mai grozav prilej pe care l-ai avut în viață. Cu toate că ea însăși ți-ar fi fost răpită foarte curînd, iubirea pe care ți-o dăruia ar fi făcut din dumneata ceea ce dragostea mea n-ar fi avut putința să facă niciodată. Înțelegi, am inima să-ți spun doar adevărul. Te mai încumeți să-mi ceri mîna ?

— Nu ți-o cer, Annabel. Îți țin mîna într-a mea și nu o mai las.

— Poți. Nu cred că o s-o dau vreodată unui alt bărbat.

În jurul lor, umbrele serii se îndeseau.

— Urcăm pînă în vîrful dealului ? întrebă Egremont.

— Mai sus, nu.

O spuse cu o privire grăitoare, iar el pricepu.

Personajele lui **George Gissing** (1857—1903) nu sînt niște simple înmănuncheri de trăsături ce plutesc într-un vid socio-economic, ci persoane care aparțin unor îndeletniciri și clase sociale bine determinate, avînd de jucat un rol anume în evenimentele istorice ale timpului lor. Ele sînt bine conturate atît ca entități spirituale cît și ca întrupări sociologice.

Jacob Korg

Lei 32

Editura Univers